

ספר

חיי תמיד

ביאור רחב צח וברור
על

מסכת תמיד

עבודת יום ביומו
בבית המקדש

על פי חז"ל ורבותינו המפרשים

בחסדי ה' יתברך עלי
אברהם חיים

בלאאמו"ר הרה"ג רבי חנוך העניך שליט"א
אופמאן

בית שמש, תשרי ה'תשע"ז

י"ל ע"י

'באר החיים' - המרכז לבית המקדש והמשכן

בית שמש

ידוע מאמר החכם כשם שא"א לבר בלי תבן, כך א"א לספר בלי שגיאות, ע"כ נבקש מכל המעיין בספר שיואיל בטובו לשלוח הארות והערות, חידושים וצינונים ומ"מ, וכל דבר המתחדש ומתברר, או תיקונים, וכדומה, אל: 'באר החיים' ת.ד. 8031 בית שמש.

ניתן להשיג את הספר, לבודדים ולכמויות, במס': 05041-94471

להשיג את הספר

קרית ספר:
ר' ישראל נאגר
08-9741760

בית שמש:
אברהם חיים אופמאן
05041-94471

© כל הזכויות שמורות

© כל הזכויות של חלק מהציורים שמורות למכון בחצרות בית ה'. ותשוח"ח.

לתשומת לב

ספר זה בא בזאת בשני אופנים, עבור שני אופני לימוד:

הביאור המופיע בחלק העליון של העמוד, נועד למבקשים ללמוד ולהבין בקלות, בפשטות ובמהירות.

ואילו העיונים הנקראים 'באר התמיד', המופיעים בחלק התחתון של העמוד, נועדו עבור הלומדים המבקשים גם להתעמק בעומק הדברים והשיטות.

עם זאת, כדי שלא להכביד על הלומד, לא הבאנו ב'באר ההיכל' מדי הרבה עיונים ושיטות, רק כפי הצורך ולפי הענין – ו'תן לחכם ויחכם עוד'.

לעיתים הורחבה היריעה, ונכתבו עוד מובאות ביאורים ועיונים. וכן הבנת העניינים ע"פ דרוש ורמז. נקבע מקומם במדור 'אוצר התמיד', שבסוף כל פרק.

חלק מההסכמות ניתנו לספרינו הקודמים, 'באר החיים' ו'היכל ידיד' על בית המקדש.

תשובות ומכתבים ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

תחלה היו' זה אמרתי משה (וואו שג"ר 20'20'20' ג'ניו ונא'ו ז' י'תח' ונא'ה' פ'
דל"א מ'ומ'ג' ונא'וכ'נ' פ'ז' מ'וי'ק'ין ק'ג'ל'ל' ו'ז'ד'ת' ו'ז'ל'ל'ן ק'א' ה' מ'וכ'נ'.
"ל'ס' כ'ח' ק'ל' ה'ס'פ'ר' י'ג'ל' י'ק'ק'ד'

תחלה היו ב' זה למעלה מזה והוא עשה י"ב סביבות הכיור ונטלו ב' ידיהם ורגליהם
בב"א מעומד והמוכני היו מורידין בגלגל ובבית ראשון לא הי' מוכני
יישר כח על הספר יגל יעקב

ז' ת' י'ומ'א' ל'ח' א'ל' ג'ד'י'ן מ'ש'ק'ע'ין א'ל'ת'ו'
ג'ל'ל'ה' ק'י'ם' ג'ל'ל'ה' ג'ל'ל'ה'

ע"י תו"י יומא ל"ח א' שהיו משקעין אותו
כל לילה בים שעשה שלמה

כ'מ'ג' א'י'ה' מ'פ'ס'
כשתהי' א"ה תכנס

פ'מ'ומ'ה' מ'כ'ד'ר' כ'ת'ר'ת' כ'ז' ד'ז'י'י'ן ו'ת'י'פ'ל'ת' א'ז'ק'
מ'ק'ק'ס' י'מ'ל'ל' 307

ו' מ'ש'ת'ר'י' צ'מ'ומ'ק'

דוד בהרה"צ מוהר"ר ישראל מרדכי

זצוקללה"ה טווערסקי

רחוב גבעת משה 10

ראחמיסטרייווקא - ירושלים עיה"ק ת"ו

ת.ד. 6719

בעזה"י אני אכתב תמוז מש/ך יפ"ק

הנה נאיתי את הקניינים על צנן בנן
בית העקש הנאשון אשר הרה"ה הנצלה והיקר
אורו אברהם חם אלקאן גליטא ממשיגי תשבי
העיר בית שמש ממערב אהרצ"ה אלוו צולם
והצנן גימא אצטוק בצנן בנן בית העקש
ביתו בין המצרים ואחכא אבנן אהרצ"ה, אבאלי צפ
אהרצ"ה ויהוסף ביאורים ומידושים נאים בצננים
אלו הנני אברט ליצפ אנו ברכ והפאחה
ונת ושבג בבית ה' ל ימי חיו אהרבל צוד
פעלים אמרה אהרצ"ה מרה ואהרצ"ה נאמהרה מל
לצפ אלוו בבנן בית העקש השליש בבא
המצפה אימצה קיודה
בא/ד אלוועיסק

ב"ק מרן גאב"ד ירושלים שליט"א

בשם ה' הרני מצאנו אבר' יצבי הכהן הגאון שליט"א
 ברכה להרב האברך ר' אברהם חיים אפרמון שליט"א בביאור
 צורת בית המקדש הראשון עפ"י מאמרי חז"ל, יזכה להפיץ
 ספרו בהצלחה ולהמשיך להרביץ תורה בכתב ובע"פ
 מתוך נחת והצלחה בכל דרכיו. והריני חותם באהבה
 יצבי חתם ושלום

בס"ד

בשמה הרני מצטרף לדברי ידידי הרב הגאון שליט"א
 (הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א)

בברכה להרב האברך ר' אברהם חיים אופמאן שליט"א בביאור

צורת בית המקדש הראשון עפ"י מאמרי חז"ל, יזכה להפיץ

ספרו בהצלחה ולהמשיך להרביץ תורה בכתב ובע"פ

מתוך נחת והצלחה בכל דרכיו. והריני חותם באהבה

יצחק טובי' ווייס

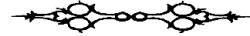
ידיד בית אבותיו

דוד צבי שלמה הורונצ'יק

מראדושיץ

בית שמש

ת.ד. 571

ימי הרחמים והסליחות תשע"ב

בס"ד

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו האברך כמדרשו הרה"ח ר' אברהם חיים אפפמאן שליט"א בן ידידינו הרב החסיד רבי חנוך העניך שליט"א אשר זה כמה שנים עוסק במלאכת שמים ומתעסק בקדשים ללבן ולבאר להאיר ולהבהיר את מקום הקודש אשר עיני ישראל משתוקקים לה בית מקדשינו ותפארתנו.

ושמחתי באומרים לי בית ה' נלך שעתה הולך ומדפיס את חיבורו "באר החיים" ביאורים הערות והמחשבות בעניני בית המקדש אשר סידר וערך בטוב טעם ודעת בשפה ברורה ובוודאי יהיה לתועלת לכל אשר יעסוק בהם.

ומדי דברי בו זכור אזכרנו לזקנו האי גברא רבה ויקרא ידידינו הגאון החסיד המפו' רבי יעקב צבי אפפמאן זצ"ל משרידי דור דעה אשר האציל מתורתו ויראתו בעירנו ורבים נהנו ממנו עצה ותושיה.

וזאת הברכה ימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ותזכו לזכות את ישראל מתוך שמחה ונחת בריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים ונזכה לאור פניך עלינו אדון נשא בבית נכון ונשא בביאת משיח צדקנו במהרה.

דוד צבי שלמה
הורונצ'יק
3/5
ה'תשע"ב

אהרן בידרמן

בהרה"צ מלעלוב יצוק"ל
רח' מנחת יצחק 15 בית שמש

— ♦ —

בס"ד, ר"ח מנחם אב תשע"ב

בין המצרים נשמע המכשר על ההרים

חובא לפני ספר באר החיים בו יבואר ענין צורת בית המקדש הראשון
והמסתעף המובא בספר מלכים ודברי הימים והוא מיוסד על פי דברי חז"ל
והמפרשים, לתועלת ללומדים ומעיינים להבין הכתובים, וכבר קלסוהו רבנן.

נלקט ונערך במוטו"ד ע"י האברך ברוך הכשרונות הרב אברהם חיים
אופפמאן שליט"א, מתושבי עירנו שהרחיב והשכיל כיד ה' הטובה עליו
להגדיל תורה ולהאדירה.

ויהי רצון והימים האלו יהפכו לששון ולשמחה, ומתרה יחוש ויגאלנו ויבנה
בית מקדשנו ותפארתנו, ונזכה ונחיה ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו.

אשר
במחיר 300
335

BENAYAHU YSAHAR SHMUELI

Yeshivat Hamekubalim "NAHAR SHALOM"

בניהו יששכר שמואלי

ישיבת המקובלים "נחל שלום"

א/כ כ. הגשע

מכתב דרכה
— 11 —

ראיתי גילויי חסידות המצב על עיני ביה מקדשנו
ותפארתנו ושלח "דבר החיים" סוגי וחקר
על מסכת אבות וצוה אתי בהתק
השן ליבינו הרופח אהבך באפך החכם
כ' ה' אברהם חיים אהבך אהבך שגשג ביה
אשר וצדיק נפלאים מתקין אהבך אהבך צדיק
אשרי עין האהבך אהבך אהבך חשק גדול
המקדש קקרה האהבך וכידוע למסכת אהבך
אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך
אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך
אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך

נבון אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך
אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך
אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך אהבך

החוקר אהבך אהבך

Shmuel Brandsdorfer

Rabbi & Head of
Kollel "Bnei Yerushalayim"

24 Harav Mibrisk St.
Beit Shemesh
E. Israel

שמואל בראנדסדארפער

מו"ץ בהעדה החרדית
ראש כולל אברכים לחראה
"בני ירושלים"
בעידית בית שמש
רח' הרב מברסק 24
בית שמש

בס"ד

יום ג' לס' ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וגו'
כ"ו מנ"א תשע"ב

בא לפני האברך כמדרשו, חוב"ט, הרה"ח רבי אברהם חיים
אפפמאן שליט"א, בן ידידי הרב החסיד רבי חנוך העניך שליט"א,
מפק"ק בית שמש ת"ו, ובידו הספר העומד לצאת לאור בעניני
ביהמ"ק הראשון, והספר מדבר בעד עצמו, בהיותו קילורין
לעיניים הן בחלק הביאור והן בחלק העיונים, והוא מיוסד ע"פ
דברי חז"ל ורבותינו המפרשים, ובוודאי ישמח לב מבקשי ה',
דורשי ה' המחכים לבנין אריאל, לעסוק בעניני המקדש ולהתכונן
לקראת הבית השלישי שיבנה במהרה בימנו.

בעזרתו של הספר הנוכחי, יוכל כל לומד, וכל מלמד, למן בני
תורה ועד תינוקות של בית רבן, לבוא בשערי המקדש ולהבין
רזיו וצפונותיו, ע"פ פשט וע"פ עמקות. כאשר תחזינה עיני כל
לומד – אשר נהורא נפיל בבי מדרשא.

ולא באתי, כי אם להעיד על הרב המחבר שליט"א, על שהנני
מכירו ומכיר את המשפחות החשובות, תושבי קרייתנו המעטירה,
אשר מדובר על יראי ה' וחושבי שמו לתפארת ולתהילה – ואשרי
חלקו שזכה להעמיק בענין גדול זה ולזכות את הרבים כפי
מידתו. ואמינא לפעלא טבא יישר, ומאת ה' ישא ברכתו לטב
ולחיין ולשלם.

בכל חותמי ברכה, לכבוד התורה ולומדיה

למנו גולדצ מנה צעצאג
גאטצאני

שלום יהודה גראם

אבדק"ק האלמין

בעהמח"ס: קובץ ספרי ארץ ישראל כ"ו חלקים, שמירת המצוות כהלכתן ח"ן חל', קובץ ספרי כשרות ג"ן חל', קובץ ספרי שחיטה כ"ו חל', קובץ ספרי ניקור ל"ג חל', קובץ ספרי שמירת שבת ד"ח, קובץ ספרי מקוואות ח"ח, שמירת הברית י"ח, דברי תורה עה"ת ז"ח, קובץ ספרי סת"ם כ"ב חל', קובץ ספרי קדושת ביהכ"נ י"ז חל', שבר ועונש ו"ח, שו"ת זבחן זבחי צדק ג"ח, אור הוזהר ה"ח, ועוד.

קהל עטרת ישעיה האלמין * רחוב נחל לכיש 24/8 * רמת בית שמש

CONG. OF HOLMIN. NACHAL LACHISH 24/3 RAMAT BEIT SHEMESH, 99093 ISRAEL, TEL: 02-995-1191

ב"ה, יום ד' לסדר 'בהר' ה' יראה', ט"ו חשוון ה'תשע"ו

היות כאשר ידידינו הרה"ג רבי אברהם חיים אופמן שליט"א בעמח"ס רבים ונכבדים, עומד להעלות על מכבש הדפוס ספר **היכל ידד על תבנית בנין בית המקדש השני**, עם ביאורים ומקורות מחז"ל הק' והמפרשים, וכתב החפץ חיים זצ"ל בספרו על קדשים, שצריכים להיות מוכנים לגאולה שלימה ולדעת את כל ההלכות וכו'.

ובוודאי כשלומדים ממש את מעשה המקדש, בוודאי שיחשב כאילו נבנה בית המקדש בימיהם, ונזכה על ידי זה שיקוים בנו, בנה ביתך כבתחלה וכוונן מקדשך על מכונו. והראנו בבנינו ושמחנו בתקונו. והשב כהנים לעבודתם ולוים לשירם ולזמרם. והשב ישראל לנויהם. ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך בשלש פעמי רגלינו, ככתוב בתורתך, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר.

ואמינא לפעלא טבא יישר, והשי"ת יהא בעזרו שיוכל להוציא את הספר לאור עולם ולהפיצו בישראל, ויתקבל לרצון לפני שוחרי התורה והחסידות.

ועינינו תחזינה בהגלות נגלות אור השם, ומלאה הארץ דעה את השם, ונזכה להבטחת 'והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם', בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

הכותב וחותם למען כבוד התורה ולומדיה

שלום יהודה גראם

אבדק"ק עטרת ישעיה האלמין
בית שמש

י"ז סיון תשנ"ח
י"ז סיון תשנ"ח
י"ז סיון תשנ"ח

הרב שמואל חיים דומב
רב ביהכ"נ חניכי הישיבות הגבעה הדרומית
מו"צ וחבר ביה"ד מודיעין עילית
ומו"ל משך חכמה השלם

יום ג, כג תשרי – אסרו חג – תשע"ג

מכתב ברכה

למע"כ האברך כפשוטו ומדרשו, חו"ב טובא הרה"ג המופלג ר' אברהם חיים אפפמאן שליט"א. לשמחה ולעונג היה לי לעבור בין בתרי חבורו החשוב "באר החיים", ובו ביאר ופירש בטוב טעם ודעת צורת בנין בית המקדש הראשון.

"ומלאכה" שיש בה גם "חכמה" עשה, לבאר ולפרש "חכמת שלמה – ומלאכת שלמה", עפ"י מדרשי חז"ל ומפרשי התנ"ך הראשונים והאחרונים.

בתוספת "מקלעות" – ציורים, ו"פטורי ציצים" – פרחים (מלכים א' י, יח), להמחיש לכל לומד את תבנית ומעשה המקדש.

ובטוחני שכל מי שילמד בספרו ידלה מ"באר החיים" – "מי באר" מתוקים ומשיבי נפש. וכבר האריך הכהן הגדול מאחיו מרן ה"חפץ חיים" בגדל חיוב ולימוד סדר קדשים, שבזה שירבו העוסקים תבוא במהרה הגאולה.

ולשון הרמב"ם בפ"א מהלכות בית הבחירה הלכה ד', "בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים. וכן בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל".

ומעתה אם כן חובה גם ללמוד ולהתעסק לדעת צורת בנין בית ראשון. [וראה בתפארת ישראל בבועז ריש מסכת מדות, בשם הר"מ נכתבה מסכת מדות כדי שנדע איך לבנות, ועי"ש מהא דבית שלישי יבנה בידי שמים, עי"ש. וקצת קשה מדוע הר"מ לא הוסיף שגם מפורש בספר דברי הימים. ובמלבי"ם דבה"י ב' ג-ד, כתב שעזרא בא לפרש דברים הסתומים והחתומים שבספר מלכים, או להוסיף דברים שלא נזכרו שם, וכן בסיפור בנין הבית לא כתב רק דברים שנתחדשו לו, וכו', עי"ש].

והנני לברכו שיזכה שיפוצו מעינותיו להגדיל תורה ולהאדירה

הכותב למען עמלי התורה ושוקדיה

ותחזינה עינינו ארמון על משפטו במהרה

שמואל חיים דומב

יצחק ישעי' ווייס רב ואב"ד "נוה אחיעזר"

רח' עזרא 46 בני ברק 5706326-03

בס"ד, יום א' לסדר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' שנת 'שם משכן הוי-ה' [תשע"ו] לפ"ק.

מכתב ברכה

שמח לבי בראותי את הספר הנפלא היכל ידיד, והוא חיבור מקיף על כל ענייני בנין בית המקדש השני, וכולל בתוכו ביאור מקיף על כל משניות דמסכת מידות, מלוקט מכל הספרים העוסקים בנושא נכבד זה, בתוספת נכבדה שהוסיף הרב המחבר, מעשה ידי אמן, ה"ה האברך היקר, הרב הגאון המופלג בתורה ויראה, כמוהר"ר אברהם חיים אופמאן שליט"א, אשר ידעתי מנעוריו שהיה לבו בוער לרדת לשרשי מצוה חביבה זו של בנין בית המקדש ומידותיו. ובוצין מקיטפיה ידיע, שהשקיע עצמו במשך השנים לעמול להבין ולהשכיל בפרטי מצוה זו על כל פרטיה ודקדוקיה. וכבר איתמחי גברא ואיתמחי קמיעא בספרו הקודם באר החיים על תבנית בית המקדש הראשון, שנתבארה בספר מלכים ודברי הימים. וכעת המשיך במלאכת הקודש, טרח ויגע כדי מידתו, בכפלים לתושיה, בענייני בנין בית המקדש השני.

והנה הרב הגאון המחבר שליט"א הרחיב והעמיק בספרו, ונכנס לפרד"ס כל ענייני בית המקדש, טרח ויגע ויצא בשלום, שליקט מלא הטנא ביכורי פירות הפרדס. דלה דלה מהנהר היוצא מבית קדשי הקדשים, ושם בכליו מפירות גפן הזהב שעומדת על פתחו של היכל, וכל עלה גרגיר או אשכול שמוצא, הביא ותלה בהיכלו אומר כבוד, היכל עולמים. הפליא לעשות.

והנה לאו אורח ארעא למי שלא ראה את החידוש, ולא השקיע עצמו במקצוע קשה זה, שיבוא ויעיד על החידוש, היצירה הנפלאה שיצאה מתחת יד הרב הגאון המחבר שליט"א. אך זכרתי לו אהבת קדומים, כד הויה טליא, ולכן לא יכלתי לסרב ולהשיב פניו ריקם, לבקשתו שאהיה מהמברכים אותו בברכת החידוש. על כן אמינא אבוא בברכת הדיוט קלה: 'יהי רצון שתזכה להמשיך ולישב על התורה והעבודה מתוך נחת והרחבה, ומתוך בריאות ואושר, ויפוצו מעיינותיך הוצה, ותזכה לחבר חיבורים נוספים במקצוע זה ובמקצועות אחרים, לחדש ולירד לעומקה של הלכה ולאמיתה של תורה, ויהיו ספריך מתקבלים ומפיצים את העיסוק בתורת הבית. ונזכה בקרוב כולנו יחד לראות בבנין שלם בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו אמן סלה'.

כעתירת המשתאה מיפי מלאכת הספר מתפלל להצלחתו כל הימים

י' תמוז תשע"ו

ברכת אבי מורי שליט"א

א' אלול תשע"ו פה בית שמש עיר התורה

אודה השם בכל לבב בסוד ישרים ועדה על אשר זיכני לראות מפרי עמלו של בני בכורי יקירי מחמד עיני ולבי הרה"ג ר' אברהם חיים שליט"א עולה על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן.

עיינתי בחיבורך הגדול על מסכת תמיד אשר בשם "חיי תמיד" יקרא, ומה מאוד שמח ורחב לבבי בראותי אותך ב"ה מעלה על הכתוב מנחת עשיר מלאכת מחשבת דבר דבור על אופניו לבאר את מסכת תמיד לפי שיטות הראשונים והאחרונים בטוב טעם ודעת, וכאשר ידעתך ביגיעתך הגדולה והעצומה זה שנים ברוחב ועומק הסוגיות לפרטי פרטיהם עד אשר ערכת שלחן מגדים לכל בית ישראל בלשון צח ונקי השווה לכל נפש. וב"ה הפלאת לעשות בהשכל וחכמה רבה וביראה הקודמת לחכמה לברר וללבן כל דבר ודבור, ולהראות מקור טהור בכל העניינים מדברי הגמרא ושיטות רבותינו, וזה מתוך שימוש חכמים ועמל רב.

ויתן השי"ת שיפוצו מעיינותיך חוצה להרבות פעלים לתורה ולזכות את הרבים לשמחת לב כל דורשי השם המצפים לראות בבניין בית תפארתנו.

ויה"ר שתזכה להמשיך להיות דבוק בעמלה של תורה ולהוציא לאור עולם עוד ספרים לעשות נחת רוח לבורא כל העולמים, ולהאיר עיניהם ולשמח את לבבם של כלל ישראל בהבנת התורה"ק בעזרת השי"ת.

בהודאה להשי"ת על כל הטובה אשר גמלני

ובברכת כתיבה וחתימה טובה

אביך המאחל באהבה רבה

בפתח בית רם ונישא

מילין טבין ויקירין בענין גודל מעלת יקרת חשיבות לימוד קדשים ובית המקדש

אמרו חז"ל בגמרא (מנחות קי.): אמר רבי יצחק, מאי דכתיב (ויקרא ו יח) זאת תורת החטאת, וזאת תורת האשם. כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

אמרו חז"ל במדרש תנחומא (צו י"ד): אמר יחזקאל לפני הקב"ה, רבונו של עולם עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו, ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות, הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואחר כך אני הולך ואומר להם. אמר לו הקב"ה ליחזקאל, ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל, אמר לו הקב"ה גדול קרייתו בתורה כבנינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתו שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקים בבנין הבית.

כתב רבינו בחיי (ויקהל לח ט): ודע כי הספור בענין המשכן וכליו, והחקירה בתכונת צורותיו ומובאיו ושעור ארכו ורחבו וקומתו, אף על פי שאין בית המקדש קיים מצוה גדולה היא, עד שמים יגיע שכרה, ותורה היא וללמוד אנו צריכין, וכן הזכירו רז"ל בענין הקרבנות, כי כל המתעסק בלמוד פרשיות ונישא ויתן בלבו עניניהם כאלו הקריב הקרבן עצמו, הוא שאמרו, (מנחות ק:;) כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, בפרשת חטאת כאלו הקריב חטאת, וכן כלם. הא למדת מזה על הספור בפיו בלבד שכרו אתו ופעולותו לפניו כאלו עשה המעשה והקריב קרבן על המזבח, והוא הדין בספור עניני המשכן והמקדש שיש לנו זכות עצומה ועקב רב כאשר נהגה בהם ונשתדל להבין פשוטן ונגליהם, על אחת כמה וכמה אם נזכה להשיג תוכם להשכיל אחד מרמזיהם, והוא שהזכיר דוד על הענין הזה על הנסתר והנגלה, (תהלים מח יג-יד) 'סבו ציון והקיפוה ספרו מגדליה שיתו לבכם לחילה פסגו ארמנותיה למען תספרו לדור

אחרון', ובזכות הסבוב וההקף בנגלה ובנסתר ישיב שכינתו לתוכו, שנאמר, (שם טו) 'כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות'.

כתב הרמב"ם (הקדמה לפירוש המשניות): הביא אחר תמיד מדות, ואין בו ענין אחר אלא ספור, שהוא זוכר מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל ענינו. והתועלת שיש בענין ההוא, כי כשיבנה במהרה בימינו, יש לשמור ולעשות התבנית ההוא, והתבניות והצורות והערך, מפני שהוא ברוח הקדש. כמו שאמר (דברי הימים א' כח), 'הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל'.

כתב התוספות יום טוב (הקדמה לצורת הבית) וז"ל: אמר השם ב"ה אל הנביא יחזקאל ע"ה (יחזקאל מג י-יא): **אֶתָּה בֶּן אָדָם הִגַּד אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת הַבַּיִת וְיִבְלְמוּ מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם, וּמָדָדוֹ אֶת תִּכְנִיתוֹ. וְאִם נִכְלְמוּ מִכָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ, צוֹרֵת הַבַּיִת וּתְכוּנָתוֹ וּמוֹצְאוֹ וּמִוִּבְאָיו וְכָל צוֹרָתוֹ וְאֵת כָּל חֻקָּתָיו וְכָל צוֹרָתָיו וְכָל תּוֹרָתָיו הַזֶּה אוֹתָם, וּכְתַב לְעֵינֵיהֶם, וְיִשְׁמְרוּ אֶת כָּל צוֹרָתוֹ וְאֵת כָּל חֻקָּתָיו וְעָשׂוּ אוֹתָם. צוּה הַשֵּׁם ב"ה אֶל הַנְּבִיא שִׁיגִיד לְיִשְׂרָאֵל שִׁימְדָדוֹ כָּל תּוֹכָן חֲשֹׁבֹן הַבֵּינָן וְשִׁישְׁמְרוּ הַצּוֹרוֹת בְּלִבָּם שְׁמֵא הַיּוֹם יָבֹא מוֹשִׁיָּח וְאֵין כָּאֵן בּוֹנֵה בּוֹנֵה לְבִנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְכך פִּירַשׁ רִש"י: וְיִשְׁמְרוּ יִלְמְדוּ עֲנִינֵי הַמְּדוֹת לַעֲשׂוֹתָם לַעֲת קָץ. ע"כ.**

ויוכל להיות כי כל צורותיו בתרא שכתוב בפירוש רש"י שלא פורש שיהיה עניני הצורה המוחשת, רצה לומר לעשות תמונה במדותיו כי הוא מבוא לקלות ההבנה.

גם מדברי הרב רבי יצחק אברבנאל ז"ל נראה שהצווי היה אל הנביא לעשות צורה מוחשת, שהרי פי' מ"ש צורת הבית ותכונתו ומוצאו ומבואו בד' לשונות הללו כנגד ד' אופני ההשגה שיש לכל הדברים המושגים אצלנו, והאופן הא' מהם הוא ההשגה במוחש, ועליו אמר הכתוב 'צורת הבית'. וכן פירש עוד 'וכל צורתיו' הנזכר בכתוב שני פעמים, שהאחד רומז על המוחש, והשני על המושכל הראשון, כי שניהם צורות מושגות לאדם בלי עיון. הרי יצא לנו מכלל דבריו שהנביא נצטוו להרבות הדברים בחוש.

וכיוצא בזה פירש הרד"ק במל"ת תכנית צורת הבית ימדדו ויכינו אותו לסימן כי עוד יעשו כן לעתיד בבא הגואל ויחיו המתים יכינו אותו לסימן שהרואים זאת הצורה יחיו בבנין העתיד. ע"כ.

והנה נוסף על מה שבקשנו בדבריו, למדנו עוד כי הבטיח השם ב"ה שעל ידי הבנת תמונת צורת הבית יזכו לתחייה לעתיד. וכן כתב בפירושו ל'ועשו אותם' שהוא ראיה גדולה לתחיית המתים.

והנה הבטחה זו לא בלבד לדורו של יחזקאל נאמר כי למה נגרע אנחנו הבאים אחריהם, אך היא הבטחה כללית אל כל שומר ומודד הצורה כנוצר שיזכה לתחייה לעשותה לעתיד. שכן כל יעודי הנביאים ע"ה עם שהם מועדים לנוכח, עם כל זה מגמת פניהם כמו כן לעתידים בניהם אשר יקומו אחריהם ויספרו עד דור אחרון, ואמרו בלשון נוכח להקדים הטובה כשיזכו, מצורף לזה שדברי השם ב"ה והבטחתו כאלו אמר ונעשה מעתה, כנוצר בפירש"י בכמה מקומות על עבר במקום עתיד הבא בדברי הנביאים ע"ה.

ובמדרש ילמדנו: בן אדם הגד לבית ישראל את הבית, בשעה שנגלה הקב"ה והראה ליחזקאל צורת הבית ותכונתו ומוצאו, אמר הקב"ה הגד לבית ישראל את הבית. אמר לו מרי וכי עכשיו הם בונים שאמרת וישמרו את כל צורתו ועשו אותם. אמר לו לאו אף על פי שאינם עושים אותו עכשיו יהו קורין בצורת הבית ואני מעלה עליהם כאלו בבנינו עסוקים.

ובפסיקתא דשמואל: אמר ואם נכלמו מכל אשר עשו צורת הבית, וכי יש צורת הבית, אלא אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים בו, כאלו אתם בונים בו. ע"כ.

כתב הגאון האדר"ת (בהסכמתו לספר אדרת הקודש) וז"ל: היש חיד מתוק מזה, שהקב"ה מבטיחנו על ידי נביאו הנאמן, שגם הלימוד בבנין המקדש נחשב לפניו יתברך שמו כאילו הבית בנוי. וכו'.

ואיך שהוא, הלא הנביא קרא לאבותינו בשם השם יתברך ללמוד צורת הבית בגלותם, וגם אנחנו בזמנינו עתה אנו מצווים ועומדים במצוה הזאת, ומדוע נעמוד בחוץ בעוד דודינו דופק ואומר שובו אלי ואשובה אליכם, פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם כדברי חז"ל בזה, לישועת ה' נצפה, כי קרובה לבוא במהרה, וכבר היא עקבות משיחנו וגאולתינו, ואיך לא נחוש לבנות בית תפארתנו לידע מהותו ומוצאו, חדריו ואולמיו, ככתובה וכמסורה, והיא מצוה יקרה ונפלאה, אהובה וחביבה מאוד מאוד שאין לה ערך וכו', בודאי עלינו להזדרז חושים לדעת בנות קדשינו. ע"כ.

כתב החפץ חיים (מתוך מאמר 'תורה אור' שהדפיס בראש ספר 'אסיפת זקנים') וז"ל: אמרו חז"ל (שבת לא) בשעה שמכניסין אדם לדין שואלין אותו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה וכו' צפית לישועה. הורונו חז"ל בזה שמוטל על האדם לצפות תמיד לישועת ה' והיא מהדברים שישואלין אותו בתחלת דינו. וכן סדרו לנו אנשי כנסת הגדולה בשמנה עשרה: לישועתך קוינו כל היום. וכן אנו מסיימין תפלתנו: על כן נקוה לך כו' לראות מהרה וכו'. וכן אנו אומרים באני מאמין: ואני מחכה לו בכל יום שיבא. אבל צריך להתבונן אם אין דברינו רק משפה ולחוץ ח"ו, כי אם באמת מצפין אנו לישועה במהרה ומחכים בכל יום שיבא, הלא היינו מכינים עצמנו בלימוד הלכות האלה, שבבא זמן הישועה ידרש לנו הלכה למעשה, וההלכות הלא גדולות ומרובות הן אשר אי אפשר ללמוד ולדעת אותן בשעה קלה, ואם אין אנו נותנים לב ללמוד ולדעת הלכות הקדשים, אות הוא כי אין צפיתנו לישועה במהרה אמיתית, שאלו כן, בודאי היינו משתדלים ומזדרזים בבל עוז ללמוד הלכות האלו הנצרכות לנו תיכף בהגלות ישועתו יתברך. ואיך לא נירא ולא נבוש לומר שקר ח"ו לפניו יתברך, ולהזכיר עוד שמו על זה, כמו שאנו אומרים ג' פעמים בכל יום, 'על כן נקוה לך ה' אלהינו לראות מהרה בתפארת עוזך', כיון שבמעשה אין אנו עושים כן, שאלו בא מבשר נאמן לישראל שבזמן קרוב תהיה הגאולה בודאי היו מזדרזין אלפי רבבות מישראל ללמוד ההלכות השייכות לקרבן ולמקדש בעבור שאז

כל הדינים נוהגין למעשה, לא מיבעי לכהנים, אלא אף לישראלים כגון אכילת קדשים וביאת המקדש ששייך לכלם. ובפרט לענין קרבן פסח שחייבה התורה בעונש כרת אם ימנע מלעשותו. וגם בזמן ההוא על הגדולים שב ישראל מוטל להורות לעם ה' את כל הדינים השייכים לקודש ולמקדש. ועתה אם אמנם כן כי מחכים ומצפים אנחנו לישועה מהרה כמו שאנו אומרים לפני בוראנו יתברך, היה לנו גם כן להזדרז בכל עוז בלימוד הלכות אלה וכנ"ל.

ועוד אשאלה נא, האם יקרה כזאת כשמחכים על מלך בשר ודם אף בחשש ספק שמא יבוא לאיזה מקום, הלא עושים אז כל ההכנות הנצרכות לקבלת פניו. ואנו אומרים גם כן שמחכים אנו לו יתברך כמו שקבעו לנו בקדושה של שבת, היה לנו לעשות גם כן ההכנות הנצרכות לקבלת פני מלכנו מלך כל העולמים יתברך.

ומה המה ההכנות הנדרשות לנו לקבל פניו היא בידיעת תורתו שבהגלות נגלות כבודו יתברך ישאל לנו על זה, כמו שנאמר מי בהם יגיד זאת, ובפרט בהלכות הקדשים שהוא חלק גדול מתורתו והן הנצרכות אז למעשה לכל, ובפרט מהכהנים בודאי ישאלו על זה, וכמו שהיה בזמן בית שני כעין שאלות אלו, שהיה נבואה מהשי"ת לחגי הנביא (חגי ב) 'שאל נא את הכהנים תורה', עי"ש מה שגער הקב"ה על תשובת הכהנים בזה. ומזה נוכל לידע גם כעת בודאי כשנזכה כשיבא הקץ בודאי יצוה, הקב"ה לשאול את הכהנים דברים הנוגעים לכהונתם, וכמה בושא וכלימה יגיע לנו אז כשלא נדע מה להשיב, כי כפי מה שנתרחקנו כעת מלימוד סדר הזה אף מה שמפורש בקרא, גם כן כזר נחשב לנו ולא נדע להשיב. [ואל יאמר האדם דכאשר תצמח ישועת הקב"ה ואז הלא יבוא משיח ואליהו ועתידים להגיד לנו כל חלקי הספיקות וכמו שמובא בגמרא פעמים רבות לענין ספיקות בשם תיקו, ואמרו המפרשים שתיקו הוא ראשי תיבות 'תשבי יתרץ קושיות ואבעיות'. על זה נשיב לו אמנם הדבר כן הוא שכל חלקי הספיקות יתבררו לנו על ידי אליהו, אבל הדברים הפשוטים המבוארים בפסוק ובביאוריהן של תורה שבעל פה המסורה לנו כמבואר בתורת כהנים ובגמרא הלא אנו צריכים בעצמנו לדעת כפי שביכולתנו

כי הלא אליהו לא יבוא ללמוד עם כל אחד ואחד דברים שהיה יכול לדעת בעצמו ורק הספיקות אשר אי אפשר לברר יתגלו לנו ע"י אליהו, ועל הפשוטות המבוארות הלא יאמר כי היה לכם ללמוד ולשנות בעצמכם קודם שבאתי לבשר הגאולה, וכמו שנאמר 'זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותם בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים', ובתריה כתיב 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא' וגו'. והנה מצאנו בכתוב (סוף בהעלותך) 'ויאמר ה' פתאום אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד וגו'', ופרש"י שהיו צועקין מים מים לטבילה. והכונה שלפיכך נגלה עליהם הקב"ה פתאום שמזה יבינו שצדק משה שפירש מן האשה כיון שלא היה יודע אימתי ידבר עמו הקב"ה היה צריך להיות מובן בטהרה כל שעה, והכי נמי בעניננו כתיב נמי (מלאכי ג) 'ופתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים'.

וכיון שהישועה בהגלות כבודו יתברך תהיה פתאום לא יהיה אז זמן להכין עצמם לעבודה ואשר הלימוד הוא לא לשעה ושתים כי אם לכמה שנים, ולימוד הלכות עבודה להלויים גם כן היה נצרך חמש שנים, כמבואר במסכת חולין, ובפרט לכהנים שצריך לידע כל עניני הקודש והמקדש.

ואם כן צריך להכין עצמם מקודם שכאשר בא יבא פתאום נהיה מוכנים לעבודתו יתברך. ועיין סנהדרין (כב:) דלרבנן אסור לכל כהן בארץ ישראל לשתות יין תמיד שמא יבנה פתאום המקדש [וכן בעירובין (מג:)] האומר הריני נזיר ביום שכן דוד בא, אסור לשתות יין כל ימי החול, ואפילו לרבי דפליג עלייהו ומתיר, היינו דאינו חושש שיבנה פתאום כל כך שלא יהא שהות להפיג יינו מעליו, כפרש"י שם, אבל בדבר שצריך שיהוי לזמן רב בודאי היו כולא עלמא חוששין לזה. והכא בעניננו לידע הלכות עבודה הלא לא ליום אחד ויומים הוא כידוע, אם כן בודאי יש חיוב על כל פנים על הכהנים לעסוק בדיני עבודה לידע הלכותיה שיהא מזומן לעבודה כשיצטרך. וכן שארי תלמידי חכמים שבישראל גם כן צריכין ללמוד וללמד כדי לדעת להורות.

ובענינו שייד המושל שאמר ר"י בן זכאי שהביא הגמרא בשבת קנ"ג על הפסוק 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר', אמר ר"י בן זכאי, מושל למלך שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן, פקחין שבהן קשטו את עצמן וישבו על פתח בית המלך אמרו כלום חסר לבית המלך [בתמיה, הכל מוכן ושמא יבהילונו לבא פתאום, ואנו צריכין לכנס לסעודה מקושטים]. טפשיין שבהם הלכו למלאכתם אמרו כלום יש סעודה בלא טורח [עדיין צריך לטרוח לצורכי סעודה ויש לנו שהות הרבה להתקשט. רש"י]. בפתאום בקש המלך את עבדיו, פקחין שבהן נכנסו לפניו כשהן מקושטים, והטפשים נכנסו כשהן מלוכלכים, שמח המלך לקראת פקחים, וכעס לקראת טפשים וכו'. והכי נמי בענינו הפקחים המזרזים עצמם להיות מוכנים לעבודה ויהיו מקושטים בכל הלכותיה ליום בא מלכו של עולם, בודאי ישמח בהם, והמתרשלים בדבר וחושבים כי יש עוד זמן, לזה יקרה להם כמקרה אנשים ההם ג"כ. ובפרט לפי גודל מצוקות הזמן שמוצוי כעת בעו"ה שנתקיימו כמעט כל הסימנים שהזכירו חז"ל בעת קירוב הגאולה, עיין סוף סוטה במשנה, ובסנהדרין צ"ז וצ"ח, בודאי יש לקוות לגאולה, וצריך להזדרז להכין לעבודה ובהלכותיה.

ולך נא וראה מה שאמרו חז"ל (סנהדרין סח) לענין משיח, שראהו ריב"ל דהוי שרי ואסר כל מכה בפני עצמה ולא הכל ביחד, והטעם כי פן יאמר לו הקב"ה שילך לגאול בניו ולא יצטרך לעכב. ועתה נוכל ללמוד בק"ו אם רגע אחד אינו כדאי לעכב לכלל ישראל מה נאמר כשיבוא משיח צדקנו ויאמר לנו בשם ה' להקריב קרבנות הקבועים בשם כלל ישראל וקרבנות האמורים בספר יחזקאל ואנחנו נהיה מוכרחים להמתין עכ"פ איזה חדשים שנהיה בקיאים בהלכותיהן. [ואף שללמוד איזה הלכות הנחוצות למעשה הוא קודם לכל, אכן ידוע שכל מי שהוא בן תורה לומד כמה מסכתות שאין נוגע לו למעשה. לאיש כזה הערנו וזרנו שלא ישליך הסדר הזה אחר גוו, ואדרבה לו משפט הקדימה, מפני כל הטעמים הנאמרים עד כה].

והנה לפי מה שביארנו עד כה גודל ענין קדושת לימוד הזה, וגודל החיוב להכין עצמנו בידיעת הלכותיו, ומי שאין לו שהות או שאינו מוכשר לזה, יראה עכ"פ

לעשות מעמד ומצב לאחרים שיעשו כן ויחשב על שמו. ע"כ מה נאה היה אלו ימצאו בכל פלך איזה עשירים מנדבין מנכסיהן לקבוע עשרה אברכים גדולי תורה שילמדו הסדר ההוא ויהיו בקיאים בכל הלכותיו [ויקדשו לזה מחצית עתותם ומחצית לשאר לימודים איש איש בחפצו ביו"ד או בחו"מ] ועשרה אלו ישתדלו משך חמש שנים ללמוד ההלכות אלו על בורין ולפלפל בהן ולאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, כי כיון שהקב"ה חושב להלימודים אלו כאלו מקיימין אותן בפועל ממש צריך להשתדל ולידע כל דבר בבירור, וכמו שכתב השל"ה בספר 'יש נוחלין', ובזה העת יקבלו הפרס הקצוב להם ואחר ה' שנים ישבו אחרים במקומן. ובזה תהיה התועלת כפולה כי לבד מה שימצאו בישראל מופלגים היודעים בהלכות אלו הנוהגים בזמן המקדש [שיבנה במהרה בימינו] על בורין, ולא יהיו הלכות אלו כמת מצוה, עוד זאת שת"ח העוסקים בהלכות עבודה מעלה הקב"ה כאלו מקריבין אותן בפועל וכו"ל. וכל זה הוא לבד מצות החזקת התורה שהיא מצוה רבה עד מאד וכו"ל. ובזה תהיה הוראה שאנו מצפין ומחכים לגאולה העתידה ועל כן אנו מכינים עצמינו בידיעת הלכות אלו, ולא נהיה שוב כדובר שקרים כשאנו אומרים 'על כן נקוה לך ה' אלהינו לראות מהרה בתפארת עוזך' וכו'. וכן כשאנו אומרים 'כי מחכים אנחנו לך' וכו'.

וכאשר יראה ה' יתברך שאנו מצדנו עושים כל ההשתדלות מה שבידינו לעבודת בית אלהינו, בודאי ימהר ויחיש הגאולה ויבנה לנו את ביתו ויזכנו לראות כהנים בעבודתם וכו' במהרה בימינו אמן.

כתב העזרת כהנים (הקדמה) וז"ל: הנה הגם כי אמרו חז"ל הכל תלוי במזל אפילו ס"ת שבהיכל (עי' זוה"ק נשא קצ"ד). ואולי זהו הדבר הסיבה למרבית וכו' אשר התרשלו מהגות ומלסלסל בתורת צורת הבית המבואר ביחזקאל ובמשנה דמסכת מדות. ומתת יגיעם בעומק שכלם להבין בכל אלה כפי כוחם. ואולי עוד נצמחה סיבה לזה מ"ש הרמב"ן ז"ל בשער הגמול שכל המקודש מחבירו חרב יותר מחבירו. כן נמי השממה הזאת הניאה לב גדולי חקרי ישראל מהגות

בתבנית בניינה, ונכלל בתואר שממה וחורבן. אכן עכ"ז אין אנו פטורים מדרוש וחקור בכל תוצאי תבנית הבית לכל מוצאיו ומובאיו. ובטח מובן לכל חכם לב, דודאי המסכת הזאת עומדת ומתחננת לפני כסא הכבוד, ושואלת ומבקשת תחנון על מזלה בערך חברותיה בשבתה בקרן זוית. ואין צה למכביר דורש ומבקש. וכבר אמרו ז"ל (ר"ה ל.) ציון הוא דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה. וכעת נהפך הדבר אתמהא. לדעתי הצעירה נראה כי אין שיעור לחיוב דרוש בה, והפוך בה דכולה בה. יעין קורא נעים בשער קריאת הבנין הבאתי שם בשם מדרש ויקרא רבה פ"ז, שאמר הקב"ה דהעסק בלימוד תבניתה הוא כאילו בונים אותה. ובמדרש תנחומא פ' צו וז"ל: אמר יחזקאל לפני הקב"ה רבש"ע עכשיו אנו נתונים בגולה, וכי יכולין הן לעשות הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואחר כך אני הולך ואומר להם, אמר לו הקב"ה ליחזקאל בשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל. אמר לו הקב"ה גדול קרייתך בתורה כבניינה. ובשכר קרייתך שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין. ע"כ. ועי' עוד בשער קריאת הבנין הנ"ל מש"ש כשם רבינו בחיי ז"ל ביותר ביאור בזה. ועי' עוד שם מש"ש בשם בעל הון עשיר ז"ל בפתיחה למסכת זאת שכ' דכוונת רבי המסדר למסכת זאת היתה לזה, כדי לקיים בלימודה ונשלמה פרים שפתינו. הרי לך כמ"ש.

נשא נא לבבינו ונשים עצה ונחקורה. אולי כל המאורעות הקשות [ר"ל] הפוגעים בנו, מרעין בישין, פגעים בישין, וכיוצא, הן הן הדופקים כפטיש על דלתי שיערי לבבינו בזה, ומקיצין ומעוררין אותנו משינת התרשלות הלזה. והן הנה חלף ניב שפתי הנביאים בזמן המוקדם זה שנים קדמוניות. וכאמרם ז"ל בספרים הקדושים דשליחות התוכחה אשר היתה בפי הנביאים בימי קדם עת הנבואה פרצה בישראל נמסרה כהיום בידי יסורים וחלאים רעים [ר"ל] (כמדומה הוא בזה"ק). ואעיד עדים על בירור ואמיתות דברינו בזה, בעליל אמין בדברי חווינו הקדושים.

הלא ראו נא איך כמו אלה עוררו גם כן נביאינו הקדושים את לב אבותינו בימי התחלת בנין בית שני. ואמרו להם בשם ה' בעת היותם דוממים ובטלים

ממלאכת הבנין בעצת השוטנים וצרי יהודה וירושלים. אשר בכח ואדרע וחיל בטילו המו. ויעוררו אותם הנביאים בשם ה' ואמרו להם, העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב, שימו לבבכם על דרכיכם, זרעתם הרבה והבא מעט, אכול ואין לשבעה וגו', יען מה נאום ה' צבאות יען ביתי אשר הוא חרב ואתם רצים איש לביתו, על כן עליכם כלאו שמים מטל והארץ כלאה יכולה, ואקרא חורב על הארץ וגו'. יעויין שם ברש"י ז"ל ויובן כי ודאי כל הפרטים האלו המבוארים בכתובים אלו המה מורים ומרמזים באצבע כל ענייני ביטולי העבודה והמצוה שבמקדש. ואם כי לא ביארם רש"י ז"ל בכולם, ודאי בכל פרט ופרט מורה כן באצבע, אך קיצר במובן וסמך על המבין. ואחר התעוררם לבנות המקדש אמר להם הנביא, ועתה שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מטרם שום אבן על אבן בהיכל ה', מהיותם בא אל ערימת עשרים והיתה עשרה וגו', מן היום הזה אברך. כאומר ראו נא החילוק וההפרש בין המוקדם ובין ההוה, ותראו כי בזכות בנותכם את הבית יהפכו היסורים והצער לברכה.

בא וראה כמה זכות של המקדש גדול, מימי בית ראשון נלמדנו. דהנה לערך י"ד שנה קודם הבנין הי' מספר כל ישראל [לבד משבט לוי ובנימין] עולה רק לאלף אלפים ותק"ע אלף. ועתה אחר עבור י"ד שנה היינו כשנשלם הבנין נתרבו מאד עד כי כהנים לבדם עלה מספרם יותר מכפי שהיו אז כל ישראל, היינו לאלף אלפים ותתמ"ח אלף. כל זה גרם זכות המקדש. וכמאמר הכתוב בימי בית שני שאמר מן העת ההוא אברך. ובאמת אז לא לבד בגופניות לבד נתברכו. אלא גם בנפשיות, כי נתגדלו אז גם במדרגות גבוהות להפוך כל מרע לטוב, כידוע. והגם שבתחלת ביאתם לארץ ישראל היו במדרגה קטנה, כי עיקר החרש והמסגר נשאר בבבל, אכן אח"כ איזה שנים אדרבה נהפך הדבר ורק מציון שאלו תורה. כל זה קדושת המקדש סבב. יעויין בספר פירקי היכלות מגורל מדרגתם.

הנה אמרו ז"ל (שוח"ט שמואל רבתי פ' ל"א בסופו) וז"ל: כל האוכלוסין שנפלו וכו' ע"י שלא תבעו מבנין בית המקדש ע"י"ש. הרי דאפי' בימי דוד המלך ע"ה לא

התנקו מזה. הגם דמי לנו גדול מדוד אשר ידוע עליו מהכתוב מגודל הפלגת היגיעה וההשתדלות בבנין בית המקדש שהיה מתייגע ונודד שנתו עליו בעבור זה. אין לספר ואין לשער בזה, כי קצרה היריעה מחקוק עליו מכל אלה. אעפ"כ לא יצא דורו נקי מזה. וכבר נרמז בששת ימי בראשית דזה הוא עיקר בקשת ישראל וצפויים. וכאמרם ז"ל בב"ר פי"ג על מ"ש הכתוב 'וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ', וז"ל: כל תפילתן של ישראל אינה אלא בית המקדש. מרי יתבני בית מקדשא, מרי מתי יתבני ביה מקדשא. וכו'.

גם בחזקיה מלך יהודה בעת שנשען בחליו בזכות אבותיו, לא נשען כי אם בזכות זה. וכאמרם ז"ל (ברכות י:) וז"ל: מאי קיר, אמר לפניו רבש"ע ומה שונמית וכו', אבי אבא שחיפה את ההיכל כולו בכסף וזהב על אחת כמה וכמה. ובאמת היה צריך אז לזכות גדול, היינו לחדש חולי שיתרפא, שעדיין לא היה כזה מימות עולם. ולכן חפש ובקר זכות גדול. עכ"פ אנו רואים דכל ההשענה היה בזכות בית המקדש. ולא בשארי זכיותיו הגדולים.

הנה הארכת בזה קצת להתוודע ולהגלות יקרת העוסק במצוה רבא הלזו. א"כ איככה נישט ח"ו דבר ההגיון הזה. ואיך נסלק נפשין מלסלסל ומלפלפל בתורת תבנית הבית מהגות בהאמור ביחזקאל ובמשנה דמדות. והנה ת"ל הרבה יגעת פה בספרי הנוכח לפניכם. וכו'.

וכפי שטוחות לפני השוכן בבית הקדוש, דכשם הספר כן יהיה ה' בעזרי לגמור בכי טוב עסק הספר והדפסתו על נכון בלי שום משגה ח"ו, ולחלקו בתוך עם בני ישראל אחינו יחיו, ברוב חן והדר במהרה, ואזכה יחד עם כל בני ישראל לקיבוץ הנבחר ירושלים עיר הקודש, ולראות המקדש על תלו בנויה במהרה, ולהקריב בו קרבנות כמצוה עלינו משמו יתברך אמן ואמן.

כתב מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א (דרך חכמה בהקדמה) וז"ל: יתברך הבורא ויוצר הכל אשר נתן תורה לעמו ישראל וציונו תרי"ג מצות להשלים בזה את נפשותינו (עי' בהקדמת המשנ"ב ח"א), והנה דיני קדשים אין בידינו לקיים בעוה"ר

מיום שחרב בית המקדש, אמנם אמרו במנחות (ק): לעולם זאת על ישראל, ר' יוחנן אמר העוסקים בדיני עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהן. אמר ר' יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם, כל העוסק בתורת חטאת כאילו מקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו מקריב אשם. ובתנחומא (צו סי' י"ד): אמר לו הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל, אמר לו הקב"ה גדול קרייתך בתורה כבניינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתך שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהן כאילו הן עוסקין בבנין הבית כו'. ומי שעוסק בתורת עולה כאילו מעלה עולה ומקריבה לפני הקב"ה.

וכבר האריך החפץ חיים זצ"ל במאמר 'תורה אור' שהדפיס בריש ספר 'אסיפת זקנים' ע"ש, ומביא שם בשם 'באר שבע' שקדמונים אחזו שער שהלימוד והעסק במצות הבלתי נוהגת בזמן הזה יותר הכרחי ויותר נבחר מהלימוד בהמצות הנוהגות, כי אחר שלשלמותינו צריכין אנו לעיון ולמעשה בכל חלקי תורתנו הקדושה, ובזה החלק הבלתי נוהג אי אפשר בו המעשה, והעיון והעסק בו יספיק לנו לעיון ומעשה יחד, עכ"ל. ורש"י בבבא מציעא (קיד:) דלכך למדו גם סדר קדשים אף על פי שאין נוהג בזמן הזה משום דאמרינן תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה בכ"מ מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן בבית המקדש, ולכך סידרו עליהן גמרא [והרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות כתב שגם ירושלמי נמצא על קדשים וכנראה נאבד ממנו אחר כך]. ועניני קדשים הם עמוקים וחריפים, וכמו שכתוב בשבת (לא:) חכמת זה סדר קדשים. ובבבא מציעא (קט:) כי מטית לשחיטת קדשים תא ואקשי לי. פירש רש"י, למסכת זבחים שהיא עמוקה. וכו'.

והשי"ת יזכנו להשלים ולהדפיס על כל קדשים, ועוד ספרים, ויזכנו לראות בית הבחירה בבנינו ולהקריב תמידין כסדרן ומוספין כהלכתם, וכל הקרבנות, במהרה בימינו אמן.

ספר

חיי תמיד

מסכת תמיד

עבודת יום ביומו
בבית המקדש

משנה א

בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים שׁוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. בְּבֵית
 אֲבֹטִינָם, בְּבֵית הַנִּיצוֹץ וּבְבֵית הַמּוֹקֵד. בֵּית אֲבֹטִינָם וּבֵית
 הַנִּיצוֹץ הָיוּ עֲלִיּוֹת, וְהַרְוֵבִים שׁוֹמְרִים שָׁם. בֵּית הַמּוֹקֵד,
 כֹּפֶה, וּבֵית גְּדוֹל הָיָה, מִקַּף רוֹבְדִים שֶׁל אָבֹן, וְזִקְנֵי בֵּית אָב
 יֹשְׁבִים שָׁם, וּמִפְתָּחוֹת הָעֶזְרָה בְּיָדָם. וּפְרָחֵי כַּהֲנָה אִישׁ
 כִּסְתּוֹ בְּאַרְיָן. לֹא הָיוּ יֹשְׁבִים בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ, אֶלָּא פוֹשְׁטִין
 וּמְקַפְּלִין וּמְנִיחִים אוֹתָן תַּחַת רִאשֵׁיהֶן, וּמִתְּכַסִּין בְּכִסּוֹת
 עֶצֶמָן. יָרַע קָרִי לְאַחַד מֵהֶן, יוֹצֵא וְחוֹלֵךְ לוֹ בַּמִּסְבָּה
 הַחוּלְכֶת תַּחַת הַבִּירָה, וְהַנֶּרֶת דּוֹלֵקִין מִכָּאן וּמִכָּאן, עַד
 שֶׁהוּא מֻגֵּיעַ לְבֵית הַטְּבִילָה. וּמְדוּרָה הִיְתָה שָׁם, וּבֵית כִּסֵּא
 שֶׁל כְּבוֹד. וְזֶה הָיָה כְּבוֹדוֹ, מִצָּאוֹ נְעוּל, יוֹדֵעַ שֵׁישׁ שָׁם
 אָדָם. פְּתוּחָה, יוֹדֵעַ שְׂאִין שָׁם אָדָם. יָרַד וְטָבַל, עָלָה וְנִסְתַּפַּג
 וְנִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה. בָּא וַיֵּשֶׁב לוֹ אֶצְל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים עַד
 שֶׁהַשְּׁעָרִים נִפְתָּחוּ, יוֹצֵא וְחוֹלֵךְ לוֹ:

בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים שׁוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מִצּוּת עֲשֵׂה מִן
 הַתּוֹרָה שִׁיחִיהָ שְׁמִירָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין שֵׁם פָּחוֹד

מאויבים ומלסטים, אלא השמירה היא לכבוד וגדולה^א. אינו דומה ארמון שיש עליו שומרים, לארמון שאין בו שומרים^ב.

הכהנים שומרים בשלשה מקומות, והלויים בעשרים ואחד מקומות. [א] סך הכל יש עשרים וארבע מקומות שמירה^ג.

בְּבֵית אֲבִטְיָנָס, מקום השמירה הראשון של הכהנים הוא ב'בית אבטינס'. 'בית אבטינס' הוא לשכה על גבי שער המים בדרום העזרה^ה, אשר בלשכה זו כותשים ומכינים את סממני הקטורת^ו. ליד לשכה זו יש מקוה, על גבי השער^ז.

בְּבֵית הַנִּיצוּץ, מקום שמירה שני של הכהנים הוא ב'בית הניצוץ'. בצד צפון של העזרה סמוך למערב יש שער הנקרא 'שער הניצוץ', ויש לו כמין אכסדרה, דהיינו ששני כתלים בולטים

באר התמיד

א. רמב"ם (הלכות בית הבחירה פרק ח'). רע"ב. תפארת ישראל.

ב. רמב"ם.

ג. רע"ב. רמב"ם.

ד. תפארת ישראל.

ה. תפארת ישראל. דרך חכמה למורנו הגר"ח קניבסקי שליט"א (הלכות בית הבחירה פרק ח' הלכה ה').

ו. תפארת ישראל. יומא א' ה', וברע"ב שם.

ז. תפארת ישראל. רמב"ם (מדות ה א). לבית אבטינס, יש שני פתחים, פתח אחד לעזרה ופתח אחד לחוץ, ולכן חציו קודש וחציו חול. בחלק הקודש מכינים את הקטורת שכל מעשיה צריכים להיות בקודש (כריתות ו. רמב"ם הלכות כלי המקדש ב ו), ובחלק החול שומרים הכהנים. המקוה שליד בית אבטינס פתוח רק לחול, ולכן הוא חול (ספר זכרון מנחם, גרפס דיהרנפורט תקל"ו, הובא דבריו בעזרת כהנים).

בענין איך נתקדש חלק הקודש שבבית אבטינס, והרי נגזר ועליות לא נתקדשו. יתכן לבאר שיש מדרגות מהעזרה לבית אבטינס, ומסביב למדרגות יש גג וכתלים, ולשכת בית אבטינס פתוח לגרם המדרגות הזה שבעזרה, ועל ידי כן נעשה פתוח לקודש [וכעין זה תירץ השפת אמת בענין המקוה שעל גבי בית הפרוה, עיין במקומו]. ומצידו השני פתוח לחוץ ולכן חציו חול.

ממנו לחוץ לצד הר הבית^ה. ומעל אכסדרה זו בנוי לשכה, ושם שומרים הכהנים.

'בית הניצוץ' נקרא כך, משום שהרבה ניצוצי חמה מנצנצים שם, ויש שם הרבה אור, מפני שפתוח מצד אחד. ולכן נקרא 'בית הניצוץ'^ט.

ובבית המוקד. מקום שמירה שלישי של הכהנים הוא ב'בית המוקד'.

[ב] ב'בית המוקד' יש מדורה בשביל שיתחממו הכהנים, ועל שם זה נקרא 'בית המוקד'^א.

בנוסף לכהנים, גם הלויים שומרים בעשרים ואחד מקומות בבית המקדש^{יב}.

באר התמיד

ח. רע"ב מדות א' ה'.

ט. רא"ש.

י. הערה: נתינת המספרים למקומות השמירה של הכהנים הוא רק להבנת הענין וע"פ סדר המשנה, ולא באנו לתת דרגת חשיבות למקום אחד יותר מהשני.

יא. תפארת ישראל.

יב. מדות א' א'.

בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות, בית אבטינס הוא עליה על גבי שער המים, ובית הניצוץ הוא עליה על גבי האכסדרה של שער הניצוץ.

והרובים שומרים שם, ב'בית אבטינס' וב'בית הניצוץ', שומרים כהנים ילדים לפני הבר מצווה^י, ומשום שעדיין לא הגיעו לגיל שיכולים לעבוד עבודה, אזי הם שומרים, מפני שהכהנים שיכולים לעבוד לא רוצים להיות שומרים. וכן מפני שהכהנים שיכולים לעבוד איננו מניחים להם לשמור^י.

בית המוקד, פפה, 'בית המוקד' בנוי בצורת כיפה^{טו}. ואינו עליה. והוא לשכה גדולה, ויש בו עוד ארבע לשכות קטנים בארבעה פינותיו^{טז}. ובנוי חציו בחול וחציו בקודש, ובחלק החול שבו יושנים הכהנים העושים את העבודה למחרת. וחויץ מאלו נמצאים שם גם כן כהנים הערים כל הלילה, והם שומרים שם בבית המוקד.

באר התמיד

יג. המפרש בתמיד (כה:). תוספות יום טוב (תמיד א א). מלאכת שלמה (תמיד א א). ומסתבר שלא היו ילדים קטנים שאינם ראויים לכך כלל, אלא מסתמא בערך בני י"א או י"ב שנה. ויש אומרים שבשני מקומות אלו שמרו כהנים מעל גיל בר מצווה, אך עדיין לא הגיעו לעבודה כי הם צעירים פחותים מגיל עשרים.

יד. המפרש בנמרא תמיד. בספר 'חק נתן' איתא שהמפרש בתמיד הוא ר"י בר ברוך, מבעלי התוספות.

הקשה המשנה למלך, שהרי קטנים אינם בני מצוה, ואיך מוסרים המצוה לקטנים. ותירץ הדרך חכמה (הלכות בית הבחירה ח ה בביאור הלכה) וכן כתב המנחת חינוך (מצוה שפה) שיש לומר שהמצוה אינה על השומר, אלא על הבית דין או הכהנים מוטל שידאגו שיהיה שם שומר. וגם קטן יכול לשמור, כמו שכתוב ביורה דעה (קטו א) שקטן מגיל תשע ראוי לשמור, לגבי חלב שחלבו גוי.

וכן לגבי לקרות לאור הנר בשבת, מינה החזון איש קטן לשמור.

טו. כך משמע ברע"ב.

טז. מדות א' ו'.

ובית גדול הִיָּה, בית המוקד היה בית גדול ורחב".

מִקֵּף רוֹבְדִים שֶׁל אֶבֶן, בתוך בית המוקד, סמוך לכתלים, יש שורות אבנים יוצאים מהקיר. מעל השורה התחתונה, יש עוד שורה, יותר קצרה ממנה, וכן עוד שורות, כמו מדרגות".

באר התמיד

י. משום שיש לו גג נקרא 'בית', ומשום שיש בארבע פינותיו לשכות, נקרא 'גדול'. תפארת ישראל במדות א' ח'.

בענין שיעור גדול בית המוקד: נלע"ד שארכו ורחבו לערך שלשים על שלשים אמה. הנה לבית המוקד יש פתח אחד לעזרה ופתח אחד לחיל. עפ"י התפארת ישראל מקום בית המוקד הוא מול בין האולם ולמזבח. ואינו מול המזבח, מכיוון שבמשנה (מידות ה ב) נמנה שיעור האמות שיש מול המזבח ולא כתוב שם בית המוקד. וכן אין בית המוקד מדי רחוק לצד מערב, רק היה סמוך למקום בית המטבחים ששם מצויין הכהנים תדיר, כדי שיוכלו למהר לשם להתחמם כשיתקררו, ולמהר לחזור לעבודתם. עכ"ל (לעיל משנה ה). נמצא מקום בית המוקד מול בין האולם ולמזבח. ויתכן שנמשך מעט גם בין ההיכל לכותל העזרה.

ומכל מקום לא נראה שהאריכו את בית המוקד כנגד ההיכל, דאינו יופי הבנין שיסתיר בית המוקד את ההיכל. על כן נראה ששיעור בית המוקד ברוחב, הוא כשיעור שיש בין חומת העזרה לאולם שהוא י"ז וחצי אמה ודאורך העזרה קל"ה אמה, ואורך ההיכל שבאמצע ק' אמה. נמצא י"ז וחצי אמה רווח מכל צד. ונוסף עליו שיעור עובי חומת העזרה שהוא חמש אמה (עיין עזרת כהנים). ונוסף עליו שיעור עשר אמה של החיל. נמצא סה"כ ל"ב וחצי אמה. ועתה צריך למעט מעט כדי שישאר מקום בחיל להיכנס משם אל בית המוקד, כמו שכתוב במשנה שיש פתח מבית המוקד לחיל. וכן בעזרה לכאורה ג"כ אפשר למעט מעט כדי שלא יהיה ממש צמוד להיכל. נמצא סה"כ רוחב בית המוקד לערך שלשים אמה. ומסתמא גם האורך הוא כמו הרוחב. ובוה יבואר יפה מה שכתוב במשנה 'ובית גדול היה'.

יח. רע"ב. תפארת ישראל.

וזה לשון הרע"ב במדות: מוקף רובדים של אבן. אצטבאות סביב של אבני גזית היו משוקעות בכותל ויוצאות מן הכותל לתוך בית המוקד לצד הקרקע, ועל גביהן אבנים אחרות קצרות מהן שיוצאות נמי מן הכותל, והיו כעין מעלות זו על זו.

וזה לשון התפארת ישראל במדות: רובדין של אבן. רצה לומר בתוך הבית המוקד היה סמוך לכותלים סביב בנין אבנים יוצאת כמין אצטבא ומדרגה סביב, ועל גבה היה שוב שורה אחרת קצרה משורה שתחתיה, וכן היה שורה על גבי שורה עד הרובד העליון כעין מדריגות, וברובד העליון היו ישנים זקני הבית אב שישמש למהר, ובאצטבאות האמצעים היו ישנים שאר הכהנים, רק למטה מהאצטבאות על רצפת בית המוקד היו ישנים הכהנים הרכים עדיין בשנים, וכדמסיק לקמן.

וְזִקְנֵי בֵּית אָב יוֹשְׁנִים שָׁם, הַכֹּהֲנִים שִׁיעְשׂוּ אֶת הָעֲבוּדָה לְמַחֵר
בבית המקדש, יושנים שם על אותם מדרגות^{יט}.

אך, על המדרגות עצמם יושנים רק הזקנים, ואילו הכהנים
הצעירים יושנים על רצפת בית המוקד^כ.

בֵּית אָב: כל הכהנים מתחלקים לעשרים וארבעה משמרות.
ועובדים בבית המקדש לפי הסדר, כל משמר שבוע, ויוצא שכל
משמר עובדים בבית המקדש פעם בחצי שנה. חוץ מברגלים,
שבהם עובדים כל המשמרות יחד.

כהני המשמר עצמו, מתחלקים לימות השבוע. והם הנקראים
'בית אב'. ובכל יום עובדים בבית המקדש כהני הבית אב
השייכים לאותו יום^{כא}.

וּמִפְתָּחוֹת הָעֶזְרָה בְּיָדָם, דהיינו ברשותן. שאין אדם רשאי לקחת
את המפתחות מתחת הטבלא [המפתחות מונחות בלילה בתוך בור
בבית המוקד והבור מכוסה בטבלא^{כב}] אלא ברשות הזקני בית אב^{כג}.

וּפָרְחֵי כְהֻנָּה אִישׁ כִּסְתּוֹ בְּאַרְצָן. הכהנים הצעירים יושנים על
הארץ.

אִישׁ כִּסְתּוֹ בְּאַרְצָן. כל אחד הכסות שלו על הארץ, כי אסור לישון
על מיטות בבית המקדש, כי אין זה דרך ארץ להביא מיטות
לבית המקדש^{כד}, לכן הכהנים יושנים על כרים וכסתות שלהם

❧ באר התמיד ❧

יט. רע"ב.

כ. להלן בסמוך.

כא. רע"ב.

כב. מדות א' מ'.

כג. תפארת ישראל.

כד. נמרא תמיד כו:

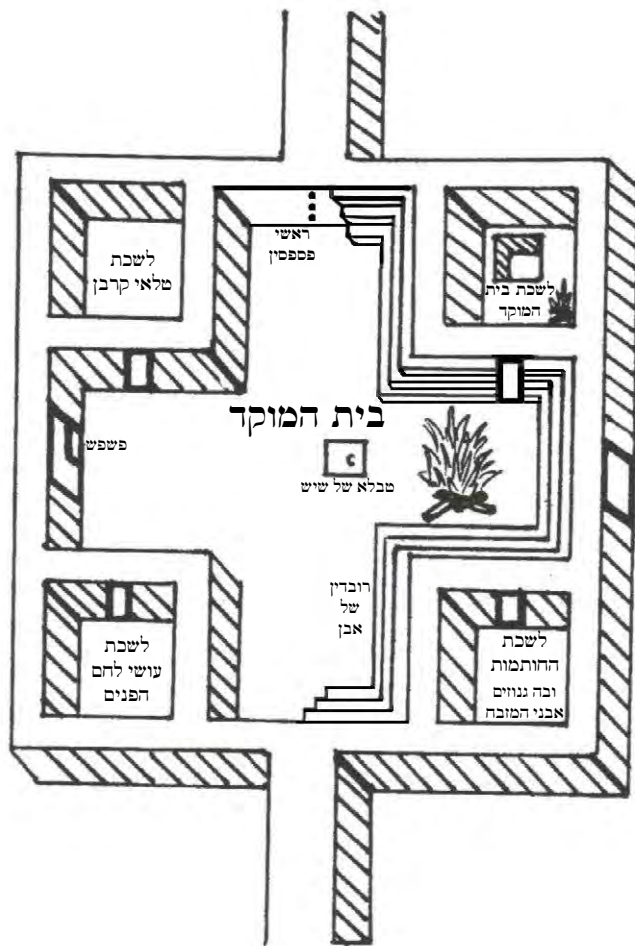
בלבד בלא מיטות. ואומרת המשנה שהכהנים הצעירים יושנים על כסותם על הארץ, ולא על הרובדים, כי על הרובדים יושנים הזקני בית אביה.

פרחי קהנה: כהנים צעירים שהתחיל שער זקנם לפרוהי.^כ
 על המדרגה העליונה יושנים זקני בית אב, ועל המדרגות האמצעיות יושנים שאר הכהנים. ואילו הכהנים הצעירים שהתחיל זקנם לפרוה יושנים על הרצפה^כ. השינה היא בחלק החול של בית המוקד.
 לא כל הכהנים יושנים, אלא חלקם ערים ושומרים, בכדי לקיים את המצוה של שמירה בבית המקדש^כ.

באר התמיד

כה. רר"ש במדות.
 כו. רע"ב.
 כז. תפארת ישראל.
 כח. תפארת ישראל.

❖ בית המוקד ❖

לֹא הָיוּ יְשָׁנִים בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ, הַכֹּהֲנִים אֵינָם יוֹשְׁנִים כְּשֶׁהֵם לְבוּשִׁים
בְּבִגְדֵי כְהוֹנָה, אֶלָּא פּוֹשְׁטִין וּמְקַפְּלִין אֶת הַבִּגְדֵי כְהוֹנָה, וּמְנִיחִים
אוֹתָן תַּחַת רִאשֵׁיהֶן, וּמְנִיחִים אֶת הַבִּגְדֵי כְהוֹנָה כְּנֶגֶד רֹאשָׁם, וְלֹא
תַּחַת רֹאשָׁם מִמֶּשׁ, מִכִּיוּן שִׁישׁ בֶּאֱבֶנֶט כְּלָאִים וְאֶסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ
בָּהֶם אִלָּא בִשְׁעַת הָעֲבוּדָה^{כט}. וּמִתְפַּסִּין בְּכֶסֶת עֶצֶמָן, וּבִלְיָלָה
לּוֹבְשִׁים בְּגָדֵי חוּלִי.

אֶרֶע קָרִי לְאַחַד מֵהֶן, אִם אִירַע ח"ו טוֹמְאָת קָרִי לְאֶחָד מֵהַכֹּהֲנִים
הַיוֹשְׁנִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לוֹ בְּמִסְבָּה הַהוֹלֶכֶת תַּחַת
הַבִּירָה, יוֹצֵא הַכֹּהֵן הַזֶּה, וְהוֹלֵךְ בְּמִסִּיבָה, שֶׁהִיא מֵחִילָה^ל,
הַהוֹלֶכֶת תַּחַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְכָל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִקְרָא בִשְׁם
'בִּירָה'^{לב}, שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן בֵּית גְּדוּלָּה וְאַרְמוֹן^{לד}. וְהַנִּרְוֹת דּוֹלְקִין מִפָּאן
וּמִפָּאן, וְיֵשׁ נִרְוֹת דּוֹלְקִים מִשְׁנֵי הַצַּדִּדִּים שֶׁל הַמִּסִּיבָה^{לה}, בִּשְׁבִיל
לְהַאִיר אֶת הַדֶּרֶךְ. וּמִמֶּשֶׁךְ וְהוֹלֵךְ בְּמִסִּיבָה עַד שֶׁהוּא מוֹגִיעַ לְבֵית
הַטְּבִילָה, עַד שֶׁהוּא מוֹגִיעַ לְמִקְוֵה, שִׁישׁ שֶׁם תַּחַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

באר התמיד

כט. גמרא. רע"ב.

ל. רע"ב.

לא. רע"ב.

לב. רע"ב. ריש לקיש ביומא ב.

כל בית המקדש נקרא 'בירה' כדכתיב (דברי הימים א' כט יט) 'ולבנות הבירה אשר הכינותי'
(רע"ב. ריש לקיש ביומא ב.).

ויש אומרים מקום היה בהר הבית ושמו בירה (רבי יוחנן ביומא ב.). והולך במסיבה ההולכת תחת
המקום הזה שבהר הבית.

לג. רש"י דברי הימים א' כ"ט א'.

לד. מצודת ציון דניאל ח' ב', מצודת ציון דברי הימים א' כ"ט א'.

לה. רע"ב.

וּמְדוּנָה הֵיְתָה שֵׁם, לִיד הַמְקוּה יֵשׁ מְדוּרָה כְּדִי שִׁיתַחֲמֵם בַּה הַכְּהֵן
לְאַחַר שְׁטַבְלָיו. וּבֵית פֶּסֶא שֶׁל כְּבוֹד, וְכֵן יֵשׁ שֵׁם בֵּית הַכֶּסֶא שֶׁל
כְּבוֹד. ^{גא} וְזֶה הָיָה כְּבוֹדוֹ, מִצָּאוֹ נְעוּל, יוֹדֵעַ שֵׁשׁ שֵׁם אָדָם. פְּתוּחָ, יוֹדֵעַ
שָׁאִין שֵׁם אָדָם. וְכְבוֹדוֹ הוּא שֶׁאֵם מִצָּא שְׁבִית הַכֶּסֶא נְעוּל, זֶה
סִימָן שִׁישׁ שֵׁם אָדָם. וְאֵם מִצָּא אוֹתוֹ פְּתוּחַ זֶה סִימָן שֶׁאִין שֵׁם
אָדָם.^{לז}

יֵרֵד וְטָבַל בַּמְקוּה שֵׁם^{לח}, עָלָה, וְנִסְתַּפַּג קִינָח אֶת הַמִּים שֶׁעַל
בְּשָׂרוֹ^{לט}, וְנִתְחַמֵּם בְּנֶגֶד הַמְדוּנָה שֶׁלִיד הַמְקוּה^מ.

באר התמיד

לו. המפרש. רע"ב.

לז. רע"ב.

לח. כתב תפארת ישראל: דאף על גב דאכתי לילה הוא, והרי כל חייבי טבילות טבילתן ביום,
חוץ מנדה ויולדת שטבילתן בלילה (כפסחים ד"צ ע"ב), היינו בטמאים שצריכין ספירה, כגון טמא
מת, וזב, ומצורע שכולן צריכים ספירת ז' ימים לטהרתן, וכמו כן זבה קטנה שצריכה על כל פנים
ספירת יום נגד יום, (עי' ביבקש דעת סי' ע"ב) דבהנך אמרינן מקצת יום אחרון של טהרתן הוה לי'
ככולו, ורשאה מה"ט למבול ביום אחרון של ספירת טהרתה, ואין צריך להמתין עד הערב,
ולחכי סד"א דמה"ט תהיה נמי רשאה למבול בלילה שקודם יום האחרון לספירת טהרתה, דהרי
בכל דוכתא היום הולך אחר הלילה שלפניו, להכי קתני טבילתן ביום, רצה לומר משהאיר יום
אחרון של ספירת טהרתה, ולא בליל שלפניו, והיינו טעמא מדכתיב וספרה לה שבעת ימים,
ולא לילות, לאשמעינן דמקצת ספירה שבליילה לא מחשב ליום שלם, אבל מקצת ספירה של יום
ממש, מחשב כיום שלם, ואין צריך להמתין למבול עד הערב, מה שאין כן נדה ויולדת לא
אמרינן גבה ספירתה מקצת יום ככולו ותהיה רשאה למבול משהאיר יום ז' שלה, דמדכתיב ז'
ימים תהיה בנדתה, כל ז' היא טמאה, וכשטובלת קודם ששלמו, הרי זו כטובל ושרץ בידו
ויולדת אתקש לנדה (כפסחים ד"צ ע"ב), הלכך טובלות בליל ח' או אחר כך אפילו ביום
מדאורייתא, אבל כל הטמא טומאת מגע נבילה או שרץ, או טמא קרי כי הכא וכדומה, שאין
צריך ספירת ימים לטהרתן, מיד כשפורשין מהטומאה רשאין למבול.

לט. בתפארת ישראל: ונראה לי דלא דמי להא דתנינן בהן גדול (יומא פ"ג מ"ד) עלה ונסתפג
דהתם קמ"ל הכי כדי שלא ילחלח בגדי כהונה כשילבשן קודם שיסתפג, אבל הכא שלובש בגדי
חול, קמ"ל שיסתפג, מדהוא טבול יום ומים שעליו כשעולה מהטבילה הם שלישי לטומאה
כרמב"ם (פ"י מאהט"ו ה"ג) ושמא יטפמף מהמים על דבר קודש כשיחזור אצל אחיו הכהנים לבית
המוקד, להכי מסתפג.

מ. בדלעיל 'מדורה היתה שם'.

בֹּא חוֹזֵר וְעוֹלָה לְבֵית הַמוֹקֵד^{מא}, וְיֹשֵׁב לוֹ אֶצְלֵי אֶחָיו הַכֹּהֲנִים עַד שֶׁשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים, וְיֹשֵׁב בְּבֵית הַמוֹקֵד עִם אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, עַד שֶׁשְּׁעָרֵי הָעִזְרָה נִפְתָּחִים^{מב}, וְאִזּוֹ יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לוֹ כִּי הוּא טָבוֹל יוֹם וְאִסּוּר לוֹ לִהְיוֹת בַּעֲזָרָה^{מג}.

משנה ב

מִי שֶׁהוּא רוֹצֶה לְתָרֵם אֶת הַמִּזְבֵּחַ, מִשְׁפִּים וְטוֹבֵל עַד שֶׁלֹּא יֵבֵא הַמִּמְנֶה. וְכִי בְּאִיזוֹ שָׁעָה הַמִּמְנֶה בָּא. לֹא כָּל הָעֵתִים שְׁוֹת, פְּעָמִים שֶׁהוּא בָּא מִקְרִיָּאת הַגָּבֵר, אוֹ סָמוּךְ לוֹ

באר התמיד

מא. רע"ב. תפארת ישראל.

מב. המפרש. תפארת ישראל.

מג. בתפארת ישראל: יוצא והולך לו. מדהוא טבול יום עד שתשקע החמה, והרי טבול יום אסור בעזרה, ואף על גב שגם אחר טבילתו יושב בבית המוקד, ואפילו בהחצי שהיה בנוי בחול, עכ"פ מחנה לוי היה, והרי טבול יום אסור במחנה לוי (כיבמות ד"ז), יש לומר דמחנה לוי רק מדרבנן אסור לטבול יום, דיהושפט גזר כן, וכיון דנטמא בפנים והשערים סגורים, הקילו גביה [ועיין תוס' יבמות שם, ולתוס' חולין (ד"ב ב' ד"ה שמה יגע), וכ"כ לר"ב (כלים פ"א מ"ח), דוקא בעזרת נשים, שמורגל לכניסה ויציאה החמירו שלא יכנס שם טבול יום, אבל בשאר דוכתי רשאי כל טבול יום לכנס עד סמוך למחנה שכניה, א"כ ע"כ צ"ל, להכי כשהשער נפתח יוצא והולך, דמאחר שאסור עכ"פ לעבוד, יצא שלא יחשידוהו שמתעצל מלעבוד (כפסחים דפ"ב א').]

במפרש וז"ל: יוצא והולך לו. דהואיל ולא יעשה עבודה מה יעשה לשם, אי נמי אנב חביבותא איקרי ועביד עבודה, דומיא דהך דאמרינן בפ"ב דיומא (דף כד:) במה מפסינן רב ששת אומר בבגדי קדש דאי אמרת בבגדי חול אנב חביבותא מיקרי ועביד עבודה. יוצא והולך לו. לביתו למלאכתו דמה יעשה הואיל ולא יעבוד, ולקמן נמי אומר שבשעת השתחוואה בשעת הקטורת היה ראש המעמד מעמיד את הטמאים בשער המזרח (ופליגי בה שער הניצוץ אותו הבנין היה בנוי הבנין) ופליגי בה אמוראי בפסחים (דף פב:) חד אומר כדי (לפוש) (צ"ל: לבייש (שיטה מקובצת)) שכניסת כל העם דרך שם שנכנסים לשם להשתחוות כדלקמן ויודעים שמפני הטומאה הם חדלים ליכנס שם ואלו הטמאים יוהרו לבלתי לטמאות עוד וחד אמר משום חשד שלא יחשידום שמפני מלאכתם הם חדלים ליכנס שם לעבוד עבודה ומעמידים אותם שם כדי שיראו אותם בני אדם ויודעים שמחמת טומאה הם חדלים ולא יאמרו מחמת מלאכה הוא דאם היו שבים לביתם יאמרו העולם מפני ביטול מלאכתם הם שבים.

מִלְפָּנָיו אוֹ מִלְּאַחֲרָיו. הַמְּמוֹנָה בָּא וְדוֹפֵק עָלֵיהֶם, וְהֵם פִּתְחוּ לוֹ. אָמַר לָהֶן, מִי שֶׁטָּבַל יָבֵא וְיָפִים. הַפִּיסוּ, זָכָה מִי שֶׁזָּכָה:

[ד] מִי שֶׁהוּא רוֹצֵה לְתַרֵּם אֶת הַמְּמוֹנָה, כֵּהֵן שְׂרוּצָה לְקִיּוּם אֶת מִצְוֹת 'תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן'^מ, מְשָׁפִים וְטוֹבֵל עַד שֶׁלֹּא יָבֵא הַמְּמוֹנָה, מִשְׁכִּים מוֹקֵדִם וְטוֹבֵל לִפְנֵי שִׁיבּוּא הַמְּמוֹנָה, כִּי אֲסוּר לְהִיכָנֵס לְעִזְרָה אֲפִילוֹ טָהוֹר עַד שִׁיטְבּוּלָמָה.

הַמְּמוֹנָה: הוּא הַמְּמוֹנָה עַל הַפִּיּוּסוֹת, וְהוּא הַסֶּגֶן^מ, וְנִקְרָא 'מִתְתִּיא בֶן שְׁמוּאֵל'^מ.

שׂוֹאֵל הַתֵּנָא: וְכִי בְּאִיזוֹ שְׁעָה הַמְּמוֹנָה בָּא, בְּאִיזָה שְׁעָה הַמְּמוֹנָה בָּא לְבֵית הַמוֹקֵד, וְכךָ יָדַע הִכָּהֵן מִתִּי צָרִיךְ לְהִשְׁכִּים וּלְטָבּוּלָמָה.

וְעוֹנֶה הַתֵּנָא, אֲנִכִּי אֶפְרַשׁ לָךְ מִתִּי הַמְּמוֹנָה בִּאִמָּה: לֹא כָּל הָעֵתִים שְׂוֹוֹת, לֹא כָּל הַזְמָנִים שְׁוִוִים, פְּעָמִים שֶׁהוּא בָּא מִקְרִיאַת הַגִּבֵּר, לְפַעְמִים הַמְּמוֹנָה בָּא מִקְרִיאַת הַגִּבֵּר, אוֹ סָמוּךְ לוֹ מִלְּפָנָיו אוֹ מִלְּאַחֲרָיו, אוֹ סָמוּךְ לְקִרְיַת הַגִּבֵּר, לִפְנֵי כֵן אוֹ אַחֲרֵי כֵן. וּמִפְּנֵי

באר התמיד

מד. רע"ב. תפארת ישראל.

מה. המפרש. תפארת ישראל.

מו. תפארת ישראל ביומא ג' א'. ומקורו בסנהדרין י"ט. וסוטה מ"ב. וז"ל הרמב"ם (הלכות כלי המקדש ד סז): ממנין כהן אחד יהיה לכהן גדול כמו המשנה למלך, והוא הנקרא סגן. והוא הנקרא ממונה. ויהיה עומד לימין כהן גדול תמיד וזה כבוד הוא לו וכל הכהנים מתחת יד הסגן. ע"כ. אבל לא בכל מקום שכתוב 'ממונה' הכוונה לסגן.

מו. שקלים ה' א'.

מה. תפארת ישראל.

מט. המפרש.

שאינן זמן קבוע, לכן כהן שרוצה לעשות את 'תרומת הדשן' צריך להשכים ולטבול כמה שיותר מוקדם.

קריאת הנֶגֶר: שני פירושיו מהו 'קריאת הגבר': א. קריאת התרנגול. ב. כהן^{נא} הנקרא 'גביני כרוז'^{נב} מכריז בכל יום לפני שער בית המוקד הסגור^{נג} 'עמדו כהנים לעבודתכם, ולוים לדוכנכם, וישראל למעמדכם'. ושומעים את קולו היטב למרחק שלש פרסאות^{נד}, ובקול יותר חלש שומעים עד יריחו^{נה}. וזה היה סמוך לעלות השחר^{נו}.

הַמִּמְנָה בָּא לְבֵית הַמוֹקֵד וְדוֹפֵק עָלֵיהֶם מִבְחוּץ, בקלות וברפיון^{ני}, וְהֵם פָּתְחוּ לוֹ אֶת דֶּלֶת בֵּית הַמוֹקֵד הַחִיצוֹנִי^{נב}.

אָמַר לָהֶן הַמִּמְנָה: מִי שֶׁטָּבַל יָבֵא וְיָפִיס, מִי שֶׁטָּבַל כִּבְר יָבֹוא לְהַטִּיל גּוֹרֵל מִי יִתְרוֹם אֶת הַמִּזְבֵּחַ.

^הוְעוֹשִׂים אֶת הַפִּים הַזֶּה בַּחֲצִי הַקּוֹדֵשׁ שֶׁל בֵּית הַמוֹקֵד^{נס}, כִּי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת הַפִּים בַּקּוֹדֵשׁ בַּעֲזָרָה, כְּדִכְתִּיב 'בְּבֵית אֱלֹהִים נִהְלַךְ בְּרִגְשׁ'.

❧ באר התמיד ❧

נ. תפארת ישראל.

נא. רע"ב תמיד ג' ח'.

נב. פירש רש"י: גביני המכריז (יומא כ:).

נג. תפארת ישראל תמיד ג' ח'.

נד. יומא כ:

נה. עפ"י תפארת ישראל תמיד ג' ח'.

נו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

נז. רמב"ם. תפארת ישראל.

נח. עפ"י תפארת ישראל.

נט. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

ס. תהילים נ"ה ט"ו.

את שאר הפייסות עושים בחצי הקודש של לשכת הגזית, ורק פים זה הראשון עושים בחצי הקודש של בית המוקד^{סא}.
בפים עומדים הכהנים בעיגול^{סב}.
הפייסו, עשו את הפים, זָכָה מִי שְׁזָכָה, ומי שזכה זכה.

משנה ג

באר התמיד

סא. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.
וז"ל המפרש: ואף על גב דשאר פייסות היו בלשכת הגזית כדמפרש ביומא (דף כה). התם היינו מעמא מפני שאותם כהנים שהיו בעזרה היו קרובים ללשכת הגזית כיון דלשכת הגזית מקרבתו להתם הוי מפייסי אבל הכא כיון דהוו בבית המוקד שעדיין לא ירדו לעזרה ואיכא נמי בבית המוקד מקום מקודש הוו מפייסי התם ובעזרה א"א לפייס דאין נכון לעמוד בעזרה בלא מצנפת כדאמר לקמן הממונה בא ונוטל מצנפת של א' ויודעין כולם שממנו פייס מתחיל א"נ משום דהוי קיימי בכוליאר מסובב אי אפשר דהוו אחוריהם לבית ולקמן לאחר שפייס את סדר תרומת הדשן והגיע זמן עבודת יום שחיטה קתני וירדו להם ללשכת הגזית ומעמא כאשר פירשתי שאותו מקום קרוב להם יותר להפייס. ע"ב.

וז"ל התפארת ישראל: יבוא ויפייס. יבוא להטיל גורל, מי יתרום המזבח, ואמר יבוא ויפייס, מדהיו ישנים בחצי בית המוקד הבנוי בחול, לפיכך אמר שיבואו לחצי האחר הבנוי בקודש, דצריכים להטיל גורל במקום הקודש (כיומא דכ"ה א'), והא דלא הטילו גם גורל זה בלשכת הגזית כשאר הגורלות, ה"ט, דבשאר הגורלות היו הכהנים עוסקים סביב למזבח במזרח העזרה, וקרובים לגזית שגם כן במזרח העזרה, מה שאין כן הכא היו הכל כנוסים בבית המוקד שבמערב עזרה, וטריחא מלתא ללכת לגזית. עוד נראה לי, דבשאר פייסות היה צריך שיהיה זקן מהסנהדרין יושב אצל הפייס (כיומא דכ"ה א'), כדי לשפוט על כל דבר שיארע בהפייס, להכי פייסו בגזית, מה שאין כן בתרומת הדשן, פייסו בלילה, ועדיין לא היו הסנהדרין בגזית, שלא ישבו שם רק מעת שסמוך להקרבת תמיד השחר עד שהקריבו תמיד הערבים (כסנהדרין דפ"ח ב'), [וסנהדרין קמנה ישבו מאחר תפלת השחר עד תחלת שעה ו' ביום (כשבת ד"י) וע"י רמב"ם פ"ג מסנהדרין], מיהו לרמב"ם (פ"ו מתמידין) גם פייס זה היה בגזית. ע"ב.

סב. יומא כ"ה. ז"ל המאירי (יומא כה). בענין סדר עשיית הפייסות: כשהיו הכהנים של בית אב מתכנסים לפייס, היו מתקבצים בחציה של קדש שהיה בצד מזרחה של לשכה, ועומדין שם כמין כולויר, והוא תכשיט עגול, ור"ל שהיו עומדים בהיקף עיגול, וזקן מזקני הסנהדרין יושב בחציה של חול לצד מערבה של לשכה, ואותו זקן מחשב בעצמו סך חשבון אחד, אלא שהוא אינו יודע מהיכן יתחיל המנין, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם ומחזירה, והכל מכירין שממנו מתחיל החשבון, ואח"כ הזקן מודיעם המנין, והממונה מקיף ומונה האצבעות, ואותו שכלה בו המנין זכה.

נָטַל אֶת הַמִּפְתָּח וּפָתַח אֶת הַפֶּשֶׁשׁ, וְנִכְנַס מִבֵּית הַמוֹקֵד
לְעִזְרָה, וְנִכְנַסוּ אַחֲרָיו וּשְׁתֵּי אֲבוֹקוֹת שֶׁל אוֹר בִּידָם. וְנִחְלְקוּ
לְשְׁתֵּי כְתוּת, אֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסְדָּרָא דְּרֹד הַמְּזֻרָה, וְאֵלּוּ
הוֹלְכִים בְּאַכְסְדָּרָא דְּרֹד הַמַּעְרָב. הָיוּ בּוֹדְקִין וְהוֹלְכִין עַד
שֶׁמִּגִּיעִין לְמָקוֹם בֵּית עוֹשֵׂי חֲבָתִים. הִגִּיעוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ, אָמְרוּ
שָׁלוֹם, הִכַּל שָׁלוֹם. הָעֹמְדֵי עוֹשֵׂי חֲבָתִים לַעֲשׂוֹת חֲבָתִים:

לבית המוקד יש שני שערים גדולים, שער אחד פתוח לחוץ אל
החיל, ושער אחד פתוח אל העזרה. בשער הגדול שפתוח
לעזרה, יש בתוכו שער קטן והוא הנקרא 'פּשפּש' סג.

נָטַל אֶת הַמִּפְתָּח, לָקַח אֶת הַמִּפְתָּח^{סד}, וּפָתַח אֶת הַפֶּשֶׁשׁ, וּפָתַח
אֶת הַפֶּתַח הַקָּטָן שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַשַּׁעַר הַגָּדוֹל^{סה}, וְנִכְנַס דֶּרֶךְ הַפֶּתַח

באר התמיד

סג. מתוך מדות פרק א' משנה ו'.

סד. כתב המפרש וז"ל: נטל את המפתח. מתחת הטבלא של שיש. ולא היה פותח שערי עזרה עד
שיעלה עמוד השחר, אלא נוטל את המפתח ופותח את הפשפש פתח קטן שהיה בשער. כך
סתמא ר' יהודה דמדות דאמר פתח קטן היה לו שבו נכנסין לבלוש את העזרה. ע"כ.

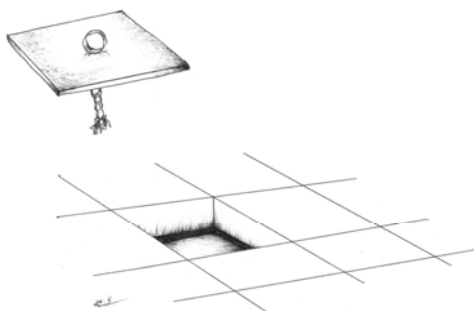
והיינו שלקח את המפתח מתחת הטבלא של שיש ששם היו המפתחות, ככתוב במדות (א ט):
וּמָקוֹם הָיָה שֵׁם אִמָּה עַל אִמָּה, וְטַבְלָא שֶׁל שֵׁשׁ וְטַבְעַת הָיְתָה קְבוּעָה בָּהּ, וְשִׁלְשֻׁלַת שְׁהַמִּפְתָּחוֹת
הָיוּ תְלוּיוֹת בָּהּ. הִגִּיעַ זְמַן הַנְּעִילָה, הִנְבִּיִּה אֶת הַטַּבְלָא בְּטַבְעַת וְנָטַל אֶת הַמִּפְתָּחוֹת מִן הַשִּׁלְשֻׁלַת,
וְנָעַל הַכֶּהֱן מִבְּפָנָיו, וְכֵן לֹו יֵשֶׁן לֹו מִבְּחוּץ. נָמַר מְלַנְעוֹל, הִחְזִיר אֶת הַמִּפְתָּחוֹת לַשִּׁלְשֻׁלַת וְאֶת
הַטַּבְלָא לְמָקוֹמָהּ, נָתַן כְּסוּתוֹ עָלֶיהָ, יֵשֶׁן לֹו.

והרי ציור:

הקטן מביית המוקד לעזרה^ס. ונכנסו אחריו, ונכנסו אחריו כל שאר הכהנים שכבר טבלו ולבשו בגדי כהונה^ס, ושתי אבוקות של אור בידם כדי להאיר^ס. אך בשבת, היו עומדים מערב שבת נרות דלוקות סביב^ס.

בעזרה יש 'אכסדרא'. ועשוי כך: סמוך לכתלי העזרה מבפנים, קצת מרוחק מהכותל יש עמודי אבן, ומהעמודים עד כתלי העזרה יש קירוי מאבן על גביהם^ע. בשאר העזרה אין תקרה. מעל מקום המזבח אין תקרה^ע.

באר התמיד

סח. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

סו. את השער הגדול פותחים רק יותר מאוחר, יחד עם שאר שערי העזרה (תפארת ישראל).

סז. תפארת ישראל.

סח. מכיוון שזה עדיין מוקדם מאוד בבוקר, לפני שעלה השמש. וכמו שכתוב לעיל (משנה ב): וְכִי בָּאִיזוּ שְׁעֵה הַמִּזְבֵּחַ בָּא. לֹא כָּל הָעֲתִים שְׁוֹת, פְּעָמִים שְׁהוּא בָּא מִקְרִיאַת הַנֶּגֶב, אוֹ סְמוּךְ לוֹ מִלְּפָנָיו אוֹ מִלְּאַחֲרָיו. ע"כ.

סט. רמב"ם הלכות בית הבחירה ח' י"ב. תפארת ישראל.

וז"ל הרמב"ם (שם): כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה, חוץ מלילי שבת שאין בידם אור אלא בודקין בנרות הדלוקין שם מערב שבת. ע"כ.

ע. בגמרא כאן. רע"ב.

עא. רע"ב.

וְנִחַלְקוּ לְשֵׁתֵי כֶּתוֹת, הַכֹּהֲנִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְעֹזְרָה הַתַּחֲלִקוּ לְשֵׁתֵי קְבוּצוֹת. אֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסְדְּרָא דְּרֶדֶךְ הַמְּזֻרָּה, קְבוּצָה אַחַת הוֹלְכִים בְּאַכְסְדְּרָא לְכִיוּז מְזֻרָּה, וְאֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסְדְּרָא דְּרֶדֶךְ הַמְּעָרָב, וְקְבוּצָה אַחַת הוֹלְכִים בְּאַכְסְדְּרָא לְכִיוּז מְעָרָב.

הָיוּ בּוֹדְקִין וְהוֹלְכִין, הָיוּ הוֹלְכִים וְבוֹדְקִים אִם כָּל הַכֵּלִים בְּמִקְוָם, עַד שֶׁמִּגִּיעִין לְמִקְוָם בֵּית עוֹשֵׂי חֲבָתִים, עַד שֶׁמִּגִּיעִים שְׁנֵי הַקְּבוּצוֹת לְבֵית עוֹשֵׂי חֲבָתֵינוּ שֶׁזֶה לְשֹׁכֵה מִדְּרוֹם לְשַׁעַר נִקְנוֹרֶעֶי.^א

הִגִּיעוּ אֵלָיו וְאֵלָיו, כֹּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ שְׁנֵי הַקְּבוּצוֹת לְבֵית עוֹשֵׂי חֲבָתֵינוּ. אָמְרוּ, כָּל כֵּת שֶׁאֵלָּה לָכֵת הַשְּׁנִיָּה: שְׁלוֹם, כְּלוּמָר, הֵאֵם לֹא חָסַר כָּלוֹם מִכְּלֵי בֵית הַמִּקְדָּשׁ. וְעוֹנִים הַכֵּת הָאַחֶרֶת: הִפֵּל שְׁלוֹם, הַכֵּל שְׁלוֹם כְּרָאוֹי וְעוֹמֵד עַל מִקְוָם.^ב

אַחֵר כֵּךְ: הָעֵמִידוּ עוֹשֵׂי חֲבָתִים, הָעֵמִידוּ אֶת אֵלֹה שְׁעוֹשִׂים אֶת הַחֲבִיתִין, לַעֲשׂוֹת חֲבָתִים, לְהַכִּין אֶת הַחֲבִיתִין, דֹּהִינּוּ לַחֲמֹם מִיַּם רוֹתְחִים לְבִצָּק שֶׁל הַחֲבִיתִין.^ג

באר התמיד

עב. תפארת ישראל.

עג. תפארת ישראל.

עד. בנמרא כאן. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

סדר עשיית מנחת חביתין ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ג): א. מצות עשה לעשות כל מנחה כמצותה האמורה בתורה.

ב. וכיצד עשיית חביתין כהן גדול. מביא עשרון שלם ומקדישו וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש שאע"פ שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין. ומביא עמה שלשת לוגין שמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'בשמן תעשה' להוסיף לה שמן כנסכי הכבש. ובולל הסולת בשמן וחולטה ברותחין. ולש מכל חצי עשרון שש חלות. נמצאו שתיים עשרה חלות.

ג. ואחת אחת היו נעשות וכיצד עושה מחלק השלשה לוגין ברביעית שבמקדש. רביעית לכל חלה. ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה. ואינו מבשלה הרבה שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' בין בשל ונא.

ד. ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים באומר. כדי שיקריב החצי בבקר והחצי בערב ולוקח החציים וכופל כל אחד מהן לשנים ופותת עד שתמצא כל פתיתה כפולה לשנים. ומקריב החציין

בית עושי תבתינ: לשכה זו היא בצד דרום של שער ניקנור, שזה

באר התמיד

עם חצי קומץ לבונה בבוקר והחצי הנשאר עם חצי קומץ לבונה בערב. ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה אלא מקריבה כולה כאחת עם קומץ לבונה ושתייהן כליל לאשים. ע"כ.

ובהלכות תמידין ומוספין (ג יח-כב) וז"ל: יח. חביתי כהן גדול מצות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערבים עם תמיד של בין הערבים. ולישתן ואפייתן דוחין את השבת ואת הטומאה ככל קרבן שקבוע לו זמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' שתהא נאה ולא תאפה מבערב. ועוד אם תאפה מבערב תפסל בלינה שהמרחשת מכלי הקדש היא כמו שביארנו.

יט. טחינת סולתן והרקדן בחוץ ואינן דוחין את השבת.

כ. כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת או נטמא או נולד לו מום ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון. אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד.

כא. נמצאו שני חצאים קריבין ושני חצאין אובדין ואלו שני החצאין האובדים מניחין אותן עד שתעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה. וכן אם אבד או נטמא החצי של בין הערבים. והיכן שורפין אותן בעזרה.

כב. מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר מביאין היורשין עשרון שלם עבור כפרתו ועושין אותו חביתין ושלימה היתה קריבה. מת כהן גדול קודם שיקריבו בבקר ולא מינו כהן אחר מקריבין אותו עשרון שלם בבקר ועשרון שלם בין הערבים ואין כופלין שמנה ולבונתה אף על פי שנכפלה הסלת. אלא מפרישין להם שלשה לוגי שמן וקומץ לבונה. לוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בקר ולוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בין הערבים. ע"כ.

סדר עשיית החביתין מהיעב"ץ, בסידורו (באמצע סדר עבודת תמיד השחר) וז"ל: מנחת חביתין היא מנחת כהן גדול שמקריב אותה כל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. וזה מעשה החביתין, לוקח עשרון סולת וחוצהו במידת חצי עשרון שבמקדש, ולוקח שלשה לוגין שמן, שהם י"ב רביעיות ל"ב חלות, רביעית לכל חלה, ובולל הסולת עם השמן ומשאר ממנו מעט. אחר כך חולט את הסולת ברותחין ולש מכל חצי עשרון שש חלות, ואחת אחת היו נעשות. ואופה החלה מעט, אחר כך קולה את כל הי"ב במחבת, בשאר השמן הנשאר מן הרביעית. ואינו מבשל אותה הרבה, שנאמר, 'תופיני' אפוי נא. ומקריב חצי קומץ לבונה עם מחציתה בבוקר, וחצי קומץ עם מחציתה בין הערבים. וכל השני חצאין כליל לאשים. ע"כ.

הערה מהיעב"ץ: לדעת הר"מ ז"ל היה חולק כל חלה לשתיים, ושתיים לארבע. ולדעת הר"א ז"ל לא היה חולק כלל (עיין בחיזוק בדרך הבית), אלא שש מקריב בבוקר ושש בין הערבים. ע"כ. בתפארת ישראל (יומא ב ג) וז"ל: [והחביתין] הן י"ב חלות שנעשית מעשרון סולת וג' לוגי שמן וחולטן ברותחין ולש ואופה אותן, ומקריב ו' חלות בבוקר פתות פתים, עם חצי קומץ לבונה, ו' חלות האחרות פתות פתות עם קומץ לבונה בערב, ולרמב"ם מקריב י"ב חצי חלות פתות בבוקר, וי"ב חצי חלות פתות בערב, ומשל כהן גדול היו קריבין, ומדהיו נאפות בשמן במחבת, להכי קרוין חביתין.

משמאל הנכנס בשער ניקנור^ע. וכן בלשכה זו לשים ואופים את
ה'חביתין' שהיא המנחה של הכהן גדול שמקריבים בכל יום,
מחציתה בבוקר ומחציתה בערב^ע.

באר התמיד

עה. תיו"ט בסימני הציור. עזרת כהנים. תפארת ישראל.
עו. רע"ב. תפארת ישראל.

מערכ

משנה ד

מִי שְׁזָכָה לְתֵרֶם אֶת הַמִּזְבֵּחַ, הוּא יִתְּרֶם אֶת הַמִּזְבֵּחַ, וְהֵם
 אוֹמְרִים לוֹ, הִזְהֵר שְׁמָא תִּגַּע בְּבָלִי, עַד שֶׁתִּקְדֹּשׁ יָדֶיךָ
 וְרַגְלֶיךָ מִן הַכִּיּוֹר, וְהָרִי הַמַּחֲתֶה נְתוּנָה בַּמִּקְצוֹעַ בֵּין הַכֶּבֶשׂ
 לַמִּזְבֵּחַ, בְּמַעְרְבוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ. אִין אָדָם נִכְנָס עִמּוֹ, וְלֹא נִרְ^א
 בִּידוֹ, אֵלָּא מִחֻלָּה לְאוֹר הַמַּעְרֶכֶת. לֹא הָיוּ רוֹאִין אוֹתוֹ וְלֹא
 שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ, עַד שֶׁשׁוֹמְעִין קוֹל הָעֵץ שֶׁעָשָׂה בֶן קָטִין
 מוֹכֵנִי לַכִּיּוֹר, וְהָיוּ אוֹמְרִים הִגִּיעַ עֵת. קִדְּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן
 הַכִּיּוֹר, נָטַל מִחֲתַת הַכֶּסֶף וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּפָנָה אֶת
 הַגִּחָלִים הַיָּלֵף וְהַיָּלָה, חָתָה מִן הַמֵּאֲפָלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, וַיִּירֶד.
 הִגִּיעַ לְרֹצְפָה, הִפָּךְ פָּנָיו לְצָפוֹן, הָלַךְ לְמִזְרָחוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ
 כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת. צָבַר אֶת הַגִּחָלִים עַל גְּבִי הָרֹצְפָה רְחוֹק מִן
 הַכֶּבֶשׂ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, מְקוֹם שְׁנוֹתֶינִן מֵרֹאשׁ הָעוֹף וְדִשּׁוֹן
 מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהַמְּנוֹרָה:

בצד דרום של המזבח, יש את הכֶּבֶשׂ, והוא עליה משופעת כמו
 מדרון, מקרקע העזרה עד ראש המזבח, באורך ל"ב אמה
 וברוחב ט"ז אמה, דרכו עולים למזבח^ע.

מִחֲתָה: כּוּ, אבל תחתיתה ישרה ולא עגולה. ויש לה
 דפנות משלשה צדדים, אך לא בצד הקדמי^ע. ויש לה ידית^ע.

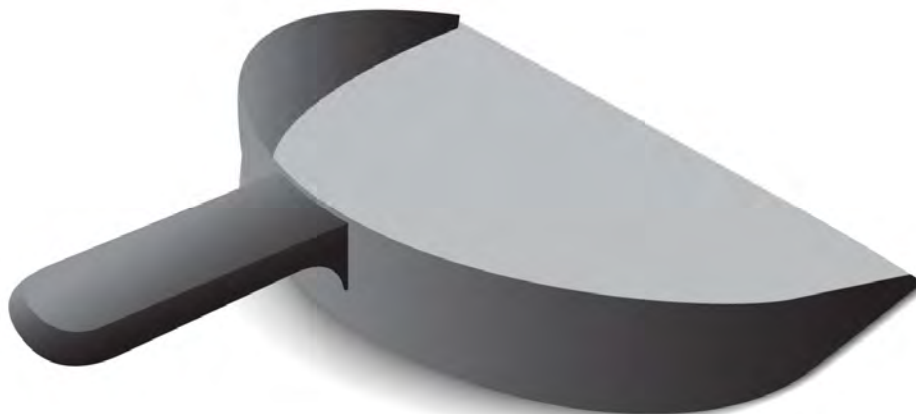
באר התמיד

עז. מידות ג' ג'.

עת. רש"י במדבר ד' ט'.

עט. יומא ד' ד'.

בעין זה:

מי שֶׁזָכָה בַּפִּים לְתֹרֶם אֶת הַמִּזְבֵּחַ, לְקִיִּים אֶת מִצְוֹת תְּרוֹמַת הַדֶּשֶׁן מִהַמִּזְבֵּחַ. הוּא יְתֹרֵם אֶת הַמִּזְבֵּחַ, הוּא יְקִיִּים אֶת זֶה^פ.

באר התמיד

פ. לתרומת הדשן לובש בגדי כהונה מיוחדים, שהם פחותים מבגדי כהונה שעושים בהם את שאר העבודות. ז"ל הרמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב י-ב): י. הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה שנאמר (ויקרא ו ג) 'והרים את הדשן'. והיא עבודה מעבודות כהונה. ובגדי כהונה שתורם בהן הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר (ויקרא ו ד) 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן'. אינו אומר אחרים שיהיו בגדי חול אלא שיהיו פחותין מן הראשונים. לפי שאינו דרך ארץ שימוזג כוס לרבו בבגדים שבישל בהם קדרה לרבו.

יא. אימתי תורמין הדשן בכל יום. משיעלה עמוד השחר. וברגלים מתחלת שליש אמצעי של לילה. וביום הכפורים מחצות הלילה.

וכיצד הוא סדר קיום מצוה זו^{פא}. הם אחיו הכהנים אומרים לו: הִזְהַר שְׁמָא תִּגַּע בְּכָלִי, עַד שֶׁתִּקְדַּשׁ יָדְיָ וְרַגְלֶיךָ מִן הַכִּיּוֹר. הכהנים אומרים לו: הִזְהַר שֶׁלֹּא תִיגַע בַּמַּחְתָּה, לִפְנֵי קִידוּשׁ יָדַי וְרַגְלַי מִן הַכִּיּוֹר. מִפְּנֵי שֶׁאִסּוּר לִיקָרֵב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא לִשּׁוּם עֲבוּדָה לִפְנֵי קִידוּשׁ יָדַי וְרַגְלַי^{פב}.

[ז] ואף על פי שהכהן יודע את זה, צריך להזהירו מפני שהוא הולך יחידי ושמא ישכח ויגע. ומתוך שמוזהרים אותו הוא יזהר^{פג}.

ואומרים לו גם^{פד}: וְהָרִי הַמִּחְתָּה נְתוּנָה בְּמִקְצוֹעַ בֵּין הַכֶּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ, בְּמַעְרְבוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ, הַמַּחְתָּה נִמְצָאת בְּזוּיַת שְׁבִין כּוֹתֵל מֵעֵרֶב שֶׁל כֶּבֶשׂ לְבֵין כּוֹתֵל דְּרוּמֵי שֶׁל מִזְבֵּחַ, שֶׁם מוֹנַחַת הַמַּחְתָּה בְּאַלְכֶסוֹן^{פה}.

אומרים לו את מקום המחתה, כי יתכן שעדיין לא עשה עבודה מעולם, ולכן אינו יודע היכן מקום המחתה^{פו}.

באר התמיד

יב. כיצד תורמין. מי שזכה לתרום טובל ולובש בגדי הרמה. ומקדש ידיו ורגליו ואומרים לו הִזְהַר שְׁמָא תִּגַּע בְּכָלִי עַד שֶׁתִּקְדַּשׁ יָדְיָ וְרַגְלֶיךָ. ואחר כך לוקח המחתה ושל כסף היתה. והיא היתה נתונה במקצוע בין כבש למזבח במערבו של כבש. ונוטל את המחתה ועולה לראש המזבח ומפנה את הנחלים אילך ואילך וחותרה מן הנחלים שנתאכלו בלב האש ויורד למטה לארץ. והופך פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון. וצובר את הנחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים. במקום שנותנים מוראת העוף ודשון המזבח הפנימי והמנורה. וחתייה זו שחותה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה של כל יום.

פא. המפרש.

פב. רע"ב.

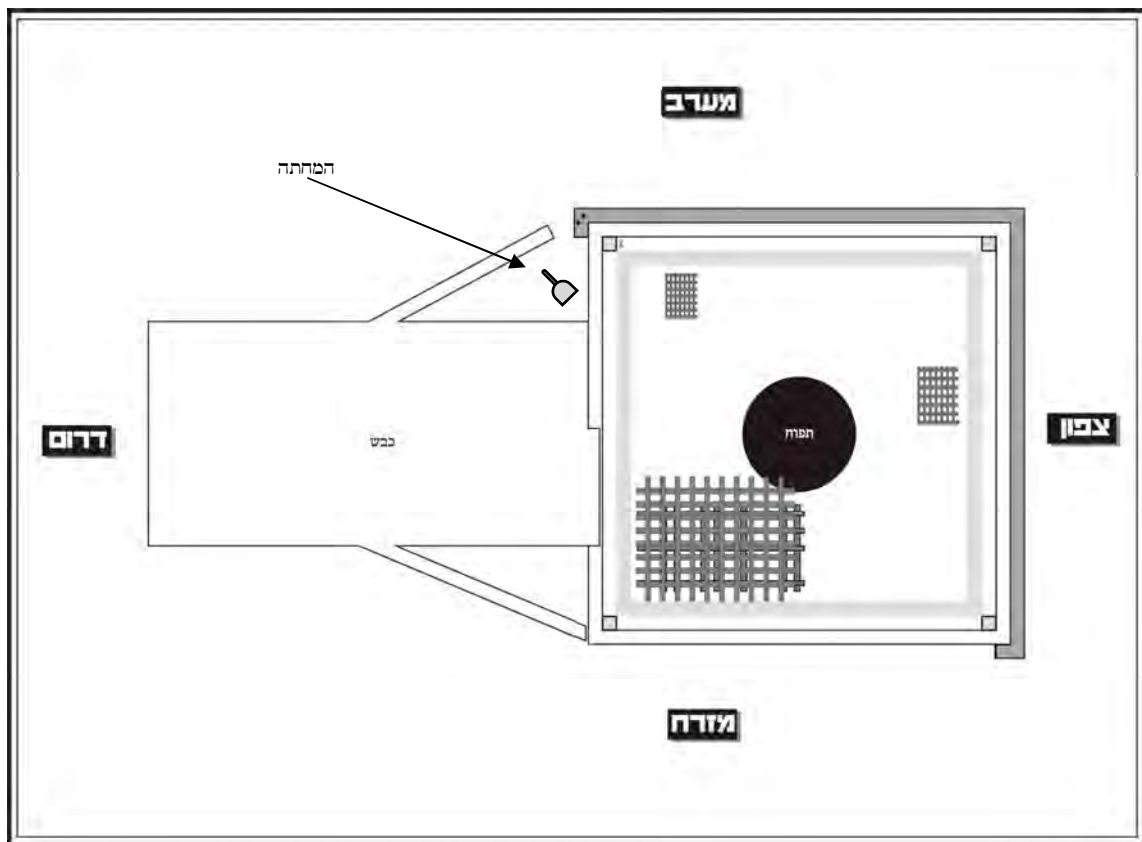
פג. המפרש. תפארת ישראל.

פד. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

פה. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

פו. תפארת ישראל.

✧ מקום המחטה ✧

אִין אָדָם נִכְנָס עִמּוֹ, אַף אֶחָד לֹא נִכְנָס אִיתוֹ, מִפְּנֵי שְׁאִסּוּר לְהִיכָנֵס
בֵּין הָאוֹלָם וּלְמִזְבֵּחַ שֶׁלֹּא לְצוּרֶךְ עֲבוּדָה^פ, וְלֹא גֵר בְּיָדוֹ, וְאִינוּ
מַחֲזִיק גֵּר בִּידוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוֹלֵךְ יַחֲדִיכָה^פ, אֶלָּא מִהֲלֹךְ לְאוֹר הַמַּעֲרָכָה,
אֵלֹא יֵשׁ לוֹ אוֹר מִהַמַּעֲרָכָה שֶׁעַל הַמִּזְבֵּחַ.

לֹא הָיוּ רוֹאִין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּצַד מִזְרַח הָעֶזְרָה
וְהַמִּזְבֵּחַ, וְהַתּוֹרֵם מִקֹּדֶשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִהַכִּיּוֹר שֶׁבַמַּעֲרַב הַכֶּבֶשׂ,
נִמְצָא שְׁגוּבָה הַכֶּבֶשׂ מִפְּסִיק בִּינֵיהֶם וְאִינֶם רוֹאִים אוֹתוֹ^פ, וְלֹא
שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוֹלֵךְ בְּצַנִּיעוֹת כִּי עֲדִיין לֹא קִידֵשׁ יָדָיו
וְרַגְלָיו^ז, עַד שֶׁשׁוֹמְעִין קוֹל הָעֵץ שֶׁעָשָׂה בֶן קַטִּין מוֹכְנִי לְכִיּוֹר, עַד
שֶׁשׁוֹמְעִין אֶת קוֹל הַגִּלְגַּל מֵעֵץ הַנִּקְרָא 'מוֹכְנִי', שֶׁמַּעֲלָה בַּגִּלְגַּל
אֶת הַכִּיּוֹר מִהַבּוֹר.

מוֹכְנִי: כָּל מַיִם שֶׁנִּמְצָאִים בְּכָלִי שֶׁרֶת בַּלֵּילָה, הַמַּיִם נִפְסָלִים.
בְּאִמְצַע יָמֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, הָיָה כַּהֵן גָּדוֹל שֶׁשְּׁמוֹ 'בֶּן קַטִּין',
וְהוּא עָשָׂה 'מוֹכְנִי' עֲבוֹר הַכִּיּוֹר, שֶׁהוּא גִלְגַּל מֵעֵץ, שֶׁעַל יָדוֹ
מִשְׁקָעִים אֶת הַכִּיּוֹר בְּכָל לַיְלָה לְבוֹר מַיִם הַנִּקְרָא 'בוֹר הַגָּדוֹל'^{זא},
שֶׁנִּמְצָא שֵׁם לַיֵּד מִקּוֹם הַכִּיּוֹר^{זב}. וּבִזֶּה הַמַּיִם מַחֲבוּרִים לְקֶרֶקַע
וְאִינֶם נִפְסָלִים בַּלֵּילָה^{זג}.

✧ באר התמיד ✧

פז. המפרש. תפארת ישראל.

פח. המפרש.

פט. המפרש. תפארת ישראל.

צ. תפארת ישראל.

צא. רבינו אליעזר בר נתן הראב"ן בסימן כ"ה. רבינו יחונתן עירובין ל"ה. תוספות יום טוב
עירובין י"ד.

צב. תוספות יום טוב בסימני הציור. וכן משמע בתפארת ישראל בסימני הציור.

צג. יומא ל"ז. וברש"י. זבחים כ'. וברש"י. המפרש כאן. תפארת ישראל כאן.

כשמעלים את הכיור מהבור על ידי המוכני, שומעים את קול המוכני עד יריחו^{צד}.

וְהָן אוֹמְרִים 'הִגִּיעַ עֵת', וכששאר הכהנים שומעים את קול המוכני, הם אוֹמְרִים 'הִגִּיעַ עֵת', דהיינו שהגיע הזמן להכין עצמינו לעבודה, כי מיד אחר שהוא יתרום את הדשן, יקדשו הם את ידיהם ורגליהם, ויסלקו את הדשן מהמזבח לתפוח^{צד}.

קִדְשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַפִּיֹר, הכהן שיתרום את המזבח, מקדש ידיו ורגליו מן הכיור.

[ח] לפני העבודה חייב כל כהן לקדש ידיו ורגליו מן הכיור^{צד}.

באר התמיד

אך לשיטת הרמב"ם ה'מוכני' הוא כלי שנמצא מעל הכיור ואו שהוא כלי עגול כגלגל סביבות הכיור (דרך חכמה הלכות בית הבחירה ד יח), והכלי הזה הוא חול ואינו כלי שרת, ובו נמצאים המים. ומפני שהכלי הזה אינו קדוש, המים שנמצאים בו אינם נפסלים בלינה. וכשרוצה כהן לקדש ידיו ורגליו מן הכיור, הוא פותח את הפתח שבין הכלי שמעל הכיור הנקרא 'מוכני' אל הכיור עצמו, ונכנס מים לכיור כפי הצורך ראשון ראשון, ואז הוא מקדש ידיו ורגליו מהכיור במים שנכנסו לשם (פירוש המשניות להרמב"ם תמיד א ד. פירוש המשניות להרמב"ם יומא ג יא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יח).

ולפי מה שכתב הרמב"ם (הלכות ביאת המקדש ה יג) וז"ל: כמה מים צריכין להיות בכיור, אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים. ע"כ. צריך לומר שבכל פעם מכניסים לכיור מים כדי שיעור שיהיה שם מים עבור ד' כהנים. ואז מקדשים. אבל אין מכניסים יותר מזה, כדי שלא יפסל בלינה.

והנה שיטת הרמב"ם זו נתבארה בג' מקומות (פירוש המשניות להרמב"ם תמיד א ד. פירוש המשניות להרמב"ם יומא ג יא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יח). אבל במקום אחד (הלכות ביאת המקדש ה יד) כתב הרמב"ם כפי שיטת רש"י, שכדי שלא יפסלו המים בלינה משקעין את הכיור בתוך מי מקוה או מעין, ובבוקר מעלים אותו. ולכאורה יוקשה מהי שיטת הרמב"ם.

ומתרץ בדרך חכמה (הלכות בית הבחירה ד יח) ששיטת הרמב"ם היא ששניהם נכונים, ואם לא השתמשו במוכני למעלה צריך להשתמש במוכני למטה. ועי"ש.

צד. תמיד ג' ח'.

צה. תפארת ישראל.

צו. שמות ל' י"ט-כ"א.

אופן קידוש ידים ורגליים: מניח שני ידיו על שני רגליו, בבת אחת, מעומד, ומתכופף ומקדש^צ.

[ט] מקום הכיור הוא בין האולם והמזבח, ואינו עומד ממש בין האולם והמזבח, אלא הוא משוך לצד דרום כנגד המקום שבין האולם והמזבח^צ.

הכיור צורתו כמו סיר גדול^צ, ויש לו בסיס שעליו יושב הכיור, וצורתו כמו סיר הפוך^ק, והוא 'כנו'^א. הכיור וכנו עשויים מנחושת^ק.

באר התמיד

צו. זבחים י"ט: רמב"ם הלכות ביאת המקדש ה' ט"ז.

צח. תפארת ישראל. כתוב (שמות ל יח): וַעֲשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכִנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרִחְצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מַיִם. וכתב רש"י וז"ל: ובין המזבח. מזבח העולה, שכתוב בו שהוא לפני פתח משכן אהל מועד, והיה הכיור משוך קמעה, ועומד כנגד אויר שבין המזבח והמשכן ואינו מפסיק כלל בנתיים, משום שנאמר ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד (שמות מ כט), כלומר מזבח לפני אהל מועד, ואין כיור לפני אהל מועד, הא כיצד, משוך קמעה כלפי הדרום, כך שנויה בזבחים (נט). ע"כ.

צט. רש"י שמות ל' י"ה.

ק. פירוש שני בתוס' זבחים כ"ב. וז"ל התוס': משמע שיש לו תוך, ועשוי כמין תיבה פרוצה למעלה והכיור יושב עליו. ורבינו פירש כעין יורה כפויה על פיה ונפחתו שוליה. ע"כ.

קא. אין שום קערה וכדומה תחת הכיור, אלא המים שותתין על הריצפה. 'כנו' הוא בסיס ומושב עבור הכיור, וצורתו נתבאר, ואינו קערה וכדומה כלל. המים ששותתין על הריצפה לאחר הקידוש ידים ורגלים, יתכן שנשפכים ל'בור הגדול' שלידו, ויתכן שנשפכים לאמת המים העוברת בעזרה.

בפשטות אין לכיור מבסה (כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א).

פסק הרמב"ם (הלכות ביאת המקדש ה טז) שקידוש ידים ורגלים הוא כמו עבודה ולכן צריך לעשותו מעומד, ובכל עבודה צריך לעמוד דוקא על הריצפה בלי שום חציצה (הלכות ביאת המקדש ה יז).

קב. שמות ל' י"ה. וכן כתוב (שמות לח ח): וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כִּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצָּבָאֹת. וברש"י: בנות ישראל היו בידן מראות וכו', ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן, והיה מואס משה בהן וכו', אמר לו הקב"ה קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים וכו'. ע"ש.

בתחילה היו לכיור שני דדים ליציקת המים, אחד למעלה, ואחד למטה. בבוקר כשהכיור מלא מקדשים ידים ורגלים מהדד העליון, ולפנות ערב כשיש כבר פחות מים בכיור, מקדשים ידים ורגלים מהדד התחתון^{קג}.

הכהן גדול ששמו 'בן קטיין', עשה שתים עשרה דדים סביבות הכיור^{קד}.

✧ באר התמיד ✧

קג. יומא ל"ז. לפי ביאור מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בבתי"ק.
קד. כדי ששנים עשר הכהנים העוסקים בקרבן תמיד של שחר יקדשו ידיהם ורגליהם בבת אחת (יומא לז.). וראה להלן תמיד פרק ג' משנה א'.

❖ הכיור וכו', והמוכני ❖

נָטַל הַכֹּהֵן שְׂקִידָשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, אֶת מִחְתַּת הַכֶּסֶף שְׂמוֹנֶחֶת בַּמָּקוֹם שֶׁנִּתְבָּאָר לַעִיל, וְעָלָה הַכֹּהֵן לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּבִמְעָרְכָהּ הַגְּדוּלָה פָּנָה אֶת הַגָּחָלִים הֵילָךְ וְהֵילָךְ, וּפִינָה לַצַּדָּדִים אֶת הַגָּחָלִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מִהַעֲצִים^ק, וְאַחֵר כֵּךְ חָתָה מִן הַמֶּאֱכָלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, חוֹתָה מִלֹּא הַמַּחְתָּה מִהַגָּחָלִים הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁנִּתְהוּוּ מֵאַבְרֵי הָעוֹלָה שֶׁנִּתְעַכְלוּ וְנַעֲשׂוּ גָחָלִים^ק, וְלוֹקַח דּוּקָא מִהַגָּחָלִים שֶׁבִּאֲמִצֵּעַ הָאֵשׁ שֶׁנִּתְאַכְלוּ הֵיטֵב וְנַעֲשׂוּ גָחָלִים דְּקִים, שֶׁהֵן דֶּשֶׁן^ק, כִּמוֹ שֶׁכָּתוּב^ק: 'וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ'^ק. וְיָרַד בִּכְבֹּשׁ מִהַמִּזְבֵּחַ. בְּדֶרֶךְ שֶׁבָּה עָלָה לְמִזְבֵּחַ, כֵּךְ יוֹרֵד^ק.

הִגִּיעַ לְרֹצְפָה, לַמָּקוֹם שֶׁכָּלָה הַכֶּבֶשׂ^ק, הִפָּךְ פָּנָיו לְצִפּוֹן, וְאִינוּ מִמְּשִׁיךְ לַצֵּד מִזֹּרֵחַ לַצֵּד הִיִּצִיָּאָה מִהַעֲזָרָה, אֲלֵא חוֹפֵךְ פָּנָיו לְצִפּוֹן הַעֲזָרָה^ק, הֵלָךְ לְמִזְרָחוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת, וְהוֹלֵךְ בַּצֵּד מִזֹּרֵחַ שֶׁל הַכֶּבֶשׂ כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת. וְזֶה רַחוּק מִהַמִּזְבֵּחַ עֶשְׂרִים אַמּוֹת^ק.

צָבַר אֶת הַגָּחָלִים עַל גְּבִי הָרֹצְפָה, מִנִּיחַ וְצוּבֵר אֶת הַגָּחָלִים עַל גְּבִי הָרִיצְפָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כִּמוֹ שֶׁכָּתוּב^ק 'וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ', שֶׁלֹּא

באר התמיד

קה. תפארת ישראל.

קו. תפארת ישראל, עפ"י ירושלמי יומא פרק ב' הלכה א'.

קז. המפרש. וכן ברע"ב וז"ל: המאכלות הפנימיות. הגחלים שבאמצע האש שנתאכלו היטב והן קרובים להיות דשן.

קח. ויקרא ו' ג'.

קט. המפרש. תוספות יום טוב.

קי. המפרש.

קיא. המפרש.

קיב. המפרש.

קיג. המפרש. תפארת ישראל. ועיי"ש.

קיד. ויקרא ו' ג'.

יפורק^{טו}. רחוק מן הפכש שלשה טפחים, ומניח מעט רחוק מן הכבש, שלשה טפחים, כדי שלא ישחיר הכבש^{טז}, מקום שנותנין מראות העוף ודשון מזבח הפנימי והמנורה, מניח את תרומת הדשן באותו מקום שנותנים את מוראות העוף^{יז}, ואת הדשן ממזבח הפנימי ואת הדשן מהמנורה^{יח}. והם נבלעין במקומם^{יט}.

באר התמיד

קטו. המפרש.

קטו. תפארת ישראל.

קיו. כמו שכתוב בקרבן עולת העוף (ויקרא א טז): והסיר את מראתו בנצתה והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן.

וברש"י וז"ל: מוראות. מקום הרעי, וזה הזפק; בנוצתה. עם בני מעיה, ונוצה לשון דבר המאוס, כמו 'כי נצו גם נעו', וזהו שתרנגם אונקלוס 'באוכליה', וזה מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר, נוטל את הקורקבן עמה. ורבותינו ז"ל אמרו, קודר סביב הזפק בסכין כעין ארובה ונוטלו עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה, נאמר 'והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר', בעוף שנוזן מן הגזל, נאמר 'והשליך' את המעים שאכלו מן הגזל: אצל המזבח קדמה. במזרחו של כבש: אל מקום הדשן. מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומן.

קיה. כמו שכתוב להלן (תמיד ג ט): מי שזכה בדשון מזבח הפנימי, נכנס ונטל הטני והניחו לפניו, והיה חופן ונותן לתוכו, ובאחרונה כבד את השאר לתוכו והניחו ויצא. מי שזכה בדשון המנורה, נכנס ומצא שני גרות מזרחיים דולקים, מדרשן את השאר ומניח את אלו דולקין במקומן. מצאן שכבן, מדרשן ומדליקן מן הדולקים, ואחר כך מדרשן את השאר. ואכן היתה לפני המנורה ובה שלש מעלות, שעליה הבהן עומד ומטיב את הנרות. והניח את הכזו על מעלה שניה ויצא.

וכן (תמיד ו א): החלו עולים במעלות האולם. מי שזכו בדשון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין לפניהם. מי שזכה בדשון מזבח הפנימי נכנס, ונטל את הטני והשתחוה ויצא. מי שזכה בדשון המנורה, נכנס ומצא שני גרות מזרחיים דולקין, מדרשן את המזרחי, ומניח את המערבי דולק, שממנו היה מדליק את המנורה בין הערבים. מצאו שכבה, מדרשנו ומדליקו ממזבח העולה. נטל את הכזו ממעלה שניה, והשתחוה ויצא.

וברע"ב וז"ל: החלו. אותם שזכו בכף של קמורת ובמחתה של גחלים להיות עולים במעלות האולם, ששתים עשרה מעלות היו לאולם. ולפניהם היו מקדימים ללכת מי שזכה בדשון מזבח הפנימי כדי להוציא את הטני שהניח שם, מאחר שצריך לתת דשן אצל המזבח קדמה כמו דשון המנורה, היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה הזוכה בדשון המנורה עושה הטבת שתי נרות וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהן מוציאין זה הטני וזה הכזו ושופכים הדשן במקום אחד אצל המזבח קדמה.

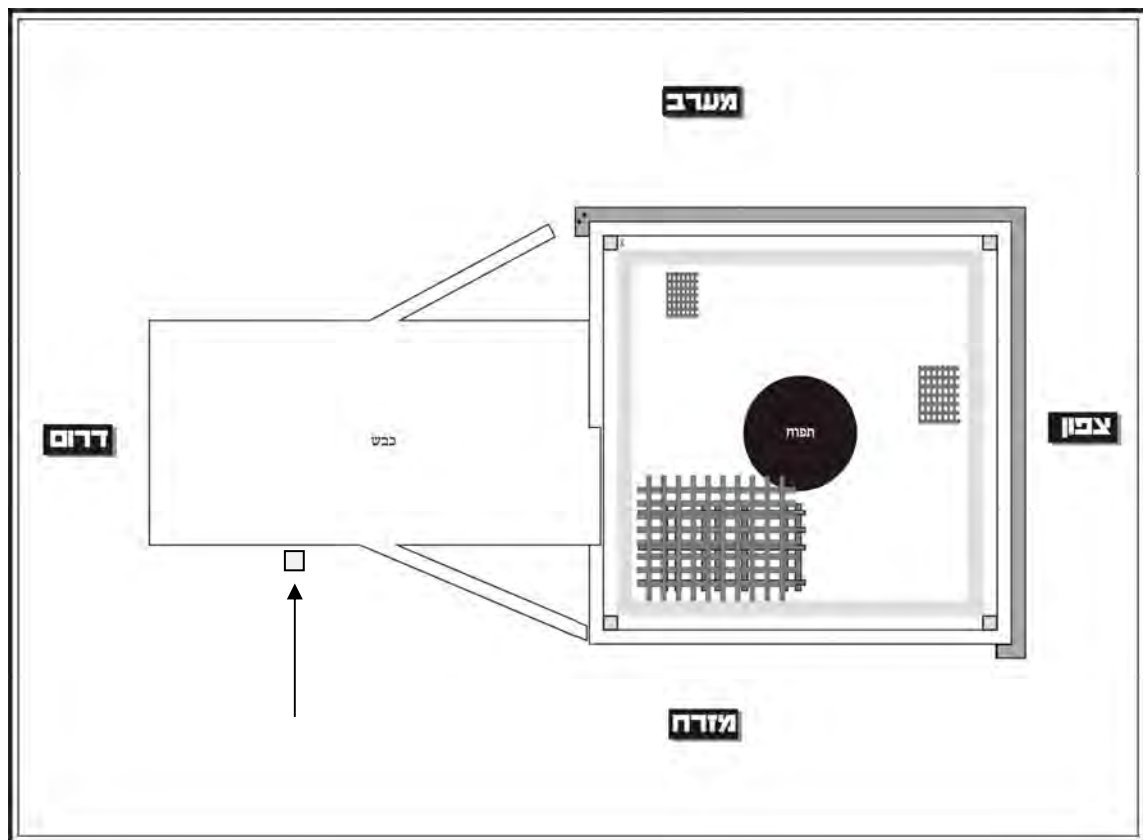
קיט. אבל לגבי תרומת הדשן יש ספק אם נבלע במקומו או לא (תפארת ישראל). ועיין תוס' זבחים ס"ד. ובמפרש כאן.

אחר כך מחזיר את המחתה למקומה בזווית שבכותל מערב של הכבש, כמו שנתבאר לעיל^{קכ}.

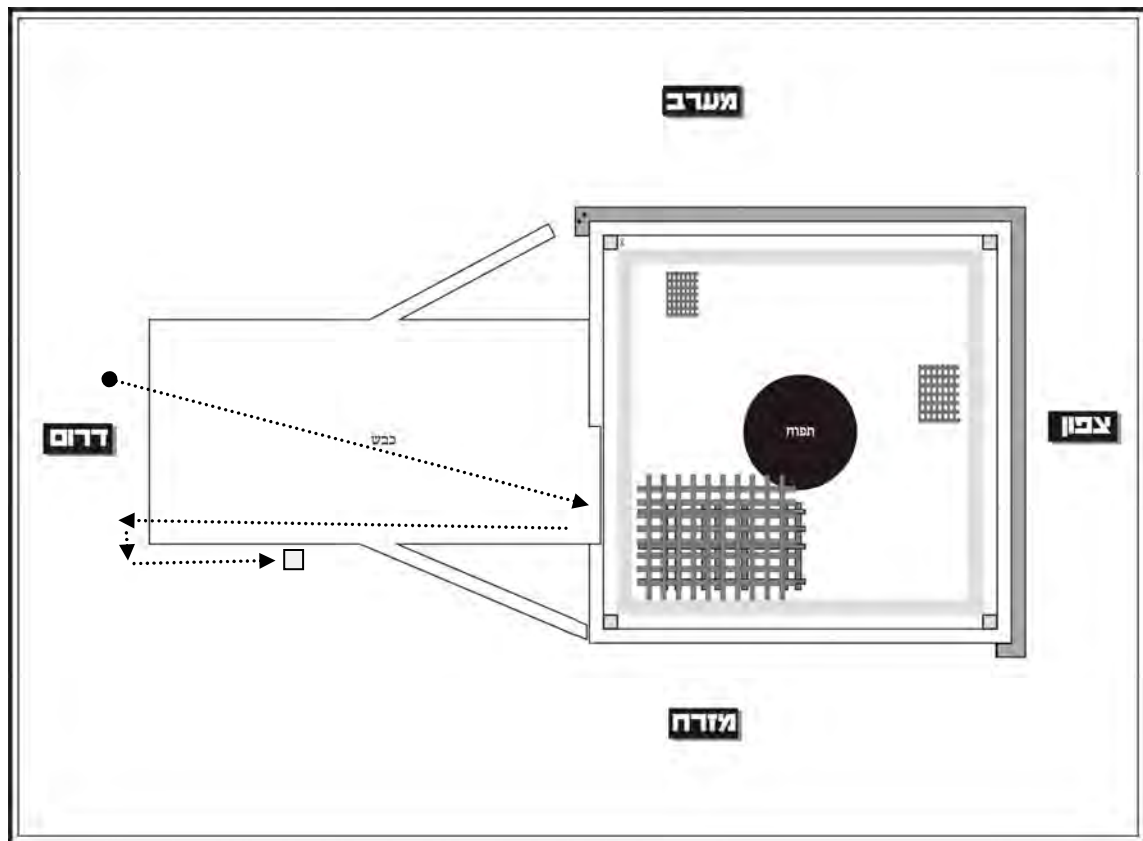
באר התמיד

אמנם מלשון רש"י עולה שגם תרומת הדשן נבלע במקומו, וז"ל רש"י (ויקרא א מז): אל מקום הדשן. מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומו.
קכ. תפארת ישראל.

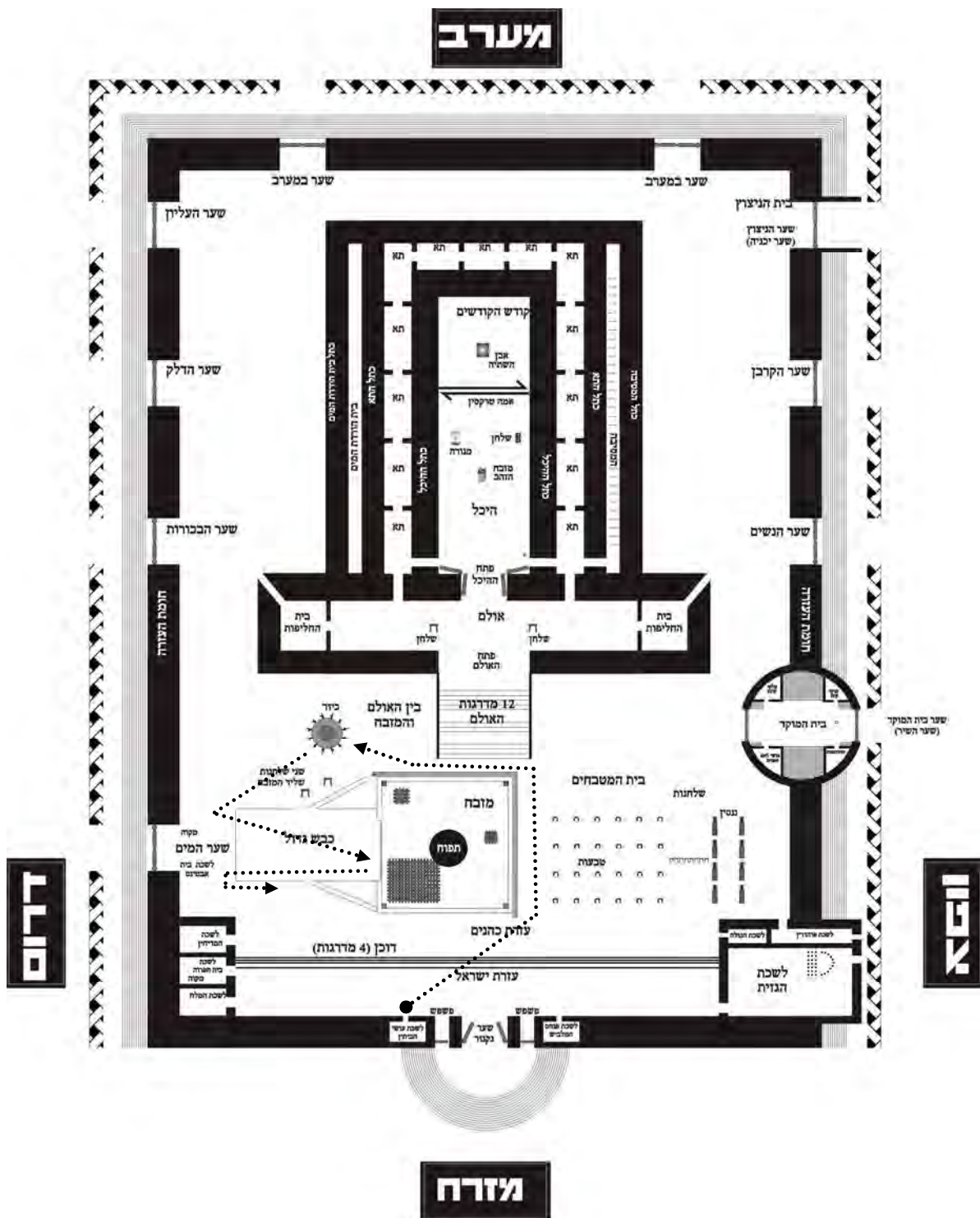
✧ המקום שנותנים את הדשן ✧

✧ הדרך שהולך הכהן במצוות תרומת הדשן ✧

❖ הדרך שהולך לכיור ואח"כ תרומת הדשן ❖

❖ אוצר התמיד ❖

א. כתב הרמ"א בספרו תורת העולה (ח"א פי"א) וז"ל: בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש בבית אבטינס בבית הניצוץ בבית המוקד והלויים בעשרים ואחד מקומות, שהוא בין הכל ארבע ועשרים מקומות, נגד ארבע ועשרים ספרי הקודש אשר התורה נחלקת עליהן, שעליהם העולם עומד, כמו שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקת שמים וארץ לא שמתי. ולהיות כי כללן שלשה שהם תורה נביאים כתובים, והאחרים הם הפרט, לכן היו הכהנים שומרים בג' מקומות, והלויים שהוא מלשון 'ונלוו עליך' רצה לומר שנתספו על הכהנים, באחד ועשרים מקומות, שהוא בין הכל ארבע ועשרים. וידוע שהתורה שומרת העולם לבל יפסד, וכן היו אלו השומרים המקדש, ולפי שהכהנים והלויים היו עוסקי תורה כמו שנאמר (דברים לג) יורו משפטיך ליעקב, ונאמר וקמת ועלית אל המקום וגו', ונאמר (שם יח) ובאת אל הכהנים ואל הלויים ואל השופט אשר יהיה וגו', על כן היה הרמז בכהנים ליום. ועוד נוסף כי כבר כתבתי שהכהנים היו דוגמת צבא מעלה והלויים הם דוגמת השמים והם שומרים בעולם על כן היה שמירות המקדש גם כן על ידן.

ב. אפשר לבאר שהטעם שנקרא 'בית המוקד' הוא מלשון יקד יקוד אש, שיוקדים באש להבת שלהבת אל ה' יתברך. וכמו שכתוב (שיר השירים ח ו) פי עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֹׂאֵל קִנְיָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפִּי אֵשׁ שְׁלֵהֲבֶתֶיהָ. והרי בית המוקד הוא המקום שיושנים הכהנים, והענין הוא, שאפילו בשעת השינה ג"כ יוקדים באש להבה אל ה' יתברך. בספר ליקוטי תורה לבעל התניא (במדבר) איתא וז"ל: יתעורר ויקוד יקד אש בלבו להתלהב ולהתלהט להיות הלב גשמי ממש נמש ותשתפך נפשו בכלות הנפש ממש לדבקה בו ית'. ע"כ. ובפרשת פנחס וז"ל: 'לחמי לאשי', פי' 'לאשי' לאש שלי, ששורפים ובוערים אלי, דהיינו השרפים שהם בחי' יקד יקוד אש בוערה בלבם תמיד בתשוקה גדולה ונפלאה ובאהבה עזה כרשפי אש להבטל ולהכלל באור א"ס ב"ה.

ובדומה לזה כתב רבינו הרמ"א בספר תורת העולה (ח"א י"א) וז"ל: הרמז על התורה, בא השמירה בבית המוקד בארץ כאשר התורה נתנה על הר סיני שהוא בארץ לעיני כל בוער באש עד לב השמים והוא בית המוקד.

ג. במשנה: מִצָּאוּ נְעוּל, יוֹדֵעַ שֵׁשׁ שָׁם אָדָם. פְּתוּחַ, יוֹדֵעַ שְׁאֵין שָׁם אָדָם. על דרך הדרש אפשר לבאר, שמדובר על אם אדם שומר את עצמו כראוי, ונועל את עצמו מפני השפעות זרות מהרחוב וכדומה. על זה אמרה המשנה, 'מצאו נעול' אם מוצאים אדם נעול, ששומר את עצמו, ונועל על עצמו מפני פגעי הזמן והרחוב, הרי 'יודע יש שם אדם', הרי הוא אדם

❖ אוצר התמיד ❖

כראוי. 'אתם קרויים אדם', ומלשון 'אדמה לעליון'. אבל אם ח"ו 'מצאו פתוח' שהוא פתוח לפגעי הזמן והרחוב, ומתנהג בפתירות, ואינו שומר על עצמו מהשפעות זרות, הרי 'יודע שאין שם אדם', אזי יודעים שאין שם אדם, ואין הוא בכלל אדם.

ד. מצוות תרומת הדשן (ויקרא ו: (א) וַיִּדְבֶּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) צוּ אֶת אֶהֱרֹן וְאֶת בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הָעֹלָה הוּא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ: (ג) וְלִבֶּשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בִדּוּ וּמִכְנָסֵי בִדּוּ יִלְבֹּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדָּשֵׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ: (ד) וּפִשֵּׁט אֶת בְּגָדָיו וְלִבֶּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדָּשֵׁן אֶל מְחוֹץ לַמִּחְנָה אֶל מְקוֹם טְהוֹר: (ה) וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ לֹא תִכָּבֶה וּבִעַר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן עֲצִים בִּבְקָר וְעֶרֶךְ עֲלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עֲלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים: (ו) אֵשׁ תָּמִיד תֹּקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֶה:

רש"י: (ב) צו את אהרן. אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות. אמר ר' שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כיס: זאת תורת העלה וגו'. הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר כל הלילה, וללמד על הפסולין איזה אם עלה ירד, ואיזה אם עלה לא ירד, שכל תורה לרבות הוא בא, לומר תורה אחת לכל העולים, ואפלו פסולין, שאם עלו לא ירדו: הוא העלה. למעט את הרובע ואת הנרבע וכיוצא בהן, שלא היה פסולין בקדש, שנפסלו קודם שבאו לעזרה: (ג) מדו בד. היא הכתנת. ומה תלמוד לומר מדו, שתהא כמדתו: על בשרו. שלא יהא דבר חוצץ בנתיים: והרים את הדשן. היה חותה מלא מחתה מן המאכלות הפנימיות ונותנן במזרחו של כבש: הדשן אשר תאכל האש את העלה. ועשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה ושמו אצל המזבח: על המזבח. מצא אברים שעדין לא נתעכלו, מחזירין על המזבח, לאחר שחתה גחלים אלך ואלך ונטל מן הפנימיות, שנאמר את העלה על המזבח: (ד) ופשט את בגדיו. אין זו חובה אלא דרך ארץ, שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדרה לרבו אל ימזג בהן כוס לרבו, לכך ולבש בגדים אחרים פחותין מהן: והוציא את הדשן. הצבור בתפוח, כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם. ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום: (ה) והאש על המזבח תוקד בו. רבה כאן יקידות הרבה על מוקדה, ואש המזבח תוקד בו, והאש על המזבח תוקד בו, אש תמיד תוקד על המזבח, כלן נדרשו במסכת יומא (מג:): שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם: וערך עליה העלה. עולת תמיד היא תקדים: חלבי השלמים. אם יביאו שם שלמים. ורבותינו למדו מכאן עליה, על עולת הבקר השלם כל הקרבנות כלם. מכאן שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערבים: (ו) אש תמיד. אש

❖ אוצר התמיד ❖

שנאמר בה תמיד, היא שמדליקין בה את הנרות, שנאמר בה (שמות כז כ) להעלות נר תמיד, אף היא מעל המזבח החיצון תוקד: לא תכבה. המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב): י. הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה שנאמר (ויקרא ו ג) 'והרים את הדשן'. והיא עבודה מעבודות כהונה. ובגדי כהונה שתורם בהן הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר (ויקרא ו ד) 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן'. אינו אומר אחרים שיהיו בגדי חול אלא שיהיו פחותין מן הראשונים. לפי שאינו דרך ארץ שימוזג כוס לרבו בבגדים שבישל בהם קדרה לרבו.

יא. אימתי תורמין הדשן בכל יום. משיעלה עמוד השחר. וברגלים מתחלת שליש אמצעי של לילה. וביום הכפורים מחצות הלילה.

יב. כיצד תורמין. מי שזכה לתרום טובל ולובש בגדי הרמה. ומקדש ידיו ורגליו ואומרים לו הזהר שמה תגע בכלי עד שתקדש ידיך ורגליך. ואחר כך לוקח המחתה ושל כסף היתה. והיא היתה נתונה במקצוע בין כבש למזבח במערבו של כבש. ונוטל את המחתה ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך וחותרה מן הגחלים שנתאכלו בלב האש ויורד למטה לארץ. והופך פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון. וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים. במקום שנותנים מוראת העוף ודשון המזבח הפנימי והמנורה. וחותרה זו שחותה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה של כל יום.

ה. סדר הפיס ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-ט) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפיסין כמו שיתבאר.

ב. ויוצאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסרין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מגיחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

❖ אוצר התמיד ❖

ג. כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאתן אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאתן גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א טו-ד) 'ויפקדם בטלאים'.

ה. ארבעה פייסות היו מפייסין בכל יום בשחרית. הפייס הראשון מי תורם את המזבח. הפייס שני מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

ז. הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפייס. ויתקבצו אצל הממונה ויפייסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפייס הרביעי מתקבצין כולן ומפייסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפייס שני מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפייסין לו פייס אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפייסין לה פייס אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפייסו עליה. ואם כבר הקטירו כולן מימיהן מפייסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

❖ אוצר התמיד ❖

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בויכי לבונה כיצד הם עובדין. מפסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

ו. פרשת מנחת חביתין (ויקרא ו יב-טז): וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֶה קָרְבַּן אֶהְרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ עֲשִׂירֵת הָאֵפֶה סֵלֹת מִנַּחֲה תָמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב: עַל מַחֲבַת בִּשְׁמֵן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינִי מִנַּחֲת פִּתִּים תִּקְרִיב רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה: וְהִכְהֵן הַמִּשְׁיחַ תַּחְתּוֹ מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק עוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטֹר: וְכָל מִנַּחֲת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל:

ברש"י: זה קרבן אהרן ובניו. אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר מנחה תמיד וגו', והכהן המשיח תחתיו מבניו חקת עולם וגו' (מנחות נא:): מרבכת. חלוטה ברותחין כל צרכה (ת"כ פרק ד, ה): תפיני. אפוייה אפיות הרבה, שאחר חליטתה אופה בתנור, וחוזר ומטגנה במחבת: מנחת פתים. מלמד שטעונה פתיתה. (בר"י ולא פתיתה ממש בציעין ופרורין, לפי שאינה נקמצת, אלא כופלה לשנים): המשיח תחתיו מבניו. המשיח מבניו תחתיו: כליל תקטור. אין נקמצת להיות שיריה נאכלין, אלא כולה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהיה: כליל. כולה שוה לגבוה:

ז. יש לציין לזה את המעשה מהרה"ק מברדיטשוב זיע"א שהיה ממתין בלילה הראשון של חג הסוכות כל הלילה, עד שיגיע הבוקר, ויוכל לקיים מצוות נטילת לולב.

והאתרוג היה מונח בתוך ארון, עם כיסוי מזכוכית. ומיד כאשר הגיע הבוקר, בגודל תשוקה רבה והתלהבות נטל את האתרוג, ומבלי משים נשבר הזכוכית, ולא שם לב לכך.

וכן במוצאי חג הסוכות היה ער כל הלילה כדי לקיים מצוות תפילין, שנבצר ממנו לקיים זה תשעה ימים.

וכע"ז כאן בכהן, שחששו שמא מרוב תשוקה לקיים מצוות תרומת הדשן, ישכח שצריך לקדש ידיו ורגליו, וירוך מיד ברוב להבת שלהבת אש קודש לקיים מצוות תרומת הדשן.

❖ אוצר התמיד ❖

על כן הוצרכו להזהירו ולהזכירו שיתאפק מעט ולא יגע במחתה לפני קידוש ידים ורגלים, ורק אחר כך יוכל לקיים גם את מצוות תרומת הדשן ברוב תשוקה והתלהבות ושמחה.

ח. הלכות קידוש ידים ורגלים, ברמב"ם (הלכות ביאת המקדש פרק ה): א. מצות עשה לקדש כהן העובד ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד שנאמר (שמות ל יט) 'ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם' וכהן שעבד ולא קידש ידיו ורגליו שחרית חייב מיתה בידי שמים שנאמר (שמות ל כ) 'ירחצו מים ולא ימותו' ועבודתו פסולה בין כ"ג בין כהן הדיוט.

ב. ומניין שעבודתו פסולה שנאמר (שמות כח מג) 'חוקת עולם לו ולזרעו' ובבגדי כהונה הוא אומר (שמות כח מג) 'חוקת עולם' מה מחוסר בגדים מחלל עבודה כמו שביארנו. אף מי שלא רחץ ידיו ורגליו מחלל עבודה.

ג. אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה. אלא פעם אחת מקדש בבקר ועובד והולך כל היום כולו וכל הלילה. והוא שלא יצא מן המקדש ולא יישן ולא יטיל מים ולא יסיח דעתו. ואם עשה אחד מארבעתן צריך לחזור ולקדש.

ד. יצא מן המקדש וחזר ועבד ולא קידש אם לא הסיח דעתו עבודתו כשירה. וזה הכלל היה במקדש אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אע"פ שהוא טהור עד שהוא טובל.

ה. וכל המסיך את רגליו טעון טבילה. וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים. יצא חוץ לחומת העזרה אם לשהות בחוץ יצא [כשחזור טעון טבילה ואם לחזור מיד יצא] כשחזור טעון קידוש ידים ורגלים בלבד. ואם לא טבל ולא קידש ועבד הואיל ולא הסיח דעתו ולא הסיך רגליו ולא הטיל מים עבודתו כשירה. הוציא ידיו חוץ לחומת העזרה אינו צריך לחזור ולקדש.

ו. נטמאו ידיו מטבילין והן טהורות. ואינו צריך לחזור ולקדש. נטמא גופו באכילת אוכלין טמאין או שתיית משקין טמאין וטבל אף ע"פ שאינו צריך הערב שמש חוזר ומקדש אחר טבילה. שכל טובל מקדש ידיו ורגליו ואח"כ עובד. ואם לא קידש הואיל ולא הסיח דעתו לא חילל.

ז. כהן גדול שלא טבל ולא קידש ידיו ורגליו בין בגדים לבגדים ובין עבודה לעבודה ביוה"כ ועבד עבודתו כשירה. הואיל ואותן הטבילות והקידושין אינן שוים באהרן ובניו ונאמר (שמות ל יט) 'ורחצו אהרן ובניו ממנו' דבר השוה בכל הכהנים מעכב שהוא קידוש ראשון.

❖ אוצר התמיד ❖

ח. קידש ידיו היום צריך לחזור ולקדש למחר אע"פ שלא ישן כל הלילה. שהידים נפסלות בלינה. קידש בלילה והקטיר החלבים כל הלילה צריך לחזור ולקדש ביום לעבודת היום.

ט. קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן אף ע"פ שהוא מקדש קודם שתעלה השמש אינו צריך לחזור ולקדש אחר שהאיר היום שהרי בתחלת עבודה קידש.

י. מצוה לקדש ממי הכיור ואם קידש מאחד מכלי השרת ה"ז כשר. אבל כלי החול אינם מקדשין. קידש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים ועבד עבודתו פסולה. ואין מקדשין בתוך הכיור או בתוך כלי השרת אלא מהן שנאמר (שמות ל יט) 'ורחצו אהרן ובניו ממנו' ולא בתוכו. ואם קידש בתוכו ועבד לא חילל.

יא. הטביל ידיו ורגליו במי מקוה אפילו במעיין אין זה קידוש כלל עד שירחץ בכלי. ובכל כלי הקדש מקדשין בין שיש בהן רביעית בין שאין בהן רביעית.

יב. כל המימות כשרים לקידוש בין מים חיים בין מי מקוה. ובלבד שלא ישתנה מראהן. אלא יהיו כמים הכשרים לטבילה. טיט הנרוק שהפרה שוחה ושותה ממנו משלים למי כיור. זה הכלל כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור.

יג. כמה מים צריכין להיות בכיור אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים שנאמר (שמות ל יט) 'אהרן ובניו' והיו אלעזר ואיתמר. ופינחס עמהם הרי ארבעה.

יד. מי כיור נפסלין בלינה במו שביארנו. וכיצד היו עושין משקעים אותו במי מקוה או במעיין ולמחר מעלין אותו או ממלאין אותו בכל יום בבקר.

טו. הים שעשה שלמה כמקוה היה. מפני שאמה של מים היתה עוברת בתוכו מעין עיטם. לפיכך לא היו מימיו נפסלין בלינה כמי הכיור וממנו היו ממלאין הכיור.

טז. כיצד מצות קידוש מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ושוחה ומקדש. וכל החוצץ בטבילה חוצץ בקידוש ידים. ואינו מקדש כשהוא יושב מפני שהוא כעבודה. ואין עבודה אלא מעומד שנאמר (דברים יח ה) 'לעמוד לשרת'.

יז. וכל העובד והוא יושב חילל ועבודתו פסולה ואינו לוקה. מפני שאזהרה שלו מכלל עשה היא. וכן כל העוסק בעבודה מעבודת המקדש צריך שיהיה עומד על הרצפה. ואם היה דבר חוצץ בינו ובין הקרקע כגון שעמד על גבי כלים או בהמה או על רגלי חבירו פסל. וכן אם היה דבר חוצץ בין ידו ובין הכלי שעובד בו פסל.

❖ אוצר התמיד ❖

יח. ואין עבודה אלא בימין. ואם עבד בשמאל פסולה ואינו לוקה. רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה [רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה] רואין כל שאילו ינטל הכלי או האבן יכול לעמוד על רגלו אחת עבודתו כשירה. ואם לאו עבודתו פסולה. קבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשירה. שהמסייע אין משגיחין עליו.

יט. נתנדדה אבן מאבני העזרה לא. יעמוד עליה בשעת עבודה עד שתחובר בארץ. ואם עבד עבודתו כשרה הואיל ובמקומה עומדת.

ט. פרשת הכיור (שמות ל יז-כא): וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וַעֲשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכִנּוֹ נְחֹשֶׁת לַרְחֻצָּה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מַיִם: וַרְחֻצוּ אֹהֶרֶן וּבְנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַרְחֻצוּ מַיִם וְלֹא יָמְתוּ אוֹ בְּגָשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת לְהַקְטִיר אֵשָׁה לַיהוָה: וַרְחֻצוּ יְדֵיהֶם וּרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמְתוּ וְהִיָּתָה לָהֶם חֻק עוֹלָם לֹא וּלְזֶרְעוֹ לְדֹרֹתָם:

רש"י: כיור. כמין דוד גדולה ולה דדים המריקים בפייהם מים: וכנו. כתרגומו ובסיסיה, מושב מתקן לכיור: לרחצה. מוסב על הכיור: ובין המזבח. מזבח העולה שכתוב בו, שהוא לפני פתח משכן אהל מועד, והיה הכיור משוך קמעה ועומד כנגד אויר שבין המזבח והמשכן, ואינו מפסיק כלל בנתיים, משום שנאמר (שמות מ כט) ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד, כלומר מזבח לפני אהל מועד ואין כיור לפני אהל מועד, הא כיצד, משוך קמעה כלפי הדרום, כך שנויה בזבחים (נט): את ידיהם ואת רגליהם. בבת אחת היה מקדש ידיו ורגליו, וכך שנינו בזבחים (יט): כיצד קדוש ידיים ורגלים, מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומקדש: בבאם אל אהל מועד. להקטיר קטרת שחרית ובין הערבים, או להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי עבודה זרה: ולא ימותו. הא אם לא ירחצו ימותו, שבתורה נאמרו כללות, ומכלל לאו אתה שומע הן: אל המזבח. החיצון, שאין כאן ביאת אהל מועד אלא בחצר: ולא ימותו. לחייב מיתה על המשמש במזבח ואינו רחוק ידיים ורגלים, שממיתה הראשונה לא שמענו אלא על הנכנס להיכל.

ברקאנאטי (תצוה) וז"ל: ועשית כיור נחשת וגו' ורחצו אהרן ובניו ממנו וגו'. הכיור רומז אל השכינה כמה דאת אמר כל הנחלים הולכים אל הים (קהלת א ז) וכתוב יקוו המים מתחת השמים ועל כן ירחצו בו בבואם להקריב כמה דאת אמר בזאת יבא אהרן אל הקדש. וטעם הרחיצה לפי הפשט כי כל הקרב לשלחן מלכים לשרת וליגע בפת בג המלך וביין משתיו

❖ אוצר התמיד ❖

(דניאל א ח) רוחץ ידיו בעבור היותם עסקניות והוסיף לרחוץ גם הרגלים בעבור היות הכהנים משרתים יחפים ויש ברגליהם זוהמא וכיעור. ועל דרך הסוד בעבור היות ראש האדם וסופו הידים והרגלים כי הידים למעלה מהכל בהגביהן למעלה והרגלים למטה והגוף בנתיים רמז לעשר ספירות שיהיה כל גופו כלול בנתיים כדאמרינן בספר יצירה כרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו ועשר אצבעות רגליו והם ה' כנגד ה' ורצה השם יתברך שיהיה מספר ההויות בתחלתו וסופו לרמוז שהם סבת מציאותו ובהם קיומו. וטעם היותה במים בעבור כי בלילה זמן ממשלת מדת הדין על כן רוח רעה שורה על הידים. ובבא היום שהוא הרחמים מעבירין אותן במים וברכה וטובה באה לעולם כי הוא רומז לנשיאות כפים. ומכאן תקנו נטילת ידים דלתפלה וכמו שקדוש ידיו ורגליו תחלה לעבודת היום כך על נטילת קודם לכל ברכות של שחרית.

איתא בפירוש הר"י דמן עכו לספר יצירה וז"ל: וכשהיה הכהן מקדיש ידיו ורגליו מן הכיור היה מכוין כנגד ו"ה לקושרו עם י"ה, וכשהיה נושא את כפיו היה קושר י"ה עם אהי"ה, נמצא שהיה קושר הכל ביחד. ע"כ.

איתא בספר מגיד משרים (כי תשא) מה שאמר המגיד לבית יוסף וז"ל: ובתר הכי קאמר ועשית כיור נחושת וכנו נחושת דרמיו לכנסת ישראל. ונתת שמה מים דתמשיך מים מחסד ובתר הכי פקיד אקטורת לקשרא כולהו ספירין כדקא יאות, ובתר הכי פקיד אשמן המשחה לאמשכא משח רבות קודשא מלעילא, ובתר הכי ראה קראתי בשם בצלאל וכו' דעד לא ייתי עובדא דעגלא יהא מזומן מאן דיתקן ויעביד משכנא, ואתה שלום. ע"כ.

כתב בספר קהלת יעקב (ערך כיור) וז"ל: כיור וכנו פירוש בתיקונים (הקדמה יג): כי הן נצח הוד, ופירוש בפרדס כי הכיור הוא נצח וכנו הוא הוד, שהוא כן ובסיס לנצח, והוקשה דלמה הן שהן נחושת שהוא בחינת דין, הלא כיור הוא נצח שהוא ענף החסד והיה בו מים שהוא חסד, ותחרץ שהרמז אליהם בהיותם נוטים אל הדין והמים שהיו בהן היו מי גשמים שהן בחינת דין, ועל כן נפסלין בלינה שבלילה היה שולט בהם הדין החזק עכ"ל, ולי נראה שהמים היה חסד גמור שהיה מן המעיין, ומה שהיה הכיור נחושת הוד סוד ההמזגה שכתב הרב ז"ל שהחסד הוא בכלי הגבורה, ועל כן היה הכלי נחושת, וכן כיור גימטריא זה החסד בכלי הדין וי"ד אותיות וב' כוללים, והנה ידוע דשורש השפעות מימי החסד באין לעולם על ידי היסוד שהוא המריק שפע וברכה ומימי החסד לעולם, ועל כן נכון לכנות עניין הכיור המריק מימי החסד לבחינת יסוד, וצריך לומר דמה שכתב הרב שהוא בחינת נצח היינו נצח דיסוד, וכן כיור עם ד' אותיות גימטריא נצח דיסוד וח' אותיות, על כן היה רוחצין ממנו ידיהם ורגליהם שכן מיסוד עולין החסדים בדרך אור חוזר על ידי הנוקבא כנודע.

❖ אוצר התמיד ❖

ב' ובמגיד פרשת תשא ביאור כי הכיור הוא רומז לכנסת ישראל וצוה שיתן בו מים שימשיך אליהם החסדים, אלו תורף דבריו ולפי זה צריך לומר דכנו של הכיור הן הי"ב בקר אשר תחתיה והן ד' חיות הנושאות הכסא ארגמן, ע' ע' לו.

ג' כיור מספר ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן וד' כוללים, ועל כן היה בו מים גימטריא ט' יודין דע"ב ס"ג מ"ה. ע"כ.

הרמ"א ביאר רמזי פרטי הכיור בספרו תורת העולה (חלק א פרק יד) וז"ל: בענין הכיור טעם כלי המקדש שהיו במשכן כבר נתבאר בספרי מפרשי התורה הראשונים ז"ל ומכל מקום לא אמנע מלכתוב הנראה לי אף כי מזה יתבאר טעם מצב מקומן במקדש. ואתחיל בכיור ואומר.

אמרו ז"ל (מידות פ"ג מ"ו ור"מ בהל' בה"ב פ"א ה"ו) ובצד המזבח היה הכיור וכנו לקדש ממנו כהנים ידיהם ורגליהם לעבודה והיה מונח בין האולם והמזבח משוך לדרום. וכתב הרמב"ם ז"ל (בהל' בה"ב פ"ג הי"ח) הכיור היו לו שנים עשר דדים כדי שיהיו כל הכהנים העוסקים בתמיד מקדשים בו כאחד ומוכני עשו לו כדי שלא יהא המים שבו נפסלים בלינה כו'. לפי הכוונה שהמשכנו והענין שנתבאר (בפ"ד) נראה כי הויות הכיור וכנו היה מורה על קבלת השפע שמקבלים השכלים הנבדלים מהבורא יתעלה. ואף על פי שכבר נתבאר שהיה נרמז השתלשלותם בעניני המקדש כמו שנתבאר פרק רביעי. מכל מקום לא היה ענין קבלת השפעתן מבואר יפה. אלא בענין הכיור שהיה מורה על קבלתן מלמעלה ושיש מלאכים שמקבלים מהשם יתברך שמו בשוה ולא מקבלין דין מדין וכמו שיתבאר. וידוע כי הנביאים עליהם השלום דמו השפעת השם יתברך שמו לבאר מים כמו שנאמר (ירמיה ב יג) אותי עזבו מקור מים חיים ונאמר (תהלים לו י) כי עמך מקור חיים. וכבר כתב הרב המורה חלק שני פרק שנים עשר טעם בזה. על כן היה הכיור מלא מים רומז על המקור העליון שמלא להשפיע על התחתונים. ולהיות כי הכהנים עובדי עבודת השם יתברך היה במקדש דוגמת מלאכי אלהים כמו שיתבאר (ח"ב פמ"א) על כן היו רוחצין ידיהן ורגליהן מן הכיור. רצה לומר היו מורים על מה שמקבלין השפע משם ועל ידי זה נקרא רחיצת הכהנים קדוש ידים ורגלים כי היה רומז אל מקום קדוש. ועל ידי שהם מקבלין שפע מלמעלה משפיעים למטה על כן היו רוחצין ידיהן הרומז על קבלת השפעה שהיא מלמעלה כמו שנאמר (חבקוק ג י) רום ידיהו נשא וכבר כתבו המקובלים כי ענין נטילת ידים הוא מורה על ענין קבלת השפע שלמעלה ונאמר (יחזקאל א ח) וידי אדם תחת כנפיהם שמורה על קבלת השפע ורחיצת הרגלים מורה על הדברים שהוא סבתם כמו שכתב הרב המורה חלק ראשון פרק שלשה וארבעים מענין שתוף שם רגל ולזה היו המים פסולים בלינה כמו שנאמר (איכה ג כג)

❖ אוצר התמיד ❖

חדשים לבקרים רבה אמונתך כי קבלת ההשפעה כל יום ויום ולולי זאת יתבטל מציאתם כי הוא יתעלה הפועל והצורה ובכל יום ויום אינן יכולין להתקיים לולי קבלת השפעתו ולא כדרך שאר פועל שלא יעדר הפעולה אחר שנפעל אף בהעדר הפועל ולזאת הסבה קראו הפילוסופים השם יתברך צורת העולם כמו שהאריך המורה חלק ראשון פרק ס"ט.

ודע כי שנים עשר מלאכים סובבים הכסא והם דוגמת השבטים ונקראים ארבע מחנות שכינה ועל כן היו שנים עשר דדים בכיור כדי שיהא שנים עשר כהנים העוסקים בתמיד שהם דוגמת מלאכי מעלה כמו שיתבאר לקמן (ח"ב פמ"ו) אם ירצה השם רוחצין בו ידיהם בבת אחת דוגמא מחנה שלמעלה המקבלים השפעת השם יתברך בלי אמצעי וקבלת השפעתם כאחת ולא בזה אחר זה וכו'. מיכאל מימין ממלל וגבריאל משמאל מהלל ונגדם בא הוראת דדי הכיור. וכו'.

והיה עשיית הכיור מאספקלריאות המאירות כמו שנאמר (שמות לח ח) ויעש את הכיור נחושת וכנו נחושת כמראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד. והוא רמז נפלא לכל מה שאמרנו כי השם יתברך הוא אספקלריא המאירה אשר כל הארץ האירה מכבודו והיא נקראת הדום רגליו כמו שנאמר (ישעיה סו א) השמים כסאי והארץ הדום רגלי והוא הנרמז בכיור עם כנו ולכן היה הכל נחושת ממורט כדמות מראה כמו שנאמר (שמות לח ח) במראות הצובאות כי קבלת השפע נקרא מראה כמו שנאמר (במדבר יב ו) במראה אליו אתודע וכו'.

ובהיות כי הנביאים ראו המלאכים בדמות נחושת קלל כמו שאמר דניאל (דניאל י ו) וזרעותיו ומרגלותיו כעין נחושת קלל וגו' ולכן הכיור היה נעשה ממראות הצובאות מטעם שאמרנו.

אמנם יותר נאות שנאמר לפי דברינו שהכיור נעשה ממראות הצובאות מטעם שהיה בדמות מלאכי עליון כמו שבארנו שנגדם באו הדגלים סביב לאהל מועד כמו שכתבו המפרשים פרשת במדבר סיני והם המראות הצובאות רצה לומר צבא שהיו חוגין סביב לאהל מועד כמו שכתבנו שהם היו כדמות דגלים שלמעלה ומטעם זה שהיה הכיור מורה על ההשפעה השכלית לכן היה בין המזבח והאולם שהם הדברים הרומזים על ענינים שכליים כמבואר לעיל.

אמנם היה משוך לדרום לסבת שהוא צד החכמה כמו שאמרו הרוצה להחכים ידרים ואף כי מן הדרום התחלת השפעה למחנה מלאכים השנים עשר כמו שנתבאר לעיל. וכמו שאמר רבותינו ז"ל מיכאל מימין והוא הצד הראש כמו שכתב [א]בן עזרא (במדבר א יט) בסדר הדגלים וכ"ש שהוא יותר מבואר לדעת המקובלים שכתבו כי מיכאל נאחז במדת חסד שהוא

❖ אוצר התמיד ❖

הדרום שבמרכבה ומשם התחלת השפע למלאכים אבל משם ולמעלה אין שר נאחו והמשכיל יבין.

ומצאתי לספר צרור המור (פ' תשא) שכתב ענין נאות לזה וז"ל לפי שאדם צריך רחיצה וטהרה כמו שנאמר (ישעיה א טז) רחצו הזכו צוה לעשות כיור וצוה לתת שם מים כי כל הרוצה להתדבק בשם יתברך ולכנוס למחנה שכינה צריך להסיר תחילה ממנו דעות זרות שהם מטמאות הגוף והנפש ולכן צוה ירחצו מים ולא ימותו. וכל זאת ההכנה הצריכה לרוצה לכנס לעולם העליון וזהו בגשתם אל המזבח כאמרם ז"ל (חגיגה י"ב ע"ב תוס' מנחות ק"י ד"ה מיכאל) מיכאל הכהן גדול מעלה נשמתן של צדיקים על מזבח של מעלה וכבר הראת לדעת מהו מזבח של מעלה כמו שכתבתי לעיל דוגמתו בתחתונים ולפי שזו הרחיצה צריכה להיות במי תורה הנקראת מים חיים לכן היה בכיור מים חיים עכ"ל. הרי הדברים מכוונים ביחד.

והנה שלמה עשה עשרה כיורות מ' בת יכיל הכיור האחד (מלכים א' ז' ל"ח) להיות כי השכלים המשפיעים החכמה הם עשרה ועל ידן ניתן התורה והחכמה לארבעים יום ועל כן הכיורות מ' בת יכיל להיות כי משה קבל למטה מעשרה התורה וכמו שאמרו (עי' סוכה ה' ע"א) מעולם לא עלה משה למעלה מעשרה. ולקמן אם ירצה השם יתבאר ענין הקדוש שהיה הכהן מקדש ידיו ורגליו ממי הכיור ודי עתה במה שנתבאר. ע"כ.

עוד כתב הרמ"א בספרו תורת העולה (חלק ב פרק מו) וז"ל: היו הכהנים מצווין בקדוש ידים ורגלים ממי הכיור קודם עבודתן, והוא להורות על הכוונה כי הידים הם מקבלים מלמעלה השפע ממי הבאר, שכבר נתבאר פ' י"ג ח"א שהוא מורה על ההשפעה המקבלים מלמעלה, וידוע מה שנאמר במרכבה (יחזקאל א ח) וידי אדם מתחת כנפיהם, וכתב הרב המורה פ"ב ח"ג שידי אדם הם על צורות שיעשה בהן כל מלאכת מחשבת, וכמו שביאר שם, וכל זה צריך רחיצת ידים מלמעלה ממי הכיור המזכר, ואחר כך היו יורדים המים משם על רגליהם, ולכן היו מניחים ידיהם על רגליהם שהוא מורה על השפעתן למטה, וכבר כתב הרב המורה פ' כ"ח ח"א כי שתוף שם רגל הוא מורה על הסבה כמו שנאמר (זכריה יד ד) ועמדו רגליו על הר הזיתים שרצה לומר סבותיו, והיו מי הכיור נפסלין בלינה להיות כי חדשים לבקרים רבה אמונתו, והיו המים בכיור שירחצו ממנו ארבע כהנים, נגד ארבע מחנות שכינה המקבלים ראשונה מן המלכות, ולא היו מקדשים מיושב אלא מעומד כי אין ישיבה למעלה, ונאמר (מלכים א' כב יט) וכל צבא השמים עומדים ממעל לו. ע"כ דברי רבינו הרמ"א.

❖ אוצר התמיד ❖

איתא בנועם אלימלך (כי תשא) וז"ל: ועשית כיור נחושת כו' נראה לפרש דהנה צוה השם יתברך ליקח בבגדי כהונה ג' דברים זהב כסף נחושת י"ל שתורה הקדושה רמזה לאדם הרוצה לכנוס אל הקדושה ועבודתו יתברך צריך הכנעה מתחלתה עד תכלית הכנעה כמאמר התנא מאד מאד הוי שפל רוח ולזה רמז אותיות זהב שכל אות הוא מספר מועט מאות שלפניו לרמז להאדם הרוצה לכנוס אל הקדושה שהיא מדריגה חשובה שהוא רמז זהב דבר חשוב צריך לשבר גבהותו וגדלותו אשר טמן בקרבו עד תכלית הכנעה צריך למעט עצמו * כסף רמז לאהבה ותשוקה בעבודת הבורא יתברך כמו נכסף נכספתי כו' ואותיות כסף עולה במספרו כל אות מרובה מאות הקודם רמז שצריך להתגבר ולעלות למעלה מעלה בכל פעם עד תכלית יכולתו ואפשרו בעבודתו יתברך עד אין תכלית * ונחושת לשון נחש לשון נופל על הלשון רוצה לומר הגשמיות דהיינו אכילה ושתיה ועניני גשמיות עולם הזה הבא מצד הנחש צריך להכניס הכל אל הקדושה שיאכל וישתה בקדושה ובטהרה ובמחשבות טהורות הכל למען עבודתו יתברך ובזה הוא גורם השפעות לישראל ולעולם.

וזהו ועשית כיור דהכיור הוא דבר המשפיע ומריק מים מהדדים שבתוכו וצוה השם יתברך שיעשה כיור שיגרום השפעות על ידי נחושת היינו על ידי הגשמית שינהג עצמו בהם בקדושה ובטהרה * וכנו נחושת כנו הוא לשון מושב ויסוד דהיינו שיעשה יסוד גמור להשפעות להשפיע לישראל על ידי הגשמיות * ולכן מתחילה לא רצה משה רבינו עליו השלום לקבל מראות הצובאות שיעשה מהם הכיור עד שצוה השם יתברך לקבל מהם כי מחמת שתאזהר הזאת הוא דבר עלול לקבל טומאה ובעוונותינו הרבים רוב בני אדם נכשלים בעון הזה הנראה ונדמה להם שאין זה חטא כלל ואינם יודעים עד היכן הדברים מגיעים שפוגמים בחטא זה על פי הרוב חטא של הרהורים ותאוות האלו באים מהאשה המהרהרת חלילה בהרהורים לא טובים ולכן צוה השם יתברך שיקבל מהם כי השם יתברך יודע מחשבות שכוונת הנשים היה בהסתכלותם בהמראות למען יבוטל מהם ההרהורים מאנשים אחרים לכן צוה השם יתברך שיקבל מהם ואף שהוא גשמיות עב מכל הגשמיות גם זאת הצורך להכניס אל הקדושה.

וזהו ואתה קח לך בשמים פירוש שתעלה ריח נחוח במעשיך דהיינו אפילו מדבר הגשמי ביותר מכל הגשמיות תעלה ממנו ריח נחוח * וזהו ראש מור לשון מר רוצה לומר אפילו דבר שהוא תכלית וראש לכל המרירות תעלה ממנו ריח נחוח * דרור פירוש תראה שיהיה דרור דהיינו חירות ממלאך המות דהיינו מסטרא אחרא ומשעבוד מלכיות כל זה תגרום בכל דברי גשמיות * וזה שאמרו חז"ל בן קטין עשה מוכני לכיור כדי שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה והיו משקעין אותו בבור ששם אין נפסלין בלינה רמז שלא יאמר האדם אם כן הוא שאסור לאדם ליהנות מעולם הזה ומתאוותו כי אם הכל למען שמו והוא דבר קשה מאד הבלתי אפשרי לעמוד בו אם כן אפריש עצמי מכל עניני עולם הזה הגשמי ולא אוכל ולא

❖ אוצר התמיד ❖

אשתה כלל ואהיה פרוש מאד אל יאמר כן אלא צריך האדם להתאמץ במעט מעט לשבר כח התאוות ולסבב הדבר בסיבוב אחר סיבוב עד שיגיע לתכלית יסוד הקדושה ושורשה בכל דבר גשמיות גם כן * וזה רמז שעשה מוכני לכיור לשוקעו בבור רמז שצריך האדם לגלגל ולשקע הגשמיות עד אשר יושקע ויוטבע בטבע בשורש הקדושה שלא יהיה נפסלין בלינה רמז לעולם הזה הנקרא לילה ואינה אלא כמו לינה אדם ביקר בל ילין * וזהו ותעבור המנחה על פניו והוא בלילה ההוא במחנה רוצה לומר אף שכל המנחה ששלח יעקב היו דברים גשמיים אף על פי כן הוא לן בלילה ההוא רוצה לומר בעולם הזה הנקרא לילה לן בה במחנה דהיינו בהקדושה מחנות קדושה * וזהו ומשה יקח את האהל. דאהל רמז להקדושה והשכינה הנקרא אהל ומשה רבינו עליו השלום היה מתאמץ בקדושתו להעלות הקדושה והשכינה * וזהו יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה רוצה לומר אף דבר שהוא מחוץ למחנה דהיינו דברים גשמיים שהם דבר חיצוניות מחוץ להקדושה היה משה נוטה ומביאו להקדושה * וזה נטה לו פירוש לו מוסב אל מילת אוהל. הרחק מן המחנה פירוש הדבר החיצוני שבתוך הגשמיות היה מרחיק מהקדושה * והקדושה והרוחניות שבו היה מעלה אל הקדושה. והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה פירוש מובן ממילא שכל מבקש ה' היה יוצא להתאמץ בדרך הזה * והאיך עשה ואמר הכתוב והיה בצאת משה אל האהל כו' דהנה העיקר לאדם ללמוד מהצדיק את מעשיו אשר עושה יראה וישגיח על מעשיו הקדושים ובזאת יעיר לבו בקרבו גם כן בקדושה להתחיל בעבודתו יתברך. וזהו והביטו אחרי משה. ונצבו איש פתח אהלו רוצה לומר שהתחילו לעמוד על פתח וההתחלה של קדושה הזאת לעשות כיוצא בו עד בואו האוהלה מוסב על ונצבו איש פתח רוצה לומר שהתחיל כל איש להתאמץ ולהתחיל בקדושה עד שזכה לבוא אל האוהל ממש * ונחזור לביאור הכתוב ועשית כיור נחושת. ונתת בין אוהל מועד ובין המזבח פירוש על ידי שתקדש עצמך בדברי גשמיות תפעול שני דברים הן שתעלה הקדושה להשכינה כנ"ל גם שיהא לך מזבח כפרה על עוונותך ע"ד שאמרו חז"ל בזמן שבית המקדש קיים היו קרבנות מכפרים ועכשיו שולחנו של אדם מכפר וזהו בין אוהל מועד ובין המזבח רוצה לומר הן זאת והן זאת תפעול ועוד תפעול ונתת שמה מים רמז שתגרום השפעות רחמים וחסדים לעולם וישראל והשם ברחמיו יחזק ויאמץ לבבינו ללכת בכל דרכיו הקדושים אמן כן יהי רצון. ע"כ.

בבאר מים חיים (בראשית א א) וז"ל: גם יאמר הכתוב בראשית ברא אלהים וגו'. על פי מה שאמרו חז"ל (יומא נד:) ושתיה היתה נקראת תנא שממנה הושתת העולם, תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם דתניא רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו נברא וכו' עד אלו ואלו מציון נבראו שנאמר (תהלים נ) מציון מכלל יופי אלהים הופיע, ממנו מוכלל יופיו של

❖ אוצר התמיד ❖

עולם. והנה נקודה אמצעית הלזו שממנה הושתת העולם שהוא מקום אשר תחת כנפי הכרובים בקודש הקדשים הוא הוא אשר אמר עליה יעקב אבינו ע"ה (בראשית כח יז) מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים. כי כל החיות של כל העולם הזה וכל הברכות והשפעות הטוב והמיטיב לכל, הכל יורד בתחילה לשם ומשם מתחלק לכל יושבי הארץ כי שם נקרא לב הארץ בסוד הכתוב (ישעיה מ ב) דברו על לב ירושלים, וכאשר באדם כל הכח מן המאכלים בא תחילה אל הלב שהוא מלך בכל האברים שבגוף, והלב לוקח לעצמו הוך והנקי ואחר כך שולח מאתו כח לכל האברים דרך מעבר הורידין כנודע מספרי החכמה, כן כל השפעות החיות היורד משמים לארץ יורד תחילה אל נקודה אמצעית הלזו הנקראת לב הארץ ומשם יתחלק השפע לכל האברים, ועל כן נקרא שער השמים כי שם הוא שער הראשון לקבלת ההשפעה הבאה משמים. ושם נקרא נשקי ארעא ורקיע אהדדי, כי תחילה עולים דרך שם כל התפילות ותחנונים ושבחי ה' יתברך ויחודי שמוותיו יתברך מתתא לעילא בבחינת העלאת המיין נוקבין ועל ידי זה מתעורר כנגדו לעילא לעילא להיות יורד כל שפע טוב וברכה ורחמים וחיים ממקור מחיה החיים לנוה אפריון למכון בית אלהינו. ושם מקדש ה' כוננו ידיך שהוא ככן ובסיס ליו"ד שבמקור העליון אשר משם נמשך כל אלה, ועל כן בעת הבריאה שהיה העלאת המיין נוקבין מניה וביה כידוע משם עלה ולשם ירד ונעשה אבן שתיה וממנה הושתת העולם להיות נפרץ ימה וקדמה ולכל צדדיו.

והנה אמרו חז"ל (זבחים יט:) תנו רבנן איזהו קידוש ידים ורגלים מניה ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, ידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ומקדש, כי את ידיהם ואת רגליהם לומר שעם ידיהם יהיה רגליהם ועם רגליהם יהיה ידיהם. וזה אמר הכתוב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ כלומר ראשית הבריאה היתה במקום שמחובר הארץ לשמים ושמים לארץ הוא מקום אבן שתיה אשר שם נשקי ארעא ורקיע אהדדי כנאמר. ועיקר הבריאה היתה לזה שתמיד יהיה עם השמים הארץ שתעלה מיין נוקבין מן הארץ לשמים על ידי תפילות ובקשות ומעשים טובים, ועם הארץ יהיה תמיד השמים להוריד שפע וברכה וחיים עד העולם והכל על ידי נקודה אמצעית הלזו ששם נשקי ארעא ורקיע. ואף זה שאומר מן הצדדין נברא יודה לזה שהשקפה הראשונה עת אשר משמים אל ארץ הביט היה העיקר אל מקום זה הנקרא שער השמים, ואך שלום שלום לרחוק ולקרוב, ואמרו חז"ל (ברכות לד:) לרחוק ברישא והדר לקרוב אבל ודאי הקרוב קרוב וסוף מעשה תחילת המחשבה לזו הנקודה האמצעית, אשר גם לזה נכון לקרוא אותה ראשית הבריאה. ע"כ. ולהלן חז"ל: את השמים ואת הארץ מורה חיבור השמים לארץ, וארץ לשמים, כבחינת קידוש ידים ורגלים מן הכיור שהיה בבת אחת ממש מפני שנאמר את ידיהם ואת רגליהם. ע"כ.

❖ אוצר התמיד ❖

ובבאר מים חיים פרשת כי תשא (ל יח-כ) וז"ל: (יח) ועשית כיור וגו' וכנו נחשת לרחצה וגו'. להבין אומרו כאן לרחצה שהוא לכאורה מיותר, כי הלא מפרש להלן כל עניניו ונתת שמה מים ורחצו אהרן וכו'. והנראה כי הנה נודע להבאים בסוד ה' בקבלת מרן הרב האר"י ז"ל (בסוד נטילת ידיים שחרית) בכוונת נטילת ידיים שהוא להפריד הקליפות והחיצונים הנאחזים בעשר אצבעות הידים בהקצוות לפי ששם מתגלים ה' גבורות מנצפ"ך בכל יד ויד, ובמקום הגבורות שם נאחזים הקליפות, והם מסתלקים ומתפרדים על ידי המים הנשפכים. כי מים הוא בסוד החסד ומימי החסד הם הדוחין ומגרשים הקליפות לבל יינקו משם. והנה באצבעות הרגלים בהקצוות גם שם הרגיעה שידה להיות בהם אחיזת הקליפות בסוד אותיות הכפולות אשר במנצפ"ך. ואולם לאשר כי שם המה דינים קשים למאוד בסוד עקביים עקבי דמשיחא ששם חוצפא יסגי והחיצונים יש להם שליטה גדולה מאוד באופן שאינן נגרשים משם בכל ימות החול כי אם בערב שבת קודש שאז נתוסף אור גדול בכל העולמות בסוד תוספת שבת, ויורד האי שלהבותא דאשא להפריד הקליפות מהעולמות טרם בא שבת קדשנו, ואז הם נרחצים גם למטה על ידי חמי חמין לרמוז על האי שלהבותא דאשא, ואז ברשפי אש שלהבת י"ה מה שהאדם רוחץ על כל פנים פניו ידיו ורגליו בערב שבת קודש מגרש מעליו כל בחינת אחיזת הקליפות שנתאחזו בששת ימי החול. ועל כן השוה הכתוב חיוב הרחיצה הזו לחיוב סעודת שבת כמו שאיתא ברמב"ם ז"ל (בפרק ל מהלכות שבת הלכה א-ז) וזה לשונו, ד' דברים נאמרו בשבת ב' מן התורה וב' מדברי הנביאים. שבתורה, זכור ושמור. ומהנביאים, כבוד ועונג. איזהו כבוד זה שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד שבת וכו'. איזהו עונג זה שצריך לתקן תבשיל שמן וכו' ומשקה וכו'. הרי שהרחיצה והסעודה הושו בפסוק אחד. כי חיוב גדול הוא ותיקון רב בעולמות עליונים ותיקון לנפשו ורוחו ונשמתו לטהרם ולרחצם מכל בחינת אחיזת החיצונים הכל כנודע לחכמים יודעי העתים. והנה נודע אשר עיקר בחינת אחיזת החיצונים בנפש האדם לא נמשך אלא מהאי זוהמת הנחש שהטיל בחוה ויצאו בניה אחר כך מזוהמים בזוהמה ההוא. ועד היום הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב (בראשית ג טו), שבכל בחינת הקצוות ועקביים הן בידים הן ברגלים שם מקומו להתדבק ולהתאחו שם. ונחש הוא היצר הרע הוא השטן חושבן נחש עם הכולל, עד היום הנושך עקבי סוס וגו' (בראשית מט יז), כי אין מקומו אלא בעקביים ששם חוצפא יסגי.

ועל הענין הזה היה רומז הכיור כי הכ' רומז על עשרים הקצוות שבידים ורגלים שנאחזין שם החיצונים והוא עבור ששם מתגלה בחינת הגבורה ובמקום הגבורה שם אחיזתן כאמור. ולזה סמך הכ' אל רי"ו מספר גבורה וזה כיור עשרים אצבעות הנאחזים בגבורה, ונחש הוא השטן תשופנו שם בעקבו, וזוה צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו כפירוש רש"י ז"ל שם בפסוק (בראשית ג טו) ואתה תשופנו עקב, ואף משם תמיתנו וכו'. ועל כן היה של נחשת

❖ אוצר התמיד ❖

לרמוז על זה ששם הוא אחיזת הנחש. ות' היא תמות כמאמר חז"ל (שבת נה.). כי החיצונים כל מגמתם להרע, ולהיטיב לא ידעו. ובמקום אחיזתן ממיתין תיכף כאשר יוכלו. [או אפשר נחשת נחש תשופנו, והבן] אך ה' לא יעזבנו בידו, וצונו לגרשו משם על ידי מים הנאמנים מימי החסד, ועל ידי הכלי הנקרא אנטל או נטלא שעם הכולל הוא חושבן הוי"ה ואדנ"י כמו שאיתא בכוונות, שבזה הוא מרחיץ ומטהר את אברים הללו מגילולי עבודה זרה הם הקליפות שסביב רשעים יתהלכון.

והנה נראה בזה נכון שעל כן היה הכיור נעשה ממראות הצובאות של נחושת שאמרו חז"ל [תנחומא ומובא ברש"י ויקהל פסוק (לח ח) במראות הצובאות] שהיו מראות שרואות בהן בנות ישראל כשהן מתקשטות, והנשים הביאו אותם לנדבת המשכן והיה משה רבינו מואס בהן מפני שעשוין ליצר הרע. אמר לו הקב"ה קבל אותם כי אלו חביבים עלי שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים כשהיו בעליהן יגיעים בעבודת פרך היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה וכו' ונוטלת המראה ורואה עצמה עם בעלה במראה וכו' ומתוך כך הביאו בעליהן לידי תאוה ונזקקות להם ומתעברות ויולדות שם וכו' עד כאן. ולכאורה מפני מה דוקא לכיור הוקדשו אלו המראות ולא לשאר כלים שהיו של נחושת. וחז"ל אמרו שם לפי שהוא עשוי לעשות שלום בין איש לאשתו על ידי המים המרים וכו'.

ועוד לאלוה מילין על פי הנזכר. כי נודע אשר אותו הדור שהיה במצרים כולם היו גלגולי נשמות מניצוצי קרי שיצא מאדם הראשון באותן ק"ל שנים שפירש מאשתו, והמשיך אותן הנשמות שהם באים מצד הטוב להאי קליפה תקיפה דאיקרי רע וכו'. ונתגלגלו בשלושה דורות וקבלו עונשם. שהם בדור המבול ודור אנוש ודור הפלגה. ואחר כך נבחנו שנתגלגלו בדור ההוא שירדו לגלות מצרים. הכל כמו שאיתא בדברי הרב ז"ל (בפרי עץ חיים שער חג המצות עיין שם). ושם במצרים כבר היו בסוד התיקון במה ששמרו בריתן מלהתערב בעם אלהי נכר. ונאמר עליהם בקבלה (שיר השירים ד יב) גן נעול אחותי כלה גל נעול וגו', ואמרו חז"ל (ויקרא רבה לב ד) גן נעול אלו הבעולות גל נעול אלו הבתולות וכו'. ודבר זה להפליא הוא, כי הלא היו בשעבוד תחת המצרים ולא קבלו עדיין התורה והיו עובדי עבודה זרה כמאמר חז"ל (שמות רבה טז ב) ולא נמצא אחת מהנה שיטמאו בטומאת העריות והעיד עליהן הכתוב בשמו יתברך שהיו כולם בני אבותיהם שלא שלטו בהם המצרים כמאמר חז"ל (שיר השירים ד' רבה פסוק י"ב גן נעול) ועל כרחך זה היה תיקון לזוהמת הנחש שנדבק באדם הראשון והוציא זרעו לבטלה והמשיך אלו הנשמות.

ועתה כשנפרדו מעריות שהוא הרע הזה בעצמו שהיה בהחטא, נתקנו לעלות ממצרים ברכוש גדול וביד חזקה. ועל כן כיור הנחושת המורה על אחיזת זוהמת הנחש, והוא בא לטהר האצבעות מזוהמא ההוא, טוב ויפה הוא להיות נעשה ממראות הללו המורים על בחינה זו

❖ אוצר התמיד ❖

במה שהכניעו ישראל זוהמתם. שעל ידי המראות היו נזקקין לבעליהן ולא היו מתאווין לטומאת בני אל נכר. והנה מלת וכנו עם מספר אותיותיו במילוי עולה לחושבן צ"א שהוא צירוף הוי"ה ואדנ"י בחינת הכלי אנטל הנזכר, המועיל להרחיץ ולטהר את קצוי האצבעות על ידי מימי החסד. ולזה יאמר הכתוב ועשית כיור נחושת שהכיור יהיה נחשת לרמוז על הנזכר אחיות זוהמת הנחש בעשרים הקצוות הנאחזים בגבורה, ועל כן יהיה וכנו נחשת לרחצה ש"וכנו" שהוא הכלי המוכן לנטילה יחוד שמותיו הוי"ה ואדנ"י ברוך הוא, יהיה נחשת לרחצה כלומר לרחצה מהאי נחשת אחיות זוהמת הנחש באברים הללו. ועל כן ונתת שמה מים בכדי להגעיילו ולגרשו על ידי המים מים הנאמנים המוכנים להעביר כל טומאה בסוד החסד אשר עליהם שמגרש כל בחינת אחיות הקליפות. ולזה אמר:

(יט) ורחצו אהרן וגו' את ידיהם ואת רגליהם. כי במקדש היו יכולים לטהר גם אצבעות רגליהם מהנחש הכרוך על העקב, אף על פי ששם האחיזה קשה מהדינים קשים השולטים שם, לא כן במקדש כי על כל פנים היו נכנעים שם הקליפות מרבות הקדושה ואור אלהים המאיר במשכן ה' והיו יכולין לגרשם שם גם מאצבעות הרגלים. ועל כן היה הכיור מרמוז לכל העשרים אצבעות להראות כי הוא המטהר לכל אחיותם הן בידים והן ברגלים. ועל כן אמר הכתוב את ידיהם ואת רגליהם ואמרו חז"ל בזה (זבחים יט.) כי בבת אחת היה מקדש ידיו ורגליו וכו' מניח ידו הימנית על רגלו הימנית וכו' ומקדש. כי על כל פנים היה קשה להרחיץ הרגלים לבד, מתוקף הגבורה הנאחז שם, והיה מקדשן בבת אחת עם הידים ומניח הידים עליהם להכניעם ולהיות נטפלים עם קדושת הידים ועל ידי זה היו נטהרים בכך הכיור ובמים אשר שמה (המורים על ט' יודי"ן שבשמות הכוללים כל העולמות שהם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן העולים מים כנודע מכוונות) וזאת במקדש ולא במקום אחר. ועל כן:

(כ) בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו וגו'. כי תדע שורש כל המיתות הנאמר בעוברי עבירה אינם על צד הנקמה לומר לפי שמרדת בי אנקם ממך, כי לא זה הוא דרכי אלהינו יתברך שמו וחימה אין לפניו לעשות דבר בחימה לנקום, וכל היסורים והעונשים הבאים על האדם אינם כי אם בחסד האמת מצור העולמים ברוך הוא. או למרק עוונותיו על ידי היסורים הן בעולם הזה והן בעולם הבא בכדי לזכך ולטהר נשמתו מאחיות הקליפות הנאחזים בה על ידי העוונות שתוכל לשוב לחיק אביה כבראשונה לראות באור פני מלך חיים ברוך הוא ליהנות מזיו שכינתו יתברך, וכמאמר חז"ל (ספרי מובא בילקוט רמז תתל"ז) יהא אדם שמח ביסורין מבטובה שאילו אדם בטובה כל ימיו אין נמחל לו עוון שבידו ובמה נמחל לו ביסורין ועיין שם עוד הפלגת טובת היסורין שאין ערוך אליהם ששמו של הקב"ה חל על מי שיסורין באין עליו וכו' וכדומה. או שבאין היסורין בכדי להזכיר את האדם שישוב בתשובה לפני בוראו כמאמר חז"ל (סנהדרין קא.) נענה ר' עקיבא ואמר חביבין יסורין

❖ אוצר התמיד ❖

וכו' עד מכל הטורח שטרח בו וכו' לא החזירוהו למוטב אלא היסורין. או לשאר דרכי טובות שביארנום במקום אחר.

ואמנם זה אינו כי אם שעבור כן ברא הקב"ה את בחינת היסורין בכדי שיהיה לאדם טובות אמיתיות האלה, אבל בכל זאת אין הקב"ה שולח על האדם היסורין כי אין הקב"ה מיוחד שמו על הרעה לעולם כמאמר חז"ל (בראשית רבה ג ו), רק הרע בעצמו שעשה האדם הוא מיסרו ומענישו כמאמר הכתוב (ירמיה ב יט) תיסרך רעתך וגו'. והוא לפי שבעוונות מגביר האדם על נפשו אחיזת הקליפות, והם מוכנים לזה להכות ולפצוע להרוג ולענוש כי זה חפצם ותאותם ברע ולא בטוב. וגם בחינת המיתה זה הוא כאשר האדם מגביר על נפשו אחיזת הקליפות שיעור שיוכלו להמית אותו הם ממיתין אותו תיכף כי צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו רק ה' לא יעזבנו בידו בכח מצוות ומעשים טובים. אבל אם מגביר עליו אחיזתם בעוונות והקב"ה כביכול סר מעליו כי אין אדם העליון כביכול דר עם נחש בכפיפה, הם עושים לו מה שירצו כי השטן הוא היצר הרע עולה ומססין יורד וממית.

ולזה בא הצווי במצוה זו בבואם אל אוהל מועד ירחצו מים ולא ימותו. כי הנכנס אל אוהל מועד שהוא מקור הקדושה בלתי קידוש ידיים ורגלים הרי הוא ח"ו מכניס אחיזת הקליפות הנאחזים בקצוות הידים ורגלים אל הקודש פנימה, ומשם עושה פגם למעלה בשורש נשמתו אשר בקדושה עליונה באהל מועד אשר בשמים להעלות עליה מחושך החיצונים והקליפות, והם מוכנים להמית. ועל כן ירחצו מים שלא להשריש שורש הקליפות בנשמתו אשר בקדושה ולא ימותו. ועל כן גם בנטילת ידיים בשחרית מבואר בספרי חכמי אמת שההולך ד' אמות בלי נטילת ידיים חייב מיתה כמו שאיתא (בתולעת יעקב ומובא במגן אברהם בסימן ד), כי ארבע אמות של אדם הוא מקומו. ואך היוצא מחוץ לארבע אמותיו הרי הוא מכניס הקליפה למקום טהור ותיכף מגיע הפגם למעלה שיאחזו החיצונים בהקדושה בשורש נשמתו בתחילה וחייב מיתה ח"ו. לכך ירחצו מים וה' עליהם יחיו כדבר האמור. ע"כ.

כתוב בספר 'אור התורה' להרה"ק רבי שלום תאומים זיע"א, בן אחיו של ה'פרי מגדים', תלמיד הרה"ק הרב רבי ברוך ממעזיבז זיע"א ואחיו הרה"ק הדגל מחנה אפרים מסדילקאב זיע"א, ומבאר על ענין הכיור (פרשת כי תשא), מה טעם כתוב בנחשת 'זעשו' ולא 'זעשית' כמו בזהב. וכן מה טעם כתוב הכיור בפרשת כי תשא, ולא יחד עם שאר כלי המשכן. ומבאר וז"ל: שהיה בו [בכיור] דבר חדש מה שלא היה בשאר כלי המשכן, היינו שהיו בו שני מלאכות, אחת נוגע לבצלאל, שיעשה הוא 'כיור נחושת וכונו נחושת' סתמא במלאכת אומן מופלא. אמנם מה שיהי נוגע 'לרחה', זה יהיה מלאכתו של משה ועשיותו, היינו תיכף כאשר יתן אותו בין אוהל מועד ובין המזבח, ויתן בו מים, אזי תיכף יתברכו מימיו

❖ אוצר התמיד ❖

ויהיו טיפיים עולים מלמטה, וינבע מעין מים מתחת קרקעיתו של מקום הכיור דרך כנו עד שהמים שנתן משה לא יפסקו לעולם, ויהיו כמו מקוה מים אשר לא יכזבו מימיו, אפילו בעת מסיעין מסעות, והבן.

ולזה נאמר כאן 'ועשית', שעיקר נעשה ע"י משה, וגם נאמר 'כיור נחושת וכנו נחושת', שהכן הוא כמו הכיור אשר דרך בו יעלו המים למעלה [איתא בתוס' (זבחים כב.) שמשמע מהגמרא (שם) שגם בכן יש בית קיבול]. וגם נאמר 'לרחצה' אצל הכן, וגם נאמר 'ונתת שמה מים' כאילו שם מעין מים חיים נובעים, וגם נאמר כאן כי הוא מופלג בדבר זה משאר כלי המשכן. וכו'.

דברי חז"ל בזבחים (יט:) שאמרו, כיצד קידוש ידים ורגלים, הכהן מניח ידו הימנית על גבי רגלו השמאלית, ומקדש ידיו ורגליו בבת אחת. ואם היתה דרך נטילה לא היתה ראויה לעשות כן, שהנטילה צריכה להיות כל אחד בפני עצמו, ולא יגעו יד ביד ורגל ברגל עד אחר הנטילה. אמנם לדברינו היה הדבר דרך טבילה ומותר להטביל בפעם אחת, וק"ל. ע"כ.

וממשיך בענין זה שכן נמצא כתוב בתרגום יונתן וז"ל: ובקראי אז בתורה וכאשר הגעתי לתרגום יונתן על פסוק (שמות מ ל) 'וַיֵּשֶׁם אֶת הַכִּיֹּר בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מִים לְרִחְצָה', מצאתי שאהבה נפשי שפירש הפסוק וז"ל: 'וַיִּשְׂוֶי יֵת כִּיּוֹרָא עַל בְּסִיסָהּ בִּינֵי מִשְׁכָּן זִמְנָא וּבִינֵי מִדְבָּחָא וַיְהִי תִמְנָן מִיֵּין חֵיִין לְקִידוּשׁ וְלֹא פִסְקִין וְלֹא סְרִינן כָּל יוֹמָא'. עכ"ל. ונשאתי עיני לשמים לשבח ולהלל למי שאמר והיה העולם שכוונתי דרך אמת בתורתנו הקדושה, ואור התורה הופיע בי, שהוא ממש כדברי, שכאשר נתן משה המים נעשים המים מים נובעים מהתהום דרך הכן ולא פסקו המים. וזה שהביא התרגום ית בסיסה שלא נזכר במקרא, להרמיז על דברינו שהכן הוא צורך כלי כמו הכיור. ע"כ. וממשיך שם עוד בביאור ענין זה עי"ש.

משנה א

רְאוּהוּ אָחִיו שְׂיָרֵד, וְהֵם רָצוּ וּבָאוּ. מִתְּרֵי וּמִדְּשֵׁי יְדִיָּהוּ
וְרִגְלֵיהֶן מִן הַכִּיּוֹר, נָטְלוּ אֶת הַמִּגְרָפוֹת וְאֶת הַצְנּוּרוֹת וְעָלוּ
לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ. הָאֲבָרִין וְהַפְּדִיִּין שָׁלֹא נִתְּאֲפְלוּ מִבְּעָרְב,
סוֹנְקִין אוֹתָם לְצִדֵּי הַמִּזְבֵּחַ. אִם אֵין הַצְּדָדִין מִחֲזִיקִין,
סוֹדְרִין אוֹתָם בַּסּוּבָב עַל הַכֶּבֶשׂ:

משנה זו היא המשך למה שלמדנו במשנה הקודמת* [פרק א
משנה ד].

רְאוּהוּ אָחִיו שְׂיָרֵד, לאחר שהכהן תרם את הדשן, ירד מהכבש
והתקרב למקום שאחיו הכהנים עומדים, ^[א] וְהֵם אָחִיו הַכֹּהֲנִים רָצוּ
במהירות וּבָאוּ לכיור. שבנתיים כבר הניח התורם את הגחלים
במזרח הכבש^ב.

באר התמיד

א. המפרש.
ב. תפארת ישראל.

עכשיו שרוצים לקדש ידיהם ורגליהם לצורך עבודה, רשאים ללכת בין האולם ולמזבח^ג.

מכיוון שהם רבים, אינם יכולים ללכת בצניעות בלי המולה כמו הכהן התורם^ד, לכן עדיף שירוצו ולא ישהו הרבה בלי קידוש בין האולם למזבח^ה.

מִהָרֹּץ וְקִדְשׁוֹ יִדְיָהֶן וְרַגְלֵיהֶן מִן הַפִּיּוֹר, מִיָּהָרֹץ וְעָשׂוּ קִידוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלִים מִהַכְיּוֹר. אֹפֶן קִידוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלִיִּים: מֵנִיחַ שְׁנֵי יָדָיו עַל שְׁנֵי רַגְלָיו, בְּבֵת אַחַת, מַעֲוֹמֵד, וּמִתְכַּוֵּף וּמִקְדָּשׁ.

נָטְלוּ אֶת הַמַּגְרָפוֹת, לָקְחוּ אֶת הַיַּעֲרִים, כְּדֵי לְהַסִּיר אֶת הַדָּשֵׁן מִהַמַּעֲרֵכָה וּלְפָנֹתָיו לְתַפּוּחַ, וְאֶת הַצִּנּוּרוֹת, וְאֶת הַמְּזֻלְגוֹת, כְּדֵי לְתַחֹב בָּהֶן הָאִיבְרִים שֶׁלֹּא נִתְּאָכְלוּ בָּאֵשׁ, וּלְסַלֵּקָן, וְעָלוּ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וְעָלוּ עַל יְדֵי הַכֶּבֶשׂ אֶל מִזְבַּח לְמַעַלָּה.

מַגְרָפוֹת: יַעֲרִים. וְצוּרָתָם כַּמִּין כֶּסֶף קִדְרָה שֶׁל מִתְכַּת דָּק, וַיֵּשׁ לָהֶם יָדִית^ו. בָּהֶם צוֹבְרִים אֶת הָאֵפֶר לְתַפּוּחַ.

✧ באר התמיד ✧

ג. המפרש.

ד. לעיל פרק א' משנה ד'.

ה. תפארת ישראל.

ו. זבחים י"ט: רמב"ם הלכות ביאת המקדש ה' ט"ז.

ז. המפרש.

ח. תפארת ישראל.

ט. רש"י שמות כ"ז ג'.

הפסוק (שם): וְעָשִׂיתָ סִירְתָיו לְדָשָׁנוֹ וְיָעִיזוּ וּמִזְרָקָתָיו וּמִלִּגְתָּיו וּמִחֲתָתָיו לְכָל פְּלִי תַעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת. תַּרְגוּם אוֹנֵקְלוֹס: וְתַעֲבֹד פְּסֻכְתָּרוֹתָהּ לְמִסְפֵּי קַטְמִיָּה וּמִגְרָפֵיתָהּ וּמִזְרָקָתָהּ וְצִנּוּרֵיתָהּ וּמִחֲתָתָהּ לְכָל מְנוּחֵי תַעֲבֹד נְחֹשֶׁא.

רש"י ד"ה 'ויעיז': בתרגומו, מגרפות שנוטל בהם הדשן, והן כמין כסוי קדרה של מתכת דק, ולו בית יד, ובלע"ז וידיד"ל.

וברש"י בבמדבר (ד יד): יעים. הם מגרפות ובלע"ז וידיד"ל והן של נחשת, ובהן מכבדין את הדשן מעל המזבח.

צְנוּרוֹת: מזלגות. והם כמין אונקליות כפופים. ומכה בהם ונתחבים באברים שעל גבי המזבח, כדי להפכן, כדי שיתעכלו יפה ומהר¹ [זה מה שעושים תדיר עם המזלגות, אבל כעת עושים בהם דבר דומה אך שונה].

קודם תרומת הדשן לא היו יכולים לעשות את זה, מפני שצריך להרים תרומת הדשן קודם שיפנו את הדשן לתפוח².

הָאֲבָרִין מהקרבנות, **וְהַפְּדָרִין** החלבים מהקרבנות, וכל החלבים נקראו כן על שם ה'פֶּדֶר' שבפסוק³, **שֶׁלֹא נִתְּאָכְלוּ מִבְּעֶרֶב**, שעדיין

❧ באר התמיד ❧

עפ"י רש"י, נראה שצורת המגריפות שהם היעים, כעין זה:

י. רא"ש.

יא. רש"י שמות כ"ז ג'.

וז"ל רש"י (שם): ומזלגותיו. כמין אונקליות כפופים, ומכה בהם בבשר ונתחבים בו, ומתהפכין בהן על גחלי המערכה שיהא ממחר שריפתן, ובלע"ז קרוצינ"ש, ובלשון חכמים צנוריות. וז"ל רש"י בבמדבר (ד יד): המזלגות. צנוריות של נחשת, שבהן מכין באברים שעל המזבח להפכן, כדי שיתעכלו יפה ומהר.

יב. המפרש.

יג. תוספות יום טוב.

זה לשון הרמב"ן בביאור תיבת 'פדר' (ויקרא א ח): את הפדר. תרגם אונקלוס 'תרבא', וכן דברי כל המפרשים פה אחד, ואין למלה חבר, ולפי דעתי שאיננו שם לחלבים כולם רק לחלב הדק הפרוס ומבדיל בין הקרבים, והמלה מן ההפוכים, פדר, פדר, שמפריד בין הקרבים העליונים לתחתונים, ולכך אמרו רבותינו (יומא כו) שיהא פורס הפדר על בית השחיטה שזהו דרך כבוד של מעלה שהחלב ההוא ראוי לפרסו ולכסות בו, וכן נהגו חשובי האומות לפרסו על הצלי, ואם

לא נשרפו ונעשו דשן מהלילה, סוֹנְקִין אוֹתָם מסלקים אותם על ידי המזלגות לְצִדְדֵי הַמִּזְבֵּחַ, לצדדים של האש. ומונחים שם בצדדים עד אחר שיסדרו את המערכה החדשה, ואז יחזירו למערכה".

סוֹנְקִין: מלשון סולק. מסלקים. אות ל' ואות נ' הם ממוצא אחד, ומתחלפים^{טז}.

אם אין הַצִּדְדִין מְחֻזְקִין, אם אין מקום בצדדי המזבח, סוֹדְרִין אוֹתָם מסדרים את האברים והפדרים בְּסוֹבֵב עַל הַכֶּבֶשׂ, על הכבש שכנגד גג הסובב^{טז}. אבל לא יותר נמוך מגובה הסובב".

כל קרבן שנזרק דמו ביום, אפשר להקטיר את אבריו וחלביו במשך הלילה שאחר כך עד הבוקר. כמו שכתוב "הוא הֶעֱלָה

באר התמיד

יהיה שם לחלבים כולם יקרא החלב כן בעבור שהוא השומן הנפרד מן הבשר, וכן הוא כנויו בפי חכמי הטבע כאשר אזכיר. ע"כ.

וכאן ביאר התוספות יום טוב שכולם נקראו כן על שם הפדר שבכתוב. יד. תפארת ישראל.

טו. רא"ש. תפארת ישראל. הרע"ב כתב וז"ל: סונקים. מסלקים אותן. לשון נענוע ונדנוד. וכן כגדי מסנקן (פסחים ג:), גדי שהוא עיף על ידי נענוע ונניחות שמננחין זה בזה. אף כאן סונקים מנענעים ומהפכין אותן בצנורות לצדדי המזבח.

הרא"ש והתוספות יום טוב ציינו למשנה (מקואות ב ו): הַמִּסְנֵק אֶת הַטֵּיט לְצִדְדֵין. וכתוב שם בפירוש המשניות להרמב"ם וז"ל: מסנק ומסלק ענינן שוה. אמר שהמסלק את הטיט מקרקעית המקוה והחזירו לצדדיו, וכו'.

וברע"ב: המסנק. כמו המסלק. שמסלק את הטיט לצד אחד.

ובהון עשיר: המסנק. כמו המסלק, כי הלמ"ד והנו"ן מאותיות דמלנ"ת המתחלפות. הרא"ש ציין לפסוק בנחמיה (יג ז): נִשְׁכָּה בְּחֻצְרֵי בֵּית הָאֱלֹהִים. והכוונה לשכה. כי נו"ן ולמ"ד מתחלפות.

בנחמיה (ג ל) על תיבת נִשְׁכָּתוּ, ביאר המצודת דוד וז"ל: נשכתו. כמו לשכתו כי דמלנ"ת מתחלף.

טז. רמב"ם. רע"ב. מאירי. ויש מפרשים: שמסדרים על הסובב או על גבי הכבש (המפרש. תפארת ישראל).

יז. תפארת ישראל.

עַל מִוְקְדָּה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֶּקֶר'. אבל אם עלה עמוד השחר ועדיין לא הוקטר, הרי זה נפסל^ט.

אמנם אם האברים והחלבים כבר על המזבח, אינם נפסלים, גם אם יקח כמה ימים עד שיוקטר^י.

על כן, כדי שלא יפסלו האיברים והחלבים בלינה, ומכיוון שאי אפשר להקטיר אותם עד מאוחר יותר, ואם אין מסדרים אותם על המזבח היו נפסלים בלינה. אבל על המזבח אינם נפסלים משום שאין לינה במזבח. לכן מסדרים את האיברים והחלבים על המזבח בצדדיו.

ואם אין מקום בצדדי המזבח, מסדרים גם על הכבש כנגד הסובב. מפני שכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר. ושם הוא למעלה מחצי גבתו של מזבח, והרי זה כאילו נשאר על גבי המזבח עצמו^{כא}.

באר התמיד

יח. ויקרא ו' ב'.

יט. זה לשון רש"י (ברכות ב.): הקטר חלבים ואברים. של קרבנות שנזרק דמן ביום: מצותן. להעלות כל הלילה ואינן נפסלים בלינה עד שיעלה עמוד השחר והן למטה מן המזבח דכתיב 'לא ילין לבקר' (שמות לד כה):

ברש"י (ויקרא ו ב.): הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר כל הלילה וכו'. ע"כ.

כ. כמו שכתוב (שמות לד כה) 'ולא ילין לבקר'. והתרגום: ולא יביתון לצפרא בר ממדבחה. ופירש רש"י: ולא ילין. בתרגומו, אין לינה מועלת בראש המזבח, ואין לינה אלא בעמוד השחר. ע"כ. ובשפתי חכמים: פירוש מועלת לשון מעילה הוא, כלומר אין לינה פוסל בראש המזבח, כלומר אם עלו איבריו בראש המזבח קודם עלות השחר אף על פי שלא נקרבו אינם נפסלים. בגמרא (זבחים פו.): איברים שלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה, לן בראשו של מזבח מקטר והולך לעולם.

כא. המפרש. תפארת ישראל.

במפרש זו"ל: סודרן כבש כדי שלא יפסלו בלינה שאין יכולין להקטירן עד לאחר שיקטירו אברי תמיד, ואם לא סודרן על המזבח היו נפסלין בלינה, ואמרינן בזבחים בפ' המזבח (פו.) דאין לינה במזבח, וכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר, צדי מזבח נראה לרבי מקום שהוא פנוי ואם אין

ולאחר שיסדרו את המערכות יחזירו את האברים על המערכה,
ויציתו בה האש^{כב}.

באר התמיד

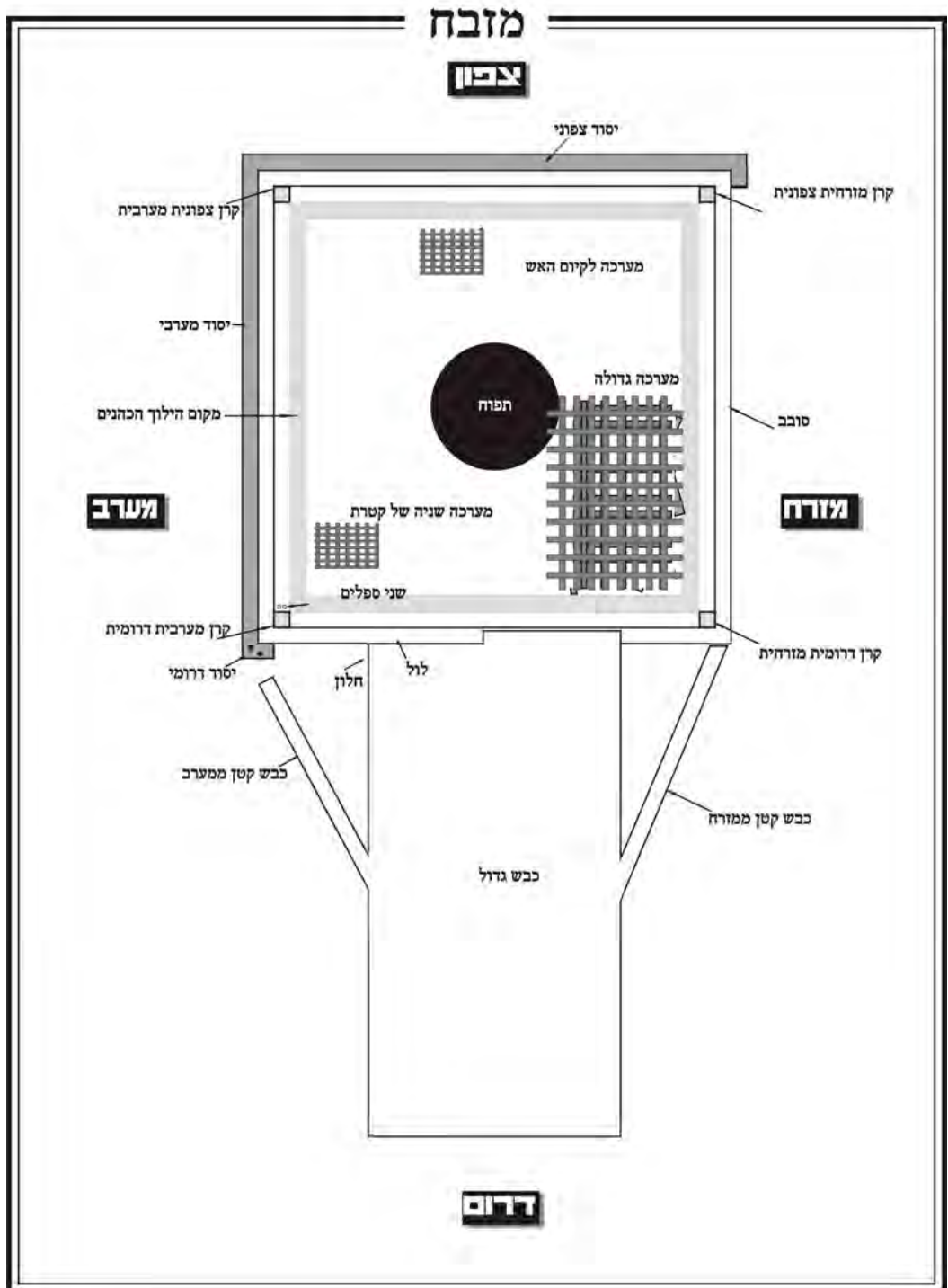
(מן) הצדדין מחזיקין סודרין אותם בסובב או על גבי הכבש, ולאחר שיסדרו את המערכות יחזירו את האברים על המערכה ויציתו בה האור.

בתפארת ישראל וז"ל: רצה לומר יסדרום על גבי כבש שכנגד גג הסובב, או על גג הסובב גופיה דשם הוא למעלה מחצי גבהו של מזבח, והוה ליה כאילו נשארו על גבי המזבח, רק צריך שיניחום סמוך לכבש, כדי שיהיה נוח לחזור ולטלן משם להחזירן למערכה (כפ"ב מ"ה), אבל ביסוד, או בכבש שכנגד היסוד, לא הניחום, דשם הוא חציו התחתון של מזבח והוה ליה כמורידן מהמזבח ואסור (תוס' יומא דמ"ה ב').

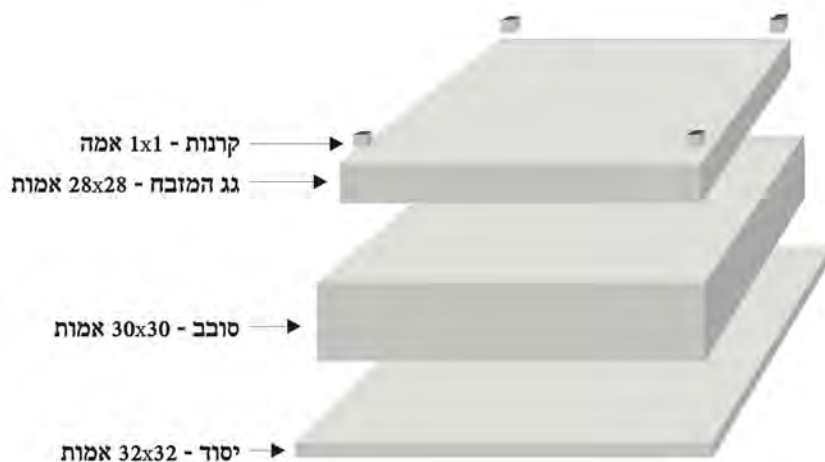
בתוס' וז"ל (יומא מה:): סודרן על גבי כבש או על גבי סובב. אבל על גבי יסוד לא דא"כ היה נפסל בלינה אם ירד אבל סובב שהוא מחצי המזבח ולמעלה הרי הוא כמזבח ואין לינה מועלת בראשו של מזבח וכן כבש ריב"א ועוד אפשר דאיסור יש להורידו מן המזבח אבל כשסודרן. על הסובב והכבש לא מיקרי ירידה.

כב. המפרש.

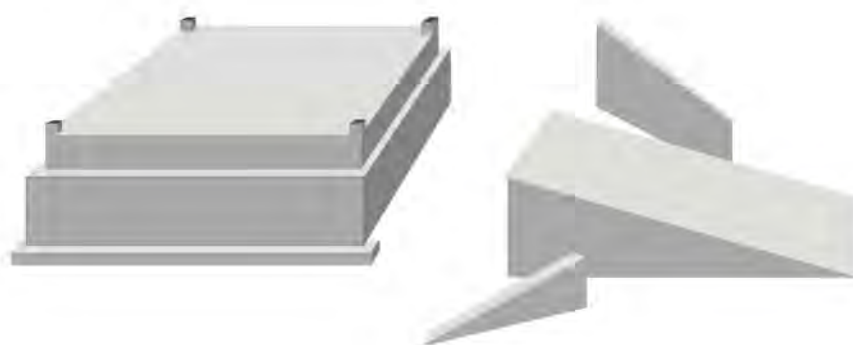
בציורים דלהלן אפשר לראות את מקום הסובב במזבח.

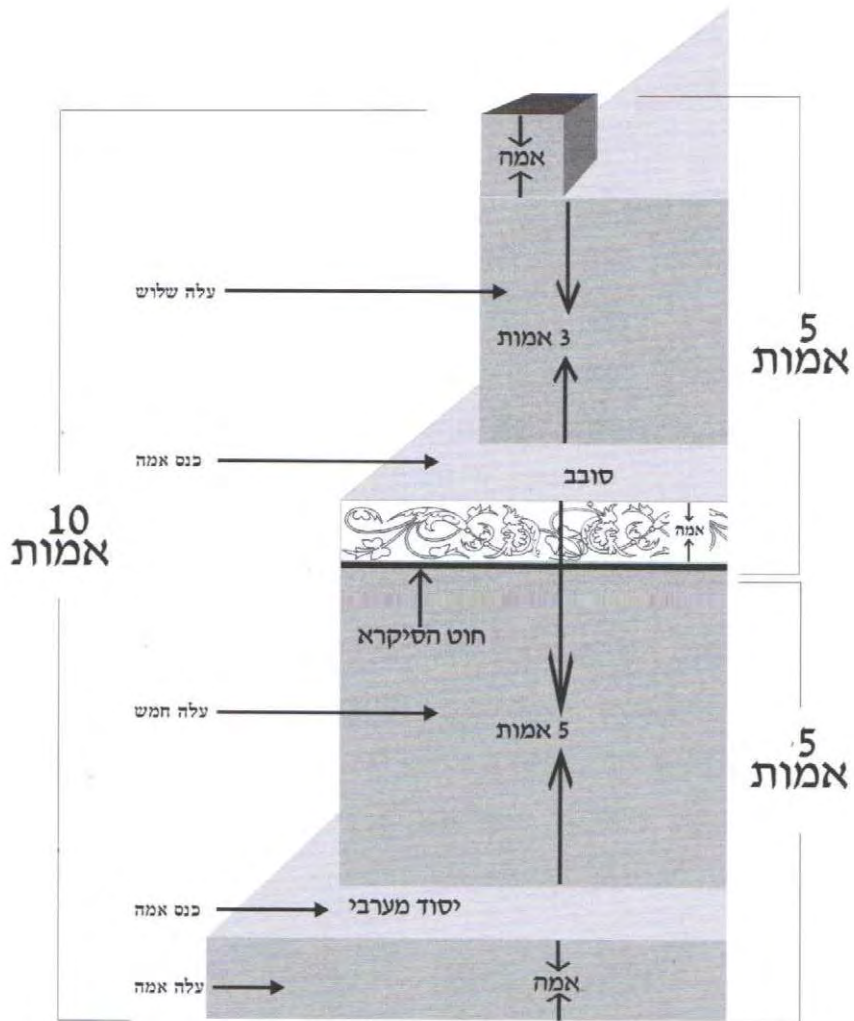
אופן בנית המזבח

המזבח והכבשים

❖ גובה המזבח ❖

משנה ב

הֵחֵלוּ מַעֲלִין בְּאַפֵּר עַל גְּבֵי הַתְּפוּחִים. וְתְּפוּחַ הָיָה בְּאַמְצַע
הַמְּזֻבָּח, פְּעָמִים עָלָיו כְּשֶׁלֶשׁ מֵאוֹת כּוֹר. וּבְרִגְלָיו לֹא הָיוּ
מִדְּשָׁנִין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹי לְמִזְבֵּחַ. מִיָּמָיו לֹא נִתְעַצֵּל
הַכֹּהֵן מִלְּהוֹצִיא אֶת הַדָּשָׁן:

הֵחֵלוּ מַעֲלִין בְּאַפֵּר עַל גְּבֵי הַתְּפוּחִים. הֵתְחִילוּ לַגְרוֹף בֵּיעִים^כ לַהֲעֵלוֹת
אֶת הָאֵפֶר מִהַמְּעֵרְכָה, עַל גְּבֵי הַתְּפוּחִים^כ.

וְתְּפוּחַ הָיָה בְּאַמְצַע הַמְּזֻבָּח, בְּאַמְצַע הַמְּזֻבָּח יֵשׁ גֵּל גָּדוֹל שֶׁל אֵפֶר
צָבוּר, עָגוּל כְּמוֹ תְּפוּחִים^כ, לְשֵׁם גּוֹרְפִים אֶת הָאֵפֶר, וּמַעֲגִלִים אֶת
הָאֵפֶר הָרֵב עַד שֶׁנִּרְאָה כְּעֵין תְּפוּחַ גָּדוֹל^כ. פְּעָמִים עָלָיו כְּשֶׁלֶשׁ
מֵאוֹת כּוֹר, יֵשׁ פְּעָמִים שֵׁשׁ בַּתְּפוּחַ הָרֵבָה מְאוּד אֵפֶר, כְּשֶׁלֶשׁ
מֵאוֹת כּוֹר.

בְּגִמְרָא נִתְבָּאֵר שְׂכָאן הוּא אֶחָד מִשְׁלֹשַׁת הַפְּעָמִים שְׂדִיבְרו
חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן גּוֹזְמָא, וְאִין הַכוּוֹנָה שְׁחִיָּה מִמֶּשׁ שֶׁלֶשׁ מֵאוֹת כּוֹר,
אֵלֹא שְׁחִיָּה הָרֵבָה מְאוּד אֵפֶר^כ. וְלֹא הָיוּ מִמְתִּינִים מִלְּפָנֹת עַד

באר התמיד

כג. המגריפות הם יעים, כדלעיל.

כד. רמב"ם. המפרש. רע"ב. תפארת ישראל.

כה. רמב"ם. המפרש. רע"ב. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

כו. רמב"ם בפירושו המשניות. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'. רע"ב. תפארת ישראל.
תפארת ישראל בסימני צורת המזבח.

כז. גמרא דף כ"ט. רמב"ם. רע"ב. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

בחון עשיר וז"ל: כשלש מאות. כתב הרב, גוזמא. וגוזמא כזו שנינו בפרכת דשקלים (ח ה), וגפן
דמדות (ג ח), ולא אשטמיט ליה לתנא בכולהו שלשה למתני בכף כי אם הכא, ש"מ דאע"ג דהוי
גוזמא, מ"מ היה רחוק מעט ממנין זה, כלומר יותר משני מאות כורים, ולכן אנו יכולים לומר
עליו להפליג הדברים באמת כשלש מאות, ומשום הכי אין אנו צריכים לבקש טעם על מנין זה,

שיהיה כל כך הרבה. ובא התנא להודיענו שהיה בתפוח הרבה מאוד אפר.

כשהתאסף אפר רב מאוד עד שהפריע לסדר את המערכות, מוציאים לחוץ את האפר^כ, כמו שכתוב^{כז} וְהוֹצִיָא אֶת הַדָּשֵׁן אֶל מַחוּץ לַמִּזְבֵּחַ אֶל מְקוֹם טְהוֹר^{כח}.

וּבְרָגְלִים לֹא הָיוּ מְדַשְׁנִין אוֹתוֹ, אבל בשלשת הרגלים, אין מוציאים את האפר מהתפוח אל מחוץ לעיר, אף על פי שזה מפריע

באר התמיד

כ"ש דגשתמש בענין זה בשתי הנוזמות האחרות ששם יש מעם הגון כמפורש במקומם, דלא רצה לשנות כי שווי העניינים מועילים לזכרון.

כח. עפ"י המפרש. רש"י (ויקרא ו ד). תפארת ישראל.

אמנם לשיטת הרמב"ם מוציאים לחוץ את האפר בכל יום. ורק ברגלים אין מוציאים.

כט. ויקרא ו' ד'.

ל. ברש"י (ויקרא ו ד): והוציא את הדשן. הצבור בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם, ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום.

האופן שבו מוציאים את הדשן מהתפוח כשצריך, נתבאר להלן (תמיד ה ה): ופסכתו היתה כלי גדול מתוקת לתך, ושתי ישרורות היו בה, אחת שהוא מושך בה ויורד, ואחת שהוא אוהז בה מלמעלה בשביל שלא תתגלגל. ושלשה דברים היתה משמשת, בופין אותה על גב גחלים ועל השרץ בשבת, ומורידין בה את הדשן מעל גבי המזבח.

ובתפארת ישראל: שבו מורידין הדשן מהמזבח באופן זה וכדמסיק, כהן אחד עומד למעלה ואוחז בפסכתור וממלא דשן, וכשנתמלא, אז אוהז בשלשלת ומשלשלו מעט מעט למטה, וכהן אחר שעומד למטה אוהז בשלשלת השני ומושכו למטה, באופן שיהיה הפסכת נשמת לאט לאט ביושר דרך הכבש למטה, ולא תתגלגל בבת אחת מהר למטה וישפך הדשן, וכשהוריקן למטה, חוזר העליון ומשכו לעצמו למעלה בהשלשלת לחזור למלאותו.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב יג-טו): ואחר כך גורפין את הדשן במגריפות מכל צדדי המזבח. ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח. וגורפין אותה הערימה בפסכתו. והוא כלי גדול שמחזיק לתך. ומורידין אותו למטה. וברגלים לא היו מורידין אותו אלא מניחין הערימה גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נוי למזבח.

כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן. ואין להוצאת הדשן לחוץ פיוס אלא כל הרוצה. ומעולם לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן.

ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה. אין בעלי מומין מוציאים אותו. וכשמוציאים אותו לחוץ לעיר מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחזקה. ולא חוזרים גורפים אותו. ולא יפזרנו שם שנאמר (ויקרא ו ג) וְשִׂמוֹ. שיניחנו בנחת. ואסור ליהנות בו. ע"כ.

לסדר את המערכות^{לא}, אלא האפר נשאר בתפוח מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹי לְמִזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שֶׁזֶה יוֹפִי לְמִזְבֵּחַ שִׁישׁ עָלָיו הִרְבָּה אִפְר וְרוֹאִים שֶׁהִקְרִיבו הִרְבָּה קִרְבָּנוֹת^{לב}.

וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹי לְמִזְבֵּחַ, מִכָּל מָקוֹם כִּשְׁהִגִּיעַ הַזֶּמֶן לְהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן מִהַתְּפוּחַ^{לג} מִיָּמִיו לֹא נִתְעַצַּל הַכֹּהֵן מִלְּהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן, מֵעוֹלָם לֹא הִתְעַצַּל הַכֹּהֵן שְׂמוּטָל עָלָיו לַעֲשׂוֹת^{לד}, לְהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן אֶל מִחוּץ לַעִיר לְמָקוֹם טָהוֹר.

שְׁלֹשֶׁת הַפְּעָמִים שֶׁדִּיבְרוּ חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן גּוֹזְמָא הֵם: תְּפוּחַ, [ב] גֶּפֶן, [ג] וּפְרוּכַת^{לה}.

תְּפוּחַ: כְּכָתוּב כֹּאן.

גֶּפֶן: כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּמִּסְכָּת מִדּוֹת^{לו}: גֶּפֶן שֶׁל זָהָב, עֵץ גֶּפֶן עֲשׂוֹי מִזָּהָב, הָיְתָה עוֹמֶדֶת עַל פֶּתָחוֹ שֶׁל הַיִּכָּל, עוֹמֶדֶת לִפְנֵי פֶתַח הַהִיכָל^{לז}.

✧ באר התמיד ✧

לא. המפרש.

לב. תפארת ישראל.

לג. המפרש.

לד. המפרש. כתב התפארת ישראל וז"ל: רצה לומר אף שהדישון אינה מלאכה נכבדה, ומשום חכא לא הפיסו עליה, אפילו הכי לא נתעצלו בה, ונקט לה חכא, דקא משמע לן דלחכי לא דישנוה ברגלים, ולא חיישינן שיתלו הרואין בעצלות הכהנים.

לה. גמרא. לשיטת רבא בגמרא יש עוד דבר רביעי, והוא 'השקן את התמיד בכוס של זהב' לפני שחיטתו כדי שיהיה נוח להפשיט, ככתוב דלהלן (תמיד ג ד), ולשיטת רבא זהו גוזמא שמשקים בכוס של זהב [אלא השקן בכוס של נחושת יפה כזהב (רע"ב תמיד ג ד)]. אבל בגמרא חולקים על רבא, שאין זה גוזמא, אלא אין עניות במקום עשירות, ולכן אפילו את קרבן התמיד משקים בכוס העשוי מזהב ממש.

לו. פרק ג' משנה ח'.

הערה: המראי מקומות דלהלן הם למפרשים במסכת מדות.

לז. תפארת ישראל.

הטעם שעשו גפן של זהב לפני ההיכל, מפני שכנסת ישראל נמשלה לגפן^{לח}. וכן התורה נמשלה לגפן^{לט}.

ומדלה על גבי כלונסות, עץ הגפן הזה העשוי מזהב, מושכב על גבי קרשים מעץ ארז^מ, כמו גפן ממש. כדי לרמוז היטב את מה שהוא מרמוז^{מא}.

כל מי שהוא מתנדב, כל מי שרוצה לנדב זהב עבור ההיכל, ורוצה שאת הזהב עצמו שמנדב יתנו בהיכל, כי ההיכל כולו מצופה בזהב^{מב}. עושה מהזהב שמנדב צורת עלה של גפן, או גרגיר ענב אחד, או אשכול שלם של ענבים. ומביא לכהן^{מג}, ותולה בזה, והכהן תולה את מה שהאדם התנדב בעץ הגפן מזהב.

וכשצריכים זהב עבור ההיכל, לוקחים מכאן, ומתיכים אותו ועושים בו מה שצריך עבור ההיכל^{מד}.

באר התמיד

לח. רמב"ם. תפארת ישראל. שישראל נמשלו לגפן מבואר בגמרא חולין צ"ב. וכן במדרש וביוזק בבמה מקומות.

לט. תפארת ישראל.

מ. הכלונסאות הם מעץ ארז (תוספות יום טוב).

מא. תפארת ישראל.

מב. רמב"ם. רע"ב.

מג. תפארת ישראל.

מד. תוספות יום טוב.

✧ גפן מודלה על גבי כלונסאות^{מה} ✧

✧ באר התמיד ✧

מה. התמונה של עץ חגפן היא להמחשה בלבד. בבית המקדש עשו צורת עץ חגפן מזהב.

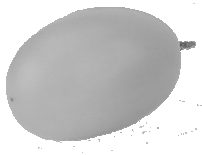
קבו

תמיד

פרק ב משנה ב

חיי

✧ גרגיר ✧

✧ עלהו ✧

✧ אשכול ✧

✧ באר התמיד ✧

מו. התמונות הם להמחשה. בבית המקדש עשו אותם מזהב.

אמר רבי אליעזר ברבי צדוק, מעשה היה, ונמנו עליה שלש מאות כהנים. היה מעשה שמפני כובד הכמות העצומה של הזהב שהיה בה, היו צריכים שלש מאות כהנים כדי לפנותה לפרק את העלים והגרגירים והאשכולות שתלו בה^מ.

כאן הוא אחד משלשת המקומות שדיברו חכמים בלשון גוזמא, ואין הכוונה שהיו ממש שלש מאות כהנים, אלא שהיו כהנים רבים ביותר^{מח}. ולא היו ממתנינים עד שיהיה כל כך הרבה כדי שלא תישבר הגפן^{מט}. ובא התנא להודיענו שהיה בה הרבה מאוד זהב^נ.

פרוכת: ^ה בכל שנה אורגים שתי פרוכות חדשות להבדיל בין ההיכל לקודש הקדשים. עובי כל פרוכת טפח, ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה, ושמונים ושתים ריבוא נערות עובדות לארוג כל פרוכת, ושלש מאות כהנים מטבילים את הפרוכת^{נא}.

משנה ג

יחלו מעלין בגזרין לסדר אש המערבה. וכי כל העצים פשרים למערבה. הן, כל העצים פשרין למערבה, חוץ משל

באר התמיד

מז. רר"ש. תפארת ישראל.

מח. גמרא תמיד כ"ט. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

מט. המפרש תמיד כ"ט.

נ. תפארת ישראל.

נא. שקלים פ"ח מ"ה. גמרא תמיד כט: חולין צ:

זֵית וְשֵׁל גֶּפֶן. אֲבָל בָּאֵלוֹ רְגִילִין, בְּמַרְבִּיזוֹת שֶׁל תְּאֵנָה וְשֵׁל
אֶגְרוֹז וְשֵׁל עֵץ שָׁמֶן:

[ה] לאחר שהעלו את האפר אל התפוח שבאמצע המזבח, נשאר
מקום המערכה פנוי^{נב}, [ו] ואז החלו מעלין בגזרין, התחילו להעלות
גזירי עצים חתוכים ובדוקים שאין בהם תולעים^{נג}, לסדר אש
המערכה. כדי לסדר את מערכת האש^{נד}.

שואל התנא^{נה}: וְכִי כָּל הָעֵצִים כְּשֵׁרִים לְמַעֲרָכָה, האם כל מיני
העצים כשרים למערכה שעל המזבח^{נו}.

באר התמיד

נב. המפרש.

נג. המפרש.

במסכת מדות (ב ה): מְזַרְחִית צְפוֹנִית, היא הַיִּתָּה לְשִׁכַּת הָעֵצִים, שֶׁשָּׁם הַכֹּהֲנִים פָּעֲלִי מוֹמִין
מִתְּלִיעִין הָעֵצִים, וְכָל עֵץ שֶׁנִּמְצָא בּוֹ תוֹלֵעַת, פְּסוּל מֵעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ.
ברמב"ם הלכות איסורי המזבח (פרק ו): א. בשם שמצוה להיות כל קרבן תמים ונבחר כך הנסבין
יהיו תמימים ונבחרים שנאמר (במדבר כה לא) 'תמימים יהיו לכם ונסכיהם' שיהיו הנסכים
תמימים שלא יביא נסכים לא מיינ מעושן ולא סולת שהתליעה ולא יבלול בשמן שריחו או טעמו
רע.

ב. וכן עצי המערכה לא יהיו אלא נבחרים ולא יהיה בהם תולעת. וכל עץ שהתליע כשהוא לח
פסול למזבח. התליע יבש גורר את המקום שהתליע. ועצי סתירה פסולין לעולם לא יביאו אלא
חדשים.

ג. המקדיש יין פסול או סלת או שמן פסול או עצים פסולים למזבח הרי הדבר ספק אם דומים
לבעל מום כבהמה ולוקה או אינן כבעל מום לפיכך אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות. ע"כ.

נד. בספר המצות להרמב"ם וז"ל (מצוה כט): שצונו להבעיר אש על המזבח בכל יום תמיד והוא
אמרו יתעלה 'אש תמיד תוקד על המזבח', וזה לא יתכן אלא במה שצוה להתמיד להשים עצים
בבקר ובין הערבים, כמו שנתבאר בב' מיומא ובמסכת תמיד, ובבאור אמרו אף על פי שהאש
יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, וכבר התבאר דיני מצוה זו בד' מיומא ושני מתמיד
כלומר מצות מערכת האש אשר יעשו בכל יום במזבח.

נה. המפרש.

נו. תפארת ישראל.

ומשיב מיד^{נז}: הן, כן, כל העצים פשרין למערכה, כלומר, רוב מיני העצים כשרים למערכה שעל המזבח^{נח}, חוץ משל זית ושל גפן, חוץ מעצי זית ועצי גפן, משום ישוב ארץ ישראל, שהרי יש להם פירות חשובים. וכן מפני שבעצים הללו יש קשרים ואינם דולקים יפה^{נט}. אבל פאלו רגילין, אבל את אלו העצים רגילים תמיד להביא למערכה, במרביות, בענפים^ס, של תאנה, ענפי תאנה זקנים שכבר אינם עושים פירות^{סא}, ושל אגוז, ועץ של אגוז^{סב}, ושל עץ שמן, ועץ של שמן אפרסמון^{סג}.

באר התמיד

נז. המפרש.

נח. המפרש.

נט. שני דיעות בנמרא מה הטעם שאין מביאין עצי זית וגפן.

ברמב"ם וז"ל: והטעם שאין מסיקין עצי הזיתים והגפנים משום ישוב ארץ ישראל, ועוד מפני שממהרין להתאכל.

ס. תפארת ישראל.

סא. תפארת ישראל. וז"ל התפארת ישראל: דוקא ענפי תאנים זקנים, שכבר אינן עושין פירות אבל של זית וגפן גם זקנים עושין על כל פנים מעט פירות חשובות.

בנמרא בענין עצי תאנה שאינם עושים פירות וז"ל: כדרחבה, דאמר רחבה, מייתי תאיני חיורתא, ושייפי להו בחבלא דצבתא דסריך עליה בורא, וקברי היכא דמסיק ימא שירמון, קורה עבדא פירי לא עבדא, ותלת בריכי מינייהו לא מחזקה להו גמלא. ע"כ.

ביאר המפרש: דאמר רחבה מייתי תאיני חיורתא. תאנים לבנות אותן תאנים רעות הן נטעים של תאנים חיורתא לוקחין כדי לנטוע כדמפרש. ושייפי להו בחבלא דצבתא. כמו דצבתא מייתנין במסכת עבודה זרה בסופה (עה): בחבל העשוי מצורי דקל ושייף ליה לעץ עד שתסיר כל קליפתו וגם אם יש זרע גרעין בתוך הנטיעות תפילנו ושוב לא יבא שם פרי ובהכי משירין קליפתן ושמא ע"י כך תועיל לו שלא תגדיל בו קליפה ומתוך כך לא יבא בו פרי דיפול דשריקה ביה בארעי זרע גרעין כמו שפירשתי. וקברי ליה היכא דמסיק לה ימא שירמון. באותו מקום שהים גדל ומתוך לחלוח המים לא ימות האילן שאם לא היה שם קבור ימות מתוך שאין בו קליפה. קורה עבדא. ומתוך שהוא אילן סרק ואין גדל בו פרי שמכחישין כחו גדול כל כך שראוי לקורות לעשות ממנו בנין אותן ענפים הדקין לוקחין לצורך המזבח, ותלת סיכי מינייהו ענפי לשון אחר בריכי. לא מחזקה להו גמלא. דף של גשר אינו יכול לסובלן מרוב גודלן, גמלא גשר כלומר הרבה הם גדולים כך נראה בעיני שינוי זה וכמו שברייטא שנויה בת"כ כגירסת הספרים אין אדם יכול ליישב. ע"כ.

סב. אגוז ביאר התפארת ישראל: וואלנוסבוים.

בכל יום לפני שמעלים את העצים כדי לסדר את המערכה, בוזקים מלח על הכבש כדי שלא יחליקו הכהנים. ומותר מפני שאין ההולכה הזו עבודה. אבל אחר כך אוספים משם את המלח, כדי שלא יהיה חציצה בין רגלי הכהנים לכבש, בשעת עבודת הולכת הקרבנות למזבח^{סד}.

משנה ד

סֵדֶר הַמַּעֲרָכָה גְּדוּלָּה מְזֻרְחָה, וְחִזְיָתָהּ מְזֻרְחָה, וְרֹאשֵׁי הַגִּזְרִין הַפְּנִימִיִּם הָיוּ נוֹגְעִים בַּתַּפֹּת. וְרוּחַ הָיָה בֵּין הַגִּזְרִין, שֶׁהָיוּ מַצִּיתִין אֶת הָאֵלִיתָא מִשָּׁם:

על המזבח, יש שלש מערכות^{סה}: א. מערכה גדולה. מקומה במזרח המזבח, בצד דרום^{סו}. מערכה זו גדולה ורחבה^{סז}, ועליה מקריבים את קרבן התמיד ושאר הקרבנות^{סח}.

באר התמיד

סג. רע"ב. אמנם כתב הרע"ב וז"ל: ושל עץ שמן. העושה שמן אפרסמון. ואני שמעתי, שהוא האילן שקורים לו בלע"ז פיניו, ובערבי צינובו"ר. ואף על גב דעץ מאכל הוא אין בו צורך כמו בגפן וזית, הלכך לא אסרוהו משום ישובה של ארץ ישראל בדרך שאסרו הגפן והזית. והמפרש פירש: עצי שמן. עצים שדולקין כמו נר.

התפארת ישראל כתב: פיכמננהאלץ שמן, שאלו העצים מתלהבין יפה, ולא לקחו עצי ארזים ארנים וברושים (כפ"ג דפרה), מדמעלין עשן הרבה.

סד. עירובין ק"ד. וברש"י. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו' ג'.

סה. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

סו. עפ"י תפארת ישראל בסימני הציור. וז"ל התפארת ישראל: מערכה גדולה היה בדרום המזבח, נגד חצי מזרחי של כבש.

סז. תפארת ישראל.

סח. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

ב. מערכה שניה. ממערכה זו לוקחים גחלים במחתה כדי לשים על מזבח הזהב עבור הקטורת^ס. מקומה במערב המזבח, משוך מן הקרן שבמערבית דרומית לצד צפון ארבע אמות^ז.

ג. מערכה לקיום האש. אין מקריבין במערכה זו כלום^{זא}, אלא היא לקיום מצוות^{עב} 'וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּקַּד בּוֹ לֹא תִכָּבֶה'^{עג}.

ביום הכיפורים יש מערכה רביעית, שממנה לוקח הכהן גדול גחלים כדי להקטיר קטורת בקודש הקדשים^{עד}.

סִדֹּר הַמַּעֲרָכָה גְּדוּלָּה, מי שזכה בתרומת הדשן, הוא מסדר את המערכה הגדולה^{עה}, מִזְרָחָה, מקום המערכה גדולה הוא בצד מזרח מהתפוח^{עו}.

סידור המערכה גדולה הוא באופן זה: מסדרים עצים אחד ליד השני ממזרח למערב, ועליהם מסדרים עצים מדרום לצפון, ועליהם שוב ממזרח למערב, וכן הלאה בסדר זה^{עז}.

וְחִזְיָתָהּ מִזְרָחָה, בצד מזרח של המערכה עושים חלון ופתח, כדי שיכנס משם רוח להלהיב האש^{עח}.

באר התמיד

סט. להלן משנה ה'. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'. ובשבת מקטירין על מערכה זו את שני הבזיכי לבונה משולחן לחם הפנים (להלן משנה ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב ח).

ע. להלן משנה ה'.

עא. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

עב. ויקרא ו' ה'.

עג. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ה'.

עד. כך פסק הרמב"ם בהלכות עבודת יום הכיפורים ב' ה'. והוא שימת רבי יוסי ביומא ד' ו'.

עה. גמרא יומא כ"ב. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

עו. המפרש.

עז. ע"י תפארת ישראל.

עח. תפארת ישראל.

וְרֹאשֵׁי הַגְּזֵרִין הַפְּנִימִים הָיוּ נוֹגְעִים בַּתְּפוּחַ, רֹאשֵׁי הָעֵצִים הַפְּנִימִים אֲרוּכִים^{עט} וְנוֹגְעִים בַּתְּפוּחַ שֶׁהוּא בִּאֲמֻצָּע הַמְּזוּבָּח^פ. מִקְרָבִים אֶת הַמְּדוּרָה לַתְּפוּחַ כְּמֹה שֶׁאֲפֻשֶׁר, כְּדֵי לַתֵּת רוּחַ לְאִמָּה לְצַד מְזִרָה שֶׁהוּא מְיוּחָד לְהִילוך רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁרְפוּ בַּגְּדֵיהֶם^{פא}.

וְרוּחַ הָיָה בֵּין הַגְּזֵרִין, מִשְׁאִירִים מֵעַט רוּחַ בֵּין הָעֵצִים, שֶׁהָיוּ מְצִיתִין אֶת הָאֱלִיתָא מִשָּׁם, בְּרוּחַ בֵּין הָעֵצִים מְנִיחִים קִיסְמִים דְּקִים, שֶׁאוֹתָם מְדַלִּיקִים, וְעַל יָדָם נִדְלָק כָּל הַמַּעֲרָכָה. אֱלִיתָא: עֵצִים קִיסְמִים דְּקִים^{פב}.

בְּנוֹסֵף לְשֵׁאֵר הָעֵצִים שֶׁבַּמַּעֲרָכָה גְּדוּלָּה, מְבִיאִים גַּם כֵּן שְׁנֵי גְזִירֵי עֵצִים^{פג}, אֲרֻכִּים וְרַחֲבִים אִמָּה עַל אִמָּה, וְעֵבִיִּים כְּמוֹ מִחָךְ גְּדִישׁ שֶׁל סֵאֵה^{פד}.

משנה ה

בִּרְרוּ מִשָּׁם עֲצֵי תֵאֲנָה יָפִין, לְסִדֵּר הַמַּעֲרָכָה שְׁנֵיחָ לְקַטְרֶת, מִבְּנִגְדָּה קֶרֶן מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית, מִשּׁוּד מִן הַקֶּרֶן כְּלָפֵי צִפּוֹן אֲרָבַע אַמּוֹת, בְּעֶמֶד חֲמִשָּׁה סָאִים גָּחָלִים, וּבִשְׁשֶׁת בְּעֶמֶד שְׁמוֹנֶת סָאִין גָּחָלִים, שֶׁשָּׁם הָיוּ נֹתְנִין שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה

✧ באר התמיד ✧

עט. רע"ב.

פ. המפרש. תפארת ישראל.

פא. ראב"ד (הלכות בית הבחירה ב' ז). תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

פב. המפרש. רע"ב.

פג. יומא כ"ו: רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ג'. ועיין במפרשים כאן.

פד. זבחים ס"ב: רמב"ם הלכות איסורי מזבח ז' ג'.

שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים. הָאֲבָרִים וְהַפְּדִיִּים שֶׁלֹּא נִתְּאֶפְלוּ מִבְּעָרְבִי, מִחֲזִירִין אוֹתָן לְמַעְרָכָה. הִצִּיתוּ שְׁתֵּי הַמַּעְרָכוֹת בָּאֵשׁ, וַיֵּרְדּוּ וַיָּבֹאוּ לָהֶם לְלִשְׁכַּת הַגָּזִית:

בָּרְרוּ מִשֵּׁם, בַּחֲרוּ מִתּוֹךְ הָעֲצִים^{פא}, עָצִי תֵּאֲנָה יָפִין, עָצִי תֵּאֲנָה יָפִים וטובים^{פב}, כְּדִי לְסַדֵּר אֶת הַמַּעְרָכָה הַשְּׁנִיָּה לְקַטְרֶת.

מִפְּנֵי שְׁצִרִיכִים לְקַחַת מִמַּעְרָכָה זֶה גַּחְלִים וּלְתַת אוֹתָם עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, כְּדִי לְהַקְטִיר שֵׁם קְטוֹרֶת, לִכֵּן בּוֹרְרִים דּוּקָא יָפִים שִׁיעֲשׂוּ גַחְלִים טוֹבִים וְלֹא אִפְרָ^{פג}.

מִקּוֹם מַעְרָכָה זֶה הַשְּׁנִיָּה, הוּא מְכַנֵּגֵד קָרֵן מַעְרָבִית דְּרוֹמִית, כְּנֶגֶד קָרֵן מַעְרָבִית דְּרוֹמִית שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, מִשּׁוּם מִן הַקָּרֵן כְּלָפִי צָפוֹן אַרְבַּע אַמּוֹת, הַמְדוּרָה שֶׁמִּמֶּנָּה לּוֹקְחִים גַּחְלִים לְקַטְרֶת, מִשּׁוּכָה לְצֵד צָפוֹן, מִקָּרֵן מַעְרָבִית דְּרוֹמִית שֶׁל מִזְבֵּחַ, אַרְבַּע אַמּוֹת^{פד}.

באר התמיד

פה. התפארת ישראל כתב שבחרו מתוך העצים שהעלו למזבח, ובחרו עוד לפני שסידרו את המערכה הגדולה, ואחרי שסידרו את המערכה הגדולה, סידרו את המערכה השנייה לקטורת מהעצים שכבר בחרו עבור מערכה זו. אמנם, רש"י פירש (זבחים נח.) שבחרו מדיר העצים. ונראה כוונתו שהלכו ובחרו במיוחד עצים מלשכת דיר העצים.

פו. במעם מדוע דוקא עצי תאנה כתב רש"י (זבחים נח.): בשל תאנה היו רגילין, ומעם אנדה הוא שבו היתה תקנה לאדם הראשון ויעשו להם חגורות. ע"כ.

וכתב התפארת ישראל: משום דקטורת מכפר על לשון הרע (כיומא דמ"ד א'), וחטא אדם הראשון ע"י לשון הרע היתה, שקבל מלשינות מהנחש, ובעלי תאנה נתקן, אחר שחטא ונתבושש, שעשו להם מעלי תאנה חגורות, לכן גם לקטורת לקחו עצי תאנה [נתעוררתי לזה מדברי רש"י זבחים דנ"ח], וכו'. ע"כ.

פז. המפרש.

פח. תפארת ישראל. וז"ל התפארת ישראל: רצה לומר שהיה המדורה של קטורת משוכה לצפון מקצה קרן מערבית דרומית של מזבח, ד' אמות. וה"ט, מדכתיב בקטורת של יו"ב ולקח מלא המחיתה וגו' אשר פתח אהל מועד, וילפינן כל קטורת מקטורת יו"ב, שצריך ליקח הנחלים מכנגד פתח אהל מועד, וד' אמות לצפון מקרן מערבית דרומית של מזבח, שם מכוון נגד פתח

[1] **בְּעֶמֶד חָמֵשׁ סָאִים גָּחָלִים, מִשְׁעָרִים לְסֹדֶר כְּמוֹת שֶׁל עֵצִים כְּדִי שִׁיצָא מִזֶּה חֵמֶשׁ סָאָה גָּחָלִים פֶּט.**

בְּעֶמֶד: כְּמוֹ בְּאוֹמֵד.

וּבִשְׁבֶּת שְׁצִרִךְ גַּם כֵּן לְהַקְטִיר בַּמַּעֲרָכָה זֶה שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה, שֶׁהָיוּ בִּלְחֵם הַפְּנִימִים צִי, צִרִיךְ לְהוֹסִיף עוֹד שְׁלֹשׁ סָאָה. **בְּעֶמֶד שְׁמוֹנֶת**

באר התמיד

אהל מועד, נדהרי קיימא לן דמזבח עומד ממוצע באמצע עזרה, משוך רק קצת כלפי דרום (כזבחים נ"ט א' ורמב"ם פ"א מבחירה), וגם קיימא לן דקדושת היכל ואולם חדא מלתא היא ונע"י תוס' זבחים דנ"ח ב', שכתבו דספיקא הוא בש"ס, אם כן פתח האולם דינו כפתח ההיכל, ונקרא גם כן פתח אהל מועד, והרי פתח האולם היה גם כן כהמזבח מכוון באמצע העזרה, והפתח היה רחב כ' אמה, נמצא שהמזבח שהיה רחב ג' למעלה כ"ח אמה, היו כ' אמות אמצעיות שלו נגד כ' אמות של פתח האולם וארבע אמות לכאן וארבע אמות לכאן היה ג' המזבח עודף על פתח האולם, ואלו הד' אמות שנג המזבח עודף מכאן ומכאן, לא היו נגד פתח האולם, נמצא שכשמושיך לעשות המדורה להקטורת ד' אמות מהקרן, תהיה המדורה מכוונת נגד פתח אהל מועד.

פט. מפרש. תפארת ישראל. ומערכה גדולה וודאי היתה גדולה מזו, רק לא היה שיעור קבוע לה, דהכל לפי הקרבנות שהיו מביאים באותו יום (תפארת ישראל).

במפרש וז"ל: גחלים לפי אומד חמש סאין גחלים היו נותנין שם עצים, כך שיערו לחתות בתוכו בראש המזבח כשהוא חול מחתה של ארבעה קבין בריוח, ולכך צריך שני כלים לפי שלא היה חותה בשל זהב כדאמר ביומא (דף מד:) שהתורה חסה על ממונן של ישראל, ובכלי של כסף שהיה חותה לא היה יכול להכניס הגחלים בפנים דנגאי הוא להכניס כלי כסף בפנים שאין עניות במקום עשירות, וגם צריך שיהא אותו שמכניס בפנים קטן יותר לפי שלא היה יכול לערות אותו של כסף בשל זהב שלא יפלו מן הגחלים לארץ, הילכך חותה בשל ארבע קבין ומערה בשל שלשה קבין, והיינו דתנן לקמן נתפור ממנו כקב גחלים מכבדן לאמה וצריך להכניס כלי מלא בפנים דכתיב (ויקרא טז) ולקח מלא המחטה גחלי אש וגו'.

צ. רע"ב. תפארת ישראל. ברמב"ם וז"ל: עומד כמו אומד, והוא השעור בקירוב. ע"כ.

צא. ענין שני בזיכי הלבונה ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ה ב-ג): ודבר ברור בתורה שהוא שתיים עשרה חלות כל חלה שני עשרונים. ועורבין אותו שני סדרים. שש חלות בכל סדר. חלה על גבי חלה ובין כל שתי חלות שלשה קנים של זהב כדי שתהיה הרוח מנשבת בו. וסומך כל מערכה בשתי קשוות. ונותנין בצד כל מערכה כלי שיש בו קומץ לבונה שנאמר (ויקרא כד ז) ונתת על המערכת לבונה זכה. וכלי זה הוא הנקרא בזך. נמצאו שני קומצי לבונה בשני הבזיכין. ושוליים היו לבזיכין כדי שיניחום על השולחן. שני הסדרים מעכבין זה את זה. ושני הבזיכין מעכבין זה את זה. והסדרין והבזיכין מעכבין זה את זה.

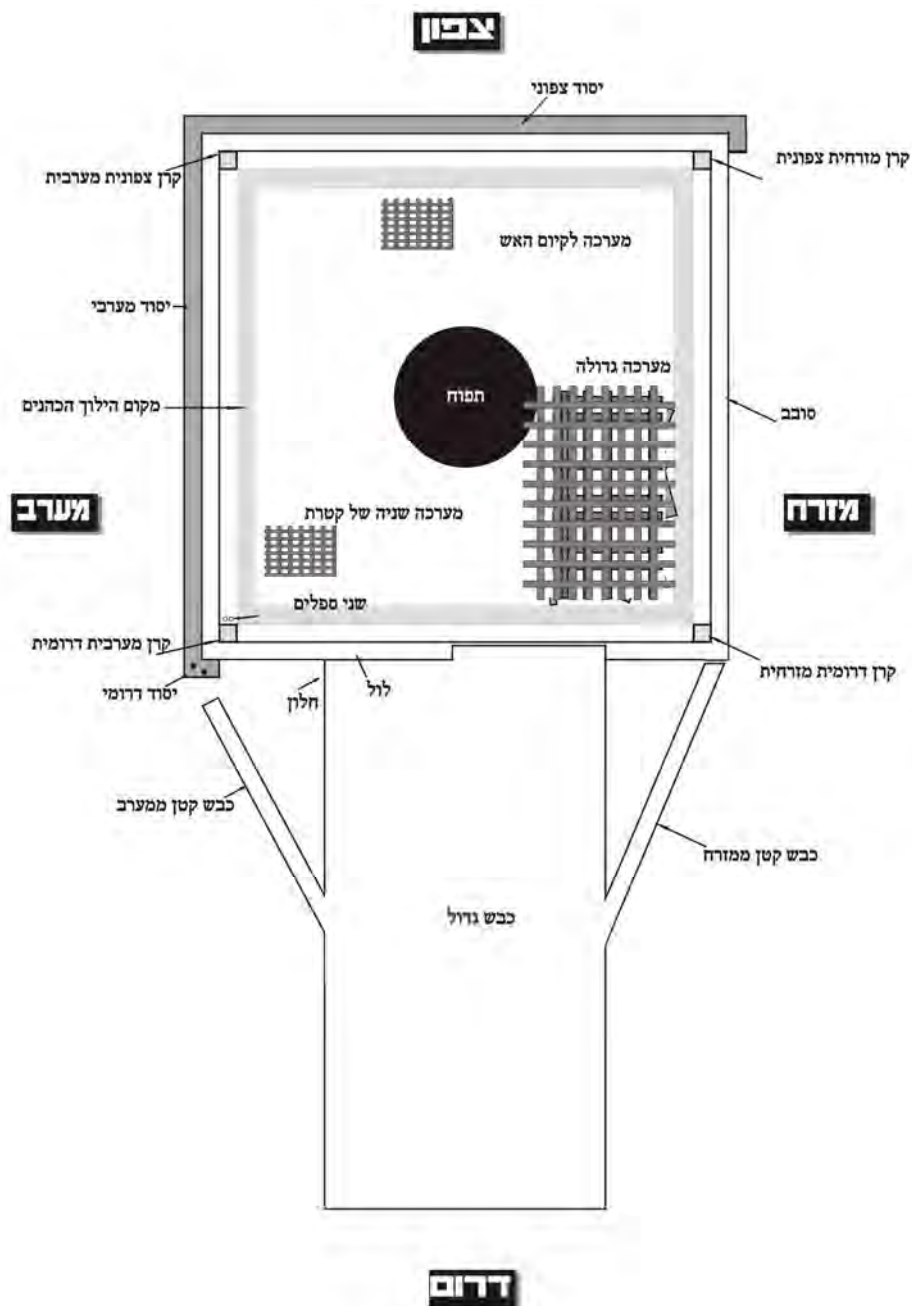
וכן ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד ט-יא): ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה

סֵאִין גַּחְלִים, בשבת משערים לסדר כמות של עצים כדי שיצא
 מזה שמונה סאה גחלים, שְׁשָׁם הָיוּ נוֹתְנִין שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה שֶׁל לֶחֶם
 הַפָּנִים, כדי להקטיר שם את שני הבזיכי לבונה של לחם
 הפנים^{צב}.

באר התמיד

בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין
 הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.
 י. ואין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש. והלבונה טעונה מלח כשאר
 הקרבנות.
 יא. ואחר קרבן המוספין מקטירין שני הבזיכין. ושני כהנים מקריבין את שני הבזיכין.
 צב. מפרש. תפארת ישראל.

✧ המערכות והתפוח על המזבח ✧

לאחר שסידרו את שתי המערכות, מביא אותו הכהן שזכה בתרומת הדשן את שני הגזירי עצים^{צג}, שארכם ורחבם אמה על אמה, ועביים כמו מחק גדיש של סאה^{צד}, ומסדרם במערכה הגדולה^{צה}.

הַאֲכָרִים וְהַפְּדָרִים שֶׁלֹּא נִתְאַפְּלוּ מִפְּעֶרֶב, הַאֲכָרִים וְהַחֲלָבִים מִהַקְרַבְנוֹת שְׁעֵדִיין לֹא נִשְׂרָפוּ וְנַעֲשׂוּ דֶשֶׁן מֵהַלִּילָה, שֶׁהֵנִיחוּ אוֹתָם בְּצַדְדֵי הַמִּזְבֵּחַ וְעַל הַכֶּבֶשׂ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לַעִיל, מִחֲזִירִין אוֹתָן לְמַעֲרָכָה, עֲכָשׂוּ לְאַחַר שִׁסְדָּרוּ אֶת הַמַּעֲרָכָה, מִחֲזִירִין אוֹתָם לְמַעֲרָכָה וְנִשְׂרָפִים שֵׁם בְּצִידֵי הַמַּעֲרָכָה^{צו}.

הַצִּיתוֹ שְׁתֵּי הַמַּעֲרָכוֹת בְּאֵשׁ, הַדְּלִיקוּ אֵשׁ בְּשֵׁתֵי הַמַּעֲרָכוֹת. אֶת הַמַּעֲרָכָה הַשְּׁלִישִׁית לְקִיּוֹם הָאֵשׁ אֲפֹשֶׁר לְהַדְּלִיק לְאַחַר קֶרֶבֶן הַתָּמִיד^{צז}. וַיֵּרְדּוּ וַבָּאוּ לָהֶם לְלִשְׁכַּת הַגְּזִית, וְאַחֲרַיִם כֵּךְ הָלְכוּ לְלִשְׁכַּת הַגְּזִית כְּדִי לַעֲשׂוֹת אֶת הַפִּיס^{צח}.

לְשִׁכַּת הַגְּזִית: זֶה בְּצַד צִפּוֹן שֶׁל הָעֶזְרָה, וְנִקְרָאת כֵּן מִפְּנֵי שֶׁבְּנוּיָהּ מֵאֲבָנֵי גִזִּית מְרֻבָּעִים לְכַבּוֹד הַסֵּנְהֶדְרִין^{צט}.

באר התמיד

צג. יומא כ"ו: רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ג'. ועיין במפרשים כאן.

צד. זבחים ס"ב: רמב"ם הלכות איסורי מזבח ז' ג'.

צה. יומא ל"ג. מפרש.

צו. המפרש כתב שמחזירין אותם רק לאחר הקרבת קרבן תמיד, שהרי אסור להקטיר שום דבר במערכה זו קודם התמיד. אך התפארת ישראל כתב שמחזירין אותם עכשיו לפי הסדר במשנה, ואסור רק להעלות שאר קרבנות קודם התמיד, אבל לא כשהם כבר על המזבח. ועי"ש.

צז. תפארת ישראל.

צח. רע"ב. המפרש. תפארת ישראל.

צט. תפארת ישראל מדות ה' ד'.

יש בבית המקדש שלשה בתי דינים: א. סנהדריה קטנה של עשרים ושלשה דיינים^ק, ליד פתח הר הבית המזרחי מבפנים. ב. סנהדריה קטנה של עשרים ושלשה דיינים, ליד פתח עזרת נשים המזרחי מבפנים. ג. סנהדריה גדולה של שבעים ואחד דיינים, בלשכת הגזית שבעזרה^{קא}.

לשכת הגזית היא גדולה וגבוהה^{קב}. הלשכה בנויה חצי בקודש וחצי בחול. יש לה שני פתחים אחד לקודש ואחד לחול^{קג}.

הסנהדרין יושבים בחצי החול של לשכת הגזית, כי בחצי הקודש אסור לשבת, והי' שיהי' ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד^{קד}.

החצי המזרחי של הלשכה קודש, והחצי המערבי חול. וזה מפני שהפתח לקודש נמצא בחלק המזרחי של הלשכה, והפתח לחול נמצא בחלק המערבי של הלשכה. ונמשך הקדושה לפי הפתח^{קה}.

באר התמיד

ק. סנהדרין ב.

קא. סנהדרין י"א ב' ובתפארת ישראל שם.

קב. יומא כ"ה. וברש"י. ופשוט שלשכת העין ולשכת הגולה הגיעו גם כן לאותו הגובה של לשכת הגזית, כמו שכתוב במשנה (מדות ה' ד) 'ונג שלשתן שוה'.

קג. יומא כ"ה.

קד. יומא כ"ה.

קה. מאירי (יומא כ"ה). וכן משמע ברבינו חננאל ובריטב"א (שם). וביאר הר"מ קוים ולה"ה במדות וזהו"ד: ונ"ל שנוכל למצוא שיהיה החול לצד מערב, והקודש לצד מזרח, כשנניח שלשכת הגזית תהיה מונחת בקרן מזרחית צפונית של העזרה, ויהיה לה פתח לחיל בצפונה סמוך לכותל מערבי שלה, ופתח לעזרה בדרומה סמוך לכותל מזרחי שלה. ולכן יהיה חציה שלצד מזרח קודש, וחציה שלצד מערב חול. וסמוך לה לצד מערב יהיו לשכת העין ולשכת הגולה. ע"כ. והציור כעין זה:

והטעם לזה שדוקא החצי המערבי הוא חול, כדי לקרב יותר את הסנהדרין אל המזבח. כמו שאמרו חז"ל^א: מניין לסנהדרין שיושבין בלשכת הגזית סמוך למזבח, שנאמר^ב וְלֹא תֵעָלֶה בְּמַעְלֵת עַל מִזְבְּחִי וּבַפֶּסוֹק אַחֵר כֹּךְ כַּתּוּב^ג וְיֹאֲלֶה הַמְשַׁפְּטִים^ד. בתוך לשכת הגזית יש פספסין, כדי להבדיל בין חצי הקודש לחצי החול, כמו שיש בבית המוקד^ה.

[ט] בלשכת הגזית בחציה החולק^א, יושבים סנהדרין גדולה של שבעים ואחד דיינים^ב. הסנהדרין יושבים ופניהם לדרום ואחוריהם לצפון^ג, ויושבים בחצי עיגול, כדי שיראו כל

באר התמיד

קו. ירושלמי מכות ז. רש"י שמות כ"א א'. ועוד.

קז. שמות כ' כ"ג.

קח. שמות כ"א א'.

קט. מאירי יומא כ"ה.

קי. ריטב"א יומא כ"ה.

קיא. יומא כ"ה.

קיב. סנהדרין ג.

קיג. תפארת ישראל בסימני הציור.

הסנהדרין אלו את אלו. בשני הצדדים יש שני סופרים הכותבים. לפני הסנהדרין יושבים שלש שורות של תלמידים, בכל שורה עשרים ושלשה תלמידים. והבעלי דינים והעדים עומדים ברווח העיגול^{קיד}.

[י] בחצי הקודש של לשכת הגזית עושים את הפייסות. ולומדים את זה מהפסוק שנאמר^{קטו} 'בבית אלקים נהלך ברגש', שצריך לעשות את הפיס בקודש, דהיינו בעזרה^{קטז}.

אך מכיוון שאי אפשר שיעשו את הפיס בעזרה ממש, משום שהממונה לוקח מצנפת של אחד מהכהנים בשעת הפיס, ואין נכון שיעמוד כך הכהן בעזרה בגלוי, ועוד משום שעומדים בעיגול, ואם כן יהיה אחוריהם אל היכל ה'. לכן עושים את הפיס בלשכת הגזית, בחציו הקודש, שקדוש בקדושת העזרה^{קע}.

באר התמיד

קיד. סנהדרין ל"ו:

קטו. תהילים נ"ה מ"ו.

קטז. יומא כ"ה. ז"ל המאירי (יומא כה). בענין סדר עשיית הפייסות: כשהיו הכהנים של בית אב מתכנסים לפי, היו מתקבצים בחציה של קדש שהיה בצד מזרחת של לשכה, ועומדין שם כמין כוליר, והוא תכשיט עגול, ור"ל שהיו עומדים בהיקף עיגול, וזקן מזקני הסנהדרין יושב בחציה של חול לצד מערבה של לשכה, ואותו זקן מחשב בעצמו סך חשבון אחד, אלא שהוא אינו יודע מהיכן יתחיל המנין, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם ומחזירה, והכל מכירין שממנו מתחיל החשבון, ואח"כ הזקן מודיעם המנין, והממונה מקיף ומונה האצבעות, ואותו שכלה בו המנין זכה.

קע. תוספות יומא כ"ה. תפארת ישראל.

❖ אוצר התמיד ❖

א. יתכן לבאר טעם נוסף מדעו הם רצים כדי לקדש ידים ורגלים ולהתחיל לעשות עבודה, שזה מרוב התשוקה לעשות עבודה, ועד עכשיו הוכרחו להתאפק ולהמתין עד אחר תרומת הדשן, אבל עכשיו שיכולים כבר הרי הם מיד רצים במהירות בתשוקה נפלאה לקיים מצוות קידוש ידים ורגלים ולעשות את העבודה הקדושה בבית המקדש.

וכע"ז יש לציין לזה את המעשה מהרה"ק מברדיטשוב זיע"א שהיה ממתין בלילה הראשון של חג הסוכות כל הלילה, עד שיגיע הבוקר, ויוכל לקיים מצוות נטילת לולב.

והאתרוג היה מונח בתוך ארון, עם כיסוי מזכוכית. ומיד כאשר הגיע הבוקר, בגודל תשוקה רבה והתלהבות נטל את האתרוג, ומבלי משים נשבר הזכוכית, ולא שם לב לכך.

וכן במוצאי חג הסוכות היה ער כל הלילה כדי לקיים מצוות תפילין, שנבצר ממנו לקיים זה תשעה ימים.

וכך יש עוד סיפורים רבים מהצדיקים על גודל תשוקתם למצוות, וכן כאן בכהנים מרגע שכבר יכולים מיד ממהרים ורצים בתשוקה נפלאה לקיים המצוות.

ומהראוי לציין לכל הפחות את העובדא על הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זיע"א [השני], שבחג הסוכות היה ממתין עד נץ החמה, ומיד בנץ החמה היה נוטל את הלולב. אך בשנות זקנותו, לא עצר יותר כח להמתין עד נץ החמה, אלא מיד בעלות השחר נטל את הלולב, בגודל עבודתו הקדושה.

ב. כתב הרה"ק רבי עימנואל חי ריקי זיע"א בעל 'משנת חסידים', בספרו 'הון עשיר' (מדות ג ח) וז"ל: נמנו עליה שלש מאות כהנים. הואיל וגפן זו רומזת לכנסת ישראל וכמו שכתב התי"ט בשם הרמב"ם, אין לתמוה אמאי הפליגו דבריהם רז"ל במנין זה של שלש מאות, כי בגפן שלשה שריגים (בראשית מ י) אלו האבות (חולין צב.), והשין ממש שהיא עולה שלש מאות צורתה בג' ווי"ן הרומוזים להם, כמו שכתבו חכמי האמת על תיבת שבת שהיא נוטריקון שין בת, דהיינו השלשה אבות ומלכות בית דוד הנקראת בת.

ג. כתב הרה"ק רבי עימנואל חי ריקי זיע"א בעל 'משנת חסידים', בספרו 'הון עשיר' (שקלים ח ה) וז"ל: ושלש מאות כהנים. כתב הרב, גוזמא. ש"ס (ה"ב לב.). ומ"מ יש ליתן טעם למנין זה, והוא שרומזו כל המניינים השייכים ביה, דהיינו ע"ב נימין, כ"ד חוטין, היקפו ק"כ מפני

❖ אוצר התמיד ❖

שארכו ארבעים ורחבו עשרים, ושמנים ושתים רבוא, ושתים שעושים בכל שנה, סך כלם שלש מאות.

ד. זה לשון המשנה בשקלים (ח ה): רֶבֶן שֶׁמֶעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שֶׁמֶעוֹן בֶּן הֶסְגִּי, פְּרֻכַּת עֲבִיָּה טַפְחָה, וְעַל שְׁבָעִים וּשְׁתַּיִם נִימִין נֶאֱרָגָתָה, וְעַל כָּל נִימָא וְנִימָא עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חוּטִין. אֲרָכָה אַרְבָּעִים אַמָּה וְרַחְבָּהָ עֲשָׂרִים אַמָּה, וּמִשְׁמוֹנִים וּשְׁתַּיִם רַבּוּא נַעֲשִׂיתָ. וּשְׁתַּיִם עוֹשִׂין בְּכָל שָׁנָה, וְשֶׁלֶשׁ מֵאוֹת כֹּהֲנִים מְטַבְּלִין אוֹתָהּ.

ה. את העצים למערכה מכניסים דרך שער הדלק. נתבאר (מדות א ד במפרשים) שמשער הדלק מכניסים את העצים למערכה הדולקים על המזבח, ולכן נקרא בשם זה. הגה שער זה הוא בדרום העזרה סמוך למערב. ולכאורה צריך להבין מדוע מכניסים משם את העצים. שהרי לפני כן בודקים את העצים מתולעים בלשכת העצים שבעזרת נשים, בקרן מזרחית צפונית. ומדוע מכניסים את העצים דרך שער שנמצא כמה מאות רחוק יותר מלשכת העצים. ובפרט לפי הכלל ש'כל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין' (מדות ב ב), ו'כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין' (יומא טו:), נמצא שכדי להביא את העצים מלשכת העצים, לאחר שנבדקו מתולעים, ולהכניסם לעזרה דרך שער הדלק, צריך להוציאם דרך שער עזרת נשים שבמזרח, וללכת חצי צד מזרח מבחוץ, ולהקיף את כל צד צפון של עזרת נשים והעזרה מבחוץ, ולהמשיך להקיף את כל מערב העזרה מבחוץ, ולהמשיך לתחילת צד דרום ושם להכניס את העצים דרך שער הדלק. נמצא שזה מהלך של יותר מחמש מאות אמה.

והנה באמת יתכן שכך עשו. והטעם שעשו כך, הוא כדי לעשות את העבודה בעסק גדול, וכמו שמצינו בעוד דברים שבבית המקדש, שיש ענין מיוחד לעשות בעסק גדול.

עוד אפשר לפרש פירוש שני. שהרי נתבאר במשנה (מדות ב ה) שבלשכת העצים שבעזרת נשים, שם הכהנים בעלי מומין בודקין את העצים מתולעים, וכל עץ שיש בו תולעת פסול מעל גבי המזבח. אך לא כתוב ששם הוא האוצר של העצים, ושעצמים לאחר שנבדקו נשארים שם. אלא רק ששם בודקים את העצים. ועוד, דאין מסתבר ששם נשמרו העצים, שהרי אין גג ללשכת העצים (מדות ב ה), והרי אם העצים ישארו שם, הם יכולים להתקלקל ולהתליע על ידי הגשמים שיורדים. על כן מסתבר מאוד לומר ששם רק בדקו את העצים מתולעים, אבל אח"כ העבירו את העצים ללשכה אחרת שבהר הבית, ששם יש כן גג, ושם נשמרו העצים עד שיביאום למזבח.

❖ אוצר התמיד ❖

והנה הרי נתבאר (מדות ב א) ש'רובו מן הדרום' וכן 'מקום שהיה רוב מדתו שם היה רוב תשמישו', שבמקום שהוא רוב המידה של הר הבית, דהיינו במקום ששם יש רווח יותר גדול, שם הוא רוב התשמיש, שיש שם הרבה לשכות להשתמש שם מה שצריך לעבודת המקדש. נמצא שבצד דרום של הר הבית שם הם רוב הלשכות לצרכי בית המקדש. וא"כ מסתבר שגם הלשכה שמניחים שם את העצים לאחר בדיקתם הוא בדרום הר הבית. ומסתמא שלשכה זו קרובה יותר למערב. ומפני כן מכניסים את העצים משער הדלק שהוא אחד משערי העזרה בדרום, משום שהלשכה שבה העצים הבדוקים ושער הדלק, סמוכים וקרובים זה לזה.

1. בספר החינוך (מצוה קלב) וז"ל: מצות הדלקת אש על המזבח בכל יום.

להבעיר אש על המזבח ככל יום תמיד, שנאמר (ויקרא ו 1) אש תמיד תוקד על המזבח, ובא הפירוש של תמיד, כלומר להשים בו עצים בבקר ובין הערבים, ובביאור אמרו זכרונם לברכה (יומא כא:) אעפ"י שהאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט.

ואל יקשה עליך לאמר מה היא מצוה זו, והלא עכ"פ היה להם להבעיר אש לצורך הקרבן שנתחייבו להקריב, ובלא אש אי אפשר. כי מצוה זו בפני עצמה היא, כי מלבד אש הצריך לקרבן היו בוערים אש כמזבח למצוה זו, וכמו שדרשו זכרונם לברכה (שם מה.) שלש מערכות של אש מן הכתובים, כמו שנכתוב בדינין של מצוה זו.

משרשי המצוה, הקדמה, ידוע הדבר בינינו ואצל כל חכם כי ניסים גדולים אשר יעשה האל אל בני אדם בטובו הגדול לעולם יעשה דרך סתר, ונראים הענינים נעשים קצת כאילו הם בדרכי הטבע ממש או בקרוב לטבע, כי גם בנס קריעת ים סוף, שהיה נס מפורסם, כתוב שם (שמות יד כא) 'ויולך יי את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים', והמשכילים יבינו כי ענין סתר זה למעלת האדון ושפלות המקבל.

ומזה הענין ציונו להבעיר אש במזבח, אף על פי ששם יורד אש מן השמים, כדי להסתיר הנס. לפי הדומה שהאש היורדת לא היתה נראית בירידתה, מן הטעם שאמרנו, חוץ מיום שמיני של מילואים (ויקרא ט כד) ושל גדעון (שופטים ו כא) ומנוח (שם יג כ) שהיתה נראית.

ועדיין אנו צריכין לומר מהו ענין המצוה להדליק אש על המזבח מלבד האש הצריך שם לקרבן. ונראה על צד הפשט שהוא כענין מה שכתבנו במצות לחם הפנים, שהאדם מתברך לפי מעשיו שהוא עוסק בהם לרצון בוראו, ועל זה הדרך אמרנו שהברכה מצויה בכל לחם

❖ אוצר התמיד ❖

חול מתוך עסקינו במצוה בלחם קודש, כאילו תאמר על דרך משל שהברכה תתפשט במינה. וכמו כן הוא עסק המצוה באש בכל יום שיתברך האדם בענין האש שבו.

ומהו אש זה, הוא הטבע שבאדם, כי מן הארבעה יסודות שבאדם הוא אש והוא ראש לארבעתן, כי בו יתחזק האדם ויתנועע ויפעל, ועל כן צריכה הברכה בו יותר. וענין הברכה הוא שלימות, כלומר דבר שאין בו חסרון ולא מותר, וכן האש שבאדם צריך לברכה זו שיהא ממנו באדם מה שצריך אליו, לא פחות כי יחלש כוחו, ולא יותר כי ישרף בו, כדרך בני אדם שמתים בתוספת האש בהם יותר מדי והוא הקדחת. ובני אהרן הוסיפו באש מבלי שנצטוו (ויקרא י א), ונוסף גם בהם אש ונשרפו, כי לפי פעולת בני אדם יבואו ענשיו או תנוח ברכת יי בו.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (שם כא:) אף על פי שהאש ירדה מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, שנאמר (שם א ז) 'ונתנו בני אהרן הכהן אש' וגו'. ובבקר היו עורכין עצים ועושים בראש המזבח מערכה גדולה של עצים, שנאמר (שם ו ה) 'ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר'. ומלבד העצים הערוכים על המערכה מצוה על הכהן לעלות למזבח בשני גזירין של עץ, שנאמר (שם) 'ובער עליה הכהן עצים', ומיעוט עצים שנים. וכן מוסיפים גם כן שני גזירין עם תמיד של בין הערבים ומעלין אותם שני כהנים, שנאמר (שם א ז) 'וערכו', ושל שחר כהן אחד.

ושלש מערכות של אש היו עושים במזבח בכל יום, הראשונה גדולה, שעליה מקריבין התמיד עם שאר קרבנות, שניה בצדה קטנה ממנה, שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטורת בכל יום, ומערכה שלישית אין עליה כלום, אלא לקיים מצות האש, שנאמר (שם ו ו) 'אש תמיד תוקד' וגו'. ושלשה כתובים בענין שהם מורים על שלש מערכות אלה כמו שלמדנו מפי השמועה, שאמרו זכרונם לברכה (שם מה:) 'על מוקדה' (שם ב) זו מערכה גדולה, 'ואש המזבח תוקד בו' (שם) זה מערכה שניה של קטורת, 'והאש על המזבח תוקד בו' (שם ה) זה מערכה שלישית של קיום האש. ויתר פרטיה מבוארים בפרק ד' מיומא ושני מתמיד.

ונוהגת בזמן הבית בזכרי כהונה, ואם לא הבעירו הכהנים מערכה שלישית במזבח, ביטלו מצות עשה זו. ע"כ.

ז. בענין שהכהנים היו יודעים לאמוד כמה גחלים יוצא מעצים, איתא מדרש רבה (איכה א י): חד מאתינס אָתא לירושללים, אֶשְׁכַּח חד פְּהֵנָא, אָמַר לִיה מוֹבָלָא דְקִיסִין פְּמָה עֲבָדִין תְּנִין,

❖ אוצר התמיד ❖

אמר ליה פד רטיבה הנה כולה תנן, פד יבישה היא תלתא תנן ותלתא קטם ותלתא אשא אכלה. מן הין יליף לה, מעצי המערה.

ח. כתב הרה"ח רבי צבי הערשקא ז"ל ששמע מהרה"ק רבי יחיאל מאיר מאוסטרובצא זיע"א, וז"ל: אמרו ז"ל אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד שנאמר 'וישב דוד' כו', והקשה למה היה אסור בישיבה בעזרה לאיש אחר ולמלכי בית דוד היה מותר, ממה נפשך אם הוי ישיבה הנאב, והוי מועל בהקדש, למה היה מותר למלכי בית דוד, ואם ישיבה לא הוי הנאה למה אסורה לאיש אחר. ותירץ כן דהנה אמרו ז"ל (סנהדרין יט.) מלך אין דנין אותו, והנפקא מינא למלכי ישראל אבל למלכי בית דוד דנין אותם משום שנאמר בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט, והטעם משום שמלכי ישראל היו גאים והתנשאו מאוד ולא קבלו עליהם שום דין משום אדם, אבל מלכי בית דוד היו ענווים ושפלים ויראי ה' לכן קבלו עליהם הדין מכל בית דין, ולכן דנין אותם.

ובזה מתורץ הנ"ל, שיש ב' מיני ישיבות, א' שהוא יושב משום שאין כבודו לעמוד, ויושב משום התנשאות וחשיבות. והב' ישיבה משום חלשות ומורא ופחד אין בו כח לעמוד, ומגודל הפחד מוכרח לישב. לכן למלכי ישראל כשבאו לעזרה באו בהתנשאות, וישיבתם היה מפני כבוד והנאה, וזה אסור מפני מועל בהקדש. אבל מלכי בית דוד באו בפחד ויראה ושפלות לעזרה, ומגודל הפחד היו מוכרחים לישב, לכן הישיבה מותר להם. ע"כ.

ט. בענין הגודל של לשכת הגזית: הנה בגמרא (יומא כה.) כתוב וז"ל: דתניא לשכת הגזית כמין בסילקי גדולה היתה פייס במזרחת וזקן יושב במערבה. ע"כ. ולהלן וז"ל: אמר אביי שמע מינה לשכת הגזית חציה בקדש וחציה בחול, ושמע מינה שני פתחים היו לה אחד פתוח בקדש ואחד פתוח בחול. דאי סלקא דעתך כולה בקדש, זקן יושב במערבה, והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. ואי סלקא דעתך כולה בחול, פייס במזרחת, והא בעינן (תהילים נה טו) 'בבית אלהים נהלך ברגש' וליכא. אלא שמע מינה חציה בקדש וחציה בחול. ואי סלקא דעתך פתח אחד יש לה ופתוח לקודש, זקן יושב במערבה, והתנן הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קודש. ואי סלקא דעתך פתוח לחול, פייס במזרחת, והתנן בנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול. אלא לאו שמע מינה שני פתחים היו לה אחד פתוח בקדש ואחד פתוח לחול. ע"כ.

❖ אוצר התמיד ❖

נמצאנו למדים מדברי הגמרא, שלשכת הגזית היא כמין בסילקי גדולה. וחציה קודש וחציה חול. ויש לה שני פתחים אחד לקודש ואחד לחול.

בחציה החול של לשכת הגזית יושבים הסנהדרין בחצי עיגול, והם שבעים ואחד דיינים, ושני סופרים משני הצדדים, ולפניהם שלש שורות של עשרים ושלשה תלמידים בכל שורה, ובעלי דינים ועדים ועדי עדים, נמצא מחזיק קרוב למאתיים איש (עפ"י תפארת ישראל ה' ב' בבעז, ומקורו בסנהדרין לו', וראה ברמב"ם הלכות סנהדרין א).

ובפרט לשון הגמרא שלשכת הגזית היא כמין בסילקי גדולה. והקושיא ידועה, איך יש מקום לזה בעזרה.

על לשון הגמרא שלשכת הגזית הוא גדול 'כמין בסילקי גדולה', נראה לתרץ, דהנה מקום ג' הלשכות שהם לשכת הגזית ולשכת העץ ולשכת הגולה, אשר הגג של שלשתם שווה, הוא מתחיל בעזרת ישראל במזרח, ונמשך לעזרת כהנים, וכפי העולה מדברי התפארת ישראל (שם). אמנם ודאי שאינו נמשך לכנגד המזבח, מכיוון שבמשנה (לעיל משנה ב) נמנה שיעור האמות שיש מול המזבח ולא כתוב שם לשכת הגזית. נמצא שג' הלשכות האלו יכולים להיות בי"א אמה של עזרת ישראל, וי"א אמה של עזרת כהנים, ויחד הוא מקום של כ"ב אמה עבור ג' הלשכות יחד. מכיוון שצריך לפחות מהנ"ל לערך ארבע אמות עבור לשכת העץ (וכדביאר התפארת ישראל שם ע"ש), ולצידו לשכת הגולה. נמצא מקום לשכת הגזית לבד הוא לערך י"ח אמה או פחות.

אמנם לשכת הגזית יכול להתרחב לצד חוץ להר הבית הרבה מאוד, ואפילו מאה אמה ויותר.

בבית המוקד לא היה כך, משום שכתוב מפורש במשנה (מידות א ז) שיש לו פתח לחיל. נמצא שאינו יכול להתרחב לצד חוץ יותר ממעט פחות מעשר אמה, כי צריך להיות לו פתח לחיל דוקא ורוחב החיל אינו יותר מעשר אמה.

אבל בלשכת הגזית לשון הגמרא הוא שיש פתח לחול, ולא לחיל. נמצא שיכול להתרחב הרבה מאוד בחול בהר הבית.

ובזה יכול להתיישב ענין מה שכתוב בגמרא שלשכת הגזית היא כמין בסילקי גדולה. שהוא גדול מאוד, ומתרחב הרבה לצד הר הבית.

אמנם עדיין קשה דמכל מקום איך יהיה מקום עבור כל הסנהדרין והתלמידים, מכיוון שהרוחב הוא רק לערך י"ח אמה, ורק חצי ממנו הוא חול, נמצא שהרוחב הוא רק לערך ט'

❖ אוצר התמיד ❖

אמה. ואף אם האורך יהיה ארוך מאוד, אבל קשה על הרוחב, והרי שיושבים בחצי גורן עגולה.

ובפרט כאשר נבוא לחשבון כמה מקום צריך עבור ישיבת הסנהדרין. הנה הסנהדרין יושבים בחצי גורן עגולה. וגברא באמתא יתיב (סוכה ז:). עולה היקף חצי העיגול שהסנהדרין יושבים הוא ע"א אמה. ואם נחשב לעיגול שלם, נמצא קמ"ב אמה. וכתוב במשנה שכל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח (עירובין יג:), נמצא לפי"ז אורך ורוחב העיגול באמצעו [קוטר העיגול] בערך מ"ז על מ"ז אמה. ומכיוון שהסנהדרין יושבים רק בחצי עיגול, נמצא האורך ורוחב בערך מ"ז על כ"ג אמה. ומלבד זאת צריך להיות מקום עבור התלמידים שיושבים כנגד הסנהדרין בשלש שורות, ג"כ בעיגול.

והנה הסנהדרין יושבים אחוריהם לצפון ופניהם לדרום. נמצא שהמידה מ"ז אמה הוא ממזרח למערב.

וכל זה רק חציה שבחול. ומלבד זה יש את חציה שבקודש, ששם עושים את הפייסות. ומלשון הגמרא 'חציה' משמע ששני החצאים שווים. נמצא שעולה אורך לשכת הגזית ממזרח למערב לערך צ"ד אמה [ומסתמא אינם יושבים בצמצום, נמצא המידה לכל הפחות בערך מאה אמה].

כי החצי שבחול הוא למערב והחצי שבקודש הוא למזרח [והקדושה לפי הפתחים כפי שביאר הר"מ קוים].

והנה, לשכת הגזית נמצאת בצד צפון של העזרה. ולפי"ז יש לעיין איך יש מקום. שהרי יש שם גם את לשכת העץ והגולה, התופסים לכה"פ כמה אמות, ויש את בית המוקד שהוא בית גדול, וכבר כתבנו דנראה שמידתו לערך שלשים אמה, ומלבדם יש עוד ג' שערים [שער הניצוץ, שער הקרבן, שער הנשים], וכל שער רחבו עשר אמה. ומסתמא השערים אינם סמוכים ממש אחד לשני, ויש רווח ביניהם. ומלבדם יש ל"ב אמה שכנגד המזבח, שמלשון המשנה עולה שאין שם לשכה אחרת כנגד המזבח (כמו שביאר התפארת ישראל). נמצא עולה החשבון של השערים ובית המוקד לכל הפחות בערך שישים אמה, וכאשר נוסיף את שאר הרווחים וכו' יעלה לכל הפחות ק"כ אמה.

והנה אורך כל העזרה הוא רק קפ"ז אמה. וא"כ יוקשה היכן יש מקום עבור עוד לשכה גדולה של בערך מאה אמה.

❖ אוצר התמיד ❖

אפשר לתרץ, שרק חלק קטן מלשכת הגזית הוא בעזרה, והוא מתרחב לחוץ לצד הר הבית, ובהר הבית הוא מתרחב וגדול מאוד מאוד. ועדיין נשאר חציה במזרח קודש וחציה במערב חול מפני הפתחים.

אמנם יוקשה על זה, שהרי הסנהדרין צריכים להיות סמוכים למזבח, ואיך יהיו בהר הבית ולא בעזרה. ועוד יוקשה דהרי בלשון הגמרא כתוב 'חציה בקודש וחציה בחול'.

אפשר לתרץ באופן אחר. דהנה בבית המקדש לא שיך גשמיות, ולא שיך שם מידות גשמיות. וכמו שכתוב שמקום ארון אינו מן המידה. וכרובים בנס היו עומדים (יומא כא.). וכן עומדים צפופים ומשתחוים רווחים (שם). ואפילו ה'עומדים צפופים' הוא נס עצום, כי באו לבית המקדש עשרות מליוני יהודים (וכמובא במדרשים). ובפרט למשל ברגלים שאז מצות עשה דאורייתא על כל איש ישראל לבוא ולעלות לרגל, ומצות עשה דאורייתא על כל אחד להביא קרבן עולת ראייה. ומצוה מן המובחר להביא מיד ביום הראשון של הרגל. נמצא שבאו בבת אחת למקום של קל"ה על קפ"ז אמה, עשרות מליוני יהודים, וכל אחד מביא קרבן, וכולם נכנסו, והספיקו להקריב את כל הקרבנות. הרי זה למעלה מדרך הטבע. וזה נס ופלא עצום עד מאוד. וכן בהקרבת קרבן פסח ובעבודת יום הכיפורים. ניסים נוראים ונפלאים מאוד מאוד.

נמצא שבבית המקדש לא היה כלל טבע, והוא למעלה מגדר מקום.

ונראה דלכן ה'עומדים צפופים' לא נכלל בעשרה ניסים שהיו בבית המקדש, מכיוון דאינו בגדר נס, אלא כך הוא הטבע בבית המקדש, שאינו בגדר טבע העולם כלל, והוא למעלה מגדר מקום של העולם. ורק ה'משתחוים רווחים' נחשב לנס, מכיוון ששם כבר נעשה ענין מיוחד של רווח ארבע אמות לכל אחד מכל צד, וראו בחוש שינוי איך שפתאום נעשה המקום רחב מאוד. וכפי המבואר ברש"י (יומא כא.) שבאו כולם לצד מזרח ושם השתחוו.

ועל פי זה אפשר לתרץ, שבלשכת הגזית שהוא חלק מבית המקדש והעזרה גם שם היה כך, שגם שם במקום צר, יש מקום עבור כל הסנהדרין והתלמידים וכו'. וכענין ארץ הצבי.

וכענין שכתוב בירושלמי (סוכה פרק ה הלכה ב) על המנורות של שמחת בית השואבה, דלכאורה אין שם מקום עבור המנורות [עיי' שם את החשבון]. ומתרץ הירושלמי שמקום המנורות בנס.

ואם יוקשה דהרי אין סומכין על הנס. יש לתרץ, דכאן נתבטל ונשתנה ונתהפך הטבע, ואינו בגדר אין סומכין על הנס.

❖ אוצר התמיד ❖

וכמו שלגבי 'לא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם' (יומא כא.), אמר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שהיה מותר להחזיקם ביד, ועל כך לא נאמר שאין סומכין על הנס, כיוון שנשתנה טבעם.

וה' יאיר עינינו בתורתו אמן.

בתיאור הניסים הגדולים שיש בבית המקדש, שנתבטל לגמרי דרך הטבע, מתוך קונטרס 'ההלל בהקרבת קרבן פסח', מאת הרה"ג רבי הלל בריסק שליט"א: בזמן בית המקדש שיבנה במהרה בימינו תהיה הקרבת קרבן פסח, ויתואר הדבר בקצרה לפי הבנתנו הקלושה.

הגמרא (פסחים סד:) מספרת 'תנו רבנן, פעם אחת בקש אגריפס המלך לתן עיניו באוכלוסי ישראל, אמר ליה לכהן גדול, תן עיניך בפסחים, נטל כוליא מכל אחד ונמצאו שם ששים ריבוא וזוגי כליות כפלים כיוצאי מצרים חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה. ואין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם, והיו קוראין אותו פסח מעובין' וכו'. ובמדרש (איכ"ר א ב) מוסיף על כך: 'תני רבי חייא אפילו ארבעים ואפלו חמשים. בר קפרא אמר אפילו מאה'. ומשמע מהגמרא ומהמדרש שלא היה מספר קבוע, ולפחות היו 11 בכל חבורה, והמדרש רק מוסיף שהיו חבורות שהיו בהם 100, ולכן נחשב לפי המספר הקטן ביותר למרות שבודאי היו הרבה יותר. והנה היו 1,200,000 [מליון ומאתים אלף] פסחים ונכפיל זאת לפי 10 איש לקרבן פסח, עולה שהיו בירושלים בימות הפסח 12,000,000 [שנים עשר מליון] נפשות.

ונתאר איך הדבר נראה. לפני ימי הפסח עם ישראל עולים לרגל בהמוניהם. 'כל שהוא מעולי הרגלים חייב להקריב קרבנותיו ברגל הראשון שהוא עולה' (רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות יד יג). כל עם ישראל באים עם בקר וצאן שהם התחייבו במשך השנה – או בכסף לקנותם. – מה מספר הבהמות שחייב להיות בירושלים בתקופה זו? באו חשבון: 1,200,000 לקרבן פסח. בנוסף לכך היו מביאים חגיגת ארבעה עשר, עולת ראייה, שלמי חגיגה ושלמי שמחה. כמה צריך מכל אלו? חגיגת ארבעה עשר רשות ואינה חובה (רמב"ם הלכות קרבן פסח י יג) והמספר המשוער הוא פי ארבע יותר מקרבן פסח, שהרי צריך לשבוע קודם מהחגיגה (רמב"ם הלכות קרבן פסח ח ג), זה מסתכם בכ- 4,800,000 [ארבע מליון ושמונה מאות אלף]. עולת ראייה ושלמי חגיגה הנם חובה לגברים (רמב"ם הלכות חגיגה א א), ואם אין לו משלו משתתף עם אחרים (תוספתא חגיגה א ו ועיין שם בספר חזון יחזקאל. טורי אבן חגיגה ו). שלמי שמחה חובה לכל (רמב"ם הלכות חגיגה א א). אמנם אפשר לצאת בשל חבירו (תוס' פסחים צה: ד"ה טעון). ולכולם אין להם שיעור (רמב"ם הלכות חגיגה א ב-ג), יש שלא היו מביאים ויש

❖ אוצר התמיד ❖

שהיו מביאים יותר מאחד כמבואר בגמרא וברמב"ם, ניתן להעריכם בכמות של אחד לכל נפש שהם 6,000,000. והכל יחד מסתכם בכ-12,000,000 קרבנות. וכל זה מלבד ההתחייבויות של עם ישראל, חטאות ואשמות, אשם תלוי [שצדיקים היו מתנדבים כל יום לחד מאן דאמר], יולדת וכו' וסתם נדרים ונדבות. יחד היו בודאי 24,000,000 קרבנות, ויתכן שאפלו יותר.

ראשי הסנהדרין מחלקים את התפקידים. מצוים לסוחרים הבהמות להביא מסביבות ירושלים את כל הצאן והבקר הקימים כדי שיספיקו לכל הקרבנות, ובהגיעם להרים אשר סביבות ירושלים, היה הריבוי כל כך עד שלא נראה הדשא, כי כלו הפך לבן מלבנונית הצמר (תאור מספר 'שבט יהודה' בשם רומאי אחד מובא להלן).

הסנהדרין בודאי דאגו גם שיהיה מספיק אוכל [מצות! ושאר ירקות] לכל העם הזה, והרי אכילה ממוצעת של אדם בכל יום היא כשיעור החייב בחלה [כירידת המן - עשרון כמבאר בגמרא עירובין פג:], אם כן דאגו שיהיה מספיק אוכל לשבעה, שמונה או עשרה ימים שכל הקהל נשאר בירושלים [עיין בתוס' זבחים צז. ד"ה ופנית, ותוס' סוכה מז. ד"ה לינה, ועיין במשנה ב"מ כ"ח. שרק לאחר הרגל הלכו הביתה]. עשרון הוא בערך 2 ק"ג ולעשרה ימים זה 20 ק"ג לנפש, ל-12,000,000 נפשות זה 240,000,000 ק"ג דהיינו 240,000 טונות אוכל [אמנם גם בשר הקרבנות שאכלו כלול בזה], ו-12,000,000 בקבוקי יין לפחות לארבע כוסות ולקידוש. אך לא רק האנשים אוכלים. גם הפרות אוכלות עד השחיטה, ודאגו שיהיה מספיק תבן כדי להאכיל 24,000,000 בקר וצאן. ומה עם הסוסים והחמורים שרכבו עליהם? הכמויות של האוכל בלתי ניתנות לתאור.

בנוסף לזה כל הקהל הזה צריך לגור באיזה מקום. הסנהדרין הקימו בודאי 'גמ"ח דירות' שכל מי שבא דאגו לו לאכסניה [לו ולמקנהו!] 'ולא אמר אדם מעולם צר לי המקום שאלין בירושלים' (אבות ה). היהודי המגיע לירושלים אינו דואג, אין הוא צריך לחפש דירה בשכירות, הוא מקבל דירה חנם כי [לדעה אחת - יומא יב.] 'אין משכירין בתים בירושלים, ר' אלעזר ברבי שמעון אומר, אף לא מיטות'. וכך התמקמו כל עם ישראל בירושלים לפני המועד, כל אחד דאג שיהיו לו מספיק בהמות ועופות לקרבנות ומתכוננים להקרבת קרבן פסח.

פלא - בירושלים ישנם כעת 12,000,000 אנשים, ועוד 24,000,000 בהמות, וזה לא צפוף [ובעצם מאיפה היו מיטות לכלם כדי שיסבו על מיטה כבודה? ומאיפה היו מיטות לישון - ובאדר"נ פרק ל"ה מבאר שזה היה מהניסים של ירושלים].

❖ אוצר התמיד ❖

וכעת לתאור סדר ההקרבה שיהיה במהרה בימינו. כלם צריכים להקריב קרבן פסח, אבל רבים היו טמאי מת. ורבים חששו אולי הם טמאי מת? מה עושים? הולכים בירושלים לרחוב 'הטהרה' שם מהחלון מזים מי חטאת על כל מי שעובר עד שהרחוב נראה כתעלת מים – כשהאדם מרגיש שהוזה עליו ידע הוא שנטהר – עושים זאת ביום השלישי וביום השביעי (משניות פרה פ"ב – לפי פירוש הרמב"ם והרע"ב).

כל מי שנכנס לעזרה חייב בטבילה במקוה (רש"י יומא ל. ד"ה לעבודה ותוס' שם ד"ה אין אדם [ולרמב"ם הלכות ביאת מקדש ה' ד', דוקא מי שנכנס לעזרה לעבוד עבודה] מלבד שכל מי שהוזה עליו חייב לטבול להטהר מטמאת מת. אם כן הכינו בירושלים הרבה מקואות שבמשך יום ארבעה עשר יוכלו כל הקהל – 1,200,000 איש לטבול במקוה. וגם למחרת היום – כשיביאו עולת ראייה, יטבלו כולם במקוה, ואז כדלהלן יהיו כשש מליון אנשים, וצריך להכין מקואות לכולם שיטבלו לפני שחרית. בכמה זמן אפשר לטבול – ירד וטבל עלה ונסתפג? מבואר ב-רא"ש (זבים א ד) – שזה מהלך חמישים אמה שהוא כ-27 שניות לטבילה (לפי 18 דקות למיל) – וזה מסתכם ב-162,000,000 שניות, שהם 45,000 שעות. נשער לעצמנו כמה מקואות היו שכולם הספיקו לטבול ולהגיע בזמן לתפילה [גם בלא לחשב את ה'נסתפג' שאפשר לעשותו מחוץ למקוה]. הקרבת קרבן פסח היא בשעה 'שמונה ומחצה' בשעות זמניות (פסחים נט.). דהיינו שלש וחצי שעות לפני הלילה, ונמשכת עד השקיעה ופחות מזה. הפסח נשחט בשלש כתות (פסחים סד.). בשתי הכתות הראשונות היו קוראים פעמים את ההלל, ומימיהם של כת שלישית לא הגיעו ל'אהבתי' – לפי זה כמות האנשים שהיו בכל אחת משתי הכתות הראשונות מסתכם בכ-530,000, ושל הכת השלישית מסתכם בכרבע מזה שהם כ-140,000 ונתבונן לפי זה בסדר הדברים.

ביום ארבעה עשר, כשמתקרבת השעה 'שמונה ומחצה' [שלש וחצי שעות לפני הלילה], צועדים עם הכבש או העז לכוון בית המקדש. הרחובות מלאים, אנשים וכבשים, – לכאורה יש לחשוש שמא יטמאו ברגע האחרון מאיזה שרץ, אך אין חשש, אף שמליוני אנשים ומליוני בהמות הולכים ברחוב, הרחוב נקי ומבריק ואין בו לכלוך אפילו כ'עדשה', כי 'שווקי ירושלים עשויים להתכבד בכל יום' (בבא מציעא כו. ובתוד"ה עשוין). כדאי שלפחות אחד מבני החבורה הנמנים על קרבן פסח ידע הלכות שחיטה [כמבאר ברש"י פסחים ז: שמצות השחיטה מוטלת על הבעלים שישחטו בעצמם], הלה רוכש לו סכין שחיטה ומקדישו להיות כלי שרת (פסחים סו. ובתוד"ה תוחב לו), ומתכוונים להקרבת הקרבן.

מגיעים להר הבית ששטחו הכולל חמש מאות אמה על חמש מאות אמה, ורואים שכל הר הבית מלא אנשים ובהמות. לאן יכנסו כל אלו? הרי כל שטחה של העזרה הפנויה מבנין – עזרת ישראל ועזרת כהנים זה בערך 135 אמה על 110 אמה שהם 14850 אמות מרובעות,

❖ אוצר התמיד ❖

ובתרגום למטרים [לפי מידות ר' חיים נאה] 67.5 מטר על 55 שהם 3712.5 מטר רבוע, והרי 'גברא באמתא יתיב' – אדם תופס שטח של אמה על אמה, דהיינו 4 אנשים במטר מרובע, וכעת מתקרבים לבית המקדש מליון ומאתים אלף אנשים, [באם נניח שמכל חבורה הלך רק איש אחד, – אם הלכו יותר החשבון יגדל] ואתם מליון ומאתים אלף כבשים ועזים, וכיצד יכנסו כולם? ובכלל, הרי כל הזמן המיועד להקרבת קרבן פסח הוא רק שלש שעות ומחצה, איך יכולים כל כך הרבה אנשים להכנס לבית המקדש במשך זמן כל כך קצר, להקריב את קרבנם ולצאת?

מתקרבים לשערי בית המקדש, ההמונים זורמים ונכנסים, 12 לויים עומדים ליד השער מבחוץ ועוד 12 ליד השער מבפנים ומשגיחים על הסדר (ועדות הרומאים), כאשר נכנסו כ- 530,000 איש עם 530,000 כבשים, נתמלאה העזרה והדלתות ננעלות בדרך נס [לחד מאן דאמר בגמרא פסחים סד:], ואז מתחלה ההקרבה של הכת הראשונה.

לפי החשבון עומדים בכל אמה מרבעת כ-35 איש עם 35 כבשים, ובכל מטר מרובע הרי יש ארבע אמות יוצא שבכל מטר עמדו 140 איש עם 140 כבשים!! וזה מלבד רבבות הכהנים המשרתים. ובאמת רואים כולם שיש עם רב, אך יחד עם זאת אין כלל צפיפות בעזרה, אחרת איך יכלו כל האנשים והכבשים להמצא בתנועה מתמדת, כדלהלן. כ-66 טורים של כהנים עומדים סביבות המזבח על אצטבאות [מאבן], כדי שלא יתלכלו בגדיהם בדם (פסחים סה:), [משוער לפי החשבון של גברא באמתא יתיב – והמזבח היקפו 128 אמה – ומזה יש להוריד 62 אמה שאין בהם יסוד. שהרי שפיכת הדם צריכה להיות כנגד היסוד].

מתקרב אדם לראש טור הכהנים, שוחט את הכבש שלו, והכהן מקבל את דמו. באותו רגע לוקח בעל הכבש את הכבש השחוט, ומיד בא אחר ושוחט באותו מקום והכהן מקבל את הדם. המזורקים היו טסים אל המזבח ונמסרים מכהן לכהן כחצים ביד גבור ולא היה נראה כיצד הם נמסרים מיד ליד מרוב המהירות (תאור הרומאים). לפי החשבון, לחמש מאות ושלושים אלף איש המחולקים ל-66 טורים, עולה לכל טור שמונת אלפים ושלושים כבשים, והם נשחטים לכל היותר במשך תשעים דקות דהיינו 5400 שניות, אם כן כל כבש נשחט בפחות משניה.

מיד אחר השחיטה הולכים להפשיט את העור של הקרבן (פסחים סד.) על 'אונקליות', שהם הווים המתאימים לכך. מי שלא מוצא לוקח מהמקלות הדקים שהיו שם ותלה אותם על כתפו וכתף חברו, תולה עליהם את הכבש ומפשיט אותו באויר. כל אחד מהנמצאים שם הוא ממחה ל'ניקור', מוציא את האימורים, שם אותם בכלי שרת [היכן היה מקום להניח כל כך הרבה כלי שרת מלאים?], ומשאיר לכהנים שהספיקו בוריוותם להקריב אותם עד שקיעת החמה

❖ אוצר התמיד ❖

– (רמב"ם הלכות קרבן פסח א), [מלבד בזמן שחל ערב פסח בשבת שאז אפשר היה להקריבם כל הלילה (רמב"ם שם)]. והספיקו גם לשטוף את העזרה לפני השקיעה (משנה פסחים סד).

תוך זמן קצר נגמרת ההקרבה של הכת הראשונה, – עוד לפני שהלויים הספיקו להתחיל פעם שלישית את ההלל (משנה פסחים סד). והיא יוצאת ומפנה את העזרה. מיד נכנסת כת שניה וגם היא גומרת את מעשיה בזריזות ומפנה מקום לכת השלישית [כדי לצייר את גודל הנס יש להזכר את משך הזמן שאורך לכולם לצאת מבית המדרש ולפנותו לאחר גמר תפילת נעילה ולנסות לשער לפי זה כמה ימים היתה אורכת היציאה אילו היה קהל גדול כפי שהיה בבית המקדש].

מי שגמר להקריב הולך הביתה לצלות את הפסח. צליית הפסח ואכילתו רק בקומת קרקע מפני שגגין ועליות לא נתקדשו (פסחים פה:). ולפי החשבון יוצא שאם כל תנור גדול מטר מרובע [ויתכן שכל אחד צלה בתנור נפרד – ובפרט כשערב פסח חל בשבת שאז כולם יצאו יחד לצלות את הפסח], אזי התנורים בלבד היו מחזיקים קילומטר שלם על קילומטר ומאתים מטר משטחה של ירושלים [ובאמת – מבואר באדר"נ שמניסי ירושלים היה שלא אמר אדם לא מצאתי תנור לצליית פסחים]. ושנים עשר מליון אמות מרובעות היה צריך לאנשים, שזה 3 קילומטר מרובע [לפי ר' חיים נאה], וזאת כאשר לא מסבים, בהסבה, צריך הרבה יותר. ובכמות כזאת של אנשים לא פלא שמקול ההלל 'פקע איגרא' – נבקעות גגות ירושלים (פסחים פד).

ביום טוב הראשון של פסח יש חובת 'שלמי חגיגה' ו'שלמי שמחה', ואמנם יש להם תשלומים, אך המצוה העיקרית היא ביום הראשון (רמב"ם חגיגה הלכות א ה). בנוסף לכך מי לא ילך ביום הראשון של פסח להתפלל בבית המקדש, ומי שהולך לבית המקדש חייב גם ב'עולת ראייה' בו ביום ואם לא הביא עבר על לא תעשה (רמב"ם הלכות חגיגה א א).

אם כן ביום הראשון של חג הפסח, באו לבית המקדש כל 6,000,000 הגברים שהיו בירושלים, עם טפם [נשים פטורות] וכולם הצליחו להכנס לבית המקדש, ולהקריב כ-6 מליון קרבנות, הכוללות 'עולת ראייה', שלמי חגיגה ושלמי שמחה, ואולי יותר, שהרי השלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד, והבשר צריך להספיק לכל הזמן. לפי החשבון דלעיל של שטח העזרה, עמדו כ-404 איש ו-404 כבשים באמה מרובעת!! [שהם: 1616 אנשים ו-1616 בהמות למטר רבוע] אך במשך התפילה הם עמדו רק ב-11 אמה שמותר לישראל לעמוד, ואם כן הצפיפות היתה פי 10 והיו כ-4040 איש באמה! [לפי ספר נדחי ישראל פרק מ"ג לבעל החפץ חיים, וזה לשונו: שבאחת עשרה אמה ממקום כניסת העזרה ולפנים לצד המזבח שהיו מותרין ישראלים לעמד שם, עמדו כל הקהל בזמן הרגל שהיה מספרם אלפים ורבות אנשים שהיה צריך לרחב עמידתן כמה מילין ועמידתן היה צפופים ובעת השתחויה נעשה רווח שהיו משתחוים רווחים] בנוסף לזאת המזבח שרף במשך לילה אחד את כל העולות ראייה שכולן כליל לאשים, ואת האימורים של כל הכמות העצומה הזאת של הקרבנות.

❖ אוצר התמיד ❖

לפי זה מובן מאד מה שכתוב (איכה ב ז) 'קול נתנו בבית ד' כיום מועד' ואומר התרגום: 'קלא יהבו בבית מוקדשא דה' כקל עמא בית ישראל דמצליין בגויה ביומא דפסחא'. ולמה דוקא ביומא דפסחא? מפני שאז רוב ישראל עלו לרגל להקריב קרבן פסח, וזה היה היום העמוס ביותר בבית המקדש, וקשה לצייר איזה קול גדול היה כאשר כלם באו להתפלל, וענו 'אמן יהא שמיה רבה מברך' בכל כוחם!!

מנחת נסכים

כאמור, בערב פסח, הקריבו כ-ארבע מליון שמונה מאות אלף (4,800,000) קרבנות חגיגה ושלמי שמחה, מלבד קרבן פסח. וביום טוב ראשון הקריבו כשש מליון (6,000,000) קרבנות של עולת ראייה, ושלמי שמחה.

לכל הקרבנות האלו (מלבד קרבן פסח שפטור), חייבים לצרף גם נסכים ומנחות, נסכים ככתוב ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ב ב-ג) ושיעורם [יחשב בזה לפי הקטן ביותר שהם מנחת ונסכי הכבש] (הלכות מעשה הקרבנות ב ד) עשרון סולת – רבע ההין שמן, רבע ההין יין. ובמידות זמננו [לפי השעור הקטן יותר של רבי חיים נאה] עולה קצת יותר מ-ליטר יין, ליטר שמן, ו 2.4 ליטר סולת. נפח כלם יחד הוא 4.4 ליטר [לפי מדות החזון איש זה מסתכם בקרוב לפי שניים].

איפה קנו נסכים אלו. מבואר ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ז יב) שבבית המקדש היו שני דלפקים. באחד מהם היו משלמים, ומקבלים אישור על כך, ובדלפק השני היו מקבלים תמורת הפתק את המנחות והנסכים להם הוצרכו.

מה עשו עם המנחה והנסך? מבואר ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ב א) כי את המנחה [המכילה את הסולת הבלולה בשמן] הקריבו על גבי המזבח, ואת היין שפכו ביסוד המזבח. הכסף משנה, אומר שביסוד המזבח הכונה כפשוטו, וה'לחם משנה' אומר שדעת הרמב"ם כדעת הראב"ד שאומר שאת היין שפכו בתוך ספל מנוקב שהיה בצד המזבח.

ועתה בואו חשבון. מה הכמות של השמן, היין והקמח שהיו צריכים להיות בבית המקדש בשני ימים אלו, כדי לספק לכל דורש את נסכיו.

נניח, כי בערב פסח כל המלאי ליומיים היה מוכן במחסנים. אם כן לפי האמור היו עשר מליון ושמונה מאות אלף קרבנות שנצרכו לנסכים. המנחה לכל קרבן מסתכמת ב-4.4 ליטר, וכשנכפיל זאת בעשר מליון שמנה מאות אלף יעלה בידינו שהיו שם ארבעים ושבע אלף

❖ אוצר התמיד ❖

חמש מאות ועשרים מטר מעוקב (47520) של שמן, קמח, ויין. וכל זה מלבד הכלים בהם החזיקו את המנחות האלו, שיתכן והם הכפילו את השטח הנצרך לאכסון.

כדי לאחסן כמות כזאת צריכים מחסנים בגדל של לפחות 69 מטר על 69 מטר בגובה של 10 מטר. להמחיש קצת, מדות אלו, יש לדעת כי אחד הבתי מדרש הגדולים ביותר בארץ נכנס 10 פעמים בנפח זה, וכל אחד ישער לפי בית מדרש גדול שהוא מכיר, ויוכל להעריך את גדל המחסנים. תיאור נוסף שניתן לתאר, הוא שנפח זה שווה לנפח של כ 670 משאיות שתא המטען של כל אחד הוא בגודל של אוטובוס.

נתאר לעצמנו חניה של 670 אוטובוסים רגילים, איזה שטח זה תופס.

ועתה נחשב ונחשב את גודל הניסים שנעשו מתחלת חלקת הנסכים לכל נצרך ועד גמר הקרבת עולת הראיה והנסכים. כיצד נעשתה החלוקה, ביום טוב ראשון, עמדו ליד הדלפק שש מליון (6,000,000) אנשים, והמתינו בסבלנות עד שכל אחד יקבל את הנסכים בתורו, והמונים על החלוקה, הספיקו לחלק לכמות כזו של אנשים את כל מה שבקשו.

וצריך באותו יום להקריב את הסולת והשמן על המזבח, וכאמור ביום טוב היו ששה מליון קרבנות החייבות בנסכים, ולפי החשבון שחשבנו, עלינו לתאר שצריך להעביר ביום אחד ולהקריב על המזבח שכל שטחו היה כ"ד אמה על כ"ד אמה [12 מטר על 12 מטר שווה שטח בערך של 7 אוטובוסים] נפח של כ-250 אוטובוסים המכילים 14,400 מטר מעוקב של קמח ו-6,000 מטר מעוקב שמן [אגב, יש לשים לב כי ששת אלפים מטר מעוקב שמן, הם חמר בערה רב ועצום, ואלו הדברים היו מתנהגים בדרך הטבע, היתה צריכה להתפשט דליקה עצומה מכמות עצומה כזו של שמן, דלקה שבכוחה לשרוף עיר שלמה], וכל זה מלבד ה'עולות' שצריכות להשרף כליל, ואם נעריך אותם בשני מליון [2,000,000] ומשקל כל כבש לפחות 10 קילו, שעולה הכל יחד כ-20,000 מטר מעקב אם כן צריך נפח של עוד בערך 200 אוטובוסים, שיש להקריבם על המזבח בו ביום ו-6,000 מטר מעוקב יין, אותם היה צריך לנסך באותו יום – ולפי הראב"ד ולפי דעת הלחם משנה ברמב"ם, שפכו את כל 6,000,000 הליטרים, לתוך הספל שהיה ליד המזבח [נתאר לעצמנו כמה זמן אורך לשפך בקבוק יין אחד. ובבית המקדש שפכו 6,000,000 בקבוקים לתוך אותו ספל, וזה במשך כמה שעות].

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ונזכה לעלות לרגל ולקיים כל המצות שנצטוינו שם.

❖ אוצר התמיד ❖

י. סדר הפיס ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-ט) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפייסין כמו שיתבאר.

ב. ויוצאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסריין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מגיחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

ג. כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלם המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א טו-ד) 'ויפקדם בטלאים'.

ה. ארבעה פייסות היו מפייסין בכל יום בשחרית. הפייס הראשון מי תורם את המזבח. הפיסו וזכה מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החבתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

❖ אוצר התמיד ❖

ז. הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפס. ויתקבצו אצל הממונה ויפסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפייס הרביעי מתקבצין כולן ומפיסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפיסו וזכה מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פייס אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפיסין לה פייס אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפסו עליה. ואם כבר הקטירו כולן מימיהן מפיסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

משנה א

אָמַר לָהֶם הַמִּמְנָה, בָּאוּ וְהָפִיסוּ, מִי שׁוֹחֵט, מִי זוֹרֵק, מִי מְדַשֵּׁן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, מִי מְדַשֵּׁן אֶת הַמִּנְחָה, מִי מַעֲלָה אֲבָרִים לַכֶּבֶשׂ, הָרֹאשׁ וְהָרֶגֶל, וְשְׁתֵּי הַיָּדִים, הָעֵקֶץ וְהָרֶגֶל, הַחֹזֶה וְהַגֶּרֶה, וְשְׁתֵּי דְפָנוֹת, הַקְּרָבִים, וְהַפִּלֵת, וְהַחֲבָתִים, וְחֵיּוֹן. הָפִיסוּ, זָכָה מִי שׁוֹזֵבָה:

[א] לאחר שהכהנים באו ללשכת הגזית^א, אָמַר לָהֶם הַמִּמְנָה, הממונה על הפייסות^ב אמר לכהנים: בָּאוּ וְהָפִיסוּ, בואו ונעשה פים, דהיינו גורל^ג.

באר התמיד

א. המפרש.

ב. הוא הממונה על הפייסות, ושמו מתיא בן שמואל, כמו שנתבאר לעיל פרק א' משנה ב' (תפארת ישראל).

ג. בכל יום יש ארבע פייסות. ועכשיו הוא הפיס השני (רמב"ם).

ביומא (ב א-ד): בְּרֹאשׁוֹנָה כָּל מִי שְׂרוּצָה לְתֵרֶם אֶת הַמִּזְבֵּחַ, תוֹרֵם. וּבִזְמַן שֶׁהֵן מְרַבִּין, רָצִין וְעוֹלִין בְּכֶבֶשׂ, וְכָל הַקּוֹדֶם אֶת הַכֶּבֶשׂ בְּאַרְבַּע אֲמוֹת זָכָה. וְאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שְׂוִין, הַמִּמְנָה אוֹמֵר לָהֶם הִצְבִּיעוּ. וּמָה הֵן מוֹצִיאִין, אֶחָת אוֹ שְׁתֵּים, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶנְדֵּל בְּמִקְדָּשׁ.

סדר הזוכים בפנים הזה: הראשון שעולה בגורל, הוא השוחט, והשני שעומד לצידו הוא הזורק, והשלישי שהוא הסמוך לשני הוא מדשן מזבח הפנימי, וכן הלאה.^ה שלש עשרה כהנים זוכים בפנים הזה, לפי הסדר.^ו

באר התמיד

מעשה שהיו שניהם שווין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חברו, ונפל ונשברה רגלו. וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפנים. ארבעה פיסות היו שם, וזה הפיס הראשון.

הפס השני, מי שוחט, מי זורק, ומי מדשן מזבח הפנימי, ומי מדשן את המנורה, ומי מעלה אברים לכבש, הראש והרגל, ושתי הידיים, העקץ והרגל, החזה והגרה, ושתי הדפנות, והקרבים, והסלת, והחבתין, והזין. שלשה עשר כהנים זכו בו. אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא משום רבי יהושע, דרף הלוכו היה קרב.

הפס השלישי, חדשים לקמרת באו והפיסו. והרביעי, חדשים עם ישינים, מי מעלה אברים מן הכבש ולמזבח.

ד. רע"ב. תפארת ישראל. במאירי (יומא כה). בענין סדר עשיית הפייסות וז"ל: כשהיו הכהנים של בית אב מתכנסים לפייס, היו מתקבצים בחציה של קדש שהיה בצד מזרחה של לשכה, ועומדין שם כמין כולליר, והוא תכשיט עגול, ור"ל שהיו עומדים בהיקף עיגול, וזקן מוקני הסנהדרין יושב בחציה של חול לצד מערבה של לשכה, ואותו זקן מחשב בעצמו סך חשבון אחד, אלא שהוא אינו יודע מהיכן יתחיל המנין, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם ומחזירה, והכל מכירין שממנו מתחיל החשבון, ואח"כ הזקן מודיעם המנין, והממונה מקיף ומונה האצבעות, ואותו שכלה בו המנין זכה.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד ג): כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאות אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציאו שלש מונין לו שלש. ואין מוציאות גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר הלילה עד שישלם המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ולהלן בענין הפיס השני (שם ו): הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה בדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקמורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידיים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החבתין. והשלשה עשר מעלה הזין של נסכים.

ה. יומא כ"ה: רמב"ם.

ו. יומא פרק ב' משנה ג'. רמב"ם.

הפים הוא על העבודות האלו: **מִי שֹׁחֵט**, מי שוחט את קרבן התמיד^ז. והוא הזוכה ראשון בפיס^ח.

מִי זֹרֵק, מי זורק את דם קרבן התמיד, והוא גם מקבל את הדם^ט.
וזוכה בה השני שעומד ליד מי שזכה לשחוט^י.

מִי מִדְּשֵׁן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, השלישי, הוא מסיר את אפר מזבח הפנימי, מכיוון שבו מקטירין את הקטורת בכל יום^{יא}.

מִי מִדְּשֵׁן אֶת הַמְּנוֹרָה, הרביעי, מנקה נרות המנורה, ומוציא האפר שנשרף מהפתילות^{יב}. הוא המטיב את הנרות^{יג}.

מִי מַעֲלֶה אֲבָרִים לִכְבֹּשׁ, מי מעלה את אברי קרבן התמיד לכבש.
ועכשיו מפרש ששישה כהנים זוכים בהעלאת האברים^{יד}: **הָרֹאֵשׁ וְהָרֶגֶל**, הכהן החמישי מעלה את הראש ואת רגל ימין^{טו}.

וּשְׁתֵּי הַיָּדַיִם, השישי מעלה את שתי הידים^{טז}.

הָעֶקֶץ וְהָרֶגֶל, השביעי מעלה את הזנב^{יז} ואת רגל שמאל^{יח}.

✧ באר התמיד ✧

ז. אף על גב דשחיטה כשרה בזר, תקנו בה פייס, דתחילת עבודת התמיד היא וחביבה להו, אי לא יטילו פייס אתו לאינצויי עלה ואתו בה לידי סכנה (רע"ב).

ח. רמב"ם.

ט. יומא כ"ה: המפרש. רע"ב. תפארת ישראל. המקבל הדם הוא הזורק, רק נקט תכלית עבודת הדם, דהזריקה הוא עיקר הכפרה (תפארת ישראל).

י. רמב"ם.

יא. רמב"ם.

יב. רמב"ם.

יג. תפארת ישראל.

יד. עפ"י תפארת ישראל.

טו. להלן פרק ד' משנה ג'.

טז. רמב"ם.

יז. המפרש. התפארת ישראל (יומא ב ג) כתב על העוקץ: שוואנץ שטיק.

יח. להלן פרק ד' משנה ג'.

הַחֲזוּהָ וְהַגֵּרָה, הַשְׁמִינִי מַעֲלָה אֶת הַחֲזוּהָ וְאֶת הַצּוֹאֵרִי.

וְשִׁתִּי דְפָנוֹת, הַתְּשִׁיעִי מַעֲלָה אֶת שְׁתֵּי הַדְּפָנוֹת.

הַקֶּרְבִּים, הַעֲשִׂירִי מַעֲלָה אֶת הַקֶּרְבִּיִּם^{כא}.

וְהַסֵּלֶת, הַכֹּהֵן הָאֶחָד עֶשֶׂר, מַעֲלָה אֶת הַסּוּלַת שֶׁל מִנְחַת הַנֶּסֶכִּים שֶׁמִּקְרִיבִים עִם הַקֶּרֶבֶן תָּמִיד^{כב}.

וְהַחֲבִיתִּים, ^[ב] הַכֹּהֵן הַשֵּׁנִים עֶשֶׂר, מַעֲלָה חֲצִי מִשְׁתִּים עֶשְׂרֵה הַחֲלוֹת שֶׁל מִנְחַת הַחֲבִיתִּין שֶׁמִּקְרִיבִים מִשָּׁל הַכֹּהֵן גָּדוֹל בְּבוֹקֶרֶי^{כג} [וְהַחֲצִי הַשֵּׁנִי יַחַד עִם תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִיִּים].

באר התמיד

יט. החזה הוא השומן הרואה את הקרקע, וחותרכין מכאן ומכאן בלא ראשי צלעות (המפרש). החזה. הוא שומן החזה הרואה את הקרקע, וחותרכין אותו אילך ואילך בלא ראשי הצלעות (רע"ב יומא ב ג).

כ. והגרה הוא הצואר, ובו מחובר הקנה והלב (המפרש). והגרה. מקום שהוא מעלה גרה, הוא הצואר, ובו מחוברים וכו' (רע"ב יומא ב ג). כא. רמב"ם. הרי שישה כהנים שמעלים את האברים.

כב. רמב"ם.

ככתוב בפרשת התמיד (במדבר כח ה): וְעִשְׂרִית הָאִפָּה סֵלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן בְּתִית רְבִיעִית הָהֵי.

ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ב א): היין והסולת שמביאין עם הקרבן הם הנקראין נסכים והסולת לבדה נקראת מנחת נסכים. ומנחת נסכים אינה טעונה לא תנופה ולא הנשה ולא לבונה. אבל טעונה מלח. וכולה נשרפת על מזבח החיצון. ויתנסך היין על המזבח. ואין נותנין אותו על האש אלא מגביה ידו ויוצק על היסוד והוא יורד לשיתין.

ולהלך (שם ד): כמה הוא שיעור נסכים. נסכי כבש או כבשה עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין. וכן נסכי העז בין קמץ בין גדול בין זכר בין נקבה או נסכי רחל אף על פי שהיא גדולה. אבל נסכי איל הן שני עשרונים סלת בלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין. ונסכי הפר או העגל בין זכרים בין נקבות שלשה עשרונים סלת בלול בחצי ההין שמן ויין לנסך חצי ההין.

כג. תפארת ישראל.

בתפארת ישראל (יומא ב ג) וז"ל: [החביתין] הן י"ב חלות שנעשית מעשרון סולת וג' לוגי שמן וחולטין ברותחין ולש ואופה אותן, ומקריב ו' חלות בבוקר פתות פתים, עם חצי קומץ לבונה, וז' חלות האחרות פתות פתות עם קומץ לבונה בערב, ולרמב"ם מקריב י"ב חצי חלות פתות בבוקר,

וְהָיִין, הַכֹּהֵן הַשְּׁלֵשָׁה עֶשֶׂר, מַעֲלָה אֶת הַיֵּין לַנִּסּוּךְ הַיֵּין, שְׁמוֹנִסְכִּים עִם קֶרֶבֶן הַתְּמִיד^כ.

הַפִּיסוּ, עָשׂוּ אֶת הַפִּים, זָכָה מִי שְׁזָכָה, וּמִי שִׁזְכָּה זָכָה, לְפִי הַסֹּדֶר.

משנה ב

אָמַר לָהֶם הַמְּמוֹנָה, צֵאוּ וּרְאוּ אִם הִגִּיעַ זְמַן הַשְּׁחִיטָה. אִם הִגִּיעַ, הָרֹאֶה אוֹמֵר, בְּרִקְאִי. מֵתִיָּא בֶן שְׁמוּאֵל אוֹמֵר, הָאִיר פָּנָי כָּל הַמְּזֻרָה, עַד שֶׁהָיָה בְּחֶבְרוֹן, וְהָיָה אוֹמֵר, הֵינִי:

אָמַר לָהֶם הַמְּמוֹנָה, אָמַר הַמְּמוֹנָה לַכֹּהֲנִים, צֵאוּ מִלִּשְׁכַּת הַגְּזִית^כ, וּלְכוּ לַמָּקוֹם גְּבוּהָ שִׁישׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וּרְאוּ אִם הִגִּיעַ זְמַן

באר התמיד

וי"ב חצי חלות פתותות בערב, ומשל כהן גדול היו קרבין, ומדהיו נאפות בשמן במחבת, להכי קרוין חביתין.

כד. רמב"ם.

ככתוב בפרשת התמיד (במדבר כח ז): וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הַיֵּין לְכֹפֶשׁ הָאֶחָד בְּקֹדֶשׁ הַסֹּדֶר נִסְכֵּי שֶׁכֶּר לְה'.

ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ב א): היין והסולת שמביאין עם הקרבן הם הנקראין נסכים והסולת לבדה נקראת מנחת נסכים. ומנחת נסכים אינה טעונה לא תנופה ולא הנשה ולא לבונה. אבל טעונה מלח. וכולה נשרפת על מזבח החיצון. ויתנסך היין על המזבח. ואין נותנין אותו על האש אלא מגביה ידו ויוצק על היסוד והוא יורד לשיתין.

ולחלץ (שם ד): כמה הוא שיעור נסכים. נסכי כבש או כבשה עשרון סולת כלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין. וכן נסכי העז בין קטן בין גדול בין זכר בין נקבה או נסכי רחל אף על פי שהיא גדולה. אבל נסכי איל הן שני עשרונים סלת כלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין. ונסכי הפר או העגל בין זכרים בין נקבות שלשה עשרונים סלת כלול בחצי ההין שמן ויין לנסך חצי ההין.

כה. כי היו בלשכת הגזית בפנים (תפארת ישראל).

כו. רמב"ם יומא פרק ג' משנה א'. רע"ב.

הַשְׁחִיטָה, וּתְרָאוּ וּתְסַתְּכֻּם בְּצַד מִזְרַח הָאֵם כְּכֹר עֲלֵה הַשְּׁחִירִי,
וְאִפְשָׁר כְּכֹר לִשְׁחֹט אֶת קֶרְבֵּן הַתָּמִיד. כִּי אִסּוּר לִשְׁחֹט אֶת
הַתָּמִיד בַּלֵּילָה, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בַּיּוֹם יִבְחָקְכֶם^כ.

אִם הִגִּיעַ, אִם רוּאָה שֶׁכֶּכֶר יֵשׁ מֵעַט אֹר מִהַשְּׁחַר, הָרוּאָה אֹמֵר,
בְּרָקָאִי. הָאִיר וְהַבְּרִיק הַשְּׁחַר^ל.

^ג מִתִּיָּא בֶן שְׁמוּאֵל אֹמֵר, מִתִּיָּא בֶן שְׁמוּאֵל הוּא הַמְּמוֹנָה, וְהוּא
תְּנַא^א, וְחוֹלֵק עַל תְּנָא קְמָא, וְאֹמֵר שְׁאִין מִסְפִּיק שִׁיחִיה קֶצֶת
בֶּרֶק אֹר כְּנֻקְדָּה^ב, אֲלֵא, זֶה שֶׁהֵלֵךְ לְהִסְתַּכֵּל מִמִּתִּין עַד שִׁיֵּאִיר
כָּל פְּנֵי הַמִּזְרָח, וְאִזְּאֵר אֹמֵר: הָאִיר פְּנֵי כָּל הַמִּזְרָח, כְּכֹר יֵשׁ אֹר פְּנֵי
כָּל צֶד מִזְרָח, וְלֹא רַק קֶצֶת. וְחוֹזְרִים וְשׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ הָעוֹמְדִים
לְמִטָּה: עַד שֶׁהוּא בְּחֶבְרוֹן, הָאֵם הָאֹר כְּכֹר הִגִּיעַ עַד חֶבְרוֹן, וְהוּא
אֹמֵר, וְזֶה שְׁעוֹמֵד בְּמִקּוֹם הַגְּבוּהָ עוֹנֶה: הֵיִן, כָּל^ג.

באר התמיד

כו. תפארת ישראל.

כח. ויקרא י"ט ו'.

כט. רע"ב.

ל. רע"ב.

לא. תפארת ישראל.

לב. רע"ב.

לג. רע"ב. תפארת ישראל. בתוך דברי התפארת ישראל כתב וז"ל: והיינו משום דחברון הוא
בקרן דרומית מזרחית מירושלים ושאלו האם נתפשטו כנפי שחר כבר עד שם, ונלחמפרש ד"ל
ע"א רצה לומר ששאלו אם יכול לראות משם את חברון, וזה כדי להזכיר זכות אבות הקבורים שם,
והעליון משיב הן.

ההלכה כשיטת מתיא בן שמואל (רמב"ם).

ברמב"ם הלכות תמידין ומוספין (א א-ב): א. מצות עשה להקריב שני כבשים עולות בכל יום
והם הנקראים תמידין. אחד בבקר ואחד בין הערבים שנאמר (במדבר כח ג) 'שנים ליום עולה
תמיד' וגו'.

ב. ואימתי זמן שחישתן. של בקר שוחטין אותו קודם שתעלה החמה משיאור פני כל מזרח.
ופעם אחת דחקה השעה את הצבור בבית שני והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום.

משנה ג

אָמַר לָהֶם, צֵאוּ וְהָבִיאוּ טָלָה מִלְשַׁפֵּת הַטְּלָאִים. וְהָרִי לְשַׁפֵּת הַטְּלָאִים הִיטָה בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מִעֶרְבִית. וְאַרְבַּע לְשִׁכּוֹת הָיוּ שָׁם, אַחַת לְשַׁפֵּת הַטְּלָאִים, וְאַחַת לְשַׁפֵּת הַחוֹתְמוֹת, וְאַחַת לְשַׁפֵּת בֵּית הַמוֹקֵד, וְאַחַת לְשַׁפֵּה שְׁהִי עוֹשִׂין בָּהּ לָחֶם הַפָּנִים:

אָמַר לָהֶם הַמְמוֹנָה, לְאוֹתָם שִׁזְכוּ בַעֲבוּדַת הַתְּמִיד^{לד}: צֵאוּ וְהָבִיאוּ טָלָה מִלְשַׁפֵּת הַטְּלָאִים. שִׁיבִיאוּ טָלָה לְקֶרֶבֶן תְּמִיד מִלְשַׁכַּת הַטְּלָאִים^{לה}. לְשִׁכָּה זוֹ נִקְרְאת גַּם 'לְשַׁכַּת טְלָאִי קֶרֶבֶן'^{לו}. לְשִׁכָּה זוֹ הִיא אַחַת מֵאַרְבַּע הַלְשִׁכּוֹת שֶׁבִּתּוֹךְ בֵּית הַמוֹקֵד. בַּלְשִׁכָּה זוֹ מוֹכֵנִים בְּכָל עֵת לֹא פָחוֹת מִשֵּׁשׁ טְלָאִים בְּדוּקִים מִמוֹם עֶבֶר קֶרֶבֶן תְּמִיד^{לז}.

וְהָרִי לְשַׁפֵּת הַטְּלָאִים הִיטָה בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מִעֶרְבִית. לְשַׁכַּת הַטְּלָאִים נִמְצְאוּ צְפוֹנִית מִעֶרְבִית לְעִזְרָה^{לז}.

דִּהְיִינוּ שֶׁכֵּאֲשֶׁר אָדָם נִמְצָא בְּתוֹךְ הָעִזְרָה^{לח}, וְרוֹצֵה לְהִגִּיעַ לְלְשַׁכַּת הַטְּלָאִים, הוּא צָרִיךְ לִפְנוֹת לְכִיוּן קֶרֶן צְפוֹנִית מִעֶרְבִית. כִּי בִיחָם לְעִזְרָה, נִמְצְאוּ לְשַׁכַּת הַטְּלָאִים בַּצְפוֹנִית מִעֶרְבִית^{לט}.

באר התמיד

לד. המפרש. תפארת ישראל.

לה. מדות א' ו'. המפרש.

לו. רמב"ם. רר"ש במדות א' ו'. תפארת ישראל. ערכין פ"ב מ"ה.

לז. רמב"ם.

אבל, בתוך בית המוקד עצמו, יש ארבע לשכות, ולשכת הטלאים נמצאת בדרומית מערבית של בית המוקד².

באר התמיד

לח. ליד המזבח או ליד לשכת הגזית. ומדובר על עיקר העזרה, שזה עזרת ישראל ועזרת כהנים ומקום המזבח ובית המטבחים.

לט. רמב"ם.

מ. רמב"ם. כאן כתוב: והרי לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית. אך במסכת מדות (א ו) כתוב: מערבית דרומית היא היתה לשכת טלאי קרבן. ויוקשה היכן לשכת הטלאים, האם בצפונית מערבית, או בדרומית מערבית.

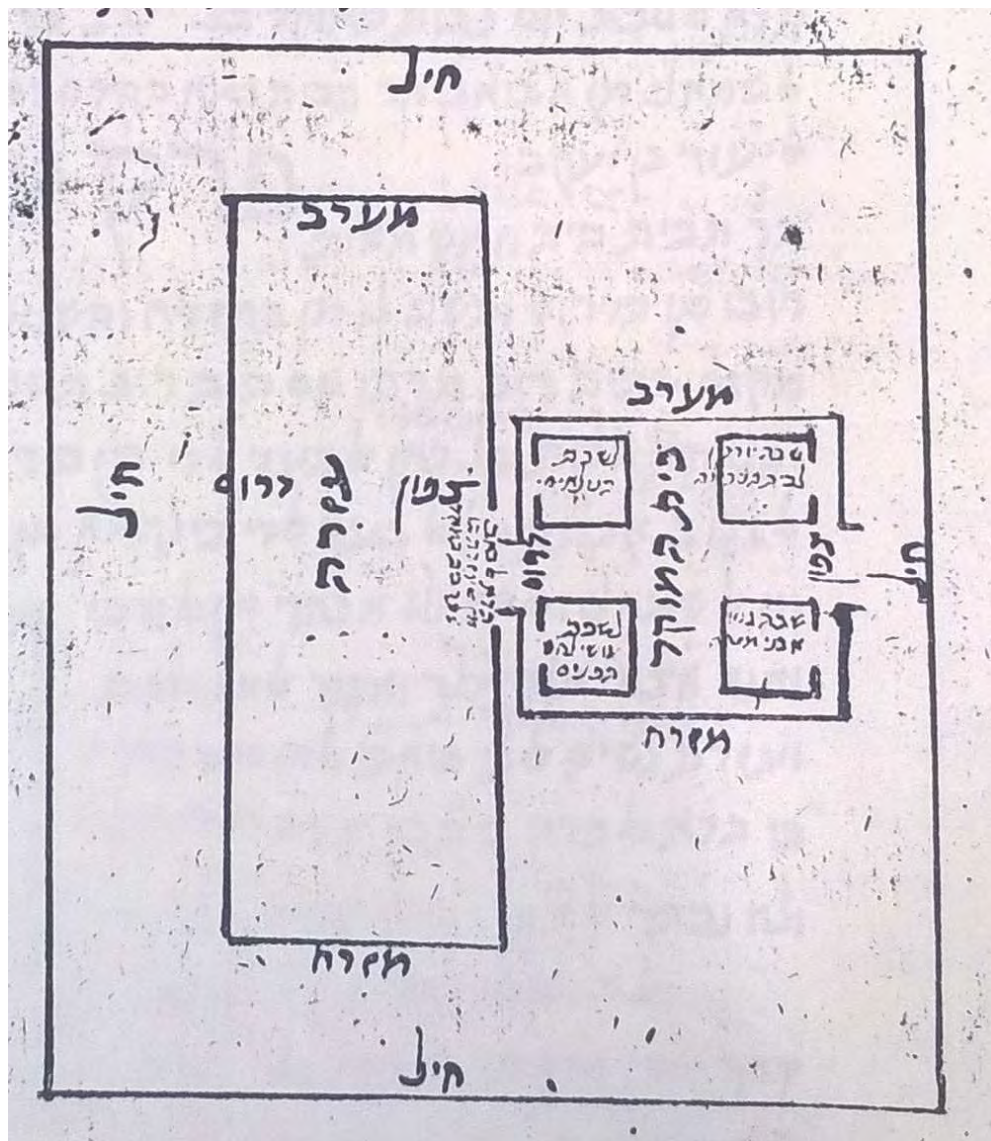
מתרצת הגמרא (יומא יז.) וז"ל: רב אדא בריה דרב יצחק אמר, האי לשכה אקצווי מקציא, ודאתי מצפון מתחזיא ליה בדרום, ודאתי מדרום מתחזיא ליה בצפון, ומסתברא דבמערבית דרומית הואי.

ביאר הרמב"ם את דברי הגמרא וז"ל (מדות א ו): ומה שאמר לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית, ונתן אותו בכאן מערבית דרומית, ותרצו קושיא זו בתלמוד (יומא יז.) ואמרו דקאי בצפון ומחזיא בדרום, דקאי בדרום ומחזיא בצפון, ומסתברא דמערבית דרומית הוה קיימא. וענין זה הוא שהיתה נתונה בבית המוקד עצמו מערבית דרומית, וכמו שזכר כאן, וכשמשריץ מקומה לנגד העזרה תהא מן העזרה צפונית מערבית, כמו שזכר בתמיד כשנתן אותם בלשכה זו והוא בעזרה, והואיל והדבר כן אז תהא לשכת עושים לחם הפנים שהיא רביעית ללשכת הטלאים כמנין תמיד כמו שזכר שם דרומית מזרחית מבית המוקד כמו שזכר כאן, ואני ידעתי שאין מבינים זה בגמרא אלא מראיתו בצורה, וזו היא צורת מקום בית המוקד בעזרה וצורת הארבע לשכות שבו, והסתכל בצורה ומה שכתוב בה ויתבאר לך כל מה שכתוב כאן וזו היא הצורה.

וברמב"ם בתרגום החדש וז"ל: וכבר קדם בשלישי דתמיד אמרם לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית, ועשאה כאן מערבית דרומית, ותרצו את זה בתלמוד ואמרו דקאי בצפון מחזיא בדרום, דקאי בדרום מחזיא בצפון, ומסתברא דבמערבית דרומית הוא קיימא. וענין דבר זה שהיה מקומה בבית המוקד עצמו מערבית דרומית כמו שהזכיר כאן, וכאשר תראה מקומה ביחס לעזרה תהיה בעזרה צפונית מערבית כמו שהזכיר בתמיד כאשר דברו על לשכה זו כשהוא בעזרה, וכיון שהדבר כן הרי תהיה לשכת עושי לחם הפנים שהיא הרביעית מלשכת הטלאים כפי שמנו בתמיד כמו שזכר שם דרומית מזרחית בבית המוקד כמו שהזכיר כאן, ואני יודע שלא יובן דבר זה בקלות אלא על ידי ראייתו בציור, וזו צורת מקום בית המוקד בעזרה ומקום ארבע הלשכות בו, התבונן בציור ובכתוב בו יתבאר לך כל מה שזכר כאן. וזו צורתו.

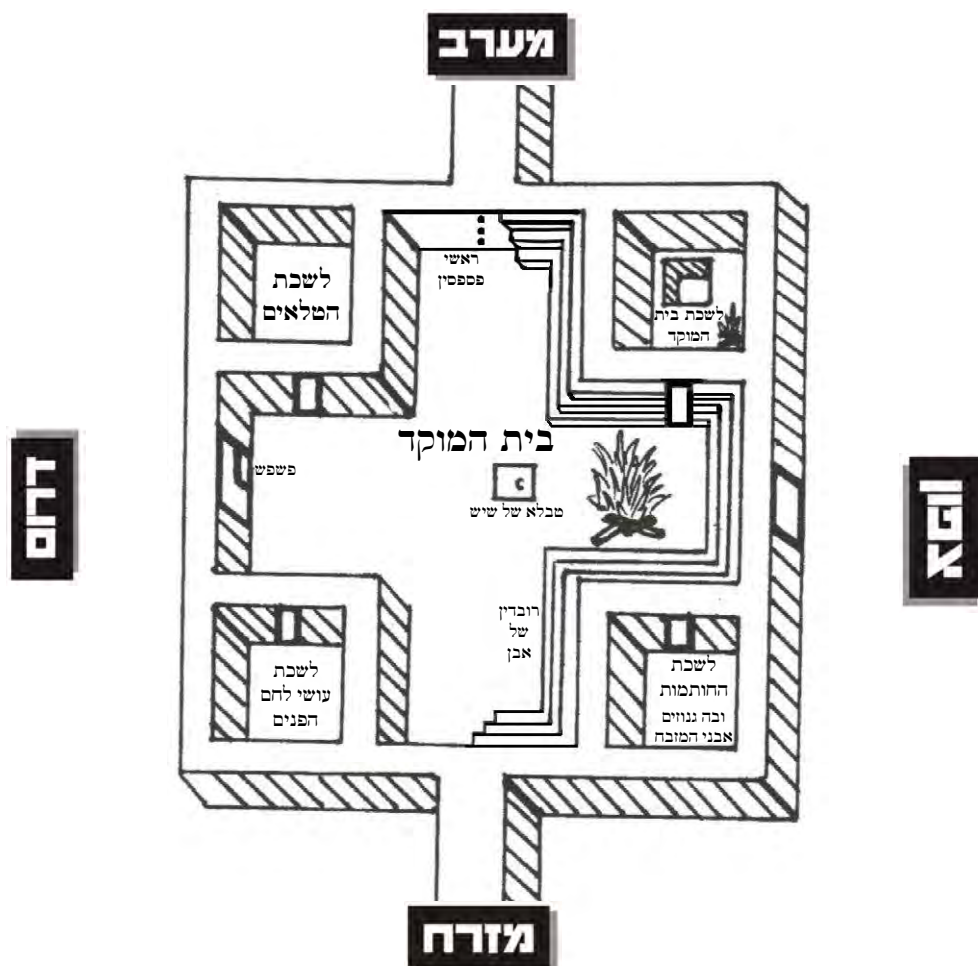
והרי הציור בכת"ק הרמב"ם:

באר התמיד

אמנם רש"י ביאר את דברי הגמרא באופן אחר וז"ל (יומא יז.): רב אדא בר יצחק אמר הא לשבת המלאים אקצוויי מקציא. בשתי המקצועות נראית שארוכה היא ועומדת במערב ומארכת לצד הצפון ודרום עד קרוב למקצועות שמכאן ומכאן: ודאתי מצפון מיתחזיא ליה.

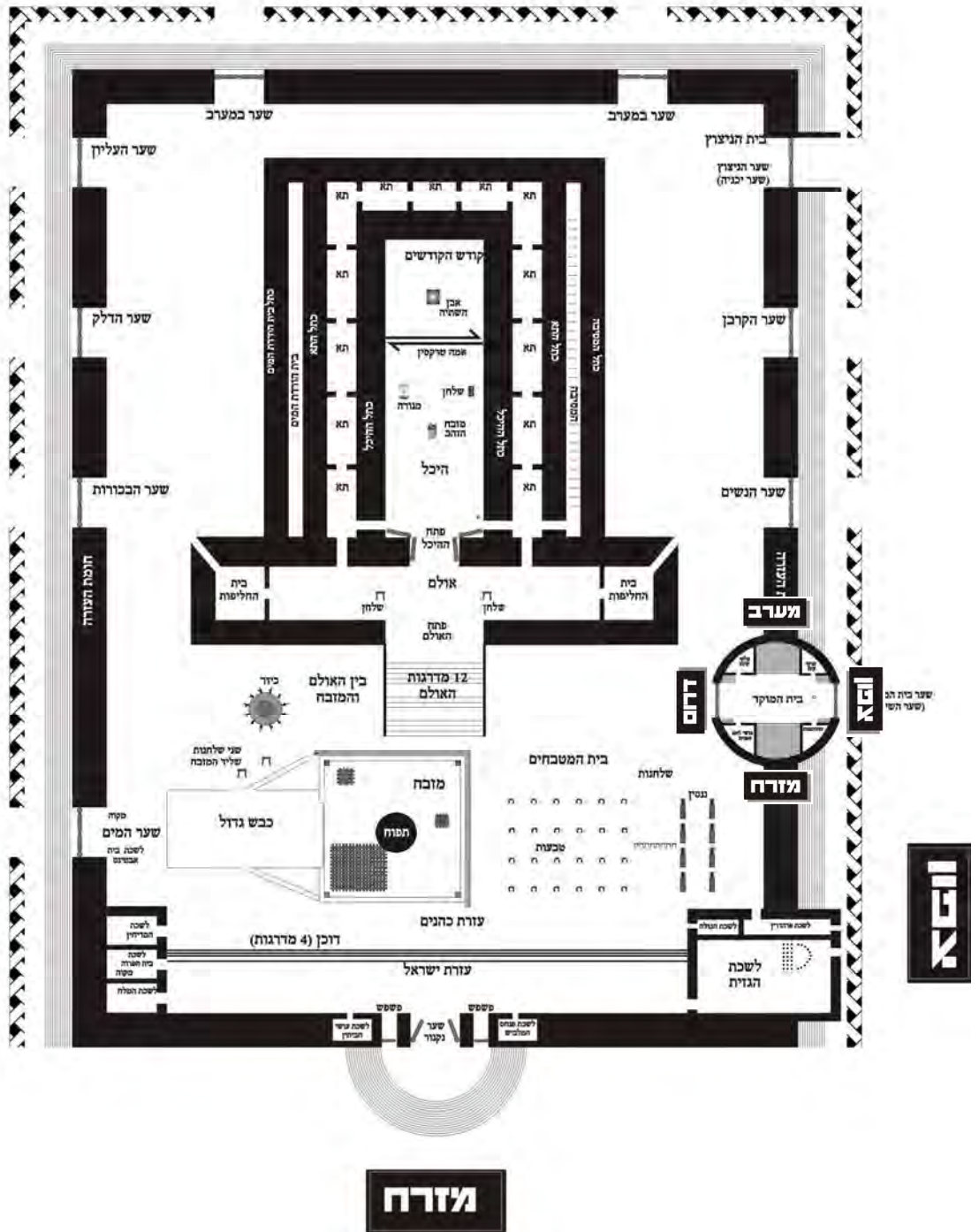
✧ מקום לשכת הטלאים בתוך בית המוקד ✧

✧ באר התמיד ✧

שמשוכה לצד דרום יותר: ודאתי מדרום מיתחזיא ליה. משוכה לצד צפון: מסתברא דבמערבית דרומית הוה. טפי ומודי בה תנא דתמיד אלא דנקיט סידרא מדרום לצפון מיתחזי ליה דרך הילוכו כאילו הוא בצפון: מדרמינן לחם הפנים. דהוה סלקא דעתיה שהוא מונה והולך דרך ימין מצפון למערב וממערב לדרום ומדרום למזרח לשכת הטלאים בצפונית מערבית לשכת החותמות במערבית דרומית לשכת בית המוקד בדרומית מזרחית לשכת לחם הפנים במזרחית צפונית והוה רמינן עלה מתני' דמדות דקתני דרומית מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים:

מערכ

וְאַרְבַּע לְשָׁכוֹת הָיוּ שָׁם, אַרְבַּע לְשָׁכוֹת הָיוּ בְּבֵית הַמוֹקֵד. וְהֵם כְּמוֹ
חֲדָרִים קְטָנִים הַפְתּוּחִים לְבֵית גְּדוֹלָא.^{מא}

אַחַת לְשֵׁפֶת הַטְּלָאִים, לְשֹׁכָה אַחַת הִיא לְשֹׁכַת הַטְּלָאִים לְקֶרֶב
הַתְּמִיד. בַּלְשֹׁכָה זֶה מוֹכְנִים בְּכָל עֵת לֹא פָחוֹת מִשֵּׁשׁ טְלָאִים
בְּדוֹקִים מִמּוֹם עֶבֶר קֶרֶב תְּמִיד^{מב}.

וְאַחַת לְשֵׁפֶת הַחוֹתְמוֹת, לְשֹׁכָה אַחַת הִיא לְשֹׁכַת הַחוֹתְמוֹת,^{מג}
שְׁבָה מוֹכְרִים אֶת הַחוֹתְמוֹת עֶבֶר הַנְּסָכִים.

בַּלְשֹׁכָה זֶה נִמְצָא הַמְּמוֹנָה עַל הַחוֹתְמוֹת^{מד}. וּמִי שְׂרוּצָה לְקִנּוֹת
סִלְתוֹת וְנִסְכִּים טַהוּרִים, נוֹתֵן לַמְּמוֹנָה שֵׁם כֶּסֶף לְפִי הַשַּׁעַר
הַקָּבוֹעַ, וּלְפִי הַנְּסָכִים לְקֶרֶב שְׂצָרִיךְ, אִם נִסְכִּים שֶׁל פֶּר אוֹ שֶׁל
אֵיל וְכִדּוּמָה, וְנוֹתֵן לַמְּמוֹנָה אֶת הַכֶּסֶף וְהַמְּמוֹנָה נוֹתֵן לוֹ חוֹתֶם,
וְאַחֵר כִּךְ הוֹלֵךְ לַמְּמוֹנָה עַל הַנְּסָכִים^{מה}, וְנוֹתֵן לוֹ אֶת הַחוֹתֶם
וּמִקְבֵּל מִמֶּנּוּ נִסְכִּים כְּפִי שִׁכְתוּב בַּחוֹתֶם^{מו}.

באר התמיד

מא. המפרש.

מב. רמב"ם. רר"ש במדות א' ו'. תפארת ישראל. ערכין פ"ב מ"ה.

מג. רע"ב.

מד. הנקרא יוחנן בן פנחס (שקלים פ"ה מ"א).

מה. הנקרא אחיה (שקלים פ"ה מ"א).

מו. תפארת ישראל. רע"ב.

וְרָאָה בְּמִשְׁנֵה בִשְׁקָלִים (פ"ה מ"ג) אֶת סוּגֵי הַחוֹתְמוֹת: אַרְבַּעַת חוֹתְמוֹת הָיוּ בְּמִקְדָּשׁ, וְכָתוּב עֲלֵיהֶן,
עֵגֶל, זָכָר, גְּדִי, חוּטָא. בֵּן עֲזַאי אוֹמֵר, חֲמִשָּׁה הָיוּ, וְאַרְבַּעַת כְּתוּב עֲלֵיהֶן, עֵגֶל, זָכָר, גְּדִי, חוּטָא דֵּל,
וְחוּטָא עֲשִׂיר. עֵגֶל מְשֻׁמֵּשׁ עִם נִסְכֵי בָקָר גְּדוּלִים וְקִטְנִים, זָכָרִים וְנִקְבּוֹת. גְּדִי מְשֻׁמֵּשׁ עִם נִסְכֵי צֹאן
גְּדוּלִים וְקִטְנִים, זָכָרִים וְנִקְבּוֹת, חוּץ מִשְׁלֵל אֵילִים. זָכָר מְשֻׁמֵּשׁ עִם נִסְכֵי אֵילִים בְּלֶבֶד. חוּטָא
מְשֻׁמֵּשׁ עִם נִסְכֵי שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת שֶׁל מִצְרָעִין.

וּבְרַע"ב: ד' חוֹתְמוֹת הָיוּ בְּמִקְדָּשׁ. ג' חוֹתְמוֹת לִג' נִסְכֵין חֲלוּקִים שֶׁל בְּהֵמוֹת. חוֹתֶם רִאשׁוֹן לְנִסְכֵי
בָקָר, וְהֵן ג' עֲשְׂרוֹנִים סוּלַת בְּלוּל בַּחֲצִי הַחֵין שְׁמֹן, וְיֵין לְנֶסֶךְ חֲצִי הַחֵין, וְחוֹתְמָן עֵגֶל. וְהֵב זָכָר
לְנִסְכֵי אֵיל, שֶׁתִּרְגֹּם אֵיל דְּכִרָא, וְנִסְכּוֹ שְׁתֵּי עֲשְׂרוֹנִים סוּלַת בְּלוּל בְּשֶׁמֶן שְׁלִישִׁית הַחֵין, וְיֵין
לְנֶסֶךְ שְׁלִישִׁית הַחֵין. וְהֵב גְּדִי, לְנִסְכֵי כֶּבֶשׂ בֵּן שְׁנָתוֹ, וְהֵן עֲשָׂרוֹן סוּלַת בְּלוּל בְּרִבְעִית הַחֵין שְׁמֹן,
וְיֵין לְנֶסֶךְ רִבְעִית הַחֵין. וְהֵב חוּטָא, וְהֵם נִסְכּוֹ שֶׁל מִצְרָע עֲשִׂיר שְׁמִיבִיא ג' בְּהֵמוֹת וְצָרִיךְ עֲשָׂרָה

בלשכה זו גם כן גנזו החשמונאים את אבני המזבח ששקצום היונים^{מז}.

באר התמיד

לוגין שמן, מ' לג' כבשים ואחד למתן תנוך ובהונות. וקרי ליה חוטא משום דאמרינן בערכין על שבעה דברים נגעים באין: חמשה היו. שני חותמות היו למצורע: חוטא דל וחוטא עשיר. לפי שמצורע עני אינו מביא אלא בהמה אחת. ואם לא היה למצורע אלא חותם אחד היו נותנים למצורע עני שלשה עשרונות. ות"ק סבר למצורע עני נותנים לו חותם גדי. והלכה כתנא קמא: וארמית כתוב עליהן. שרוב דיבורם בלשון ארמי היה: זכרים ונקבות. בין לנסכי עולות שאינן באות אלא זכרים בין לנסכי שלמים שבאים זכרים או נקבות. ועולות ושלמים הן שמעונין נסכים כדכתיב (במדבר ט"ו) עולה או זבח.

ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ז י-ב): י. זה שעל החותמות הוא שמקבל דמי הנסכים ממחוייבי נסכים ונותן להן חותמות וזה שעל הנסכים הוא שמוכר הנסכים. יא. כיצד ארבע חותמות היו במקדש. האחד כתוב עליו עגל. והשני כתוב עליו זכר. והשלישי כתוב עליו גדי. והרביעי כתוב עליו חוטא.

יב. כל מי שיביא קרבנותיו למקדש נותן דמי הנסכים לזה הממונה על החותמות ונותן לו חותמות כמנין הקרבנות שלו ואם היה מצורע עשיר נותן לו חותם אחד שכתוב עליו חוטא והלה הולך בחותמות שבידו לזה הממונה על הנסכים ונותן לו נסכים כמניין החותמות וכמ"ש בהן ולערב באים זה אצל זה מוציא את החותמות ומקבל כנגדן מעות אם הותירו המעות הותירו להקדש ואם פחתו המעות ישלם זה שעל החותמות מביתו. מי שאבד חותמו ממתנין לו עד הערב אם מצאו במעות יתר כדי חותם שמוען נותנין לו ואם לאו אין נותנין לו. ושם כל היום כתוב על החותם מפני הרמאים שלא ישהה החותם אצלו עד שיוקרו הנסכים.

מז. מדות א' ו'.

בגמרא (ע"ז נב.): מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי את אבני המזבח ששקצו אנשי יון. ואמר רב ששת ששקצו לעבודת כוכבים. אמר רב פפא התם קרא אשכח ודרש, דכתיב (יהוה אל זכב) 'ובאו בה פריצים וחללוה', אמרי היכי נעביד, ניתברינהו (דברים כז ו) אבנים שלמות אמר רחמנא, ננסרינהו (דברים כז ה) לא תניף עליהם ברזל אמר רחמנא, ואמאי ליתברינהו ולישקלינהו לנפשיהו מי לא אמר רב אושעיא בקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם משום כספא ודהבא של ירושלים והוינן בה ירושלים הויא רובא דעלמא אלא אמר אביי בקשו לגנוז דינרא הדרייאנא טוריינא שיפא מפני טבעה של ירושלים עד שמצאו לה מקרא מן התורה שהוא מותר ובאו בה פריצים וחללוה התם לא אשתמשו בהו לגבוה הכא כיון דאשתמש בהו לגבוה לאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיטא.

רש"י: מזרחית צפונית. שימוש ארבע לשכות שהיו במקצעות העזרה קא חשיב במס' מדות: ואמר רב ששת ששיקצו לעבודת כוכבים. אלמא אע"ג דלהדיוט לא מיתסרי דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו גזור בהו רבנן לגבי גבוה ואע"ג דלאו בני דעה נינהו ובבית חנוני נמי אע"ג דלאו בית עבודת כוכבים ולא מיתסרי כלים ידידיה מדאורייתא גזור בהו רבנן: התם קרא אשכח ודרוש. דמדאורייתא אסירי אפי' להדיוט: דכתיב ובאו בה פריצים וחללוה. מכיון שנכנסו עובדי כוכבים להיכל יצאו כליו לחולין וכיון דנפקי לחולין קנינהו בהפקירא והוו להו ידידהו

כשמשלו היונים על ישראל בימי אנטיוכוס, הקריבו הרשעים לע"ז על המזבח הקדוש שבבית המקדש, כדי להכעיס את ישראל. [ה] וכשנגאלו על ידי חשמונאי ובניו, גנזו את אבני אותו המזבח בלשכה זומ"ה, ואחר כך בנו מזבח חדש במקומו.

וְאַחַת לְשֵׁכֶת בֵּית הַמּוֹקֵד, לִשְׁכָּה אַחַת הִיא הַנִּקְרָאָה 'לִשְׁכַּת בֵּית הַמּוֹקֵד'. לִשְׁכָּה זוֹ נִקְרָאָה גַם 'בֵּית הַמּוֹקֵד קֶטַן' מ"ט.

מלשכה זו יש מחילה תחת הרצפה, וכל כהן שנטמא בלילה, יורד מלשכה זו במחילה, וטובל במקוה שיש שם תחת האדמה.

ליד המקוה יש בית הכסא של כבוד. [ה] וכבודו הוא שאם מצא שבית הכסא נעול, יודע שיש שם אדם. ואם מצא אותו פתוח יודע שאין שם אדם"א.

באר התמיד

וכשנשתמשו בהן לעבודת כוכבים נאסרו: אמרי. הנך דבית חשמונאי כשנצחום היכי נעביד: ניתברינהו. על יד עובר כוכבים כדי לבטלן: אבנים שלימות. שאין בהם פגמים ואפילו בפגמים סבין שתחנור בה צפורן פוסלת בהן כדאמרינן בהכל שוחטין (חולין יח): ננסרינהו. לאחר שבירתן להשוות פגמיהן לא תניף עליהם ברזל כתיב ועמדו וגנזום: וניתברינהו. כדי לבטלן מעבודת כוכבים: ונשקלינהו לנפשיהו. שהרי חולין הן וכדקאמרת ובאו בה פריצים וחללוה: משום כספה וזהבה של ירושלים. שרובה הקדש: טריינא הדריינא שיפא. מטבעות של ירושלים מיריינא הדריינא על שם מלכי רומי נעשו הצורות ושמן טוריינוס אדריינוס: שיפא. ישן ביותר שנישוף מחמת יושנו ואין הצורה ניכרת.

מח. תפארת ישראל מדות א' ו'. מהלשון 'גנזו', משמע ומסתברא שבלשכה זו חפרו בור עמוק, וגנזו שם את אבני המזבח.

מט. המפרש.

ג. תפארת ישראל.

לעיל בתמיד (א א): לא היו ישינים בבגדי קדש, אלא פושטין ומקפלין ומניחים אותן תחת ראשיהן, ומתפשין בכסות עצמן. ארע קרי לאחד מהן, יוצא והולך לו במסכה ההולכת תחת הבגד, והנרות דולקין מקאן ומקאן, עד שהוא מגיע לבית המבילה. ומדורה היתה שם, ובית כסא של כבוד. וזה היה כבודו, מצא נעול, יודע שיש שם אדם. פתוח, יודע שאין שם אדם. ירד וטבל, עלה ונסתפג ונתחמם כנגד המדורה. בא וישב לו אצל אחיו הכהנים עד שהשערים נפתחים, יוצא והולך לו.

נא. תמיד א' א'.

בלשכה זו יש גם כן מדורה, בשביל שיתחמם ממנה הכהן שעלה מהטבילה [ובבית המוקד הגדול מתחממים הכהנים המהורים]²³.

ואחת לשִׁפָּה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ לֶחֶם הַפָּנִים, לשכה אחת, היא לשכת עושי לחם הפנים, ^[17] ששם לשים ואופים בית גרמו את לחם הפנים²⁴.

התנור שבבית המקדש, הוא ממתכת²⁵.

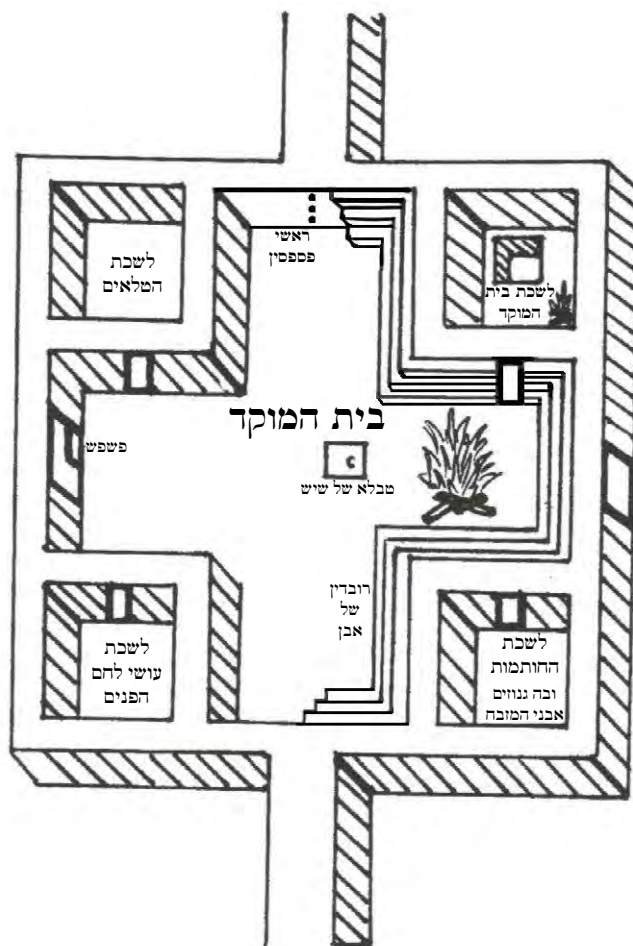
באר התמיד

נג. תפארת ישראל כאן ובמדות א' ו'.

נג. רע"ב במדות. תפארת ישראל במדות.

נד. זבחים צ"ו. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות י"ב כ"ג. כתב הכסף משנה (שם) וז"ל: ותנור של מקדש של מתכת היה. בפרק דם חטאת (דף צו.). ומפרש התם מעמא דכיון דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור הוה ליה כלי שרת וכלי שרת דחרס לא עבדינן, ופירש"י וקדושתן בתנור שאין נעשים בכלי שרת לפי שאין מעוניים שמן ואמרינן בפרק שתי הלחם לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים דתנור מקדש להו. ע"כ.

❖ בית המוקד ❖

משנה ד

נִכְנְסוּ לְשֵׁפֶת הַפְּלִים, וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם תְּשׁוּעִים וְשִׁלְשָׁה כָּלִי
כֶּסֶף וְכָלִי זָהָב. הִשְׁקוּ אֶת הַתָּמִיד בְּכֹס שֶׁל זָהָב. אֵף עַל פִּי
שֶׁהוּא מְבַקֵּר מִפְּעָרָב, מִבְּקָרִין אוֹתוֹ לְאוֹר הָאֲבוֹקוֹת:

[ז] נִכְנְסוּ לְשֵׁפֶת הַפְּלִים, מִלִּשְׁכָּה זוֹ מוֹצִיאים אֶת הַכִּלִּים בְּבוֹקֶרֶה,
[ח] וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם תְּשׁוּעִים וְשִׁלְשָׁה כָּלִי כֶּסֶף וְכָלִי זָהָב. הוֹצִיאוּ
מִלִּשְׁכַּת הַכִּלִּים תְּשׁוּעִים וְשִׁלְשָׁה כָּלִי שֶׁרַת שְׁצָרִיכִים לַעֲבוֹדָת
הַיּוֹם.^{יג}

באר התמיד

נה. כתב השלמי הגיבורים שלשכה זו היא בהר הבית. וכן כתב שלשכה זו סמוכה לבית המוקד.
ונראה כוונתו שהיא סמוכה לבית המוקד מבחוץ בהר הבית.
אמנם התפארת ישראל כתב על לשכה זו וז"ל: לא ידעתי מקומה, ואפשר שהיתה באותן ל"ח
לשכות שהיו סביב לכותלי ההיכל. ע"כ.
אך העזרת כהנים כתב (מדות ה' ג) שלשכה זו היא בתוך חומת העזרה, סמוך לצד מערב של
המזבח.
נו. רמב"ם. תפארת ישראל.

כתב העזרת כהנים (מדות ה' ג) וז"ל: הנה כבר הבאתי לעיל משנה דתמיד דאיתא שם שהוציאו
מלשכת הכלים צ"ג כלי כסף וכלי זהב ע"כ. וכתב שם הרמב"ם ז"ל בפירושו על זה וז"ל: מנין זה
אפשר שהוא כנגד מה שצריכין (לכלים) לעבודת היום מן הכלים וכו'. עכ"ל. והרע"ב ז"ל כתב שם
וז"ל: לא איתפרש למה הוצרכו למנין של כלים הללו. וכו' עכ"ל. (עיי' בתו"ט שם בד"ה תשעים בשם
הירושלמי שכתב שהם כנגד אוזרות השמות. ועיי' בס' בני ישכר שכתב הטעם שכן עולה חשבין מלת
צבא).

ואני חפשתי ומצאתי צורך לכל מספר הזה. והן הן הכלים שהיו צריכין לעבודה בכל יום ויום.
ואלו הן: ב' מדות של יבש. עשרון וחצי עשרון. העשרון למדוד מנחות. וחצי עשרון לחלוק בו
מנחת כהן גדול הן חביתין.

שבע מדות לח. הין. חצי ההין. שלישית ההין. רביעית ההין. ולוג. וחצי לוג. ורביעית. חצי ההין
ושלישית ורביעית ההין למדידת הנסכים של זבחים. ולוג למדידת שמן המנחות. וחצי לוג
למדידת שמן לכל נר ונר מנרות המנורה. ורביעית לחלק בה השמן לחביתין. וההין לא היה בו
צורך רק מפני שהיה במקדש מימי משה שמדד בו שמן לשמן המשחה (עיי' ברמב"ם בהלכות כלי

ליד הכבש בצד מערב יש שתי שולחנות. אחד של שיש, שנותנים עליו את האיברים. ואחד של של כסף, שנותנים עליו את תשעים ושלשה כלי השרת שהוציאו¹.

לפני השחיטה, השקו את התמיד בכוס של זהב, משקים את הקרבן תמיד מכוס של זהב, כדי שיהיה נוח להפשיט את

באר התמיד

המקדש פרק א' דין י"ח). וחצי לוג למי סוטה ושמן לתודה. ורביעית למדוד שמן ללחם הנזיר ומים לטהרת מצורע. הרי תשעה כלים.

ג' סכינין א' לשחוט. וא' לחתוך בשר. וא' לחתוך חלבים (ע' חולין דף ח'). הרי י"ב.

י"ג מזרק לקבלת דם. י"ד כוס של זהב להשקות את התמיד (ע' תמיד פ"ד מ"ד). ט"ו טני. ט"ז כוז (ע' תמיד פ"ג מ"ו). י"ז קופיץ לשבר בו את הצלעות ולהפריד דופן מדופן. י"ח בוך גדול לקרביים להביאם אל המזבח (ע' תמיד פ"ג מ"ג). י"ט כף לקמורת. כ' בוך לקמורת (ע' תמיד פ"ה מ"ד). כ"א מחתת כסף לקמורת. כ"ב מחתת זהב לקמורת (ע' תמיד פ"ה מ"ה). כ"ג פסכת לבפות על הנחלים שנתפזרו ולהוריד הדשן. ולכפות על השרץ (ע' תמיד פ"ה מ"ה). כ"ד מגריפה (ע' תו"ט פ"ה דתמיד מ"ו בד"ה מגריפה). כ"ה קערה לבלול בו את המנחה. כ"ו קערה ליצוק בו שמן למנחה (עין ברמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות פ"ג דין ה' ובכ"מ שם). כ"ז מחבת. כ"ח מרחשת (עין ברמב"ם שם פ"ב דין כ"ג). כ"ט מזלג למנורה להגביה את הפתילות. נ' מחתה למנורה לחתות בה דשן הפתילות. ל"א כלי א' ושמו עלת לשאוב בו יין מן החביות או מן ההין לנסכים (עין ברד"ק ז"ל בד"ה ב' כ"ח פסוק י"ד שכתב שם כן). הרי לך ל"א כלים שהיו צריכים בכל יום ויום. וכבר ידוע במסכת חגיגה בסופו במשנה שם דכל הכלים שהיו במקדש היו להם שניים ושלישים. נמצא ג' פעמים ל"א עולה צ"ג. הרי לך החשבון בכונן שהיה צורך למספר מנין צ"ג כלים אלו.

ויש עוד לחשוב כלי א'. והוא כסוי של הכף של קמורת. ואין לומר שהוא נחשב לכלי אחד עם הכף כיון שהוא משמש את הכף. דזה אינו. דהא חזינן דהתנא חשיב לה לכלי באנפי נפשה. עיין בפ"ז בתמיד מ"ב דחשיב אותה שם בחשבון חמשה כלים. שמע מינה שהוא כלי באנפי נפשה בחשבון. ולפ"ז יש לנו להוציא כלי א' מן הכלים הנ"ל שחשבתי למעלה בחשבון ולהכניס את הכסוי הזה בחשבון. והנראה דמסתבר להוציא את ההין מן החשבון. כיון שלא היה בו שום צורך לתשמיש. ואף דאמת הוא שהיה במקדש. מ"מ לא היו מוציאים אותו בכל יום מלשכת הכלים. כיון שאין בו צורך. ולמה לן מיראה בחכם להוציאו. ובמקומו יוכנס כסוי הזה בחשבון.

ולכאורה היה אפשר לומר להוציא את הסכין לשחוט מן החשבון. דהא מקומו היה בבית החליפות לא בלשכת הכלים. אכן אפשר לומר דכל משמר ומשמר בשבוע שלו היה לוקח סכיניו מן בית החליפות בשבוע שלו בתחילתו ומניחו בשבוע שלו בלשכת הכלים. והיה מונח שם כל השבוע שלו. ובכלות השבוע חוזר וגונזו בחלונו בבית החליפות. ולכן יותר נראה לומר כמ"ש להוציא ההין מן החשבון. ע"כ.

וז. תפארת ישראל. שקלים ו' ד', וברע"ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה ב' ט"ו.

העורג^{נח}. ומשום 'אין עניות במקום עשירות' השקו בכוס העשוי מזהב^{נט}.

אף על פי שהוא מבקר מפערב, אף על פי שהקרבתו כבר נבדק ממנו, כי צריך לבדוקו ארבע ימים קודם ההקרבה^ס, מכל מקום מבקרין אותו, בודקים אותו שוב ממנו^{סא}, כי אולי בנתיים נהיה בו מום^{סב}, לאור האבוקות, ובודקים באור האבוקות כדי לבדוק היטב. כי אף על פי שכבר עלה השחר, אבל עדיין חושך, לכן לא יכלו עדיין לבדוקו היטב בלי אבוקות^{סג}.

משנה ה

מי שזכה בתמיד, מושכו והולך לבית המטבחים, ומי שזכו באברים הולכין אחריו. בית המטבחים היה לצפוננו של מזבח, ועליו שמנה עמודים ננסיין, ורביעית של ארז על גביהן, ואנלקיות של פרזל היו קבועין בהן, ושלשה סדרים היה לכל אחד ואחד, שבהן תולין. ומפשיטין על שלחנות של שיש שבין העמודים:

✧ באר התמיד ✧

נח. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל. ביצה מ'.

נט. גמרא דף כ"ט. רמב"ם. רע"ב.

לשיטת רבא בגמרא זהו גזמא שמשקים בכוס של זהב [אלא השקו בכוס של נחושת יפה כזה (רע"ב)]. אבל בגמרא חולקים על רבא, שאין זה גזמא, אלא אין עניות במקום עשירות, ולכן אפילו את קרבן התמיד משקים בכוס העשוי מזהב ממש.

ס. רע"ב.

סא. רמב"ם.

סב. תפארת ישראל.

סג. תפארת ישראל.

מִי שֶׁזָּכָה בְּתָמִיד, מִי שֶׁזָּכָה בַּפִּים שֶׁהוּא יִשְׁחַט אֶת הַתָּמִיד^{סד}, מוֹשְׁכוֹ, מוֹשֵׁךְ אֶת הַקֶּרֶבֶן תָּמִיד, וְהוֹלֵךְ לְבֵית הַמִּטְבָּחִים, לְמָקוֹם הַטְּבָעוֹת שִׁישׁ שִׁם^{סה}, וּמִי שֶׁזָּכָה בְּאַבְרִים וְהַכְהָנִים שֶׁזָּכָה בַּפִּים שֶׁהֵם יַעֲלוּ אֶת הָאֲבָרִים, הוֹלֵכִין אַחֲרָיו, כְּדֵי לֵאחֹזֵז אֶת הַתָּמִיד בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה^{סו}.

בֵּית הַמִּטְבָּחִים הָיָה לְצִפּוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, בְּצַד צִפּוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, יֵשׁ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא 'בֵּית הַמִּטְבָּחִים'. וְאִינוּ בֵּית מִמַּשׁ עִם כְּתָלִים^{סז}.

וְעָלָיו וּבֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא 'בֵּית הַמִּטְבָּחִים^{סח}', יֵשׁ שְׁמוֹנָה עֶמֶדִים נִגְסִין, שְׁמוֹנֶה עֶמֶדִים אֲבָן נְמוּכִים^{סט} וְרַחְבִּים^ע, וְרַבִּיעִית שֶׁל אֶרֶז עַל גְּבִיהֶן, וְעֲלֵיהֶם חֲתִיכוֹת מְרֻבָּעוֹת מֵעֵץ אֲרֻזָּא^{עא}. וְאַנְקְלִיּוֹת שֶׁל בְּרוֹזל הָיוּ קְבוּעִין בָּהֶן, בְּרִיבּוּעֵי הָעֵץ קְבוּעִים וּיּוֹם מְבֻרָז^{עב}, דִּהְיִינוּ בְּרוֹזל שֶׁרָאֲשׁוּ כַּפּוֹף^{עג}.

וְשִׁלְשָׁה סְדָרִים הָיָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, יֵשׁ שְׁלֹשׁ שׁוֹרוֹת שֶׁל 'אוֹנְקְלִיּוֹת', אֶחָד יוֹתֵר גְּבוּהָ מֵהַשֵּׁנִי. הַנְּמוּךְ כְּדֵי לְתַלּוֹת עָלָיו

באר התמיד

סד. תפארת ישראל.

סה. תפארת ישראל.

סו. תפארת ישראל.

סז. תפארת ישראל. כל מקום המחזיק איזה דבר נקרא 'בית', כגון: בית הפרס, בית סאה, בית כור, וכדומה (תפארת ישראל).

סח. רר"ש במדות ג' ה'. תפארת ישראל.

סט. רבינו גרשום. רע"ב. תפארת ישראל. כתב התפארת ישראל שהם נמוכים כדי שיהיה נוח לתלות בו ולהפשיט.

ע. רא"ש. וכמו אדם ננס שהוא נמוך ורחב (רא"ש).

עא. רע"ב.

עב. רמב"ם.

עג. ראב"ד (תמיד ל:). כתב הרע"ב שהאונקליות הם כעין ווים.

כבש שהוא קטן, האמצעי כדי לתלות איל שהוא בינוני, והגבוה עבור פר שהוא גדול^{עד}.

ה'אונקליות', הם בשלשת הצדדים של המרובעים, אבל לא בצד מערב, כדי שלא יעמוד ואחוריו אל ההיכל^{עה}.

האונקליות הם באורך שלשה טפחים. שני טפחים שקועים בתוך העץ, וטפח אחד בולט לחוץ^{עי}.

באר התמיד

עד. רר"ש במדות ג' ה'. וכן פירש הרע"ב במדות ג' ה'.

עה. ראבי"ה. וכדעתו נקמו התוספות יום טוב במדות ג' ה', והתפארת ישראל.

ולבאורה שני פירושים אלו חולקים, דלהרע"ב שלש סדרים, הכוונה שלש אחד יותר גבוה מהשני. אולם להראבי"ה הכוונה שלש צדדים של העמוד.

אמנם אפשר לבאר שאין זה מחלוקת, והיו גם שניהם יחד, דהיינו שהיו שלש אונקליות אחד יותר גבוה מהשני, והיה כן בכל אחד משלשה צדדים של העמוד. וגם להרר"ש והרע"ב יבוא פירוש זה על נכון, כי גם לדעתם יש שורות של אונקליות, ולא רק אחד בודד [ברר"ש איתא כן במפורש, וכן משמע גם ברע"ב]. וכן כתוב במשנה 'סדרים' דהיינו שורות. ואם נאמר שהשורות של האונקליות הם אחד ליד השני באותו צד של העמוד, מה התועלת בזה, הלא הבהמה גדולה ואיך יוכלו להפשיט כמה יחד. על כן צריך לומר שהשורות הם בצדדי העמוד, דהיינו שיש בכל אחד מהצדדים אונקליות, ויחד הם נעשים שורה. וכך אפשר להפשיט כמה בהמות יחד בכל אחד מצדדי העמוד. וודאי שגם הרר"ש והרע"ב יסכימו שבצד מערב אין אונקליות, כי אסור לעמוד ואחוריו אל ההיכל.

ומצד שני, גם הראבי"ה לשיטתו יסכים שיש כמה אונקליות אחד יותר גבוה מהשני בכל אחד מהצדדים, דכן הוא הלשון סדרים שפירושו שורות במשנה.

ובדרך זה יתבאר שאין מחלוקת, והיו שלש אונקליות אחד יותר גבוה מהשני. והיה כן בכל אחד משלשה צדדים של העמוד.

ויתכן רק שחולקים מהו פירוש תיבת 'סדרים' במשנה, האם הכוונה על שורה מלמטה למעלה, או הכוונה על שורה מימין לשמאל.

ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

ובדרך זה אפשר לבאר גם כן את מחלוקת תנא קמא והיש אומרים בתחילת משנה זו, בענין שורות הטבעות.

עו. רא"ש, ועי"ש.

כתוב ביחזקאל (מ מג): והשפתים מפח אחד מוכנים בפית סביב סביב.

ברש"י: והשפתים טופח אחד. אונקליות של ברזל קבועין בעמודי ננסין שבבית המטבחים בצפון לתלות ולהפשיט בהם את הקדשים הוא ששנינו בפסחים אונקליות של ברזל היו קבועין בעמודים ובכתלים שבהם תולין ומפשיטין וכן ת"י ועונקלין נפקין פשך חד.

שֶׁבֶּהֱן תוֹלִין, שלאחר השחיטה תולים את הבהמה על הווים שב'ננסין', וכך מפשיטים את העור ממנה.

כדי שלא תיגרר חלקה התחתון של הבהמה על הארץ, מניחים בשעת ההפשטה את חלקה התחתון ומפשיטין על שלחנות של שיש שבין העמודים, על שולחנות של שיש, שנמצאים ליד העמודים הננסין^ע. ונקראים 'בין העמודים' משום שהם מכוונים כנגד בין העמודים^ע.

ואף על פי שהשולחנות הם במרחק מהננסין^ע, אין הבהמה נגררת על הארץ, מכיוון שהבהמות של הקרבנות הם גדולים מאוד^פ.

השולחנות הם משיש, ולא מזהב, משום שהשיש מקרר ומצנן את הבשר שלא יסריח^{פא}.

באר התמיד

במלבי"ם: והשפתים טפח אחד, פירוש אונקלאות של ברזל קבועים ויוצאים טפח מאחורי עמודים נמוכים לתלות ולהפשיט בהם את הקדשים (כמ"ש בפ"ה דפסחים ובפ"ג דמדות), והם היו מוכנים בית סביב סביב, קבועים בעמודים שעמדו סביב השלחנות כי ביניהם היו שלחנות [בדתנן פ"ג דמדות שלחנות של שיש בין העמודים, שהשיש מקרר ושומר הבשר שלא יסריח].

עז. לשיטת תוספות (יומא ט"ז:) והראב"ד (תמיד ל:) השולחנות הם במרחק ארבע אמות מהננסים. לשיטת הרמב"ם כפי שנתבאר בכסף משנה (הלכות בית הבחירה ה יג-יד), השולחנות הם ליד הננסין. ע"ש.

לשיטת התפארת ישראל, גם לפי השיטה שהשולחנות רחוקים מהננסין ארבע אמות, היינו שלא בשעה שמשתמשים בהם, אבל כשרוצים להשתמש בהם לוקחים שולחן ומעמידים אותו בין העמודים ננסין.

יש אומרים שהיו שולחנות נוספים בין העמודים, חוץ מהשולחנות שנתבארו במשנה (מידות ה ב) שיש להם מקום מיוחד לעצמם.

עת. ראב"ד תמיד ל: ואולי הוא כמו 'בין עיניך' בתפילין, שהכוונה כנגד בין העינים.

עט. לשיטת תוספות, והראב"ד, ורש"י (יומא טז: יז.), ורא"ש (מידות ה ב).

פ. תוספות יומא ט"ז: וכתוב בתוספות בשם המדרש (בראשית רבה סה) שכשמרכיבים כבשי התמיד על הגמלים היו נגררים רגליהם בארץ.

פא. רמב"ם. רע"ב. ומקורו בתמיד ל"א:

על שולחנות אלו מדיחים את הקרביים גם כן^{פב}. אבל את הכרם מדיחים ב'לשכת המדיחים' שבדרום העזרה^{פג}, מכיוון שיש בה הרבה לכלוך^{פד}.

באר התמיד

פב. רע"ב.

פג. תו"ט מידות ה' ג'.

פד. תמיד לא:

עוד בענין השולחנות במשנה בתמיד (ד ב): נטל את הקרבים ונתנן למי שזכה בהם להדריחן. והכרם מדיחין אותה בבית מדיחין כל צרכה. והקרבים מדיחין אותן שלשה פעמים במעוטה, על שולחנות של שיש שבין העמודים.

ובמשנה בשקלים (ו ד): שלשה עשר שולחנות היו במקדש, שמונה של שיש בבית המטבחים, שעליהן מדיחין את הקרבים. ושנים במערב הכבש, אחד של שיש ואחד של כסף על של שיש היו נותנים את האברים, על של כסף כלי שרת. ושנים באולם מבפנים על פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב, על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו, ועל של זהב ביציאתו, שמעלין בקדש ולא מורידין. ואחד של זהב מבפנים, שעליו לחם הפנים תמיד.

קפב

חיי

מסכת תמיד

תמיד

אחד מהנסיך פה

באר התמיד

פה. התמונה לדוגמא להמחשה בלבד.

בצד צפון של המזבח יש טבעות^{יב}.

הטבעות הם בצד צפון, כי שם הוא מקום שחיטת קרבנות קדשי קדשים, וכל קרבנות הציבור הם קדשי קדשים^{יג}.

בתחילה, לפני שחיטת הקרבנות, כשרצו להפיל את הבהמה על הארץ כדי לשוחטה, היו מסרטים את הבהמה בין קרניה ונופל דם לתוך עיניה, וכך אינה מתחזקת לעמוד על רגליה. בא יוחנן כהן גדול, וביטל את זה מפני שזה נראה כמו מום^{יד}.

או, שהיו מכים את הבהמה במקלות כדי להפילה לארץ. בא יוחנן כהן גדול וביטל את זה, מפני שאולי נעשית הבהמה טריפה, כי יתכן שניקב קרום המוח כנגד מקום ההכאה^{טו}.
ובמקום זאת התקין יוחנן כהן גדול טבעות^ז.

באר התמיד

פו. מדות ג' ה'.

פז. רמב"ם מדות ג' ה'.

התקינו את הטבעות דוקא במקום שכשר עבור קדשי קדשים, על אף שיכלו להתקין טבעות גם בדרום או בשאר צדדים ויהיה עבור קדשים קלים. ובנוסף למה שביאר הרמב"ם יתכן עוד לבאר שהטעם הוא כדי שלא יהיה טעות ולא ישחטו קדשי קדשים במקום שאינו ראוי להם. ועוד יתכן שאולי המקום של שחיטת הקרבנות הוא בעיקר בצפון, על אף שקדשים קלים כשר גם בכל מקום בעזרה, אבל עיקר המקום המיוחד לזה הוא בצד צפון, ועל כן עשו שם את הטבעות.

פח. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י.

פט. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י. ואפשר להעיר שלכאורה מכיוון שיודעים באיזה מקום היכו את הבהמה, היו יכולים לעשות תקנה שצריך תמיד לבדוק את קרום המוח במקום ההכאה, כדי לדעת האם נעשית הבהמה טריפה. ותירץ המנחת יצחק (חלק ב סימן כז), שאין לעשות כן, מפני שאולי יקרה שישכח ולא יבדוק. ועוד תירץ, דאין לגרום נבילות וטריפות משום בל תשחית וכן משום תיקון הניצוצות או הגלגולים שבבהמה. ועל כן אפילו אם יבדוק וימצא טריפה ג"כ יעבור על איסור.

צ. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י. יוחנן כהן גדול הזה הצדיק שתיקן את התקנות, הוא היה אחרי שמעון הצדיק (רמב"ם הלכות מעשר ט א). והוא אביו של מתתיהו בן יוחנן כהן גדול הנזכר בתפילת על הניסים (מאירי פתיחה למסכת אבות. ערוך לנר ראש השנה יח:).

צורת הטבעת היא כמו קשת, חצי עיגול, ראשה האחד מחובר לריצפה עם ציר, ומגביה את הטבעת ומכנים את צואר הבהמה לתוכה, וחוזר וכופף את הטבעת על צווארה, ומחבר את הראש השני של הקשת בריצפה. וזה כדי שלא תתנועע הבהמה בשעת השחיטה^א.

[ט] יש עשרים וארבע טבעות. ומסודרים כך: שש שורות, ובכל שורה יש ארבע טבעות. ויש אומרים שעשרים וארבע הטבעות מסודרים בארבע שורות, שבכל שורה יש שש טבעות^ב.

משנה ו

מי שזכה בדשון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין, וארבעה כלים בידם, הטני והפז ושני מפתחות. הטני דומה לתרקב גדול של זהב, מחזיק קבין וחצי. והפז דומה לקיתון גדול של זהב. ושני מפתחות, אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון:

מי שזכה בדשון מזבח הפנימי והמנורה, שני הכהנים שזכו בפים בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה, היו מקדימין, הם מקדימים לפני שישחטו את התמיד^ג.

באר התמיד

ואינו יוחנן כהן גדול ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי (כסף משנה הלכות מעשר ט א), שהוא היה שנים רבות אח"כ, בימי שמעון בן שטח ומרתא בת ביתוס בימי החורבן (עי' תוס' הרא"ש קידושין סו.).

צא. תפארת ישראל מדות ג' ה'. ועפ"י הרא"ש מדות ג' ה'.

צב. מדות ג' ה'.

וְאַרְבָּעָה כָּלִים בְּיָדָם, וְהֵם אוֹחוּזִים אַרְבַּעָה כָּלִים בִּידָם, שְׂכֵאֲשֶׁר יִפְתָּחוּ אֶת הַהֵיכָל יִקְיִמוּ הַמְצוּחָה^ד.

ארבעת הכלים הם:

הַטְּנִי, מִלְשׁוֹן^ה וְשִׁמְתָּ בִּטְנָא, דומה לסל ופיו רחב^ו. כדי לשים בו את הדשן ממזבח הפנימי^ז.

וְהַפּוֹז, כדי לשים בו את הדשן מהמנורה^ח.

וְשְׁנֵי מִפְתָּחוֹת, כדי לפתוח את מנעולי הפשפש הצפוני [כפי שיבואר להלן].

[ו] הַטְּנִי דוֹמָה לְתֵרֶקֶב גָּדוֹל שֶׁל זֶהָב, ה'טני' דומה לכלי הנקרא 'תרקב' גדול, שהוא כלי המחזיק שלשה קבין. 'תרקב' הוא לשון 'תרי וקב'^ט. מִחְזִיק קֶבֶין וְחֲצִי, אבל ה'טני' מחזיק רק שני קבין וחצי, והוא רק דומה ל'תרקב'^י. ה'טני' עשוי מזהב^{יא}.

באר התמיד

צג. בתפארת ישראל וו"ל: [היו מקדימין] רצה לומר קודם שישחטו אלו את התמיד, דשחיטה היה בשעת דישון מזבח הפנימי, ואף על גב דהטבת ה' נרות לא היה רק אחר זריקת הדם, אפילו הכי היה גם המטיב מקדים לילך לשם מדממהרים לזרוק הדם מיד אחר שחיטה כדי שלא יקרוש הדם ביני ביני, והרי צריך להיטיב מיד אחר זריקה דמצוה שבא לידו לא יחמצנה (מכילתא בא). צד. לקוטי הלכות לחפ"ן חיים.

צה. דברים כ"ו ב'.

צו. רע"ב.

צז. להלן משנה ט'.

צח. להלן משנה ט'.

צט. רע"ב. תפארת ישראל.

ק. בתפארת ישראל וו"ל: דאף על גב שהיה כמות הכלי גדול כתרכב גדול שמחזיק ג' קבין, אפילו הכי לא היה מחזיק בתוכו רק קביין ומחצה, כדי שיהיה נראה שהוא מלא דזה דרך כבוד, וזה היה מדעשו דופנה עב, דכך היו רגילין במקדש לעשות כלים שדפנן עב (כיומא פ"ד מ"ד), ונראה לי הטעם כדי להראות שאין עניות במקום עשירות (מנחות פ"ה ב').

קא. רע"ב. תפארת ישראל.

קב. רע"ב.

וְהָבִינוּ דוֹמָה לְקִיתוֹן גָּדוֹל שֶׁל זֶהָב, הַכּוֹז דּוֹמָה לְקִיתוֹן גָּדוֹל שֶׁל זֶהָב^ק, פִּיז צַר, וּרְחָב מִלְמַטָּה, וְעִגּוּלָא^ד.

וּשְׁנֵי מִפְתָּחוֹת: מִפְתַּח אֶחָד יוֹרֵד לְאַמֶּת הַשָּׁחִי, וּמִפְתַּח אֶחָד פּוֹתַח בֵּינוֹ.

לְדַלֵּת שֶׁל הַפֶּשֶׁשׁ הַצְפוֹנִי [שִׁיבוּאָר לַחֲלֹן] יֵשׁ שְׁנֵי מִנְעוּלִים^ק, וּפּוֹתָחִים אוֹתָם בְּשְׁנֵי מִפְתָּחוֹת. מִנְעוּל אֶחָד בְּצִידוֹ הַחִיצוֹנִי שֶׁל הַדַּלֵּת, כְּמוֹ כָּל הַמִּנְעוּלִים. וּמִנְעוּל אֶחָד בְּצִידוֹ הַפְּנִימִי שֶׁל הַדַּלֵּת וְאִי אִפְשָׁר לְפּוֹתָחוּ מִבְּחוּץ^ק.

אֶחָד יוֹרֵד לְאַמֶּת הַשָּׁחִי: כְּדֵי לְפַתּוֹחַ אֶת הַמִּנְעוּל הַפְּנִימִי, יֵשׁ חוֹר בְּכוֹתֵל לִיד הַדַּלֵּת^ק, וּמִכְנִים אֶת כָּל אַמֶּת יָדוֹ עַד בֵּית הַשָּׁחִי לַתּוֹךְ הַחוֹר, עַד שֶׁהִיד מְגִיעָה לְצַד הַפְּנִימִי שֶׁל הַדַּלֵּת, וּכְךָ פּוֹתַח בְּמִפְתַּח אֶת הַמִּנְעוּל הַפְּנִימִי^ח.

אֶחָד פּוֹתַח בֵּינוֹ: אֶת הַמִּנְעוּל הַחִיצוֹנִי פּוֹתַח בְּמִפְתַּח יֵשֶׁר וּמֵהָר בְּלִי טְרַחָה, כְּמוֹ כָּל מִנְעוּל רִגְלִיקָט.

✧ באר התמיד ✧

קג. התפארת ישראל כתב: קרוג של זהב.

קד. רא"ש. ברא"ש וז"ל: כוז. כלי קטן, כמו (שבת מה.) כוזא דמיא. דומה לקתון. ופיו צר ומרחיב מלמטה ועגול, כי פעמים נשאר שמן עם הדישון ונותן לתוך הכוז, לכך היה פיו צר כדי שלא ישפך.

קה. רמב"ם. רע"ב.

קו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

קז. לכאורה יוקשה שהרי בית המקדש נבנה מאבנים שלמות ואסור לפגום באבנים, ואם כן איך עשו את החור הזה בכותל. ויש לומר שהרי בנו באופן של שלש שורות אבנים, ושורה אחת עץ, וכן הלאה שלש שורות אבנים ושורה אחת של עץ וכך לכל גובה הכתלים. ובזה אפשר לתרץ שעשו את החור הזה בחלק מהכותל שהוא מעץ.

עוד יתכן לומר שהיה החור בדלת עצמו, ובזה לא יוקשה כלל, וכעת לא מצאתי מאן דאמר שהחור בדלת עצמו.

קח. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

קט. רע"ב.

בלילה דלתות ההיכל סגורות ונעולות. ולפני שחישת התמיד צריך לפתוח את דלתות ההיכל^א. ההיכל נעול מבפנים, ואי אפשר לפתחו מבחוץ^א.

כשבא בבוקר לפתוח את דלתות ההיכל, צריך מתחילה לפתוח את שני מנעולי הפשפש הצפוני, ולהיכנס דרכו אל התא הצפוני הראשון, ומהתא הזה יש פתח אל ההיכל, ונכנס אל תוך ההיכל עצמו, ופותח מבפנים את דלתות ההיכל^א.

משנה ז

בא לו לפשפש הצפוני. ושני פשפושין היו לו לשער הגדול, אחד בצפון ואחד בדרום. שפדרום לא נכנס בו אדם מעולם, ועליו הוא מפרש על ידי יחזקאל^א, ויאמר אלי יי, השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש לא יבא בו כי יי אלהי ישראל בא בו והיה סגור. נטל את המפתח ופתח את הפשפש, נכנס לתא, ומן התא אל ההיכל, עד שהוא מגיע לשער הגדול. הגיע לשער הגדול, העביר את הנגר ואת הפותחות ופתחו. לא היה שוחט השוחט, עד שישומע קול שער הגדול שנפתח:

באר התמיד

ק. להלן משנה ז. וראה בתוספות יום טוב ובתפארת ישראל שבקרובן שלמים למדין בגמרא (עירובין ב. ועוד) 'אל פתח אהל מועד' עד שתהא פתוח. ומקרובן שלמים למדין לכל הקרבנות, שבשעת שחישתן צריך להיות פתח ההיכל פתוח.

קיא. רמב"ם.

קיב. רע"ב. תפארת ישראל.

קיג. יחזקאל מ"ד ב'.

סביב ההיכל יש שלשים ושמונה חדרים הנקראים 'תאים'.
 חמישה עשר תאים בצד צפון, חמישה עשר תאים בצד דרום,
 ושמונה תאים בצד מערב. בשלשה קומות. בסך הכל יש שלשים
 ושמונה חדרים הנקראים 'תאים' קיד.

[יא] כזה קטן:

באר התמיד

קיד. מסכת מדות ד' ג'.

קטן. הציור דלהלן הוא לפי שיטת רש"י וסייעתו [את הציור לפי שיטת הרמב"ם וסייעתו ראה ב'אוצר
 התמיד'].

בָּא לוֹ לְפָשֶׁשׁ הַצָּפוֹנִי, זֶה שֶׁהַמִּפְתָּחוֹת בִּידוֹ בָּא אֶל הַפֶּתַח הַקָּטָן שֶׁבְּצֵד צָפוֹן מִשְׁעַר הַהִיכָל־קטז.

וְשְׁנֵי פָשָׁשִׁין הָיוּ לוֹ לְשַׁעַר הַגָּדוֹל, שְׁנֵי פִתְחִים קָטָנִים יֵשׁ לִיד שַׁעַר הַהִיכָל, רְחוּקִים קִצַּת מִהַשְׁעָר־קי. אֶחָד בְּצָפוֹן וְאֶחָד בְּדָרוֹם. אֶחָד בְּצֵד יָמוֹן שֶׁל שַׁעַר הַהִיכָל וְאֶחָד בְּצֵד שְׂמָאל שֶׁל שַׁעַר הַהִיכָל־קיא.

שַׁעַר הַגָּדוֹל: שַׁעַר הַהִיכָל נִקְרָא 'שַׁעַר הַגָּדוֹל'. וְלֹא מִפְּנֵי גְדֻלוֹ, שֶׁהָרִי שַׁעַר הָאוֹלָם יוֹתֵר גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, אֲלֵא כְּדֵי לַחֲלוֹק כְּבוֹד לַהִיכָל־קיב. וְכֵן שַׁעַר הַהִיכָל נִקְרָא 'שַׁעַר הַגָּדוֹל' מִפְּנֵי גְדֻלַּת קְדוּשָׁתוֹ, שֶׁהוּא קְדוּשׁ יוֹתֵר מִכָּל שְׂאֵר שַׁעֲרֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ־קיג.

שְׁפָדְרוֹם לֹא נִכְנַס בּוֹ אָדָם מֵעוֹלָם, בַּפֶּתַח הַקָּטָן שֶׁבְּצֵד דָּרוֹם לֹא נִכְנַס בּוֹ אָדָם מֵעוֹלָם, וְעָלָיו הוּא מְפָרֵשׁ עַל יְדֵי יַחֲזַקְאֵל, וְעַל שַׁעַר זֶה כָּתוּב בְּנִבְאוֹת יַחֲזַקְאֵל־קכ: 'וַיֹּאמֶר אֵלַי יְיָ, הַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה לֹא יִפָּתַח, וְאִישׁ לֹא יָבֹא בּוֹ, כִּי יִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא בּוֹ, וְהָיָה סָגוּר'.

באר התמיד

קטז. ראב"ד. היה זה לפי ציווי 'בן גבר' שהוא הממונה על נעילת שערים (תפארת ישראל). ככתוב בשקלים (ה א): פֶּן יִגְבֹּר עַל נְעִילַת שְׁעָרִים. וברע"ב: לנעול השערים בערב ולפתחן בבוקר. ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ז א): זה שעל נעילת שערים [הוא הנקרא בן גבר (דרך חכמה)], על פיו נועלין ועל פיו פותחין.

קיא. רע"ב.

קיב. רע"ב.

קיט. הנוכת הבית לרבי משה חפ"ן. וכמו שאיתא בדברי חז"ל (פסיקתא זוֹמֶרְתָּא בְּרֵאשִׁית ב יב, ועיין שבועות מז): עַל נֶהַר פֶּרֶת שֶׁנִּקְרָא הַנֶּהַר הַגָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית טו יח, דברים א ז) 'הַנֶּהַר הַגָּדוֹל נֶהַר פֶּרֶת', שֶׁמִּפְּנֵי כְּבוֹד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִקְרָא בִּשְׁם גָּדוֹל (תנוכת הבית לרבי משה חפ"ן).

קכ. תפארת ישראל מדות ד' ב'. ואף על פי שפתח קודש הקדשים יוֹתֵר קְדוּשׁ מִמֶּנּוּ, מִכָּל מְקוֹם לֹא הָיָה שֵׁם שַׁעַר אֲלֵא רַק שְׁנֵי פְּרוּכּוֹת (תפארת ישראל מדות ד ב').

קכא. יחזקאל מ"ד ב'.

ואף על פי שהוא סגור יכול השי"ת להיכנס בו, והשי"ת אינו צריך שער כדי להיכנס, ועל כן נשאר סגור^{קכב}.

שני הפתחים הקטנים הנקראים 'פשפשים', שבשני צידי השער הגדול, לא נכנסים בהם אל ההיכל עצמו, כי אם אל התא הראשון שבכל צד^{קכג}.

הפשפש הדרומי לא נכנס בו אדם מעולם, ורק דרך הפשפש הצפוני נכנסים אל התא הראשון שבצד צפון^{קכד}.

לפשפש הצפוני, יש שני מנעולים, ופותחים אותם בשני מפתחות^{קכה}.

בלילה דלתות ההיכל סגורות ונעולות. ולפני שחיטת התמיד צריך לפתוח את דלתות ההיכל^{קכז}. ההיכל נעול מבפנים, ואי אפשר לפתחו מבחוץ^{קכז}.

כשבא בבוקר לפתוח את דלתות ההיכל, צריך מתחילה לפתוח את שני מנעולי הפשפש הצפוני, ולהיכנס דרכו אל התא הצפוני הראשון, ומהתא הזה יש פתח אל ההיכל, ונכנס אל תוך ההיכל עצמו, ופותח מבפנים את דלתות ההיכל^{קכח}.

באר התמיד

קכב. תפארת ישראל. במהרש"א (מדות ד ב) וז"ל: ונ"ל שעל מקדש שני נאמר שאמר שיהיה סגור ולא יבא בו איש כי השער זה קדוש שה' אלהי ישראל בא בו במקדש שני גם אם יהיה סגור יהיה ביאת השכינה דרך שם, וק"ל.

קכג. תפארת ישראל.

קכד. עפ"י תפארת ישראל.

קכה. בכתוב לעיל משנה ו'.

קכו. ראה בתוספות יום טוב ובתפארת ישראל שבקרבת שלמים למדין בגמרא (עירובין ב. ועוד) 'אל פתח אהל מועד' עד שתהא פתוח. ומקרבן שלמים למדין לכל הקרבנות, שבשעת שחיטתן צריך להיות פתח ההיכל פתוח.

קכז. רמב"ם.

קכח. רע"ב. תפארת ישראל.

וזה יבואר במשנה: בבוקר כשהולך לפתוח את שערי ההיכל, נטל את המפתח לקח את המפתח ופתח את הפשפש הצפוני, נכנס דרך הפשפש לתא הצפוני הראשון, ומן התא יש פתח להיכל, ונכנס בו אל ההיכל, עד שהוא מגיע לשער הגדול מבפנים קכט.

שערי ההיכל נעולים מבפנים על ידי בריחים ומנעולים, וכשהגיע לשער הגדול מבפנים, העביר את הנגר, מעביר את הבריח, ואת הפותחות, ואת המנעולים, ופתחו, ופותח את שער ההיכל הגדול מבפנים קל.

[יב] כזה קלא:

באר התמיד

קכט. רע"ב. תפארת ישראל.

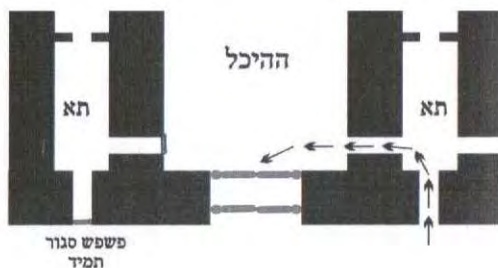
במשנה לעיל (משנה ו) כתוב שיש שני מפתחות.

לשיטת התפארת ישראל הפשפש הצפוני נעול רק על ידי מנעול פנימי אחד [הנקרא במשנה 'יורד לאמת השחי'], והמנעול השני שהוא מנעול רגיל [הנקרא 'פותח כיון'] נמצא בדלת שבין התא להיכל (תפארת ישראל). ובזה יתורץ לשון המשנה שכתוב 'נטל את המפתח' משמע מפתח אחד. שאכן לפשפש זה יש רק מנעול ומפתח אחד, והמפתח השני מיועדת לדלת הבאה ולא לכאן. אמנם לשיטת הרמב"ם והרע"ב ששני המנעולים ושני המפתחות עבורם הם בפשפש עצמו, יוקשה מלשון המשנה 'נטל את המפתח' משמע מפתח אחד. ולכאורה אפשר לתרץ שבלשון 'מפתח' נכללים שני המפתחות, וזה כעין שיגרא דלישנא.

קל. רע"ב. תפארת ישראל. המנעולים של דלתות ההיכל, הם מנעולים בלי מפתח (רא"ש).

קלא. הציור דלהלן הוא לפי שיטת רש"י וסייעתו [את הציור לפי שיטת הרמב"ם וסייעתו ראה ב'אוצר התמיד'].

❖ פתיחת שערי ההיכל ❖

נָגַר: בריח שעושים מאחורי הדלת, ומבריח מקצה אחד לקצה השני קלב.

פּוֹתְחוֹת: מנעולים קלג בלי מפתח קלד.

לֹא הָיָה שׁוֹחֵט הַשּׁוֹחֵט, השוחט שצריך לשחוט את קרבן התמיד, לא היה שוחט, עד ששומע קול שער הגדול שנפתח, עד ששומע את הקול שנפתח שער ההיכל, ורק אז היה שוחט קלה.

❖ באר התמיד ❖

קלב. שיטה לרבינו שמואל ב"ר יצחק. פירוש ראשון ברע"ב. התפארת ישראל תרגם: ריענעל.

קלג. עפ"י רא"ש. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל. התפארת ישראל תרגם: שלאסס.

קלד. עפ"י רא"ש.

קלה. ראה בתוספות יום טוב ובתפארת ישראל שבקרוב שלמים למדין בגמרא (עירובין ב. ועוד) 'אל פתח אהל מועד' עד שתהא פתוח. ומקרוב שלמים למדין לכל הקרבנות, שבשעת שחיטתן צריך להיות פתח ההיכל פתוח.

משנה ח

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל שַׁעַר הַגָּדוֹל שֶׁנִּפְתָּח. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַמַּגְרָפָה. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הָעֵץ שֶׁעָשָׂה בֶן קָטִין מוֹכְנֵי לְפִיּוֹר. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל גְּבִינֵי פָרוֹז. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַחֲלִיל. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַצִּלְצָל. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַשִּׁיר. מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִים קוֹל הַשׁוֹפָר. וַיֵּשׂ אֲדָמָרִים, אֵף קוֹל שֶׁל בֶּהֱן גָּדוֹל בְּשָׁעָה שְׁהוּא מְזַכֵּיר אֶת הַשֵּׁם בַּיּוֹם הַכַּפּוֹרִים. מִירִיחוֹ הָיוּ מְרִיחִים רִיחַ פְּטוֹם הַקְּטָרֶת. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן דִּגְלָאִי, עֲזִים הָיוּ לְבֵית אַבָּא בְּחָר מְכוּר, וְהָיוּ מְתַעֲשֹׂת מִרִיחַ פְּטוֹם הַקְּטָרֶת:

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל שַׁעַר הַגָּדוֹל שֶׁנִּפְתָּח. יְרִיחוֹ רַחוּק מִירוּשָׁלַם עֶשֶׂר פֶּרָסָאוֹת. וְשׁוֹמְעִים עַד יְרִיחוֹ אֶת קוֹל שַׁעַר הַחִיכָל שֶׁנִּפְתָּח קָלִי.

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַמַּגְרָפָה. מִירִיחוֹ שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל כְּלֵי הַשִּׁיר הַנִּקְרָא מַגְרִיפָה קָלִי.

[יג] כְּלֵי הַשִּׁיר הַנִּקְרָא מַגְרִיפָה, הִיא אֲמָה, וְגִבּוֹה אֲמָה, וַיְדִית יוֹצֵא מִמֶּנָּה. יֵשׁ בַּמַּגְרִיפָה עֶשְׂרֵה נִקְבִּים, וּבְכָל נִקְבִּי יֵשׁ קִנָּה,

באר התמיד

קלז. עפ"י רע"ב. עפ"י תפארת ישראל. ראה יומא ל"ט:

קלז. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

ובכל קנה יש עשרה נקבים. מכל נקב יוצא מין זמר, נמצא שמכל המגריפה יוצא מאה מיני זמר^{קלח}.

ויש אומרים שבכל קנה יש מאה נקבים, נמצא שמכל המגריפה יוצא אלף מיני זמר^{קלט}.

באר התמיד

קלח. ערכין י"א. וברש"י.

קלט. ערכין י"א. וברש"י.

יש כאן מקום שאלה איך פעולת כלי השיר הזה הנקרא 'מגריפה', ואיך מנגנים בו. דהרי אם הוא כמו חליל, הרי צריך לסתום באצבעות חלק גדול מהנקבים בשעת הניגון, כדי שיצא הניגון טוב. וכמו שכתוב לגבי החליל, שהוא מכה לפני המזבח, כי מכים עליו באצבעות בשעה שמנגנים (רע"ב ערכין ב ג). ואיך אפשר להקיש על כל כך הרבה נקבים שבמגריפה בבת אחת.

ביאר אדמו"ר שליט"א, שיתכן שהקנים שבתוך המגריפה, אינם מחוברים וקבועים, אלא שהם יוצאים ונכנסים במקומם. דהיינו, שהקנים האלו שהם כמו חלילים, נמצאים רוב הזמן שקועים בתוך חלל המגריפה, שהיא אמה וגבוה אמה, ובעת שמנגנים מוצאים כל קנה בזמנו לפי הניגון, ולעיתים מוציאים ומגלים רק נקב אחד, ולפעמים יותר, ולפעמים הכל, ולפי כמות הנקבים שמוציאים, כך משתנה הקול, והתנועה היוצא ממנו.

כ"ק מרן אדמו"ר מראחמסטריווקא שליט"א אמר לי, לשאול בזה את להבחל"ח הגאון הגדול רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל.

ושאלתיו, והסכים שיתכן הביאור הנ"ל, והוסיף עוד ביאור. ואמר שיתכן שיש על כל נקב מכסה קטן, ואופן הניגון הוא על ידי שלוחצים עם האצבע בצידו של המכסה, ועל ידי כן מתגלה הנקב ויוצא ממנו קול (כמו שיש במיני הציצרות). ע"כ.

ובענין מהיכן מגיע האוויר לתוך המגריפה. יתכן שמה שכתוב בגמרא 'וקתא יוצאה הימנה' שהוא הידית, הכוונה שידית זו היא כעין נאד מלא אוויר, ומנחים אותו תחת הזרוע, ולוחצים עליו על ידי הזרוע, והאוויר יוצא משם אל חלל המגריפה, ואח"כ יוצא האוויר דרך הנקבים. שכל נקב הוא באופן שונה, ומוציא מין קול שונה, ונעשה מזה ניגון יפה ונשגב מאוד הנשמע עד ירחוק. כראוי לבית אלקינו.

נאד כזה, יש בכלי שיר המוזכר במסכת כלים (כ ב) הנקרא 'חֲמַת חֲלִילִין'. וביאר התפארת ישראל מהו הכלי הזה וז"ל: 'זאקפייפּע' [-שק חלילים], והוא עשוי כעין מפוח שמחוברין בו כמה חלילים, יש שנקביהן צרים ועי"ז קולן דק, ויש שנקביהן רחבים, ועי"ז קולן עב וגם, וכשדוחקין על המפוח במקומות ידועות, אז מגנן מאליו ע"י הרוח היוצא מהמפוח דרך החלילים. וכבר יש אצלינו כלי קטן דומה לזה, לשחוק הקטנים ונקרא 'האמניקא' בל"א. ע"כ. וכתב התוספות יום טוב שבארץ רוסיה זה נמצא הרבה. בזמנינו נמצא הכלי הזה הרבה במדינת סקאטלאנד.

כעת מצאתי בספר שלמי הגיבורים שהקשה כמה קושיות, ואח"כ ביאר בענין צורת המגריפה [ראה ביאור התמיד]. בכללות ביאר השלמי הגיבורים שיתכן שהמגריפה היא תיבה סתומה, ובתוכה מבפנים עשר קנים, ובכל קנה עשרה נקבים. ויש מפוחים שעל ידם נכנס רוח לתיבה. וסגור באופן שיצא הרוח רק דרך הקנים. וראשי הקנים סמוכים מבפנים לעשר הנקבים

בבית המקדש יש שלשה כלים הנקראים בשם 'מגריפה' קמ'.

א. כלי שיר הנקרא בשם 'מגריפה' קמא. את קול כלי השיר הזה שומעים עד יריחו קמב.

ב. מגריפה שגורפים בה את הדשן מהמזבח קמג.

ג. כלי שלישי הנקרא 'מגריפה', והוא בצורת מגריפה. את הכלי הזה זורקים על הרצפה בין האולם והמזבח בכל בוקר כדי להשמיע קול גדול. וקול זה הוא לסימן שלשה דברים. כהן ששומע את קול המגריפה יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות, והוא רץ ובא קמד. לוי ששומע את קול המגריפה יודע שאחיו הלויים נכנסים לומר שיר, והוא רץ ובא קמה. וראש המעמד מעמיד את המצורעים בשער המזרח כדי שיהיו מוכנים להזות עליהם דם האשם קמו.

באר התמיד

שבתיתה. ולכל נקב יש כיסוי קמן. ויש מאה קלידים [כמו שיש בפסנתר הנקרא פיאנו], וכל אחד מהקלידים מחובר מבפנים, ע"י ברזל קצת ארוך, למכסה אחד שיש על אחד מהנקבים. ועל ידי ההקשה על הקלידים נפתחים ונסגרים הנקבים, ומשמיעים קול [כמו שיש בפסנתר הנקרא פיאנו], אלא ששם הקלידים מחוברים מבפנים לפמישים קמנים המקישים על מיתרים, אך כאן הם מקישים על נקבים]. והקנים משונים זה מזה, בעובי ובאורך, וכן הנקבים שונים זה מזה בגדלם ובמקומם בקנה אם רחוק אם קרוב. ובזה עולה שכל נקב משמיע קול שונה מחבירו, עד שעולה למאה קולות. ולפי דרך זה, אפשר לבאר שיהיה כך גם לפי השיטה שיש אלף נקבים, שיהיה גם כן כנ"ל, אלף קלידים, ויצאו מהמגריפה אלף קולות.

קמ. תוספות יום טוב תמיד ה' ו'. ובעי"ז בתוס' ערכין י:

קמא. ערכין י"א.

קמב. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

קמג. תמיד ב' א'.

קמד. תמיד ה' ו'.

קמה. תמיד ה' ו'.

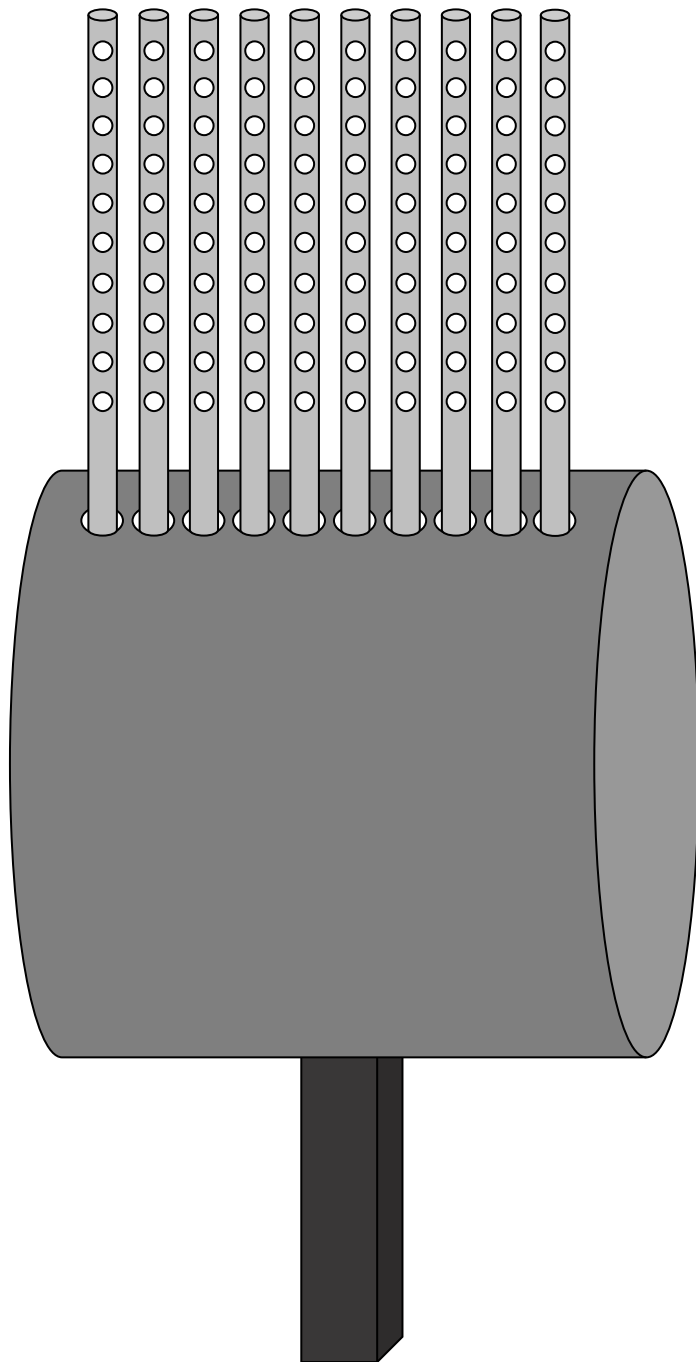
קמו. רמב"ם תמיד ה' ו'.

להלן ציור כלי השיר הנקרא 'מגריפה' קמז:

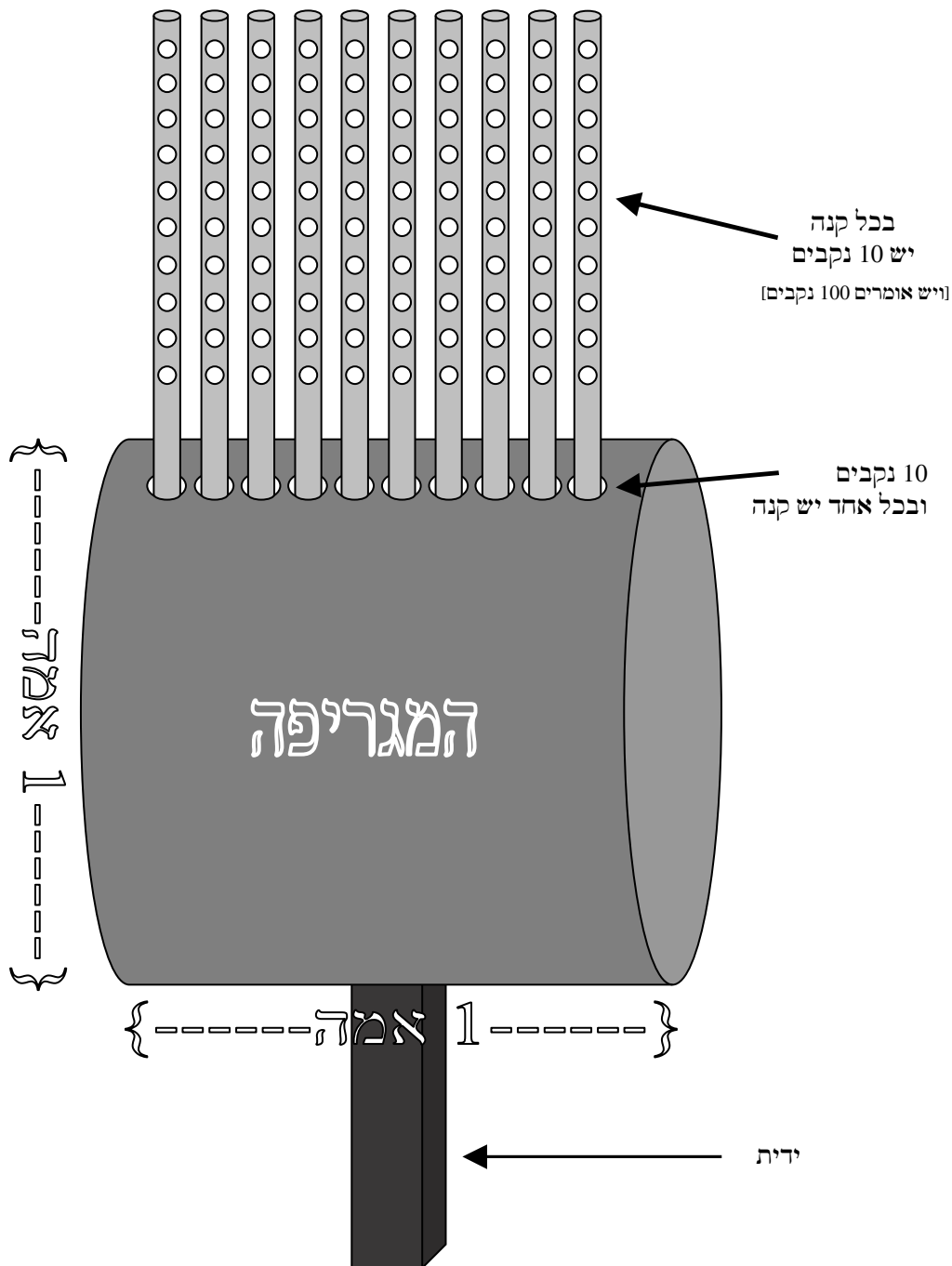
❧ באר התמיד ❧

קמז. ציור המגריפה להלן, הוא להמחשה בלבד. ואיננו יודעים את הצורה ממש. ורק ניסינו להמחיש את הכתוב בגמרא בערכין ולא ציירנו את הביאורים שכתבנו בזה, אלא רק להבנת פשט הגמרא. ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנוכח לראות את המגריפה על מכונה ואת כל הכלים בבית המקדש במהרה בימינו אמן.

כלי שיר הנקרא מגריפה

✧ המגריפה - עם המדות ✧

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הָעֵץ שֶׁעָשָׂה בֶן קַטִּין מוֹכְנִי לְפִיּוֹר. מִירִיחוֹ שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל הַגִּלְגַּל מַעֵץ הַנִּקְרָא 'מוֹכְנִי', שֶׁמַּעֲלָה בַּגִּלְגַּל אֶת הַכִּיּוֹר מֵהַבּוֹר, בְּכָל בּוֹקֵר.

מוֹכְנִי: כָּל מַיִם שֶׁנִּמְצְאוּ בְּכָלִי שֶׁרַת בַּלִּילָה, הַמַּיִם נִפְסָלִים. בְּאִמְצַע יָמֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, הָיָה כְּהֵן גָּדוֹל שֶׁשְּׁמוֹ 'בֶּן קַטִּין', וְהוּא עָשָׂה 'מוֹכְנִי' עֲבוֹר הַכִּיּוֹר, שֶׁהוּא גִלְגַּל מַעֵץ, שֶׁעַל יָדוֹ מִשְׁקָעִים אֶת הַכִּיּוֹר בְּכָל לַיְלָה לְבוֹר מַיִם הַנִּקְרָא 'בוֹר הַגִּדּוֹל'^{קמח}, שֶׁנִּמְצָא שָׁם לִיד מְקוֹם הַכִּיּוֹר^{קמט}. וּבִזְזָה הַמַּיִם מֵחֻבְרִים לְקֶרֶקֶע וְאֵינָם נִפְסָלִים בַּלֵּינָה^{קנ}.

באר התמיד

קמח. רבינו אליעזר בר נתן הראב"ן בסימן כ"ה. רבינו יהונתן עירובין ל"ה. תוספות יום טוב עירובין י"ד.

קמט. תוספות יום טוב בסימני הציור. וכן משמע בתפארת ישראל בסימני הציור.

קנ. יומא ל"ז. וברש"י. זבחים כ'. וברש"י. המפרש. תפארת ישראל.

אך לשיטת הרמב"ם ה'מוכני' הוא כלי שנמצא מעל הכיור ואו שהוא כלי ענול בגלגל סביבות הכיור (דרך חכמה הלכות בית הבחירה ד יח), והכלי הזה הוא חול ואינו כלי שרת, ובו נמצאים המים. ומפני שהכלי הזה אינו קדוש, המים שנמצאים בו אינם נפסלים בלינה. וכשרוצה כהן לקדש ידיו ורגליו מן הכיור, הוא פותח את הפתח שבין הכלי שמעל הכיור הנקרא 'מוכני' אל הכיור עצמו, ונכנס מים לכיור כפי הצורך ראשון ראשון, ואז הוא מקדש ידיו ורגליו מהכיור במים שנכנסו לשם (פירוש המשניות להרמב"ם תמיד א ד. פירוש המשניות להרמב"ם יומא ג יא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יח).

ולפי מה שכתב הרמב"ם (הלכות ביאת המקדש ה יג) וז"ל: כמה מים צריכין להיות בכיור, אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים. ע"כ. צריך לומר שבכל פעם מכניסים לכיור מים כדי שיעור שיהיה שם מים עבור ד' כהנים. ואז מקדשים. אבל אין מכניסים יותר מזה, כדי שלא יפסל בלינה.

והנה שיטת הרמב"ם זו נתבארה בג' מקומות (פירוש המשניות להרמב"ם תמיד א ד. פירוש המשניות להרמב"ם יומא ג יא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יח). אבל במקום אחד (הלכות ביאת המקדש ה יד) כתב הרמב"ם כפי שיטת רש"י, שכדי שלא יפסלו המים בלינה משקעין את הכיור בתוך מי מקוה או מעין, ובבוקר מעלים אותו. ולכאורה יוקשה מהי שיטת הרמב"ם.

ומתרץ בדרך חכמה (הלכות בית הבחירה ד יח) ששיטת הרמב"ם היא ששניהם נכונים, ואם לא השתמשו במוכני למעלה צריך להשתמש במוכני למטה. ועי"ש.

כשמעלים את הכיור מהבור על ידי המוכני, שומעים את קול המוכני עד יריחו.

❧ הכיור וכנו, והמוכני ❧

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל גְּבִינֵי פָרוֹז. בְּכָל יוֹם סָמוּךְ לַעֲלוֹת הַשַּׁחַר,
כִּהְיָה הַנִּקְרָא גְּבִינֵי כְרוּזִי^{קנב} מִכְרִיז לִפְנֵי שַׁעַר בֵּית הַמּוֹקֵד
הַסְּגוּרִי^{קנג} 'עֲמְדוּ כַּהֲנִים לַעֲבוֹדַתְכֶם, וְלוֹיִם לְדוֹכַנְכֶם, וְיִשְׂרָאֵל
לְמַעַמְדְכֶם^{קנד}. וְשׁוֹמְעִים אֶת קוֹלוֹ עַד יִרְיָחוֹ.

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַחֲלִיל. מִירִיחוֹ שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל הַחֲלִילִי^{קנה},
שֶׁמִּנְגְּנִים בּוֹ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ^{קני}.

הַחֲלִיל נִקְרָא גַם בְּשֵׁם 'אַבּוּבִי^{קנז}. הַחֲלִיל עָשׂוּי מִקְנֶה קָלוֹף וּדְקִי^{קנח}.

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַצִּלְצָל. מִירִיחוֹ שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל
הַצִּלְצָלִי^{קנט}, שֶׁמִּנְגְּנִים בּוֹ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

הַצִּלְצָל הוּא כְּמוֹ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת רַחְבוֹת מִנְחוּשֶׁתִּי^{קס} וּמְכִים זֶה
בְּזֶקֶסֶא.

✧ באר התמיד ✧

קנא. רע"ב.

קנב. פירש רש"י: גביני המכריז (יומא כ:).

קנג. תפארת ישראל.

קנד. רמב"ם.

קנה. החליל, תרגם התפארת ישראל: פלעטהע.

קנו. בשיר הלויים שבכל ימות השנה, עולה שיש סדר מיוחד לכלי השיר, לכל זמן וזמן, באיזה
כלי שיר, וכמות הכלים מכל מין. כמבואר בערכין (י-יג:).

אבל בשמחת בית השואבה, מזמרינ בכל כלי שיר. כמבואר בתוספתא (סוכה ד ז), ויש כלי שיר
רבים מאוד בלא מספר, כמבואר במשנה (סוכה ה ד). וכן כתב הרמב"ם (הלכות לולב ח יג) וז"ל:
החליל מכה ומנגנין בכינור ובנבלים ובמצלותים, וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו.
ע"כ. מזה גם כן משמע שמלבד הכלים שהוזכרו, גם כן מנגנים שם בכלי שיר רבים מאוד
נוספים.

קנז. ערכין י:

קנח. ערכין י: וברש"י. בבית המקדש השני היה חליל שנשא משה רבינו (ערכין י:).

קנט. על הצלצל ממונה בן ארזה, ככתוב במסכת שקלים (ה א): בן ארזה על הצלצל. וברע"ב:
צלצל. כלי שיר שיש לו קול גדול, לשון תצילנה אוניו, צימבלי"ו בלע"ז. וכשהיו שומעין קולו היו
הלויים מתחילין בשיר.

להלן (תמיד ז ג): וְהָקִישׁ בֶּן אֶרְזָא בְּצִלְצָל. בתפארת ישראל: הרבה מיני שיר היו שם, אבל עם
הצלצל התחילו.

רג

תמיד

פרק ג משנה ח

חיי

צלצל

באר התמיד

קס. בבית המקדש השני היה צלצל נחושת שנשאר מימות משה רבינו (ערכין י:).
קסא. רע"ב ערכין פ"ב מ"ה.

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִין קוֹל הַשִּׁיר. מִירִיחוֹ שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל הַשִּׁיר
בַּפֶּה^{קסב}, שִׁמְשׁוֹרִים הַלּוּיִם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִים קוֹל הַשׁוֹפָר. מִירִיחוֹ שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל הַשׁוֹפָר,
שֶׁתּוֹקְעִים בְּכָל יוֹם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ^{קסג}.

[יד] וַיֵּשׁ אֲמָרִים, אֶף קוֹל שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְזַכֵּר אֶת הַשֵּׁם
בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. שֶׁגַּם אֶת קוֹלוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן גָּדוֹל כְּשֶׁמְזַכֵּר אֶת הַשֵּׁם
הַמְּפֹרָשׁ בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, שׁוֹמְעִים עַד יְרִיחוֹ^{קסד}.

מִירִיחוֹ הָיוּ מְרִיחִים רִיחַ פְּטוֹם הַקְּטָנֶת. מִירִיחוֹ מְרִיחִים אֶת רִיחַ
הַקְּטוֹרֶת^{קסה}.

באר התמיד

קסב. תפארת ישראל.

ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ג ג): ואין פוחתין משנים עשר לזמן עומדים על הדוכן בכל יום לומר
שירה על הקרבן, ומוסיפין עד לעולם. ואין אומרים שירה אלא בפה בלא כלי, שעיךר השירה
שהיא עבודתה בפה. ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכלי שיר. מהן לזמן ומהן ישראלים
מיוחסין המשיאין לכהונה. שאין עולה על הדוכן אלא מיוחד. ואין אלו המשוררים על פי הכלים
עולין למנין השנים עשר.

קסג. רמב"ם. תפארת ישראל.

במסכת סוכה (ה ה): אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש, ואין מוסיפין על ארבעים
ושמנה. בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות במקדש, שלש לפתיחת שערים, ותשע לתמיד
של שחר, ותשע לתמיד של בין הערבים. ובמוסף היו מוסיפין עוד תשע. ובערב שבת היו
מוסיפין עוד שש, שלש להבטיל העם ממלאכה, ושלש להבדיל בין קדש לחל. ערב שבת שבתוך
החג היו שם ארבעים ושמונה, שלש לפתיחת שערים, שלש לשער העליון, ושלש לשער התחתון,
ושלש למלוי המים, ושלש על גבי מזבח, תשע לתמיד של שחר, ותשע לתמיד של בין הערבים,
ותשע למוסף, שלש להבטיל את העם מן המלאכה, ושלש להבדיל בין קדש לחל.

קסד. תפארת ישראל.

בגמרא (יומא למ): תנו רבנן עשר פעמים מזכיר כהן גדול את השם בו ביום, ג' בידיו ראשון,
ושלשה בידיו שני, ושלשה בשעיר המשתלח, ואחד בגורלות. וכבר אמר השם ונשמע קולו
ביריחו.

ברש"י: שלשה בידיו ראשון. של פר, אנא השם חמאתי, אנא השם כפר, לפני ה' תטהרו. ואחד
בגורלות. לה' חמאת.

קסה. בגמרא (יומא למ): עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת, נשים שביריחו אינן
צריכות להתבשם מריח קטורת, כלה שבירושלים אינה צריכה להתקטש מריח קטורת.

[טז] אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן דִּגְלַאי, עֲזִים הָיוּ לְבֵית אָפֶא, בָּהֶר מְכֹר, שֵׁם מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא כְּדִקְסָו, וְהוּא רְחוֹק מִירוּשָׁלַיִם^{קסז}, וְהָיוּ מִתְעַטְשׂוֹת מִרִּיחַ פֶּטָנִים הַקְטַמְתָּ^{קסט}.

משנה ט

מִי שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוֹן מְזִבַּח הַפְּנִימִי, נִכְנָס וְנָטַל הַטָּנִי וְהִנִּיחוֹ לְפָנָיו, וְהָיָה חוֹפֵן וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ, וּבִאֲחֻרְוֹנָה פָּבַד אֶת הַשָּׂאֵר לְתוֹכוֹ וְהִנִּיחוֹ וַיֵּצֵא. מִי שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּנוּרָה, נִכְנָס וּמָצָא שְׁנֵי גֵרֹת מְזֻרְחִים דּוֹלְקִים, מִדֶּשֶׁן אֶת הַשָּׂאֵר וּמִנִּיחַ אֶת אֵלּוֹ דּוֹלְקִין בְּמִקְוָמוֹ. מְצָאן שְׂפָכוֹ, מִדֶּשֶׁן וּמִדֶּלִיקוֹן מִן הַדּוֹלְקִים, וְאַחֵר בֶּךָ מִדֶּשֶׁן אֶת הַשָּׂאֵר. וְאִבֵּן חֵיתָה לְפָנֵי הַמְּנוּרָה וּבָהּ שָׁלַשׁ מַעֲלֹת, שֶׁעָלֶיהָ הִפִּיחַ עוֹמֵד וּמִטִּיב אֶת הַגֵּרֹת. וְהִנִּיחַ אֶת הַבּוֹז עַל מַעֲלָה שְׁנִיָּה וַיֵּצֵא:

בְּהִיכַל יֵשׁ [טז] אֶת הַמְּנוּרָה^{קסז}, וְאֶת הַשּׁוֹלְחַן, [יח] וְאֶת הַמְּזֻבָּח הַפְּנִימִי.

באר התמיד

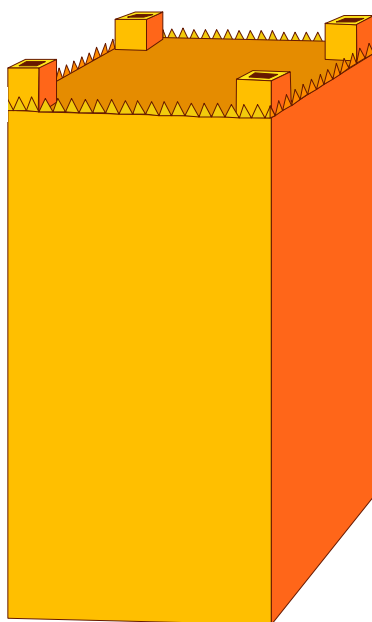
קסו. רע"ב. תפארת ישראל.

קסז. תפארת ישראל.

קסט. בגמרא (יומא לט:): אמר רבי (יוסי בן דולגאי), עזים היו לאבא בהרי (מכמר), והיו מתעטשות מריח הקטורת. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרח, סח לי וקן אחד, פעם אחת הלכתי לשילה והרחתי ריח קטורת מבין כותליה. בתוס': כלה שבירושלים לא היתה צריכה להתבשם מריח הקטרת. תימה דאמר פרק כל שעה (פסחים כו.) קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה, ודייק מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא, מאי לאו לאותן העומדין בפנים דלא איפשר וקא מיכוון ואביי לאותם שבהוין, א"כ לאביי היו עושין איסור בכל יום, ויש לומר אינו אסור אלא שלא יקרבו עצמן לעזרה כדי להריח יותר.

המנורה בצד דרום, השולחן בצד צפון. והמזבח הפנימי באמצע משוך כלפי חוץ. ושלתם מונחים משליש ההיכל ולפנים^{קע}.

❧ מזבח הפנימי ❧

❧ באר התמיד ❧

קסט. קני המנורה הם באלכסון ולא בעיגול. כמו שכתב רש"י (שמות כה לב), וכן צייר הרמב"ם בכת"ק, וכן כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם בשם אביו, וכ"כ בתשובת הריב"ש (סימן ת"י), וכ"כ רבינו יוסף בכור שור תלמיד ר"ת (שמות כה לד), וכן ביאר כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זיע"א, וכן כתב מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א (דרך חכמה הלכות בית הבחירה ג יז). קע. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג' י"ז.

מי שזוכה בדישון מזבח הפנימי, מי שזוכה בפיס שהוא ידשן את מזבח הפנימי^{קע}, נכנס להיכל^{קע}, ונטל את הכלי הנקרא 'טני', והניחו לפניו, והניח את הטני לפניו על רצפת ההיכל^{קע}. סמוך למזבח הפנימי.

טני: מלשון^{קע} וְשָׁמַת בְּטָנָא, דומה לסל ופיו רחב^{קע}. ה'טני' דומה לכלי הנקרא 'תרכב', ומחזיק שני קבין וחצי^{קע}, ה'טני' עשוי מזהב^{קע}.

באר התמיד

קעא. ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג ד-ט) וז"ל: ד. כיצד סדר הקטרת הקטורת בכל יום. מי שזוכה בדישון המזבח הפנימי נכנס בכלי קודש וטני היה שמו ושל זהב היה ומחזיק קבין וחצי. מניח הטני בארץ לפניו וחופן בידיו האפר והפחם שבתוך המזבח ונותן לתוך הטני. ובאחרונה מכבד את השאר לתוכו ומניחו שם בהיכל ויוצא. ומי שזוכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש. וכסוי היה לו ובזך היה שמו ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו. ומכסה את הכף בבגד קטן ואוחז הכף בידו ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו. ה. וכיצד חותה. זה שזוכה במחתה לוקח מחתה של כסף ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך. ונוטל מן הגחלים שנתאכלו במערכה שנית. ויורד ומערך לתוך מחתה של זהב. אם נתפורז מן הגחלים כמו קב או פחות מכבדן לאמה ובשבת כופה עליהן הפסכת. ואם נתפורז יתר על קב חוזר וחותה.

ו. שלשה דברים היה הפסכת משמש. כופין אותו על הגחלים. ועל השרץ בשבת. ומורידין בו את הדשן מעל המזבח.

ז. ומקדים לפניהם זה שדשן המזבח הפנימי ונוטל הטני שבו דשן המזבח ומשתחוה ויוצא. וזה שבידו המחתה צובר את הגחלים על גבי המזבח הפנימי ומרדדן בשולי המחתה ומשתחוה ויוצא. וזה שבידו הכף נוטל את הבזך מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו ורואה אם נתפורז מן הקטורת מעט בכף אוהבו או קרובו נותן לו לתוך חפניו זה שנתפורז עם הקטורת שבבזך ומשתחוה ויוצא.

ח. ואומרים לזה המקטיר הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכוה. ומתחיל ומשליך הקטורת על האש בנחת כמי שמו. קד סולת עד שתתרדד על כל האש.

ט. ואין המקטיר מקטיר עד שהמונה אומר לו הקטר. ואם כהן גדול הוא אומר לו הממונה אישי כהן גדול הקטר. ואחר שאומר יפרשו כל העם ויקטיר המקטיר וישתחוה ויצא.

קעב. תפארת ישראל.

קעג. תפארת ישראל.

קעד. דברים כ"ו ב'.

קעה. לעיל משנה ו'. וברע"ב.

וְהָיָה חוֹפֵן וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ, וְלוֹקַח בַּחֲפִנְיוֹ^{קעח} אֶת הָאִפֶּר מִמִּזְבַּח
הַפְּנִימִי, וְנוֹתֵנוּ לְתוֹךְ הַטְּנִיקֶעֱט. וּבְאַחֲרוֹנָהּ, בְּאַחֲרוֹנָה כְּשֶׁלֹּא נִשְׁאָר
עַל הַמִּזְבֵּחַ אֵלָּא מֵעַט דֶּשֶׁן, שְׂאִינוּ יָכוֹל לַחֲפֹנוּ בִידּוֹ, כִּפֵּד אֶת
הַשְּׂאָר לְתוֹכוֹ, כִּיבֵד בַּמַּכְבֵּדֶת^{קפ} אֶת הַדֶּשֶׁן לְתוֹךְ הַטְּנִיקֶפֶא, וְהִנִּיחוֹ,
וְהִנִּיחַ אֶת הַטְּנִי עַל הָרִצְפָּה בַּחִיכְלֶקֶפֶב, וַיֵּצֵא.

אֶת הַטֶּבֶת נֵרוֹת הַמְּנוֹרָה, עוֹשִׂים בִּשְׁנֵי פַעֲמִים, בְּתַחֲלִילָה לַחֲמִשׁ
נֵרוֹת, וּמִפְסִיקִים וְעוֹשִׂים עֲבוּדָה אַחֲרָת, וְאַחֵר כֵּךְ מְטִיבִים אֶת

באר התמיד

קעו. בתפארת ישראל וז"ל: דאף על גב שהיה כמות הכלי גדול כתרקב גדול שמחזיק ג' קבין,
אפילו הכי לא היה מחזיק בתוכו רק קבין ומחצה, כדי שיהיה נראה שהוא מלא דוה דרך כבוד,
וזה היה מדעשו דופנה עב, דכך היו רגילין במקדש לעשות כלים שדפנן עב (כיומא פ"ד מ"ד),
ונראה לי הטעם כדי להראות שאין עניות במקום עשירות (מנחות פ"ח ב').
קעז. רע"ב לעיל משנה ו'.

קעה. בידיו.

קעט. תפארת ישראל.

קפ. הנקרא מטאטא (ישעיה יד כג, ראש השנה כו: מגילה יח.). ונקרא בעז"ם.

קפא. תפארת ישראל.

קפב. תפארת ישראל.

ברע"ב וז"ל: והניחו. לפני שם ויצא. אבל מיד לא היה מוציאו, שכיון שצריך לתת הדשן אצל
המזבח קדמה כמו דשון המנורה, ממתין עד לאחר זריקת התמיד, שהיה עושה הטבת שתי נרות
וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהם מוציאין זה לפני זה הכזו ושופכין הדשן במקום
אחד אצל המזבח ונבלעים שם במקומן. ע"כ.

כתב התפארת ישראל וז"ל: והא דלא הוציאו השתא, נראה לי משום דדשן הקטורת ודישון
המנורה שניהן נבלעין בדרך נס כשיניחום אצל מזבח החיצון, והרי דישון המנורה אי אפשר
להוציאו עכשיו עדיין, מדהיטיב השתא רק ה' נרות, וב' נרות האחרונים לא ייטיב עד אחר
הקטרת הקטורת, לכן היה ממתין גם כן מלהוציא דישון הקטורת עד אחר הטבת גם ב' נרות
האחרונים, כדי להוציא ב' הדישונים יחד, ויבלעו שניהן בנס פעם א' יחד, דאסור להטריח קמי
שמיא כביכול להרבות ניסים שלא לצורך, כהך מעשה דרבא (תענית כד:).

שתי הנרות. וזה כדי להרגיש את כל העזרה^{קפג}, דהיינו להרחיב משך זמן אותה העבודה כדי שיהא לה הכר^{קפד}.

[טז] **מִי שִׁזְכָּה בְּדִשּׁוֹן הַמְנוּחָה, מִי שִׁזְכָּה בַּפִּים שֶׁהוּא יֹדֵשׁן אֶת הַמְנוּחָה^{קפה}, נִכְנָס לְהִיכָל.**

באר התמיד

קפג. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ג' ט"ז. אבל יש מעם נוסף, שכתוב (שמות ל ז) 'בבקר בבקר בהמיבו את הנרות' – חלקהו לשני בקרים (יומא לג: וראה פירוש המשניות להרמב"ם כאן).

קפד. רמב"ם.

קפה. ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג י"ז) וז"ל: י. דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מצות עשה שנאמר (שמות כז כא) 'ערוך אותו אהרן ובניו'. והדלקת הנרות דוחה את השבת ואת המזמאה כקרבנות שקבוע להן זמן שנאמר (שמות כז ב, ויקרא כד ב) 'להעלות נר תמיד'.

יא. וכמה שמן הוא נותן לכל נר. חצי לוג שמן שנאמר (שמות כז כא, ויקרא כד ג) 'מערב עד בקר' תן לו כמדה שיהיה דולק מערב עד בקר. ואין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין הערבים.

יב. מהו דישון המנורה. כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במידה והוא חצי לוג. וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם דישון המזבח הפנימי והחיצון ומדליק נר שכבה. והדלקת הנרות היא הטבתם. ונר שמצאו שלא כבה מתקנו.

יג. נר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דשנונו אלא ממזבח החיצון. אבל שאר הנרות כל נר שכבה מהן מדליקו מנר חבירו.

יד. וכיצד מדליקו מושך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה. לפי שהנרות קבועים במנורה ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

טו. כל הפתילות שאסור להדליק בהן בשבת אסור להדליק בהן במקדש במנורה שנאמר (שמות כז ב, ויקרא כד ב) 'להעלות נר תמיד' שתהא שלהבת עולה מאליה.

טז. לא היה מטיב כל הנרות בפעם אחת אלא מטיב חמשה נרות ומפסיק ועושין עבודה אחרת ואחר כך נכנס ומטיב השנים. כדי להרגיש את כל העזרה.

יז. כל נר שכבה מדליקין אותו מנר אחר מהן כמו שביארנו. וכיצד סדר ההטבה זה שזכה בדישון המנורה נכנס וכלי בידו וכזו שמו ושל זהב היה דומה לקיתון גדול. מדשן בו את הפתילות שכבו ואת השמן הנשאר בנר והטיב חמשה נרות ומניח הכזו שם לפני המנורה על מעלה שנייה משלש מעלות שלפניה ויוצא. ואחר כך נכנס ומטיב שני הנרות ונוטל הכזו בידו ומשתחוה ויוצא. ע"כ.

כתב הכסף משנה (הלכה יב) וז"ל: ומ"ש והדלקת הנרות היא הטבתם, זהו דעת רבינו שהוא סובר שגם בבקר מדליק הנרות דכי כתיב והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהמיבו

התנא שאומר את משנה זו, סובר שהמנורה מונח מזרח ומערב^{קפז}. דהיינו שלש קנים למזרח, ושלש קנים למערב^{קפו}.

שני הנרות הסמוכים לצד מזרח, הם הנקראים 'נרות מזרחיים'^{קפח}.

'נר המערבי'^{קפט} הוא הנר השני מצד מזרח, והוא נקרא 'מערבי' לגבי הנר הראשון החיצון במזרח^{קצ}.

באר התמיד

את הנרות פירוש בהטיבו בהדליקו. והאחרונים חולקים עליו ואומרים שאין הדלקת הנרות אלא בין הערבים ופירוש בהטיבו אינו הדלקה אלא תיקון הפתילות וכל זה תמצא באורך בתשובות הרשב"א סי' ש"ט ומ"ט. ומדברי רש"י שכתבתי בסמוך וממה שכתב בפירוש התורה נראה שדעתו כדעת האחרונים וכן נראה שהוא דעת הראב"ד ממה שכתב בפרק שני מעבודת יוה"כ וכן דעת אונקלוס.

קפו. רע"ב.

קפז. תפארת ישראל.

מחלוקת תנאים איך המנורה עומדת: רבי סובר שהמנורה מונח מזרח ומערב, ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר שהמנורה מונח צפון ודרום (מנחות צח:).

הרמב"ם (הלכות בית הבחירה ג יב) פסק כמו התנא שסובר שהמנורה מונח מצפון לדרום. והראב"ד חולק.

ראה ב'אוצר התמיד' את שיטת הרמב"ם בביאור משנה זו.

קפח. עפ"י רע"ב. עפ"י תפארת ישראל.

קפט. בגמרא (שבת כב: מנחות פו:): עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים. וביומא (לט:). תנו רבנן ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק וכו' והיה נר מערבי דולק. מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כבה.

ברש"י: והיה נר מערבי דולק. לאחר שכבו שאר כל הנרות. ואע"פ שממנו מתחיל להדליק ערבית בו היה מסיים הטבת נרות שחרית, והוא עדות שהשכינה שורה בישראל, כדכתיב מחוץ לפרוכת העדות, ואמרינן במסכת שבת (כב:): עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, ואמרינן (שם) מאי עדות זה נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים. ואיזהו נר מערבי, למאן דאמר (מנחות צח:): שבעת הנרות סדורים מזרח ומערב, קרי נר מערבי נר שני שסמוך לראשון שבמזרח. וכו'.

קצ. רש"י שבת כ"ב: רש"י יומא ל"ט. רע"ב. תפארת ישראל.

במעם שדוקא נר זה הוא הנר מערבי, כתב הרע"ב וז"ל: ומה שמיטיב חמש של צד מערב תחילה, ולא חמש לצד מזרח ולבסוף שתים של מערב ומהם היה לו להדליק, ולא עבד הכי משום דכתיב (ויקרא כד) להעלות נר תמיד מחוץ לפרוכת העדות יערוך אותו לפני ה', אמרה

הכהן נכנס להיכל, ומצא שני גרות מזרחיים דולקים, ומוצא את הנרות המזרחיים דולקים, ומשאיר אותם לדלוק^{קצא}.

אבל שאר חמשת הנרות, אפילו אם רואה שהם דולקים, מכבה אותם, ומדשן את השאר, מנקה את חמשת הנרות^{קצב}.

ומניח את אלו דולקין במקומן, ומניח את שני הנרות המזרחיים שימשיכו לדלוק, ואינו מנקה אותם כעת^{קצג}.

מדשן: מסיר מהם את השמן הישן, ומסיר את הפתילה הישנה על ידי המלקחים^{קצד}, ומנקה את האפר על ידי המחתה^{קצה}, ומניח

באר התמיד

תורה קבע נר להדליק ממנו שאר נרות, ואיזה זה נר שני של צד מזרח, והוא קרוי נר מערבי, דכי עייל בהיכל בהחזא נר פגע ברישא, ואין מעבירין על המצות, ואיכא למימר בהחזא אתוקם הנס והוקבע להדליק ממנו. ובנר ראשון אי אפשר, דהא כתיב לפני ה', מאותו נר של צד שכינה שהוא לצד מערב, ואין נר ראשון קרוי לפני ה'.

קצא. רע"ב. תפארת ישראל.

קצב. רע"ב. תפארת ישראל.

קצג. רע"ב. תפארת ישראל.

קצד. בשמות (כה לח): ומלקחיה ומחתתיה וזהב טהור.

ברש"י: ומלקחיה. הם הצבתים העשויין ליקח בהם הפתילה מתוך השמן, לישבן ולמושכן בפי הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרויים מלקחים. וצביתהא שתרנגם אונקלוס, לשון צבת, טוליי"ש בלע"ז.

בבמדבר (ד ט): ולקחו בגד תכלת וכסו את מנרת המאור ואת גרתייה ואת מלקחיה ואת מחתתיה ואת כל כלי שמנה אשר ישרתו לה בהם.

ברש"י: מלקחיה. כמין צבת, שמושך בה את הפתילה לכל צד שרצה.

קצה. ברש"י (שמות כה לח): ומחתותיה. הם כמין בויבין קטנים, שחותה בהן את האפר שבנר בבקר בבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות שדלקו הלילה וכבו, ולשון מחתה פויישד"א בלע"ז, כמו לחתות אש מיקוד (ישעיה ל יד).

ברש"י (במדבר ד ט): מחתתיה. כמין כף קטנה, ושוליה פשוטין ולא סגלגלים, ואין לה מחיצה לפניו אלא מצדיה וחותה בה את דשן הנרות כשמטיבן.

הכל בכזו. ומקנה את הנרות קצו בספוג קצו. ואחר כך שם שמן חדש ופתילה חדשה קצו.

אבל אם מצאן שפכו, מצא ששני הנרות המזרחיים נכבו כבר קצו, מְדַשֵּׁן, אין הכוונה שמחליף את השמן ואת הפתילה, אלא רק מסיר את הדשן שבראש הפתילה הישנה, ומגביה את הפתילה, ומְדַלֵּק וּמְדַלֵּק מְדַלֵּק בחזרה, מן הדולקים, מושך את הפתילה ומדליקה מהנרות שעדיין דלוקים^א. ואם אין נרות דולקים מביא אש בקיסס^ב ממזבח החיצון^ג.

וזה כדי שיהיה ניכר היטב ההפסק שבין הטבת חמש הנרות לשתי הנרות^ד.

ואחר כך מְדַשֵּׁן אֶת הַשָּׂאָר, ואחר כך מטיב את חמשת הנרות. דהיינו, מסיר מהם את השמן הישן, ומסיר את הפתילה הישנה על ידי המלקחיים^ה, ומנקה את האפר על ידי המחתה^ו, ומניח

באר התמיד

קצו. 'נר' הוא הכלי שבו השמן והפתילה. וכדאיתא ברש"י (במדבר ד ט): נרותיה. לוצי"ש בלע"ז שנותנים בהן השמן והפתילות.

קצו. מנחות פ"ח: וכן משמע ברמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג' י"ב.

קצו. רע"ב. תפארת ישראל. ומונחים כך מוכנים עם השמן והפתילות עד הערב, ובערב מדליקן. אבל לשיטת הרמב"ם מדליק את נרות המנורה גם בבוקר.

קצו. כגון לאחר שמת שמעון הצדיק וכבר לא היה הנס שהנר המערבי נשאר דולק כל היום. נר המערבי הוא הנר השני מהנרות המזרחיים (רע"ב).

ר. פתילות המנורה הן ארוכות (שבת כב:). ברש"י (שם) וז"ל: בפתילות ארוכות. כל הפתילות יוצאות חוץ לנרותיהם עד שמגיעות זו לזו ומדליק ממנה הסמוכה לה והשאר זו מזו.

רא. ראה ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג יד) וז"ל: וכיצד מדליקן מושך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה. לפי שהנרות קבועים במנורה ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

רב. תפארת ישראל.

רג. רע"ב. תפארת ישראל.

רד. רע"ב. תפארת ישראל.

רה. בשמות (כה לח): וּמִלְקָחֶיהָ וּמִחַתְתֶּיהָ זָהָב טָהוֹר.

הכל בכזו. ומקנה את הנרותיו בספוגי". ואחר כך שם שמן חדש ופתילה חדשה".

רק יותר מאוחר, לאחר שמפסיקים ועושים עבודה אחרת, מדשן את שני הנרות המזרחיים, ונותן בהם שמן חדש ופתילה חדשה". וזה כדי להרגיש את כל העזרה", דהיינו להרחיב משך זמן אותה העבודה כדי שיהא לה הכרי".

וְאֵכָן הֵיְתָה לִפְנֵי הַמְנוּרָה, וְכֵה שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת, שְׁעָלֶיהָ הַפֶּה עוֹמֵד וּמְטִיב אֶת הַנְּרוֹת. גּוֹבֵה הַמְנוּרָה הוּא שְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה טַפְחִים,

באר התמיד

ברש"י: ומלקחיה. הם הצבתים העשויין ליקח בהם הפתילה מתוך השמן, לישבן ולמושכן בפי הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרניים מלקחים. וצביתהא שתרנם אונקלוס, לשון צבת, טוליי"ש בלע"ז.

בבמדבר (ד ט): וְלָקְחוּ בְּגֵד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת מְנֹרַת הַמָּאֹר וְאֶת נִרְתֶּיהָ וְאֶת מְלָקְחֶיהָ וְאֶת מַחְתֵּיתָהּ וְאֶת כָּל כְּלֵי שְׂמֹנֶה אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ לָהּ בָּהֶם.

ברש"י: מלקחיה. כמין צבת, שמושך בה את הפתילה לכל צד שירצה.

דו. ברש"י (שמות כה לח): ומחתותיה. הם כמין בזיכין קטנים, שחותה בהן את האפר שבנר בבקר בבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות שדלקו הלילה וכבו, ולשון מחתה פוייט"ש בלע"ז, כמו לחתות אש מיקוד (ישעיה ל יד).

ברש"י (במדבר ד ט): מחתתיה. כמין כף קטנה, ושוליה פשוטין ולא סגלגלים, ואין לה מחיצה לפניו אלא מצדיה וחותה בה את דשן הנרות בשמטיבן.

דז. 'נר' הוא הכלי שבו השמן והפתילה. וכדאיתא ברש"י (במדבר ד ט): נרותיה. לוצי"ש בלע"ז שנותנים בהן השמן והפתילות.

רח. מנחות פ"ח: וכן משמע ברמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג' י"ב.

רט. רע"ב. תפארת ישראל. ומונחים כך מוכנים עם השמן והפתילות עד הערב, ובערב מדליק את כל הנרות כולן. אבל לשיטת הרמב"ם מדליק את נרות המנורה גם בבוקר.

רי. רע"ב. כתב הרע"ב שפירושו למשנה זו בענין דישון נרות המנורה, הוא בשם רבינו ברוך בר יצחק.

ריא. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ג' ט"ז. אבל יש טעם נוסף, שכתוב (שמות ל ז) 'בבקר בבקר בהמיבו את הנרות' – חלקהו לשני בקרים (יומא לג) וראה פירוש המשניות להרמב"ם כאן. וכ"כ הרע"ב.

ריב. רמב"ם.

נמצא שהוא כגובה אדם בינוני בשווה, לכן צריך לעלות למקום גבוה כדי להיטיב את הנרות^י.

לומדים מהפסוק שצריך לעשות מדרגות למנורה, שנאמר^י 'בְּהֶעֱלֵתָךְ אֶת הַנֵּרוֹת', לשון העלאה^י, כלומר, עשה לה מעלות. וכך^י מול פני המנורה העלה נרתיק^י, כלומר, עשה לה מעלות^י.

לכן יש לפני המנורה, אבן שיש בה שלש מדרגות, ועליה עומד הכהן ומטיב את הנרות.

ולאחר שדישן את חמשת הנרות, הניח את הפז על מעלה שניה, הניח את ה'כז' שבו השמן והפתילות הישנים והאפר, על המדרגה השניה מתוך שלשת המדרגות^י, ויצא מהיכל^י.

ורק יותר מאוחר לאחר שידשן גם את שתי הנרות, אז יוציא את הכז, וחברו יוציא את הטני. ואז יתנם אצל המזבח^י,

באר התמיד

ריג. רמב"ם. מאירי. רע"ב. תפארת ישראל.

ריד. במדבר ח' ב'.

רטו. פסקי רבינו אביגדור צרפתי מבעלי התוספות פרשת בהעלותך.

רטז. במדבר ח' ג'.

ריז. ספרי בהעלותך א'–ב'. ראב"ד.

ריח. מאירי. אולי יתכן לבאר מדוע הניח דוקא על המעלה השניה, כי על המעלה השלישית צריך לעמוד כדי להיטיב את הנרות. והרי הכז הוא כלי העוסק בשמן, ואם יניחו על המעלה השלישית, אח"כ הרי יצטרך לעמוד שם כדי להיטיב את שני הנרות המזרחיים. שלא יהיה חשש סכנה שלא יחליק. לכן מניחו דוקא על המעלה השניה.

יתכן שהכז מרומו בפסוק (במדבר ד ט): וְאֵת כָּל כְּלֵי שְׁמֶנָה אֲשֶׁר יִשְׁתּוּ לָהּ בָּהֶם.

ריט. וכעת עדיין לא השתחוה כשיצא כי עדיין לא גמר את העבודה, אבל יותר מאוחר כשיגמור את העבודה, יוציא את הכז, וחברו יוציא את הטני, וישתחוו בפישוט ידים ורגלים, ואז יצאו (רע"ב. תפארת ישראל).

רכ. כמו שכתוב להלן (תמיד ו א): החלו עולים במעלות האולם. מי שזכו בדרשון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין לפניהם. מי שזכה בדרשון מזבח הפנימי נכנס, ונטל את הטני והשתחוה ויצא. מי שזכה בדרשון המנורה, נכנס ומצא שני נרות מזרחיים דולקין, מדרשן את המזרחי, ומניח

במקום שנותנים את תרומת הדשן^{כא} ואת מוראות העוף^{כב}.
ויבלעו שם במקומם^{כג}.

כזו: הכזו דומה לקיתון גדול של זהב^{כד}, פיו צר, ורחב מלמטה,
ועגול^{כה}.

באר התמיד

את הפערבי דולק, שפמנו ה'ה מדליק את המנורה בין הערפים. מצאו שפכה, מדשנו ומדליקו
ממזבח העולה. נטל את הכזו מפעלה שניה, והשתחוה ויצא.

וברע"ב וז"ל: החלו. אותם שזכו בכף של קטורת ובמחתה של גחלים להיות עולים במעלות
האולם, ששתים עשרה מעלות היו לאולם. ולפניהם היו מקדימים ללכת מי שזכה בדשון מזבח
הפנימי כדי להוציא את הטני שהניח שם, מאחר שצריך לתת דשן אצל המזבח קדמה כמו דשון
המנורה, היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה הזוכה בדשון המנורה עושה הטבת שתי
נרות וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהן מוציאים זה הטני וזה הכזו ושופכים הדשן
במקום אחד אצל המזבח קדמה.

רכא. כמו שכתוב לעיל (תמיד א ד): נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח, ופנה את הגחלים
הילך והילך, הנה מן המאכלות הפנימיות, ונרד. הגיע לרצפה, הפך פניו לצפון, הלך למזרחו של
כבש בעשר אמות. צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה ספחים, מקום
שנותנין מראות העוף ודשון מזבח הפנימי והמנורה.

רכב. כמו שכתוב בקרבן עולת העוף (ויקרא א טז): והסיר את מראתו בנצתה והשליך אתה אצל
המזבח קדמה אל מקום הדשן.

וברש"י וז"ל: מוראתו. מקום הרעי, וזה הופק: בנוצתה. עם בני מעיה, ונוצה לשון דבר המאוס,
כמו 'כי נצו גם נעו', וזהו שתרגם אונקלוס 'באוכליה', וזה מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר,
נוטל את הקורקבן עמה. ורבותינו ז"ל אמרו, קודר סביב הופק בסכין כעין ארובה ונוטלו עם
הנוצה שעל העור. בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה, נאמר 'והקרב והכרעים
ירחיץ במים והקטיר', בעוף שנוזן מן הגזל, נאמר 'והשליך' את המעים שאכלו מן הגזל: אצל
המזבח קדמה. במזרחו של כבש: אל מקום הדשן. מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בוקר,
ודשון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומן.

רכג. יומא כ"א.

רכד. לעיל משנה ו'. התפארת ישראל (שם) כתב: קרוג של זהב.

רכה. רא"ש (לעיל משנה ו'). ברא"ש וז"ל: כזו. כלי קטן, כמו (שבת מה). כזא דמיא. דומה לקתון.
ופיו צר ומרחיב מלמטה ועגול, כי פעמים נשאר שמן עם הדישון ונותן לתוך הכזו, לכך היה פיו
צר כדי שלא ישפך.

רמז

חיי

מסכת תמיד

תמיד

❖ אוצר התמיד ❖

א. סדר הפיס ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-ט) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפסיין כמו שיתבאר.

ב. ויוצאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסרין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מגיחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

ג. כיצד מפסיין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א טו-ד) 'ויפקדם בטלאים'.

ה. ארבעה פייסות היו מפסיין בכל יום בשחרית. הפייס הראשון מי תורם את המזבח. הפיסו וזכה מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

❖ אוצר התמיד ❖

ז. הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפיס. ויתקבצו אצל הממונה ויפיסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפייס הרביעי מתקבצין כולן ומפיסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפיסו וזכה מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פייס אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפיסין לה פייס אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפיסו עליה. ואם כבר הקטירו כולן מימיהן מפיסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

ב. פרשת מנחת חביתין (ויקרא ו יב-טז): וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֶה קָרְבַּן אֶהְיֶה וּבָנִי אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשֶׁחַ אֹתוֹ עֲשִׂירֵת הָאֶפֶה סֵלֶת מִנֶּחֱה תָמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב: עַל מִחְבַּת בִּשְׁמֵן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינִי מִנְחַת פְּתִים תִּקְרִיב רִיחַ נִיחַח לַיהוָה: וְהִכְהֵן הַמִּשִּׁיחַ תַּחְתּוֹ מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק עֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטֹר: וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכַל:

ברש"י: זה קרבן אהרן ובניו. אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר מנחה תמיד וגו', והכהן המשיח תחתיו מבניו חקת עולם וגו' (מנחות נא:). מרבכת. חלוטה ברותחין כל צרכה (ת"כ פרק ד, ה:). תפיני. אפוייה אפיות הרבה, שאחר חליטתה אופה בתנור, וחוזר ומטגנה במחבת: מנחת פתים. מלמד שטעונה פתיתה. (בר"י ולא פתיתה ממש בציעין ופרורין, לפי שאינה נקמצת, אלא כופלה לשנים): המשיח תחתיו מבניו. המשיח מבניו תחתיו: כליל תקטור. אין נקמצת להיות שיריה נאכלין, אלא כולה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהיה: כליל. כולה שוה לגבוה:

❖ אוצר התמיד ❖

סדר עשיית מנחת חביתין ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ג): א. מצות עשה לעשות כל מנחה כמצותה האמורה בתורה.

ב. וכיצד עשיית חביתין כהן גדול. מביא עשרון שלם ומקדישו וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש שאע"פ שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין. ומביא עמה שלשת לוגין שמן שנאמר (ויקרא ו' יד) 'בשמן תעשה' להוסיף לה שמן כנסכי הכבש. ובולל הסולת בשמן וחולטה ברותחין. ולש מכל חצי עשרון שש חלות. נמצאו שתיים עשרה חלות.

ג. ואחת אחת היו נעשות וכיצד עושה מחלק השלשה לוגין ברביעית שבמקדש. רביעית לכל חלה. ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה. ואינו מבשלה הרבה שנאמר (ויקרא ו' יד) 'תופיני' בין בשל ונא.

ד. ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים באומד. כדי שיקריב החצי בבקר והחצי בערב ולוקח החציים וכופל כל אחד מהן לשנים ופותת עד שתמצא כל פתיתה כפולה לשנים. ומקריב החציין עם חצי קומץ לבונה בבוקר והחצי הנשאר עם חצי קומץ לבונה בערב. ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה אלא מקריבה כולה כאחת עם קומץ לבונה ושתייהן כליל לאשים. ע"כ.

ובהלכות תמידין ומוספין (ג יח-כב) וז"ל: יח. חביתין כהן גדול מצות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערבים עם תמיד של בין הערבים. ולישתן ואפייתן דוחין את השבת ואת הטומאה ככל קרבן שקבוע לו זמן שנאמר (ויקרא ו' יד) 'תופיני' שתהא נאה ולא תאפה מבערב. ועוד אם תאפה מבערב תפסל בלינה שהמרחת מכלי הקדש היא כמו שביארנו.

יט. טחינת סולתן והרקדן בחוץ ואינן דוחין את השבת.

כ. כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת או נטמא או נולד לו מום ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביטו ולא חצי עשרון של ראשון. אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד.

כא. נמצאו שני חצאים קריבין ושני חצאין אובדין ואלו שני החצאין האובדים מניחין אותן עד שתעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה. וכן אם אבד או נטמא החצי של בין הערבים. והיכן שורפין אותן בעזרה.

❖ אוצר התמיד ❖

כב. מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר מביאין היורשין עשרון שלם עבור כפרתו ועושין אותו חביתין ושלימה היתה קריבה. מת כהן גדול קודם שיקריבו בבקר ולא מינו כהן אחר מקריבין אותו עשרון שלם בבקר ועשרון שלם בין הערבים ואין כופלין שמנה ולבונתה אף על פי שנכפלה הסלת. אלא מפרישין להם שלשה לוגי שמן וקומץ לבונה. לוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בקר ולוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בין הערבים. ע"כ.

סדר עשיית החביתין מהיעב"ץ, בסידורו (באמצע סדר עבודת תמיד השחר) וז"ל: מנחת חביתין היא מנחת כהן גדול שמקריב אותה כל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. וזה מעשה החביתין, לוקח עשרון סולת וחוצהו במידת חצי עשרון שבמקדש, ולוקח שלשה לוגין שמן, שהם י"ב רביעיות ל"ב חלות, רביעית לכל חלה, ובולל הסולת עם השמן ומשאר ממנו מעט. אחר כך חולט את הסולת ברותחין ולש מכל חצי עשרון שש חלות, ואחת אחת היו נעשות. ואופה החלה מעט, אחר כך קולה את כל הי"ב במחבת, בשאר השמן הנשאר מן הרביעית. ואינו מבשל אותה הרבה, שנאמר, 'תופיני' אפוי נא. ומקריב חצי קומץ לבונה עם מחציתה בבוקר, וחצי קומץ עם מחציתה בין הערבים. וכל השני חצאין כליל לאישים. ע"כ.

הערה מהיעב"ץ: לדעת הר"מ ז"ל היה חולק כל חלה לשתיים, ושתיים לארבע. ולדעת הר"א ז"ל לא היה חולק כלל (עיי' בחיזוק בדק הבית), אלא שש מקריב בבוקר ושש בין הערבים. ע"כ.

ג. כתב הרה"ק רבי עימנואל חי ריקי זיע"א בעל 'משנת חסידים', בספרו 'הון עשיר' במסכת יומא (ג א) וז"ל: שבחברון. עד חברון לא קתני אלא שבחברון, דפירושו עד מה שבתוך חברון דהם האבות הקבורים בתוכו, והיינו כמ"ש הר"ב והוא מהירושלמי (ה"א) הזכיר זכות אבות. והש' נמי רומז להם כידוע לי"ח, אבל בתמיד (פ"ג מ"ב) גרסינן, עד שהוא בחברון. ולא ידעתי למה, ואין בידי לומר אלא דבי"ה דווקא היו רומזים רמז גמור על האבות, להזכיר זכותם שיגין עליהם לכפר פשעיהם בעצם היום ההוא שהוא יום כפרה, אבל לא בשאר הימים שלא היתה כוונתם אלא לידע אם האיר היום יפה והוא בהגיע האור עד חברון.

❖ אוצר התמיד ❖

ד. ונעתיק מעט מהזוה"ק על חנוכה (תיקוני זוהר תיקון י"ג, דף כט.) וז"ל: תמינא בְּהוֹדָא, וביה הוּהּ מְשַׁבַּח דְּדוד הודו לה, וְדא הוד וְדאי, לְמַנְצָה הודו, בְּהוֹן רְמִיזוּן נְצַח וְהוּד, וְאִינוֹן נְסִין, וביה שְׂבַח מְשָׁה אֶז, הָדא הוּא דְכְתִיב (שמות טו א) אֶז יִשִּׁיר מְשָׁה, בְּגִין דְּאִיהוּ הוּד דִּיהִיב לְמְשָׁה, (ישעיה נח ז) אֶז תִּקְרָא וְה' יַעֲנֶה, וְאִיהוּ תְּמִנָּא יוֹמִין דְּמִלָּה, וּבִתְרִיהּ בְּרִית דְּאִיהוּ יִסּוּד צְדִיקָא דְעֶלְמָא, וביה אֲתַגְלִיא י' דְּמִלָּה, עֲשִׂירָא לְעֶשֶׂר סְפִירָן, וְאִיהוּ הוּד תְּמִנָּא יוֹמִי דְחֲנוּכָה, לְאַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִין יוֹמִין, דְּאִינוֹן בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד, וּמִיד דְּעֵלָה זִית טָרֶף בְּפִיָּה, שְׂרָא כ"ה עַל יִשְׂרָאֵל בְּכ"ה בְּכִסְלוֹ, וְאֵלִין אִינוֹן כ"ה אֲתוּוֹן דִּיחֻדָּא, דְּאִינוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹמַר, וְדא אִיהוּ חֲנוּכָּה חֲנֻ"ו כ"ה.

ותרגום הזוה"ק: הַשְּׁמִינִי בְּהוֹדָא, ובו הָיָה מְשַׁבַּח דְּדוד הודו לה, וְהָיָה הוּד וְדאי, לְמַנְצָה הודו, בְּהֵם רְמִיזוּם נְצַח וְהוּד, וְהֵם נְסִים, ובו שְׂבַח מְשָׁה אֶז, וְהוּ שְׂכָתוֹב אֶז יִשִּׁיר מְשָׁה, מְשׁוּם שְׁהוּא הוּד שְׁנָתָן לְמְשָׁה, אֶז תִּקְרָא וְה' יַעֲנֶה, וְהוּא שְׁמוֹנָה יְמֵי מִלָּה, וְאַחֲרֵיוּ בְּרִית שְׁהוּא יִסּוּד צְדִיק הָעוֹלָם, ובו הִתְגַּלָּה י' שֶׁל מִלָּה, עֲשִׂירֵי לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְהָיָה הוּא שְׁמוֹנָה יְמֵי הַחֲנוּכָה, לְאַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים יְמִים, שְׁהֵם בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד, וּמִיד שְׁעֵלָה זִית טָרֶף בְּפִיָּה, שׁוֹרָה כ"ה עַל יִשְׂרָאֵל בְּכ"ה בְּכִסְלוֹ, וְאֵלוּ הֵם כ"ה אוֹתִיּוֹת הַיְחוד, שְׁהֵם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹמַר, וְהָיָה חֲנוּכָּה חֲנֻ"ו כ"ה.

ה. במשנה (תמיד א א): מְצָאוּ נְעוּל, יוֹדַע שֵׁשׁ שְׁם אָדָם. פְּתוּחָה, יוֹדַע שְׁאִין שְׁם אָדָם. עַל דֶּרֶךְ הַדְּרָשׁ אֲפֻשֶׁר לְבָאָר, שְׁמִדּוּבָר עַל אִם אָדָם שׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ כְּרָאוּי, וְנוֹעַל אֶת עֲצָמוֹ מִפְּנֵי הַשְּׁפָעוֹת זֵרוֹת מֵהֶרְחֹב וּכְדוּמָה. עַל זֶה אָמְרָה הַמְּשֵׁנָה, 'מְצָאוּ נְעוּל' אִם מוֹצֵאִים אָדָם נְעוּל, שְׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצָמוֹ, וְנוֹעַל עַל עֲצָמוֹ מִפְּנֵי פִגְעֵי הַזְּמַן וְהֶרְחֹב, הֵרִי 'יודע יש שם אדם', הֵרִי הוּא אָדָם כְּרָאוּי. 'אַתָּם קְרוּיִים אָדָם', וּמִלְשׁוֹן 'אֲדָמָה לְעִלְיוֹן'. אֲבָל אִם ח"ו 'מְצָאוּ פְּתוּחָה' שְׁהוּא פְּתוּחָה לִפְגְעֵי הַזְּמַן וְהֶרְחֹב, וּמִתְנַהֵג בַּפְּתִיחוֹת, וְאִינוֹ שׁוֹמֵר עַל עֲצָמוֹ מֵהַשְּׁפָעוֹת זֵרוֹת, הֵרִי 'יודע שאין שם אדם', אִזִּי יוֹדְעִים שְׁאִין שֵׁם אָדָם, וְאִין הוּא בְּכָלל אָדָם.

ו. סדר מעשה לחם הפנים (רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ה ו-ו): ו. כִּיצַד מַעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים. מְבִיא אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים סָאִים חֲטִים הֶרָאוּיִן לִמְנַחוֹת. וּשְׁפִין אוֹתָם וּבוֹעֲטִין בְּהֵן כְּשֹׂאֵר חֲטִי מְנַחוֹת. וְטוֹחֲנִין אוֹתָן וּמְנַפִּין מֵהֵן בֹּאחַת עֶשְׂרֵה נֶפֶה אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים עֶשְׂרוֹן סוּלַת. וְעוֹשִׂין מֵהֶם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חֲלוֹת מִצּוֹת. לֹא נֶפֶה אוֹתָם בֹּאחַת עֶשְׂרֵה נֶפֶה אוֹ שְׁלֹא הוֹצִיאָן מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע סָאִים הוֹאִיל וְנַעֲשׂוּ סֵלַת מְכַל מְקוֹם כְּשִׁירוֹת. לֹא נִאֲמְרוּ הַשִּׁיעוּרִין הָאֵלּוּ אֵלָּא לְמַצּוֹה.

❖ אוצר התמיד ❖

ז. לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים בעזרה כשאר המנחות. ולשין אותן אחת אחת. ואופין אותן שתיים שתיים.

ח. ושלשה דפוסין של זהב היו להם. אחד שנותנין בו החלה והיא בצק. והשני שאופין אותה בו. והשלישי שנותנין אותה בו כשרודה אותה מן התנור כדי שלא תתקלקל.

ט. כל חלה מהן מרובעת שנאמר (שמות כה ל) 'לחם פנים' שיהיו לו פנים רבים. אורך כל חלה מהן עשרה טפחים. ורחבה חמשה טפחים. ורומה שבע אצבעות. והשולחן אורכו שנים עשר טפח ורחבו ששה טפחים. נותן אורך החלה על רוחב השולחן נמצאת החלה יוצאת שני טפחים מכאן ושני טפחים מכאן. וכופל את היוצא מכאן ומכאן וישאר בין שני הקצוות רוח באמצע. וכן מניח חלה על גבי חלה עד שעורך שש חלות. וכן עושה בצד המערכה שנייה שש חלות.

י. אין אפיית לחם הפנים דוחה את השבת ולא את יום טוב. אלא בערב שבת אופין אותן ועורכין אותן למחר. ואם חלו שני ימים טובים של ראש השנה להיות בחמישי ובערב שבת אופין אותן מיום רביעי. ע"כ.

מסידור היעב"ץ (סדר עבודה דמוסף שבת): בשעה שביעית היו נותנין לחם הפנים לפני ה' על שולחן הזהב שבהיכל. ומוציאין את של שבת שעברה.

כיצד מעשה לחם הפנים. מביא עשרים וארבעה סאים חטים הראוין למנחות. ושפין אותן ובוועטין כשאר חטי מנחות. וטוחנין אותן ומנפין מהן בי"א גפה כ"ד עשרון סולת. ועושין מהן י"ב חלות מצות. לישתן ועריכתן בחוץ. ואפייתן בפנים בעזרה כשאר המנחות. ולשין אותן אחת אחת. ואופין אותן שתיים שתיים. וג' דפוסין של זהב היו להם. אחד שנותנין בו החלה והיא בצק. והשני שאופין אותה בו. והשלישי שנותנין אותה בו כשרודה אותה מן התנור. כדי שלא תתקלקל.

כל חלה מהן מרובעת. שנאמר לחם הפנים. שיהיו לו פנים רבים. אורך כל חלה מהן י' טפחים. רחבה ה' טפחים. ועביה טפח. וקרנותיה שבעה אצבעות. השולחן ארכו י"ב טפחים. ורחבו ו' טפחים. נותן אורך החלה על רוחב השולחן נמצאת החלה יוצאת שני טפחים מכאן ושני טפחים מכאן. וכופל את היוצא מכאן ומכאן. וישאר בין שני הקצוות ריוח באמצע. נמצא הלחם בצורת מרובע. כחי"ת הפוכה [] שיש לו ב' כותלים נצבים על שטה התושבת משני צדדי ארכו. ופתוח מפולש משני עבריו לרחבו.

❖ אוצר התמיד ❖

וכן מניח חלה ע"ג חלה עד שעורך שש חלות. וכן עושה בצד מערכה שניה שש חלות. אין אפיית לחם הפנים דוחה השבת ולא את יום טוב. אלא בערב שבת אופין אותו. ועורכין אותו למחר. ואם חלו שני יו"ט של ר"ה להיות בה' וכו'. אופין אותו מיום ד'.

לא סדור הקנים ולא נטילתן דוחה שבת. אלא מערב שבת נכנס ושומטן. ונותנן לאורך השולחן. ובאחד בשבת נכנס ומכניס את הקנים בין החלות. בין כל שתי חלות שלש קנים של זהב כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהם. וסומך כל מערכה בשני סניפין זהב מופצלין מראשיהן.

ונותנין בצד כל מערכה. כלי שיש בו קומץ לבונה. שנאמר ונתת על המערכת לבונה זכה. וכלי זה הוא הנקרא בוך. נמצאו שני קומצי לבונה בשני בויכין. ושוליים היו לבויכין כדי שיניחום על השולחן.

שני הסדרים מעכבין זה את זה. ושני הבויכין מעכבין זה את זה. הסדרים והבויכין מעכבין זה את זה.

ואין מחנכין השולחן אלא בלחם הפנים בשבת. מיום השבת ליום השבת מוציאין את הלחם שהוא שם על השולחן משבת שעברה. ומסדרין לחם אחר. וזה שמוציאין הוא שחולקין שתי המשמרות היוצאת והנכנסת. עם כהן גדול. ואוכלין אותו.

וכיצד מסדרין את הלחם ארבעה כהנים נכנסים שנים בידם שני מערכות של לחם מצה, שש חלות של שני עשרונים סולת המערכת. ושנים בידם שני בויכין. בהם שני קומצי לבונה זכה. וארבעה מקדימין לפניהם. שנים ליטול שני סדרים. ושנים ליטול שני בויכין. המכניסין עומדים בצפון. הגיעו לשולחן. משכו אלו והניחו אלו. וטפחו של זה כנגד טפחו של זה. יצאו ונתנו הלחם על שולחן הזהב באולם. נתנו מלח על שני בויכי הלבונה. והקטירום ב' כהנים על מזבח החצון. וכו'.

חלקו משמר היוצא והנכנס את הלחם ביניהם. נטל כהן גדול מחצית החלות לחלקו. שנאמר והיתה לאהרן ולבניו וכו'. ואין אוכלין את הלחם עד שיקטרו שני בויכי הלבונה על האש. הנכנסין חולקין ביניהם בצפון. שהם מוכנים לעבודה. והיוצאין בדרום.

ובזמן שיהיה יום טוב של א' משלשה רגלים בשבת וכן בשבת שבתוך מועד, חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים. וכן אם חל ערב יום טוב הראשון בשבת, חולקין כל המשמרות בשוה מערב יום טוב שהוא שבת. וכן כשחל יום טוב האחרון להיות בערב שבת, חולקין כל המשמרות בשוה בלחם, באותה שבת מוצאי החג. ולעולם כהן גדול נוטל המחצה. חל יום א' להפסיק בנתיים, כגון שהיה יום טוב הראשון בשני, או יום טוב האחרון

❖ אוצר התמיד ❖

בחמישי, או יום טוב של עצרת שחל בשני או בחמישי משמר שזמנו קבוע נוטל עשר חלות והנכנס נוטל שתיים. ע"כ.

ז. מענין כלי השרת, וכן בענין כלי השרת שמודדים בהם מידות היבש והלה, שיתכן שגם הם מונחים בלשכת הכלים הזו, ראה ברמב"ם (הלכות כלי המקדש א יב-יט) וז"ל: יב. כל כלי המקדש שעשה משה במדבר לא נתקדשו אלא במשיחתו בשמן המשחה שנאמר (במדבר ז א) 'וימשחם ויקדש אותם' ודבר זה אינו נוהג לדורות. אלא הכלים כולן כיון שנשתמשו בהן במקדש במלאכתו נתקדשו שנאמר (במדבר ד יב) 'אשר ישרתו בהם בקודש' בשירות הם מתקדשין.

יג. הכפות והקערות שמקבלין בהם המנחות וכן המזרקות שמקבלין בהן הדם ושאר כלי השרת כולן של כסף ושל זהב היו ומותר לעשותן משאר מיני מתכות כמו שביארנו וכולן מתקדשין במלאכתן. ואם נשברו מתיך אותם ועושה אותן כלי אחר ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם.

יד. כלי הקדש שנקבו או שנסדקו אין סותמין אותן אלא מתיכין אותן ועושין אותן חדשים.

טו. סכין שנשמט מן הנצב או שנפגם אין מחזירין אותו ואין משחזין אותו. אלא גונזין אותו בצד ההיכל בין הקודש והאולם לדרום ועושין אחרים. שאין עניות במקום עשירות.

טז. שתי מדות של יבש היו במקדש. עשרון. וחצי עשרון. העשרון למנחות. וחצי העשרון לחלק בו מנחת כהן גדול שבכל יום.

יז. ושבע מדות של לח היו שם. הין. וחצי ההין. ושלישית ההין. ורביעית ההין. ולוג. וחצי לוג. ורביעית. ולמה היו חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין, למדידת הנסכים של זבחים. ולוג למדידת שמן המנחות. וחצי לוג למדידת שמן לכל נר מנרות המנורה. ורביעית לחלק בה השמן לחביתין.

יח. ואין לנו דבר למדוד בו הין ולמה היה שם, הואיל והיה במקדש מימי משה שמדד בו שמן לשמן המשחה. ובחצי לוג שיהיה במקדש היו מודדין מים למי סוטה ושמן לתודה. וברביעית שהיתה שם היו מודדין שמן לחם הנזיר. ומים לטהרת מצורע. ולא מפני מעשים אלו נתקדשו אלא מפני המלאכות של מקדש שאמרנו.

❖ אוצר התמיד ❖

יט. כל המדות האלו קודש ומכלי השרת. אלא שמדות הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ. וכלי היבש לא נמשחו אלא בפנים. לפיכך בירוצי מדות הלח קודש. ובירוצי מדות היבש חול. ע"כ.

על תיבת 'בירוצי' כתב הכסף משנה וז"ל: ופירוש 'בירוצי', היינו מה שנופל מן הכלי לאחר שנתמלא. ע"כ.

ח. כתב הרה"ק רבי עימנואל חי ריקי זיע"א בעל 'משנת חסידים', בספרו 'הון עשיר' וז"ל: תשעים ושלושה כלי כסף וכלי זהב. הואיל והאירו עינינו רז"ל בירושלמי (חגיגה ג ח) שמנין זה הוא כנגד מנין האזכרות, אענה חלקי אף אני על פי דרכם, באמור כי עוד טעם אחר יש ליתן על מנין זה מלבד טעמם המקובל, והוא כי הכסף הלבן מורה חסד ורחמים שהוא שם הוי"ה ב"ה, והזהב הוא שרש הדין השורה על שם אדנות יתברך ויתעלה שמו, ושניהם כאחד טובים לעולם והרי הם עולים כמנין אמן, ועם שני השמות עצמם הם צ"ג, ובכל יום תמיד אנו צריכים לזווג זה, ולכן מוציאים כנגדם בכל יום צ"ג כלי שרת לשרת בקדש, כי גם רומזים בהם לצ"ג אזכרות הנזכרים בירושלמי.

ט. במשנה בענין קרבן התמיד (מסכת תמיד ד א): שֶׁל שַׁחַר הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מְעֻרְבִית, עַל טַבַּעַת שְׁנִיָּה. שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן מְעֻרְבִית צְפוֹנִית, עַל טַבַּעַת שְׁנִיָּה.

ברע"ב: של שחר. קרבן תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית, לפי שבבוקר שמש במזרח וזורחת כנגדה למערב, והכתוב אומר שנים ליום, כנגד היום, כלומר נגד השמש, שהשמש קרוי יום. ושל בין הערבים. שחמה במערב ומאירה כנגד המזרח, היה נשחט על קרן צפונית מזרחית. בטבעת שנייה. רחוק מן המזבח, לפי שהמזבח גבוה ומאפיל כולו. ויוחנן כהן גדול התקין ששה סדרים של טבעות, בכל סדר ארבע טבעות, לארבעה ועשרים משמרות כהונה, היו קבועות ברצפה עשויות כמין קשת, ולפי שלא היו כופתים את התמיד כדתנן בריש פרקין, היו מכניסין צואר הבהמה באותן הטבעות בשעת שחיטה ונועצים ראש הטבעת בארץ.

במשנה במסכת סוכה (ה ח): בִּלְגָּה לְעוֹלָם חוֹלֶקֶת בְּדָרוֹם, וְטַבַּעֲתָה קְבוּעָה, וְחִלּוּנָה סְתוּמָּה.

❖ אוצר התמיד ❖

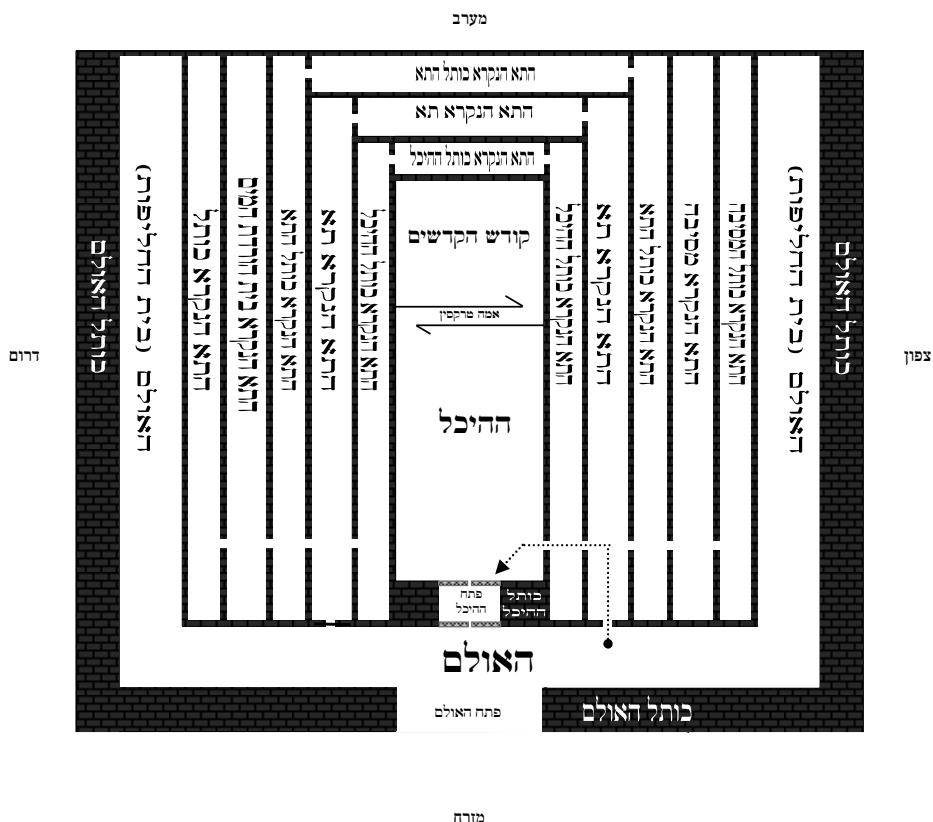
ברע"ב וז"ל: בילגה. שם המשמרה. לעולם חולקת בדרום. ואפילו כשהיא נכנסת, קנסא הוא שקנסוה. וטבעתה קבועה. עשרים וארבע טבעות היו בעזרה במקום המטבחיים, לעשרים וארבע משמרות כהונה, וטבעות של כל המשמרות פתוחות צד אחד והופכה למעלה ומכניס צואר הבהמה לתוכה וחוזר והופך פתחה למטה לתוך הרצפה. וטבעת של בלגה קבועה ואינה נהפכת, וצריכה להשתמש בשל אחרים, וגנאי הוא לה. וחלונה סתומה. חלונות היו בלשכת החליפות ששם גונזין את סכיניהם. וחלון של משמרת בלגה היתה סתומה, דקנסוה רבנן משום מעשה שהיה, שאשה אחת ממשמרת בלגה ומרים בת בלגה שמה נשתמדה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יונים, וכשנכנסו יונים להיכל הלכה וטפחה בסנדל ע"ג המזבח ואמרה, לוקוס לוקוס, פירוש זאב זאב בלשון יוני. עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואין אתה עומד להן בשעת דוחקן. וכששמעו חכמים בדבר זה קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה של כל המשמרת כולה, כי אמרו אם לא ששמעה מאביה שהיה מבזה את העבודה לא אמרה כן. ובשביל אביה קנסו כל המשפחה, דאוי לרשע ואוי לשכנו, טוב לצדיק וטוב לשכנו.

בתפארת ישראל וז"ל: בלגה. שם משמר. וטבעתה קבועה. כל משמר היה לו טבעת מיוחד קבוע ברצפת העזרה, וע"י ציר נפתחה מצד א', ומכניס בה צואר הבהמה כששוחטה, שלא תזוז הבהמה את עצמה בשעת שחיטה, אמנם טבעת בלגה היה סגור וקבוע מב' הצדדים, כדי שתתבזה להשתמש בשל אחרים [ולא עקרו טבעתה לגמרי, כדי שלא תתבייש ביותר לכל הרואה טבעת חסירה בכ"ד טבעות שהיו מונחים בריבוע ו' על ד' (מדות פ"ג מ"ה) גם שלא יתגנה סדר הנחתם]. וחלונה סתומה. דלכל משמר היה מיוחד ארגו [שראנק] בכותל לסכיניהן, ושל בלגה סתום, וכל זה עשו לה לקנס, דבת אחת ממשפחתה המירה ונשאת לשר יווני, וכשמשלו היוונים בימי חשמונאי טפחה בסנדלה ע"ג המזבח, וחרפה את המזבח ואמרה, זאב, זאב, עד מתי תכלה ממון ישראל, והרי לא תושיען. וכשגברו ישראל קנסו לכל משפחת בית אביה שנתגדלה בתוכן מרשעת כזאת, דאוי לרשע ואוי לשכנו, טוב לצדיק, טוב לשכנו.

י. בתפארת ישראל וז"ל: ותמה רתוי"ט האיך שייך גבי תרקב שהוא מדה קבועה, מלת גדול והרי מדתו קבוע. ולכן רצה למחוק מלת גדול. ולפענ"ד א"צ למחוק, דרגילין היו בב' תרקבין, א' שלא היה מחזיק רק ב' קבין, ורק מדגודשא תילתה הוה (ב"ב דפ"ט א'), להכי כשיגדישוהו היה מחזיק עם הבריוץ ג' קבין, ולהכי קראוהו תרקב קטן. והב' היה מחזיק ג' קבין גם כשהיה מחוק וכלי בירויץ, והוא הנקרא תרקב גדול, מדהיה תוך חללו גדול יותר מהאחר. והשתא אילו היו לוקחים התרקב הקטן להאפר של הקטורת שהיה קבין ומחצה, וכדמסיק התנא, היה צריך עכ"פ להגדיש חצי קב מהאפר, וחוששים שיתפורר בלכתו. להכי בחרו טפי לעשותו דומה לתרקב גדול.

יב. הנה הציור איך נכנסים להיכל בבוקר, לפי שיטת הרמב"ם:

❖ אוצר התמיד ❖

יג. זה לשון הגמרא (ערכין י'–יא): אמר רבא בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל, מגריפה היתה במקדש, עשרה נקבים היו בה, כל אחד ואחד מוציא עשרה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר. במתניתא תנא, היא אמה, וגבוה אמה, וקתא יוצא הימנה, ועשרה נקבים היו בה, כל אחד מוציא מאה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה אלף מיני זמר.

ברש"י ד"ה 'עשרה נקבים היו בה' וז"ל: ובכל נקב היה קנה אחד, ובכל קנה וקנה היו בו ' נקבים, ובכל נקב של קנה הוציא מין זמר, נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר.

❖ אוצר התמיד ❖

ובתלמוד ירושלמי (סוכה ה' ו'): "ל: מגריפה, רב ושמואל, חד אמר, עשרה נקבים היו בה, כל אחד ואחד היה מוציא מאה מיני זמר. וחורנה אמר, מאה נקבים היו בה, כל אחד ואחד היה מוציא עשרה מיני זמר. מדברי שניהם היתה מוציאה אלף מיני זמר.

בקרנן העדה וז": עשרה נקבים היו בה. ובכל נקב היה קנה אחד שהיו בו מאה נקבים וכל נקב שבקנה היה מוציא זמר בפני עצמו. מאה נקבים היו בה. ובכל נקב קנה שהיו בו עשרה נקבים. דברי שניהם. כלומר בזה שניהם שוים.

כעת מצאתי בספר שלטי הגיבורים שהקשה כמה קושיות, ואח"כ ביאר בענין צורת המגריפה. ונעתיק חלק מדבריו וז": "ל: ועם כי בנטיית וכסוי הקנים בה יפלו גם כן ספקות רבות במגריפה, עם כל זה לא אסוג אחור מלהודיע לכם מה שלבי אמר לי על מהות המגריפה הזאת וצורתה לקיים דברי רבותינו הקדושים ורש"י ז"ל שאענדם תמיד עטרה לראשי כאשר הוא מוטל עלינו וחייבים אנחנו לעשות מהעולם ועד העולם.

ואען ואומר, כי באולי היתה המגריפה הזאת כמו תיבה של עץ טוב ונחמד מתוקנת כאמור, כדמות מגרפת הנחתומים, סגורה מלמעלה ומלמטה ומכל צדדיה וחלולה בהחלט מבפנים. וכו'.

ובתוכה היו מסוגרים ותלויים באוירה העזרה קנים עם העשרה נקבים שבם. קצת מהקנים ארוכים וגסים, וקצת מהם קצרים ודקים, מושכבים בתוכה, ולא זקופים. והנקבים של קנים שהם במ בשורה שוה היו הפוכים ומסודרים בנקביהם למטה נגד תחתית התיבה. ולא למעלה.

ובשני צידי התיבה, היינו שבצפון ודרום לה, היה מפוח אחד מכאן ומפוח אחד מכאן. ובמזרח התיבה, היו ראשיתן של עשרה קנים מחוברים לו, ומסוגרים בו רחוק מתחתית התיבה כמו חצי אמה. וממערבה ביושר יצאו כל סופן של עשר קנים הפתוחים והחלולים רחוק מהעשר נקבים שבם מעט, כדי שקולן של קנים ישמע היטב, ולא ימות הקול בתוך הכלי.

והנסר הסוגר שבמערב לא היה מניח מקום ריק לצאת ממנו רוח המפוחים, אלא מה שצריך לו בלבד, כדי שילך דרך חללן של קנים ולא ממקום אחר נפרד ממנו.

[במזרח של המגריפה יש קלידים, כמו שיש בפסנתר, כדי לנגן בזה, ומבאר איך שהיו] ובמזרח התיבה היה סרח עודף. [והיה זה באותו אופן כפי שהיה בכלי אחר] כמו שכתבנו בפרק ז'

❖ אוצר התמיד ❖

משלטי הגבורים זה, בכלי ההוא הנקרא מינים, שעליו ינוחו חמישים יתידות. ובכלי הזה [במגריפה, יש יותר יתידות, כי כאן] ינוחו מאה יתידות. עשר מהם לכל קנה, יתד אחד לכל נקב.

ובסוף היתידות מבפנים היו ברזלים זקופים, עם נסר קטן בראשם. באופן שיגיעו להקיש ולסתום בנסרים ההם הקטנים [את] נקבי הקנים כולם, במערכת היתידות שעל סרח העודף הזה. עד כי בהקשת הנסרים בנקבים ובדחיפת הרוח בקנים בחזקה יתהוו בהם הקולות שונות ונאות, כמו שיתהוו בחלילין בנקישת אצבעות האדם עליהם כשיפיחו בהם.

ולכן תוציא המגריפה כולה בדרך נכון כל המאה קולות שאמרו רבותינו ז"ל, מובדלים זה מזה, לפי גסותן ודקורן וארכן וקצרותן של קנים, ורחוק הנקבים שבם, מהנקב הראשון עד הנקב העשירי. והמקיש בכלי זה היה אדם אחד בלבד ולא יותר.

כן דימיתי אני בצורת המגרפה ומשפטיה. והנה אם תיטב הדבר הזה בעיניכם אשמח וכו' בה. ואם לאו, ברו לכם דעת אחרת שתהיה יותר אמיתית ומיושרת מזאת, ושתעלה יפה לדברי רבותינו ולחפצכם, כי גם אני אבא עמכם על החותמת ולא אבוש. וכו'. אולי יתעשת האלקים לנו, ונהורא עימכון וכו' להודעוננא רזא דנה ולא נאבד במצולת המבוכה וסכלות אשר טבענו בה. ע"כ.

עד כאן נעתק מלשונו של בעל שלטי הגיבורים, אשר ביאר בגודל ענוותנותו. ובכללות ביאר שיתכן שהמגריפה היא תיבה סתומה, ובתוכה מבפנים עשר קנים, ובכל קנה עשרה נקבים. ויש מפוחים שעל ידם נכנס רוח לתיבה. וסגור באופן שיצא הרוח רק דרך הקנים. וראשי הקנים סמוכים מבפנים לעשר הנקבים שבתיה. ולכל נקב יש כיסוי קטן. ויש מאה קלידים [כמו שיש בפסנתר הנקרא בלע"ז פיאנ"ו], וכל אחד מהקלידים [הנקרא בלע"ז קיבאר"ד] מחובר מבפנים, ע"י ברזל קצת ארוך, למכסה אחד שיש על אחד מהנקבים. ועל ידי ההקשה על הקלידים נפתחים ונסגרים הנקבים, ומשמיעים קול [כמו שיש בפסנתר הנקרא פיאנ"ו, אלא ששם הקלידים מחוברים מבפנים לפטישים קטנים המקישים על מיתרים, אך כאן הם מקישים על נקבים]. והקנים משונים זה מזה, בעובי ובאורך, וכן הנקבים שונים זה מזה בגדלם ובמקומם בקנה אם רחוק אם קרוב. ובזה עולה שכל נקב משמיע קול שונה מחבירו, עד שעולה למאה קולות.

ולפי דרך זה, אפשר לבאר שיהיה כך גם לפי השיטה שיש אלף נקבים, שיהיה גם כן כנ"ל, אלף קלידים, ויצאו מהמגריפה אלף קולות.

❖ אוצר התמיד ❖

איתא מהבעש"ט הק' בענין המגריפה וז"ל (ספר בעש"ט על התורה לראש השנה ויום כפור): משל נפלא לפני התקיעות, מלך גדול מלך מפואר ששלח את בניו לצוד ציד, ותעו הבנים מהדרך והיו צועקים אולי ישמע האם, ולא נענו, ואמרו בלבם אולי שכחנו את הלשון של אבינו, לפיכך אינו שומע את צעקתינו, בכן נצעק בקול בלא דיבור, והתיישבו את עצמם שישלחו את האחד לצעוק, והזהירו אותו ראה והבן כי כלנו תלויים בך, כך הנמשל, הקדוש ברוך הוא שלח אותנו להעלות ניצוצות הקדושות, ותעינו מאבינו, ואולי מפני ששכחנו הדיבור של אבינו אין אנו יכולים להתפלל הדיבור, נשלח אותך בעל תוקע שתעורר רחמים עלינו, בקול בלא דיבור, וראה והזהר כי כלנו תלויים בך ראה אנשים ונשים תלויים בך.

ואף על פי כן יחזיק עצמו לאין, כי הוא רק כמגריפה ההוא שיש בה נקבים נקבים, ודרך הנקבים יוצא הקול זמר, וכי יתגאה העור במה שיוצא ממנו קול, כך הוא האדם, המחשבה והדיבור וכל המדות שורים בו כבתוך כלי, ומה יתגאה, הלא הוא בעצמו אינו כלום, ואין בו רק מדות רעות, והוא מחוייב לעלות אותם אל הקדוש ברוך הוא, והוא ח"ו מביא את השם יתברך בהם כביכול, ומלביש אותו בקליפות כביכול ח"ו רחמנא ליצלק, ואם בא במחשבתו שהוא בעצמו עובד את השם יתברך אזי בוודאי הוא גרוע מכולם. ע"כ.

לשיטת רש"י (ערכין י:) המגריפה שהוא כלי השיר, הוא אותו המגריפה ששימש עבור הדשן. והתוס' חולקים ואומרים שאלו שני כלים שונים, וכפי שנתבאר.

לבאר שיטת רש"י, כתב הרה"ק מפיאסנצא זיע"א, באמצע שנות השואה, וז"ל (אש קודש פרשת וארא): וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ד'. וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ד' לא נודעתי להם. לכן אמר לבני ישראל אני ד' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים (שמות ו ב-ו).

כי איתא בגמרא ערכין (י:) 'אמר רבא בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל, מגריפה היתה בבית המקדש י' נקבים היו בה, כל אחד ואחד מוציא עשרה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר. במתניתא תנא היא אמה וגבוה אמה וקתא יוצא הימנה, ועשרה נקבים היו בה, כל אחד מוציא מאה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה אלף מיני זמר'. ופרש"י, מגריפה, שבה גורפין את דשן המזבח.

❖ אוצר התמיד ❖

וצריכין להבין למה הוצרכה כלי הדשן לזמר, ודוקא זמר רב של אלף בני אדם, יותר מכל כלי השיר, עד שאיתא במסכת תמיד (ל:): שביריחו היו שומעין את קול המגריפה, והתוס' פירשו בשביל זה פירוש אחר, וצריכים להבין לפירוש רש"י מה ענינו לפי מצבנו.

והנה במסכת תמיד (כח:): בענין הרמת הדשן איתא: 'וברגל לא היו מדשנין אותו מפני שהוא נוי למזבח', היינו שניכר שהקריבו עליו הרבה קרבנות, ונבין מה זה מרמו שהראו על ריבוי הקרבנות דוקא בהדשן, כי בשח הכל בכוונה היה.

אבל כל הקרבנות שהיו מקריבין היו בחינת 'זיעלהו לעולה תחת בנו' שנאמר באברהם אבינו (בראשית כב יג), שהחוטא וכן המביא דורון לעולה היה צריך ליתן את נפשו קרבן לד', ונתנה התורה עצה שיקריב קרבן בהמה, לכן קרבנות של בהמות מראות לנו רמז שאחר שהקריבו ונעשו דשן רואים יותר מה רבו הקרבנות שהקריבו.

וכשאנשים מישראל נעדרים מפני רצונו יתברך שכן עלה במחשבה לפניו יתברך שהם יעלו לקרבן אליו יתברך, אז רק אחר שנעדרו רואים יותר כי רב הוא, רב בכמות ורב באיכות, מתחילה כשהיו עמנו, עד כמה שהיו יקרים לנו כבבת עינינו ורוח אפנו ונשמתנו, ועד כמה ששמחנו והשתעשענו בהם, מכל מקום לא ידענו כל כך להעריך את אשר היה לנו ולא ידענו מה טוב היה לנו כשהיו עמנו, ואחר שנחסרו רחמנא ליצלן רואים יותר מה מאוד חסרים הם לנו, הלב מתגעגע וכואב ואין במה להתנחם בלתי בדברי הקדוש ברוך הוא למשה רבינו (מנחות כט:): 'כך עלה במחשבה לפני'.

והמגריפה הנעשה לאפר הקרבנות, היתה מוציאה קול זמר כל כך גדול, כי כל מיני זמר בבית המקדש היו להשמיע במרום קולם, כמו שאמר הכתוב (במדבר י י) 'וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשכם ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני ד' אלהיכם'.

לכן הרמז הוא שלא לנו בלבד מעורר כל כך דשן הקרבנות אחר שעלו למרום, יותר מבתחילה, רק כן גם במרום, ואת אשר לא יכלו לפעל בחיותם, פועלים הם עתה במרום לעורר רחמים רבים וישועת ישראל תיכף ומיד.

וזהו הענין שרבי יוסי כשהתפלל בחורבה אחת מחורבות ירושלים, כמו שאמרו בריש מס' ברכות (ג.) 'שמע בת קול אוי לי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות, ולמה לא שמע עד עתה, דהא אליהו אמר לו שבכל יום כשישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות אומר הקדוש ברוך הוא אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם', אבל כנזכר לעיל

❖ אוצר התמיד ❖

בחורבה כשנראה הדשן, כביכול גם במרום הצער והרחמנות יותר גדול, ושמע רבי יוסי מה שלא שמע עד עתה.

ולענין עבודה מרמז לנו, דנודע משערי קדושה להרב חיים ויטאל זצוק"ל שמן הד' יסודות שבאדם נמשך היצר הרע, מן יסוד האש כעס, מיסוד הרוח גאות וכו', ומן יסוד העפר עצלות.

ובספר הקדוש אמרי אלימלך (תולדות) איתא, שיצר הרע של חמימות לעבירה יכולים להכניס לקדושה ולשמש בו להתעורר בחמימות למצוה, משא"כ יצר הרע של קרירות עמלק אי אפשר להכניס לקדושה, עיין שם, כי היצר הרע משמש בהד' יסודות לרע, וביסוד העפר משמש יצר הרע של עמלק בחינת 'והנחש עפר לחמו' (ישעיהו סה כה), ונאמר לו (בראשית ג יד) 'ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך'.

וצריכים להבין הא אפשר לשמש גם בו בעצלות לעבירה שלא יעשה, אבל הענין הוא כיון שהיצר הרע של קרירות פוגם גם באמונה לכן משמש בכל דבר לרע, כלומר, כל עוד שאין קליפת עמלק משמש בעצלות וכבודות לפגום האמונה אז אפשר לשמש גם עם הד' יסודות גופניים לקדושה, אבל כיון שפוגם את האיש לקררו חס וחלילה באמונה, אז אינו משמש את [עם] העצלות לעבירה, רק למצוה, ולהיפך את [עם] החמימות לעבירה רחמנא ליצילן.

ולכאורה מה ענין עצלות ויסוד העפר לקרר באמונה, ואיך זה משמש בו יצר הרע של עמלק לפגום אמונה חס וחלילה.

אבל כבר דברנו שאמונה שבאיש ישראלי הוא מרוח של קדושה אשר בו שעל ידי זה מאמין למעלה מהשגתו ומשכלו, לכן על ידי העצלות וכבודות, הלב המוח וכל הגוף שמשמש בו היצר הרע, מכבידו וממשיכו למטה ואינו נותן אותו להתרומם ולהתעלה ולהתדבק בקדושה, ואז אמונתו נפגמת רחמנא ליצילן.

לכן גם צרות רבות הבאות חס וחלילה על האיש המשברות אותו ומפילתו, ג"כ פוגמות אמונתו, מתחילה אין לו מחשבות היפך אמונה חס וחלילה, רק שגם התרוממות רוח האמונה ג"כ אין לו מפני נפילתו, כי שוכב הוא, וכולו נעשה כאבן בטמטום הלב והמוח, ומעט מעט גם מחשבות פסולות נפגמות עולות בו רחמנא ליצילן.

לכן בעבודת הקרבנות שהעלו ישראל באש הקדושה את הכל לד', נשאר האפר בחינת יסוד העפר שאינו נכנס בקדושה והוצרכו לתרום אותו, ובמה תורמין אותו, במגרפה שהוציאה מיני כלי זמר שהיא שמחה וישועת ישראל, כי בישועה ושמחה יכולים להעלות הכל,

❖ אוצר התמיד ❖

ולחפוך מחשוכא לנהורא, אבל ברגלים לא היו מדשנין אותו, כי הרגלים הם עצמן זמן שמחה אורה ישועה וקדושה רבה בחינת לעתיד שהכל יתעלה לקדושה.

ואפשר להבין מעט יותר, גם לפי השגתנו הקטנה, כי נודע שד' יסודות נמשכים מד' אותיות הויה, ויסוד העפר נמשך מאות ה' אחרונה שבשם שהיא בחינת מלכות, לכן כשהיא נפרדת לגמרי חס וחלילה ונופלת אז נעשה בחינת 'מפריד אלוף' לא יראה מאורות ופגם הלבנה שעצמה חשכה, וכשמתעוררת להתיחד עם דודה שרה שירה כנודע.

וכמו שאמרי' לעורר את חבצלת השרון לשיר (ישעיה לה ב) 'פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה הדר הכרמל והשרון המה יראו כבוד ד' הדר אליהנו', ואז אדרבה ההתרחקות שמקודם מעוררת תשוקתה ושירתה כדי להתיחד.

והוא הענין בשיר השירים שנאמר בה התקרבות והתרחקות, 'דודי חמק עבר' (שיר השירים ה ו) ואז נעשה בחינת 'נפשי יצאה בדברו' (שם) כנודע, היינו שעל ידי ההתרחקות נתעוררה השירה שמתעוררת בתשוקה יתירה, כמו שרואים גם באב ובן שכשמתרחקים זה מזה מתעוררת אהבתם יותר, וזהו ענין קול הזמר במגרפה של הדשן מיסוד העפר, שעל ידי הכבדות מתעוררת יותר לתשוקה ולשירה, עד שברגלים לא היו מדשנים שאז הוא נוי למזבח, ומעורר יותר את היחוד.

נחזור להנזכר לעיל, בחורבה שמע רב יוסי יותר מפני שאז נתעורר יותר הרחמנות מצער ישראל, 'וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי"ה', אחר בחינת אלקים שהוא דין, מתגלה 'הוי"ה' רחמים, וארא אל האבות (שמות ו ג) ולא קיימתי, כמו שפירש רש"י (ד"ה ויאמר), ועתה נתעורר ה'חבל על דאבדין ולא משתכחין' (סנהדרין קיא.) ועל ידי התעוררות ה'חבל', הגאולה מתעוררת, 'והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים' (שמות ו ו). ע"כ.

כתוב בספר 'תורת המנחה' לרבי יעקב סקילי תלמיד הרשב"א (דרשה נו) וז"ל: וגם שבט לוי חנכם וטהרם לשמו ית' וקדשם לו ולעבודתו, הה"ד 'קח את הלויים' וגו', וכתוב (במדבר ח טז) 'כי נתונים נתונים המה לי', נתונים למשא נתונים לשיר. ושיר זה יש אומרים (סוכה ג:) שעיקרו בפה, ויש אומרים שעיקרו בכלי. ואפילו למאן דאמר עיקרו בפה, היה צריך כלי לבסומי קלא. וכלי השיר היו תשעה דכתיב (תהלים קנ) 'הללוהו בתקע שופר הללוהו בתוף ומחול' וגו', הרי תשעה כלי שיר, וכלי הפה דכתיב 'כל הנשמה תהלל יה הללויה', הרי עשרה כלי שיר. וכנגד אלו עשרה הכלי שיר היתה מגרפה במקדש שהיו לה עשרה נקבים,

❖ אוצר התמיד ❖

וכל נקב ונקב היה מוציא עשרה מיני קולות (ערכין יא.), נמצא שזו המגרפה היתה מוציאה מאה מיני קולות של זמר, ונקרא א"ל מוסיק"ה.

וכלי זה דוד המלך תקנו, דכתיב (שמואל ב' כג א) 'נאם הגבר הוקם על', הוא תיקן כלי של ק' קולות כמנין 'על', וכנגדם תקנו רז"ל (מנחות מג:) ק' ברכות בכל יום, ועיקר התיקון של דוד לא היה אלא לכלי השיר, הה"ד (שמואל ב' כג א) ונעים זמירות ישראל. ע"כ.

כתב הבן איש חי (בן יהוידע ערכין יא.) וז"ל: מגרפה היתה בבית המקדש. י"ל למה הוצרך לפרש ולומר נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר, הלא חשבון זה אפילו תינוק יודע לאומרו. ונ"ל בס"ד דבא לספר הנס שנעשה בה אע"ג דתרי קלי לא משתמע וכאן היו מאה מיני זמר, וכלהו משתמע להשומע שהוא מרגיש בשמע של מאה קולות, אף על פי שיוצאין בבת אחת. וכו'.

ונ"ל בס"ד דמלבד מגריפה זו הגשמית יש עוד מגריפה רוחנית, וזו הגשמית היא משל לרוחנית, והענין הוא ידידוע שכל הקרבנות שמקריבים בבית המקדש הם לצורך ברור נצוצי קדושה מן הדומם צומח חי ומדבר, וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל, אך ודאי אין הבירור נעשה ע"י הקרבן עצמו שהוא בהמה, אלא נעשה ע"י אור קדושה עליון השוכן וחונה בבית המקדש והוא שורה ומרחף על הקרבן, ועל ידי כך נעשה הבירור של ניצוצי קדושה, ולכן אם הקריב האדם קרבנות כהלכתן חוץ למקדש עביד איסורא, כי חוץ למשכן ולמקדש אין אור קדושה שורה ומרחף על הקרבן, וכיון שהוא מושלל מן האור אין בקרבן חשיבות כלל, כי מצד עצמו הוא בהמה בזויה, ורק מתעלה ע"י האור המרחף עליו, והוא מתלבש בו, ובלתי האור הוא כמו בהמה מתה שאין בה נשמה, נמצא האור העליון השורה על הקרבן הוא עושה מלאכת הבירור של ניצוצי קדושה, ולזה האור השוכן בבית המקדש שעל ידו ובכוחו נעשה הבירור קורא בשם מגריפה שבו נגרפים ניצוצי הקדושה ועולים.

והנה נודע שכל אור קדושה הנעתק ונמשך ממקום העליון למקום תחתון כלול מעשר ספירות, וכל אחת מעשר הרי מאה, ולכן במגריפה של בית המקדש עשו ציור ודמיון לאור של מעלה שכלול מעשר ועשר מעשר שבו גורפין ניצוצי קדושה, שגם זו המגרפה הגשמית יש בה עשרה נקבים וכל נקב יש בו עשרה מיני זמר, דנמצא יש בה מאה מיני זמר שהוא ענין שירה וזמרה, והאור של מעלה שהוא כלול מעשר ספירות, ועשר מעשר הרי מאה ספירות שמהם יהיה בירור ניצוצי קדושה, גם בזה יש מאה זמר, כי הזמר הזה של האור עניינו בירור, והוא לשון כריתה כמו זימור עריצים, דכל בירור יהיה ע"י זימור, ונמצא גם באור הזה יש מאה מיני זמר, ר"ל מאה זימור, ולכן אחר שהגיד שמואל תכונת מגריפה

❖ אוצר התמיד ❖

הגשמית שיש בבית המקדש סיים נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר, כלומר נמצאת זו המגריפה היא כנגד מגריפה הרוחנית שמוציאה מאה מיני זימור, כלומר מאה בירור, ואמר בלשון קצר להעלים הסוד.

אמנם תנא דברייתא אמר דברים של משל במגריפה הגשמית, שכל דבריו הם משל על המגרפה הרוחנית שהוא האור העליון השוכן וחונה בבית המקדש שבכוחו נעשה הבירור, קאמר היא אמה וגבוהה אמה, פירוש זה משל על האור הנמשך מעולם הבריאה ששם הוא מדרגת המאות, ואמה אותיות מאה, וז"ש היא אמה בהפוך מאה שנמשך פנימיות שלה מן הבריאה שהיא סוד מאה, וגבוהה אמה המקיף שלה גם כן מן בריאה שהיא סוד מאה, וקתא יוצא ממנה משל על אחיזת אור יצירה ועשיה, ועשרה נקבים היו בה כל אחת מוציא מאה מיני זמר, נמצא מוציאה אלף מיני זמר, זה התנא עשה פרטות יותר שמגיע עד אלף. ע"כ.

עוד כתב שם וז"ל: איזהו שירות שבשם הוי אומר זו שירה. נ"ל בס"ד שירה שר י"ה עבודה עבד ו"ה, נמצא השם נשלם בשניהם, ולכך בשעת עבודה צריך לעשות שירה כדי ליחד השם ברוך הוא, מיהו בשירה נרמז שם י"ה שהוא שם בפני עצמו, אך אותיות ו"ה אינם שם בפני עצמו, וז"ש איזהו שירות שבשם, כלומר שירות שנרמז בה שם הקדוש הוי אומר זו שירה שנרמז בה שם י"ה שהוא שם קדוש בפני עצמו.

שם לעבוד עבודה, איזהו עבודה שצריכה עבודה. נ"ל בס"ד הכונה דיליף מהכא על שירה בפה שצריכה עבודה אחרת שהיא שירה בכנור שהוא בידים, ולזה אמר לעבוד עבודה תרתי. ע"כ.

יד. בהון עשיר וז"ל: ויש אומרים אף קול של כהן גדול בשעה שהוא מזכיר את השם ביום הכפורים. כתב הת"ט דא"א לומר דכל כהן גדול היה קולו גדול כל כך, ושלכן צ"ל דהאי קול הנשמע היה קול הכהנים האומרים בשכמ"לו, ויחסו לכ"ג על שהוא ראש המדברים, וכן הוכיח מלישנא דמתניתין דקתני בשעה וכו' ולא קתני כשמזכיר, ע"כ. ולי ראייה גמורה דהאי קול ר"ל של כהן גדול ממש, ממה שכתבתי ביומא (פ"ו מ"ב) בשם האר"י זלה"ה שהשם יוצא מפי כ"ג בעצמו דרך נס, ולכן אם הכהן היה ראוי אף אם אין טבעו חזק מ"מ השם היוצא מפיו דרך נס משמיע קולו, ודוק בלישנא דמתניתין דקתני קול של כהן גדול, ולא קתני קול כהן גדול כדקתני קול גביני כרוז, דמשמע דהאי קול אינו קול המוטבע בכ"ג כקול גביני כרוז שקולו חזק בטבעו, אלא מתנה אלהית הוא על כהן גדול הראוי בשעה שהוא הנעלם מעין כל השולט ביום הכפורים מזכיר את השם, וזה הוא הקול הנשמע, אבל כשלא היה הכ"ג ראוי לכך כמו בבית שני שרובם היו בלתי מהוגגים, לא היה הוא

❖ אוצר התמיד ❖

הנעלם מזכיר את השם אלא הכהן גדול זוכרו מעצמו, וקול זה אם לא היה חזק בטבעו כקול גביני לא היה נשמע ביריחו, וזה הוא שדקדק התנא באמרו בשעה שהוא מזכיר, שהיה לו לומר אף קול כ"ג כשזוכר, א"נ כשהיה זוכר וכו', כי מזכיר הוא פועל יוצא, וה"ט דת"ק דלא רצה להזכיר ענין זה, דהואיל ודרך נס הוא אינו מן התימא שישמע אפילו בסוף העולם, והיש אומרים סבירא להו דהואיל ואין הכל יודעים בנס זה, דבר פלא הוא בעיני בני אדם, ולכן ראוי להזכירו אף הוא.

בספה"ק אוהב ישראל (ליקוטים) וז"ל: אחז"ל (סנהדרין צ:): ההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק לעולם הבא. הנה ידוע כי במקדש היה הכהן גדול מזכיר אותו ככתיבתו בהוי"ה. מפורש יוצא בקול גדול רם ונשגב מאוד כמ"ש (תמיד ל:): מיריחו היו שומעין קולו של כהן גדול בשעה שהוא מזכיר את השם. ואחיו הכהנים היו מבליעין את השם בנעימה. אך בגבולין אסור לנו להזכיר את השם ככתיבתו בבחי' הוי"ה. רק כקריאתו בשם אדנ"י זולת לעתיד בעת הגאולה ב"ב יקרא השם ככתיבתו. ולהבין הטעם לזה אומר, כי בזמן הגלות. אינו ניכר אלהותו מחמת אמיטית מציאות הוייתו. כי בגלות נעלם האמת והשקר גובר ולזה אינו ניכר כלל אמיטתו ית'. אבל אנו מכירין ומבינים אלהותו ית'. מצד פעולותיו ושליתתו. מפני שאנו רואין שמלכותו בכל משלה. וע"י פעולותיו וניסיו שעושה עמנו עי"ז ניכר אצלינו אלוהותו ית' לכך כתיב (שמות טו, יח) ה' ימלוך לשון עתיד. שלעת עתה המלוכה שלו ית' הוא באתכסייא. ולכן אין לנו רשות להזכיר את השם ככתיבתו כעת בזמן גלותנו. אבל בהמקדש ששם היה התגלות אורו ית'. והשראת הקדושה האמיטית והכהנים היו מרגישין בנועם מתיקות של השם מעין עולם הבא שהוא עולם הנועם ושם היה מקום האמת. לזה היו אחיו הכהנים מבליעין את השם בנעימה. ר"ל בזו הנעימה שהרגישו שם בהמקדש. שהופיע עליהם אור הנועם העליון והאמת הפשוט לכך הזכירו גם הם את השם. אבל מי שאינו מרגיש את נועם הזה בעולם הזה אסור להזכירו. ולע"ל שיהיה אז נגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו (ישעיה מ, ה). לכך אז יקרא השם ככתיבתו. אך מי שהוגה את השם באותיותיו הגם שאינו מרגיש הנועם העליון. אין לו חלק לעולם הבא. מדה כנגד מדה נפרעין ממנו שאינו מרגיש בהנועם העליון אף בעוה"ב. ויה"ר שנזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו אמן. ע"כ.

בספה"ק ישמח משה (נצבים) וז"ל: דאמרו חז"ל ביומא (לח). בן קמצר לא רצה ללמוד על מעשי הכתב, ואמרו עליו שם רשעים ירקב (משלי י ז), דהיינו שאחז ד' קולמסין בד' אצבעותיו, וכותב שם בן ד' בבת אחת. ויש להבין מאי מעליותא כולו האי, ואיזה צורך

❖ אוצר התמיד ❖

גדול יש בזה שהמונע מללמוד נקרא רשע, וכי בשביל שלא ירצה ללמוד איזה תחבולה נפלאה נקרא רשע. אלא ודאי דיש בזה צורך גדול לעבודת השי"ת, והיינו כי ידוע שהוראת שם הויה ב"ה, הוא היה הוה ויהיה כמבואר בשו"ע או"ח סימן ה' (ס"א), וזאת ראוי לידע לכל בר (דת) [דעת], כי אינו נפרד עבר מהוה ועתיד כאחד לפניו ית', וכל מה שהיה, הוא הוה ועתיד להיות כאחד לפניו ית', וכל מה שעתיד, הוא היה והוה. וזה מאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת א ט, קהלת ג טו) מה שהיה הוא שיהיה ואשר [עתיד] להיות כבר היה. ונ"ל שזה אחד מן הטעמים שאסר לנו להזכיר שם הויה ב"ה ככתבו, כאמרו (פסחים נ). זה שמי לעולם (שמות ג טו), משום דאי הוי אפשר להוציא כל השם כאחת בלי הקדמת אות אחת לחברתה, להורות כי אין העבר קודם ולא העתיד מאוחר, הוי שרי, כי הוא יחוד האמיתי. אבל מכיון שאין הפה יכול לדבר כן, ואי אפשר מבלי הקדמת אות לאות, לכך אסור כי הוא כפירוד ח"ו, לכך זה שמי לעולם כנ"ל. וכהן גדול ביום הכיפורים הוי שכינה מדברת מתוך גרונו, כמ"ש הקדוש האר"י וצוק"ל על אמרו (יומא טו.) היה יוצא מפי כהן גדול כו', וכן מורה מאמר הפסוק (שמות כ כד) בכל מקום אשר אזכיר את שמי, אזכיר ולא תזכיר, כי השי"ת לבד הוא המזכיר, ולכן היה נשמע קולו ביריחו (יומא לט:), שאין זה בכח של בשר ודם, עד כאן דברי הקדוש האר"י וש"י. ואם כן ודאי דלא היה שם שום הקדמת אות לאות, רק הכל כאחד כיון דהשכינה הוא מדברת, מה שאין הפה של בשר ודם יכול לדבר כן כנ"ל, ואם כן בעת הכתיבה הוא רב חסד מהשי"ת שהותר לנו לכתוב שמו הקדוש, אף שאי אפשר בלי הקדמת אות לאות בכתב אחד, וד' כותבין הוא נראית פירוד יותר, כדי שלא ישתכח וישתקע מאתנו ח"ו לגמרי השם הקדוש הזה המחיה כל העולמות. אבל אם היה אפשר לכתוב מבלי הקדמת אות לאות, רק ד' אותיותיו כאחד בבת אחת בד' קולמסים והכותב אחד, ודאי מה טוב ומה נעים, ומדרגתו של שם הנכתב הזה, ודאי רבה למעלה ראש עד אין חקר ואין סוף ואין מספר ואין ערך, כי הוא היחוד האמיתי. לכך בן קמצר שהיה יודע לעשות כך ולא רצה ללמד, עליו נאמר שם רשעים ירקב, כי הוא מונע בר וברכה ושפע טוב לבית ישראל שפע קודש ממקום קודש יהלך גבוה על גבוה, כנ"ל ברור. ועוד יש לומר בפשוט יותר, כי השם אף התוארים מורים עליו, מה שאין באלוקים, ומכל שכן שם העצם, כי כל דבר בזמן היותו הוא לפעמים היה הוה ויהיה, דהיינו כל זמנו, מלבד הרגע הראשון אשר בו נוצר, כי אז לא יצדק היה, ורגע האחרון אשר בו נפסד, שאז לא יצדק עליו יהיה. אבל השי"ת הוא תמיד היה הוה ויהיה, שאין לו ראשית ולא תכלה. ואם כן ההפרש הוא שבכל הנבראים נפרד ההיה מן הוה ויהיה, דהיינו אחר שנפסד יתכן לומר היה, אבל לא הוה ויהיה. וברגע האחרון יתכן לומר היה הוה, אבל לא יהיה. וברגע ראשון יתכן לומר הוה יהיה, ולא היה. וקודם היותו, יתכן לומר יהיה, אבל לא היה הוה. ואם כן נפרדים זה מזה, שפעמים יפול שם זה לבד, ופעמים זה השם לבד. אבל בהשי"ת אינם נפרדים זה מזה בשום פעם, כי תמיד יתכן לומר עליו היה הוה ויהיה, כי אין לו ראשית

❖ אוצר התמיד ❖

והתחלה ולא תכלית, והבן זה כי תמיד הוא היה ויהיה והוא, ותמיד הוא הוא והיה ויהיה, ותמיד הוא יהיה והיה והוא, והבן זה מאד, ותמיד הם אחדים זה בזה, לכן יתכן לומר עליו בלי פירוד כלל, להורות על המרחק וההפרש הרב לבינו ית' ובין ברואיו בזה, וכיון שאין הפה יכול לדבר כן, לכך זה שמי לעלם, ולכך נתכנה בן קמצר בשם רשע כו', וגם זה ברור ושני הטעמים הם אמיתים לענ"ד. ע"כ.

בספה"ק תולדות יצחק להרה"ק רבי יצחק מנעשכיו זיע"א וז"ל (ליום הכיפורים): בגמרא (יומא כ:) גבי כהן גדול כשאמר אנא השם נשמע קולו ביריחו וכו'. ומירושלים ליריחו מהלך עשרה פסאות, ולכאורה הוא מהנמנע שישמע קול אדם מהלך עשר פרסאות. ויש לבאר דמה היה העובדא של כהן גדול שהיה מיוחד יחודים, ובשעה שהיה מיוחד יחודים היה נתבטל במציאותו, וכיון שנתבטל במציאותו הגיע לשורשו, ושם הוא למעלה מהטבע, ולכן נשמע קולו חוץ לדרך הטבע. ע"כ.

טו. כתוב במשנה: אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן דִּגְלַאי, עֲזִים הָיוּ לְבֵית אָבָא בְּהַר מְכוּר, וְהָיוּ מִתְעַשְׂתוֹת מִרִּיחַ פֶּטוֹם הַקְטֹרֶת. שמעתי לבאר הענין, שהרי עיזים הם הענין של הקלי' וכוחות טומאה, כמו שכתוב 'שעירים ירקדו שם'. עיטוש הוא ענין של מיתה, כמו שכתוב 'מתעטש ומת'. קטורת הוא הענין שמכלה את הקליפות, ועוצר דברים רעים. כמו שכתוב על אהרן הכהן.

והנה, בזה נתבאר שה'עיזים' שהם הקליפות, היו מתעטשות, דהיינו שהיו מתים, מריח פֶּטוֹם הקטורת, דהיינו בכח הקטורת.

והיה כח הקטורת מתפשט והולך אפילו למקומות רחוקים, כגון 'הר מכוור' שהוא מקום רחוק מירושלים, ומרמז למקומות רחוקים מהקדושה, וגם שם היו הקלי' מתים בכוח הקטורת (הגרד"ל).

טז. פרשת המנורה (שמות כה לא-מ): (לא) וְעֲשִׂיתָ מִנְרֶת זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה תִיעֲשֶׂה הַמִּנּוֹרָה יִרְכָּה וְקִנְיָה גְבִיעִיָּה כַּפְתֹּרֶיהָ וּפָרְחֶיהָ מִמָּנָה יִהְיוּ: (לב) וְשֵׁשׁ קָנִים יֵצְאִים מִצְדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה קָנֵי מִנְרָה מִצְדָּה הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קָנֵי מִנְרָה מִצְדָּה הַשֵּׁנִי: (לג) שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקִנְיָה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וּפָרַח וְשְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקִנְיָה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וּפָרַח כֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאִים מִן

❖ אוצר התמיד ❖

המנרה: (לד) ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה: (לה) וכפתור תחת שני הקנים ממנה וכפתור תחת שני הקנים ממנה לששת הקנים היצאים מן המנרה: (לו) כפתריהם וקנתם ממנה יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור: (לז) ועשית את גרתייה שבעה והעלה את גרתייה והאיר על עבר פניה: (לח) ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור: (לט) כפר זהב טהור יעשה אתה את כל הכלים האלה: (מ) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בָּהֶר:

רש"י: (לא) מקשה תעשה המנורה. שלא יעשנה חוליות, ולא יעשה קניה ונרותיה איברים איברים, ואחר כך ידביקם כדרך הצורפין, שקורין שולדי"ר בלע"ז אלא כלה באה מחתיכה אחת, ומקיש בקרנס וחותר בכלי האמנות ומפריד הקנים אלך ואלך: מקשה. תרגומו נגיד, לשון המשכה שממשיך את האיברים מן העשת לכאן ולכאן בהקשת הקרנס, ולשון מקשה מכת קרנס, בטידי"ץ בלע"ז כמו (דניאל ה ו) דא לדא נקשן: תעשה המנורה. מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקדוש ברוך הוא השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, לכך לא נכתב תעשה: ירכה. הוא הרגל של מטה העשוי כמין תבה, ושלושה רגלים יוצאין המנה ולמטה: וקנה. הקנה האמצעי שלה העולה באמצע הירך זקוף כלפי מעלה, ועליו נר האמצעי עשוי כמין בויך לצוק השמן לתוכו ולתת הפתילה: גביעיה. הן כמין כוסות שעושין מזכוכית ארכים וקצרים, וקורין להם מדרינ"ש בלע"ז, ואלו עשוין מזהב ובולטין ויוצאין מכל קנה וקנה כמנין שנתן בהם הכתוב, ולא היו בה אלא לנוי: כפתריה. כמין תפוחים עגולין סביב, בולטין סביבות הקנה האמצעי, כדרך שעושין למנורות שלפני השרים וקורין להם פומיל"ש בלע"ז, ומנין שלהם כתוב בפרשה, כמה כפתורים בולטין ממנה, וכמה חלק בין כפתור לכפתור: ופרחיה. ציורין עשוין בה כמין פרחים: ממנה יהיו. הכל מקשה יוצא מתוך חתכת העשת, ולא יעשם לבדם וידביקם: (לב) יצאים מצדיה. לכאן ולכאן באלכסון נמשכים ועולין עד כנגד גבהה של מנורה, שהוא קנה האמצעי, ויוצאין מתוך קנה האמצעי זה למעלה מזה, התחתון ארוך, ושל מעלה קצר המנו והעליון קצר המנו, לפי שהיה גובה ראשיהן שווה לגבהן של קנה האמצעי השביעי, שממנו יוצאים ששת הקנים: (לג) משקדים. כתרגומו, מצוירים היו כדרך שעושין לכלי כסף וזהב שקורין ניילי"ר: ושלושה גבעים. בולטין מכל קנה וקנה: כפתור ופרח. היה לכל קנה וקנה: (לד) ובמנרה ארבעה גבעים. בגופה של מנורה היו ארבעה גביעים אחד בולט בה למטה מן הקנים, והשלושה למעלה מן יציאת הקנים היוצאים מצדיה: משקדים כפתריה ופרחיה. זה אחד מחמשה מקראות שאין להם הכרע, שאין ידוע אם גביעים משקדים או משקדים כפתריה ופרחיה: (לה) וכפתור תחת שני הקנים. מתוך הכפתור היו הקנים נמשכים משני צדיה אלך ואלך. כך שנינו במלאכת המשכן (פרק י) גבהה של מנורה שמונה עשר טפחים, הרגלים והפרח שלושה טפחים, הוא הפרח האמור בירך, שנאמר (במדבר ח ד) עד ירכה עד פרחו,

❖ אוצר התמיד ❖

וטפחיים חלק, וטפח שבו גביע מהארבעה גביעים, וכפתור ופרח משני כפתורים ושני פרחים האמורים במנורה עצמה, שנאמר משקדים כפתוריה ופרחיה, למדנו שהיו בקנה שני כפתורים ושני פרחים לבד מן השלשה כפתורים, שהקנים נמשכין מתוכן, שנאמר וכפתור תחת שני הקנים, וגו' וטפחים חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו אלך ואלך נמשכים ועולים כנגד גבהה של מנורה, וטפחיים חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו, וטפחיים חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו ונמשכים ועולין כנגד גבהה של מנורה וטפחיים חלק, נשתיירו שם שלשה טפחים, שבהם שלשה גביעים וכפתור ופרח. נמצאו גביעים עשרים ושנים שמונה עשר לששה קנים, שלשה לכל אחד ואחד, וארבעה בגופה של מנורה, הרי עשרים ושנים, ואחד עשר כפתורים ששה בששת הקנים, ושלשה בגופה של מנורה, שהקנים יוצאים מהם, ושנים עוד במנורה, שנאמר משקדים כפתוריה, מעוט כפתורים שנים האחד למטה אצל הירך, והאחד בשלשת טפחים העליונים עם שלשת הגביעים, ותשעה פרחים היו לה ששה לששת הקנים, שנאמר (פסוק לג) בקנה האחד כפתור ופרח, ושלשה למנורה, שנאמר משקדים כפתוריה ופרחיה, ומיעוט פרחים שנים, ואחד האמור בפרשת בהעלותך (במדבר ח ד) עד ירכה עד פרחיה. ואם תדקדק במשנה זו הכתובה למעלה, תמצאם כמנינם איש איש במקומו: (לז) את נרתיה. כמין בזכין שנותנין בתוכם השמן והפתילות: והאיר על עבר פניה. עשה ששת הנרות שבראשי הקנים, היוצאים מצדיה, מסבים כלפי האמצעי, כדי שיהיו הנרות כשתדליקם מאירים אל עבר פניה, מוסב אורם אל צד פני הקנה האמצעי, שהוא גוף המנורה: (לח) ומלקחיה. הם הצבתים העשויין לקח בהם הפתילה מתוך השמן לישבן ולמשכן בפי הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרויים מלקחים. וצבתהא שתרגם אנקלוס, לשון צבת, טינליי"א בלע"ז: ומחתתיה. הם כמין בזכין קטנים, שחותה בהן את האפר שבנר בבקר בבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות, שדלקו הלילה וכבו, ולשון מחתה פוישידור"א בלע"ז, כמו (ישעיה ל יד) לחתות אש מיקוד: (לט) ככר זהב טהור. שלא יהיה משקלה עם כל כליה אלא ככר, לא פחות ולא יותר, והככר של חול ששים מנה ושל קדש היה כפול, מאה עשרים מנה, והמנה הוא ליטרא ששוקלין בה כסף למשקל קולוני"א והם מאה זהובים, עשרים וחמשה סלעים והסלע ארבעה זהובים: (מ) וראה ועשה. ראה כאן בהר תבנית שאני מראה אותך, מגיד שנתקשה משה במעשה המנורה, עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא מנורה של אש: אשר אתה מראה. כתרגומו דאת מתחזי בטורא, אלו היה נקוד מראה בפת"ח, היה פתרונו אתה מראה לאחרים, עכשו שנקוד חטף קמ"ץ, פתרונו דאת מתחזי, שאחרים מראים לך, שהנקוד מפריד בין עשה לנעשה.

ברמב"ם (הלכות בית הבחירה ג א-יא): א. המנורה מפורשת צורתה בתורה. וארבעה גביעים ושני כפתורים ושני פרחים היו בקנה המנורה שנאמר (שמות כה לד) 'ובמנורה ארבעה גביעים

❖ אוצר התמיד ❖

משוקדים כפתוריה ופרחיה' ועוד פרח שלישי היה סמוך ליריכה של מנורה שנאמר (במדבר ח ד) 'עד ירכה עד פרחיה'.

ב. ושלש רגלים היו לה. ושלשה כפתורים אחרים היו בקנה המנורה שמהן יוצאים ששת הקנים. שלשה מצד זה ושלשה מצד זה. ובכל קנה וקנה מהן שלשה גביעים וכפתור ופרח. והכל משוקדים כמו שקדים בעשייתן.

ג. נמצאת כל הגביעים שנים ועשרים. והפרחים תשעה. והכפתורים אחד עשר. וכולן מעכבין זה את זה ואפילו חסר אחד מן השנים וארבעים מעכב את כולן.

ד. בד"א בשעשאוה זהב אבל שאר מיני מתכות אין עושין בה גביעים כפתורים ופרחי'. וכן מנורה הבאה זהב תהיה כולה ככר עם נרותיה ותהיה כולה מקשה מן העשתות. ושל שאר מיני מתכות אין מקפידין על משקלה. ואם היתה חלולה כשירה.

ה. ואין עושין אותה לעולם מן הגרוטאות בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות.

ו. המלקחים והמחתות וכלי השמן אינן מכלל הככר שהרי נאמר במנורה (שמות כה לא) 'זהב טהור' וזור ואמר (שמות כה לח) 'ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור' ולא נאמר נרותיה זהב טהור מפני שהנרות קבועין במנורה והם מכלל הככר.

ז. שבעת קני המנורה מעכבין זה את זה. ושבעת נרותיה מעכבין זה את זה בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות. וכל הנרות קבועים בקנים.

ח. ששת הנרות הקבועים בששת הקנים היוצאים מן המנורה כולן פניהם לנר האמצעי שעל קני המנורה וזה הנר האמצעי פניו כנגד קדש הקדשים והוא הנקרא נר מערבי.

ט. הגביעים דומין לכוסות אלכסנדריא שפיהן רחב ושוליהן קצר. והכפתורים כמין תפוחים כרותיים שהן ארוכין מעט כביצה ששני ראשיה כדין. והפרחים כמו פרחי העמודים שהן כמין קערה ושפתה כפולה לחוץ.

י. גובה המנורה היה שמונה עשר טפח. הרגלים ופרח שלשה טפחים. ושני טפחים חלק. וטפח שבו גביע כפתור ופרח. וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד הילך ואחד הילך ונמשכים ועולין כנגד גובה המנורה. וטפח חלק. וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו אחר הילך ואחד הילך ונמשכין ועולין כנגד גובה המנורה. וטפח חלק. וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו אחד הילך ואחד הילך ונמשכין ועולין כנגד גובה המנורה. וטפחיים חלק. נשתיירו שלשה טפחים שבהן שלשה גביעים כפתור ופרח.

❖ אוצר התמיד ❖

יא. ואכן היתה לפני המנורה ובה שלש מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה ומחתותיה בשעת הטבה.

יז. פרשת השולחן (שמות כה כג-כט): (כג) וְעֲשִׂיתָ שֻׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים אָרְכוֹ וְאַמָּה רָחְבוֹ וְאַמָּה וְחָצִי קָמְתוֹ: (כד) וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וְעֲשִׂיתָ לוֹ זָרָהָב סָבִיב: (כה) וְעֲשִׂיתָ לוֹ מִסְגֶּרֶת טָפַח סָבִיב וְעֲשִׂיתָ זָרָהָב לְמִסְגֶּרְתּוֹ סָבִיב: (כו) וְעֲשִׂיתָ לוֹ אַרְבַּע טַבָּעֹת זָהָב וְנָתַתָּ אֶת הַטַּבָּעֹת עַל אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו: (כז) לְעֻמַּת הַמִּסְגֶּרֶת תַּהַיִּין הַטַּבָּעֹת לְבָתִּים לְבָדִים לְשֹׂאת אֶת הַשֻּׁלְחָן: (כח) וְעֲשִׂיתָ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב וְנָשָׂא בָם אֶת הַשֻּׁלְחָן: (כט) וְעֲשִׂיתָ קַעְרָתוֹ וְכַפְתּוֹ וְקִשּׁוֹתָיו וּמִנְקִיתָיו אֲשֶׁר יִסֹּךְ בָּהֶן זָהָב טָהוֹר תַּעֲשֶׂה אֹתָם: (ל) וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לִפְנֵי תָמִיד:

רש"י: (כג) קמתו. גובה רגליו עם עובי השלחן: (כד) זר זהב. סימן לכתר מלכות, שהשלחן שם עושר וגדלה, כמו שאומרים שלחן מלכים: (כה) מסגרת. כתרגומו גדנפא, ונחלקו חכמי ישראל בדבר יש אומרים, למעלה היתה סביב לשלחן, כמו לבזבזין שבשפת שלחן שרים, ויש אומרים, למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות השלחן, ודף השלחן שוכב על אותה מסגרת: ועשית זר זהב למסגרתו. הוא זר האמור למעלה, ופרש לך כאן שעל המסגרת היתה: (כז) לעומת המסגרת תהיין הטבעות. ברגלים תקועות כנגד ראשי המסגרת: לבתים לבדים. אותן הטבעות יהיו בתים להכניס בהן הבדים: לבתים. לצורך בתים: לבדים. כתרגומו אתרא לאריחיא: (כח) ונשא בם. לשון נפעל, יהיה נשא בם את השלחן: (כט) ועשית קערותיו וכפתיו. קערותיו זה הדפוס שהיה עשוי כדפוס הלחם, והלחם היה עשוי כמין תבה פרוצה משתי רוחותיה, שולים לו למטה וקופל מכאן ומכאן כלפי מעלה כמין כתלים, ולכך קרוי לחם הפנים, שיש לו פנים רואין לכאן ולכאן לצדי הבית מזה ומזה, ונותן ארכו לרחבו של שלחן, וכתליו זקופים כנגד שפת השלחן, והיה עשוי לו דפוס זהב ודפוס ברזל, בשל ברזל הוא נאפה וכשמוציאו מן התנור נותנו בשל זהב עד למחר בשבת שמסדרו על השלחן, ואותו הדפוס קרוי קערה: וכפתיו. בזכין שנותנים בהם לבונה, ושתים היו לשני קמצי לבונה שנותנין על שתי המערכות, שנאמר (ויקרא כד ז) ונתת על המערכת לבונה זכה: וקשותיו. הן כמין חצאי קנים חלולים הנסדקין לארכן דגמתן עשה של זהב ומסדר שלשה על ראש כל לחם, שישב לחם האחד על גבי אותן הקנים ומבדילין בין לחם ללחם כדי שתכנס הרוח ביניהם ולא יתעפשו, ובלשון ערבי כל דבר חלול קרוי קסו"ה: ומנקיתיו. תרגומו ומכילתיה, הן סניפים, כמין יתדות זהב עומדין בארץ וגבוהים עד למעלה מן השלחן הרבה כנגד גובה מערכת הלחם, ומפצלים ששה פצולים זה למעלה מזה, וראשי הקנים שבין לחם ללחם סמוכין על אותן פצולים, כדי שלא יכבד משא הלחם העליונים על התחתונים

❖ אוצר התמיד ❖

וישברו ולשון מכילתיה, סובלותיו, כמו (ירמיה ו יא) נלאיתי הכיל, אבל לשון מנקיות איני יודע, איך נופל על סניפין. ויש מחכמי ישראל אומרים קשותיו אלו סניפין, שמקשין אותו ומחזיקין אותו שלא ישבר, ומנקיותיו אלו הקנים שמנקין אותו שלא יתעפש, אבל אונקלוס שתרגם ומכילתיה היה שונה כדברי האומר מנקיות הן סניפין: אשר יסך בהן. אשר יכסה בהן, ועל קשותיו הוא אומר אשר יסך, שהיו עליו כמין סכך וכסוי, וכן במקום אחר הוא אומר (במדבר ד ז) ואת קשות הנסך וזה וזה, יסך והנסך, לשון סכך וכסוי הם: (ול) לחם פנים. שיש לו פנים כמו שפרשתי, ומנין הלחם וסדר מערכתיו מפורשים באמור אל הכהנים.

ברמב"ם (הלכות בית הבחירה ג יב-טו): יב. השלחן היה ארכו שנים עשר טפח ורחבו ששה טפחים. והיה מונח ארכו לאורך הבית ורוחבו לרוחב הבית וכן שאר כל הכלים שבמקדש אורכן לאורכו של בית ורחבן לרוחב הבית חוץ מן הארון שהיה אורכו לרוחב הבית. וכן נרות המנורה כנגד רוחב הבית בין הצפון ובין הדרום.

יג. ארבעה סניפין של זהב היו לשלחן מפוצלין בראשיהן שהיו סומכין בהן שתי המערכות של לחם הפנים. שנים מסדר זה. ושנים מסדר זה. והם הנאמרים בתורה (שמות כה-כט) 'וקשותיו'.

יד. וכ"ח קנים של זהב כל אחד מהן כחצי קנה חלול היו לו. ארבעה עשר לסדר זה וארבעה עשר לסדר זה. והם הנקראים (שמות כה כט) 'מנקיותיו'. ושני הבזיכין שמניחין בהן הלבונה על השולחן בצד המערכות הן הנקראין (שמות כה כט) 'כפותיו'. והדפוסין שעושין בהם להם הפנים הם הנקראים (שמות כה כט) 'קערותיו'.

טו. אלו הארבעה עשר קנים נותן החלה הראשונה על עצמו של שולחן ונותן בין ראשונה ושנייה שלשה קנים. וכן בין כל חלה וחלה שלשה קנים ובין ששית וחמישית שני קנים בלבד. לפי שאין על הששית אחרת נמצאו ארבעה עשר בכל מערכה ומערכה.

יח. פרשת מזבח הקטורת (שמות ל א-י): (א) וְעֲשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קִטְרֹת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: (ב) אָמָה אָרְכּוֹ וְאָמָה רָחְבּוֹ רְבֹעַ יִהְיֶה וְאַמָּתַיִם קָמְתּוֹ מִמֶּנּוּ קִרְנָתָיו: (ג) וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת גָּגּוֹ וְאֶת קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת קִרְנָתוֹ וְעֲשִׂיתָ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב: (ד) וְשְׁתֵּי טַבַּעַת זָהָב תַּעֲשֶׂה לוֹ מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעָתָיו תַּעֲשֶׂה עַל שְׁנֵי צִדָּיו וְהָיָה לְבָתִּים לְבָדִּים לְשֹׂאת אֹתוֹ בְּהֶמָּה: (ה) וְעֲשִׂיתָ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב: (ו) וְנִתְּתָה אֹתוֹ לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר

❖ אוצר התמיד ❖

על ארן העדת לפני הכפרת אשר על העדת אשר אועד לך שמה: (ז) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת יקטירנה: (ח) ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני יהוה לדתיתכם: (ט) לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו: (י) וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדתיתכם קדש קדשים הוא ליהוה:

רש"י: (א) מקטר קטרת. להעלות עליו קיטור עשן סמים: (ג) את גגו. זה היה לו גג, אבל מזבח העולה לא היה לו גג, אלא ממלאים חללו אדמה בכל חניתן: זר זהב. סימן הוא לכתר כהנה: (ד) צלעותיו. כאן הוא לשון זויות, כתר גומו, לפי שנאמר על שני צדיו, על שתי זויותיו שבשני צדיו: והיה. מעשה הטבעות האלה: לבתים לבדים. לכל בית תהיה הטבעת לבד: (ו) לפני הפרכת. שמא תאמר משוך מכנגד הארון לצפון או לדרום, תלמוד לומר לפני הכפרת, מכון כנגד הארון מבחוץ: (ז) בהיטיבו. לשון נקוי הבזכין של מנורה מדשן הפתילות שנשרפו בלילה, והיה מטיבן בכל בקר ובקר: הנרות. לוצי"ש בלע"ז וכן כל נרות האמורות במנורה, חוץ ממקום שנאמר שם העלאה, שהוא לשון הדלקה: (ח) ובהעלות. כשידליקם להעלות להבתן: יקטירנה. בכל יום פרס מקטיר שחרית ופרס מקטיר בין הערבים: (ט) לא תעלו עליו. על מזבח זה: קטרת זרה. שום קטורת של נדבה. כלן זרות לו חוץ מזו: ועולה ומנחה. ולא עולה ומנחה, עולה של בהמה ועוף, ומנחה היא של מין לחם: (י) וכפר אהרן. מתן דמים: אחת בשנה. ביום הכפורים, הוא שנאמר באחרי מות (ויקרא טז) ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו: חטאת הכפורים. הם פר ושעיר של יום הכפורים המכפרים על טומאת מקדש וקדשיו: קדש קדשים. המזבח מקדש לדברים הללו בלבד ולא לעבודה אחרת.

ברמב"ם (הלכות בית הבחירה ג יז): מזבח הקטרת היה מרובע אמה על אמה. והוא נתון בהיכל מכון בין הצפון לדרום משוך בין השלחן והמנורה לחוץ. ושלשתן היו מונחין משליש ההיכל ולפנים כנגד הפרוכת המבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים.

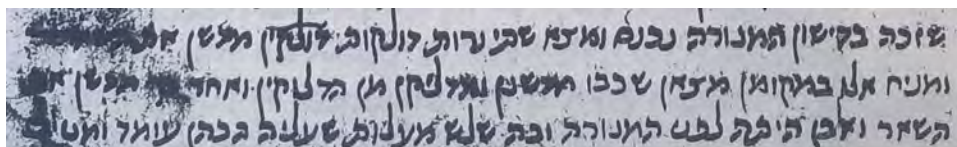
יט. להלן שיטת הרמב"ם בביאור משנה זו.

כתב התפארת ישראל שלהרמב"ם לא גורסים במשנה זו תיבת 'מזרחיות'. עי"ש.

וכן רואים בכתי"ק של הרמב"ם שלא כתוב 'מזרחיות'. והגירסא היא 'ומצא שתי נרות דולקות'. ללא תיבת 'מזרחיות'.

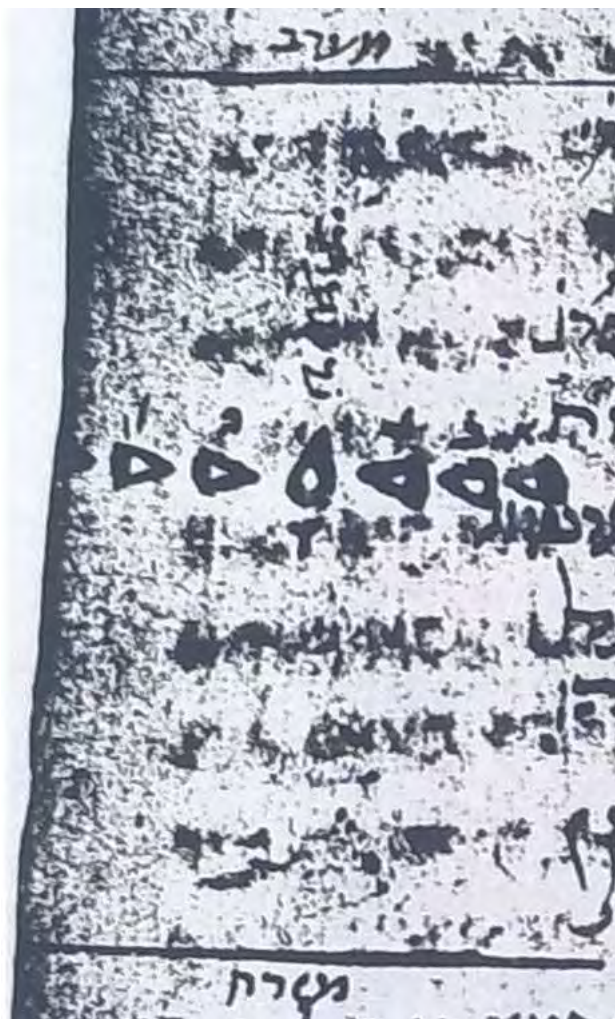
והרי תמונת כתי"ק הרמב"ם:

❖ אוצר התמיד ❖

בפירוש המשניות להרמב"ם [מהדורא בתרא] וז"ל: כבר נתבאר בגמר יומא שהטבת הנרות והוא נקוי הנרות והבערת מה שנכבה מהן והחלפת הפתילות לא היה לשבעת הנרות בעת אחד, אלא הסדר הוא שמטיב חמש נרות ואחר כך עושה עבודה אחרת, ואחר כך חוזר ומטיב שתי הנרות הנשארות, ונחלקו בטעם הדבר, יש מי שאמר למה מטיבין וחוזרין ומטיבין כדי להרגיש כל העזרה, כלומר להרחיב משך זמן אותה העבודה כדי שיהא לה הכר, ויש שם מי שנתן טעם לדבר אמרו יתעלה בבקר בבקר בהטיבו את הנרות חלקהו לשני בקרים. ואני אצייר לך כאן אופן סדר שבעת הנרות היאך היו בין הצפון לדרום, ואכתוב אות על כל נר כדי שיהא אפשר לרמוז עליו בקלות בעת הפירוש, וזו היא צורתן [הציור מכת"ק הרמב"ם]:

❖ אוצר התמיד ❖

[המשך לשון הרמב"ם:] ופיות כל הנרות כלפי האמצעי אחד לגב השני כפי שהוא בציר, והנר הכתוב עליו ד הוא נר מערבי אשר לא כבה משך זמן מסויים כפי שידוע, והוא האמצעי ונקרא מערבי מפני שפיו לצד מערב, ועל סדר זה רמז יתעלה באמרו אל מול פני המנורה יאירו וכו', כלומר שיהו פיות כל הנרות כלפי זה האמצעי אשר פניו למערב, אמר כי כאשר הוא נכנס להטיב את הנרות אם מצא שני הנרות שכתוב עליהן ז ו דולקים מניחם ומטיב חמש הנרות כמו שאמרנו, ואחר כך יעשה עבודה שיעשה וחוזר ומטיב שתי הנרות שהניח, ואם מצאם כבויים הרי זה מטיב חמשת הנרות שכתוב עליהם א ב ג ד ה ומניח

❖ אוצר התמיד ❖

השנים הדרומיים שכתוב עליהם ו ז עד שיעשה העבודה שיעשה ויחזור להטיבן וזהו אמרו ואחר כך מדשן את השאר. וכבר בארנו בשלישי דמנחות שגובה המנורה שמונה עשר טפח, נמצא שהיא כגובה האדם בשוה, ולפיכך צריך להתרומם מעל הארץ ואחר כך יוכל להתקין את הנרות ולהדליקן כמו שהזכיר. ע"כ.

משנה א

לא היו כּוֹפְתִין אֶת הַטֶּלָּה, אֶלָּא מַעֲקָדִין אוֹתָהּ. מִי שֶׁזָּכַר בְּאַבְרָיִם, אוֹחֲזִים בּוֹ. וְכֵךְ הִיתָה עֲקֵדָתוֹ, רֹאשׁוֹ לְדָרוֹם וּפָנָיו לְמַעְרָב. הַשּׁוֹחֵט, עוֹמֵד בַּמִּזְרָח וּפָנָיו לְמַעְרָב. שֶׁל שָׁחַר הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מִמַּעַרְבִית, עַל טַבַּעַת שְׁנִיָּה. שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן מִזְרָחִית צְפוֹנִית, עַל טַבַּעַת שְׁנִיָּה. שֹׁחֵט הַשּׁוֹחֵט, וְקִבֵּל הַמִּקְבֵּל. בָּא לוֹ לְקֶרֶן מִזְרָחִית צְפוֹנִית, וְנֹתֵן מִזְרָחָה צְפוֹנָה. מִמַּעַרְבִית דְּרוֹמִית, וְנֹתֵן מִמַּעַרְבָה דְּרוֹמָה. שִׁירֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד דְּרוֹמִית:

לא היו כּוֹפְתִין אֶת הַטֶּלָּה, לא היו קושרים את הכבש בשתי ידיו לעצמם או בשתי רגליו לעצמם, כדי שלא לעשות כחוקות הגויים, שכך היו עושים כששוחטים לעבודה זרה, אֶלָּא מַעֲקָדִין

באר התמיד

א. גמרא. רע"ב. תפארת ישראל. בגמרא יש שיטה נוספת שהטעם הוא שלא יהיה בזיון קדשים.

אותו, אלא מעקדים וקושרים כל יד עם הרגל שמאחוריו, [א] כמו שהיה בעקידת יצחק בן אברהם^ב.

מִי שֶׁזָּכּוּ בְּאַבְרָהָם, הַכֹּהֲנִים שֶׁזָּכּוּ בָּפִים שֶׁהֵם יַעֲלוּ אֶת הָאֲבָרִים לִכְבֹּשׁ, אוֹחֲזִים בּוֹ, אוֹחֲזִים בְּכֶבֶשׂ, כְּדֵי לִסְיִיעֵי.

וְכֵן הָיְתָה עֲקִידָתוֹ, וּבִאֹפֶן זֶה עוֹקְדִים אֶת הַכֶּבֶשׂ, רֹאשׁוֹ לְדָרוֹם, כִּי הִיא נִשְׁחָט בְּצַד צָפוֹן לְמִזְבֵּחַ, לִכֵּן הִנִּיחוּ אֶת רֹאשׁ הַקֶּרֶבֶן לְדָרוֹם, דִּהְיִינוּ לְצַד הַמִּזְבֵּחַ, וּזְנָבוֹ לְצָפוֹן. וְלֹא הִחִיפֹךְ. כְּדֵי שֶׁאִם יִרְבִּיץ גִּלְלִים לֹא יִהְיֶה זֶה סְמוּךְ לְמִזְבֵּחַ^ג. וּפָנָיו לְמַעְרָב, מֵעַקֵּם אֶת רֹאשׁ הַקֶּרֶבֶן, כְּדֵי שִׁיחִיה פָּנָיו בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה כְּנֶגֶד הַיִּכָּל, כְּכַתוּב^ד: וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צֶפֶנָּה לְפָנָיו ה'.

הַשּׁוֹחֵט, עוֹמֵד בְּמִזְרָח וּפָנָיו לְמַעְרָב. הַשּׁוֹחֵט עוֹמֵד בְּצַד מִזְרָח, וּפָנָיו לְמַעְרָב. שֶׁלֹּא יִהְיֶה אַחֲרָיו אֵל הַיִּכָּל ה'.

בְּצַד צָפוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ יֵשׁ טַבְּעוֹת^ה.

הַטַּבְּעוֹת הֵם בְּצַד צָפוֹן, כִּי שֵׁם הוּא מְקוֹם שְׁחִיטַת קֶרֶבֶנוֹת קִדְשֵׁי קִדְשִׁים, וְכֹל קֶרֶבֶנוֹת הַצִּיּוּר הֵם קִדְשֵׁי קִדְשִׁים^ו.

באר התמיד

ב. גמרא. רע"ב. תפארת ישראל.

ג. המפרש.

ד. רע"ב. תפארת ישראל.

ה. ויקרא א' י"א.

ו. המפרש. תפארת ישראל.

ז. עפ"י תפארת ישראל.

ח. מדות ג' ה'.

ט. רמב"ם מדות ג' ה'.

התקינו את הטבעות דוקא במקום שכשר עבור קדשי קדשים, על אף שיכלו להתקין טבעות גם בדרום או בשאר צדדים ויהיה עבור קדשים קלים. ובנוסף למה שביאר הרמב"ם יתכן עוד לבאר שהטעם הוא כדי שלא יהיה טעות ולא ישחטו קדשי קדשים במקום שאינו ראוי להם.

בתחילה, לפני שחיטת הקרבנות, כשרצו להפיל את הבהמה על הארץ כדי לשוחטה, היו מסרטים את הבהמה בין קרניה ונופל דם לתוך עיניה, וכך אינה מתחזקת לעמוד על רגליה. בא יוחנן כהן גדול, וביטל את זה מפני שזה נראה כמו מום¹.

או, שהיו מכים את הבהמה במקלות כדי להפילה לארץ. בא יוחנן כהן גדול וביטל את זה, מפני שאולי נעשית הבהמה טריפה, כי יתכן שניקב קרום המוח כנגד מקום ההכאה².

ובמקום זאת התקין יוחנן כהן גדול טבעות³.

צורת הטבעת היא כמו קשת, חצי עיגול, ראשה האחד מחובר לריצפה עם ציר, ומגביה את הטבעת ומכנים את צואר הבהמה לתוכה, וחוזר וכופף את הטבעת על צווארה, ומחבר את הראש השני של הקשת בריצפה. וזה כדי שלא תתנועע הבהמה בשעת השחיטה⁴.

באר התמיד

ועוד יתכן שאולי המקום של שחיטת הקרבנות הוא בעיקר בצפון, על אף שקדשים קלים כשר גם בכל מקום בעזרה, אבל עיקר המקום המיוחד לזה הוא בצד צפון, ועל כן עשו שם את הטבעות.

י. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י.

יא. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י. ואפשר להעיר שלכאורה מכיוון שיודעים באיזה מקום היכו את הבהמה, היו יכולים לעשות תקנה שצריך תמיד לבדוק את קרום המוח במקום ההכאה, כדי לדעת האם נעשית הבהמה טריפה. ותירץ המנחת יצחק (חלק ב סימן כז), שאין לעשות כן, מפני שאולי יקרה שישכח ולא יבדוק. ועוד תירץ, דאין לגרום נבילות וטריפות משום בל תשחית וכן משום תיקון הניצוצות או הגלגולים שבבהמה. ועל כן אפילו אם יבדוק וימצא טריפה ג"כ יעבור על איסור.

יב. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י. יוחנן כהן גדול הזה הצדיק שתיקן את התקנות, הוא היה אחרי שמעון הצדיק (רמב"ם הלכות מעשר ט א). והוא אביו של מתתיהו בן יוחנן כהן גדול הנזכר בתפילת על הניסים (מאירי פתיחה למסכת אבות. ערוך לנר ראש השנה יח).

ואינו יוחנן כהן גדול ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי (כסף משנה הלכות מעשר ט א), שהוא היה שנים רבות אח"כ, בימי שמעון בן שטח ומרתא בת ביתוס בימי החורבן (ע"י תוס' הרא"ש קידושין סו).

יג. תפארת ישראל מדות ג' ה'. ועפ"י הרא"ש מדות ג' ה'.

יש עשרים וארבע טבעות. ומסודרים כך: שש שורות, ובכל שורה יש ארבע טבעות. ויש אומרים שעשרים וארבע הטבעות מסודרים בארבע שורות, שבכל שורה יש שש טבעות^{טז}.

אף על פי שאת כל הקרבנות שוחטין כל משמר על הטבעת שלהם, בשבוע שלהם, מכל מקום קרבנות התמיד יש להם טבעות מיוחדות להם, ואינו משתנה לפי המשמר^{יז}.

כתוב בפסוק שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תִּמְדִּי^{יח}. ממה שכתוב 'שנים ליום', לומדים שצריך לשחוט את התמיד כנגד היום^{יט}, דהיינו כנגד השמש.

השמש נקרא 'יום', כמו שכתוב^כ וּבִתְחִלָּתָם חָשַׁךְ הַיּוֹם^{כא}.

באר התמיד

יד. מדות ג' ה'.

טז. תפארת ישראל.

טז. במדבר כ"ח ג'.

יז. יומא סב:

וזה"ל הנמרא: לכדתניא (במדבר כח ג) 'שנים ליום' כנגד היום, אתה אומר כנגד היום או אינו אלא חובת היום, כשהוא אומר 'את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים' הרי חובת היום, אמור ומה אני מקיים 'שנים ליום', כנגד היום. כיצד, תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה, ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שניה.

ברש"י וזה"ל: כנגד היום. כנגד זריחת השמש: או אינו אלא חובת היום. ובא ללמד שיהיו שנים לכל יום: על קרן מערבית צפונית. של מזבח, שהשמש באה מן המזרח לפיכך מושכו השוחט לצד מערב להרחיקו מן כותל המזרח בכל יכולת, מפני שהכתלים גבוהים והחמה שחרית בשיפולו של רקיע וצל הכותל עומד כנגדה, וצפונית משום דקדשי קדשים שחימתו על ירך המזבח צפונה ושם היה בית המטבחים והטבעות קבועות ברצפה לתת ראש הבהמה לתוכו, והן עשרים וארבעה כמנין המשמרות ומקומן עשרים וארבע אמות על עשרים וארבע קבועות בששה סדרים: על טבעת שניה. לא בטבעת שאצל המזבח אלא בשניה לה המשובה לצד צפון, ופני השוחט וצואר הבהמה באלכסון לצד מזרחית צפונית שמשם השמש באה שחרית, ומעמא דטבעת שניה לא ידענא, ואני שמעתי כדי שתהא הראשונה מסייעת להאחז בה רגלי הבהמה שלא תהפך, ושל בין הערבים שהחמה באה מן המערב מושך עצמו לצד מזרח בכל יכולת, ופניו למערב דרום באלכסון שזריחת החמה באה משם.

שֶׁל שֶׁחַר הָיָה נִשְׁחַט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מְעַרְבִית, אֵת הַקֶּרֶבֶן תָּמִיד
שֶׁמִּקְרִיבִים בְּבֹקֶר, שׁוֹחֲטִים בְּצֵד מְעַרְב, כְּדֵי שִׁיהִיָּה כִּנְגַד
הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁנִּמְצָא בְּבֹקֶר בְּצֵד מְזֻרָח.^א

וְזֶה בְּצֵד צֶפֶן מִהַמְּזֻבָּח.^ב כְּכַתוּב^ג וְשִׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ
צָפֹנָה.

עַל טַבְעַת שְׁנִיָּה. וְאֵינוֹ שׁוֹחֲטִים עַל הַטַּבְעַת הַכִּי קְרוּבָה לַמִּזְבֵּחַ,
אַלּא עַל הַטַּבְעַת הַשְּׁנִיָּה לָהּ. הִיָּה רֵאוּי לִשְׁחֹט עַל הַטַּבְעַת
הָרֵאשׁוֹנָה, אֲלֵא לֹא רָצוּ לִקְרֹב אוֹתוֹ כֹּל כֵּךְ לַמִּזְבֵּחַ בְּלִי הַפֶּסֶק,
גְּזִירָה שֶׁמָּא יִטִּיל גְּלִילִים.^ד

באר התמיד

יח. יחזקאל ל' י"ה. פירוש הפסוק כתב המלבי"ם וז"ל: עד שתגיע המלחמה לתחפנחס, ששם היה
בית פרעה, ושם טמן ירמיהו אבנים במלט במלבן אשר בפתח בית פרעה כמ"ש (בירמיהו מ"ג
שם), לכן אמר כי שם חשך היום, ממשיך שמן התחלת המלחמה התחיל היום לערוב עד הגיע
לתחפנחס ששם חשך היום לגמרי.

במצודת ציון: חשך. ענין מניעה כמו ולא חשכת.

יט. רמב"ם. תפארת ישראל.

כ. רמב"ם. רש"י יומא סב:

כא. רש"י יומא סב:

כב. ויקרא א' י"א.

כג. תוס' יומא סב:

אבל המפרש כתב טעם אחר, וז"ל: על טבעת שניה. לאו בטבעת שניה של סדר ראשון שהוא
אצל המזבח אלא בטבעת ראשונה שהוא אצל הקרן בסדר השני המשובח לצד צפון ופני
השוחט וצואר בהמה לצד מערב צפון באלכסון כדי שלא יעכב אור השמש לבא וטעמא
דבטבעת שניה שהיא מתרחקת מן המזבח שנבזה עשרה שיוכל לראות דרך עליו השמש ויותר
מכאן לא היה צריך להרחיק ואם היה שוחט בסדר הראשון א"כ היה המזבח מעכב אור השמש
לבא על ידו של שוחט שהרי המזבח גבוה י' אמות וסדר ראשון של טבעות אינו רחוק מן המזבח
אלא ח' אמות.

שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוּנִית, אֵת הַקֶּרֶבֶן
תָּמִיד שִׁמְקִרִיבִים בֵּין הָעֲרָבִיִּים, שׁוֹחֲטִים בַּצַּד מְזֻרְחָה, כְּדֵי שִׁיחִיָּה
כַּנְגֵּד הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁכֶּבֶר זֶה וְנִמְצָא אִזּוּ בַּצַּד מֵעֲרָבִי.^{כד.}

וְזֶה בַּצַּד צִפּוֹן מִהַמְּזֻבָּחִי^{כה.} כְּכַתוּב^{כו.} וְשִׁחָה אֶתְּ עַל יָרֵךְ הַמְּזֻבָּח
צִפְנָה.

עַל טַבְּעַת שְׁנִיָּה. וְאֵינוּ שׁוֹחֲטִים עַל הַטַּבְּעַת הַכִּי קְרוּבָה לַמְּזֻבָּח,
אַלּא עַל הַטַּבְּעַת הַשְּׁנִיָּה לָהּ. הִיָּה רֹאזִי לִשְׁחֹט עַל הַטַּבְּעַת
הָרֵאשׁוֹנָה, אַלּא לֹא רָצוּ לִקְרֹב אוֹתוֹ כֹּל כֵּךְ לַמְּזֻבָּח בְּלִי הַפֶּסֶק,
גְּזִירָה שֶׁמָּא יִטִּיל גְּלִילִים^{כז.}

באר התמיד

כד. רמב"ם. רש"י יומא סב:

כה. רש"י יומא סב:

כו. ויקרא א' י"א.

כז. תוס' יומא סב:

מצדה

שָׁחַט הַשּׁוֹחֵט, מִי שֹׁזְכָה בָּפִים שֶׁהוּא יִשְׁחַט, שׁוֹחֵט אֶת קֶרְבֵּן
הַתָּמִיד, וְקָבַל הַמִּקְבֵּל, וְכֵהֶן אַחֵר מִקְבֵּל אֶת הַדָּם לְמוֹזְרָקָיו. וְהוּא
הַכֹּהֵן הַשֵּׁנִי שֹׁזְכָה בָּפִים^{כז}.

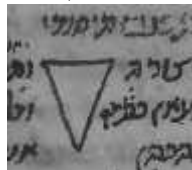
[ב] הַכֹּהֵן הוֹלֵךְ לְזֶרֶק אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְהִזְרִיקָהּ הִיא כִּמוֹ כֹּל
קֶרְבֵּן עוֹלָה. בָּא לּוֹ לְקַרֵּן מִזְרָחִית צְפוֹנִית, הוֹלֵךְ לְקַרֵּן מִזְרָחִית
צְפוֹנִית שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, וְעוֹמֵד לְמִטָּה עַל הָרִצְפָּה כִּנְגַד קֶרֶן זָו, וְנוֹתֵן
מִזְרָחָה צְפוֹנָה, וְזוֹרֵק אֶת הַדָּם מִהַמִּזְרָק לְקַרֵּן מִזְרָחִית צְפוֹנִית,
וּמִתְכוּוֹן שִׁיגִיעַ הַדָּם גַּם לְמִזְרָח וְגַם לְצָפוֹן.

באר התמיד

כח. בכלי הנקרא מזרק מקבלים את דם הקרבנות. בשמות (כו ג): וְעָשִׂיתָ סִירְתָּיו לְדִשְׁנוֹ וְיָעִיזוּ
וּמִזְרָקָתָיו וּמִזְלָגָתָיו וּמִחֻתָּתָיו לְכָל כְּלָיו תַּעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת. ברש"י: ומזרקותיו. לקבל בהם דם
הזבחים.

ביומא (ד ג, ה ד): שָׁחַטוּ וְקָבַל בַּמִּזְרָק אֶת דָּמוֹ.
בענין צורת המזרק, בפסחים (ה ה): הַכֹּהֲנִים עוֹמְדִים שְׁוֹרֹת שְׁוֹרֹת, וּבִידֵיהֶם בְּזִיכֵי כֶסֶף וּבְזִיכֵי
זָהָב. שְׁוֹרָה שְׁבִלָּה כֶסֶף כֶסֶף, וְשְׁוֹרָה שְׁבִלָּה זָהָב זָהָב. לֹא הָיוּ מְעֻרְבִין. וְלֹא הָיוּ לְבָזִיכִין שׁוּלִים,
שֶׁמָּא יִנְיָחוּם וְיִקְרַשׁ הַדָּם. ברע"ב: וְלֹא הָיוּ לְבָזִיכִים שׁוּלִים. רחבים היו מלמעלה ותחתיהם חדים
כדי שלא יוכלו לישוב על הקרקע.

ברמב"ם וז"ל: והבין מהורד כצורה זו [הציור מכת"ק הרמב"ם]:

כט. כדלעיל פרק ג' משנה א'. כתב התפארת ישראל וז"ל: ועומד המקבל בשעת קבלת הדם
כנגד השוחט באלכסון, דהשוחט עומד במזרח, ופניו למערב, והמקבל עומד במערב הבהמה,
אחוריו לצפון ופניו לדרום, כדי שלא יהא אחוריו כלפי ההיכל, ולהכי פני המקבל לדרום ולא
לצפון, כדי שיהיה מוכן להוליך הדם למזבח ולזרוקו, דהמקבל הוא הזורק.

ל. תפארת ישראל. ברמב"ם וז"ל: וכבר נתבאר בחמישי דזבחים שהעולה דמה טעון שתי מתנות
שחן ארבע, ובארנו שם שענינו שיוה דמה על שתי הקרנות שבאלכסון, ובאר כאן כי אותן שתי
הקרנות הם מזרחית צפונית ומערבית דרומית וכמו שציירנו בחמישי דזבחים.

מַעֲרֵבִית דְּרוֹמִית, אַחֵר כֵּךְ הוֹלֵךְ לִקְרֹן מַעֲרֵבִית דְּרוֹמִית שֶׁל
הַמִּזְבֵּחַ, וְנֹתֵן מַעֲרֵבָה דְּרוֹמָה, וְזוֹרֵק אֶת הַדָּם מִהַמְּזֹרֵק לִקְרֹן
מַעֲרֵבִית דְּרוֹמִית, וּמִתְכוּוֹן שִׁיגִיעַ הַדָּם גַּם לַמַּעֲרָב וְגַם לַדְּרוֹם^א.
שְׂיִירֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוֹד דְּרוֹמִית, וְהַדָּם שֶׁנִּשְׁאָר בַּמְּזֹרֵק
לְאַחֵר זְרִיקַת הַדָּם, שׁוֹפֵךְ לִיסוֹד דְּרוֹמִי בַּמִּזְבֵּחַ. כַּדִּין קֶרֶבֶן עוֹלָה.
לְאַחֵר הַזֹּאת דָּם הַקֶּרְבָּנוֹת, כֹּל אֶחָד לְפִי הַלְכוּתוֹ, שׁוֹפְכִים אֶת
הַדָּם שֶׁנִּשְׁאָר לִיסוֹד הַמִּזְבֵּחַ^ב. אֶת דָּם הַחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת
שׁוֹפְכִים לִיסוֹד הַמַּעֲרָבִי, וְאֶת דָּם שֶׁאֵר הַקֶּרְבָּנוֹת לִיסוֹד דְּרוֹמִי^ג.
בִּיסוֹד הַמִּזְבֵּחַ, בְּפִינָה הַמַּעֲרֵבִית דְּרוֹמִית שֶׁלּוֹ, יֵשׁ שְׁנֵי נִקְבִּים.
שְׂיִירֵי הַדָּמִים שְׁנֵיתָנִים עַל יְסוֹד מַעֲרָבִי וְעַל יְסוֹד דְּרוֹמִי, יוֹרְדִים
בְּנִקְבִּים הָאֵלּוּ^ד.
עַד עַכְשֵׁיו הִתְבָּאָר סֹדֵר הַשְּׁחִיטָה וְהַזְרִיקָה. בַּמִּשְׁנָה הַבֹּאֶה
יִתְבָּאָר סֹדֵר הַפְּשֻׁטָה הַעוֹר, וְנִיתְּנוּחַ, וְכִיצַד מַעֲלִים אֶת הָאֲבֵרִים
לְכַבְשִׁיהֶם.

באר התמיד

לא. תפארת ישראל.

לב. רמב"ם במדות ג' ב'. זבחים פרק ה'.

לג. רע"ב ותפארת ישראל במדות ג' ב'.

לד. מדות ג' ב'.

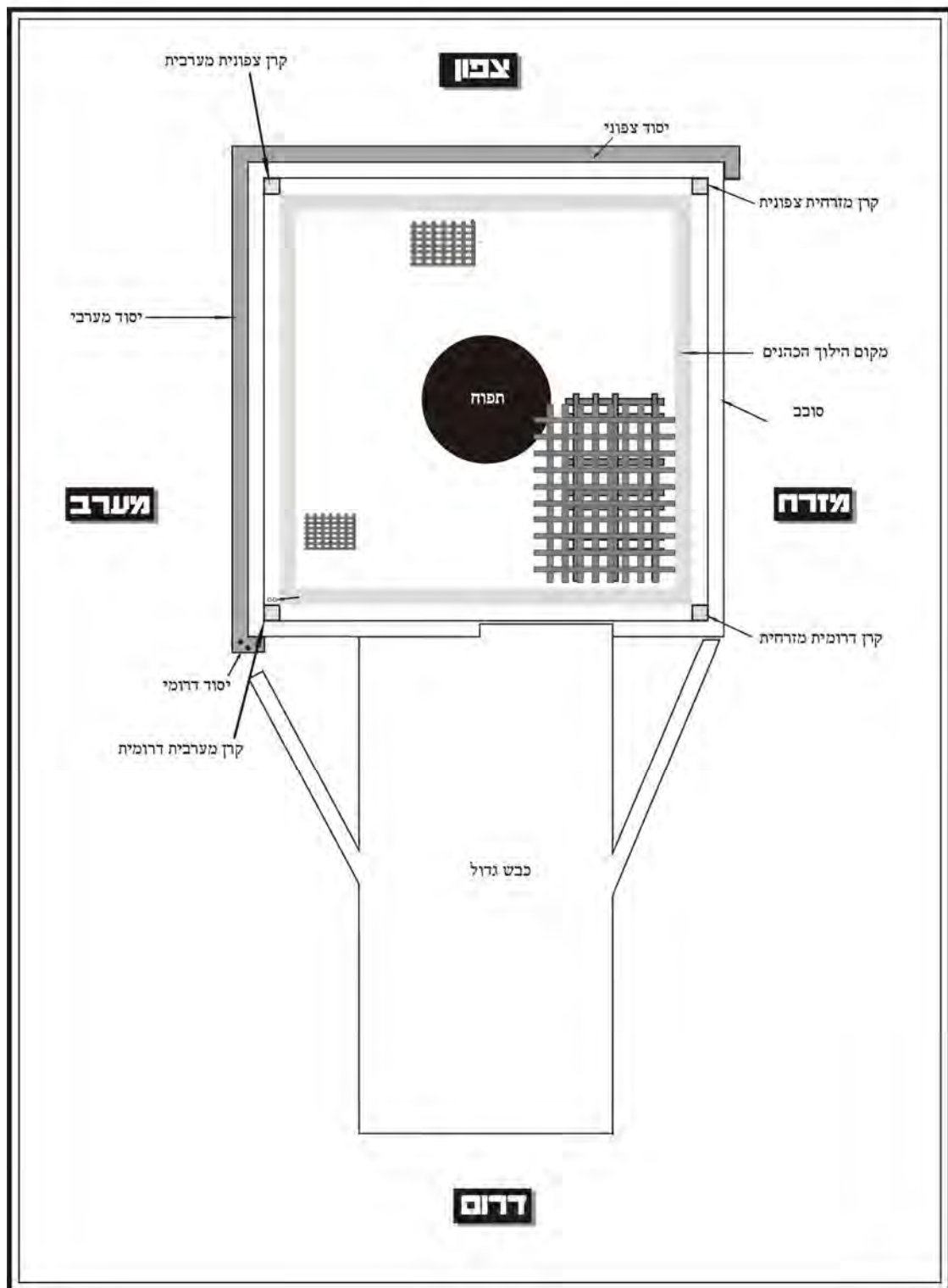
לה. המפרש.

רנה

חיי

מסכת תמיד

תמיד

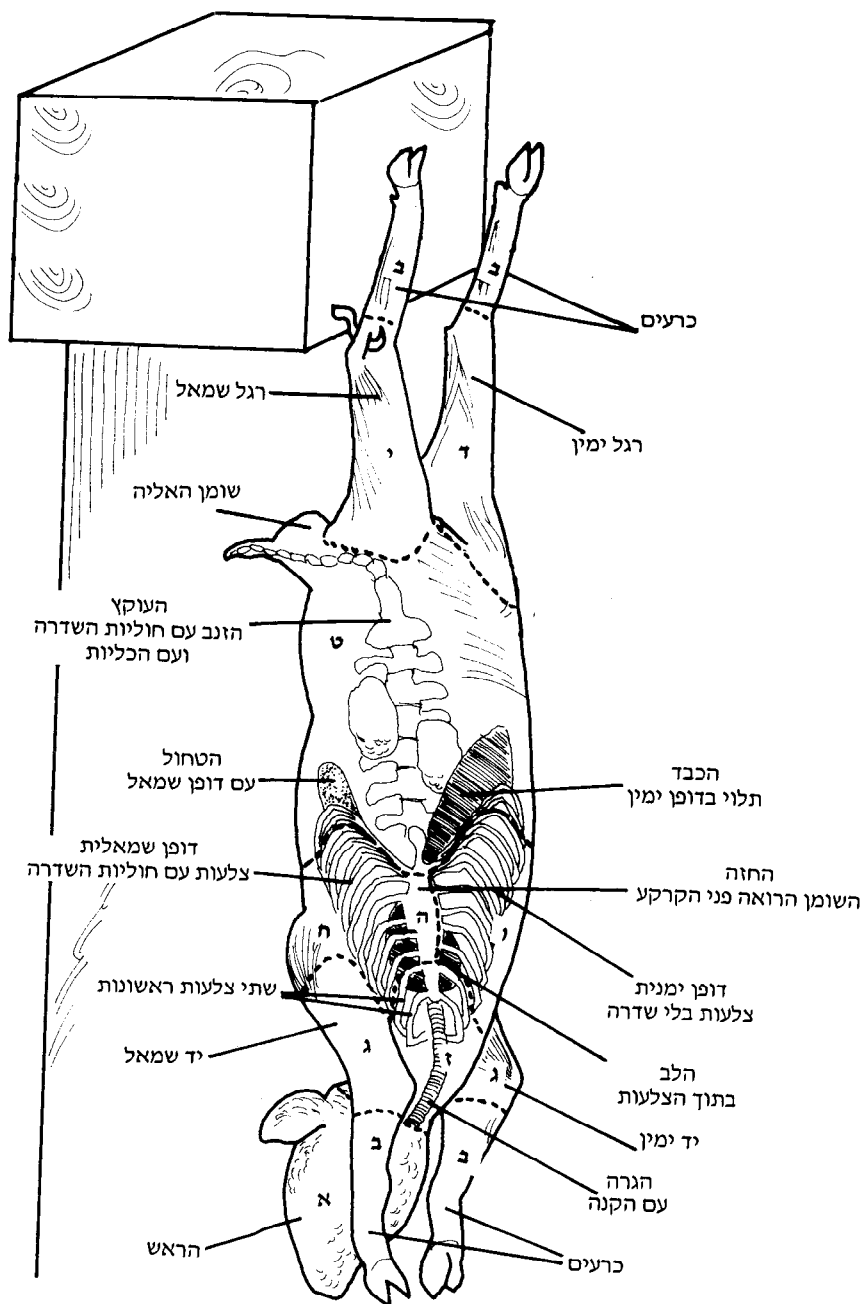

משנה ב

לא היה שוֹבֵר בוֹ אֶת הָרֶגֶל, אֲלֵא נֹקְבוֹ מִתּוֹךְ עֶרְכּוֹבוֹ
וְתוֹלֶה בוֹ. הָיָה מִפְּשִׁיט וְיִזְרַד עַד שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לַחֲזָה. הִגִּיעַ
לַחֲזָה, חָתַךְ אֶת הָרֹאשׁ וּנְתַנּוּ לְמִי שְׂזָכָה בוֹ. חָתַךְ אֶת
הַכַּרְעִים וּנְתַנּוּ לְמִי שְׂזָכָה בָּהֶן. מִרַק אֶת הַחֶפְשִׁט, קָרַע אֶת
הַלֵּב וְהוֹצִיא אֶת דָּמּוֹ. חָתַךְ אֶת הַיָּדַיִם וּנְתַנּוּ לְמִי שְׂזָכָה
בָּהֶן. עָלָה לָרֶגֶל הַיְמָנִית, חָתַכָּהּ וּנְתַנָּה לְמִי שְׂזָכָה בָּהּ,
וּשְׁתֵּי בִיציִים עִמָּה. קָרַעוּ, וְנִמְצָא כֵּלֹ גָלוּי לְפָנָיו. נָטַל אֶת
הַפֶּדֶר וּנְתַנּוּ עַל בֵּית שְׁחִיטַת הָרֹאשׁ מִלְּמַעְלָן. נָטַל אֶת
הַקְּרָבִים וּנְתַנּוּ לְמִי שְׂזָכָה בָּהֶם לְהַדִּיחָן. וְהַכֶּרֶם מְדִיחִין
אוֹתָהּ בְּבֵית מְדִיחִין כֹּל צָרְפָה. וְהַקְּרָבִים מְדִיחִין אוֹתָן
שְׁלֹשָׁה פְעָמִים בְּמוֹעוֹטָהּ, עַל שְׁלֹחַנֹת שֶׁל שֵׁשׁ שָׁבִין
הָעַמּוּדִים:

לא הָיָה שוֹבֵר בוֹ אֶת הָרֶגֶל, לא היה שוֹבֵר אֶת רֶגֶל הַכֶּבֶשׂ, אֲלֵא
נֹקְבוֹ מִתּוֹךְ עֶרְכּוֹבוֹ וְתוֹלֶה בוֹ.

סדר החלקים

❖ אוצר התמיד ❖

א. לכאורה צריך לבאר מה הטעם שגם בגמרא וגם במפרשים מוזכר כל הזמן הענין שזה כעקידת יצחק בן אברהם.

הלא ממה נפשך, אם צריך לבאר איך היה, הרי בלאו הכי צריך לבאר, ומה לנו אם היה כעקידת יצחק, הרי בלאו הכי צריך לבאר איך היה עקידת יצחק. ואם כן אפשר כבר לבאר מיד שקרבן התמיד היה כך, ומדוע צריך לבאר שזה היה כעקידת יצחק.

נראה לתרץ, שכמו שבכל יום ויום אומרים 'האיר פני המזרח עד שהוא בחברון' כדי להזכיר זכות אבות, כמו שכתוב לעיל (תמיד ג ב), כמו כן גם כאן, מזכירים בכל יום ויום זכות עקידת יצחק, ועוקדים את הטלה כמו בעקידת יצחק. כדי להזכיר זכות עקידת יצחק.

וכן קבעו גם לזמן הגלות, להזכיר בכל יום זכות עקידת יצחק, וכגון מה שאומרים: אֱלֹהֵינו ואלהי אבותינו זכרנו בזכרון טוב לפניך, ופקדנו בפקדת ישועה ורחמים משמי קדם, וזכר לנו יהוה אֱלֹהֵינו אהבת הקדמונים אברהם יצחק וישראל עבדיך, ואת הברית ואת החסד ואת השבועה שנשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה, ואת העקדה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח, ככתוב בתורתך.

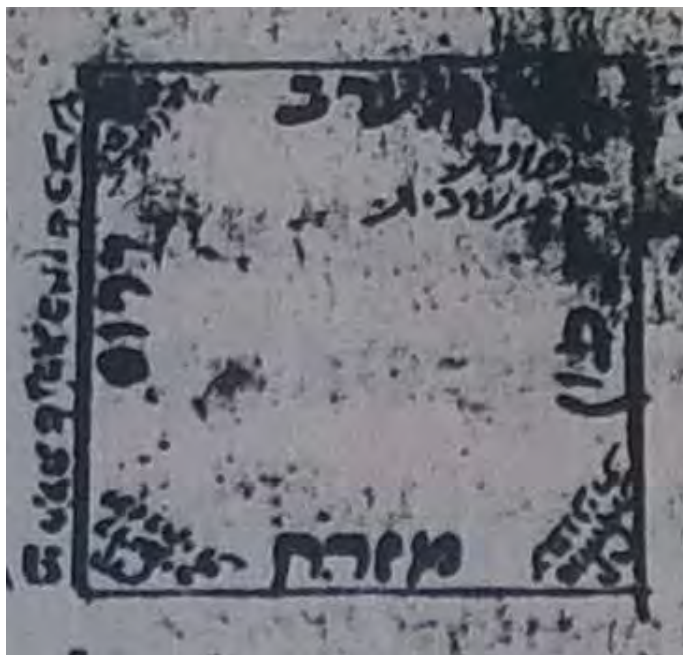
וכן בימים הנוראים, וכגון מה שאומרים: אֱלֹהֵינו ואלהי אבותינו, זכרנו בזכרון טוב לפניך, ופקדנו בפקדת ישועה ורחמים משמי קדם, וזכר לנו יהוה אֱלֹהֵינו את הברית ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה. ותראה לפניך עקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח, וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמיו את פסוק מעלינו, ובטובך הגדול ישוב תרון אפך מעמך ומעירך ומארצך ומנחלתך. וקיים לנו יהוה אֱלֹהֵינו את הדבר שהבטחתנו בתורתך על ידי משה עבדך מפי כבודך פאמור: וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים, אני יהוה: כי זכר כל הנשפחות אתה הוא מעולם, ואין שכחה לפני כסא כבודך, ועקדת יצחק, לזרעו היום ברחמים תזכר.

ב. ברמב"ם וז"ל: וכבר נתבאר בחמישי דובחים שהעולה דמה טעון שתי מתנות שהן ארבע, ובארנו שם שענינו שיזה דמה על שתי הקרנות שבאלכסון, ובאר כאן כי אותן שתי הקרנות הם מזרחית צפונית ומערבית דרומית וכמו שציירנו בחמישי דובחים.

במסכת דובחים (ה ד): העולה, קדשי קדשים, שחיתתה בצפון, וקבול דמה בכלי שרת בצפון, ודמה טעון שתי מתנות שהן ארבע, וטעונה הפשט ונתוח וכליל לאשים.

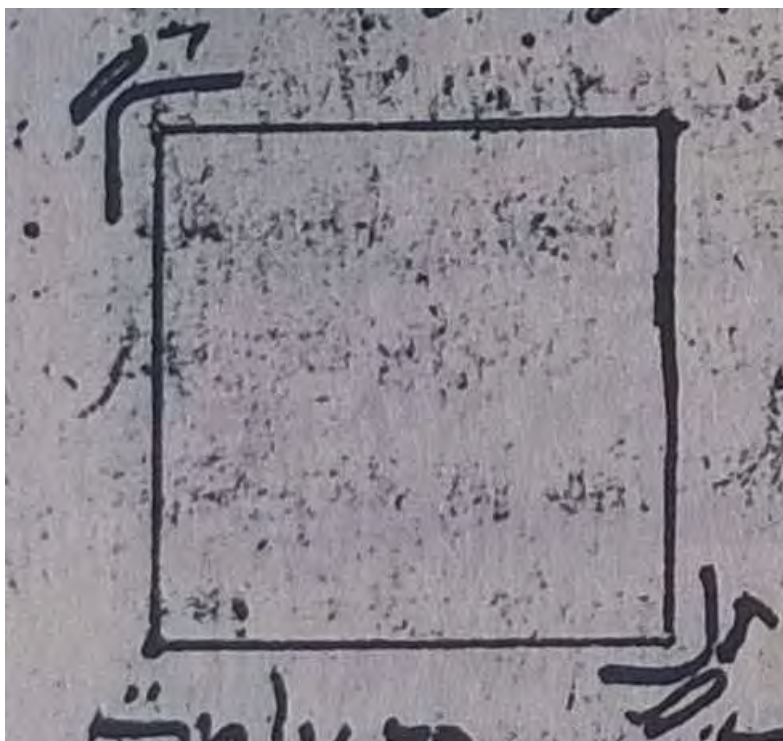
❖ אוצר התמיד ❖

ברמב"ם בזבחים (ה ג) וז"ל: והנני מצייר עתה ציור רבוע המזבח כדי שיתבארו אלו הרוחות והקרנות בלבד עד שנצייר צורת המזבח בכללותו במקומו במדות. וזו היא צורת רבועו והנחתו בין ארבע הרוחות [הציור מכת"ק הרמב"ם]:

ולהלן ברמב"ם בזבחים (ה ד) וז"ל: אמר בעולה קדשי קדשים לפי שלא נאמר בה לשון זה, אלא כיון שהשוה החטאת והאשם והעולה במקום שחיטתן וקבלת דמן כמו שבארנו בתחלת הפרק נעשת גם היא קדשי קדשים כמו החטאת והאשם. ואמרה תורה בעולה והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה והקטיר את הכל, ולא באר בעולה על קרנות המזבח שנאמר שהיא טענה ארבע מתנות, אלא אמר הכתוב בזריקת דמה וזרקו את הדם על המזבח סביב, לפי שאמר סביב הוצרכנו שיכללו המתנות ארבעת הכתלים כלומר כתלי המזבח, וזה יהיה אם הוזה שתי מתנות בשתי הזוויות אשר באלכסון, וזהו ענין שהן ארבע רוצה לומר שהן כוללות ארבעת הכתלים, ואני אצייר עתה רבוע המזבח ואעשה את הדם המוזה כעין קוים שכתוב עליהם דם, וזו היא צורת המזבח והדם כפי התיאור שנזכר [הציור מכת"ק הרמב"ם]:

❖ אוצר התמיד ❖

ג. פרשת מנחת חביתין (ויקרא ו יב-טז): וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֶה קָרְבַּן אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ עֲשִׂירֵת הָאִפֶּה סֵלֶת מִנְחָה תָּמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב: עַל מַחֲבַת בִּשְׁמֶן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינִי מִנְחַת פְּתִים תִּקְרִיב רֵיחַ נִיחָח לַיהוָה: וְהִכְהֵן הַמָּשִׁיחַ תַּחְתּוֹ מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק עוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטֹר: וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל:

ברש"י: זה קרבן אהרן ובניו. אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר מנחה תמיד וגו', והכהן המשיח תחתיו מבניו חקת עולם וגו' (מנחות נא:): מרבכת. חלוטה ברותחין כל צרכה (ת"כ פרק ה, ה.): תפיני. אפוייה אפיות הרבה, שאחר חליטתה אופה בתנור, וחוזר ומטגנה במחבת: מנחת פתים. מלמד שטעונה פתיתה. (בר"י ולא פתיתה ממש בציעין ופרורין, לפי שאינה נקמצת, אלא כופלה לשנים):

❖ אוצר התמיד ❖

המשיח תחתיו מבניו. המשיח מבניו תחתיו: כליל תקטר. אין נקמצת להיות שיריה נאכלין, אלא כולה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהיה: כליל. כולה שוה לגבוה:

סדר עשיית מנחת חביתין ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ג): א. מצות עשה לעשות כל מנחה כמצותה האמורה בתורה.

ב. וכיצד עשיית חביתין כהן גדול. מביא עשרון שלם ומקדישו וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש שאע"פ שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין. ומביא עמה שלשת לוגין שמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'בשמן תעשה' להוסיף לה שמן כנסכי הכבש. ובולל הסולת בשמן וחולטה ברותחין. ולש מכל חצי עשרון שש חלות. נמצאו שתיים עשרה חלות.

ג. ואחת אחת היו נעשות וכיצד עושה מחלק השלשה לוגין ברביעית שבמקדש. רביעית לכל חלה. ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה. ואינו מבשלה הרבה שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' בין בשל ונא.

ד. ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים באומד. כדי שיקריב החצי בבקר והחצי בערב ולוקח החציים וכופל כל אחד מהן לשנים ופותת עד שתמצא כל פתיתה כפולה לשנים. ומקריב החציין עם חצי קומץ לבונה בבוקר והחצי הנשאר עם חצי קומץ לבונה בערב. ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה אלא מקריבה כולה כאחת עם קומץ לבונה ושתייהן כליל לאשים. ע"כ.

ובהלכות תמידין ומוספין (ג יח-כב) וז"ל: יח. חביתין כהן גדול מצות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערבים עם תמיד של בין הערבים. ולישתן ואפייתן דוחין את השבת ואת הטומאה ככל קרבן שקבוע לו זמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' שתהא נאה ולא תאפה מבערב. ועוד אם תאפה מבערב תפסל בלינה שהמרחשת מכלי הקדש היא כמו שביארנו.

יט. טחינת סולתן והרקדן בחוץ ואינן דוחין את השבת.

כ. כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת או נטמא או נולד לו מום ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון. אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד.

❖ אוצר התמיד ❖

כא. נמצאו שני חצאים קריבין ושני חצאין אובדין ואלו שני החצאין האובדים מניחין אותן עד שתעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה. וכן אם אבד או נטמא החצי של בין הערבים. והיכן שורפין אותן בעזרה.

כב. מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר מביאין היורשין עשרון שלם עבור כפרתו ועושין אותו חביתין ושלימה היתה קריבה. מת כהן גדול קודם שיקריבו בבקר ולא מינו כהן אחר מקריבין אותו עשרון שלם בבקר ועשרון שלם בין הערבים ואין כופלין שמנה ולבונתה אף על פי שנכפלה הסלת. אלא מפרישין להם שלשה לוגי שמן וקומץ לבונה. לוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בקר ולוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בין הערבים. ע"כ.

סדר עשיית החביתין מהיעב"ץ, בסידורו (באמצע סדר עבודת תמיד השחר) וז"ל: מנחת חביתין היא מנחת כהן גדול שמקריב אותה כל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. וזה מעשה החביתין, לוקח עשרון סולת וחוצהו במידת חצי עשרון שבמקדש, ולוקח שלשה לוגין שמן, שהם י"ב רביעיות ל"ב חלות, רביעית לכל חלה, ובולל הסולת עם השמן ומשאר ממנו מעט. אחר כך חולט את הסולת ברותחין ולש מכל חצי עשרון שש חלות, ואחת אחת היו נעשות. ואופה החלה מעט, אחר כך קולה את כל הי"ב במחבת, בשאר השמן הנשאר מן הרביעית. ואינו מבשל אותה הרבה, שנאמר, 'תופיני' אפוי נא. ומקריב חצי קומץ לבונה עם מחציתה בבוקר, וחצי קומץ עם מחציתה בין הערבים. וכל השני חצאין כליל לאישים. ע"כ.

הערה מהיעב"ץ: לדעת הר"מ ז"ל היה חולק כל חלה לשתיים, ושתיים לארבע. ולדעת הר"א ז"ל לא היה חולק כלל (עיי' בחיזוק בדק הבית), אלא שש מקריב בבוקר ושש בין הערבים. ע"כ.

משנה א

אָמַר לָהֶם הַמְּמוֹנָה, בָּרְכוּ בִּרְכָּה אַחַת, וְהֵן בָּרְכוּ. קָרְאוּ
עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים, שְׁמַע, וְהָיָה אִם שָׁמַע, וַיֹּאמְרוּ. בָּרְכוּ אֶת
הָעָם שְׁלֹשׁ בִּרְכוֹת, אֱמֶת וַיְצִיב, וְעֲבוּדָה, וּבִרְכַּת כְּהֻנִּים.
וּבִשְׁשֶׁת מוֹסִיפִין בִּרְכָּה אַחַת לַמְּשֻׁמֵּר הַיּוֹצֵא:

לאחר שהכהנים באו ללשכת הגזית^א, אמר להם הממונה, אמר
הממונה על הפייסות^ב לכהנים: בָּרְכוּ בִּרְכָּה אַחַת, תברכו ברכה
אחת, היא ברכת 'אהבת עולם', וְהֵן בָּרְכוּ, והכהנים אמרו את
ברכת אהבת עולם^ג.

✧ באר התמיד ✧

א. כמו שכתוב בסוף הפרק הקודם, שבאו הכהנים ללשכת הגזית. כתב התפארת ישראל (סוף
פרק ד) וז"ל: והקשה רבינו באר שבע למה לא קראו קריאת שמע בעזרה, ונראה לפי עניות דעתי
משום דאחר הקריאת שמע התפללו מיד כריש פרק ה', ובגזית שעוסקים שם בתורה, בשוח טפי
שתקובל תפלתם שיתפללו קודם שיקמירו ויקריבו הקרבנות, דבמקום רנה שם תהא תפלה,
ואוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב [כברכות ד"ח א' ומגילה כ"ח א'] להכי קרא גם קריאת
שמע שם וכו'.

ב. תפארת ישראל. וראה בתחילת פרק ג'.

ג. גמרא ברכות י"א: רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

קראו עשרת הדברים, קראו את עשרת הדברות, ואחר כך קראו את שלש הפרשיות של קריאת שמע, שהם 'שמע ישראל', ו'יהיה אם שמע', ו'יאמר'.

ואחר כך, ברכו את העם שלש ברכות, כי הברכות דלהלן הם כולם תפילות על ישראל. ואלו הם שלש הברכות שאמרו:

א. ברכת אמת ויציב.

ב. ועבודה, רצה. בגלל העבודה שעשו מברכים אחריה, ואומרים בנוסח הזה: 'רצה ה' אלהינו עבודת עמך ישראל ואישי ישראל ותפלתם תקבל ברצון, ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך, ברוך אתה ה' שאותך לבדך ביראה נעבוד'.

ג. וברכת פהנים. אומרים: 'אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת בתורה' וכו'. ואומרים את הפסוקים 'ברכך', 'יאר', 'ישא'. ואומרים 'שים שלום טובה וברכה' וכו', עד 'המברך את עמו ישראל בשלום'.

באר התמיד

ואחר שהאיר היום וזרחה השמש, אומרים ברכת יוצר אור. וסדר הברכות אינו מעכב (רמב"ם. רע"ב).

ד. ברמב"ם וז"ל: ומה שאמרו קראו עשרת הדברות בכל יום, לפי שהם עיקר הדת וראשיתו. וכבר אמרו בגבולים בקשו לומר כן אלא שכבר בטלום מפני תרעומת המינין, ולא באר הבבלי מה היא תרעומת המינין, אלא שנתבאר בתחלת ברכות בירושלמי ואמרו בדין היה שקורין עשרת הדברות בכל יום ויום, אלא מפני מה אין קורין אותם, מפני המינין, שלא יהיו אומרים אלו לבדם ניתנו למשה מסיני, וכבר אמרנו זה בהלכות ירושלמי שחברנו.

ה. רמב"ם.

ו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

ז. רש"י ברכות י"א:

ח. רש"י ברכות י"א: תפארת ישראל. ויש אומרים שסיימו: ברוך אתה ה' המקבל עבודת עמו ישראל ברצון (שם).

ט. תפארת ישראל.

ואין נושאים כפיהם עכשיו, אלא אומרים את הפסוקים בלי נשיאת כפיים. ורק יותר מאוחר יהיה ברכת כהנים על מעלות האולם.

ובשבת, שבשבת הוא זמן התחלפות המשמרות, שבכל שבת נכנס משמר לעבודה ויוצא המשמר שעבר^א. ^[א] מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא. בשבת מוסיפים המשמר היוצא ומתפללים על המשמר הנכנס בנוסח הזה: 'מי ששיכן את שמו בבית הזה, הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה ושלוש ורעות'^ב.

^[ב] הטעם שמברכים ברכה זו, כי יתכן שיהיה מחלוקת על העבודה בדברים שאין בהם פיים^ג, וביותר יש לחשוש לזה במשמר שהתחדש, וכבר עשרים וארבע שבועות שלא עבדו, ולא היו רגילים בעבודה^ד.

באר התמיד

י. תוס' ברכות י"א: תפארת ישראל. כתב רש"י (ברכות יא): וז"ל: ובשאר תפלה לא היה להם פנאי, ואף זמן קריאת שמע לא הגיע, כדאמר במסכת יומא (לז): הקורא את שמע עם אנשי משמר ועם אנשי מעמד לא יצא, לפי שאנשי משמר מקדימין וכו'.

יא. רע"ב. וכדאיתא בסוכה נ"ו:

יב. גמרא ברכות י"א: רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

יג. הון עשיר ועי"ש.

יד. תפארת ישראל ועי"ש.

❧ וזה סידורו ❧

הממונה אומר לכהנים:

בְּרַכּוּ בְּרַכָּה אַחַת:

הכהנים מברכים:

אֶהְבֶּת עוֹלָם (אֶהְבֶּה רַבָּה) אֶהְבֵּתֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, חֲמֵלָה גְדוֹלָה
וַיִּתֶּרָה חֲמֵלֶת עָלֵינוּ. אָבִינוּ מִלִּפְנֵינוּ, בַּעֲבוּר שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל וּבַעֲבוּר
אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבִטְחוּ בְּךָ וּתְלַמְּדֵם חֲקֵי חַיִּים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלִבָּב
שָׁלֵם, בֵּין תַּחֲנוּנוֹ וּתְלַמְּדֵנוּ, אָבִינוּ אֵב הַרְחֵמֵן הַמְּרַחֵם, רַחֵם עָלֵינוּ,
וְתֵן בְּלִפְנֵינוּ בִּינָה לְהַבִּין, וְלַהֲשִׁיל, לְשִׁמְעַ, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד, לְשִׁמּוֹר
וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה: וְהָאֵר
עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ וּדְבַק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְיִחַד לְבָבֵנוּ לְאַהֲבָה
וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ. לְמַעַן לֹא נִבּוֹשׁ וְלֹא נִפְלֵם וְלֹא נִפְשֵׁל לְעוֹלָם
וָעֵד. כִּי בִשֵּׁם קֹדֶשְׁךָ הַגָּדוֹל הַגָּבוֹר וְהַנּוֹרָא בְּטַחֲנוּ, נִגִּילָה וְנִשְׁמַח
בִּישׁוּעָתְךָ, וְרַחֲמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְחֲסִדֶיךָ הַרְבִּים, אֵל יַעֲזֹבֵנוּ נִצַּח
סָלָה וָעֵד: ^{טו} כִּי אֵל פּוֹעֵל יִשׁוּעוֹת אֶתָּה, וּבָנוּ בְּחֶרֶת מִכָּל עִם
וְלִשׁוֹן, וְקִרְבַּתֵּנוּ מִלִּפְנֵינוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סָלָה בְּאַמֶּת בְּאַהֲבָה,
לְהוֹדוֹת לָךְ וּלְיִחְדָּךְ בְּאַהֲבָה, וּלְאַהֲבָה אֶת שְׁמֶךָ. ^{יג} בְּרוּךְ ^{טז} אַתָּה

❧ באר התמיד ❧

טו. נראה שבבית המקדש לא יאמרו את התיבות: מהר והקא עלינו ברכה ושלוש מארבע כנפות
כל הארץ, ושביר עלינו (על הגוים) מעל צוארנו, ותליכנו מהרה קוממיות לארצנו. ע"כ. שהרי
כבר בא הגאולה השלימה. יהי רצון שנוכח במהרה בימינו אמן.

טז. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ז, שכל ברכה בבית
המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים
אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה הַבוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:
לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנַי: לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל
תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאֶרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם
מִתַּחַת לָאֶרֶץ: לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֵל קִנָּא פֶקֶד עוֹן אֲבֹת עַל בָּנִים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רְבָעִים
לְשִׁנָּאִי: וַעֲשֵׂה חֶסֶד לְאֻלְפִים לְאַהֲבֵי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתַי: לֹא תִשָּׂא
אֶת שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא כִּי לֹא יִנָּקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת
שְׁמוֹ לְשׁוּא: זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁ: שִׁשֶּׁת יָמִים תַּעֲבֹד
וַעֲשִׂיתָ כָּל מְלָאכָתְךָ: וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא
תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ עַבְדְּךָ וְאַמְתְּךָ וּבְהֵמָתְךָ
וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: כִּי שִׁשֶּׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
הָאֶרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ
יְהוָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: כִּבְדֹּךָ אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן
יָאָרְכוֹן יְמֶיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: לֹא תִרְצַח
לֹא תִנְאַף לֹא תִגְנוֹב לֹא תַעֲנֶה בְרַעְךָ עַד שְׁקֹר: לֹא תַחֲמֹד בֵּית
רַעְךָ לֹא תַחֲמֹד אִשֶּׁת רַעְךָ וְעַבְדּוֹ וְאַמְתּוֹ וְשׁוֹרוֹ וְחֲמֹרוֹ וְכָל אֲשֶׁר
לְרַעְךָ:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ:
וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוְךָ הַיּוֹם עַל לִבְבְּךָ: וְשָׁנַנְתָּם
לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בַּשַּׁבָּת בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ

ובקומך: וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך:
וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך:

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום
לאהבה את יהוה אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם:
ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך
ויצהרך: ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: השמרו
לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים
והשתחיתם להם: וחרה אף יהוה בכם ועצר את השמים ולא
יהיה מטר והאדמה לא תתן את יכולה ואבדתם מהרה מעל
הארץ הטבה אשר יהוה נתן לכם: ושמתם את דברי אלה על
לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטטפת
בין עיניכם: ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך
ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: וכתבתם על מזוזות ביתך
ובשעריך: למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע
יהוה לאבותיכם לתת להם בימי השמים על הארץ:

ויאמר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם
ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לזררתם ונתנו על ציצת הכנף
פתיל תכלת: והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל
מצות יהוה ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי
עיניכם אשר אתם זנים אחריהם: למען תזכרו ועשיתם את כל
מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: אני יהוה אלהיכם אשר
הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה
אלהיכם:

אֱמֶת וַיִּצִיב, וְנִכּוֹן, וְקִים, וַיִּשֶׁר, וְנֶאֱמַן, וְאֶהוּב, וְחָבִיב, וְנֶחֱמַד, וְנָעִים, וְנוֹרָא, וְאֶדִיר, וּמְתוּקָן, וּמִקְפָּל, וְטוֹב, וַיִּפֶּה, הַדָּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. אֱמֶת, אֱלֹהֵי עוֹלָם מְלַכְנוּ צוּר יַעֲקֹב מִגֵּן יִשְׁעָנוּ, לְדוֹר וָדוֹר הוּא קִים, וְשָׁמוּ קִים, וְכִסְאוֹ נִכּוֹן, וּמַלְכוּתוֹ וְאִמּוּנָתוֹ לְעֵד קִימָת, וּדְבָרָיו חַיִּים וְקִימִים, נֶאֱמָנִים וְנֶחֱמָדִים לְעֵד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. עַל אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ, עַל בְּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ: עַל הָרָאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דָּבָר טוֹב וְקִים לְעוֹלָם וָעֶד: אֱמֶת וְאִמּוּנָה חֵק וְלֹא יַעֲבוּר. אֱמֶת שְׂאֵתָהּ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. מְלַכְנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ. גּוֹאֲלֵנוּ גּוֹאֵל אֲבוֹתֵינוּ. יוֹצֵרֵנוּ צוּר יִשׁוּעֵתָנוּ. פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם הוּא שֵׁמֶךְ, וְאֵין לָנוּ עוֹד אֱלֹהִים זולָתְךָ סֵלָה: עֲזֵרֵת אֲבוֹתֵינוּ אֵתָהּ הוּא מֵעוֹלָם, מִגֵּן וּמוֹשִׁיעַ לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, בְּרוֹם עוֹלָם מוֹשֶׁבֶךְ, וּמִשְׁפָּטֶיךָ, וְצִדְקָתְךָ עַד אֲפָסֵי אֶרֶץ, אֱמֶת אֲשֶׁרִי אִישׁ שִׁישְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ וּתְוַרְתְּךָ וּדְבָרְךָ יֵשִׁים עַל לְבוֹ. אֱמֶת אֵתָהּ הוּא אֲדוֹן לְעַמֶּךָ וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לְרִיב רִיבָם לְאֲבוֹת וּבָנִים, אֱמֶת אֵתָהּ הוּא רֹאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבְּלָעֲדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ. אֱמֶת מִמַּצְרִים גָּאֵלְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, וּמִבֵּית עֲבָדִים פָּדִיתָנוּ, כָּל בְּכוֹרֵיהֶם הִרְגָּתָ, וּבְכוֹרֶךָ יִשְׂרָאֵל גָּאֵלְתָּ, וַיֵּם סוּף לָהֶם בְּקַעַת, וְזָדִים טִבַּעַת, וַיִּדְּיִם הֶעֱבַרְתָּ. וַיִּכְסּוּ מִים צָרִיָּהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתֵר. עַל זֹאת שִׁבְחוּ אֱהוּבִים, וְרוֹמְמוּ לְאֵל, וְנִתְּנוּ יְדִידִים זְמִירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּרִכּוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקִים, רֵם וְנִשְׂא, גָּדוֹל וְנוֹרָא, מִשְׁפִּיל גָּאִים עַדִי אֶרֶץ, וּמִגְבִּיָּה שְׁפָלִים עַדִי מָרוֹם, מוֹצִיא אֲסִירִים, וּפּוֹדֶה עֲנָוִים, וְעוֹזֵר דָּלִים, וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּעַת שׁוֹעֵם אֱלֹוִי. תְּהִילּוֹת לְאֵל עֲלִיוֹן גּוֹאֵלִם, בְּרוּךְ הוּא וּמְבוֹרָךְ, מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה, וְאָמְרוּ כָּלֶם: מִי כָמֹכָה בָּאֵלִים יְהוָה, מִי כָמֹכָה

נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ, נֹרָא תִּהְיֶה עֲשֵׂה פֶּלֶא. שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְחוּ
 גְּאוּלַּיִם לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל שְׁפַת הַיָּם, יַחַד כָּלֶם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ
 וְאָמְרוּ: יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: צוּר יִשְׂרָאֵל קוֹמָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל
 וּפְדֵה כְּנָאֲמֶךָ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל וְנֹאמַר: גָּאֲלֵנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ
 קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם
 וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה גָּאֵל יִשְׂרָאֵל:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֲבוֹדַת עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל, וְאֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפַלְתֶּם
 תִּקְבַּל בְּרָצוֹן, וְתִהְיֶה לְרָצוֹן תְּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ: בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה שְׂאוֹתֶךָ לְבִדָּד בִּירְאָה נֶעֱבֹד:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, בִּרְכָנוּ בִּבְרָכָה הַמְּשַׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה
 הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדְךָ, הָאֲמוּרָה מִפִּי אֶהְרֵן וּבְנָיו כְּהֹנִים עִם
 קְדוֹשֶׁיךָ, כְּאָמֹר: יְבָרְכֶךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ
 וַיַּחֲנֶנֶךָ: יֵשֶׁא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם: שִׁים שָׁלוֹם טוֹבָה
 וּבְרָכָה, חַיִּים, חֵן וְחֶסֶד, וְרַחֲמִים, עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ.
 בִּרְכָנוּ אֲבוֹנֵנוּ, כָּלֵנוּ כְּאַחַד יַחַד בְּאוֹר פָּנֶיךָ, כִּי בְּאוֹר פָּנֶיךָ נִתְּתָ לָנוּ
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, תּוֹרַת חַיִּים, וְאַהֲבַת חֶסֶד, וַיַּצְדֵּקָהּ וּבְרָכָהּ וְרַחֲמִים,
 וְחַיִּים וְשָׁלוֹם, וְכָל טוֹב. וְטוֹב יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ לְבִרְכָנוּ וּלְבָרְךָ אֶת כָּל
 עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שְׁעָה בְּשָׁלוֹמְךָ, בְּרַב עֹז וְשָׁלוֹם. בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה הַמְּבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם:

שיט

תמיד

פרק ה משנה א

חיי

בשבת, מוסיפים המשמר היוצא ואומרים:

מִי שֶׁשָּׁכַן אֶת שְׁמוֹ בְּבֵית הַזֶּה, הוּא יִשְׁכֹּן בֵּינֵיכֶם אֶהְיֶה וְאַחֲוָה
וְשָׁלוֹם וְרַעוּת:

משנה ב

אָמַר לָהֶם, חֲדָשִׁים לְקַטֵּרֶת בָּאוּ וְהָפִיסוּ. הָפִיסוּ, זָכָה מִי שִׁזְכָּה. חֲדָשִׁים עִם יְשָׁנִים בָּאוּ וְהָפִיסוּ, מִי מַעֲלָה אֲבָרִים מִן הַכֶּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, הַמַּעֲלָה אֲבָרִים לַכֶּבֶשׂ הוּא מַעֲלָה אוֹתָן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ:

^[ד] אָמַר לָהֶם הַמְמוֹנָה^י, חֲדָשִׁים לְקַטֵּרֶת, מִי שֶׁלֹּא זָכוּ עַדִּיין מַעוֹלָם לַהֲקָטִיר אֶת הַקְטוֹרֶת, בָּאוּ וְהָפִיסוּ, יִבְאוּ לַהֲשִׁתָּתָּהּ בַּגּוֹרֵל מִי קָטִיר אֶת הַקְטוֹרֶת^י.

מִי שֶׁהִקְטִיר פֶּעַם אַחַת אֶת הַקְטוֹרֶת, לֹא נֹתְנִים לוֹ לַהֲקָטִירָה שׁוֹב, כִּי רוֹצִים שֶׁהִרְבֵּה כֹהֲנִים יִזְכוּ לַהֲקָטִיר קְטוֹרֶת. מִפְּנֵי שְׁמִי

באר התמיד

י. תפארת ישראל.

יח. רע"ב. תפארת ישראל. במאירי (יומא כה.) בענין סדר עשיית הפייסות וז"ל: כשהיו הכהנים של בית אב מתכנסים לפייס, היו מתקבצים בחציה של קדש שהיה בצד מזרחה של לשכה, ועומדין שם כמין כולויר, והוא תכשיט עגול, ור"ל שהיו עומדים בהיקף עגול, וזקן מזקני הסנהדרין יושב בחציה של חול לצד מערבה של לשכה, ואותו זקן מחשב בעצמו סך חשבון אחד, אלא שהוא אינו יודע מהיכן יתחיל המנין, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם ומחזירה, והכל מכירין שממנו מתחיל החשבון, ואח"כ הזקן מודיעם המנין, והממונה מקיף ומונה האצבעות, ואותו שכלה בו המנין זכה.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד ג): כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שישכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאים אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאים גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ולהלן בענין הפיס השלישי (שם ז): הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפוס. ויתקבצו אצל הממונה ויפוסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיוכה להקטיר קטורת.

שמקטיר קטורת נהיה עשיר, כמו שכתוב^י 'יְשִׁימוּ קְטֹרֶת בְּאַפָּד', ומיד אחר כך כתוב^י: 'בִּרְךָ ה' הַיּוֹלֵךְ'. כדי שיהיו כל הכהנים מתעשרים ומתברכים על ידי הקטורת^{יא}.

הַפִּסּוֹ, עשו את הפים, זָכָה מִי שְׁזָכָה, ומי שזכה זכה.

אחר כך עושים עוד פים:

מכיוון שבקטורת אמר שרק 'חדשים' יבואו, עכשיו אומר שגם 'חדשים' וגם 'ישנים' יבואו לפים^{יב}. הַדְּשִׁים עִם יְשָׁנִים, בין מי שכבר זכו בפים בפעמים קודמות, ובין מי שלא זכה^{יג}, בָּאוּ וְהַפִּסּוֹ, בואו להשתתף בגורל, על מי מַעֲלָה אֲבָרִים מִן הַכֶּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ, מי יעלה את אברי הקרבן תמיד מהכבש אל המזבח.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב חוֹלֵק עַל תְּנֵא קמא, ואומר: הַמַּעֲלָה אֲבָרִים לַכֶּבֶשׂ הוּא מַעֲלָה אוֹתָן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ. מי שהעלה את האברים לכבש, הוא יעלה אותם מהכבש למזבח. ואין עושים פים נוסף על זה^{יד}.

המחלוקת היא, שלשיטת תנא קמא, ברוב עם הדרת מלך, ולכן ראוי שיהיה לכל עבודה כהן מיוחד שיעשה את זה^{יד}.

באר התמיד

יט. דברים ל"ג י'.

כ. דברים ל"ג י"א.

כא. יומא כ"ו. רע"ב. תפארת ישראל.

כב. רע"ב. תפארת ישראל.

כג. רע"ב. תפארת ישראל.

כד. רע"ב.

כה. יומא כ"ו. תפארת ישראל.

אבל לשיטת רבי אליעזר בן יעקב, על כל פנים במקום חדר המלך אינו דרך ארץ, כי נראה כאילו כבד לראשון לגמור את עבודתו.¹

משנה ג

מְסֻרוֹם לַחֲזָנִים, הָיוּ מִפְּשִׁיטִין אוֹתָם אֶת בְּגָדֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶם אֶלָּא מִכְנָסִים בְּלָבָד. וְחִלּוֹנוֹת הָיוּ שָׁם, וְכָתוּב עֲלֵיהֶם תִּשְׁמִישי הַכֶּלִים:

את הפים עושים כשכל הכהנים מהבית אב לבושים בגדי כהונה, כדי שמי שיזכה יוכל לעשות את העבודה מיד.²

עכשיו לאחר שכבר עברו כל ארבעת הפייסות שעושים בבוקר: הכהנים שלא זכו בפים, מְסֻרוֹם לַחֲזָנִים, מסר אותם הממונה לשמשים של פנחס המלביש, שהוא ממונה על בגדי הכהונה³, והם יקבלו מהם את בגדי הקודש כדי להחזירם למקומם⁴.

^(ה) הָיוּ מִפְּשִׁיטִין אוֹתָם אֶת בְּגָדֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶם אֶלָּא מִכְנָסִים בְּלָבָד. פושטים את בגדי הכהונה, ומשאירים עליהם רק את המכנסיים. ולובשים בגדי חול, ואחר כך פושטים את המכנסיים ולובשים מכנסיים של חול⁵.

✧ באר התמיד ✧

כו. יומא כ"ו. תפארת ישראל. ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב (רמב"ם).

כז. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל.

כח. תפארת ישראל.

כט. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל.

ל. עפ"י רמב"ם. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל.

ליד שער נקנור, בצד צפון^ל, יש לשכה אחת היא 'לשכת פנחס המלביש'^ל. בלשכה זו מונחים בגדי הכהונה, ויש שם ממונה מיוחד לשמור על הבגדים, ולעזור לכהנים להלביש את בגדי הכהונה^ל. ומפני שהממונה הראשון נקרא פנחס, נקראו גם כולם אחריו בשם פנחס^ל. עושים הרבה מאוד בגדי כהנים הדיוטים^ל.

[ח] וְחִלּוֹנוֹת הָיוּ שָׁם, בְּלִשְׁכַּת פִּנְחָס הַמִּלְבִּישׁ לִי יֵשׁ תְּשֻׁעִים וְשִׁשָּׁה חִלּוֹנוֹת עֶבֶר בְּגִדֵי הַכֹּהֲנֹת. לְכָל מִשְׁמֵר וּמִשְׁמֵר מַעֲשִׂיִּים וָאַרְבַּע הַמִּשְׁמֹרוֹת יֵשׁ אַרְבַּע חִלּוֹנוֹת^ל.

וְכָתוּב עֲלֵיהֶם תְּשֻׁמִּיּוֹת הַכִּלִּים. בַּחֲלוֹן אֶחָד מוֹנְחִים כָּל הַמִּכְנָסִים, וְכָתוּב עֲלָיו 'מִכְנָסִים'. בַּחֲלוֹן אֶחָד מוֹנְחִים כָּל הָאֲבִנִּים, וְכָתוּב עָלָיו 'אֲבִנִּים'. וְכֵן כָּל הַמַּגְבָּעוֹת^ל בַּחֲלוֹן אֶחָד. וְכֵן כָּל הַכְּתוֹנוֹת בַּחֲלוֹן אֶחָד^ט.

הַחֲלוֹן אֵינוֹ חֲלוֹן מִפּוֹלֵשׁ, אֵלָּא הוּא חָלָל מִהַּ בַּעֲוֹבֵי הַכּוֹתֵל^ל.
לְכָל בֶּגֶד וּבֶגֶד יֵשׁ תִּיקָמָא.

✧ באר התמיד ✧

לא. תפארת ישראל במדות א' ד'.

לב. מדות א' ד'.

לג. רא"ש במדות. רע"ב במדות. תפארת ישראל. עזרת כהנים במדות.

לד. רא"ש במדות.

לה. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח'.

לו. דרך חכמה בביאור הלכה (הלכות כלי המקדש פרק ח הלכה ח). וכן בשם שלמי הגבורים.

לז. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח'.

לח. עפ"י רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ב'.

לט. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ט'.

מ. תוספות יום טוב מעילה ו' א'. דרך חכמה הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח'. בתפארת ישראל: וחלונות היו שם. עשוי כמין חלל שאינו מפולש בחומה, והוא מרובע כעין ארגז בכותל שראנק בל"א.

משנה ד

מִי שֹׁזְכָה בְּקִטְרֶת, הָיָה נוֹטֵל אֶת הַכֶּפֶר. וְהֵפֶף דּוֹמָה לְתֵרֶקֶב גָּדוֹל שֶׁל זָהָב, מִחֲזִיק שְׁלֹשֶׁת קָבִים, וְהִבְזִף הָיָה בְּתוֹכוֹ, מֵלֵא וְגִדּוּשׁ קִטְרֶת. וְכַפֵּי הָיָה לוֹ, וּכְמִין מְטוּטָלֶת הָיָה עָלָיו מְלֻמָּעָלָן:

מִי שֹׁזְכָה בְּקִטְרֶת, הִכְחֵן שׁוֹכָה שֶׁהוּא יִקְטִיר אֶת הַקְטוֹרֶת, הָיָה נוֹטֵל אֶת הַכֶּפֶר. לֹקַח אֶת הַכֶּפֶר^{מב}, כְּכָתוּב בְּנִשְׂאִים^{מג}: כָּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קִטְרֶת^{מד}.

[ז] וְהֵפֶף דּוֹמָה לְתֵרֶקֶב גָּדוֹל שֶׁל זָהָב, ה'כף' דומה לכלי הנקרא 'תרקב' גדול, שהוא כלי המחזיק שלשה קבין. 'תרקב' הוא לשון 'תרי וקב'^{מה}. מחזיק שלשת קבים, ה'כף' מחזיק שלשה קבין [אינו כמו ה'טני'^{מו} שמחזיק רק שני קבין וחצי].

וְהִבְזִף הָיָה בְּתוֹכוֹ, ה'בזף' שהוא כף קטן^{מז}, מונח בתוך הכף, מֵלֵא וְגִדּוּשׁ קִטְרֶת, והבזף מלא וגדוש קטורת. ולכן מניח את הבזף בתוך הכף, כדי שלא יתפזר הקטורת כשמוליכו להיכל^{מח}.

באר התמיד

מא. דרך חכמה הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח', בשם בעל המורים שמות ל"ט כ"ז.

מב. בתפארת ישראל כתוב על הכף: כעין לעפפעל היה.

מג. במדבר ז' י"ד.

מד. יומא מ"ז. וברש"י. תוספות יום טוב.

מה. עפ"י רע"ב ותפארת ישראל לעיל ג' ו'.

מו. לעיל ג' ו'.

מז. רע"ב. תפארת ישראל.

ומה שלא שם את הקטורת רק בתוך הכף לבד, משום שדרך כבוד הוא כלפי מעלה שישים את הקטורת על הגחלים מתוך כלי מלא וגדוש^{מט}.

על כן שם את הקטורת בתוך הבזך, מלא וגדוש. ואת הבזך נותן בתוך הכף.

וכסוי הָיָה לוֹ, לכף יש כיסוי^י.

וּכְמִין מְטוּטָּלֶת הָיָה עָלָיו מְלֻמָּעָן, מעל המכסה נותנים חתיכת בגד קטנה^{נא}, לנוי^ב.

מְטוּטָּלֶת: חתיכת בגד קטנה^{נג}. כמו^{יד}: לֹא יֵצֵא גָמֵל בְּמְטוּטָּלֶת. שהוא חתיכת בגד^{יה}.

משנה ה

באר התמיד

מח. רע"ב. תפארת ישראל.

מט. רע"ב. תפארת ישראל.

נ. תפארת ישראל. ולהרע"ב הכיסוי הוא לבזך.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג ד) וז"ל: ומי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש, וכסוי היה לו, ובזך היה שמו, ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו. ומכסה את הכף בבגד קטן, ואוחז את הכף בידו. ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו.

נא. רמב"ם. רע"ב פירוש שני בשם הערוך. תפארת ישראל פירוש ראשון. ויש אומרים ש'מטוטלת' הוא טבעת מעל המכסה, כדי למלטל את המכסה ולהסירו (רע"ב בשם רבותיו. תפארת ישראל פירוש שני).

נב. תפארת ישראל.

נג. רמב"ם. רע"ב פירוש שני בשם הערוך. תפארת ישראל פירוש ראשון.

נד. שבת ה' ג'.

נה. מפרשים בשבת ה' ג', ועי"ש.

מִי שְׁזָכָה בַּמִּחְתָּה, נָטַל מִחֲתַת הַפֶּסֶף, וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּפָנָה אֶת הַגָּחָלִים הַיָּלֵף וְהַיָּלֵף וְחָתָה. יָרַד וְעָרַן לְתוֹךְ שֵׁל זָחָב. נִתְפָּזַר מִמֶּנָּה כָּקֵב גָּחָלִים, וְחָיָה מִכַּבֶּדֶן לְאַמָּה. וּבְשֵׁבֶת הָיָה כּוֹפֶה עָלֶיהֶן פֶּסֶכֶתֶר. וּפֶסֶכֶתֶר הָיְתָה כְּלִי גָדוֹל מִחֲזָקַת לֶתֶד, וּשְׁתֵּי שְׂרָשְׁרוֹת הָיוּ בָּהּ, אַחַת שֶׁהוּא מוֹשֵׁךְ בָּהּ וַיּוֹרֵד, וְאַחַת שֶׁהוּא אוֹחֵז בָּהּ מִלְּמַעַלָן בְּשִׁבִּיל שֶׁלֹּא תִתְגַּלְגַּל. וְשִׁלְשָׁה דְּבָרִים הָיְתָה מְשֻׁמָּשֶׁת, בּוֹפִין אוֹתָהּ עַל גַּב גָּחָלִים וְעַל הַשָּׂרִין בְּשֵׁבֶת, וּמוֹרִידִין בָּהּ אֶת הַדָּשָׁן מֵעַל גִּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ:

על המזבח החיצון, יש שלש מערכות^{נא}: א. מערכה גדולה. מקומה במזרח המזבח החיצון, בצד דרום^{נב}. מערכה זו גדולה ורחבה^{נג}, ועליה מקריבים את קרבן התמיד ושאר הקרבנות^{נד}. ב. מערכה שניה. ממערכה זו לוקחים גחלים במחתה כדי לשים על המזבח הפנימי עבור הקטורת^{נה}. מקומה במערב המזבח, משוך מן הקרן שבמערבית דרומית לצד צפון ארבע אמות^{נו}. ג. מערכה לקיום האש. אין מקריבין במערכה זו כלום^{נז}, אלא היא לקיום מצוות^{נח} 'וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדָּה בּוֹ לֹא תִכָּבֶה'^{נח}.

באר התמיד

נו. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

נז. עפ"י תפארת ישראל בסימני הציור. וז"ל התפארת ישראל: מערכה גדולה היה בדרום המזבח, נגד חצי מזרחי של כבש.

נח. תפארת ישראל בתמיד ב' ד'.

נט. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

ס. תמיד ב' ה'. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'. ובשבת מקטירין על מערכה זו את שני הבזיכי לבונה משולחן לחם הפנים (להלן משנה ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב ח).

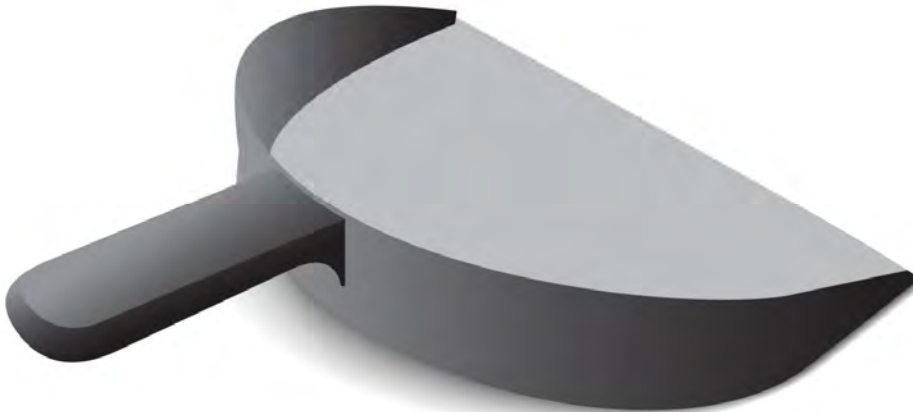
סא. תמיד ב' ה'.

סב. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

ביום הכיפורים יש מערכה רביעית, שממנה לוקח הכהן גדול גחלים כדי להקטיר קטורת בקודש הקדשים^{סג}.

בצד דרום של המזבח, יש את הפֶּבֶשׁ, והוא עליה משופעת כמו מדרון, מקרקע העזרה עד ראש המזבח, באורך ל"ב אמה וברוחב ט"ז אמה, דרכו עולים למזבח^{סד}.

מִזְבֵּחַ: כמין כף, אבל תחתיתה ישרה ולא עגולה. ויש לה דפנות מהצדדים, חוץ מהצד הקדמי^{סה}. ויש לה ידית^{סו}.
בעין זה:

✧ באר התמיד ✧

סג. ויקרא ו' ה'.

סד. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ה'.

סה. כך פסק הרמב"ם בהלכות עבודת יום הכיפורים ב' ה'. והוא שיטת רבי יוסי ביומא ד' ו'.

סו. מידות ג' ג'.

סז. רש"י במדבר ד' ט'.

סת. יומא ד' ד'.

מִי שְׁזָכָה בַּמַּחְתָּה, הִכְהֵן שׁוֹכֵה לַהוֹלִיךְ מַחְתָּה עִם הַגַּחְלִים לַמּוֹזֵבֶה
הַפְּנִימִי. וְלֹא הָיָה בֹזֵה פִּיִּם, אֲלֹא מִי שְׁזָכָה בַּקְטוֹרֶת עַל יְדֵי פִּיִּם,
אוֹמֵר לְמִי שֶׁעָמַד 'זָכָה עָמַד בַּמַּחְתָּה' ^{סז}.

^ח נָטַל מַחְתָּת הַכֶּסֶף, לָקַח אֶת הַמַּחְתָּה הַעֲשׂוּיָה כֶּסֶף, שֶׁמַּחְזִיקָה
אַרְבַּעַת קַבִּיִּין, וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמְּזִבָּח הַחִיצוֹן, וְנִיגַשׁ לַמַּעֲרֹכָה
הַשְּׁנִיָּה שֶׁמִּמֶּנָּה לֹקְחִים גַּחְלִים לַקְטוֹרֶת ^ע, וּפָנָה אֶת הַגָּחָלִים הֵילָךְ
וְהֵילָךְ, וּפִינָה אֶת הַגַּחְלִים שְׁאִינָם טוֹבִים לְצַדִּידִים ^{עב}, וְחָתָה, וּלְקַח
בַּמַּחְתָּה גַּחְלִים גָּסוֹת וּבֹעֲרוֹת ^{עג}.

יָרַד מִמּוֹזֵבֶה הַחִיצוֹן, וְעָרַן לְתוֹךְ שֶׁל זֶהָב, וּשְׁפָךְ אֶת הַגַּחְלִים לְתוֹךְ
מַחְתָּה הַעֲשׂוּיָה זֶהָב, שֶׁמַּחְזִיקָה שְׁלֹשָׁה קַבִּיִּין ^{עד}.

וְאִזּוֹ נִתְפָּזַר מִמֶּנָּה פָּקֵב גָּחָלִים, הַתְּפֹזֵר עַל רִיצְפַּת הָעֶזְרָה בְּעֶרֶךְ
קֵב גַּחְלִים, וְהָיָה מְכַבֵּדֵן לְאַמָּה, וְהוּא מִטַּאטָא ^{עה} אֶת הַגַּחְלִים

באר התמיד

סז. רע"ב. תפארת ישראל. ויש אומרים שלא היה רשאי לומר למי שירצה, רק לזה שעומד
בימינו בשעת הפיית (עי' תוס' יומא כה: ובתוספות יום טוב ובתפארת ישראל).

ע. יומא ד' ד'.

עא. כדלעיל ב' ה'.

עב. תפארת ישראל.

עג. רע"ב. תפארת ישראל. בפירוש המשניות להרמב"ם (יומא ד' ד') וז"ל: חתיה, הוא מיוחד
לגריפת האש, לחתות אש מיקוד.

בישעיה (ל' יד): לַחְתּוֹת אֵשׁ מִקְּוֶד. במצודת ציון (שם): לַחְתּוֹת. ענין לקיחת האש כמו גחלים
אתה חותה על ראשו (משלי כה), ועל שם זה יקרא הכלי שחותין בו האש בשם מחתה.

עד. יומא ד' ד'.

עה. מלשון וְטַאטָאֲתִיהָ בְּמַטָּאָא (ישעיה יד כג), שזה ענין נקוי וכבוד במכבדות העשוי לכבוד
את הבית (מצודת ציון), מלשון מכבדין את הבית. וככתוב בגמרא (ראש השנה כו: מגילה יח:):
לא הוו ידעי רבנן מאי 'טַאטָאֲתִיהָ בְּמַטָּאָא הַשְּׁמַד', יומא חד שמעיה לאמתא דבי רבי דהוות
אמרה לחבירתה, שקולי טַאטִיתא וטַאטִי ביתא. ע"כ.

כעין זה:

שהתפזרו, אל נחל המים העובר באמצע העזרה, שהוא ברוחב אמה. כדי שלא יכוו רגלי הכהנים ההולכים יחפ"י.

ובשפת שאסור לכבות"י, ה"ה כופה עליהן פסקתר, כופה על הגחלים סיר.

פסקתר: סיר. ככתוב"י: פירתיו, ותרגם אונקלוס: פסקתרותה"י, ובלשון יחיד פסקתר"י.

באר התמיד

עו. תפארת ישראל.

עז. רע"ב.

עח. שמות כ"ז ג'.

עט. רמב"ם. רע"ב. רש"י עירובין ק"ד:

פ. רמב"ם.

✧ פסכתר – סירפא ✧

וּפְסִכְתָּר הִיְתָה כָּלִי גָדוֹל מְחֻזָּקֶת לְתֵדָה, ה'פסכתר', שהוא סיר, הוא כלי גדול המחזיק מידת 'לתד', שזה חמשה עשר סאה, שזה חצי כור^{פב}.

אחד מהדברים שעושים עם ה'פסכתר' הוא להוציא את הדשן מעל גבי המזבח^{פג}.

באמצע המזבח יש גל גדול של אפר צבור, עגול כמו תפוח^{פד}, לשם גורפים את האפר, ומעגלים את האפר הרב עד שנראה כעין תפוח גדול^{פה}.

✧ באר התמיד ✧

פא. הציור להמחשה בלבד.

פב. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

פג. להלן בהמשך המשנה.

כשמתאסף בתפוח אפר רב מאוד עד שמפריע לסדר את המערכות, מוציאים לחוץ את האפר^פ, כמו שכתוב^פ והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור^פ. וכך הוא סדר הוצאת הדשן מהתפוח: ממלאים את האפר מהתפוח אל ה'פסכתר', על ידי היעים^פ, ואחר כך מורידים את ה'פסכתר' המלא באפר מהמזבח באופן זה:

באר התמיד

פד. לעיל ב' ב' ובמפרשים.

פה. רמב"ם לעיל ב' ב'. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'. רע"ב לעיל ב' ב'. תפארת ישראל לעיל ב' ב'. תפארת ישראל בסימני צורת המזבח.

פו. עפ"י המפרש לעיל ב' ב'. רש"י (ויקרא ו ד). תפארת ישראל לעיל ב' ב'.

אמנם לשיטת הרמב"ם מוציאים לחוץ את האפר בכל יום. ורק ברגלים אין מוציאים.

פז. ויקרא ו' ד'.

פח. ברש"י (ויקרא ו ד): והוציא את הדשן. הצבור בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם, ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב יג-טו): ואחר כך גורפין את הדשן במגריפות מכל צדדי המזבח. ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח. וגורפין אותה הערימה בפסכתר. והוא כלי גדול שמחזיק לתך. ומורידין אותו למטה. וברגלים לא היו מורידין אותו אלא מניחין הערימה גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נוי למזבח.

כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן. ואין להוצאת הדשן לחוץ פיוס אלא כל הרוצה. ומעולם לא נתעצל בהן מלהוציא את הדשן.

ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה. אין בעלי מומין מוציאים אותו. וכשמוציאין אותו לחוץ לעיר מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחזקה. ולא חוזרים גורפים אותו. ולא יפזרנו שם שנאמר (ויקרא ו ג) 'ושמו'. שיניחנו בנחת. ואסור ליהנות בו. ע"כ.

פט. היעים נקראים גם בשם מגרפות (לעיל ב ב). וצורתם כמין כסוי קדרה של מתכת דק, ויש להם ידית (רש"י שמות כז ג). בהם גורפים את הדשן מהתפוח אל הפסכתר.

הפסוק (שם): וְעָשִׂיתָ סִירָתוֹ לְדִשְׁנוֹ וְיָעִיזוּ וּמִזְרָקָתוֹ וּמִחֶתְתּוֹ לְכָל פְּלִי תַעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת. תרגום אונקלוס: וְתַעֲבֹד פְּסַכְתְּרוֹתָהּ לְמַסְפֵּי קַטְמִיָּה וּמִגְרָפִיתָהּ וּמִזְרָקָתָהּ וְצִנּוּרִיתָהּ וּמִחֶתְתָּהּ לְכָל מְנוּחֵי תַעֲבֹד נְחֹשֶׁא.

רש"י ד"ה 'ויעיז': כתרנומו, מגרפות שנוטל בהם הדשן, והן כמין כסוי קדרה של מתכת דק, ולו בית יד, ובלע"ז וידיל.

וברש"י בבמדבר (ד יד): יעים. הם מגרפות ובלע"ז וידייל והן של נחשת, ובהן מכבדין את הדשן מעל המזבח.

וְשֵׁנִי שְׁרָשְׁרוֹת הָיוּ בָּהּ, שְׁתֵּי שְׁרָשְׁרוֹת יֵשׁ ב'פסכתר', בשני הצדדים³.

לאחר שמילאו את האפר ב'פסכתר', אֶחָת שְׁהוּא מוֹשֵׁךְ בָּהּ וַיּוֹרֵד, אוֹחוֹ הִכְהֵן בְּשִׁרְשֵׁרֶת אֶחָת וּמוֹשֵׁךְ אֶת הַפְּסִכְתָּר וַיּוֹרֵד בְּכַבֵּשׁ הַמְּשׁוּפֵעַ, וְאַחַת שְׁהוּא אוֹחִיו בָּהּ מְלֻמָּעָן, וְכֵהֵן אַחֵר עֹמֵד בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וְאוֹחוֹ בְּשִׁרְשֵׁרֶת הַשְּׁנִית, וּמִשְׁלֵשָׁלוּ לֹאט לֹאט לַמָּטָה, בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא תִתְגַּלְגַּל, כְּדִי שֶׁלֹא יִתְגַּלְגַּל הַפְּסִכְתָּר בְּבֵת אֶחָת לַמָּטָה וַיִּשְׁפֹּךְ הַדֶּשֶׁן^{3א}.

וְשִׁלְשָׁה דְבָרִים הֵיְתָה מְשֻׁמָּשֶׁת, שְׁלֹשָׁה דְבָרִים עוֹשִׂים עִם ה'פסכתר':

א. כּוֹפִין אוֹתָהּ עַל גֵּב גְּחָלִים בַּשַּׁבָּת, כּוֹפִין אֶת ה'פסכתר' עַל גְּבִי הַגְּחָלִים שֶׁמִּתְפֹּזְרִים כְּאִשֶּׁר מַעֲרָה אוֹתָם מִמַּחֲתַת הַכֶּסֶף לַמַּחֲתַת הַזֶּהָב בַּשַּׁבָּת [כְּדִלְעִיל]^{3ב}.

ב. וְעַל הַשְּׂרִיץ בְּשִׁפְתָּהּ, אִם מִצְאוּ בַּשַּׁבָּת שְׂרִיץ מִחוּץ לַשַּׁעַר נִיקְנוֹר, כּוֹפִין אֶת ה'פסכתר' עַל גְּבִי הַשְּׂרִיץ, כְּדִי שֶׁלֹא יִטְמְאוּ מִמֶּנּוּ. וְאִסּוּר לְהוֹצִיאוֹ שֶׁהָרִי הַשְּׂרִיץ מוֹקֶצֶת.

אֲבָל אִם מִצְאוּ אֶת הַשְּׂרִיץ בַּעֲזָרָהּ, שֶׁשֵּׁם הַנִּכְנָס בַּטּוֹמָאָה חַיִּיב כֶּרֶת, מוֹצִיָּאִים אֶת הַשְּׂרִיץ מִיָּד, עַל יְדֵי צִבָּת שֶׁל עֵץ, שֶׁהוּא פְּשׁוּטִי כְּלִי עֵץ וְאִינוּ מִקְבֵּל טּוֹמָאָה, כְּדִי שֶׁלֹא לְהַרְבוֹת בַּטּוֹמָאָה^{3ג}. וְאִין שָׁבוֹת בַּמִּקְדָּשׁ^{3ד}.

✧ באר התמיד ✧

צ. רע"ב. תפארת ישראל.

צא. רע"ב. תפארת ישראל.

צב. תפארת ישראל.

צג. ראה עירובין ק"ד: וברשי"י. כך פסק הרמב"ם הלכות ביאת המקדש ג' כ'. תפארת ישראל.

ג. ומוזידין בה את הדשן מעל גבי המזבח, על ידי ה'פסכתר', מוציאים את הדשן מעל גבי המזבח.

משנה ו

הגיעו בין האולם ולמזבח, נטל אחד את המגרפה וזרקוה בין האולם ולמזבח. אין אדם שומע קול חברו בירושלים מקול המגרפה. ושלשה דברים היתה משמשת, כהן ששומע את קולה, יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות, והוא רץ ובא. ובן לוי שהוא שומע את קולה, יודע שאחיו הלויים נכנסים לדבר בשיר, והוא רץ ובא. וראש המעמד היה מעמיד את הטמאים בשער המזרח:

בבית המקדש יש שלשה כלים הנקראים בשם 'מגריפה'^{צד}.

א. כלי שיר הנקרא בשם 'מגריפה'^{צו}. את קול כלי השיר הזה שומעים עד יריחו^{צו}.

ב. מגריפה שגורפים בה את הדשן מהמזבח^{צח}.

ג. כלי שלישי הנקרא 'מגריפה', והוא בצורת המגריפה שגורפים בה את הדשן^{צט}. את הכלי הזה זורקים על

באר התמיד

צד. כך משמע בתפארת ישראל. אבל מחוץ לשער ניקנור יש שבות, משום שאין שם דין מקדש, (תפארת ישראל). שהעזרה נקרא מקדש.

צה. תוספות יום טוב. ובעי"ז בתוס' ערכין י: תפארת ישראל.

צו. ערכין י"א.

צז. רמב"ם, רע"ב, תפארת ישראל בתמיד ג' ח'.

צח. תמיד ב' א'.

הרצפה בין האולם והמזבח בכל בוקר כדי להשמיע קול גדול. וקול זה הוא לסימן שלשה דברים.

הגיעו בין האולם ולמזבח, הגיעו הכהנים שזכו בקטורת ובמחתה אל בין האולם והמזבח^א.

נטל אחד את המגרפה, לקח אחד את המגריפה השלישית, וזרקו בין האולם ולמזבח, וזרק אותה על הריצפה בין האולם ולמזבח.

אין אדם שזומע קול חברו בירושלים מקול המגרפה, בירושלים אין אדם יכול לשמוע את הקול של חברו, מפני הקול הגדול של זריקת המגריפה.

ושלשה דברים היתה משמשת, הקול הזה הוא סימן לשלשה דברים:

א. כהן שזומע את קולה, יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות, והוא רץ ובא. כהן שלא היה בעזרה^א ששומע את קול המגריפה, יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות, והוא רץ ובא להשתחוות עימם בהיכל^ב.

ב. וכן לוי שהוא שומע את קולה, יודע שאחיו הלויים נכנסים לדבר בשיר, והוא רץ ובא. לוי ששומע את קול המגריפה יודע שאחיו

צט. תפארת ישראל.

ק. תפארת ישראל.

קא. רע"ב. תפארת ישראל.

קב. תפארת ישראל.

הלויים נכנסים לומר שיר, והוא רץ ובא ונכנס לעזרה להכין עצמו לומר את השיר^ק.

ג. וראש המעמד היה מעמיד את השמאים בשער המזרח. ^[ט] ראש המעמד^ק מעמיד את המצורעים שכבר נטהרו מהצרעת, בשער ניקנור, כדי שיהיו מוכנים להזות עליהם דם האשם. שיקריבו את האשם מיד לאחר קרבן התמיד^ק.

באר התמיד

ק. עכשיו הלויים נכנסים להתכונן לומר שיר, ואת השיר עצמו יאמר בשעת ניסוך היין (תפארת ישראל). נמצא ששלשת הדברים שעל ידי קול המגריפה, הם הכנה לדברים שיהיו עוד מעט.

קד. ענין המעמד (תענית ד ב) וז"ל: אלו הן מעמדות, לפי שנאמר (במדבר כח) צו את בני ישראל ואמרתם אלהם את קרבני לחמי, וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו, התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות. על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים, של לויים, ושל ישראלים. הגיע זמן המשמר לעלות, כהנים ולויים עולים לירושלים, וישראל שבאותו משמר מתפנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית.

בפירוש המשניות להרמב"ם: הנה נתבאר לך מלשון זה כי מלת משמר כוללת כהני משמרה ולוייה ואנשי אותו מעמד. וכאלו אנשי מעמד הם שלוחי כל ישראל והיתה כונתם ומטרתם ההתעסקות בעבודה ותפלה ואינם עוסקין בעסקי עצמן, ותהיה דעתם ומחשבתם בקרבנות, וכשמגיע זמן מעמד כל מי שהיה מהם מאנשי אותו המעמד קרוב לירושלם יעלה לירושלם ויהיה מצוי במקדש בזמן הקרבת הקרבן עם הכהנים והלויים שבאותו משמר, ומי שהיה רחוק מירושלם מתכנסין בבתי כנסיות בעריהם ומתפללין וקורין כמו שאמר, ויתעסקו בעבודה כל אותה השבת שהיא משמרתם בתפלה וקריאה וצום כמו שיבאר. וקורין במעשה בראשית, כי שלמות המציאות היא העבודה, ואין עבודה אצלינו אלא עם הקרבנות, וכך אמרו אלמלי קרבנות לא נתקמו שמים וארץ. ואנשי מעמד היו מתעניין ארבעה ימים בשבוע מיום שני עד יום חמישי. ואינם מתענים ערב שבת מפני כבוד השבת. ולא אחד בשבת כדי שלא יצאו ממנוחת השבת ותענוגיה להתענות בצום ויחלשו.

קה. רמב"ם.

ענין הזאת דם האשם על המצורע (רמב"ם הלכות מחוסרי כפרה פרק ד) וז"ל: א. כשיתרפא הצרוע מצרעתו אחר שמטהרין אותו בעץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפורים ומגלחין את כל בשרו ומטבילין אותו, אחר כל זאת יכנס לירושלים ומונה שבעת ימים וביום השביעי מגלח תגלחתו שניה כתגלחת הראשונה וטובל והרי הוא טבול יום ומעריב שמשו ולמחר בשמיני טובל פעם שנייה ואח"כ מקריבין קרבנותיו. ומפני מה טובל בשמיני אחר שטובל מאמש. מפני שהיה רגיל בטומאה בימי חלומו ואינו נזהר משום טומאה ושמא נטמא אחר שטבול. לפיכך טובל בשמיני בעזרת הנשים בלשכת המצורעים ששם אע"פ שלא הסיח דעתו.

ב. נתאחר ולא גילח בשביעי וגילח בשמיני או אחר כמה ימים כיום שיגלח יטבול ויעריב שמשו ולמחר יביא קרבנותיו אחר שיטבול פעם שנייה כמו שביארנו. כיצד עושין לו. המצורע עומד

באר התמיד

חוץ לעזרת ישראל כנגד פתח מזרחית באסקופת שער ניקנור ופניו למערב ושם עומדים כל מחוסרי כפרה בעת שמטהרין אותן ושם משקין את הסומות. והכהן לוקח אשם של מצורע כשהוא חי ומניפו עם לוג השמן במזרח כדרך כל התנופות. ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא. ואחר כך מביא את האשם של מצורע עד הפתח ומכניס שתי ידיו לעזרה וסומך עליו ושוחטין אותו מיד. ומקבלין שני כהנים את דמו. אחד מקבל בכלי וזורקו על גבי המזבח ואחד בידו הימנית ומערה לידו השמאלית ומזה באצבעו הימנית. ואם שינה וקבל בשמאל תחילה פסל. הכהן שקיבל מקצת הדם בכלי מוליכו וזורקו על המזבח תחילה. ואחר כך יבא הכהן שקיבל הדם בכפו אצל המצורע הכהן מבפנים והמצורע מבחוץ ומכניס המצורע ראשו ונותן הכהן מן הדם שבכפו על תנוך אוזנו הימנית. ואחר כך יכניס ידו הימנית ויתן על בהן ידו ואחר כך יכניס רגלו הימנית ויתן על בהן רגלו ואם נתן על השמאל לא יצא. ואחר כך יקריב חמאתו ועולתו. ואחר שיתן הדם על הבהונות נוטל הכהן מלוג השמן ויוצק לתוך כפו של חבירו השמאלית ואם יצק לתוך כף עצמו יצא וטובל אצבעו הימנית בשמן שבכפו ומזה שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים על כל הוייה מבילת אצבע בשמן. ואם הוזה ולא כיון כנגד בית קדש הקדשים כשירות. ואחר כך יבא אצל המצורע ויתן מן השמן על מקום דם האשם בתנוך און ובהן ידו ובהן רגלו. והנותר מן השמן שבכפו יתננו על ראש המתטהר ואם לא נתן לא כפר. ושאר הלוג מתחלק לכהנים.

ג. שירי הלוג אינו נאכל אלא בעזרה לזכרי כהונה כשאר קדשי קדשים שהרי הוקש לאשם. ואסור לאכול מלוג השמן עד שיתן ממנו מתן שבע ומתן בהונות ואם אכל לוקח כאוכל קדשים קודם זריקה.

❖ אוצר התמיד ❖

א. בהון עשיר וז"ל: ברכה אחת למשמר היוצא. לרמוז דלא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום (עוקצין ג יב), קרי לה ברכה, אף על גב דאין בה הזכרת ה' ומלכות, ובזה אולא לה תמיהת התוספות (ברכות יב.) וכתבה התי"ט. ועוד דברכה זו דומה לברכת כהנים שהכהנים מברכים את ישראל דאין בה אלא פסוקים, ומוסיף אברכת כהנים קאי, ולא אשלש ברכות.

למשמר היוצא. רמז לנו בלשון הזה, דהמתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה (בבא קמא צב.), כי הברכה שמברכים היתה מי ששיכן וכו' ישכן ביניהם אהבה אחוה שלום ורעות, והטעם דמברכים להם ברכה זו, נראה משום דשכיח שינצו על העבודה בדברים שלא היה להם פייס, ולכן המשמר היוצא היתה צריכה לאותה ברכה גם היא על מה שעבר, שאם אירע ביניהם מחלוקת שיהיה והב בסופה (במדבר כא יד. קידושין ל:). ע"כ.

ב. נראה לבאר הטעם שאומרים ברכה ותפילה זו דוקא בשבת, עפ"י פנימיות. שכתוב בזהר הקדוש (תרומה קלה.) וז"ל: כְּגֻוֹנָא דְּאֵינֶנּוּ מִתְיַחֲדִין לְעִילָא בְּאַחַד, אוף הָכִי אִיהִי אֲתִיחַדַת לְתַמָּא בְּרֹזָא דְּאַחַד, לְמַהוּי עֲמַהוּן לְעִילָא חַד לְקַבֵּל חַד, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחַד לְעִילָא, לֹא יְתִיב עַל כּוֹרְסִיָּא דִּיקְרִיָּה, עַד דְּאִיהִי אֲתַעֲבִידַת בְּרֹזָא דְּאַחַד כְּגֻוֹנָא דִּילִיָּה, לְמַהוּי אַחַד בְּאַחַד. וְהָא אוֹקִימָנָא רֹזָא דִּינִי אַחַד וְשִׁמוּ אַחַד. רֹזָא דְּשַׁבְּתָא, אִיהִי שַׁבְּתָא, דְּאֲתַאחַדָּא בְּרֹזָא דְּאַחַד, לְמַשְׁרֵי עֲלָה רֹזָא דְּאַחַד. צְלוּתָא דְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא, דְּהָא אֲתַאחַדַת כּוֹרְסִיָּא יְקִירָא קְדִישָׁא, בְּרֹזָא דְּאַחַד, וְאֲתַמְקַנַת לְמַשְׁרֵי עֲלָה מַלְכָּא קְדִישָׁא עֲלָהָ. כַּד עֵייל שַׁבְּתָא, אִיהִי אֲתִיחַדַת וְאֲתַפְרַשַׁת מִסְטָרָא אַחְרָא, וְכָל דִּינִין מִתַּעֲבְרִין מִינָהּ, וְאִיהִי אֲשַׁתְּאַרַת בִּיחֻדָּא דְּנִהֲרִירו קְדִישָׁא, וְאֲתַעֲטַרַת בְּכֶמֶה עֲטָרִין לְגַבֵּי מַלְכָּא קְדִישָׁא, וְכָל שׁוֹלְטָנֵי רוּגְזִין וּמַאֲרֵי דְּדִינָא כְּלָהוּ עֲרָקִין, וְאֲתַעֲבְרוּ מִנָּהּ, וְלִית שׁוֹלְטָנֵי אַחְרָא בְּכָלְהוּ עֲלָמִין.

תרגום: כמו שהם מתיחדים למעלה באחד, אף כך היא מתיחדת למטה בסוד של אחד, להיות עמם למעלה אחד כנגד אחד. הקדוש ברוך הוא אחד למעלה לא יושב על כסא כבוד, עד שנעשית בסוד של אחד כמו שלו, להיות אחד באחד. והרי בארגו הסוד של ה' אחד ושמו אחד. סוד השבת, היא שבת שנאחזת בסוד של אח"ד, להשרות עליה הסוד של אחד. תפלת ערב שבת, שהרי אז מתיחד כסא הכבוד הקדוש בסוד של אחד, ומתמקנת שישירה עליה המלך הקדוש העליון. כשנכנסת השבת, היא מתיחדת ונפרדת מהצד האחר, וכל הדינים מעבירים ממנה, והיא נשארת ביחוד של אור קדוש, ומתעטרת בכמה עטרות למלך הקדוש, וכל שליטי הרגז ובעלי הדין כלם בורחים, ומועברים ממנה, ואין שלטון אחר בכל העולמות.

❖ אוצר התמיד ❖

הנה נרמז במאמר הזה הענין שצריך שיהיה אחדות בכנסת ישראל, ואח"כ יהיה היחוד. ויתכן שמה שכתוב שבשבת מברכים ברכה מיוחדת נוספת שהיא 'מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחווה ושלום וריעות', הוא על הענין הזה, שיהיה אחדות בין ישראל, ועי"כ יהיה היחוד שבשבת קודש. והבן.

ג. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ו, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

וז"ל הגמרא בתענית (טז): במה דברים אמורים בגבולין אבל במקדש אינו כן לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר (נחמיה ט ה) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרן תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך ה' אלהי ישראל זוכר הנשכחות והם עונים אחריו בשכמל"ו וחזן הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית ואית דאמרי כדתניא אומר לפניו עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרן בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן על הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר

❖ אוצר התמיד ❖

הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה והם מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את הברכות כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

וז"ל רש"י (שם): בד"א. דהן עונין אחריו אמן בגבולין: אבל במקדש. אומר אותו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את אברהם הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונים אחריו בשכמל"ו וכן בכל ברכות שבמקדש: לפי שאין עונין אמן במקדש. כדיליף לקמן מקרא: מניין שאין עונין אמן במקדש. דכתיב בתפלת עזרא בבית שני קומו וברכו את ה' אלהיכם והיינו ברוך ה' אלהי ישראל כו': ויברכו שם כבודך. היינו שעונין אחריו בשכמל"ו כך הוא הפסוק ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: ה"ג יכול על כל הברכות כולן תהלה אחת ת"ל על כל ברכה על כל ברכה תן לו תהלה: חזן הכנסת. לא אותו זקן ניהו וחזור חזן הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין. תחלה הוא אומר להן הריעו בני אהרן וכשתוקעין תחלה הוא אומר להן תקעו בני אהרן כו': וכך הנהיג. כל מנהג זה רבי חלפתא בצפורי: לא היו נוהגין כך. שיהו עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא עונין אמן בגבולין: ואית דאמרי כדתנן' כו'. כלומר ואיכא דמתני הכי: וכן הנהיג. מנהג זה אמקדש קאי.

וז"ל הרמב"ם (הלכות תענית ד טו-יז): כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים היו מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין כסדר הזה. וכשמגיע שליח צבור לומר מי שענה את אברהם אומר ברוך אתה ה' אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' גואל ישראל. והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו. וחזור המתפלל ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך תוקעין הכהנים ומריעין ותוקעין. וכן בברכה השנייה לזו שהיא ראשונה מן השש שמוסיף חותם בה ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. והן עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר להן הריעו בני אהרן הריעו. וחזור שליח צבור ואומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך מריעין ותוקעין ומריעין. וכן על כל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור כל שבע הברכות. ונמצאו הכהנים פעם תוקעין ומריעין ותוקעין. ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם תוקעין בחצוצרות ובשופר כאחת כמו שאמרנו.

❖ אוצר התמיד ❖

ד. סדר הפיס ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-ט) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפייסין כמו שיתבאר.

ב. ויוציאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסרין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מגיחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

ג. כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א טו-ד) 'ויפקדם בטלאים'.

ה. ארבעה פייסות היו מפייסין בכל יום בשחרית. הפייס הראשון מי תורם את המזבח. הפייס וזכה מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

❖ אוצר התמיד ❖

ז. הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפיס. ויתקבצו אצל הממונה ויפיסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפייס הרביעי מתקבצין כולן ומפיסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפיסו וזכה מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פייס אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפיסין לה פייס אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפיסו עליה. ואם כבר הקטירו כולן מימיהן מפיסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

ה. הלכות בגדי כהונה ברמב"ם (הלכות כלי המקדש פרקים ח-י) וז"ל: א. בגדי כהונה שלשה מינים. בגדי כהן הדיוט. ובגדי זהב. ובגדי לבן. בגדי כהן הדיוט הם ארבעה כלים כתנת ומכנסים ומגבעות ואבנט. וארבעתן של פשתן לבנים וחוטן כפול ששה והאבנט לבדו רקום בצמר.

ב. בגדי זהב הן בגדי כהן גדול והם שמנה כלים. הארבעה של כל כהן. ומעיל ואפוד וחושן וציץ. ואבנטו של כהן גדול מעשה רוקם הוא והוא דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט. ומצנפת האמורה באהרן היא המגבעת האמורה בבניו. אלא שכהן גדול צנוף בה כמי שלופף על השבר. ובניו צונפין בה ככובע ולפיכך נקראת מגבעת.

ג. בגדי לבן הם ארבעה כלים שמשמש בהן כ"ג ביוה"כ. כתנת. ומכנסים. ואבנט. ומצנפת. וארבעתן לבנים וחוטן כפול ששה ומן הפשתן לבדו הם. ושתי כתנות אחרות היו לו לכהן גדול ביום הכפורים. אחת לובשה בשחר ואחת בין הערבים. ושתייהם בשלשים מנה משל הקדש ואם רצה להוסיף מוסיף משלו ומקדיש התוספת ואחר כך עושה בה הכתנת.

ד. בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים שנאמר (שמות כח ב, שמות כח מ) 'לכבוד ולתפארת' היו מטושטשין או מקורעין או ארוכין יתר על מדתו

❖ אוצר התמיד ❖

או קצרים פחות ממדתו או שסלקן באבנט ועבד עבודתו פסולה. היו משוחקין או שהיו ארוכים וסילקן באבנט עד שנעשו כמדתו ועבד עבודתו כשרה.

ה. כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואין אין מלבנין אותן ואין מכבסין אותן אלא מניחן לפתילות ולובש חדשים. ובגדי כהן גדול שבלו גונזין אותן. ובגדי לבן שעובד בהם ביום הצום אינו עובד בהם פעם שניה לעולם אלא נגנזין במקום שיפשוט אותם שם שנאמר (ויקרא טז כג) 'והניחם שם' והם אסורין בהנאה.

ו. מכנסי כהנים הדיוטים שבלו ואבנטיהם היו עושין מהן פתילות ומדליקין בהן במקדש בשמחת בית השואבה. וכתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהן פתילות למנורת תמיד.

ז. כל בגדי הכהנים אינן באים אלא משל ציבור. ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרו לציבור ומותר. וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לציבור הרי הן כשרין. אף כל קרבנות הציבור שהתנדב אותן יחיד משלו כשרים ובלבד שימסרם לציבור.

ח. בגדי כהנים הדיוטים היו עושין מהן מחלצות רבות. וששה ותשעים חלון היו במקדש להניח בהן הבגדים ארבעה חלונות לכל משמר. ושם כל משמר כתוב על חלונותיו וכולן סתומות. וכשיכנסו אנשי משמר לעבודה בשבת שלהן פותחין. חלונותיהן כל ימי שבתן ונוטלין הכלים. וכשיצאו מחזירין הבגדים לחלונותיהן וסותמן.

ט. ולמה עשו ארבעה חלונות לכל משמר. לפי שלא יהיו הכלים מעורבין. אלא כל המכנסים בחלון אחד וכתוב עליו מכנסים. וכן האבנטים בחלון אחד וכתוב עליו אבנט וכן המצנפות כולן בחלון אחד. והכתנות כולן בחלון אחד.

י. כהן גדול מניח בגדי זהב בלשכה שלו בלילה או בעת שיצא מן המקדש.

יא. בגדי כהונה מותר ליהנות בהן. לפיכך לובשם ביום עבודתו ואפילו שלא בשעת עבודה חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז.

יב. אסור לכהן הדיוט ללבושו אלא בשעת עבודה. אין הכהנים לובשין לעבודה אלא צמר ופשתים בלבד.

יג. וכל מקום שנאמר בתורה 'שש' או 'בד' הוא הפשתים והוא הבוץ. ו'תכלת' האמורה בכל מקום היא הצמר הצבוע כעצם שמים שהוא פתוך מן הכוחל. ה'ארגמן' הוא הצמר הצבוע אדום. ו'תולעת השני' הוא הצמר הצבוע בתולעת.

❖ אוצר התמיד ❖

יד. כל מקום שנאמר בתורה 'שש' או 'שש משור' צריך שיהיה החוט כפול ששה. ומקום שנאמר 'בד' אם היה חוט אחד לבדו כשר. ומצוה מן המובחר שיהיה כפול ששה. ומקום שנאמר בו 'משור' בלבד צריך שיהיה חוטן כפול שמנה.

טו. כל מקום שנאמר בתורה 'מעשה רוקם' הוא שתהיינה הצורות הנעשות באריגה נראות מצד אחד בפני האריג. ו'מעשה חושב' הוא שתהיה הצורה נראית משני צדדין פנים ואחור.

טז. וכיצד מעשה הבגדים. הכתונת בין של כ"ג בין של כהן הדיוט משבצת היתה שהיא בתים בתים באריגתה כמו בית הכסות כדרך שעושין האורגין בבגדים הקשים. ובית יד שלה נארג בפני עצמו ומחברין אותו עם גוף הכתונת בתפירה.

יז. אורך הכתונת עד למעלה מן העקב. ואורך בית יד שלה עד פס ידו. ורוחבו כרוחב היד.

יח. המכנסים בין של כ"ג בין של כהן הדיוט הם ממתנים עד ירכים שהוא למעלה מן הטיבור קרוב מן הלב עד סוף הירך שהוא הארכובה. ושנצים יש להם ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה אלא מוקפין כמין כיס.

יט. המצנפת של כ"ג או הדיוט ארכו שש עשרה אמות. והאבנט רוחבו כמו שלש אצבעות ואורכו ל"ב אמה. מקיפו ומחזירו כרך ע"ג כרך. ובגדי כהונה כולן אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג שנאמר (שמות כח לב, שם לט כב, שם כז) 'מעשה אורג'.

פרק ט'. א. כיצד מעשה הציץ. עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות ומקיף מאוזן לאוזן וכותב עליו שני שיטין קדש לה', קדש מלמטה לה' מלמעלה. ואם כתבו בשיטה אחת כשר. ופעמים כתבוהו בשיטה אחת.

ב. והאותיות בולטות בפניו [כיצד] חופר את האותיות מאחוריו והוא מדובק על השעוה עד שבולט. והוא נקוב בשתי קצותיו. ופתיל תכלת למטה ממנו נכנס מנקב לנקב כדי שיהיה נקשר בפתיל כנגד העורף.

ג. המעיל כולו תכלת. וחוטיו כפולין שנים עשר ופיו ארוג בתחילת אריגתו. ואין לו בית יד. אלא נחלק לשתי כנפים מסוף הגרון עד למטה כדרך כל המעילים ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון בלבד. והקורע פי המעיל לוקה שנאמר (שמות כח לב, שמות לט כג) 'לא יקרע' והוא הדין לכל בגדי כהונה שהקורען דרך השחתה לוקה.

ד. ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין משלשתן שזור שמונה לפי שנאמר בשוליו (שמות לט כד) 'משור' נמצאו חוטי השולים ארבעה ועשרים ועושה אותן כמין רמונים שלא פתחו פיהו ותולה אותן במעיל. ומביא שנים ושבעים זוגים ובהם שנים ושבעים ענבולים

❖ אוצר התמיד ❖

הכל זהב ותולה בו ששה ושלשים בשולי כנף זה וששה ושלשים בשולי כנף זה. והזוג עם הענבול התלוי בין שניהם כאחד נקרא פעמון עד שיהיו שוליו משני צדדיו (שמות לט כו) 'פעמון ורמון פעמון ורמון'.

ה. הזהב שבאריגת האפוד והחושן האמור בתורה ככה הוא מעשהו. לוקח חוט אחד זהב טהור ונותנו עם ששה חוטין של תכלת וכופל השבעה חוטין כאחת. וכן הוא עושה חוט זהב עם ששה של ארגמן וחוט אחד עם ששה של תולעת שני. וחוט אחד עם ששה של פשתים. נמצאו ארבעה חוטי זהב ונמצאו כל החוטים שמנה ועשרים שנאמר (שמות לט ג) 'וירקעו את פחי הזהב' וגו' (שמות לט ג) 'לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש' מלמד שחוט הזהב כפול בתוכן.

ו. כיצד מעשה החושן. אורג בגד מעשה חושב מן הזהב והתכלת והארגמן ותולעת השני והשש על שמנה ועשרים חוטין כמו שביארנו ארכו אמה ורחבו זרת וכופלו לשנים. נמצא זרת על זרת מרובע. וקובע בו ארבעה טורים של אבן המפורשים בתורה כל אבן מהן מרובע ומשוקע בבית של זהב שמקיפו מלמטה ומארבע רוחותיו.

ז. ומפתח על האבנים שמות השבטים כתולדותם ונמצא כותב על האודם ראובן ועל ישפה בנימין. וכותב בתחלה למעלה מראובן אברהם יצחק ויעקב וכותב למטה מבנימין שבטי יה כדי שיהיו כל האותיות מצויות שם.

ח. ועושה על ארבע זויות של חושן ארבע טבעות זהב. ונותן בשתי הטבעות של מעלה שהחושן נתלה בהן שתי עבותות הזהב. והם הנקראים שרשרות. ונותן בשתי טבעות של מטה שהן כנגד הדדים שני פתילי תכלת.

ט. האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף. ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים. ויש לו כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לכאן ולכאן שחוגרין אותו בהם והם הנקראין חשב האפוד. והכל ארוג זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש על שמנה ועשרים חוטין כמעשה החושן. ותופר עליו שתי כתיפות כדי שיהיו על כתפות הכהן. וקובע על כל כתף וכתף אבן שוהם מרובע מושקע בבית של זהב. ומפתח על שתי האבנים שמות השבטים. ששה על אבן זו וששה על אבן זו כתולדותם. וכותבין שם יוסף יהוסף. ונמצאו כ"ה אות באבן זו וכ"ה אות באבן זו. וכך היו כתובין [ציור]. והאבן שכתוב בה ראובן על כתיפו הימנית. והאבן שכתוב בה שמעון על כתיפו השמאלית. ועושה בכל כתף שתי טבעות אחת מלמעלה בראש הכתף ואחת מלמטה לכתף למעלה מן החשב. ונותן שתי עבותות זהב בשתי טבעות שלמעלה והם הנקראים שרשרות.

❖ אוצר התמיד ❖

י. ואחר כך מכניס קצות העבותות של חושן בטבעות של מעלה בכתפות האפוד. ומכניס שני פתילי התכלת שבשולי החושן בשתי הטבעות של מעלה מחשב האפוד. ומורידין את השרשרות שבטבעות כתפות האפוד עד טבעות החושן העליונות כדי שידבקו זה בזה (שמות כח כה, שמות לט כא) 'ולא יזח החושן מעל האפוד'. וכל המזיח חושן מעל האפוד ומפרק חיבורן דרך קלקול לוקה.

יא. נמצא כשלושב האפוד עם החושן יהיה החושן על לבו בשוה והאפוד מאחוריו וחשב האפוד קשור על לבו תחת החושן. ושתי כתפות האפוד על שתי כתיפיו. ושתי עבותות זהב יורדות מעל כתיפיו מכאן ומכאן מכתפות האפוד עד טבעות החושן. ושני חוטי תכלת מרוכסין מתחת אצילי ידיו. משתי טבעות החושן התחתונות עד שתי טבעות כתפות האפוד התחתונות שהם למעלה מן החשב.

פרק י'. א. כיצד סדר לבישת הבגדים. לובש המכנסים תחלה וחוגר את המכנסים למעלה מטיבורו מעל מתניו. ואחר כך לובש הכתונת. ואחר כך חוגר את האבנט כנגד אצילי ידיו ומקיפו כרך על כרך עד שגומר וקושר.

ב. ועל האבנט מפורש בקבלה (יחזקאל מד יח) 'ולא יחגרו ביזע' במקום שמזיעין. וכך קיבל יונתן בן עוזיאל מפי הנביאים ותרגם 'על לבביהון יסרון'. ואח"כ צונף במצנפת כמין כובע.

ג. כהן גדול אחר שחוגר באבנט לובש המעיל. ועל המעיל האפוד והחושן וחוגר בחשב האפוד על המעיל מתחת החושן ולפיכך נקרא (שמות כח לא, שם כט ה, שם לט כב) 'מעיל האפוד' שחוגרו באפוד. ואחר כך צונף במצנפת וקושר הציץ למעלה מן המצנפת ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת ושם היה מניח תפילין בין ציץ למצנפת.

ד. מצות עשה לעשות בגדים אלו ולהיות הכהן עובד בהן שנאמר (שמות כח ב) 'ועשית בגדי קדש' (שמות כט ח) 'ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות' וכהן גדול ששימש בפחות משמנה בגדים אלו. או כהן הדיוט ששימש בפחות מארבעה בגדים אלו הוא הנקרא מחוסר בגדים ועבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים כזר ששימש שנאמר (שמות כט ט) 'והגרת אותם אבנט' (שמות כט ט) 'והיתה להם כהונה' בזמן שבגדיהם עליהן כהונתן עליהן. אין בגדיהן עליהן אין כהונתם עליהן אלא הרי הם כזרים ונאמר (במדבר א נא, שם ג י, שם לח, שם יח ז) 'והזר הקרב יומת'.

ה. כשם שהמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה. כך היתר בגדים. כגון שלבש שתי כתנות או שני אבנטים. או כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד ה"ו מחלל העבודה וחייב מיתה בידי שמים.

❖ אוצר התמיד ❖

ו. נאמר בבגדי כהונה (ויקרא טז ד) 'על בשרו ולבשם' מלמד שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים. אפילו נימא אחת או עפר או כינה מתה אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה ועבודתו פסולה. לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד שהרי חוצצת. אבל של ראש אינה חוצצת. ואם רצה להניחם בשעת העבודה מניח.

ז. וצריך להזהר בשעה שלובש שלא יהיה אבק בין בגדו לבשרו ולא כינה אע"פ שהיא בחיים. ושלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו. ולא יכניס ידו תחת חלוקו לחיק. ולא יצא שערו מן הבגד. ולא יהיה בבגד נימא מדולדלת. ואם היה שם אחד מכל אלו עבודתו כשירה.

ח. כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים כגון שכרו על אצבעו או על עקבו אם היה בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ה"ז חוצץ ופוסל פחות מכאן אינו חוצץ. ואם היה צלצול קטן הואיל והוא חשוב בגד בפני עצמו הרי זה פוסל ואע"פ שאין בו שלש על שלש.

ט. כהן שלקה באצבעו מותר לכרוך עליה גמי בשבת. או בגד שאין בו שלש על שלש ועובד. ואם נתכוון להוציא דם אסור. והוא שלא יחוך הגמי או הבגד בין בשרו לכלי בשעת עבודה.

י. עשו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמנה בגדים ואע"פ שלא היו נשאלין בהן. ומפני מה לא היו שואלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקודש וכל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין נשאלין בו.

יא. וכיצד שואלין עומד הכהן ופניו לפני הארון והשואל מאחוריו. פניו לאחרי הכהן ואומר השואל אעלה או לא אעלה. ואינו שואל בקול רם ולא מהרהר בלבו אלא בקול נמוך כמי שמתפלל בינו לבין עצמו. ומיד רוח הקדש לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו במראה הנבואה עלה או לא תעלה באותיות שבולטות מן החושן כנגד פניו. והכהן משיבו ואומר לו עלה או לא תעלה.

יב. ואין שואלין על שני דברים כאחד. ואם שאל משיבין על הראשון בלבד. ואין נשאלין בהן להדיט אלא או למלך או לבית דין או למי שצורך הציבור בו שנאמר (במדבר כז כא) 'ולפני אלעזר הכהן יעמוד' וגו'. 'הוא' זה המלך. 'וכל בני ישראל' זה הוא משוח מלחמה או מי שצורך הציבור בשאילתו. 'וכל העדה' אלו בית דין הגדול.

יג. זה שאתה מוצא בדבר נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו כהנים גדולים. שאין האפוד של כ"ג אפוד בד. ואף הלויים היו חוגרין אותו שהרי שמואל הנביא לוי היה ונאמר בו (שמואל א' ב יח) 'נער חגור אפוד בד' אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני

❖ אוצר התמיד ❖

הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקדש להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחשן ברוח הקדש.

ו. במשנה במסכת סוכה (ה ח): בלגה לעולם חולקת בדרום, וטבעתה קבועה, וחלונה סתומה.

בפירוש המשניות להרמב"ם: וכן היו שם גם עשרים וארבע חלונות שבהם בגדי כהונה חלון לכל משמרה, וכולם סגורים, וכשנכנסת משמרה לעבודה פותחת אותו החלון שלה, חוץ ממשמרת בלגה גזרו עליה חכמים שתהא משמרה זו לעולם חולקת בדרום וטבעתה קבועה וחלונה סתומה כמשמרה היוצא, ולא השאירו לה סימן להראות בו שהעבודה שלהם. ועשו להם כך כי בזמן שגברו היונים על ירושלים כידוע נשאת נערה מהם לאחד ממפקדי היונים, ועברה לדתם ונתחצפה ונכנסה למקדש ובעטה בסנדלה על המזבח והיתה מטיחה לפניו ואומרת לו בשפה היונית, הוי זאב הוי זאב עד מתי אתה מכלה ממון ישראל ואינך עוזר להם בעת צרתם. וגזרו חכמי אותו הדור על כל המשמרה שיצאה מתוכה תרבות רעה זו מה שאתה רואה, וקבעו את זה לדורות הבאים כדי שיוסרו בני אדם.

ז. כתוב בתוספות יום טוב וז"ל: דומה לתרקב גדול. וכן הגי' בכל הנוסחאות שבידי ואף על פי שבתרקב עצמו לא שייך לומר גדול שהרי אינו נקרא תרקב אלא כלי המחזיק ג' קבין. כמ"ש הר"ב במשנה ו' פ"ג. מ"מ כאן קורוהו גדול בערך הדמיון שאליו נדמה הכף. והואיל והכף מחזיק ג' קבים והטני שנדמה ג"כ לתרקב שם במ"ו פ"ג. אינו מחזיק אלא קביים וחצי. כלפי הא הוא דתני הכא שהכף דומה לתרקב גדול כיון שהכף מחזיק ג' קבים.

לעיל כתב התפארת ישראל (לעיל ג ו) וז"ל: ותמה רתוי"ט האיך שייך גבי תרקב שהוא מדה קבועה, מלת גדול והרי מדתו קבוע. ולכן רצה למחוק מלת גדול. ולפענ"ד א"צ למחוק, דרגילין היו בב' תרקבין, א' שלא היה מחזיק רק ב' קבין, ורק מדגודשא תילתה הוה (ב"ב דפ"ט א'), להכי כשיגדישוהו היה מחזיק עם הבירוש ג' קבין, ולהכי קראוהו תרקב קטן. והב' היה מחזיק ג' קבין גם כשיהיה מחוק ובלי בירוש, והוא הנקרא תרקב גדול, מדהיה תוך חללו גדול יותר מהאחר. והשתא אילו היו לוקחים התרקב הקטן להאפר של הקטורת שהיה קביין ומחצה, וכדמסיק התנא, היה צריך עכ"פ להגדיש חצי קב מהאפר, וחוששים שיתפזר בלכתו. להכי בחרו טפי לעשותו דומה לתרקב גדול.

❖ אוצר התמיד ❖

ח. ביומא (ד ד), בענין ההבדלים שיש בקטורת, בין הקטורת שבכל יום, אל הקטורת של יום הכיפורים: בכל יום היתה חותה בשל פסח ומערה בתוך של זב, והיום חותה בשל זב ובה היתה מכניס. בכל יום חותה בשל ארבעת קבין ומערה בתוך של שלשת קבין, והיום חותה בשל שלשת קבין, ובה היתה מכניס. רבי יוסי אומר, בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך של שלשת קבין, והיום חותה בשל שלשת קבין, ובה היתה מכניס. בכל יום היתה כבדה, והיום קלה. בכל יום היתה ידה קצרה, והיום ארכה. בכל יום היתה זכה ירוק, והיום אדם, דברי רבי מנחם. בכל יום מקריב פרס בשחרית ופרס בין הערבים, והיום מוסיף מלא חפניו. בכל יום היתה דקה, והיום דקה מן הדקה.

בפירוש המשניות להרמב"ם וז"ל: חתיה, הוא מיוחד לגריפת האש, לחתות אש מיקוד. ולא הצריכוהו ביום צום כפור לערות את האש ממחתה למחתה שניה כדי שלא ליגע כהן גדול ולא להוסיף בעמלו, אלא המחתה שגורף בה את האש מן המזבח בה בעצמה נכנס להיכל, ועליה נותן את הקטורת. ומטעם זה בעצמו נעשת קלה במשקלה ביחס למחתה של כל יום. וידה ארוכה כדי שיקל עליו נשיאתה. וכבר ביארנו שיעור הקב והסאה וזולתן מן המדות והמשקלות בסוף מסכת פאה. ופרס, חצי המאה, ר"ל משקל חמשים דינר. אמר ה' בקטורת של כל יום ושחקת ממנה הדק, ואמר ביום צום ומלא חפניו קטורת סמים דקה רצה באמרו כאן דקה להוסיף לה שחיקה.

ט. ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ו) וז"ל: א. אי אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו וקרבנות הציבור הן קרבן של כל ישראל ואי אפשר שיהיו ישראל כולן עומדין בעזרה בשעת קרבן לפי כך תקנו נביאים הראשונים שיבררו מישראל כשרים ויראי חטא ויהיו שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבנות והם הנקראים אנשי מעמד. וחלקו אותם כ"ד מעמדות כמנין משמרות כהונה ולויה. ועל כל מעמד ומעמד אחד מהן ממונה על כולם והוא נקרא ראש המעמד.

ב. בכל שבת ושבת מתקבצין אנשי מעמד של אותה שבת. מי שהיה מהן בירושלים או קרוב לה נכנסין למקדש עם משמר כהונה ולויה של אותה שבת. והרחוקים שבאותו מעמד כיון שהגיע מעמד שלהן הן מתקבצין לבית הכנסת שבמקומן.

ג. ומה הן עושין אלו המתקבצין בין בירושלים בין בבתי כנסיות מתענין בשני בשבת שלהן. ובשלישי וברביעי ובחמישי. אבל בערב שבת לא היו מתענין מפני כבוד שבת ובאחד בשבת אינם מתענים כדי שלא יצאו מעונג שבת לצום.

❖ אוצר התמיד ❖

ד. ובכל יום ויום משבת שהיה מעמדן מתפללין ארבע תפלות שחרית ומנחה ונעילה ועוד מוסיפין תפלה אחרת בין שחרית. ומנחה והיא יתירה להן ונושאים כפיהן הכהנים במעמד ג' פעמים בכל יום בשחרית ובתפלה זו היתירה ונעילה וקורין בספר תורה שלשה אנשים שתי פעמים בכל יום בשחרית ובתפלה השניה שמוסיפין אבל במנחה לא היו קורין בספר תורה אלא על פה כקוראין את שמע. ולא היו מתקבצין לתפלת מנחה בע"ש מפני שהן טרודין לשבת.

ה. וקיבוצן לכל תפלה מארבע תפלות אלו ועמידתן שם לתפלה ולתחינה ולבקשה ולקרות בתורה נקרא מעמד.

ו. ובמה היו קוראין במעשה בראשית. ביום הראשון קוראין (בראשית א) 'בראשית' ו'יהי רקיע'. בשני 'יהי רקיע' ו'יקוו'. בשלישי 'יקוו' ו'יהי מאורות'. ברביעי 'יהי מאורות' ו'שרצו'. בחמישי 'שרצו' ו'תוצא הארץ'. בששי 'תוצא הארץ' ו'יכולו'.

ז. פרשה גדולה קוראין אותה בשנים וקטנה קורא אותה אחד. ושתי פרשיות שקוראין שחרית. הם שחזורין וקורין אותן בתפלה השניה בספר. וחזורין וקוראין אותן במנחה על פה.

ח. שמנת ימי חנוכה לא היו אנשי מעמד עושין מעמד בשחרית וכל יום שיש בו קרבן מוסף לא היה בו מעמד לא בתפלה שניה שלהם ולא במנחה. אלא בשחרית ונעילה בלבד. וכל יום שהיה בו קרבן העצים לא היה בו מעמד. בנעילה אלא בשחרית ובתפלה שניה ובמנחה.

ט. ומהו קרבן העצים. זמן קבוע היה למשפחות משפחות לצאת ליערים להביא עצים למערכה. ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות נדבה וזהו קרבן העצים והיה להם כמו יו"ט. ואסורין בו בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג.

י. אפילו יחיד שהתנדב עצים או גזרים במערכה אסור באותו היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג.

יא. אנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס כל שבת שלהן. ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ומפני מה אסרו עליהם לכפר ולכבס כדי שלא יכנסו למעמדם כשהם מנוולין. אלא יספרו ויכבסו מקודם.

משנה א

הֵחֵלוּ עוֹלִים בְּמַעֲלוֹת הָאוֹלָם. מִי שָׁזָכוּ בְּדִשּׁוֹן מִזְבֵּחַ
הַפְּנִימִי וְהַמְּנוּרָה הָיוּ מְקַדִּימִין לְפָנֵיהֶם. מִי שָׁזָכָה בְּדִשּׁוֹן
מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי נִכְנָם, וְנָטַל אֶת הַטָּנִי וְהַשֶּׁתֶּחֶרָה וַיֵּצֵא. מִי
שָׁזָכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּנוּרָה, נִכְנָם וּמָצָא שְׁנֵי גֵרֹת מְזֻרְחִים
דּוֹלָקִין, מִדֶּשֶׁן אֶת הַמְּזֻרְחִי, וּמָנִיחַ אֶת הַפּוֹעֲרֵי דּוֹלֵק,
שְׂמֻמָּנוּ הָיָה מְדָלִיק אֶת הַמְּנוּרָה בֵּין הָעֶרְבִים. מָצָאוּ שְׂכָבָה,
מִדֶּשֶׁנוּ וּמְדָלִיקוּ מִמִּזְבֵּחַ הָעוֹלָה. נָטַל אֶת הַכּוֹז מִמַּעֲלָה
שְׁנִיָּה, וְהַשֶּׁתֶּחֶרָה וַיֵּצֵא:

הֵחֵלוּ עוֹלִים בְּמַעֲלוֹת הָאוֹלָם. הֵתְחִילוּ הַכֹּהֲנִים שֹׁזְכֵי בִקְטוֹרֶת
וּבִמְחֻתָּה, לַעֲלוֹת בְּשֵׁתִים עֶשְׂרֵה הַמְּדֻרְגּוֹת הָעוֹלוֹת אֶל הָאוֹלָם.
מִי שָׁזָכוּ בְּדִשּׁוֹן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, הִכְהִין שֹׁזְכֵי בִדִּישּׁוֹן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי,
וְהַמְּנוּרָה, וְהִכְהִין שֹׁזְכֵי בִדִּישּׁוֹן הַמְּנוּרָה, הָיוּ מְקַדִּימִין לְפָנֵיהֶם,
מְקַדִּימִים לְפָנֵי הַכֹּהֲנִים שֹׁזְכֵי בִקְטוֹרֶת וּבִמְחֻתָּה.

מי שזכה בדשון מזבח הפנימי נכנס, הכהן שזכה בדישון מזבח הפנימי נכנס להיכל, ונטל את הטני, ולקח את הטני שבתוכו הדשן, מהמקום שהשאירו שם על הריצפה ליד מזבח הפנימי, והשתחוה, ומשתחוות, שהרי עכשיו גמר את עבודתו, ויצא מההיכל. ושופך את הדשן שבתוך הטני ליד המזבח החיצון, במקום שנותנים את תרומת הדשן ואת מוראות העוף. ונבלע שם במקומו.

באר התמיד

ב. רע"ב. תפארת ישראל.

ג. כדלעיל ג' ט'.

ד. ברע"ב וז"ל: החלו. אותם שזכו בכף של קטורת ובמחתה של נחלים להיות עולים במעלות האולם, ששתים עשרה מעלות היו לאולם. ולפניהם היו מקדימים ללכת מי שזכה בדשון מזבח הפנימי כדי להוציא את הטני שהניח שם, מאחר שצריך לתת דשן אצל המזבח קדמה כמו דשון המנורה, היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה הזוכה בדשון המנורה עושה הטבת שתי נרות וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהן מוציאים זה הטני וזה הכזו ושופכים הדשן במקום אחד אצל המזבח קדמה.

ה. כמו שכתוב לעיל (תמיד א ד): נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח, ופנה את הנחלים הילך והילך, חתה מן המאכלות הפנימיות, ונרד. הגיע לריצפה, הפך פניו לצפון, הלך למזרחו של כבש קעשר אמות. צבר את הנחלים על גבי הריצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים, מקום שנותנים מראות העוף ודשון מזבח הפנימי והמנורה.

ו. כמו שכתוב בקרבן עולת העוף (ויקרא א טז): והסיר את מראתו בנצתה והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן.

וברש"י וז"ל: מוראתו. מקום הרעי, וזה הופק: בנוצתה. עם בני מעיה, ונוצה לשון דבר המאוס, כמו 'כי נצו גם נעו', וזהו שתרנגם אונקלוס 'באוכליה', וזה מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר, נוטל את הקורקבן עמה. ורבותינו ז"ל אמרו, קודר סביב הזפק בסכין כעין ארובה ונוטלו עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה, נאמר 'והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר', בעוף שנוזן מן הגזל, נאמר 'והשליך' את המעים שאכלו מן הגזל: אצל המזבח קדמה. במזרחו של כבש: אל מקום הדשן. מקום שנותנים שם תרומת הדשן בכל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומן.

ז. יומא כ"א.

פְּנִי: מִלְשׁוֹן וְשִׁמְתָּ בְּפָנָא, דומה לסל ופיו רחב^ט. בו שם את הדשן ממזבח הפנימי^י.

הַשְׁתַּחֲוָה: כל השתחוואה היא בפישוט ידים ורגליים^{יא}.

את הטבת נרות המנורה, עושים בשני פעמים, בתחילה לחמש נרות, ומפסיקים ועושים עבודה אחרת, ואחר כך מטיבים את שתי הנרות. וזה כדי להרגיש את כל העזרה^{יב}, דהיינו להרחיב משך זמן אותה העבודה כדי שיחא לה הכר^{יג}.

התנא שאומר את משנה זו, סובר שהמנורה מונח מזרח ומערב. דהיינו שלש קנים למזרח, ושלש קנים למערב^{יד}.

שני הנרות הסמוכים לצד מזרח, הם הנקראים 'נרות מזרחיים'^{טו}.

באר התמיד

ח. דברים כ"ו ב'.

ט. רע"ב לעיל ג' ו'.

י. לעיל ג' ט'.

יא. מגילה כ"ב: תפארת ישראל.

יב. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ג' ט"ז. אבל יש טעם נוסף, שכתוב (שמות ל ז) 'בבקר בבקר בהטיבו את הנרות' – חלקהו לשני בקרים (יומא לג: וראה פירוש המשניות להרמב"ם כאן).

יג. רמב"ם. בהלכות תמידין ומוספין (ג יז) וז"ל: וכיצד סדר ההטבה זה שזכה בדישון המנורה נכנס וכלי בידו וכוז שמו ושל זהב היה דומה לקיתון גדול. מדשן בו את הפתילות שכבו ואת השמן הנשאר בנר והטיב חמשה נרות ומניח הכוז שם לפני המנורה על מעלה שנייה משלש מעלות שלפניה ויוצא. ואחר כך נכנס ומטיב שני הנרות ונוטל הכוז בידו ומשתחוה ויוצא. ע"כ.

יד. עפ"י רע"ב. עפ"י תפארת ישראל לעיל ג' ט'.

מהלוקת תנאים איך המנורה עומדת: רבי סובר שהמנורה מונח מזרח ומערב, ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר שהמנורה מונח צפון ודרום (מנחות צח:).

הרמב"ם (הלכות בית הבחירה ג יב) פסק כמו התנא שסובר שהמנורה מונח מצפון לדרום. והראב"ד חולק.

ראה ב'אוצר התמיד' את פירוש המשניות להרמב"ם למשנה זו.

טו. עפ"י רע"ב. עפ"י תפארת ישראל.

‘נר המערבי’^{טז} הוא הנר השני מצד מזרח, והוא נקרא ‘מערבי’ לגבי הנר הראשון החיצון במזרח^{יז}.

לפני שחיתת קרבן התמיד כבר הטיב את חמש הנרות מהמנורה^{יח}, ועכשיו בא לשני הנרות הנשארים.

[א] **מִי שֶׁזָכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּנוֹרָה נִכְנָס, הִכְהִין שׁוֹכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּנוֹרָה נִכְנָס לְהִיכֵל, וּמִצָּא שְׁנֵי נְרוֹת מְזֻרְחִים דּוֹלְקִין, וּמוֹצֵא אֶת שְׁנֵי הַנְּרוֹת הַמְּזֻרְחִים דּוֹלְקִים^{יט}, מְדִשֵּׁן אֶת הַמְּזֻרְחִי, מַכְבֵּה וּמִנְקָה אֶת הַנֵּר הַכִּי קָרוֹב לְצֵד מִזְרָח, וּמִנִּיחַ אֶת הַמְּעֻרְבִי דּוֹלֵק, וּמִשְׁאִיר אֶת הַנֵּר הַמְּעֻרְבִי לֹא לְדִלּוֹק, וְאִינוּ מַכְבְּהוּ וְאִינוּ מִנְקָהוּ, שֶׁמִּמֶּנּוּ הָיָה**

באר התמיד

טז. בנמרא (שבת כב: מנחות פו:): עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים. וביומא (למ:): תנו רבנן ארבעים שנה שמש שמעון הצדיק וכו' והיה נר מערבי דולק. מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כבה.

ברש"י: והיה נר מערבי דולק. לאחר שכבו שאר כל הנרות. ואע"פ שממנו מתחיל להדליק ערבית בו היה מסיים הטבת נרות שחרית, והוא עדות שהשכינה שורה בישראל, כדכתיב מחוץ לפרוכת העדות, ואמרינן במסכת שבת (כב:): עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, ואמרינן (שם) מאי עדות זה נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים. ואיזהו נר מערבי, למאן דאמר (מנחות צח:): שבעת הנרות סדורים מזרח ומערב, קרי נר מערבי נר שני שסמוך לראשון שבמזרח. וכו'.

יז. רש"י שבת כ"ב: רש"י יומא ל"ט. רע"ב. תפארת ישראל.

במעם שדוקא נר זה הוא הנר מערבי, כתב הרע"ב (לעיל ג ט) וז"ל: ומה שמיטיב חמש של צד מערב תחילה, ולא חמש לצד מזרח ולבסוף שתים של מערב ומהם היה לו להדליק, ולא עבד הכי משום דכתיב (ויקרא כד) להעלות נר תמיד מחוץ לפרוכת העדות יערוך אותו לפני ה', אמרה תורה קבע נר להדליק ממנו שאר נרות, ואיזה זה נר שני של צד מזרח, והוא קרוי נר מערב, דכי עייל בהיכל בההוא נר פגע ברישא, ואין מעבירין על המצות, ואיכא למימר בההיא אתוקם הנס והוקבע להדליק ממנו. ובנר ראשון אי אפשר, דהא כתיב לפני ה', מאותו נר של צד שכינה שהוא לצד מערב, ואין נר ראשון קרוי לפני ה'.

יח. לעיל ג' ט'.

יט. כי נשארו לדלוק מאתמול בערב, ואם כבו [בגון לאחר שמת שמעון הצדיק ולא היה הנס] הרי הדליקם בחזרה לפני קצת זמן בעת שהטיב את חמשת הנרות (ראה לעיל ג ט).

כ. נר המערבי הוא הנר השני מהנרות המזרחיים (רע"ב).

מִדְּלִיק אֶת הַמְּנוֹרָה בֵּין הָעֶרְבִים, וְנִשְׁאָר דְּלוֹק כָּל הַיּוֹם בֵּנָם, וּמֵהֵנֶר
הַמְּעֵרְבִי מִדְּלִיק אֶת שְׂאֵר נֵרוֹת הַמְּנוֹרָה בֵּין הָעֶרְבִיִּים^{כא}.

מִדְּשֵׁן: מִסִּיר אֶת הַשֶּׁמֶן הַיֵּשֶׁן, וּמִסִּיר אֶת הַפְּתִילָה הַיִּשְׁנָה עַל יְדֵי
הַמְּלַקְחִיִּים^{כב}, וּמִנְקָה אֶת הָאֵפֶר עַל יְדֵי הַמַּחְתִּיהִי^{כג}, וּמְנִיחַ הַכֹּל
בְּכוֹז. וּמִקְנָה אֶת הַנְּרוֹת^{כד} בַּסְּפוּגָה^{כה}. וְאַחֵר כֵּךְ שֵׁם שֶׁמֶן חֲדָשׁ
וּפְתִילָה חֲדָשָׁה^{כו}.

אֲבָל אִם מִצָּאוֹ שֶׁכָּבָהּ, אִם מִצָּא שֶׁהֵנֶר הַמְּעֵרְבִי נִכְבָּה עֲכָשׁוֹ,
כְּגוֹן לְאַחֵר שִׁמְתָה שֶׁמֶעוֹן הַצַּדִּיק וְכִבֵּר לֹא הָיָה הֵנָּם שְׁנִשְׁאָר דְּלוֹק

באר התמיד

כא. פתילות המנורה הן ארוכות (שבת כב:). ברש"י (שם) וז"ל: בפתילות ארוכות. כל הפתילות
יוצאות חוץ לנרותיהם עד שמגיעות זו לזו ומדליק ממנה הסמוכה לה והשאר זו מזו. ע"כ.

ראה ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג יד) וז"ל: וכיצד מדליקו מושך הפתילה עד שמדליקה
ומחזירה. לפי שהנרות קבועים במנורה ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

כב. בשמות (כה לח): וּמִלְקָחֶיהָ וּמִחֻתֶּיהָ זָהָב טָהוֹר.

ברש"י: ומלקחיה. הם הצבתים העשויין ליקח בהם הפתילה מתוך השמן, לישבן ולמושכן בפי
הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרויים מלקחים. וצביתהא שתרגם אונקלוס, לשון צבת, מוליי"ש
בלע"ז.

בבמדבר (ד ט): וְלָקְחוּ בְּגֵד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת מִנְרַת הַמָּאֹר וְאֶת נִרְתֶּיהָ וְאֶת מִלְקָחֶיהָ וְאֶת מִחֻתֶּיהָ
וְאֶת כָּל כְּלֵי שִׁמְנָהּ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ לָהּ בָּהֶם.

ברש"י: מלקחיה. כמין צבת, שמושך בה את הפתילה לכל צד שירצה.

כג. ברש"י (שמות כה לח): ומחתותיה. הם כמין בזיכין קטנים, שחותה בהן את האפר שבנר
בבקר בבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות שדלקו הלילה וכבו, ולשון מחתה
פויישיד"א בלע"ז, כמו לחתות אש מיקוד (ישעיה ל יד).

ברש"י (במדבר ד ט): מחתותיה. כמין כף קטנה, ושוליה פשוטין ולא סגלגלים, ואין לה מחיצה
לפנים אלא מצדיה וחותרה בה את דשן הנרות כשמטיבן.

כד. 'נר' הוא הכלי שבו השמן והפתילה. וכדאיתא ברש"י (במדבר ד ט): נרותיה. לוצי"ש בלע"ז
שנותנים בהן השמן והפתילות.

כה. מנחות פ"ח: וכן משמע ברמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג' י"ב.

כו. רע"ב לעיל ג' ט'. תפארת ישראל לעיל ג' ט'. ומונחים כך מוכנים עם השמן והפתילות עד
הערב, ובערב מדליקן. אבל לשיטת הרמב"ם מדליק את נרות המנורה גם בבוקר.

כל היום^{כז}, מִדְּשָׁנוּ, מנקה את הנר המערבי, וּמְדָלִיקוּ מִמּוֹזְבַּח
הָעוֹלָה, ומדליקו מהאש שעל מזבח החיצון. מביא אש בקיט^{כח}
ממזבח החיצון, ומדליק בו את הנר המערבי^{כט}.
לפני המנורה יש שלש מדרגות מאבן, על זה עומד הכהן ומטיב
את הנרות^ל.

נָטַל אֶת הַכּוֹז מִמַּעַלָּה שְׁנִיָּה, לקח את ה'כוז' שבו השמן הישן
והפתילות הישנים והאפר, מהמדרגה השנייה מתוך שלשת
המדרגות, ששם הניח את הכוז לאחר דישון הנרות^{לא}, וְהִשְׁתַּחֲוָה,
ומשתחוה, שהרי עכשיו גמר את עבודתו, וַיֵּצֵא מֵהַיֵּכָל. ושופך
את מה שבתוך הכוז ליד המזבח החיצון^{לב}, במקום שנותנים את
תרומת הדשן^{לג} ואת מוראות העוף^{לד}. ונבלע שם במקומו^{לה}.

באר התמיד

כו. או שכבה כבר לפני שחיטת התמיד, והדליקו בחזרה (כדלעיל ג ט). מכיוון שראה שאין את
הנס, אזי מכבה ומדשן אותו כדי לגמור את דישון שני הנרות המזרחיים יחד (רע"ב).
כח. תפארת ישראל.

כט. רע"ב. תפארת ישראל. ברע"ב וז"ל: ומדליקו מעל מזבח העולה. שאין מדליקין נר מערבי
לעולם אלא מאש של מזבח העולה, דכתיב (ויקרא ו) 'אש תמיד תוקד על המזבח', אש שנאמר
בה 'תמיד' דכתיב (ויקרא כד) 'להעלות נר תמיד' מעל המזבח החיצון תוקד:
ל. לעיל ג' ט'.

לא. כדלעיל ג' ט'.

לב. ברע"ב וז"ל: החלו אותם שזכו בכף של קטורת ובמחתה של נחלים להיות עולים במעלות
האולם, ששתים עשרה מעלות היו לאולם. ולפניהם היו מקדימים ללכת מי שזכה בדשון מזבח
הפנימי כדי להוציא את הטני שהניח שם, מאחר שצריך לתת דשן אצל המזבח קדמה כמו דשון
המנורה, היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה הזוכה בדשון המנורה עושה הטבת שתי
נרות וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהן מוציאים זה הטני וזה הכוז ושופכים הדשן
במקום אחד אצל המזבח קדמה.

לג. כמו שכתוב לעיל (תמיד א ד): נָטַל מִחֲתַת הַכֶּסֶף וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּפָנָה אֶת הַנְּחָלִים הַיָּלֵף
וְהַיָּלֵף, חָתָה מִן הַמֵּאֲבָלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, וַיֵּרֶד. הַגִּיעַ לְרֹצֶפָה, הִפֵּךְ פָּנָיו לְצָפוֹן, הִלָּךְ לְמִזְרָחוֹ שֶׁל כֶּכֶשׁ
כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת. צָבַר אֶת הַנְּחָלִים עַל גְּבִי הָרֹצֶפָה רְחוֹק מִן הַכֶּכֶשׁ שֶׁלִּשְׁשָׁה מָפָחִים, מְקוֹם שְׁנוֹתֵנִין
מִרְאוֹת הָעוֹף וְדִשּׁוֹן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהַמְּנוֹרָה.

שני הכהנים שזכו בדישון המזבח הפנימי והמנורה, הולכים יחד, זה עם ה'טני' וזה עם ה'כוז', ושופכים יחד אצל מזבח החיצון, בצד מזרח של הכבשלו.

פז: הכוז דומה לקיתון גדול של זהב^{לז}, פז צר, ורחב מלמטה, ועגול^{לח}.

השתתחה: כל השתחוואה היא בפישוט ידיים ורגליים^{לט}.

באר התמיד

לד. כמו שכתוב בקרבן עולת העוף (ויקרא א מז): והסיר את מראתו בנצתה והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדישון.

וברש"י וז"ל: מוראתו. מקום הרעי, וזה הזפק: בנוצתה. עם בני מעיה, ונוצה לשון דבר המאוס, כמו 'כי נצו גם נעו', וזהו שתרגם אונקלוס 'באובליה', וזה מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר, נוטל את הקורקבן עמה. ורבותינו ז"ל אמרו, קודר סביב הזפק בסכין כעין ארובה ונוטלו עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה, נאמר 'והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר', בעוף שנוזן מן הגזל, נאמר 'והשליך' את המעים שאכלו מן הגזל: אצל המזבח קדמה. במזרחו של כבש: אל מקום הדישון. מקום שנותנין שם תרומת הדישן בכל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומן.

לה. יומא כ"א.

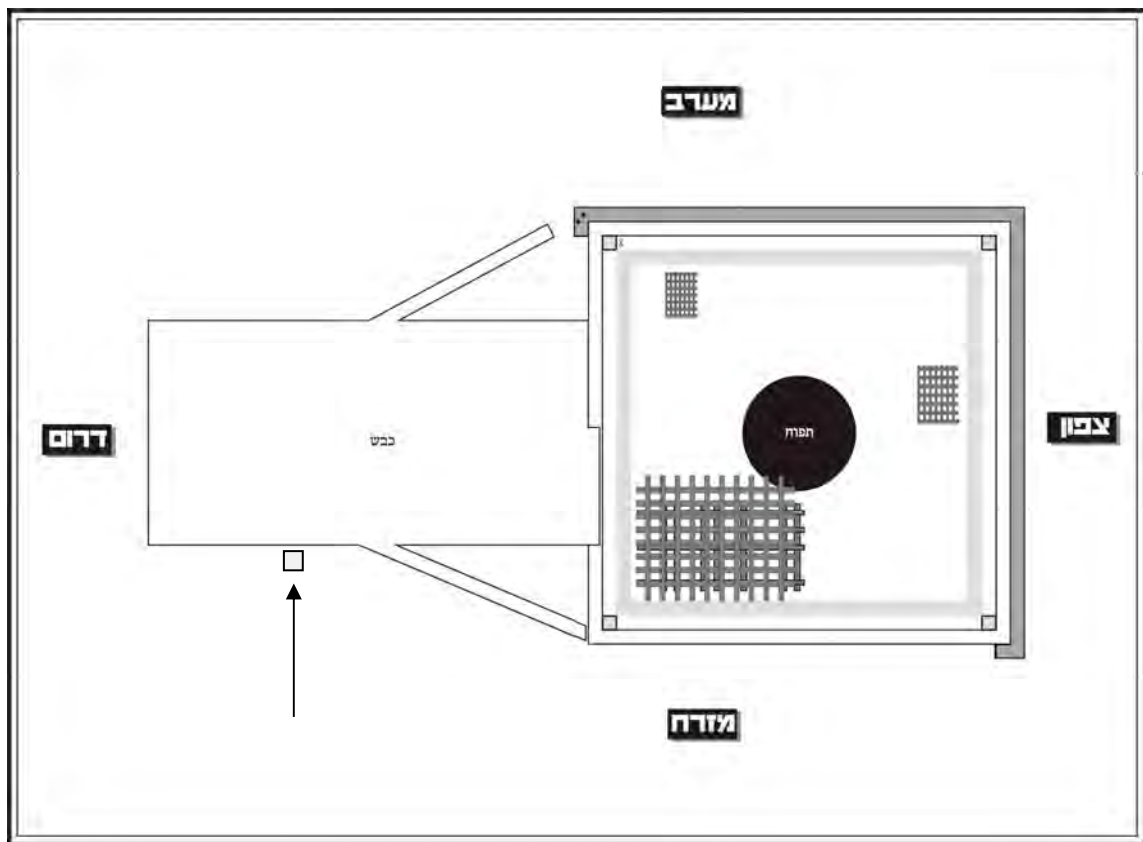
לו. תפארת ישראל.

לז. לעיל ג' ו'. התפארת ישראל (שם) כתב: קרוג של זהב.

לח. רא"ש (לעיל ג ו'). ברא"ש וז"ל: כוז. כלי קטן, כמו (שבת מח). כוזא דמיא. דומה לקתון. ופז צר ומרחיב מלמטה ועגול, כי פעמים נשאר שמן עם הדישון ונותן לתוך הכוז, לכך היה פז צר כדי שלא ישפך.

לט. מגילה כ"ב: תפארת ישראל.

✧ המקום שנותנים את הדשן ✧

✧ באר התמיד ✧

מ. ראה לעיל א' ד'.

משנה ב

מִי שְׁזָכָה בַּמַּחֲתָה, צָבַר אֶת הַגָּחָלִים עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח וְרִדְדָן בְּשׁוּלֵי הַמַּחֲתָה, וְהִשְׁתַּחֲוָה וַיֵּצֵא:

[ב] מִי שְׁזָכָה בַּמַּחֲתָה, הִכְהֵן לַחֹלֶיךָ מַחֲתָה עִם הַגָּחָלִים לַמְּזֻבָּח הַפְּנִימִי, נִכְנָם לַהֲיָכָל, צָבַר אֶת הַגָּחָלִים מִהַמַּחֲתָה^{מא}, עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח הַפְּנִימִי^{מב}, וְרִדְדָן, וּמִשְׁטַח וּמִיִּשָּׁר אֶת הַגָּחָלִים עַל גְּבִי הַמְּזֻבָּח הַפְּנִימִי^{מג}, בְּשׁוּלֵי הַמַּחֲתָה, עַל יְדֵי תַּחְתִּית הַמַּחֲתָה^{מד}. וְזֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפּוֹל הַקְטֹרֶת מֵעַל הַגָּחָלִים^{מה}.

מִקְטִיר אֶת הַקְטֹרֶת עַל גְּבִי מְזֻבָּח הַפְּנִימִי מִמֶּשֶׁ, וְלֹא בַּמַּחֲתָה^{מו}. אֲבָל רַק בַּקְטֹרֶת שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים בַּקּוֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, מִנִּיחַ אֶת הַגָּחָלִים בַּתּוֹךְ הַמַּחֲתָה וְעָלִיָּה מִקְטִיר. וְאִין שֵׁם רִידוּד גָּחָלִים בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים^{מז}.

וְהִשְׁתַּחֲוָה, וּמִשְׁתַּחֲוָה, שֶׁהָרִי עָכְשָׁיו גָּמַר אֶת עֲבוֹדָתוֹ^{מז}, וַיֵּצֵא מִתְּהִיכָל.

באר התמיד

מא. רע"ב.

מב. עפ"י רמב"ם, רע"ב, תפארת ישראל.

מג. רמב"ם. ועפ"י רע"ב, תפארת ישראל.

מד. בלשון הקודש 'שוליים' פירושו תחתית, ולא צדדים (רש"י ישעיה ו א, וכן ראה רש"י כה י, רש"י שמות כה כט, רש"י במדבר ד ט, ספורנו שמות כז ח, מצודת דוד מלכים א' ז כו, ועוד).

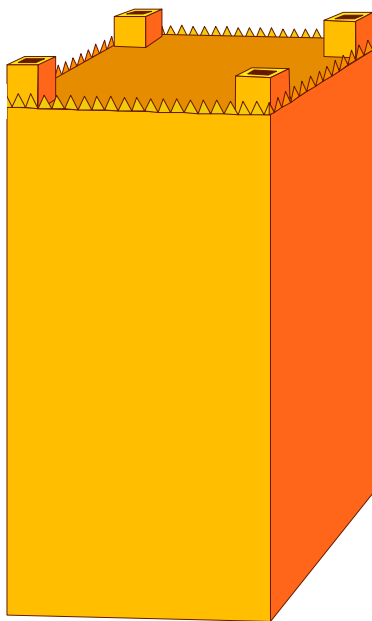
מה. רע"ב. תפארת ישראל.

מו. רע"ב.

מז. רע"ב.

מח. רע"ב לעיל משנה א'.

מזבח הפנימי [ג]

משנה ג'

מי שזכה בקטרת, היה נוטל את הפזק מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו. נתפזר ממנו לתוכו, נותנו לו בחפניו. ומלמדים אותו, הוי זהיר שמוא תתחיל לפניה, שלא תפוח. התחיל מרדד ויצא. לא היה המקטיר מקטיר עד שהממנה אומר לו, הקטר. אם היה כהן גדול, הממנה אומר, אישי כהן גדול, הקטר. פרישו העם, והקטיר והשתחוה ויצא:

מי שזכה בקטרת, הכהן שזכה שהוא יקטיר את הקטורת, היה נוטל את הפזק מתוך הכף, מוציא^{מס} את הבזק המלא קטורת מתוך

באר התמיד

מט. לעיל פרק ה' משנה ד': מי שזכה בקטרת, היה נוטל את הכף. והכף דומה לתרקב גדול של זהב, מחזיק שלשת קבים, והפזק היה בתוכו, מלא וגדוש קטרת. וכסוי היה לו, וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלה.

ועם פירוש: מי שזכה בקטרת, הכהן שזכה שהוא יקטיר את הקטורת, היה נוטל את הכף. לוקח את הכף, ככתוב בנשיאים: 'כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת'.

והכף דומה לתרקב גדול של זהב, הכף דומה לכלי הנקרא 'תרכב' גדול, שהוא כלי המחזיק שלשה קבין. 'תרכב' הוא לשון 'תרי וקב'. מחזיק שלשת קבים, הכף מחזיק שלשה קבין [אינו כמו ה'מני' שמחזיק רק שני קבין וחצי].

והפזק היה בתוכו, ה'בזק' שהוא כף קטן, מונח בתוך הכף, מלא וגדוש קטרת, והבזק מלא וגדוש קטורת.

ולכן מניח את הבזק בתוך הכף, כדי שלא יתפזר הקטורת כשמוליכו להיכל. ומה שלא שם את הקטורת רק בתוך הכף לבד, משום שדרך כבוד הוא כלפי מעלה שישים את הקטורת על הנחלים מתוך כלי מלא וגדוש.

על כן שם את הקטורת בתוך הבזק, מלא וגדוש. ואת הבזק נותן בתוך הכף. וכסוי היה לו, לכף יש כיסוי.

וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלה, מעל המכסה נותנים חתיכת בגד קטנה, לנוי. מטוטלת: חתיכת בגד קטנה. כמו: לא יצא נמל במטוטלת. שהוא חתיכת בגד.

הכף, וְנוֹתְנוּ לְאוֹהֲבוֹ אוֹ לְקָרוֹבוֹ, וְנוֹתֵן אֶת הַבּוֹדֵךְ לַכֹּהֵן אַחֵר שֶׁהוּא אוֹהֵבוֹ אוֹ קָרוֹבוֹ.

וְאֵת הַכֶּף מְנִיחַ עַל הָרִיצְפָּה^{נא}.

וְהִכְהֵן הַחֹבֵר אוֹ הַקָּרוֹב, שׁוֹפֵךְ אֶת הַקְטוֹרֶת לַתּוֹךְ חֲפָנֵי^{נב} הַמִּקְטִיר^{נג}.

הַבּוֹדֵךְ הִיךְ גָּדוֹשׁ, וְלֹכֵן נִתְפָּזֵר מִמֶּנּוּ לְתוֹכוֹ, הַתְּפֹזֵר קֶצֶת מִהַקְטוֹרֶת שֶׁהִיךְ בַּבּוֹדֵךְ לַתּוֹךְ הַכֶּף. עַל כֵּן נֹתְנוּ לוֹ בְּחֲפָנָיו, גַּם אֶת מַעֲט הַקְטוֹרֶת שֶׁהַתְּפֹזֵר לַתּוֹךְ הַכֶּף, שׁוֹפֵךְ הַחֹבֵר אוֹ הַקָּרוֹב לַתּוֹךְ חֲפָנֵי הַמִּקְטִיר^{נד}.

חֲפָנָיו: כְּפוֹת יָדַיִם מְלֵאִים^{נה}. כְּמוֹ וּמֵלֵא חֲפָנָיו קְטֹרֶת^{נו}.

וְהִכְהֵן הַחֹבֵר אוֹ הַקָּרוֹב מִשְׁתַּחֲוִוָּה וְיוֹצֵא מֵהַיִּכָּל^{נז}.

מִי שֶׁהִקְטִיר פֶּעַם אַחַת אֶת הַקְטוֹרֶת, לֹא נֹתְנִים לוֹ לַהֲקַטִּירָה שׁוֹב, כִּי רוֹצִים שֶׁהִרְבֵּה כֹהֲנִים יִזְכּוּ לַהֲקַטִּיר קְטוֹרֶת. מִפְּנֵי שֶׁמִּי שֶׁמִּקְטִיר קְטוֹרֶת נִהְיָ עֲשִׂיר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב^{נח} 'יִשְׁיֻמוּ קְטוֹרֶת

באר התמיד

ג. תפארת ישראל. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג' ז'.

נא. תפארת ישראל.

נב. במצודת ציון (משלי ל ד): בחפניו. עניינו מלא כפות הידים כמו ומלוא חפניו קטורת (ויקרא מז יב).

נג. עפ"י תפארת ישראל.

נד. עפ"י רמב"ם.

נה. מצודת ציון משלי ל' ד'.

נו. ויקרא ט"ז י"ב.

נז. ספר עבודת הקרבנות לרבי אהרן הכהן זצוק"ל חתן החפץ חיים.

עפ"י המשך המשנה שחזן מהמקטיר עצמו, אסור לאף אדם להיות בהיכל או באולם או בבין האולם ולמזבח בשעת ההקטרה.

נח. דברים ל"ג י'.

בְּאַפְּךָ, ומיד אחר כך כתוב^נ: 'בְּרַךְ ה' הִילֹל'. כדי שיהיו כל הכהנים מתעשרים ומתברכים על ידי הקטורת^ס.

על כן, מפני שהמקטיר זה פעם ראשונה עבורו שמקטיר, לכן צריכים ללמד אותו^{סא}:

המקטיר עומד במזרח מזבח הפנימי וחפניו מלאים קטורת. וּמִלְמָדִים אוֹתוֹ, מלמדים את הכהן המקטיר: הֵנִי זֶהִיר שְׁמָא תִתְחִיל לְפָנֶיךָ, שְׁלֹא תִכָּוֶה. תהיה זהיר שלא תתחיל לצבור הקטורת מלפניך ממזרח עד למערב, כי אם תעשה כך תקבל כויות בזרועותיך כאשר תושיטם מעל לעשן הקטורת הרותח שכבר פזרו לפניו^{סב}.

אלא כך צריך לעשות: המקטיר עומד במזרח המזבח הפנימי, וחפניו מלאים קטורת. ומושיט חפניו ממעל למזבח לצד מערב, ומתחיל משם לשפוך את הקטורת על הגחלים שעל המזבח, ושופך והולך ממערב למזרח^{סג}.

❧ באר התמיד ❧

נט. דברים ל"ג י"א.

ס. יומא כ"ו. רע"ב לעיל ה' ב'. תפארת ישראל לעיל ה' ב'.

סא. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

סב. תפארת ישראל.

סג. תפארת ישראל. במאירי וז"ל: ואומרין לו הזהר שלא תתחיל מצד שלפניך, כדי שלא יתיוו ניצוצות הקטורת על ידו כשיעבירה על המדורה לפזר הקטורת ויכוח. אלא שיתחיל מן הקצה האחר, ומפזר מעט מעט עד שיהיה לצד שלפניו. והוצרכו לכך מפני שכבר ביארנו שכהן חדש הוא המקטיר שלא הקטיר מעולם. ומתחיל מן הקצה האחרון כמו שכתבנו, ומרדד, רצה לומר מפזר מעט מעט כמי שמרקד סלת. ומשתחוה ויוצא.

הכהן המקטיר את הקטורת, התחיל מְרַדֵּד, התחיל להשליך ולפרוש את הקטורת על גחלי האש, בנחת כמו מי שמרקד סולת, עד שתתרדד על כל האש^{סד}. ויוצא מהחיכל.

לא היה המקטיר מקטיר עד שהמְמַנֶּה אומר לו, הקטר. הכהן שמקטיר את הקטורת, אינו מתחיל להקטיר, עד שהממונה אומר לו: 'הקטר'^{סה}.

אם היה כהן גדול, אם הכהן גדול הוא המקטיר^{סו}, המְמַנֶּה אומר, הממונה אומר לכהן גדול: 'אישי כהן גדול, הקטר'. ואומר בדרך כבוד, לכבוד הכהן גדול. ויוצא הממונה מהחיכל^{סז}.

פְּרָשׁוֹ הָעֵם, כולם פורשים ויוצאים מבין האולם ולמזבח. כי אסור לאף אדם להיות בהיכל או באולם או בבין האולם ולמזבח בשעת ההקטרה^{סח}.

באר התמיד

סד. עפ"י רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג' ח'. וראה גם בפירוש המשניות להרמב"ם. סה. המאירי.

סו. תפארת ישראל.

סז. עפ"י המשך המשנה בסמוך, שחזין מהמקטיר עצמו, אסור לאף אדם להיות בהיכל או באולם או בבין האולם ולמזבח בשעת ההקטרה.

סח. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל. ברמב"ם וז"ל: ואמרו פרשו העם והקטיר, הוא שיצאו כל הכהנים מבין האולם ולמזבח כמו שיתבאר בתחלת כלים והוא אמרו ופורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה. ואין זה חובה אלא בקטורת של כל יום, אבל קטורת של יום הכפורים כלומר שמקטיר בקדש הקדשים אין בני אדם חייבין לצאת מבין האולם ולמזבח אלא מן ההיכל בלבד. וממה שאתה צריך לדעת שכאשר הוא נכנס בדם החטאת הנעשת בפנים לזרוק מדמה בפנים והוא בדם פר כהן משיח ופר העלם דבר ושעירי עבודה זרה הרי גם אז פורשין מבין האולם ולמזבח כמו בעת הקטורת, ולמדנו כל זה ממה שאמר יתעלה וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר אמרו אתיא כפרה כפרה מיום הכפורים, שכל כפרה שתהיה בקדש הרי אלו פורשין מבין האולם ולמזבח, וזלתי בשעת הקטרת הקטורת בקדש הקדשים ביום צום כפור

וְהַקָּטִיר, הִכְהֵן הַמִּקְטִיר, הַקָּטִיר אֶת הַקְטֹרֶת.
וְהַמִּתִּין עַד שִׁיתְמַלֵּא הַבַּיִת עֶשְׂרִים.^ט
וְהִשְׁתַּחֲוָה, וַיֵּצֵא מִהֵיכַל.

באר התמיד

בלבד שהם מהיכל פרשי, מבין האולם ולמזבח לא פרשי, לפי הוא מובדל מהם בתוך קדש הקדשים ואין שום אפשרות להכנס לשם כדי שנרחיק בני אדם שמא יכנס אדם לשם. ברע"ב וז"ל: פרשו העם. כל הכהנים פורשים מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרת הקטורת, דכתיב (ויקרא טז) 'וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש', כל כפרה שנעשית בקודש, כל אדם לא יהיה באוהל מועד, הלכך בין בשעת הקטרה בין בשעת מתן דמים של פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה זרה, היו הכהנים פורשים מבין האולם ולמזבח. אבל בשעת הקטרת קטורת של יוה"כ לא היו פורשים אלא מן ההיכל בלבד, לפי שקטורת של יוה"כ לא היה בחוץ בהיכל על מזבח הזהב, אלא לפני ולפנים בבית קודש הקדשים, הלכך אין צריך שיפרשו מבין האולם ולמזבח אלא מן ההיכל בלבד. סט. תפארת ישראל.

סדר הקטרת הקטורת

א. כהן אחד לוקח את הטני, ונכנס להיכל, ולוקח את האפר ממזבח הפנימי, ומכניס לטני.

ב. לאחר הפסקה, נכנס שוב להיכל, ולוקח את הטני עם האפר, ומשתחוה בהיכל, ויוצא ושופך את האפר ליד מזבח החיצון.

ג. כהן אחר לוקח מחתה מכסף, ועולה למזבח החיצון, ולוקח משם גחלים, ויורד ושופך את הגחלים ממחתת הכסף למחתת הזהב. את הגחלים שנשפכו מטאטאים לאמת המים העוברת בעזרה, ובשבת מכסה אותם בסיר.

ד. הכהן הזה עם המחתה, נכנס להיכל ושופך את הגחלים על המזבח הפנימי, ומיישרם על המזבח, ומשתחוה ויוצא.

ה. שלשה כהנים אחרים נכנסים כעת אל ההיכל: א. הכהן שיקטיר את הקטורת. ב. כהן שני שיעזור לו עם הכף. ג. הממונה.

ו. הכהן השני שופך את הקטורת מהבזך לתוך הידים של הכהן שיקטיר את הקטורת. גם מה שהתפזר בכף נותן לתוך ידיו.

ז. הכהן השני משתחוה ויוצא מההיכל.

ח. הממונה אומר לכהן המקטיר:

הִקְטֵר.

אם המקטיר הוא הכהן גדול, אומר לו הממונה:

אִישִׁי כֹהֵן גָּדוֹל, הִקְטֵר:

ט. הממונה יוצא מההיכל.

י. המקטיר מברך:

בָּרוּךְ ^{עא} אַתָּה יְיָ הוֹאֵה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן וְצִוָּנוּ לְהַקְטִיר
קִטְרֶת:

[ד] השומעים מבחוץ עונים:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

✧ באר התמיד ✧

ע. שאלנו את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, האם מברכים על הפשט וניתוח בקרבנות. וענה: יכול להיות.

ואמר לנו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: לעיין ברמב"ן בתחילת מעשה הקרבנות (דהיינו בדברי הרמב"ן שהעתיק המשנה למלך על הרמב"ם, בתחילת הלכות מעשה הקרבנות).
ושם כתב המשנה למלך וז"ל: כתב הרמב"ן בהשנותיו לספר המצות בעיקר הי"ב, שכל העבודות כגון היציקות ובלילות פתיתות ומליקות ודכותיהן, הכהן כשעושה אחת מאלה עושה מצוה ומברך עליה. ע"כ. וכתב המשנה למלך דאפשר שגם הרמב"ם סובר כך עיי"ש. ובהמשך כתב המשנה למלך וז"ל: ונוסח הברכה נראה שהוא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לעשות כך וכך. דומיא דברכת אכילת תרומה שכתב רבינו (הרמב"ם) בסוף הלכות תרומות. וכן בכל אכילת קדשים מברך ברכה זו, וכמו שכתב רבינו (הרמב"ם) בריש הלכות ביכורים.
וז"ל הרמב"ם (הלכות תרומות טו כב): כל האוכל תרומה מברך ברכת אותו מאכל, ואח"כ מברך 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה'. וכך קבלנו וראינו אותם מברכין אפילו בחלת חוצה לארץ שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה שנאמר (במדבר יח ז) 'עבודת מתנה אתן את כהונתכם'.

וז"ל הרמב"ם (הלכות ביכורים א א-ב): עשרים וארבע מתנות ניתנו לכהנים וכולן מפורשין בתורה. ועל כולן נברכה ברית לאהרן. וכל כהן שאינו מודה בהן אין לו חלק בכהנים ואין נותנין לו מתנה מהן. וכל האוכל מתנה שיש בה קדושה מברך 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך'.

עא. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ו, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

יא. המקטיר מברך^{עב} (כהן גדול אינו מברך שהחינו):
**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם שֶׁהַחֵינּוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעְנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:**

השומעים מבחוץ עונים:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד:

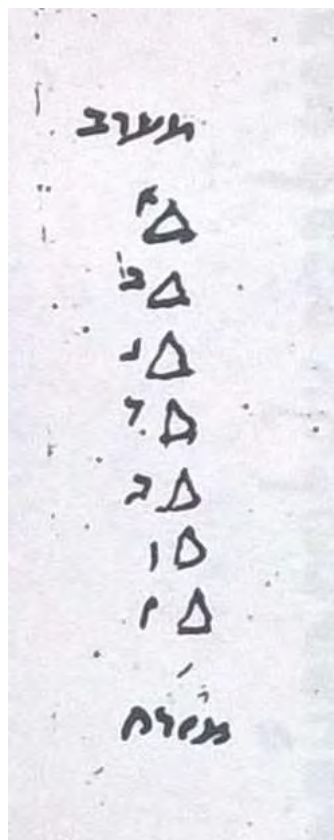
יב. המקטיר שופך ופורש בנחת את הקטורת על גחלי האש שעל
המזבח הפנימי, ממערב למזרח.
יג. המקטיר משתחוה^{עג}, ויוצא מההיכל.

✧ באר התמיד ✧

עב. כתוב בגמרא (ברכות לו: מנחות עה:): דתניא היה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר
ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. ע"כ. פירש רש"י במנחות (עה:): וז"ל: היה עומד ומקריב
מנחות בירושלים. כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחה מימיו או שהקריב מנחה חדשה כגון
מנחת העומר אומר כהן שהחיינו. ע"כ.
ובתוס' וז"ל: ונראה לפרש דלפי שהיו משמרות מתחדשות ומתחלפות פעמיים בשנה ולכל
משמרה היו בתי אבות נמצא שלא היו מקריבין אלא שני ימים בשנה וזמן קבוע להם להקריב
לחצי שנה יום אחד לפיכך מברך אובח ואמנחה שהחיינו לזמן. ע"כ.
בתוספתא (ברכות ה כג:): היה מקריב זבחים בירושלים אומר ברוך שהגיענו לזמן הזה. כשהוא
מקריבם אומר בא"י אקב"ו להקריב זבחים. כשהוא אוכלם או' בא"י אקב"ו לאכול זבחים.
הקטורת הקטיר כל כהן רק פעם אחת בחייו. כמו שכתוב לעיל (ה ב:): אִמָּר לָהֶם, הַדָּשִׁים לְקַמֶּרֶת
בְּאֵז וְהָפִיסוּ. דהיינו, מי שהקטיר פעם אחת את הקטורת, לא נותנים לו להקטירה שוב, כי רוצים
שהרבה כהנים יזכו להקטיר קטורת. מפני שמי שמקטיר קטורת מתעשר, כדי שיהיו כל הכהנים
מתעשרים ומתברכים על ידי הקטורת. וכדאיתא (יומא כו:): תנא מעולם לא שנה אדם בה.
על כן נראה שצריך המקטיר לברך שהחיינו על מצוות הקטרת הקטורת, שהרי זה מצווה חדשה
עבורו שעדיין לא קיים מעולם. וזה כמו מה שנתבאר בגמרא ובתוספתא וברש"י ותוס'.
אבל הכהן גדול יכול להקטיר קטורת מתי שירצה, ולכן עבורו אין זה חדש, על כן אינו מברך
שהחיינו. אבל על הקטורת של יום הכיפורים בקודש הקדשים נראה שכן מברך שהחיינו.
ראה בשבט הלוי (חלק ג' סימן ס"ט) שכתב שצריך לברך שהחיינו על מצוות שחיטת קרבן פסח.
ובשעת השחיטה מברכים שני ברכות, שהחיינו ועל מצוות שחיטת קרבן פסח.
ויתכן דהוא הדין גם לענין הקטורת.
עג. כל השתחוואה [גם לעיל] היא בפישוט ידיים ורגלים.

❖ אוצר התמיד ❖

א. בפירוש המשניות להרמב"ם וז"ל: אמרו שתי נרות מערבין, היא דעת מי שסובר כי שבעת הנרות היו בין המזרח למערב סדורין אחד לגב חברו, ונר מערבי השביעי כצורה זו [הציור מכת"ק הרמב"ם]:

[המשך לשון הרמב"ם:] ואינה הלכה, ועל פי סברא זו הדחוייה בנוי לשון זה. וכבר בארנו בפרק השלישי שהוא מטיב חמש נרות ויוצא, ואחר כך חוזר ומטיב שתי נרות הנשארות, ולכן אומר תנא זה כי שתי הנרות שכתוב עליהן ז ו ה הם אשר משייר לאחרונה, ואם מצאם כבויים הרי הוא מדליקן ומטיב שלש נרות הסמוכים להם ומניח שתי הנרות המערביים עד שיחזור והם אשר כתוב עליהם א ב, ואם מצא עתה כשחזר שתי נרות אלו דלוקין הרי הוא מטיב את האחד שכתוב עליו ב והוא המזרחי ביחס לשני הכתוב עליו א, ומניח אותו שכתוב עליו א כמות שהוא כלומר שאינו מכבהו ומדליקו שנית אלא מתקנו בכך שמוציא

❖ אוצר התמיד ❖

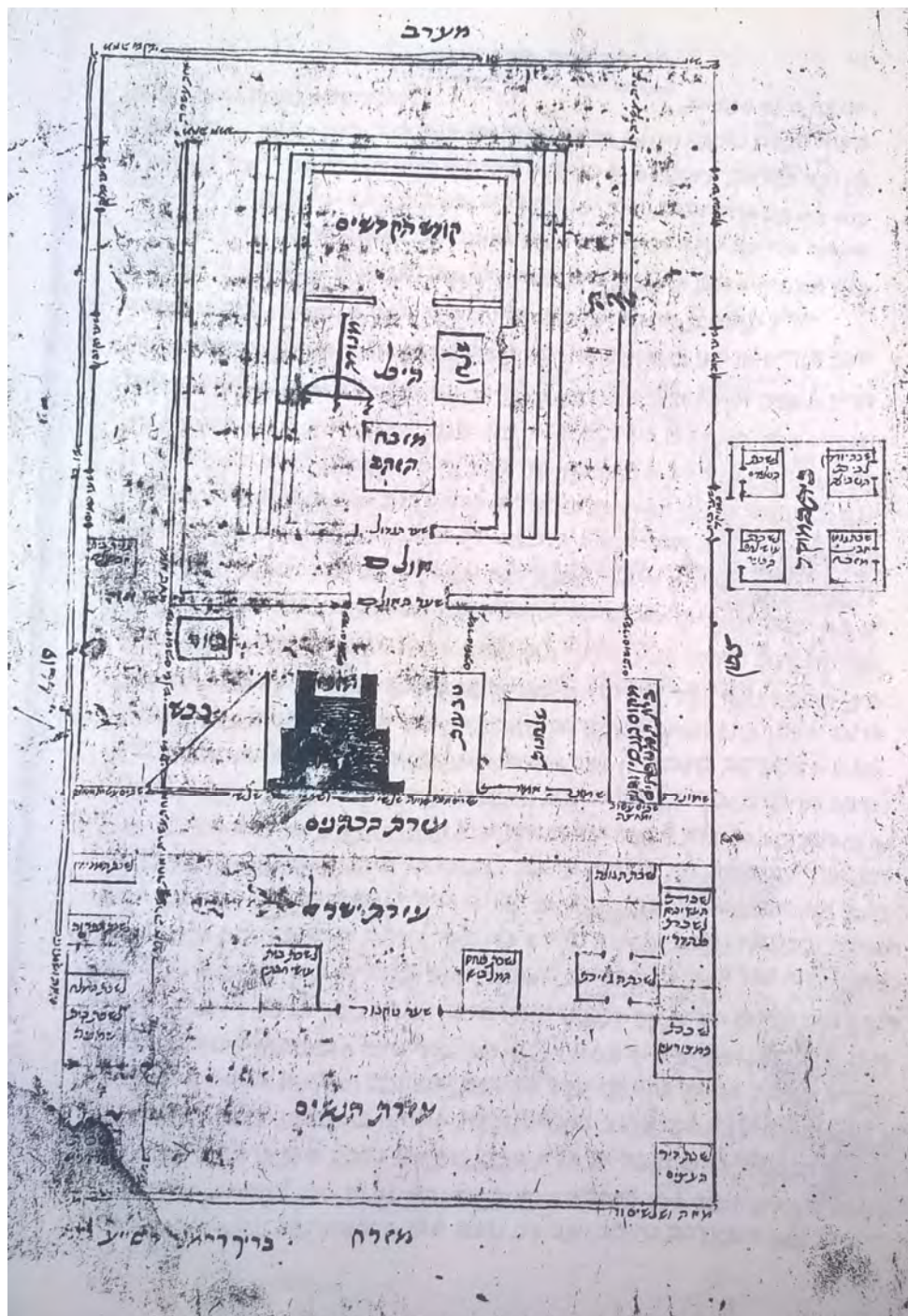
את הפתילה ומוסיף על השמן וכיוצא בכך, כי מן המערכי והוא שכתוב עליו א כפי סברתו מדליק שאר הנרות בין הערבים, ואם מצא שכבר כבה נר מערכי אז מנקה אותו ונותן בו פתילה ומדליקו ממזבח העולה לא מגר משאר הנרות, לפי שנר מערכי זה והוא שכתוב עליו א לפי סברתו ממנו מדליקין שאר הנרות אם כבו, והוא אם כבה אין מדליקין אותו אלא ממזבח העולה. וכבר נתבאר בשלישי שהכוז שיש בו דשון המנורה מניחו על מעלה שניה שבאבן המונחת לפני המנורה, ונוטלו משם ומוציאו. ע"כ.

ב. בפירוש המשניות להרמב"ם וז"ל: כבר ידעת שהמזבח הקטורת הוא מזבח הזהב אשר בהיכל הממוצע בין השלחן והמנורה כפי שציירנו במנחות וכפי שנצייר במדות. ופירוש מרדדן, שוטחן ומישרן במזבח. ע"כ.

בפירוש המשניות להרמב"ם (מנחות יא ו) וז"ל: ומן הציור הזה יתבאר לך מקום השלחן והמנורה ומזבח הזהב היכן היו בהיכל, והיאך היתה הנחת כל אחד מהן, ושמזבח הזהב יוצא מן השולחן והמנורה, וריחוקו מן הדרום כריחוקו מן הצפון. ע"כ.

והרי הציור מכת"ק הרמב"ם במנחות:

❖ אוצר התמיד ❖

❖ אוצר התמיד ❖

ג. פרשת מזבח הפנימי (שמות ל א-י): (א) וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קֶטֶר עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: (ב) אָמָה אָרְכּוֹ וְאָמָה רָחְבּוֹ רְבֹעַ יִהְיֶה וְאַמָּתַיִם קָמְתוּ מִמֶּנּוּ קִרְנָתָיו: (ג) וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב וְזָהָב טָהוֹר אֶת גִּגּוֹ וְאֶת קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת קִרְנָתוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ זָר וְזָהָב סָבִיב: (ד) וּשְׁתֵּי טַבַּעַת זָהָב תַּעֲשֶׂה לוֹ מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעָתָיו תַּעֲשֶׂה עַל שְׁנֵי צַדָּיו וְהָיָה לְבָתִּים לְבָדִים לְשֹׂאת אוֹתוֹ בְּהֶמָּה: (ה) וְעָשִׂיתָ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב: (ו) וְנָתַתָּה אוֹתוֹ לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל אֹרֶן הָעֵדֻת לִפְנֵי הַכְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֲנֻעַד לָךְ שָׁמָּה: (ז) וְהַקִּטֹּר עָלָיו אֲהָרֹן קֶטֶרֶת סָמִים בְּבֹקֶר בִּבְקָר בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנֶּהֱרֹת יִקְטִירָנָה: (ח) וּבִהְעֵלַת אֲהָרֹן אֶת הַנֶּהֱרֹת בֵּין הָעֲרֵבִים יִקְטִירָנָה קֶטֶרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם: (ט) לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קֶטֶרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֹסֶף לֹא תִסְכּוּ עָלָיו: (י) וְכֹפֶר אֲהָרֹן עַל קִרְנָתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה מִדָּם חֹטֵאת הַכֹּפָרִים אַחַת בַּשָּׁנָה יִכְפֹּר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא לַיהוָה:

רש"י: (א) מקטר קטרת. להעלות עליו קיטור עשן סמים: (ג) את גגו. זה היה לו גג, אבל מזבח העולה לא היה לו גג, אלא ממלאים חללו אדמה בכל חניתן; זר זהב. סימן הוא לכתר כהנה: (ד) צלעותיו. כאן הוא לשון זויות, כתר גומו, לפי שנאמר על שני צדיו, על שתי זויותיו שבשני צדיו: והיה. מעשה הטבעות האלה: לבתים לבדים. לכל בית תהיה הטבעת לבד: (ו) לפני הפרכת. שמא תאמר משוך מכנגד הארון לצפון או לדרום, תלמוד לומר לפני הכפרת, מכון כנגד הארון מבחוץ: (ז) בהיטיבו. לשון נקוי הבזכין של מנורה מדשן הפתילות שנשרפו בלילה, והיה מטיבן בכל בקר ובקר: הנרות. לוצי"ש בלע"ז וכן כל נרות האמורות במנורה, חוץ ממקום שנאמר שם העלאה, שהוא לשון הדלקה: (ח) ובהעלות. כשידליקם להעלות להבתן: יקטירנה. בכל יום פרס מקטיר שחרית ופרס מקטיר בין הערבים: (ט) לא תעלו עליו. על מזבח זה: קטרת זרה. שום קטורת של נדבה. כלן זרות לו חוץ מזו: ועולה ומנחה. ולא עולה ומנחה, עולה של בהמה ועוף, ומנחה היא של מין לחם: (י) וכפר אהרן. מתן דמים: אחת בשנה. ביום הכפורים, הוא שנאמר באחרי מות (ויקרא טז) ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו: חטאת הכפורים. הם פר ושעיר של יום הכפורים המכפרים על טומאת מקדש וקדשיו: קדש קדשים. המזבח מקדש לדברים הללו בלבד ולא לעבודה אחרת.

ברמב"ם (הלכות בית הבחירה ג יז): מזבח הקטרת היה מרובע אמה על אמה. והוא נתון בהיכל מכון בין הצפון לדרום משוך בין השלחן והמנורה לחוץ. ושלשתן היו מונחין משליש ההיכל ולפנים כנגד הפרוכת המבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים.

❖ אוצר התמיד ❖

ד. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ו, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

וז"ל הגמרא בתענית (טז.): במה דברים אמורים בגבולין אבל במקדש אינו כן לפי שאין עונין אמן במקדש ומניין שאין עונין אמן במקדש שנאמר (נחמיה ט ה) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' אלהים אלקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרן תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך ה' אלקי ישראל זוכר הנשכחות והם עונים אחריו בשכמל"ז וחזן הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית ואית דאמרי כדתניא אומר לפניו עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרן בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומניין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן על הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה והם מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את הברכות כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

❖ אוצר התמיד ❖

וז"ל רש"י (שם): בד"א. דהן עונין אחריו אמן בגבולין: אבל במקדש. אומר אותו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את אברהם הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונים אחריו בשכמל"ו וכן בכל ברכות שבמקדש: לפי שאין עונין אמן במקדש. כדיליף לקמן מקרא: מניין שאין עונין אמן במקדש. דכתיב בתפלת עזרא בבית שני קומו וברכו את ה' אלהיכם והיינו ברוך ה' אלהי ישראל כו': ויברכו שם כבודך. היינו שעונין אחריו בשכמל"ו כך הוא הפסוק ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: ה"ג יכול על כל הברכות כולן תהלה אחת ת"ל על כל ברכה על כל ברכה תן לו תהלה: חזן הכנסת. לא אותו זקן ניהו וחזור חזן הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין. תחלה הוא אומר להן הריעו בני אהרן וכשתוקעין תחלה הוא אומר להן תקעו בני אהרן כו': וכך הנהיג. כל מנהג זה רבי חלפתא בצפורי: לא היו נוהגין כך. שיהו עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא עונין אמן בגבולין: ואית דאמרי כדתני' כו'. כלומר ואיכא דמתני הכי: וכן הנהיג. מנהג זה אמקדש קאי.

וז"ל הרמב"ם (הלכות תענית ד טו-יז): כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים היו מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין כסדר הזה. וכשמגיע שליח צבור לומר מי שענה את אברהם אומר ברוך אתה ה' אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' גואל ישראל. והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו. וחזור המתפלל ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך תוקעין הכהנים ומריעין ותוקעין. וכן בברכה השנייה לזו שהיא ראשונה מן השש שמוסיף חותם בה ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. והן עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר להן הריעו בני אהרן הריעו. וחזור שליח צבור ואומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך מריעין ותוקעין ומריעין. וכן על כל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור כל שבע הברכות. ונמצאו הכהנים פעם תוקעין ומריעין ותוקעין. ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם תוקעין בחצוצרות ובשופר כאחת כמו שאמרנו.

משנה א

בזמן שפֿהֿן גָּדוֹל נִכְנָם לְהַשְׁתַּחוּת, שְׁלֹשָׁה אוֹחֲזִין בּוֹ, אֶחָד בִּימִינוֹ, וְאֶחָד בְּשִׁמְאָלוֹ, וְאֶחָד בְּאַבְנִים טוֹבוֹת. וְכִיּוֹן שֶׁשָּׁמַע חֲמֻמָּה קוֹל רִגְלָיו שֶׁל פֿהֿן גָּדוֹל שֶׁהוּא יוֹצֵא, הִגְבִּיחַ לוֹ אֶת הַפְּרָכָת, נִכְנָם וְהַשְׁתַּחוּה וַיֵּצֵא, וְנִכְנְסוּ אַחֲרָיו הַפְּתָחִים וְהַשְׁתַּחוּ וַיֵּצֵאוּ:

בזמן שפֿהֿן גָּדוֹל נִכְנָם לְהַשְׁתַּחוּת, בזמן שהכֿהן הגדול נכנס להשתחוות בהיכל^א, שְׁלֹשָׁה כהנים אוֹחֲזִין בּוֹ, כֶּהֵן אֶחָד בִּימִינוֹ, וְכֶהֵן אֶחָד בְּשִׁמְאָלוֹ, וְכֶהֵן אֶחָד בְּאַבְנִים טוֹבוֹת, שהולך מאחוריו ואוחז בשני ידיו ^[א] את שני אבני השוהם שעל כתפות האפוד^ב.

באר התמיד

א. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

ב. תפארת ישראל. אבני השוהם שעל כתפות האפוד (שמות כח ט-יב): וְלָקַחְתָּ אֶת שְׁתֵּי אַבְנֵי שוהם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שִׁשָּׁה מִשְׁמַתֶּם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֶת שְׁמוֹת הַשִּׁשָּׁה הַנּוֹתָרִים עַל הָאֶבֶן הַשֵּׁנִית כְּתוּלְדָתָם: מַעֲשֵׂה חֶרֶשׁ אֶבֶן פְּתוּחֵי חֹתֶם תַּפְתִּיחַ אֶת שְׁתֵּי הָאֶבְנִים עַל שְׁמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבָּצוֹת וְהֵב תַּעֲשֶׂה אֹתָם: וְשִׁמַּת אֶת שְׁתֵּי הָאֶבְנִים עַל כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אַבְנֵי זָכָר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשָּׂא אֹהֶרֶן אֶת שְׁמוֹתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל שְׁתֵּי כְּתָפָיו לְזָכָר:

וכל זה עושים לכבודו לסייעו ולתומכו בהליכתו. שמפני שכל הכהנים שבעזרה כולם נכנסים אז להשתחוות, עושים לכהן גדול את זה ההיכר, כדי להראות חשיבותו על כולם.^ג בפתח האולם אין דלתות,^ד ויש רק פרוכת.^ה כל היום הפרוכת פתוחה וקשורה למעלה על ידי חבלים ויתדות.^ו

כאשר הכהן גדול נכנס להשתחוות, הממונה סוגר אחריו את הפרוכת. וכבוד גדול עושים לכהן גדול בזה, להצניע אחריו הקודש, כאילו מתייחד שם עם השוכן בבית ברוך הוא.^ז וְכִיּוֹן שִׁשְׁמַע הַמָּמְנָה קוֹל רַגְלָיו שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהוּא יוֹצֵא, וכאשר שומע הממונה את קול רגלי הכהן גדול שהוא יוצא מההיכל לאחר שהשתחוה,^ח וְכִיּוֹן שִׁשְׁמַע עַל יְדֵי קוֹל הַפַּעֲמוֹנִים שֶׁבְּשׁוּלֵי הַמַּעִיל,^ט הַגִּבִּיָּה לֹא אֶת הַפְּרוּכָת, מַגְבִּיָּה הַמָּמוֹנָה לַכֹּהֵן גָּדוֹל אֶת

באר התמיד

- ג. תפארת ישראל. גם יתכן שהטעם שהם אוחזים בו, הוא כדי לסייע לו לקום לאחר ההשתחויה.
- ד. מדות ב' ג'.
- ה. יומא נ"ד. רע"ב.
- ו. עפ"י תוספות יום טוב. בתפארת ישראל כתוב: וכל היום היה הפרוכת מוגבה ועומד פתוח, על ידי רצועות שקשור בו צד א' לאחוריו למעלה, כדי שלא יעכב להכהנים בכניסתן ויציאתן מהיכל.
- ז. תוספות יום טוב.
- ח. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

ט. תוספות יום טוב. תפארת ישראל. המעיל והפעמונים והרמונים שבשולי המעיל (שמות כח לא-לה): וְעֲשִׂיתָ אֶת מַעִיל הָאֶפֶוד כְּלִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה פִּי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֶׁפָּה יִהְיֶה לְפִי סָבִיב מַעֲשֵׂה אֶרֶג כְּפִי תִּחְרָא יִהְיֶה לוֹ לֹא יִקְרַע: וְעֲשִׂיתָ עַל שׁוּלְיוֹ רִמְנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפַעֲמֹנֵי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: פַּעֲמֹן זָהָב וְרִמְזֵן פַּעֲמֹן זָהָב וְרִמְזֵן עַל שׁוּלֵי הַמַּעִיל סָבִיב: וְהָיָה עַל אֲחֶרָן לְשִׁרְתָּ וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי יְהוָה וּבִצְאָתוֹ וְלֹא יָמוּת:

הפרוכת שבפתח האולם, כדי שיוכל לצאת^י. ואחר כך נשאר כל היום הפרוכת פתוחה וקשורה למעלה על ידי רצועות ויתדות.

לאחר שהכהן גדול יצא, נכנס הממונה, והשתחוה בהיכל, ויצא. ואחר כך נכנסו אחיו הכהנים נכנסו שאר הכהנים, והשתחוו בהיכל, ויצאו.

משנה ב

באו ועמדו על מעלות האולם. עמדו הראשונים לדרום אחיהם הכהנים, וחמשה כלים בידם, הפני ביד אחד, והפז ביד אחד, והמחתה ביד אחד, והבזז ביד אחד, וכף וכפויה ביד אחד. וברכו את העם ברכה אחת, אלא שבמדינה אומרים אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש היו אומרים את השם בכתבו, ובמדינה בכנויו. במדינה הכהנים נושאים את כפיהם, ידיהם כנגד כתפותיהם, ובמקדש על גבי ראשיהם, חוץ מכהן גדול שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ. רבי יהודה אומר, אף כהן גדול מגביה את ידיו למעלה מן הציץ, שנאמר^י, וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם:

באר התמיד

י. רע"ב. תוספות יום טוב. הון עשיר.

יא. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

יב. ויקרא ט' כ"ב.

בָּאוּ שָׂאֵר הַכֹּהֲנִים, שֶׁקִּרְאוּ בַלְשֹׁכָה הַגִּזִּית וְאַחֵר כֵּךְ עִסְקוּ בַמָּה שֶׁעִסְקוּ מִשָּׂאֵר הָעֲבוּדוֹת, עֲכָשְׂיוּ הֵם בָּאוּ וְעָמְדוּ עַל מַעֲלוֹת הָאוֹלָם, וְעָמְדוּ עַל שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה הַמַּדְרָגוֹת שֶׁעוֹלִים בָּהֶם לְאוֹלָם^{יג}.
עָמְדוּ הַכֹּהֲנִים הָרִאשׁוֹנִים^{יד}, שֶׁהֵם עָשׂוּ אֶת הָעֲבוּדוֹת בְּהִיכָל, שֶׁעֲכָשְׂיוּ הֵם מַחְזִיקִים חֲמִשָּׁה כָּלִים^{טו}. הֵם עָמְדוּ לְדָרוֹם אַחֲרֵיהֶם הַכֹּהֲנִים^{טז}.

וְחֲמִשָּׁה כָּלִים בְּיָדָם, הַכֹּהֲנִים שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֲבוּדוֹת בְּהִיכָל, מַחְזִיקִים חֲמִשָּׁה כָּלִים רָקִים, כְּדִי לְהַרְאוֹת שֶׁכֵּבֶר עָשׂוּ אֶת עֲבוּדָתָם בְּשִׁלְמוֹת^{יז}.

הַטָּנִי בְּיַד אֶחָד, ה'טָנִי בְּיַד הַכֹּהֵן שְׂדִישָׁן בּוֹ אֶת הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי^{יח}.
טָנִי: מִלְשׁוֹן^{יט} וְשִׁמְתָּ בַּפָּנָא, דּוֹמָה לְסֵל וּפְיוֹ רַחֲבִי. בּוֹ שֵׁם אֶת הַדֶּשֶׁן מִמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי^כ.

באר התמיד

יג. רמב"ם. רע"ב.

יד. המוזכרים לעיל בפרק ו' (תפארת ישראל).

טו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

טז. אולי הטעם שהם עומדים בדרום ושאר הכהנים בצפון, הוא כי שאר הכהנים עסקו בעיקר באברי התמיד ששחימתו בצפון דוקא, לכן הם עומדים בצפון. אבל הכהנים שעסקו בעבודות בהיכל עומדים בדרום.

יז. בדומה לזה קצת, שאת שיירי הדמים מקרבנות שזורקים את דמם על המזבח החיצון (רוב הקרבנות), שופכים למקום אחד ביסוד (יסוד דרומי). אך את שיירי הדמים מהקרבנות שזורקים בפנים (כגון חלק מהקרבנות של יום הכיפורים), שופכים במקום אחר ביסוד (יסוד מערבי). אולי כעין זה גם כאן, שאלו שעשו את העבודות בחוץ עומדים במקום אחד על מעלות האולם, ואלו שעשו את העבודות בפנים בהיכל עומדים במקום אחר על מעלות האולם.

יח. תפארת ישראל.

יח. תפארת ישראל.

יט. דברים כ"ו ב'.

כ. רע"ב לעיל ג' ו'.

כא. לעיל ג' ט'.

וְהָכֵינוּ בַּיָּד אֶחָד, ה'כוז' ביד הכהן שהטיב את נרות המנורה^{כב}.
 כוּז: הכוז דומה לקיתון גדול של זהב^{כג}, פיו צר, ורחב מלמטה,
 ועגול^{כד}. בו שם את הדשן מהמנורה^{כה}.
 וְהִמָּחֲתָה בַּיָּד אֶחָד, ה'מחתה' ביד הכהן שהכניס בה את הגחלים
 להיכל, עבור הקטורת^{כו}.
 מִחָתָה: כמין כף, אבל תחתיתה ישרה ולא עגולה. ויש לה
 דפנות מהצדדים, חוץ מהצד הקדמי^{כז}. ויש לה ידית^{כח}.
 וְהִבְנוֹךְ בַּיָּד אֶחָד, ה'בזך' ביד הכהן שהכניס אותו המקטיר כדי
 שישפוך את הקטורת מהבזך לתוך ידי המקטיר^{כט}.

באר התמיד

כב. תפארת ישראל.
 כג. לעיל ג' ו'. התפארת ישראל (שם) כתב: קרוג של זהב.
 כד. רא"ש (לעיל ג ו'). ברא"ש וז"ל: כוז. כלי קטן, כמו (שבת מח). כוזא דמיא. דומה לקתון. ופיו צר
 ומרחיב מלמטה ועגול, כי פעמים נשאר שמן עם הדישון ונותן לתוך הכוז, לכך היה פיו צר כדי
 שלא ישפך.
 כה. לעיל ג' ט'.
 כו. תפארת ישראל.
 כז. רש"י במדבר ד' ט'.
 כח. יומא ד' ד'.
 כט. תפארת ישראל.
 לעיל פרק ה' משנה ד': מי שזָנְחָה בְּקִמְרָת, הָיָה נוטל אֶת הַכֶּפֶף. וְהַכֶּפֶף דּוֹמָה לְתֵרֶקֶב גָּדוֹל שֶׁל זָהָב,
 מְחֻזָּק שְׁלֹשֶׁת קַבִּים, וְהִבְנוֹךְ הָיָה בְּתוֹכוֹ, מָלֵא וְגִדּוּשׁ קִמְרָת. וְכַסּוּי הָיָה לוֹ, וְכַמִּין מְטוּשָׁלֶת הָיָה
 עָלָיו מְלֻמָּעָלָן.
 ועם פירושו: מי שזָנְחָה בְּקִמְרָת, הכהן שזכה שהוא יקטיר את הקטורת, הָיָה נוטל אֶת הַכֶּפֶף. לוקח
 את הכף, ככתוב בנשיאים: 'כֶּפֶף אֶחָת עֲשֶׂרָה זָהָב מְלֻאָה קִמְרָת'.
 וְהַכֶּפֶף דּוֹמָה לְתֵרֶקֶב גָּדוֹל שֶׁל זָהָב, ה'כף' דומה לכלי הנקרא 'תרקב' גדול, שהוא כלי המחזיק
 שלשה קבין. 'תרקב' הוא לשון 'תרי וקב'. מְחֻזָּק שְׁלֹשֶׁת קַבִּים, ה'כף' מחזיק שלשה קבין [אינו
 כמו ה'מני' שמחזיק רק שני קבין וחצי].
 וְהִבְנוֹךְ הָיָה בְּתוֹכוֹ, ה'בזך' שהוא כף קטן, מונח בתוך הכף, מָלֵא וְגִדּוּשׁ קִמְרָת, והבזך מלא וגדוש
 קטורת.
 ולכן מניח את הבזך בתוך הכף, כדי שלא יתפזר הקטורת כשמוליכו להיכל.

וְכַף וְכַסְוִיָּה בְּיַד אֶחָד, ה'כף' עִם הַכִּסּוּי שֶׁל הַכַּף, בִּיד הַכֹּהֵן שֶׁהַקָּטִיר אֶת הַקְטוֹרֶת בְּהִיכָל.^א

הֵם אוֹחוּזִים אֶת חֲמֹשֶׁת הַכֵּלִים בִּידֵיהֶם רַק לִפְנֵי בִּרְכַת כַּהֲנִים, אֲבָל בְּשַׁעַת בִּרְכַת כַּהֲנִים עֲצֻמָּה אֵין בִּידָם כְּלוּם, כִּי מִנִּיחִים אֶת הַכֵּלִים מִקּוֹדֶם לָא.

וּבִרְכוּ אֶת הָעָם בְּרָכָה אַחַת, כָּל הַכַּהֲנִים מְבָרְכִים אֶת הָעָם בִּרְכַת כַּהֲנִים. שׁוֹזָה שְׁלֹשֶׁת הַפְּסוּקִים^ב: וּבִרְכָּךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרָךְ. יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶנֶךָ. יֵשָׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיֵּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם^ג.

וְנִקְרָא בִּרְכָה אַחַת, מִפְּנֵי שֶׁאֵין עוֹנִים אִמֵּן בֵּין הַפְּסוּקִים כְּמוֹ שְׁעוֹשִׁים מִחוּץ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ^ד.

אֶלָּא שֶׁבְּמִדְּיָנָה אוֹמְרִים אוֹתָהּ שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, מִחוּץ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ אוֹמְרִים אֶת בִּרְכַת כַּהֲנִים בְּשֵׁלֶשׁ בִּרְכוֹת, שֶׁמִּפְסִיקִים הַכַּהֲנִים בֵּין פְּסוּק לְפְסוּק, וְעוֹנִים הַצִּיבוֹר אִמֵּן^ה. וּבְמִקְדָּשׁ בְּרָכָה אַחַת, אֲבָל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אוֹמְרִים אֶת שְׁלֹשֶׁת הַפְּסוּקִים בְּרִצָּף אֶחָד,

באר התמיד

ומה שלא שם את הקטורת רק בתוך הכף לבד, משום שדרך כבוד הוא כלפי מעלה שישים את הקטורת על הנחלים מתוך כלי מלא וגדוש.

על כן שם את הקטורת בתוך הבזך, מלא וגדוש. ואת הבזך נותן בתוך הכף. וְכַסְוִיָּה הִיָּה לוֹ, לַכַּף יֵשׁ כִּסּוּי.

וּבְמִין מְטוֹשֶׁלֶת הִיָּה עָלָיו מְלֻמָּעָלָן, מֵעַל הַמִּכְסָּה נֹתֵנִים חֲתִיכַת בְּגַד קִטְנָה, לְנוֹי. מְטוֹשֶׁלֶת: חֲתִיכַת בְּגַד קִטְנָה. כְּמוֹ: לֹא יֵצֵא נֶמֶל בְּמְטוֹשֶׁלֶת. שֶׁהוּא חֲתִיכַת בְּגַד. ל. תְּפֹאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. וְרָאָה לְעִיל פֶּרֶק ה' מִשְׁנֵה ד'.

לא. חִידוּשֵׁי הַגֵּר"א.

לב. רע"ב. תְּפֹאֶרֶת יִשְׂרָאֵל.

לג. בַּמִּדְבָּר ו' כ"ד-כ"ו.

לד. רע"ב. תְּפֹאֶרֶת יִשְׂרָאֵל.

לה. רע"ב סוֹמָה ז' ו'.

ואין מפסיקים ביניהם לענות אמן, כי אין עונים אמן במקדש^{לז},
ואין במה להפסיק^{לו}.

[ג] ולכן נקרא ברכה אחת, מפני שאין עונים אמן בין הפסוקים
כמו שעושים במדינה^{לח}.

ולאחר שסיימו את כל שלשת הפסוקים, השומעים עונים 'ברוך
שם כבוד מלכותו לעולם ועד'^{לט}.

[ד] במקדש היו אומרים את השם ככתבו, בבית המקדש אומרים
הכהנים בברכת כהנים את השם המפורש ככתבו: יו"ד ה"א
וא"ו ה"א. ובמדינה כגנויו, אבל מחוץ לבית המקדש אומרים:
אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד^ל.

באר התמיד

לו. עפ"י רע"ב ותפארת ישראל.

לז. רש"י סוטה מ:

לח. רע"ב. תפארת ישראל. כל ברכה בבית המקדש אומרים בנוסף 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי
ישראל מן העולם ועד העולם' והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'
(תענית טז: רמב"ם הלכות תענית ד טו. ועוד).

וז"ל הגמרא בסוטה (מ:): ובמקדש ברכה אחת כו': וכל כך למה לפי שאין עונים אמן במקדש תנו
רבנן מניין שאין עונים אמן במקדש שנא' (נחמיה ט ה) קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד
העולם, ומנין שעל כל ברכה וברכה תהלה שנאמר (נחמיה ט ה) [ויברכו שם כבודך] ומרומם על
כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה. ע"כ.

ברש"י: וכל כך למה. שבמקדש אומר את שלשתן ברכה אחת: שאין עונים אמן במקדש. ואין
כאן במה להפסיק: קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם. בספר עזרא כתיב שכל
ברכה שהיו מברכין במקדש כך היו מברכין ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם למגן
אברהם וכן למחיה המתים: ויברכו שם כבודך. ושאר העם יענו בשכמל"ו שהעם עונים להלל
ולהודות.

לט. לאחר ברכת כהנים השומעים עונים בשכמל"ו. כן משמע ברש"י וכן בתוס' (ד"ה ומנין)
בסוטה מ: ועוד.

אבל לשיטת הרמב"ם (הלכות ברכת כהנים יד ט) השומעים עונים: ברוך יהוה אלהים אלהי
ישראל מן העולם ועד העולם.

מ. רמב"ם סוטה ז' ו'. רע"ב. תפארת ישראל.

בבית המקדש, בכל פעם ששמעו הציבור את השם הנכבד והנורא ככתבו, כורעים ומשתחווים ועונים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' ^{מא}.

איסור חמור מאוד לומר את השם ככתבו ^ב, והאומרו אין לו חלק לעולם הבא ^ג. אבל רק בבית המקדש בלבד מותר לומר את השם ככתבו.

שנאמר ^{יד}: בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי אֲבֹא אֵלַיִךְ וּבְרַכְתִּיךָ. סרסחו ודרשהו: בכל המקום אשר אבוא אליך וברכתיך, דהיינו בבית המקדש, שם אזכיר את שמי ^{מה}.

את אופן הקריאה של שם המפורש בבית המקדש, החכמים מלמדים אותו לתלמידים רק פעם אחת בשבע שנים ^{מו}. כל זה גדולה לשמו הנכבד והנורא ^{מז}.

^{הח} הצנועים שבכהונה אומרים שם בן שתיים עשרה אותיות ^{מח}. ומבליעים את השם בנעימת אחיהם הכהנים, דהיינו שכאשר שאר הכהנים אומרים שם בן ארבע אותיות ומושכים את קולם

באר התמיד

^{מא}. תוס' סוטה מ: ד"ה וכל כך. וכן בתפארת ישראל סוטה ז' ו'.

נראה שהם שני דינים. דין אחד שאומרים 'ברוך שם וכו'' מיד כששומעים את השם הנכבד והנורא, וכו' כששומעים את השם מפי הכהן גדול ביום כיפור. ודין שני שאומרים 'ברוך שם וכו'' בסוף ברכת כהנים, כפי שאומרים בסוף כל ברכה בבית המקדש.

^{מב}. רמב"ם סוטה ז' ו'.

^{מג}. ראה סנהדרין ק"א: עבודה זרה י"ז:

^{מד}. שמות כ' כ"א.

^{מה}. סוטה ל"ח. רמב"ם סוטה ז' ו'. רע"ב. רע"ב סוטה ז' ו'.

^{מו}. קידושין ע"א. וברש"י. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י'. ברש"י (שם) כתב שכך הוא גם באופן הכתיבה והפירוש של השם בן ארבע אותיות, שאין מלמדים אלא וכו'.

^{מז}. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י'.

^{מח}. קידושין ע"א.

בניגון, אז הצנועים שבכהונה ממחרים להבליע ולומר את השם בן שנים עשרה אותיות, והציבור לא היו שומעים את השם^{מט}.

במדינה הכהנים נושאים את פניהם, ידיהם כנגד כתפותיהם, מחוץ לבית המקדש, כאשר הכהנים נושאים ומגביהים את ידיהם כנגד הכתף שלהם. ובמקדש על גבי ראשיהן, אבל בבית המקדש מגביהים את ידיהם למעלה מראשם, מפני כבוד השם המפורש שמזכירים^נ.

חוץ מכהן גדול, שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ, חוץ מהכהן גדול שאינו מגביה את ידיו מעל הציץ^{נא}, מפני שהשם המפורש כתוב על הציץ^{נב}.

באר התמיד

מט. קידושין ע"א. וברש"י.

נ. תפארת ישראל.

נא. הציץ: (שמות כח לו–לח): ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש ליהוה: ושמך אתו על פתיל תכלת והיה על המצנפת אל מול פני המצנפת יהיה: והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל מתנת קדשיהם והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני יהוה.

ברש"י: ציץ. כמין טס של זהב היה, רוחב שתי אצבעות, מקיף על המצח מאוזן לאוזן: על פתיל תכלת. ובמקום אחר הוא אומר (שמות לט לא) ויתנו עליו פתיל תכלת, ועוד כתיב כאן והיה על המצנפת, ולמטה הוא אומר (פסוק לח) והיה על מצח אהרן, ובשחיטת קדשים שנינו (ובחים יט). שערך היה נראה בין ציץ למצנפת, ששם מניח תפלין, למדנו שהמצנפת למעלה בנוכה הראש ואינה עמוקה לכנס בה כל הראש עד המצח, והציץ מלמטה, והפתילים היו בנקבים ותלויין בו בשני ראשים ובאמצעיתו ששה בשלושה מקומות הללו, פתיל מלמעלה, אחד מבחוץ, ואחד מבפנים כנגדו, וקושר ראשי הפתילים מאחורי העורף שלשתן, ונמצאו בין אורך הטס ופתילי ראשו מקיפין את הקדקד, ופתיל האמצעי שבראשו קשור עם ראשי השנים, הולך על פני רוחב הראש מלמעלה, ונמצא עשוי כמין כובע, ועל פתיל האמצעי הוא אומר והיה על המצנפת, והיה נותן הציץ על ראשו כמין כובע על המצנפת, והפתיל האמצעי מחזיקו שאינו נופל, והטס תלוי כנגד מצחו, ונתקומו כל המקראות פתיל על הציץ, וציץ על הפתיל, והפתיל על המצנפת מלמעלה: ונשא אהרן. לשון סליחה, ואף על פי כן אינו זו ממשמעו, אהרן נושא את המשא שלעון, נמצא מסלק העון מן הקדשים: את עון הקדשים. לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטומאה, כמו ששנינו (פסחים טז). אי זה עון הוא נושא, אם עון פגול, הרי כבר נאמר (ויקרא יט ז) לא ירצה, ואם עון נותר, הרי נאמר (ויקרא ז יח) לא יחשב, ואין לומר שיכפר על עון הכהן

רבי יהודה אומר, אף כהן גדול מגביה את ידיו למעלה מן הציץ, רבי יהודה חולק, ואומר שגם הכהן גדול מגביה את ידיו מעל הציץ, שנאמר^נ, 'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם'. ואין הלכה כרבי יהודה^{יד}.

באר התמיד

שהקריב טמא, שהרי עון הקדשים נאמר, ולא עון המקריבים, הא אינו מרצה אלא להכשיר הקרבן: והיה על מצחו תמיד. אי אפשר לומר שיהא על מצחו תמיד, שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה, אלא תמיד לרצות להם, אפלו אינו על מצחו, שלא היה כהן גדול עובד באותה שעה. ולדברי האומר (יומא ז'): עורחו על מצחו מכפר ומרצה, ואם לאו אינו מרצה, נדרש על מצחו תמיד, מלמד שמשמש בו בעודו על מצחו, שלא יסיח דעתו ממנו.

ברמב"ם: (הלכות כלי המקדש ט א-ב): כיצד מעשה הציץ. עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות ומקיף מאוזן לאוזן וכותב עליו שני שיטין קדש לה', קדש מלמטה, לה' מלמעלה. ואם כתבו בשיטה אחת כשר. ופעמים כתבוהו בשיטה אחת. והאותיות בולטות בפניו [כיצד] חופר את האותיות מאחוריו והוא מדובק על השעוה עד שבולט. והוא נקוב בשתי קצותיו. ופתיל תכלת למטה ממנו נכנס מנקב לנקב כדי שיהיה נקשר בפתיל כנגד העורף.

נב. רע"ב. תפארת ישראל.

נג. ויקרא ט' כ"ב.

נד. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד ט'. רע"ב.

✧ סדר ברכת כהנים בבית המקדש ✧

לפני נשיאת כפים אומרים הכהנים^{נה}:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתֵּהא הַבְּרָכָה הַזֹּאת
שֶׁצִּוִּיתָנוּ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, בְּרָכָה שְׁלֵמָה, וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ שׁוּם
מִכָּשׁוּל וְעוֹן, מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

ישראל המקרא אומרי^{נו}:

כֹּהֲנִים:

הכהנים מברכים^{נו}:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְשָׁתוֹ שֶׁל אֶהְרֶן וְצִוָּנוּ לְבָרֵךְ אֶת
עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

השומעים עונים:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד:

הכהנים נושאים כפיהם ומגביהים ידיהם על גבי ראשיהם,
חוץ מהכהן גדול שאינו מגביה ידיו מעל הציץ.

✧ באר התמיד ✧

נה. סוטה ל"ט. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י"ב. שולחן ערוך אורח חיים קכ"ח ט'.
נו. סוטה ל"ח. ירושלמי ברכות ה' ד'. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י"ב. שולחן ערוך אורח
חיים קכ"ח י'.
נז. סוטה ל"ט. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י"ב. שולחן ערוך אורח חיים קכ"ח י"א.

ישראל מקרא את הכהנים מילה במילה, כמו בבית הכנסת^{נח}.
הישראל אומר 'ברכך', ואחריו אומרים הכהנים 'ברכך'. וכן
הלאה, כל שלשת הפסוקים:

יְבָרְכְךָ יְהוָה

העם העומדים בעזרה, כשהם שומעים את השם הנכבד והנורא יוצא מפיו הכהנים, בקדושה
ובטהרה, הם כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים^{נט}:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וַיִּשְׁמְרְךָ יְהוָה לֹא עוֹנִים אִמֵּן יָאֵר יְהוָה

העם העומדים בעזרה, כשהם שומעים את השם הנכבד והנורא יוצא מפיו הכהנים, בקדושה
ובטהרה, הם כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

פָּנֶיךָ אֱלֹהֶיךָ

וַיַּחֲנֶךְ יְהוָה יֵשָׁא לֹא עוֹנִים אִמֵּן יְהוָה

באר התמיד

נח. סוטה ל"ט. ירושלמי ברכות ה' ד'. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד ט'. רמב"ם הלכות ברכת
כהנים י"ד י"ד.

נט. תוס' סוטה מ: ד"ה וכל כך. וכן בתפארת ישראל סוטה ז' ו'.
נראה שהם שני דינים. דין אחד שאומרים 'ברוך שם וכו' מיד כששומעים את השם הנכבד
והנורא, וכו' כששומעים את השם מפיו הכהן גדול ביום כיפור. ודין שני שאומרים 'ברוך שם
וכו' בסוף ברכת כהנים, כפי שאומרים בסוף כל ברכה בבית המקדש.

העם העומדים בעזרה, כשהם שומעים את השם הנכבד והנורא יוצא מפיה הכהנים, בקדושה ובטהרה, הם כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים:
 בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

פָּנֵינוּ אֱלֹהֶיךָ וַיֵּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:

בסוף ברכת כהנים השומעים עונים:
 בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

לאחר נשיאת כפים אומרים הכהנים^ס:
 רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲשִׂינוּ מַה שֶׁגִּזְרָתְךָ עָלֵינוּ, עֲשֵׂה עִמָּנוּ מַה שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ,
 הַשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קֹדֶשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל:

✧ באר התמיד ✧

ס. לאחר ברכת כהנים השומעים עונים בשכמל"ו. כן משמע ברש"י וכן בתוס' (ד"ה ומנין) בסומה מ: ועוד.
 אבל לשיטת הרמב"ם (הלכות ברכת כהנים יד ט) השומעים עונים: בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם.
 סא. סומה ל"ט. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י"ב. שולחן ערוך אורח חיים קכ"ח ט"ו.

משנה ג

בזמן שפּתּחן גְּדוֹל רוֹצֶה לְהַקְטִיר, הִיָּה עוֹלָה בְּכַבֵּשׁ וְהַסֵּגָן
 בְּיָמֵינוּ. הִגִּיעַ לְמַחְצִית הַכֶּבֶשׂ, אַחַז הַסֵּגָן בְּיָמֵינוּ וְהַעֲלָהוּ.
 הוֹשִׁיט לוֹ הָרֹאשׁוֹן הָרֹאשׁ וְהַרְגֵּל, וְסִמֵּךְ עָלֶיָּהּ וְזָרְקוּ.
 הוֹשִׁיט הַשֵּׁנִי לָרֹאשׁוֹן שְׁתֵּי הַיָּדַיִם, נוֹתֵנָן לְכַחַן גְּדוֹל, וְסִמֵּךְ
 עָלֶיָּהּ וְזָרְקוּ. נִשְׁמַט הַשֵּׁנִי וְהָלַךְ לוֹ. וְכֵן הָיוּ מוֹשִׁיטִין לוֹ
 שְׂאֵר כָּל הָאֲבָרִין, וְהוּא סוֹמֵךְ עָלֶיָּהּ וְזָרְקוּ. וּבְזֶמֶן שֶׁהוּא
 רוֹצֶה, הוּא סוֹמֵךְ וְאַחֲרֵים זָרְקִין. בָּא לוֹ לְהַקִּיף אֶת הַמִּזְבֵּחַ.
 מִחִיכָן הוּא מַתְחִיל, מִקֶּרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, מִזְרָחִית
 צְפוֹנִית, צְפוֹנִית מִעֲרָבִית, מִעֲרָבִית דְּרוֹמִית. נִתְּנוּ לוֹ יִין
 לְנִסָּךְ, הַסֵּגָן עוֹמֵד עַל הַקֶּרֶן וְהַסּוֹדְרִים בְּיָדוֹ, וְשְׁנֵי כַּהֲנִים
 עוֹמְדִים עַל שְׁלַחַן הַחֻלָּבִים וְשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת שֶׁל כֶּסֶף בְּיָדָם,
 תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ. בָּאוּ וְעָמְדוּ אֶצֶל בֶּן אֲרֻזָּא, אֶחָד
 מִיָּמֵינוּ וְאֶחָד מִשְׁמָאלוֹ. שָׁחָה לְנִסָּךְ, וְהִנִּיף הַסֵּגָן בְּסוֹדְרִין,
 וְהִקִּישׁ בֶּן אֲרֻזָּא בְּצִלְצָל, וְדִבְּרוּ חֲלוּיִם בְּשִׁיר. הִגִּיעוּ לְפָרֶק,
 תִּקְעוּ, וְהִשְׁתַּחֲווּ הָעָם. עַל כָּל פָּרֶק, תִּקְיעָה. וְעַל כָּל תִּקְיעָה,
 הִשְׁתַּחֲווּהָ. זֶה הוּא סֵדֶר הַתָּמִיד לַעֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ, יְחִי
 רְצוֹן שְׂיִבְנֶה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן:

בזמן שפּתּחן גְּדוֹל רוֹצֶה לְהַקְטִיר, בזמן שחכהן גדול רוצה להקטיר
 את האברים של הקרבן תמיד, ואת מנחת הנסכים שעם
 התמיד, שהרי הכהן גדול יכול תמיד להקטיר בכל זמן שירצה

בלי פיס^{סב}. ובהיות שכבר היה הפיס, על כן הזוכים בפיס יושימו לכהן גדול את האברים^{סג}.

היה הכהן גדול עולה בכבש, והסגן הולך בימינו.

הגיע הכהן גדול למחצית הכבש, וכבר התייגע קצת בעלייתו^{סד}, וגם שבחצי העליון של הכבש השיפוע יותר חזק^{סה}, אז אחז הסגן בימינו והעלהו. אחז הסגן בימין של הכהן גדול, וסייע לו לעלות^{סו}. הושיט לו הראשון, הושיט הכהן הראשון שזכה בפיס, את הראש והרגל, לכהן גדול^{סז}.

וסמך עליהן, וסמך הכהן גדול על הראש והרגל, שהניח ידיו על שני הנתחים. וזה משום כבודו של הכהן גדול שתהא חשובה הקטרתו יותר משאר כהנים^{סח}. וזרקן. הכהן גדול עומד על הכבש, וזורק את האברים לאש שעל המזבח. כמו שכתוב^{סט}: וְעִשִּׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהַדָּם, כמו שהדם בזריקה, כך גם הבשר בזריקה^ע.

באר התמיד

סב. יומא י"ז:

סג. תפארת ישראל.

סד. רע"ב. תפארת ישראל.

סה. תפארת ישראל.

סו. רש"י מנחות צ"ד. מלאכת שלמה.

סז. תפארת ישראל.

סח. מנחות צ"ד. רע"ב. תפארת ישראל.

סט. דברים י"ב כ"ז.

ע. פסחים ע"ז. רע"ב. תפארת ישראל.

הוֹשִׁיט הַשְּׁנִי לְרֹאשׁוֹן, נִתֵּן הַכֶּהֶן הַשְּׁנִי שׁוֹכֵחַ בְּפִים, אֵל הַכֶּהֶן
הָרֹאשׁוֹן, אֶת שְׁתֵּי הַיָּדִים, וְהַכֶּהֶן הָרֹאשׁוֹן נוֹתֵן לְכֶהֶן גָּדוֹל, נוֹתֵן
אֶת שְׁתֵּי הַיָּדִים לְכֶהֶן גָּדוֹל.

וְסִמֵּךְ עָלֵיהֶן, וּסִמֵּךְ הַכֶּהֶן גָּדוֹל עַל הָרֹאשׁ וְהָרֶגֶל, שֶׁהֵנִיחַ יָדָיו עַל
שְׁנֵי הַנֶּתְחִים. וְזֶה מַשׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַכֶּהֶן גָּדוֹל שֶׁתִּהְיֶה חֲשׂוֹבָה
הַקְטַרְתּוֹ יוֹתֵר מִשָּׂאֵר כֹּהֲנִים^{עא}. וְזֶרְקָן. הַכֶּהֶן גָּדוֹל עוֹמֵד עַל
הַכֶּבֶשׂ, וְזוֹרֵק אֶת הָאֲבָרִים לֹאשׁ שֶׁעַל הַמִּזְבֵּחַ. כִּמוּ שֶׁכְּתוּב^{עב}:
וְעָשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם, כִּמוּ שֶׁהִדָּם בְּזִרְקָה, כִּךְ גַּם הַבָּשָׂר
בְּזִרְקָה^{עג}.

נִשְׁמַט הַשְּׁנִי וְהָלַךְ לוֹ. נִשְׁמַט הַכֶּהֶן הַשְּׁנִי וְהָלַךְ לוֹ מִשָּׁם. אֲבָל
הַכֶּהֶן הָרֹאשׁוֹן נִשָּׂאֵר לַעֲמוּד שָׁם, וְהוּא מִקְבֵּל אֶת הָאֲבָרִים
מִהַכֹּהֲנִים הַבָּאִים, וְנוֹתֵנָם לְכֶהֶן גָּדוֹל^{עד}.

וְהָרֹאשׁוֹן נִשָּׂאֵר לְכְבוֹד הַכֶּהֶן גָּדוֹל, כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְאֶה כְּאִילוֹ קֶשֶׁה
לוֹ לִשְׁמֹשׁ אֶת הַכֶּהֶן גָּדוֹל^{עה}.

וְכֵן הָיוּ מוֹשִׁיטִין לוֹ שָׂאֵר כָּל הָאֲבָרִין, וּבְאוֹפֶן זֶה נוֹתֵנִים לְכֶהֶן גָּדוֹל
אֶת שָׂאֵר הָאֲבָרִים, וְהוּא סוֹמֵךְ עָלֵיהֶן וְזֶרְקָן, וְהַכֶּהֶן גָּדוֹל סוֹמֵךְ עַל
הָאֲבָרִים וְזוֹרֵק לֹאשׁ שֶׁעַל הַמִּזְבֵּחַ.
וְכֵן גַּם בַּסּוּלָּת, וְגַם בַּחֲבִיתִין. שְׁגַם הֵם מוֹנִחִים עַל הַכֶּבֶשׂ^{עו}.

✧ באר התמיד ✧

עא. רע"ב. תפארת ישראל.

עב. דברים י"ב כ"ז.

עג. פסחים ע"ז. רע"ב. תפארת ישראל.

עד. רש"י מנחות צ"ד. רע"ב. תפארת ישראל.

עה. תפארת ישראל. וההושטת מכה לכהן עד הכהן גדול, גם כן משום כבוד הכהן גדול, שרבים
משמשים לו, כעין הושטת ספר תורה ביום כיפור להכהן גדול (תפארת ישראל). כדאיתא ביומא
(זא): חֲזַן הַכֹּהֵן גָּדוֹל סֵפֶר תּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכֹּהֵן, וְרֹאשׁ הַכֹּהֵן נוֹתְנוֹ לְסֵנָה, וְהַסֵּנָה נוֹתְנוֹ
לְכֶהֶן גָּדוֹל, וְכֶהֶן גָּדוֹל עוֹמֵד וּמִקְבֵּל וְקוֹרֵא עוֹמֵד.

וּבְזִמְנָן שֶׁהוּא רוֹצֶה, בְּזִמְנָן שֶׁחֲכֵחַן גָּדוֹל רוֹצֶה, הוּא סוֹמֵךְ וְאַחֲרֵים
זוֹרְקִין, חֲכֵחַן גָּדוֹל סוֹמֵךְ עַל הָאֲבָרִים, וְכַהֲנִים אֲחֵרִים זוֹרְקִים. כְּדִי
שִׁיחִיָּה נִרְאָה כְּמוֹ שֶׁהוּא הִקְרִיב אֶת הַכֶּלֶ'.

תחת קרן מערבית דרומית של המזבח, יש בור לנסכים,
הנקרא^ע 'שיתין'. ונקרא כך על שם שהדמים והנסכים שותתים
בו^ט.

[ו] הבור המגיע עד התהום הנקרא 'שיתין', הוא נברא בששת
ימי בראשית^פ, ונסתם, ודוד המלך חזר ופתח מה שנסתם^{פא}.
הנסכים שמנסכים על המזבח יורדים ל'שיתין'.

בראש המזבח, ליד קרן המערבי דרומי, יש שני ספלים מכסף,
מחוברים בסיד למזבח^{פב}. המערבי הוא עבור ניסוך המים,

באר התמיד

עו. תפארת ישראל. וכמו שכתוב לעיל (ד ג): הַשְּׂבִיעִי, בַּסֶּלֶת. הַשְּׂמִינִי, בַּחֲבִתִּין. וכו'. הָלָכוּ
וְנִתְּנוּ מִחֲצֵי הַכֶּבֶשׂ וְלִמְטָה בְּמַעְרְבוֹ, וּמִלְּחֹם.
עז. רש"י מנחות צ"ד.

עת. השיתין תחת המזבח, הוא רק תחת כמה אמות בקרן מערבית דרומית, ולא יותר. אבל
מתפשט עוד קצת מחוץ למזבח (ראה בדרך חכמה).

עט. עיין במסכת מדות (פרק ג) שיטת התפארת ישראל שחילק בין 'שית' ל'שיתין', השית
לדמים והשיתין לנסכים, ודרך הפתח של הטבלא של שיש יורדין לשית, ודרך הלול שבכבש
יורדין לשיתין. אמנם צריך לדעת שיש בזה הרבה שיטות.

לשיטת הרמב"ם יש בור אחד לנסכים ולדמים, והוא נקרא גם שית וגם שיתין [לכאורה זה אותו
שם, רק זה ביחיד וזה ברבים], ויורדים לשם בפתח של הטבלא של שיש. וכתב בדרך חכמה
(הלכות בית הבחירה ב יב) שהבור רחב חמש אמות, ובחלק אחד של הבור אינו עמוק, ולשם
שותתים הדמים ויוצאים לאמת המים. ובהמשך רחבו של הבור, הוא עמוק מאוד עד התהום,
ולשם שותתים הנסכים.

פ. סוכה מ"ט.

פא. סוכה נ"ג. ופירוש שני ברש"י.

פב. תוספות סוכה מ"ח.

והמזרחי הוא עבור ניסוך היין. בספלים יש חור בתחתיתם^{פג}, והנסכים שמנסכים לתוכם יורדים לנקב שבמזבח, ומשם נמשכים ויורדים לשיתין^{פד}.

באר התמיד

פג. עפ"י תוספות ורימב"א (סוכה מה:).

במשנה (סוכה ד ט) כתוב: עָלָה בְּכָבֶד וּפְנָה לְשִׁמְאָלוֹ, שְׁנֵי סַפְלִים שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ שָׁם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שֶׁל סִיד הָיוּ, אֲלָא שֶׁהָיוּ מְשַׁחֲרִין פְּנֵיהֶם מִפְּנֵי הַיָּיִן. וּמִנְקָבִין כַּמִּין שְׁנֵי חֲטָמִין דִּקְיָן, אֶחָד מְעַבֵּה וְאֶחָד דֶּק, בְּדִי שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּלִין בְּכַת אַחַת. מְעַרְבֵי שֶׁל מִים, מְזַרְחֵי שֶׁל יָיִן. פִּירֵשׁ רִש"י וז"ל: כַּמִּין שְׁנֵי חוֹטָמִין דְּקִים. חוֹטֵם אֶחָד בִּסְפָל, וְנֶקֶב אֶחָד בְּחוֹטְמוֹ, וְהִכְהֵן מַעְרָה בְּפִי הַסַּפְלִים, וְהִנְסִכִּים מִקְלָחִין וְיורְדִין דֶּרֶךְ הַחוֹטָמִין עַל גִּב הַמִּזְבֵּחַ, וּבִמְזֻבָּח הָיָה נֶקֶב שֶׁבוּ הַמִּים וְהָיִין יורְדִין לְשִׁיתֵין שֶׁל מִזְבֵּחַ שֶׁהָיוּ עֲמוּקִין וְחִלּוּלִים מְאֹד.

וכן ביאר הרע"ב וז"ל: חוֹטֵם אֶחָד בִּסְפָל אֶחָד וְנֶקֶב אֶחָד בְּחוֹטְמוֹ. וְהִכְהֵן מַעְרָה בְּפִי הַסַּפְלִים וְהִנְסִכִּים מִקְלָחִים וְיורְדִים דֶּרֶךְ הַחוֹטָמִין עַל גִּב הַמִּזְבֵּחַ, וּבִמְזֻבָּח הָיָה נֶקֶב שֶׁבוּ הָיִין וְהַמִּים יורְדִין לְשִׁיתֵין שֶׁל מִזְבֵּחַ שֶׁהָיוּ חִלּוּלִים וְעֲמוּקִים מְאֹד.

אמנם בתוס' נתבאר באופן אחר, וז"ל: כַּמִּין חוֹטָמִין דְּקִין. פִּירֵשׁ בַּקּוֹנְטֵרֵם חוֹטֵם אֶחָד בִּסְפָל וְנֶקֶב אֶחָד בְּחוֹטְמוֹ וְהִכְהֵן מַעְרָה מִים בְּפִי הַסַּפְלִים וְהִנְסִכִּים מִקְלָחִין דֶּרֶךְ הַחוֹטָמִין ע"ג הַמִּזְבֵּחַ וּבִמְזֻבָּח הָיָה נֶקֶב שֶׁבוּ הַמִּים וְהָיִין יורְדִין לְשִׁיתֵין שֶׁל מִזְבֵּחַ שֶׁהָיוּ חִלּוּלִין מְאֹד וְעֲמוּקִין וְזוֹ תִּימָה גְּדוּלָּה מִנֵּין לוֹ כֹּל אוֹתוֹ הֶעֱנִין שֶׁמִּחוֹטֵם שֶׁל הַסַּפְלִים מִקְלָח עַל גִּב הַמִּזְבֵּחַ וּמִשָּׁם לְנֶקֶב הַמִּזְבֵּחַ וּמִשָּׁם לְשִׁיתֵין דְּלִמָּא הוּא דִּמְנַקֵּב הַסַּפְלִים יורְדִין לְשִׁיתֵין כַּמִּין שְׁנֵי נֶקֶבִי הַחוֹטֵם וְלֹא שֶׁהָיָה בּוֹלֵט כַּמִּין חוֹטֵם כִּי הָיָה דִּתְנֵן בְּמִסְכַּת מִדּוֹת (פ"ג מ"ב) גְּבִי דְמִים וּבִקְרָן מַעְרִבִית דְּרוּמִית הָיוּ שְׁנֵי נֶקֶבִים כַּמִּין שְׁנֵי חוֹטָמִין דְּקִין שֶׁהָדָמִים נִתְּנִין עַל יֶסֶד מַעְרִבִית וְעַל יֶסֶד דְּרוּמִית וְיורְדִין בָּהֵן וּמִתְעַרְבִין בְּאַמָּה וּשְׁמָא כַּמִּין בְּלִימַת חוֹטֵם הָיָה עֲשׂוּי עַל הַנֶּקֶב שֶׁלֹּא יִפּוֹל עָלָיו דְּבַר לְסוֹתָמוֹ.

כתב הריטב"א וז"ל: והא דתנן שהיו הספלים מנוקבין כמין שני חוטמין דקין. מכיון שבייררנו שהספלים האלו מחוברין היו במזבח ודאי לא היו החוטמין בולטין מן הספלים לחוץ בשפתיהם שאם כן איך יורדין המים כנגדן אל השיתין שהרי מכוונין היו הספלים כנגד השיתין ועומדין עליהם לרדת שם להדיא, אלא שאפשר שהנקבים היו בתחתיות הספלים מכוונין כנגד השיתין והיו הספלים נתונים בעין משפך, וכמין חוטמין שאמרו לומר שהנקבים דקים כנקבי החוטם, או אפשר שהיה בולט תחת הנקבים בתחתית הספלים שפופרת כמין חוטם כמו שעושים למשפך כדי שתכנס אותה שפופרת לתוך השיתין ולא ישפכו המים לחוץ, ורש"י ז"ל נראה שהוקשה לו זה ופירש חוטם אחד בספל ונקב אחד בחוטמו והכהן מערה המים בפי הספלים והנסכים מקלחין ויורדין דרך החוטם על גבי המזבח ובמזבח היה נקב שבו המים והיין יורדין לשיתין של מזבח שהיו חלולים ועמוקין עד מאד עכ"ל, נראה מדבריו שהיה החוטם יוצא בשפת הספלים ומשם היה יורד על גבי המזבח אלא שהיה מטה אותן כנגד השיתין בשעת שפיכתן ואם כן לא היו הספלים מחוברין, ומה שכתבנו יותר נכון וכן פ"י בתוספות. ע"כ.

פד. סוכה מה:

הנקב שבספל של המים דק יותר מהנקב שבספל של היין. כדי שהמים עם היין יכלו מספליהם יחד (סוכה ד ט, רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י ז).

לפעמים נדבק יין בדפנות השיתין. ופעם בשבעים שנה יורדים כהנים בחורים צעירים^{פח} דרך ה'לול', ומשתלשלים שם בחבל^{פז} ויורדים אל ה'שיתין'. ומלקטים משם את היין שנדבק לכתלים, והוא קרוש כבר, ומעלים ושורפים^{פז} על גבי המזבח^{פח}.
החשמונאים מצאו את פך השמן בחותמו של כהן גדול, בתוך השיתין^{פט}.

באר התמיד

הנקב העבה יותר הוא ליין, שעב מן המים, שהמים ממהרין לצאת, יותר מהיין העב בטבעו יותר מהמים (תפארת ישראל סוכה ד ט).

פח. שהם פרחי כהונה.

פז. עזרת כהנים.

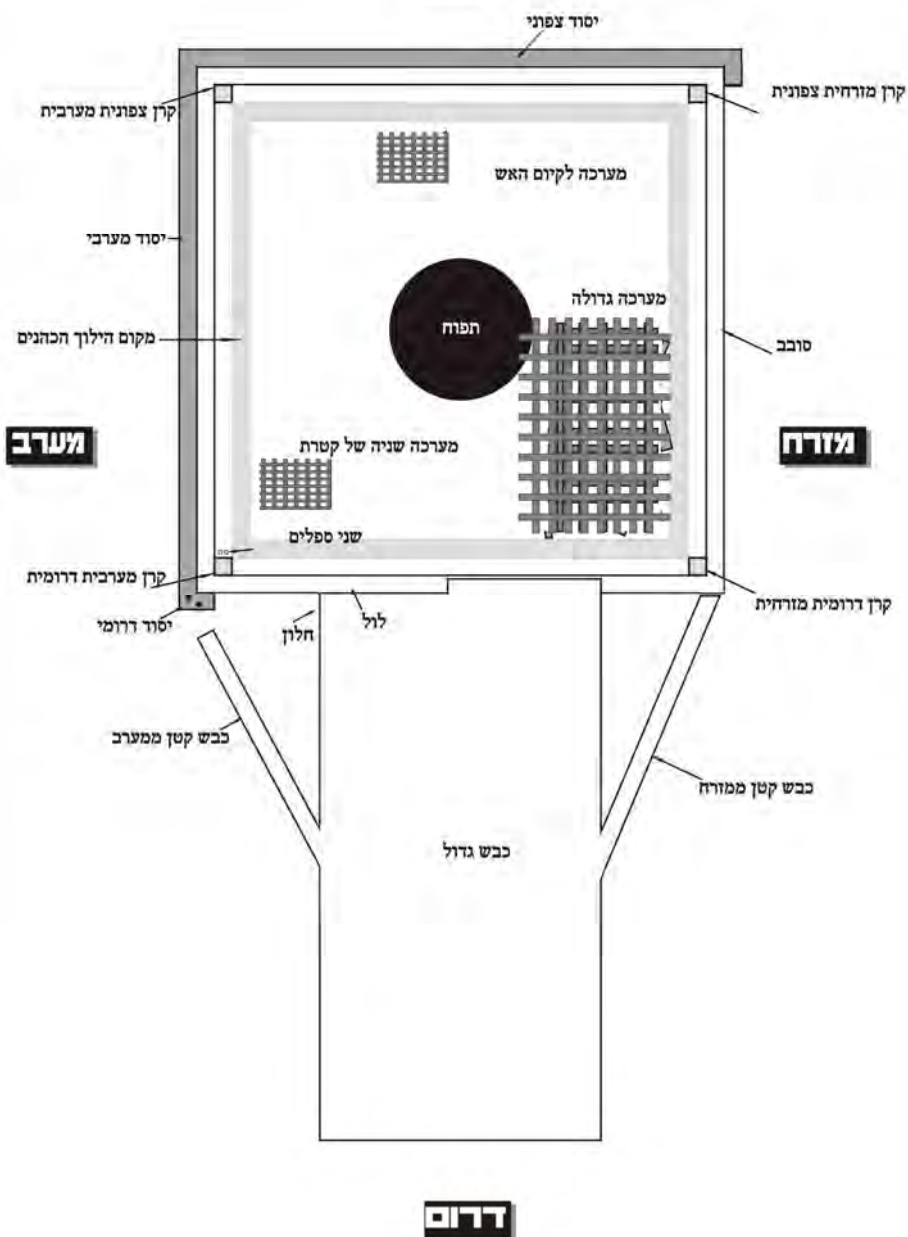
פז. בגמרא (סוכה מט.) כתוב ששורפים בקדושה. ופירש רש"י במקום קדוש בעזרה. וביאר התפארת ישראל ששורפין על גבי המזבח (סימני צורת המזבח אות טז).

פח. עפ"י מלאכת שלמה, וכן נראה עפ"י השפת אמת עי"ש (סוכה מט.). ולפי"ז לא יהיה מחלוקת בין רבנן לרבי אלעזר בר צדוק בגמרא (סוכה מט.). ואולי זה הביאור בתיבות הגמרא 'אפילו תימא רבנן, בדאיכלט', שנקלט בצדדים. ויתכן שכתלי השיתין לא היו חלקים לגמרי. עי"ש בגמרא והבן.

פט. עזרת כהנים (מדות ג) בשם הפייטן לשבת שנייה של חנוכה, בפיוט המתחיל 'אודך'. ויתכן שהיה בתוך השיתין במקום עמוק מאוד כעין חפירה בכותל, ובתוכו היה מונח פך השמן, ומחוץ לחפירה קטנה זו היה הפתח סגור, וחתום שם בחותמו של כהן גדול. וכך ידעו בודאי שהיוונים לא הסיטו את פך השמן (כן נראה עפ"י תוס' שבת כא:).

מזבח

צפון

בא לו להקיף את המזבח, כאשר בא הכהן גדול להקיף את המזבח. והוא עומד בראש הכבש, והכבש בדרום. מהיכן הוא מתחיל, מהיכן מתחיל להקיף. מקרן דרומית מזרחית, הוא מקיף דרך ימין, ומתחיל מקרן דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, ואחר כך הולך לקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, ואחר כך קרן צפונית מערבית, מערבית דרומית, ואחר כך מגיע לקרן מערבית דרומית, ששם שני הנקבים לניסוך היין.³

ושם עומד כהן אחד ומושיט לו את היין לנסכים. אבל הכהן גדול אינו נושא את היין עמו, שלא יתקלקל היין בעשן המערכה כשמקיף את המזבח.⁴

ובזמן שהכהן גדול מקיף, הוא מהפך בצנורא דהיינו במזלג, את האברים שלא נתאכלו על המזבח.⁵

אבל שאר הכהנים כשעושים ניסוך היין, הולכים דרך שמאל מן הכבש לדרומית מערבית שהוא קרוב לכבש, כדי שלא יתקלקל היין מעשן המערכה.⁶

באר התמיד

צ. רע"ב.

צא. רע"ב.

צב. רע"ב.

צג. רע"ב. כדאיתא בזבחים (ו ג): כל העולים למזבח, עולין דרך ימין, ומקיפין ויורדין דרך שמאל, חוץ מן העולה לשלשה דברים אלו, שהיו עולים וחוורים לעקב.

רע"ב: ומקיפים דרך שמאל. מקיפים את המזבח בשביל צרכי עבודה. כגון למתן דמי חטאות ולסידור מערכה או להפך אברים בצנורא, ויורדים במערבו של כבש שהוא שמאל העולין למזבח בעלייתו: חוץ מן העולה לג' דברים אלו. הנעשים בקרן מערבית דרומית, שהן ניסוך המים והיין ועולת העוף, שכשהוא עולה למזבח פונה לסובב לשמאל באותה הקרן וכשגמר חזור על עקב דרך עלייתו. בניסוך המים והיין, שמא יתעשנו בעשן המזבח בעוד שהוא פונה דרך ימין ומקיף לשמאל ויפיגו טעמן וריחן, ואנן בעינן תמימים יהיו לכם ונסכיהם שיהיו הנסכים תמימים. ועולת העוף נמי שמא תתעשן ותמות.

אבל הכהן גדול שדומה לבן בית, שיש לו רשות ללכת כמו שברצונו, מה שאין שאר הכהנים רשאים לעשות כן, וגם יש לו רשות להפך עם מזלג בלי פים, יש לו להקיף כדי ללכת דרך ימין^ד.

נִתְּנוּ לוֹ יָיִן לְנֶסֶךְ, נתן כהן אחר לכהן גדול את היין, עבור ניסוך היין^ה.

בגג המזבח, יש בכל אחד מארבע פינותיו, בולט מהבניין מרובע אמה על אמה ברום אמה, והוא חלול ופתוח למעלה, והוא הנקרא קרן המזבח^ו.

הַסֵּגֶן עוֹמֵד עַל הַקֶּרֶן, הסגן עומד על קרן המזבח סמוך לכהן גדול שבא לנסך^ז, וְהַסֹּדְרִים פְּיָדוּ, ויש ביד הסגן דגלים, כדי להניף בהם כשינסך הכהן גדול, לסימן ללויים שעומדים על הדוכן, שידעו להתחיל בשיר בשעת הניסוך^ח.

ליד הכבש בצד מערב יש שתי שולחנות. אחד של שיש, שנותנים עליו את האיברים. והוא נקרא 'שולחן החלבים'. ואחד של כסף, שנותנים עליו תשעים ושלשה כלי שרת שמוציאים בכל בוקר^ט.

❧ באר התמיד ❧

צד. רע"ב.

צה. תפארת ישראל.

צו. מדות א' ג'. ובחים ס"ב. תפארת ישראל.

צז. רע"ב.

צח. רע"ב. עפ"י תפארת ישראל.

צט. שקלים ו' ד', וברע"ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה ב' מ"ו. רמב"ם בפירוש המשניות. רע"ב. תפארת ישראל.

וּשְׁנֵי כְּהֻנִּים עֹמְדִים עַל שְׁלַחַן הַחֻלְבִּים, שְׁנֵי כַּהֲנִים עֹמְדִים עַל שׁוֹלְחַן הַחֻלְבִּים הָעֲשׂוּי מִשֵּׁשׁ, וְשְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת שֶׁל כֶּסֶף בִּידָם, [11] ואוחזים בידם שתי חצוצרות מכסף. תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ. תִּקְעוּ שְׁנֵי הַכַּהֲנִים הָאֵלּוּ, תִּקְיעָה תְּרוּעָה תִּקְיעָה, בַּחֲצוּצְרוֹת.

בָּאוּ שְׁנֵי הַכַּהֲנִים שֶׁתִּקְעוּ בַּחֲצוּצְרוֹת, וְעָמְדוּ אֶצֶל בֶּן אֲרֻזָּא, אֶחָד מִיָּמִינוֹ וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ, וְעָמְדוּ מִשְׁנֵי הַצַּדִּים שֶׁל הָאָדָם הַנִּקְרָא 'בֶּן אֲרֻזָּא', שֶׁהוּא הַמְּמוֹנָה עַל הַצִּלְצַל, וְכַאֲשֶׁר שׁוֹמְעִים הַלּוּיִם אֶת קוֹל הַצִּלְצַל מִתְחִילִים אֶת הַשִּׁיר.^ק

הַרְבֵּה מִיָּנִי שִׁיר יֵשׁ שָׁם, אֲבָל הַהִתְחַלָּה זֶה עִם הַצִּלְצָלָא.

הַצִּלְצַל הוּא כְּמוֹ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת רַחְבוֹת מִנְחוּשֶׁת^{קב} וּמְכִים זֶה בְּזוֹקִי.^{קג}

באר התמיד

ק. במסכת שקלים (ה א): בֶּן אֲרֻזָּה עַל הַצִּלְצָל. בפירוש המשניות להרמב"ם: עַל הַצִּלְצַל, שֶׁמִּנֵּן בּוֹ לְפִי שֶׁהוּא הַכְּרָחִי בַּמִּקְדָּשׁ, וּמִנֵּן בּוֹ בְּכָל יוֹם בִּשְׁעַת הַקֶּרֶבֶת הַתְּמִידִין כְּמוֹ שִׁיתְּבֹאֵר בַּמִּסְכָּת תְּמִיד, וְכֵן קוֹרִין שִׁיר בְּכָל יוֹם בְּנִעְיָמָה בִּשְׁעַת הַקֶּרֶבֶת הַקֶּרֶבֶן וְהִיא הָאִישׁ הַזֶּה רֹאשׁ הַמְּשׁוֹרְרִים בְּאַחַד הַדּוֹרוֹת. ברע"ב: כְּלִי שִׁיר שִׁישׁ לוֹ קוֹל גָּדוֹל, לִשְׁוֹן תְּצִלְנָה אֲזִינוּ, צִימְבִּל"ו בִּלְע"ז. וְכַשֵּׁהוּ שׁוֹמְעִין קוֹלוֹ הִיוּ הַלּוּיִם מִתְחִילִין בַּשִּׁיר. בַּתְּפֹאֲרֵת יִשְׂרָאֵל: [צִימְבִּעַל], שֶׁהִיא לוֹ קוֹל גָּדוֹל, וְכַשֵּׁהקִישׁ עֲלֶיהָ הִיא סִימָן לְלוּיִים לִפְתּוֹחַ שִׁיר, וְהוּא הִיא הַשִּׁיר הַמְּמוֹנָה עַל הַמְּזֻמְרִים. ברמב"ם (הַלְכוֹת כְּלִי הַמִּקְדָּשׁ ז א): חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר מְמוֹנִין הִיוּ בַּמִּקְדָּשׁ וּבֶן מִמֵּנִים לְעוֹלָם עַל כָּל דְּבַר מִמֵּ"ז דְּבָרִים אֵלּוּ מְמוֹנָה אֶחָד. וְאֵלּוּ הֵן, וְכו'. עַל הַצִּלְצַל עִם שֹׁאֵר כְּלִי שִׁיר. וְלַהֲלֹךְ (הַלְכוֹת כְּלִי הַמִּקְדָּשׁ ז ז): זֶה שֶׁעַל הַצִּלְצַל הוּא הַמְּעַמִּיד כָּל הַמְּשׁוֹרְרִים עַל פִּי כְּלִי שִׁיר שֶׁסּוֹעֲדִין עִם הַלּוּיִם כְּמוֹ שֶׁבִּיאֲרָנוּ.

קא. תְּפֹאֲרֵת יִשְׂרָאֵל.

קב. בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי הִיא צִלְצַל נְחוּשֶׁת שֶׁנִּשְׁאָר מִמִּשְׁחַת רַבִּינוֹ (עֲרִכִין י:).

קג. רַע"ב עֲרִכִין פ"ב מ"ה.

ת

חיי

מסכת תמיד

תמיד

צלצל

שָׁחָה לְנֶסֶךְ, הִכְהֵן גָּדוֹל הַתְּכוּפָה, וְנִסַּךְ אֶת הַיֵּין לִסְפָּלִים
 שֶׁבְּמִזְבֵּחַ. וְהִנִּיף הַסֶּגֶן בְּסוּדָרִין, וְהִנִּיף הַסֶּגֶן אֶת הַדָּגְלִים לְסִימָן
 שִׁידְעוּ שֶׁעָבְשׂוּ נִסּוּךְ הַיֵּין וַיִּתְּחִילוּ הַלְוִיִּם אֶת הַשִּׁיר. וְהַקִּישׁ בֶּן
 אֲרֻזָּא בְּצִלְצֵל, וְהַקִּישׁ בֶּן אֲרֻזָּא בְּצִלְצֵל. וְדָבָרוֹ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר,
 וַהֲתִחִילוּ הַלְוִיִּם לְשׁוֹרֵר אֶת הַשִּׁיר שֶׁל יוֹסֵף.

וּמַחֲלָקִים אֶת הַמִּזְמוֹר לְשִׁלְשָׁה חֻלְקִים, שֶׁמִּפְסִיקִים שֵׁם בֵּין חֵלֶק
 לְחֵלֶק^{קד}.

הִגִּיעוּ לְפָרֶק, הִגִּיעוּ לְסוֹף חֵלֶק אֶחָד מִהַשִּׁיר^{קה}, תִּקְעוּ, שְׁנֵי הַכֹּהֲנִים
 תִּקְעוּ, תִּקְיעָה תְּרוּעָה תִּקְיעָה, בַּחֲצוֹצְרוֹת^{קו}, וְהַשְׁתַּחֲוּוּ הָעָם, וְכָל
 הָעָם שֶׁבְּעֶזְרָה הִשְׁתַּחֲוּוּ בְּפִישׁוּט יָדִים וְרַגְלִים^{קז}.

עַל כָּל פָּרֶק, תִּקְיעָה. עַל כָּל חֵלֶק מִהַשִּׁיר, תִּקְעִים שְׁנֵי הַכֹּהֲנִים
 תִּקְיעָה תְּרוּעָה תִּקְיעָה. וְעַל כָּל תִּקְיעָה, הַשְׁתַּחֲוִיָּה, וְעַל כָּל פֶּעַם
 שֶׁתִּקְעִים, מִשְׁתַּחֲוִיִּים כָּל הָעָם בְּפִישׁוּט יָדִים וְרַגְלִים^{קח}.

זֶה הוּא סֵדֶר הַתְּמִיד לְעִבּוּדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ, יְהִי רָצוֹן שְׁיִבְנָה בְּמַהֲרָה
 בְּיָמֵינוּ, אָמֵן. זֶה הוּא סֵדֶר עִבּוּדַת קֶרֶבֶן הַתְּמִיד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.
 יְהִי רָצוֹן שְׁיִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן. וְנִזְכָּה
 לַעֲשׂוֹת שֵׁם אֶת עִבּוּדַת הַתְּמִיד. בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

באר התמיד

קד. עפ"י רע"ב ותפארת ישראל.

קה. תפארת ישראל.

קו. רע"ב.

קז. תפארת ישראל.

קח. תפארת ישראל.

קט. עפ"י רע"ב ותפארת ישראל.

משנה ד

הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים בַּמִּקְדָּשׁ, בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיוּ אוֹמְרִים^ק, לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תִּבְּלֵ וְיִשְׁבִּי בָּהּ. בַּשֵּׁנִי הָיוּ אוֹמְרִים^{קא}, גָּדוֹל ה' וּמִהֲלֵל מְאֹד בָּעִיר אֱלֹהֵינוּ הָרַ קָדְשׁוֹ. בַּשְּׁלִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים^{קיב}, אֱלֹהִים נֶצֶב בַּעֲדַת אֵל בִּקְרֵב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט. בְּרִבְעִי הָיוּ אוֹמְרִים^{קיד}, אֵל נִקְמֹת ה' אֵל נִקְמֹת הוֹפִיעַ וְגו'. בַּחֲמִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים^{קטז}, הֲרַנֵּנוּ לְאֱלֹהִים עוֹזֵנוּ, הֲרִיעֵנוּ לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. בַּשִּׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִים^{קטז}, ה' מִלֶּךְ גְּאוֹת לָבֶשׂ וְגו'. בַּשַּׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִים^{קטז}, מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, מִזְמוֹר שִׁיר לְעֶתִיד לָבֹא, לְיוֹם שֶׁכָּל שַׁבָּת מְנוּחָה לַחַיִּי הָעוֹלָמִים:

הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִים בַּמִּקְדָּשׁ, הַשִּׁיר שֶׁהָלִוִּים אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּבוֹקֵר בַּתְּמִיד שֶׁל שָׁחַר, וְגַם בַּעֲרֵב בַּתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִיִּים, בִּשְׁעַת נִסּוּךְ הַיֵּין^{ק"ו}:

באר התמיד

- קי. תהילים כ"ד.
- קיא. תהילים מ"ח.
- קיב. תהילים פ"ב.
- קיג. תהילים צ"ד.
- קיד. תהילים פ"א.
- קטז. תהילים צ"ג.
- קטז. תהילים צ"ב.
- קין. תפארת ישראל.

ביום הראשון היו אומרים, לה' הארץ ומלואה תבל וישבי בה^{ק"ה}. מפני שהוא ראשון למעשה בראשית. על שם שקנה והקנה תבל ליושבי בה, ושליט בעולמו^{ק"ט}.

ואומרים כל המזמור^{ק"ב}: לְדָוִד מְזֻמָּר לַיהוָה הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ תֵּבֶל וְיֹשְׁבֵי בָּהּ: כִּי־הוּא עַל־יָמִים יִסְדָּהּ וְעַל־נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהּ: מִיַּעֲלָהּ בְּהַר־יְהוָה וּמִיַּקּוּם בְּמָקוֹם קִדְשׁוֹ: נָקִי כַפַּיִם וּבֶרֶךְ־לֵבָב אֲשֶׁר | לֹא־נִשְׂא לִשְׂוֹא נִפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה: יֵשֶׁא בִּרְכָה מֵאֵת יְהוָה וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ: זֶה דָּוִד (דרשו) דִּרְשָׁיו מִבְּקָשֵׁי פָנָיִךְ יַעֲקֹב סֵלָה: שְׂאוֹ שְׁעָרִים | רְאֵשִׁיכֶם וְהַנִּשְׂאוֹ פִתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד יְהוָה עֲזָוָו וְגִבּוֹר יְהוָה גִּבּוֹר מִלְחָמָה: שְׂאוֹ שְׁעָרִים | רְאֵשִׁיכֶם וְשְׂאוֹ פִתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סֵלָה:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בַּיּוֹם הַרְּאשׁוֹן הָיוּ אוֹמְרִים, גָּדוֹל ה' וּמְהֵלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קִדְשׁוֹ. מפני שביום שני, הבדיל רקיע בין עליונים לתחתונים, ונתעלה וישב במרום, דוגמת שכנו בעירו והר קדשו^{קכ"א}.

באר התמיד

ק"ה. תהילים כ"ד.

ק"ט. ראש השנה ל"א. וברש"י. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

קכ. רש"י ראש השנה ל"א. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

קכא. ראש השנה ל"א. וברש"י.

ואומרים כל המזמור קכב: שיר מזמור לבני־קרח: גדול יהנה ומהלל
מאד בעיר אלהינו הר־קדש: יפה נוף משוש כל־הארץ הר־ציון
ירכתי צפון קרית מלך רב: אלהים בארמנותיה נודע למשגב:
כ־הנה המלכים נועדו עברו יחדו: הנה ראו כן תמהו נבהלו
נחפזו: רעדה אחזתם שם חיל כילדה: ברוח קדים תשבר אגיות
תרשיש: כאשר שמענו | כן ראינו בעיר־יהנה צבאות בעיר
אלהינו אלהים יכוננה עד־עולם סלה: דמינו אלהים חסדך בקרב
היכלך: כשמך אלהים כן תהלתך על־קצוי־ארץ צדק מלאה
ימינך: ישמח | הר־ציון תגלנה בנות יהודה למען משפטיך: סבו
ציון והקיפוה ספרו מגדליה: שיתו לבכם | לחילה פסגו
ארמנותיה למען תספרו לדור אחרון: כי זה | אלהים אלהינו
עולם ועד הוא ינהגנו על־מות:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל
העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בשלישי היו אומרים, אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט. על
שם שביום שלישי נתגלתה הארץ, שגילה ארץ בחכמתו והכין
תבל לעדתו. ובארץ יהיה הדין והדיינים, לכן אומרים 'אלהים
נצב בעדת אל' קכג.

באר התמיד

קכב. תהילים מ"ח.

קכג. ראש השנה ל"א. וברמב"ם בפירוש המשניות.

ואומרים כל המזמורקדי: מזמור לאֲסָף אֱלֹהִים נֶצֶב בַּעֲדַת־אֵל
בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפָּט: עַד־מָתִי תִשְׁפָּטוּ־עוֹל וּפָנִי רָשָׁעִים
תִּשְׁאוּ־סֵלָה: שִׁפְטוּ־דָל וְיִתּוֹם עֲנִי וְרָשׁ הַצְדִּיקוֹ: פִּלְטוּ־דָל וְאֶבְיוֹן
מִיַּד רָשָׁעִים הַצִּילוּ: לֹא יִדְעוּ | וְלֹא יִבְיִנוּ בַּחֲשָׁכָה יִתְהַלְכוּ לְמוֹטוֹ
כָּל־מוֹסְדֵי אֶרֶץ: אֲנִי־אֶמְרָתִי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן כָּלְכֶם: אֲכֹן
כְּאַדָּם תָּמוּתוֹן וּכְאַחַד הַשָּׂרִים תִּפְלוּ: קוֹמָה אֱלֹהִים שִׁפְטָה הָאָרֶץ
כִּי־אַתָּה תִּנְחַל בְּכָל־הַגּוֹיִם:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל
העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בְּרַבִּיעִי הָיוּ אוֹמְרִים, אֵל נִקְמוֹת ה' אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ וְגו'. על שם
שביום רביעי ברא את החמה והלבנה, ועתיד ליפרע ולנקום
מעובדיהם^{קכד}.

ואומרים כל המזמורקדי: אֵל־נִקְמוֹת יְהוָה אֵל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ: הַנִּשְׂא
שִׁפְט הָאָרֶץ הַשֵּׁב גָּמוּל עַל־גָּאִים: עַד־מָתִי רָשָׁעִים | יְהוָה
עַד־מָתִי רָשָׁעִים יַעֲלוּזוּ: יִבְיִעוּ יִדְבְּרוּ עֵתֶק יִתְאַמְרוּ כָּל־פֹּעֲלֵי אֹוֹן:
עֲמָךְ יְהוָה יִדְכָּאוּ וְנִחַלְתָּ יַעֲנֹו: אֶלְמָנָה וְגֵר יִהְרְגוּ וְיִתּוּמִים
יִרְצָחוּ: וַיֵּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה־יְיָ וְלֹא־יִבִּין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: בִּינוּ בַּעֲרִים
בָּעֵם וּכְסִילִים מָתִי תִשְׁכִּילוּ: הַנִּטֵּעַ אֲזֹן הֲלֹא יִשְׁמַע אִם־יֵצֵר עֵין
הֲלֹא יִבִּיט: הַיֹּסֵר גּוֹיִם הֲלֹא יוֹכִיחַ הַמְלִמָּד אָדָם דָּעַת: יְהוָה יִדַּע

מחשבות אדם כִּי־הֵמָּה הִבֵּל: אֲשֶׁר־י | הַגִּבֹּר אֲשֶׁר־תִּסְרְנוּ יְהוָה
וּמִתּוֹרֶתְךָ תִּלְמָדְנוּ: לְהִשְׁקִיט לּוֹ מִיָּמִי רָע עַד יִכְרֶה לְרָשָׁע שָׁחַת:
כִּי | לֹא־יִטָּשׁ יְהוָה עַמּוֹ וְנִחַלְתּוֹ לֹא יַעֲזֹב: כִּי־עַד־צָדֵק יֵשׁוּב
מִשְׁפָּט וְאַחֲרָיו כָּל־יִשְׂרָאֵלִיב: מִי־יָקוּם לִי עִם־מְרַעִים מִי־יִתְיַצֵּב לִי
עִם־פְּעָלִי אֲנִי: לוֹלִי יְהוָה עֲזָרְתָה לִי כַּמַּעֲט | שְׂכָנָה דוֹמָה נִפְשִׁי:
אִם־אֲמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי חֲסָדְךָ יְהוָה יִסְעָדָנִי: בָּרַב שָׂרַעֲפִי בְּקֶרְבִּי
תִּנְחַוּמִיךָ יִשְׁעִשְׁעוּ נִפְשִׁי: הִיחַבְּרָךְ כִּפְסָא הוֹיֹת יֵצֵר עֲמַל עַל־יֶחֱקֵךְ:
יְגֹדְדוּ עַל־נִפְשׁ צִדִּיק וְדָם נָקִי יִרְשִׁיעוּ: וַיְהִי יְהוָה לִי לְמִשְׁגָּב
וְאֱלֹהִי לְצִוּר מַחֲסִי: וַיֵּשֶׁב עָלֵיהֶם | אֶת־אוֹנָם וּבִרְעָתָם יִצְמִיתָם
יִצְמִיתָם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל
העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בְּחַמִּישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים, הֲרָנִינוּ לְאֱלֹהִים עוֹנֵנוּ, הָרִיעוּ לְאֱלֹהִי יַעֲקֹב. על
שם שביום חמישי ברא עופות ודגים לשבח לשמו, וכשֶׁאֵדָם
רואה עופות ובעלי חיים המשונים זה מזה, ויש בהם נפלאות
בשנויי מיניהם ותנועותיהם ופלאי בעלי החיים, נותן האדם
שבח והלל למי שבראם. לכן אומרים 'הרנינו לאלהים עוֹנֵנוּ' קב.

ואומרים כל המזמור קב: לְמִנְצָה | עַל־הַגָּתִית לְאֶסְף: הֲרָנִינוּ
לְאֱלֹהִים עוֹנֵנוּ הָרִיעוּ לְאֱלֹהִי יַעֲקֹב: שְׁאוּזְמָרָה וּתְנוּתָה כְּנוֹר
נָעִים עִם־נָבֵל: תִּקְעוּ בַּחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּפֶּסֶח לְיוֹם חַגֵּנוּ: כִּי תִק

באר התמיד

קכו. ראש השנה ל"א. וברש"י. וברמב"ם בפירוש המשניות.
קכח. תהילים פ"א.

לְיִשְׂרָאֵל הוּא מְשַׁפֵּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: עֲדוּת | בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ בְּצִאתוֹ
 עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם שָׁפַת לֹא־יִדְעָתִי אֲשַׁמֶּעַ: הַסִּירוֹתִי מִסִּבְלִי שְׁכַמּוֹ
 כְּפִיו מִדּוּד תַּעֲבֹרְנָה: בְּצִרְהָ קָרָאתָ וְאַחֲלִצְנָךְ אֶעֱנֶךָ בְּסִתְרֵי רַעַם
 אֲבַחֲנֶךָ עַל־מִי מְרִיבָה סָלָה: שָׁמַע עָמִי וְאֶעֱיֶדָה בְּךָ יִשְׂרָאֵל
 אִם־תִּשְׁמָע־לִי: לֹא־יִהְיֶה בְּךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נָכָר: אֲנֹכִי
 | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחַב־פִּיךָ וְאַמְלֵאֲהוּ:
 וְלֹא־שָׁמַע עָמִי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא־אָבָה לִי: וְאַשְׁלַחְהוּ בְּשִׁרְיוֹת
 לִבָּם יֵלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם: לוֹ עָמִי שָׁמַע לִי יִשְׂרָאֵל בְּדַרְכֵי יְהִלְכוּ:
 כַּמַּעֲט אוֹיְבֵיהֶם אֲכַנֶּיַע וְעַל צָרֵיהֶם אֲשִׁיב יָדַי: מִשְׁנָאִי יְהוָה
 יִכְחַשׁוּ־לּוֹ וִיהִי עֲתָם לְעוֹלָם: וַיֹּאכִילְהוּ מִחֶלֶב חֹטֵה וּמִצּוֹר דִּבֶּשׁ
 אֲשַׁבִּיעֶךָ:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
 תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל
 העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בְּשִׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִים, ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבֶשׁ וְגו'. על שם שבו גמר
 מלאכת מעשה בראשית, ונברא גם האדם המבין רוממות ה',
 ומלך עליהם. לפיכך אומרים 'ה' מלך' וגו' קבט.

ואומרים כל המזמור קל: יְהִנֵּה מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבֶשׁ לְבֶשׁ יְהוָה עֹז
 הַתְּאֹזֵר אֶף־תִּכּוֹן תִּבְלֵל בַּל־תִּמּוֹט: נִכּוֹן כְּסֶאֱךָ מֵאֲזַן מַעוֹלָם אֶתָּה:
 נִשְׂאֹן נִהְרֹת | יְהוָה נִשְׂאֹן נִהְרֹת קוֹלָם יִשְׂאֹן נִהְרֹת דְּכָכִים:

❧ באר התמיד ❧

קבט. ראש השנה ל"א. וברמב"ם בפירוש המשניות.
 קל. תהילים צ"ג.

מקלות | מים רבים אדירים משברי־ים אדיר בפרנס יְהוָה:
 עֲדִיתִךְ | נֶאֱמַנּוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נֶאֱוָה־קֶדֶשׁ יְהוָה לְאַרְךָ יָמִים:
 ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
 תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל
 העם שבעזרה בפישוט ידיים ורגלים.

[ח] בַּשַּׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִים, מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, עַל שֶׁבּו שַׁבַּת מְכַל
 מְלֹאכְתּוֹ. מְזֻמּוֹר שִׁיר לְעֵתִיד לָבֹא, לְיוֹם שֶׁכָּלּוּ שַׁבַּת מְנוּחָה לְחַיֵּי
 הָעוֹלָמִים. עַל שֵׁם שְׁבֹאֵלֶף הַשְּׁבִיעִי לֹא יִהְיֶה כִּי אִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְנִשְׁנֶבֶת ה' לְבָדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא' קל"א, לִכְךָ אוֹמְרִים
 בַּשַּׁבָּת 'מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת', לֹאֵלֶף הַשְּׁבִיעִי, שִׁיּוּמוֹ שֶׁל
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא אֵלֶף שְׁנֵה קל"ב.

ואומרים כל המזמור קל"ג: מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: טוֹב לְהַדוֹת
 לַיהוָה וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֲלֵינוֹ: לְהַגִּיד בִּבְקָר חֲסִדֶּךָ וְאַמּוֹנֶתְךָ
 בְּלִילוֹת: עֲלֵי־עֲשׂוֹר וְעֲלֵי־נֶבֶל עָלֵי הַגִּינוֹן בְּכִנּוֹר: כִּי שִׁמְחִתָּנִי יְהוָה

❧ באר התמיד ❧

קל"א. ישעיה ב' י"א, י"ז.

קל"ב. רע"ב. ומקורו מנמרא ראש השנה ל"א.

בתפארת ישראל וז"ל: ויש לכאורה לתמוה למה התייחד מזמור זה ליום השבת, לכן מפרש
 התנא מעמו של דבר, דאינו כשיר של שאר הימים שהן כולן על העבר, רק זה שיר לעתיד לבוא,
 דמדהוּא יום מנוחה מטרדת עסקים שבחיי הזמניים, לכן אחר היקף ימי הבריאה, נאות לו לאדם
 להתבונן ולשורר חסדי ה' על ג' מיני עתיד שהן לעומות מגמת פני כל אדם, והם (א) מזמור שיר
 לעתיד לבוא, על מה שעתיד לבוא על האדם בעה"ז, כי לא כלו רחמיו ית'. (ב) מזמור שיר ליום
 שכולו שבת, הוא חיי עולם הבא אחר פרידת הנפש מהגוף, כי גם אז יחסה האדם בסתר כנפי
 רחמיו ית'. (ג) מזמור שיר גם לעתיד הג' שנועד לאדם, בעת שיהיה מנוחה לחיי העולמים, דהיינו
 לאחר שיחרב העולם בסוף אלף הששי, אשר אז ינוחו כל חיי העולמים כולם אלף שנה, עד
 שיחזור הקדוש ברוך הוא לבנות אח"כ העולם מחדש. וכל אלו הג' מיני תקוה לעתיד לטובה,
 כלולים במזמור הזה, למעין בכל דבריו היטב, וכו'. עיי"ש.

קל"ג. תהילים צ"ב.

בְּפַעֲלָךְ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַגֵּן: מִה־גִּדְלֹךְ מַעֲשֶׂיךָ יְהוָה מֵאֹד עֲמָקוֹ
מִחֲשַׁבְתֶּיךָ: אִישׁ־בָּעַר לֹא יֵדַע וְכֹסִיל לֹא־יָבִין אֶת־זֹאת: בִּפְרֹחַ
רְשָׁעִים | כִּמּוֹ עֹשֵׁב וַיִּצְצוּ כָּל־פְּעָלֵי אֹן לְהַשְׁמֵד עַד־יָעַד:
וְאַתָּה מָרוֹם לְעֵלָם יְהוָה: כִּי הִנֵּה אֵיבֶיךָ | יְהוָה כִּי־הִנֵּה אֵיבֶיךָ
יֵאבְדוּ יִתְפָּרְדּוּ כָּל־פְּעָלֵי אֹן: וְתָרַם כְּרָאִים קִרְנֵי בְּלָתִי בְּשֶׁמֶן
רַעֲנָן: וְתִבֹט עֵינִי בְּשׂוֹרֵי בִקְמִים עָלַי מִרְעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנִי: צָדִיק
כְּתָמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בְּלִבְנָן יִשְׁגָּה: שְׁתּוּלִים בְּבֵית יְהוָה בְּחִצְרוֹת
אֶלְהִינוּ יִפְרִיחוּ: עוֹד יְנוּבֹן בְּשִׁיכָה דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ: לְהַגִּיד
כִּי־יִשָּׁר יְהוָה צוּרִי וְלֹא־(עֲלָתָה) עוֹלָתָה בּוֹ:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל
העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בקרוב מוסף של שבת, בשעת ניסוך היין, אומרים הלויים שירת
האזינו. וחולקין אותה לששה חלקים. וראשי התיבות של שישה
החלקים הוא: 'הזי'ו ל"ך'. וזה באותו האופן שקוראים את שירת
האזינו בששה קרואים בבית הכנסת. ואומרים חלק אחד בכל
שבת. לאחר שגמרו את שירת האזינו בששה שבתות, חוזרים
ומתחילים שוב מתחילת השירה קלד.

[ראשון קלה] הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַר־יָפִי: יַעֲרָךְ
כְּמָטָר לְקַחֵי תֶזֶל כְּטָל אֲמַרְתִּי כְּשַׁעֲרָם עַל־יַד־שֵׁא וְכַרְבִּיבִים

באר התמיד

קלד. ראש השנה ל"א. וברש"י. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו' ט'.
קלה. דברים ל"ב.

עלי-עשב: כי שם יהוה אקרא הבו גדל לאלהינו: הצור תמים
 פעלו כי כל-דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:
 שחת לו לא בננו מומם דור עקש ופתלתל: הליהוה תגמלו-זאת
 עם נבל ולא חכם הלו-הוא אביך קנך הוא עשך ויכננך:
 ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידים ורגלים.

[שני] זכר ימות עולם בינו שנות דר-ודר שאל אביך ויגדך וקניך
 ויאמרו לך: בהנחל עליון גוים בהפרידו בננו אדם יצב גבלת
 עמים למספר בני ישראל: כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו:
 ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמן יסבכנהו יבוננהו יצרנהו
 כאישון עינו: כנשר יעיר קנו על-גוזליו ירחף יפרש כנפיו
 יקחהו ישאהו על-אברתו: יהוה בך ינחנו ואין עמו אל נכר:
 ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידים ורגלים.

[שלישי] ירכבהו על-במתי ארץ ויאכל תנובת שדי וינקהו דבש
 מסלע ושמן מחלמיש צור: חמאת בקר וחלב צאן עם-חלב פרים
 ואילים בני-בשן ועתודים עם-חלב כליות חטה ודס-ענב
 תשתה-חמר: וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כשית ויטש אלוה
 עשהו וינבל צור ישעתו: יקנאהו בזרים בתועבת יכעיסהו: יזבח
 לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב באו לא
 שערום אבותיכם: צור ילדך תשי ותשכח אל מחללך:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

ורביעין ויִרְאָה יְהוָה ויִנָּאֵץ מִכַּעַס בָּנָיו וּבִנְתָיו: וַיֹּאמֶר אֶסְתִּירָה פָּנֶי מֵהֶם אֲרָאָה מָה אַחֲרֵיתָם כִּי דֹר תִּהְיֶה הָמָּה בָּנִים לֹא־אִמָּן בָּם: הֵם קִנְאוּנִי בְּלֹא־אֵל כְּעֶסְוֹנִי בְּהִבְלִיָּהֶם וְאֲנִי אֶקְנִיאֵם בְּלֹא־עֵם בְּגוֹי נָבֵל אֲכַעִיסֵם: כִּי־אֵשׁ קָדְחָהּ בְּאִפִּי וַתִּיקָד עַד־שְׁאוֹל תַּחְתִּית וַתֹּאכַל אֶרֶץ וַיִּבְלָה וַתִּלְהֹט מוֹסְדֵי הָרִים: אִסְפָּה עֲלִימוֹ רָעוֹת חֲצִי אֲכָלָה־בָּם: מִזֵּי רָעַב וּלְחָמִי רֶשֶׁף וְקָטַב מְרִירִי וּשְׁן־בְּהֵמַת אֲשַׁלַּח־בָּם עִם־חֲמַת זֹחֲלֵי עָפָר: מִחוּץ תִּשְׁכַּל־חֶרֶב וּמִחֲדָרִים אֵימָה גַם־בְּחוּר גַּם־בְּתוּלָה יוֹנֵק עִם־אִישׁ שִׁיבָה: אָמַרְתִּי אֶפְאִיָּהֶם אֲשַׁבִּיתָהּ מֵאֲנוּשׁ זָכָרָם: לִוְלִי כַּעַס אוֹיֵב אֲגֹר פֶּן־יִנָּכְרוּ צָרֵימוֹ פֶּן־יֹאמְרוּ יָדְנוּ רָמָה וְלֹא יְהוָה פָּעַל כָּל־זֹאת: כִּי־גוֹי אֲבָד עֲצוֹת הָמָּה וְאִין בָּהֶם תְּבוּנָה:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

[חמישין] לֹו חֲכָמוֹ יִשְׁכִּילוּ זֹאת יִבְיֵנוּ לְאַחֲרֵיתָם: אֵיכָּה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף וּשְׁנַיִם יִנִּסּוּ רַבָּכָה אִם־לֹא כִי־צוּרָם מְכָרָם וַיְהוֶה הַסְּגִירָם: כִּי לֹא כְּצוּרָנוּ צוּרָם וְאֵיבֵינוּ פְּלִילִים: כִּי־מִגֶּפֶן סֹדֶם גִּפְנָם וּמִשְׁדָּמַת עֲמֻרָה עֲנַבְמֹו עֲנַב־רוֹשׁ אֲשַׁכֵּלַת מְרוֹת לָמוֹ: חֲמַת תַּנִּינִם יֵינָם וְרֹאשׁ פְּתָנִים אֲכֹזֵר: הֲלֹא־הוּא כְּמִסַּע עֲמֻדֵי חֲתוּם בְּאוֹצְרוֹתָי: לִי נָקָם וְשָׁלָם לָעַת תִּמְנוּט רַגְלָם כִּי קְרוֹב יוֹם אֵידָם

וְחַשׁ עֲתִידָתָ לָמוֹ: כִּי־יִדְּיִן יִהְיֶה עִמּוֹ וְעַל־עֲבָדָיו יִתְנַחֵם כִּי יִרְאֶה
כִּי־אֲזֹלָת לֵד וְאַפֶּס עֲצוֹר וְעִזּוֹב: וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ צוֹר חֲסִיו בּוֹ:
אֲשֶׁר חֲלָב זִבְחֵימוֹ יֹאכְלוּ יִשְׁתּוּ יֵינן נְסִיכָם יִקְוִמוּ וְיַעְזְרֻכֶם יִהְיֶה
עֲלֵיכֶם סִתְרָה: רָאוּ | עֲתָה כִּי אָנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי
אָנִי אֲמִית וְאַחִיָּה מְחַצְתִּי וְאָנִי אֲרַפָּא וְאֵין מִיָּדִי מִצִּיל:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה
בפישוט ידים ורגלים.

[שישי] כִּי־אֶשָּׂא אֶל־שָׁמַיִם יָדַי וְאֶמְלֹתִי חִי אֲנֹכִי לְעֵלָם: אִם־שְׁנוֹתַי
בְּרֶקַח חֲרָבִי וְתֹאחֲזוּ בְּמִשְׁפָּט יָדַי אֲשִׁיב נֶקֶם לְצָרִי וְלִמְשֹׁנָאִי אֲשַׁלֵּם:
אֲשַׁכִּיר חֲצִי מִדָּם וְחֲרָבִי תֹאכַל בָּשָׂר מִדָּם חָלָל וְשִׁבְיָה מִרָאשׁ
פְּרָעוֹת אוֹיֵב: הִרְגִּינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דָם־עֲבָדָיו יִקְוִם וְנֶקֶם יֵשִׁיב
לְצָרָיו וְכִפָּר אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה
בפישוט ידים ורגלים.

בקרוב תמיד של בין הערביים של שבת, אומרים בשבת
ראשונה 'אז ישיר משה' עד 'מי כמוכה'. בשבת שניה אומרים
מ'מי כמוכה' עד סוף השירה. בשבת שלישית אומרים שירת
הבארקלו.

לאחר שגמרו את סדר זה בשלש שבתות, חוזרים ומתחילים שוב מתחילת הסדרקלז.

[ראשוןקלז] אַז יִשְׁרֵי־מִשָּׁהּ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי־גָאָה גָּאָה סוֹס וּרְכָבוֹ רָמָה בָּיִם: עֲזִי וְזִמְרָת לִי וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלִי וְאֲנוּהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וְאַרְמְמָנָהוּ: יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ: מִרְכַּבַּת פָּרָעָה וְחִילוֹ יְרָה בָּיִם וּמִבְּחַר שְׁלָשׁוֹ טָבְעוּ בָיִם־סוּף: תַּהֲמַת יִכְסִּימוּ יָרְדוּ בְּמִצּוֹלָת כְּמו־אֲבֹן: יִמְיִנְךָ יְהוָה נֶאֱדָרִי בַּכֹּחַ יִמְיִנְךָ יְהוָה תִּרְעֹץ אוֹיֵב: וּבְרַב גְּאוּנְךָ תִּהְרַס קִמְיִךְ תִּשְׁלַח חֲרֻנְךָ יֶאֱכְלֻמוּ כָקֶשׁ: וּבְרוּחַ אֲפִיךָ נִעְרְמוּ מַיִם נִצְבוּ כְּמו־גֵד נִזְלִים קָפְאוּ תַהֲמַת בְּלִבֵּיָם: אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֶּף אֲשִׁיג אֲחַלֵּק שְׁלָל תִּמְלָאֻמוּ נַפְשִׁי אֶרִיק חֲרָבִי תִּוְרִישְׁמוּ יָדַי: נִשְׁפָּת בְּרוּחְךָ כִּסְמוּ יָם צָלְלוּ כַּעֲוֹפֶת בְּמַיִם אֲדִירִים:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה בפישוט ידיים ורגלים.

[שני] מִי־כַמְכָּה בָּאֵלֶם יְהוָה מִי כַמְכָּה נֶאֱדָר בַּקֶּדֶשׁ נוֹרָא תַהֲלֵת עֲשֵׂה פִלָּא: נְטִיתָ יִמְיִנְךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ: נְחִיתָ בַּחֲסִדְךָ עַם־נֹי גְּאֻלָּת נַהֲלֵת בְּעֶזְךָ אֶל־נֹוֹה קִדְשְׁךָ: שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל אַחֲזִי יִשְׁבִּי פִלֶּשֶׁת: אַז נִבְהָלוּ אֱלֹופֵי אֲדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֶאֱחִזְמוּ רַעַד נִמְלְגוּ כָל יִשְׁבֵּי כְנָעַן: תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָהּ וּפָחַד בְּגִדְלָהּ זְרוּעֶךָ יִדְמוּ כְּאֲבֹן

❧ באר התמיד ❧

קלז. ראש השנה ל"א. וברש"י.

קלז. שמות ט"ו.

עַד-יַעֲבֹךְ עִמָּךְ יִהְיֶה עַד-יַעֲבֹךְ עִם-זֶו קִנְיִת: תִּבְאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בְהָר
 גִּחְלָתְךָ מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעִלְתָּ יִהְיֶה מִקֶּדֶשׁ אֲדָנִי כִּוְנָנוּ יָדֶיךָ: יִהְיֶה
 אֲיִמְלֹךְ לְעֵלָם וָעַד: כִּי בָא סוֹס פִּרְעֹה בִּרְכָבּוֹ וּבִפְרָשָׁיו בָּיִם וַיָּשָׁב
 יִהְיֶה עֲלֵהֶם אֶת-מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בִּיבֶשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם:
 ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידיים ורגלים.

[שלישיקלט] אָז יִשְׁרֹי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֶי בָּאֵר עֲנוּ-לָהּ:
 בָּאֵר חֲפְרוּהָ שָׁרִים פְּרוּהָ גְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקָק בְּמִשְׁעָנֶתָם וּמִמֶּדְבָּר
 מִתְנַה: וּמִמִּתְנֶה גִחְלִיאֵל וּמִנְחִלִיאֵל בְּמֹות: וּמִבְּמֹות הַגִּיאֵ אֲשֶׁר
 בְּשִׁדָּה מוֹאֵב רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל-פְּנֵי הַיָּשִׁימָן:
 ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידיים ורגלים.

בקרוב מוסף של ראש השנה, השיר שהלויים אומרים הוא
 'הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב'קמ.

ואם חל ראש השנה ביום חמישי, שהשיר של יום חמישי בתמיד
 של שחר הוא 'הרנינו לאלהים עוזנו', לא היו אומרים בתמיד
 של שחר 'הרנינו', מפני שיחזרו ויכפלו אותו במוסף, אלא

❧ באר התמיד ❧

קלט. במדבר כ"א י"ז.

קמ. ראש השנה ל: רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו' ט'.

בתמיד של שחר מתחיל לומר רק מהפסוק קמא 'הסירותי מסבל שכמו' קמב שבהמשך הפרק הזה. ובמוסף אומר מתחילת הפרק 'הרנינו' קמג.

אומרים במוסף את כל המזמור קמד: לְמַנְצָח | עַל־הַגִּתִּית לְאָסָף:
הֲרַנִּינוּ לֵאלֹהִים עֲזָרְנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: שְׁאוּ־זִמְרָה וּתְנוּ־תָהָךְ
כְּנֹר נְעִים עִם־נָבִל: תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לַיּוֹם חֲגֻנוּ: כִּי חָק
לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: עֲדוּת | בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ בְּצֵאתוֹ
עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם שָׁפַת לֹא־יִדְעָתִי אֲשַׁמֶּעַ: הַסִּירוֹתִי מִסָּבִל שְׁכַמּוֹ
כְּפִיו מִדּוֹד תַּעֲבֹרְנָה: בְּצִרְהָ קִרְאתָ וְאַחֲלִצְנָךְ אֶעֱנֶךָ בַּסֶּתֶר רַעַם
אֲבַחֲנֶךָ עַל־מִי מְרִיבָה סֵלָה: שָׁמַע עָמִי וְאַעֲיִדָה בְּךָ יִשְׂרָאֵל
אִם־תִּשְׁמָע־לִי: לֹא־יִהְיֶה בְּךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֹכֵר: אֲנֹכִי
| יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחַב־פִּיךָ וְאַמְלֵאֲהוּ:
וְלֹא־שָׁמַע עָמִי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא־אָבָה לִי: וְאַשְׁלַחֲהוּ בִּשְׂרִירוֹת
לֶבֶם יִלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם: לֹא עָמִי שָׁמַע לִי יִשְׂרָאֵל בְּדַרְכֵי יְהִלְכוּ:
כַּמַּעֲט אוֹיְבֵיהֶם אֲכַנֶּיֶע וְעַל צָרֵיהֶם אֲשִׁיב יָדַי: מִשְׁנְאֵי יְהוָה
יִכַּחֲשׁוּ־לּוֹ וְיִהְיֶה עֲתָם לְעוֹלָם: וַיֹּאכִילֵהוּ מִתֵּלֵב חֲטָה וּמִצּוֹר דָּבַשׁ
אֲשַׁבֵּיעֶךָ:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל
העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

באר התמיד

קמא. תהילים פ"א ז'.

קמב. מפני שבראש השנה יצא יוסף מבית האסורים (רש"י ראש השנה ל:).

קמג. ראש השנה ל: וברש"י. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו' ט'.

קמד. תהילים פ"א.

בקרבת תמיד של בין הערביים של ראש השנה, השיר שהלויים אומרים הוא 'קול ה' יחיל מדבר' קמז.

והטעם הוא כדי להזכיר בראש השנה זכות קול שופרות של מתן תורה קמז.

ואומרים קמז: מִזְמוֹר לְדָוִד הִבְנוּ לַיהוָה בְּנֵי אֱלֹהִים הִבְנוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז: הִבְנוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוֹו לַיהוָה בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ: קוֹל יְהוָה עַל־הַמָּיִם אֶל־הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה עַל־מַיִם רַבִּים: קוֹל־יְהוָה בַּפֶּחַח קוֹל יְהוָה בְּהַדָּר: קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרָזִים וַיִּשְׁבֵּר יְהוָה אֶת־אֲרָזֵי הַלְּבָנוֹן: וַיִּרְקִידֵם כְּמוֹ־עֵגֶל לְבָנוֹן וַיִּשְׁרִין כְּמוֹ בְּנֵי־אֲמִים: קוֹל־יְהוָה חֹצֵב לְהַבֹּת אֵשׁ: קוֹל יְהוָה יַחֲלִיל מִדְּבַר יַחֲלִיל יְהוָה מִדְּבַר קֹדֶשׁ: קוֹל יְהוָה | יַחֲלִיל אֵילֹת וַיַּיַּחֲשֵׁף יַעֲרֹת וּבָהִיכֵל כָּלֹּא אִמֵּר כְּבוֹד: יְהוָה לִמְבֹּרַל יֵשֶׁב וַיֵּשֶׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם: יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה | יִבְרַךְ אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של יום הכיפורים, השיר שהלויים אומרים הוא 'לדוד ברכי נפשי' קמח.

✧ באר התמיד ✧

קמח. ראש השנה ל: רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו' מ'.

קמז. רש"י ראש השנה ל:

קמז. תהילים כ"ט.

קמח. מסכת סופרים י"ט ב'. סידור היעב"ץ בסדר קרבן מוסף של יום הכיפורים.

הטעם שאומרים פרק זה, נראה מפני שרוב הפרק מדבר ממש על ענייני יום הכיפורים, מחילת עוונות, וכו'.

ואומרים קמט: לְדוֹד | בָּרַכְי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה וְכָל־קִרְבִּי אֶת־שֵׁם
 קִדְשׁוֹ: בָּרַכְי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה וְאֶל־תִּשְׁכַּחֲכִי כָל־גְּמוּלָיו: הַסֵּלַח
 לְכָל־עֲוֹנֵי הָרָפָא לְכָל־תַּחֲלָאִיכִי: הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיִּיכִי הַמַּעֲטָרְכִי
 חֶסֶד וְרַחֲמִים: הַמְשַׁבֵּיעַ בְּטוֹב עֲדִיךְ תַּתְּחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרֶיכִי: עֲשֵׂה
 צְדָקוֹת יְהוָה וּמִשְׁפָּטִים לְכָל־עֲשׂוּקִים: יוֹדִיעַ דְּרָכָיו לְמֹשֶׁה לְבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל עֲלִילוֹתָיו: רַחֲמִים וְחַנּוּן יְהוָה אַרְךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד:
 לֹא־לִנְצַח יָרִיב וְלֹא לְעוֹלָם יִטּוֹר: לֹא כַחֲטָאֵינוּ עָשָׂה לָנוּ וְלֹא
 כְּעֹנֵתֵינוּ גָּמַל עָלֵינוּ: כִּי כַּגִּבֹּה שָׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ גָּבַר חֶסֶדּוֹ
 עַל־יִרְאָיו: כִּרְחֹק מְזוּרַח מִמַּעַרְב הִרְחִיק מִלָּנוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: כִּרְחֹם
 אָב עַל־בָּנִים רַחֵם יְהוָה עַל־יִרְאָיו: כִּי־הוּא יִדַּע יִצְרָנוּ וְזָכוֹר
 כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ: אֲנוֹשׁ כַּחֲצִיר יָמָיו כַּצִּיץ הַשָּׂדֶה כֵּן יִצְיִץ: כִּי רוּחַ
 עֲבָרָה־בֶּן וְאִינָנוּ וְלֹא־יִכִּירָנוּ עוֹד מְקוֹמוֹ: וְחֶסֶד יְהוָה | מֵעוֹלָם
 וְעַד־עוֹלָם עַל־יִרְאָיו וְצְדָקָתוֹ לְבָנֵי בָנִים: לְשֹׁמְרֵי בְרִיתוֹ וְלִזְכָּרֵי
 פְּקֻדָּיו לַעֲשׂוֹתָם: יְהוָה בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כֶּסֶף וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה:
 בָּרַכּוּ יְהוָה מִלְּאֲכָיו גִּבְרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרָו לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל דְּבָרָו: בָּרַכּוּ
 יְהוָה כָּל־צַבָּאָיו מְשָׁרְתָיו עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרַכּוּ יְהוָה | כָּל־מַעֲשָׂיו
 בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמַשְׁלָתוֹ בָּרַכְי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של היום הראשון של חג הסוכות, השיר שהלויים אומרים הוא 'נודע ביהודה' קנ.

ואומרים קנא: למנצח בנגינת מזמור לאסף שיר: נודע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו: ויהי בשלם סכו ומעונתו בציון: שמה שבר רשפי־קשת מגן וחרב ומלחמה סלה: נאור אתה אדיר מהררי־טורף: אשתוללו | אפירי לב נמו שנתם ולא־מצאן כל־אנשי־חיל ידיהם: מגערתך אלהי יעקב נרדם ורכב וסוס: אתה | נורא אתה ומי־יעמד לפניך מאז אפך: משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה: בקום־למשפט אלהים להושיע כל־ענוי־ארץ סלה: כי־חמת אדם תודך שארית חמת תחגר: נדרו ושלמו ליהנה אלהיכם כל־סביביו יובילו ש' למורא: יבצר רוח נגידים נורא למלכי־ארץ:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של יום הראשון של חול המועד סוכות, השיר שהלויים אומרים הוא 'הבו לה' בני אלים' קנב.

באר התמיד

קנ. מסכת סופרים י"ט ב'.

המעם שאומרים פרק זה, נראה מפני שכתוב בו 'ויהי בשלם סכו', מלשון סוכה. וראה גם את השייכות של המשך מזמור זה, עם מה שכתוב בסוף זכריה (פרק יד) מענין חג הסוכות. שזה ההפטרה ליום הראשון של חג הסוכות.

קנא. תהילים ע"ו.

קנב. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י' י"א.

והטעם הוא מפני שהיום תחלת שמחת בית השואבה דהיינו 'כבוד ועוז', ובאותו מזמור 'קול ה' על המים' על שם ניסוך המים קנ"ג.

ואומרים כל המזמור קנ"ד: **מִזְמוֹר לְדָוִד הַבִּי לַיהוָה בְּנֵי אֱלֹהִים הַבִּי לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז: הַבִּי לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוֹו לַיהוָה בְּהִדְרַת־קֹדֶשׁ: קוֹל יְהוָה עַל־הַמָּיִם אֶל־הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה עַל־מַיִם רַבִּים: קוֹל־יְהוָה בַּכָּחַ קוֹל יְהוָה בְּהִדְרָה: קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרָזִים וַיִּשְׁבֵּר יְהוָה אֶת־אֲרָזֵי הַלְּבָנוֹן: וַיִּרְקִידֵם כְּמוֹ־עֵגֶל לְבָנוֹן וַיִּשְׂרֹן כְּמוֹ בֶן־רֶאמָיִם: קוֹל־יְהוָה חֲצֹב לְהַבֹּת אֵשׁ: קוֹל יְהוָה יִתִּיל מִדְּבַר יִתִּיל יְהוָה מִדְּבַר קֹדֶשׁ: קוֹל יְהוָה יַחֲלֹל אֵילֹת וַיַּחֲשֹׁף יַעֲרֹת וּבְהִיכֹלוֹ כָּלֹּא אִמֵּר כְּבוֹד: יְהוָה לִמְבוֹל יֹשֵׁב וַיִּשָּׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם: יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יִבְרַךְ אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:**

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של יום השני של חול המועד סוכות, השיר שהלויים אומרים הוא 'ולרשע אמר אלהים' קנ"ה.

והטעם הוא מפני שכל המזמור דברי כבושין הם לנאספים לעזרה למצות החג ושמחים שמחת החג, ומוכיחם 'מה לך לספר

באר התמיד

קנ"ג. רש"י סוכה נ"ה.

קנ"ד. רש"י סוכה נ"ה. תהילים כ"ט.

קנ"ה. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י' י"א.

חוקי', כלומר, למה לך לבא לבית זה עם שאר עמי אם אינך חוזר בתשובה. ובאותו מזמור כתוב 'זבח לאלהים תודה ושלם לעליון נדריך', על שחג הסוכות זמן בל תאחר הוא לשלש רגלים כסדרם, וסוף המזמור 'זבח תודה יכבדנני ושם דרך אראנו בישע אלהים' קנו.

ואומרים קנו: מזמור לאֲסָף אֵל | אֱלֹהִים יְהוָה דָּבָר וַיִּקְרָא-אֶרֶץ מִמְזֶרַח-שֶׁמֶשׁ עַד-מִבְּאוֹ: מִצִּיּוֹן מְכַלְל־יָפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ: יְבֹא אֱלֹהֵינוּ וְאֶל־יַחֲרֹשׁ אֶשׁ-לִפְנֵינוּ תֹאכֵל וְסִבִּיבָיו נִשְׁעָרָה מֵאֵד: יִקְרָא אֶל־הַשָּׁמַיִם מֵעַל וְאֶל־הָאָרֶץ לְדִין עֲמוֹ: אִסְפוּ־לִי חֲסִידַי כְּרַתִּי בְרִיתִי עַל־יְזֻבַּח: וַיִּגִּדּוּ שָׁמַיִם צְדָקוֹ כִּי־אֱלֹהִים | שֹׁפֵט הוּא סֵלָה: שִׁמְעָה עַמִּי | וְאֲדַבְּרָה יִשְׂרָאֵל וְאֶעֱיֵדָה בְּךָ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ אֲנֹכִי: לֹא עַל־זִבְחֶיךָ אוֹכִיחַךְ וְעוֹלֹתֶיךָ לְנִגְדִי תָמִיד: לֹא־אֶקַּח מִבֵּיתְךָ פָּר מִמְּכֹלֵאתֶיךָ עֲתוּדִים: כִּי־לִי כָל־חֵיתוֹ־יָעַר בְּהֵמוֹת בְּהַר־יִאֲלָף: יִדְעָתִי כָל־עוֹף הָרִים וְזִיו שְׂדֵי עֲמָדַי: אִם־אֶרְעֵב לֹא־אֹמַר לְךָ כִּי־לִי תֵבֵל וּמִלֶּאָה: הָאוֹכֵל בֶּשֶׂר אֲבִירִים וְדָם עֲתוּדִים אֲשַׁתֶּה: זִבַּח לֵאלֹהִים תּוֹדָה וּשְׁלָם לְעֹלִיוֹן נִדְרֶיךָ: וַיִּקְרָאֵנִי בְּיוֹם צָרָה אֲחֻלְצֶנּוּ וְתִכְבְּדֵנִי: וְלִרְשָׁע | אָמַר אֱלֹהִים מַה־לָּךְ לִסְפֹּר חֲקֶי וּתְשֹׂא בְרִיתִי עַל־יָפֶיךָ: וְאַתָּה שְׁנֵאתָ מוֹסֵר וּתְשַׁלֵּךְ דְּבָרִי אַחֲרֶיךָ: אִם־רְאִיתָ גֵּב וּתְרָץ עִמּוֹ וְעַם מְנַאֲפִים חֲלַקְךָ: פֶּיךָ שִׁלַּחַת בְּרָעָה וּלְשׁוֹנְךָ תִּצְמִיד מִרְמָה: תֵּשֵׁב בְּאֲחֶיךָ תִּדְבֹּר בְּכֹן־אִמְךָ תִּתֵּן־דֹּפִי: אֵלֶּה עֲשִׂיתָ | וְהִחֲרַשְׁתִּי דְמִית הַיּוֹת־אֲהִיָּה כְמוֹךָ אוֹכִיחַךְ וְאֶעֱרֹכָה

באר התמיד

קנו. רש"י סוכה נ"ה.

קנו. ברש"י ובמהרש"א (סוכה נה.) משמע לכאן שאומרים כל המזמור. תהילים נ'.

לְעִינֶיךָ: בִּינוּנָא זֹאת שְׁכַתִּי אֱלֹהֵי פֶן-אֶטְרֶף וְאֵין מִצִּיל: זִכַּח
 תּוֹדָה יִכְבְּדֶנְגִי וְשֵׁם דֶּרֶךְ אֲרָאֵנוּ בִּישַׁע אֱלֹהִים:
 ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידיים ורגלים.

במוסף של יום השלישי של חול המועד סוכות, השיר שהלויים
 אומרים הוא 'מי יקום לי עם מרעים' קנח.

והטעם הוא מפני שפרשת 'מי יקום לי' מדברת על הצרות,
 שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי פרס ומלכי יוון ומלכי
 רומי, ואף על פי כן אינם נמנעים מלשמוח שמחת מלכם,
 ומתפללים מי יקום לנו להצילנו מן המרעים האלה, לולי ה'
 עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי, אם אמרתי מטה רגלי וגו',
 שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו, כלומר, אף לפי צרותינו אין
 אנו נמנעים מלבא להשתעשע בתנחומיך קנט.

ואומרים קס: מִי־יָקוּם לִי עִם־מְרַעִים מִי־יִתְיַצֵּב לִי עִם־פְּעָלִי אָנוּ:
 לִוְלִי יִהְיֶה עֲזָרְתָּה לִּי כְּמַעֲטָה | שְׁכָנָה דּוֹמָה נִפְשִׁי: אִם־אֶמְרֹתִי
 מֶטֶה רִגְלִי חֲסֹדֶךָ, יִהְיֶה יִסְעָדָנִי: בְּרַב שְׂרַעְפִּי בְּקִרְבִּי תִנְחַוּמֶיךָ
 יִשְׁעִשְׂעוּ נִפְשִׁי: הִיחַבְּרֶךָ כֶּסֶף הַוֹּת יֵצֵר עֲמָל עָלֶי־חֶק: יְגֹדְדוּ
 עַל־נַפְשִׁי צִדִּיק וְדָם נָקִי יִרְשִׁיעוּ: וַיְהִי יִהְיֶה לִּי לְמִשְׁגָּב וְאֵלֶּהי

באר התמיד

קנח. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י' י"א.

קנט. רש"י סוכה נ"ה.

קס. אומרים רק את הקטע הזה (רש"י סוכה נה.). תהילים צ"ד מ"ז.

לְצֹר מַחְסִי: וַיֵּשֶׁב עֲלֵיהֶם | אֶת־אוֹנָם וּבְרָעָתָם יִצְמִיתֶם יִצְמִיתֶם
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:

במוסף של יום הרביעי של חול המועד פוכות, השיר שהלויים
אומרים הוא 'בינו בוערים בעם' קסא.

והטעם הוא מפני שעכשיו זמן מתנות עניים, שהוא זמן אסוף
זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני. וכשמגיעים הימים האחרונים
של סוכות שהם קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם, קוראים לפניהם
להוכיחם שיעשרו כראוי. ואף על פי שהמעשרות בצנעה, ולא
יאמרו מי רואנו ומי יודענו, לכך אומר 'בינו בוערים בעם'
שאומרים בלבם מי יגיד מעשינו, 'הנוטע און הלא ישמע אם
יוצר עין הלא יביט היוסר גוים הלא יוכיח' וגו' קסב.

ואומרים קסג: בִּינוּ בְּעָרִים בְּעָם וְכִסִּילִים מְתֵי תִשְׁכִּילוּ: הַנֹּטֵעַ אֶזְרָא
הֵלֵא יִשְׁמַע אֶם־יֵצֵר עֵינָהּ הֵלֵא יָבִיט: הַיֹּסֵר גּוֹיִם הֵלֵא יוֹכִיחַ
הַמְלִמֵּד אָדָם דָּעַת: יְהוָה יִדַּע מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי־הִמָּה הַבֵּל: אֲשֶׁר־י
הַגִּבֹּר אֲשֶׁר־תִּסְרְנוּ יֵה וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמַדְנוּ: לְהִשְׁקִיט לֹךְ מִיָּמִי
רָע עַד יִכְרֶה לְרַשָּׁע שְׁחַת: כִּי | לֹא־יִטָּשׁ יְהוָה עַמּוֹ וְיִנְחֲלֵתוֹ לֹא
יַעֲזֹב: כִּי־עַד־צָדֵק יָשׁוּב מִשְׁפָּט וְאַחֲרָיו כָּל־יִשְׂרָאֵלִב:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
בפישוט ידים ורגלים.

✧ באר התמיד ✧

קסא. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י"א.

קסב. רש"י סוכה נ"ה.

קסג. אומרים רק את הקמע הזה (רש"י סוכה נה.). תהילים צ"ד ח'.

במוסף של יום החמישי של חול המועד סוכות, השיר שהלויים אומרים הוא 'הסירותי מסבל שכמו' קסד.

והטעם הוא מפני שהם דברי תנחומים, אם תזכו 'בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה', על המים שנידונים עליהם בחג, לפי מה שאני בוחנך אפסוק לך, על שם שמתפללים על הגשמים וצריכים להם, וכתוב במזמור זה 'אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו' שאשלח לכם ברכה, וסוף המזמור 'ויאכילהו מחלב חטה ומצור דבש אשביעך' קסה.

ואומרים קסו: הַסִּירוֹתִי מִסָּבֵל שְׁכָמוֹ כְּפִיו מִדּוֹד תַּעֲבֹרָנָה: בַּצָּרָה קִרְאתָ וְאַחֲלַצְךָ אֶעֱנֶךָ בְּסֹתֵר רָעַם אֲבַחֲנֶךָ עַל־מִי מְרִיבָה סָלָה: שָׁמַעַ עָמִי וְאַעֲיֶדָה בְּךָ יִשְׂרָאֵל אִם־תִּשְׁמָע־לִי: לֹא־יִהְיֶה בְּךָ אֵל זֶר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֹכֵר: אֲנֹכִי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחֵב־פִּיךָ וְאַמְלֵאֲהוּ: וְלֹא־שָׁמַעַ עָמִי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא־אָבָה לִי: וְאַשְׁלַחְהוּ בְּשָׂרֵירוֹת לְבָם יִלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם: לוֹ עָמִי שָׁמַעַ לִי יִשְׂרָאֵל בְּדַרְכֵי יִהְיוּ: כָּמַעַט אוֹיְבֵיהֶם אֲכַנֶּיַע וְעַל צָרֵיהֶם אֲשִׁיב יָדַי: מִשְׁנֵאֵי יְהוָה יִכְחָשׁוּ־לּוֹ וַיְהִי עֵתָם לְעוֹלָם: וְיִאֲכִילֵהוּ מִחֶלֶב חֹטֶה וּמִצּוֹר דָּבֶשׁ אֲשָׁבִיעֶךָ:

באר התמיד

קסד. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י"א.

קסה. רש"י סוכה נ"ה.

קסו. תהילים פ"א. יתכן שאומרים מתחילת הפרק, ויתכן שאומרים רק מהפסוק 'הסירותי מסבל שכמו' ואילך (עיין ראש השנה ל:).

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של יום השישי של חול המועד פוכות, השיר שהלויים אומרים הוא 'ימוטו כל מוסדי ארץ' קסז.

והטעם הוא מפני שכתוב בפרק זה 'עני ורש הצדיקו' אלו מעשרות. כמו שדרשו חז"ל על פסוק זה, צדק משלך ותן לוקסח. לא ידעו ולא יבינו, ומי שאינו נותן לבו להבין לכך 'בחשכה יתהלכו' זו מיתה, כמו שכתוב קסט ב'ארבעה פרקים תדבר מתרפה וכו', ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה, מפני גזל מתנות עניים. וגורם קללה לעולם ורעבון שימוטו כל אפסי ארץ קע.

ואומרים כל המזמור קעא: מזמור לאסף אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט: עדמתי תשפטו-עול ופני רשעים תשאוסלה: שפטו-דל ויתום עני ורש הצדיקו: פלטו-דל ואביון מיד רשעים הצילו: לא ידעו | ולא יבינו בחשכה יתהלכו ימוטו פל-מוסדי ארץ: אני-אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם: אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפלו: קומה אלהים שפטה הארץ כי-אתה תנחל בכל-הגוים:

❧ באר התמיד ❧

קסז. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י' י"א.

קסח. חולין קל"ד. ועי"ש.

קסט. אבות ה' ט'.

קע. רש"י סוכה נ"ה.

קעא. רש"י סוכה נ"ה. תהילים פ"ב.

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

אם חל שבת באחד מימי חול המועד סוכות, נדחה השיר 'מוטו כל מוסדי ארץ', שהוא האחרון. דהיינו, ששיר שנדחה כי היה שבת, אומרים אותו למחר, ונשאר שלא אומרים את השיר האחרון כלל^{קעב}.

במוסף של שמיני עצרת, השיר שהלויים אומרים הוא 'למנצח על השמינית'^{קעג}.

ואומרים כל המזמור^{קעד}: **לְמַנְצַח עַל־הַשְּׁמִינִית מְזֻמֹּר לְדָוִד:**
הוֹשִׁיעָה יְהוָה כִּי־גֹמֵר חֲסִיד כִּי־פָסוּ אֲמוֹנִים מִבְּנֵי אָדָם: שׁוּא |
יְדַבְּרוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ שִׁפְתַּי חֲלָקוֹת בִּלְבָב וְלֵב יְדַבְּרוּ: יִכְרַת יְהוָה
כָּל־שִׁפְתַי חֲלָקוֹת לְשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדִלוֹת: אֲשֶׁר אָמְרוּ | לְלִשְׁנֵנוּ
נִגְבִּיר שִׁפְתֵינוּ אֲתֵנוּ מִי אֲדֹנָן לָנוּ: מִשָּׁד עֲנִיִּים מֵאַנְקַת אֲבִינָם
עֲתָה אָקוּם יֹאמֶר יְהוָה אֲשִׁית בְּיָשַׁע יִפְתֵּן לוֹ: אֲמַרְוֹת יְהוָה
אֲמַרְוֹת טְהוֹרוֹת כֶּסֶף צָרוּף בַּעֲלִיל לְאַרְץ מְזֻקָּק שְׁבַעֲתִים:

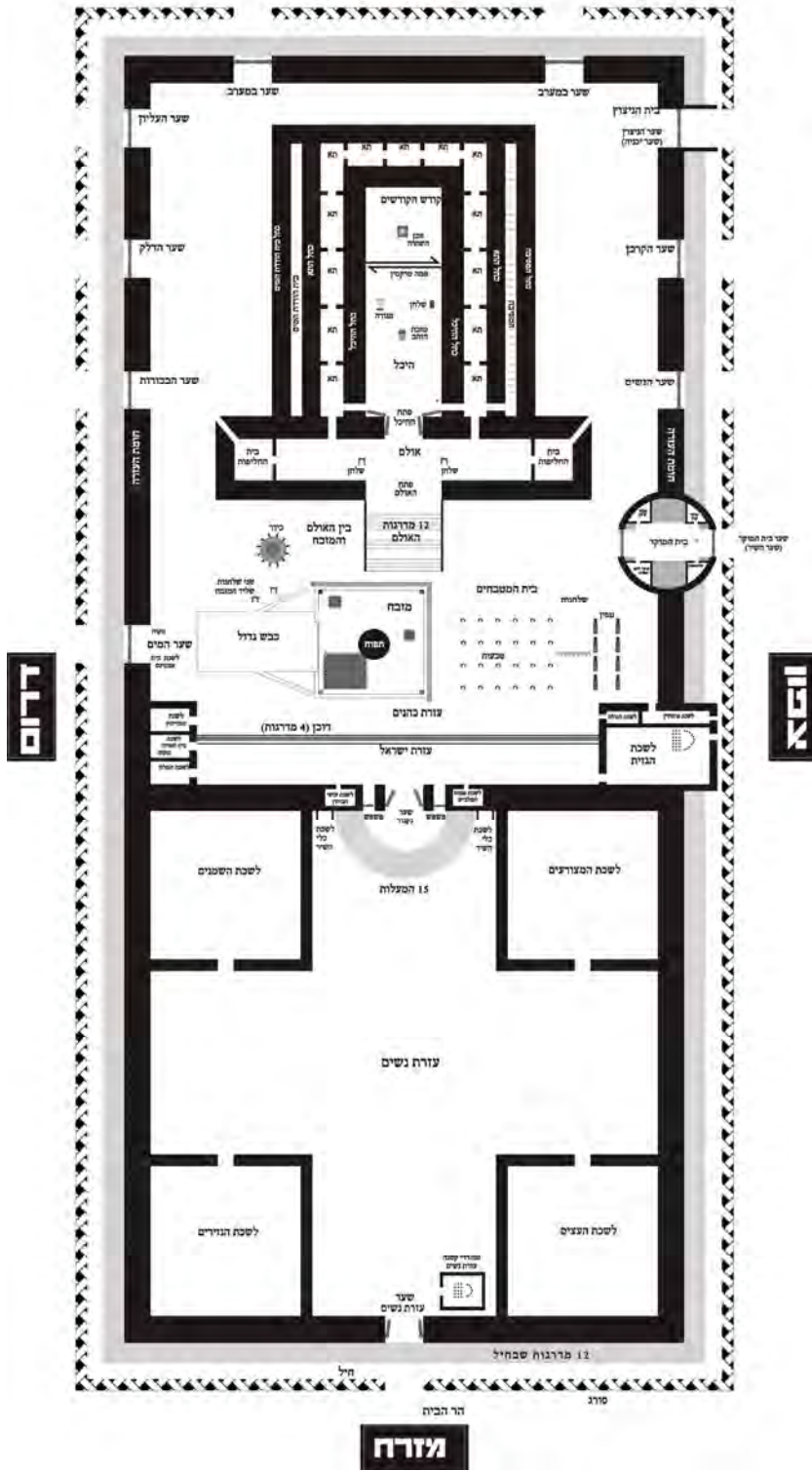
❧ באר התמיד ❧

^{קעב}. סוכה נ"ה. וברש"י. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י' י"א.
^{קעג}. מסכת סופרים י"ט ב'. ונראה שאומרים פרק זה ולא פרק ו' מהתהילים [שמתחיל 'למנצח בנגינות על השמינית'], שהרי במסכת סופרים כתוב שאומרים 'למנצח על השמינית', ולא כתוב תיבת 'בנגינות'. משמע שאומרים פרק י"ב מהתהילים. וכן הוא עפ"י הגר"א.
^{קעד}. תהילים י"ב. הטעם שאומרים פרק זה, נראה משום שהוא 'על השמינית' שזה שמיני עצרת. ועוד מפני שכתוב בו 'אמרות ה' אמרות טהורות' וכו', שזה ענין שמחת תורה.

אֲתָה־יְהוָה תִּשְׁמְרֵם תִּצְרֹנוּ | מִן־הַדּוֹר נוֹ לְעוֹלָם: סְבִיב רְשָׁעִים
 יִתְהַלְכוּן כָּרָם וְלֹאֵת לִבֵּי אָדָם:
 ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידיים ורגלים.

ברוך המקום ברוך הוא, שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, ללמוד את סדר
 עבודת קרבן התמיד בבית המקדש, הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה
 בך. כן נזכה להמשיך ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים. ועינינו
 תראינה מלכותך בציון בקרוב, ונזכה לראות את הבית בבניינו בהר
 הקודש בירושלים, כהנים בעבודתם ולויים בשירם וזמרם וישראל
 במעמדם, בהגלות נגלות כבוד מלכותך עלינו לעיני כל בשר, ועין בעין
 נראה בשוב ה' ציון בקרוב מאוד. במהרה בימינו אמן.

מערב

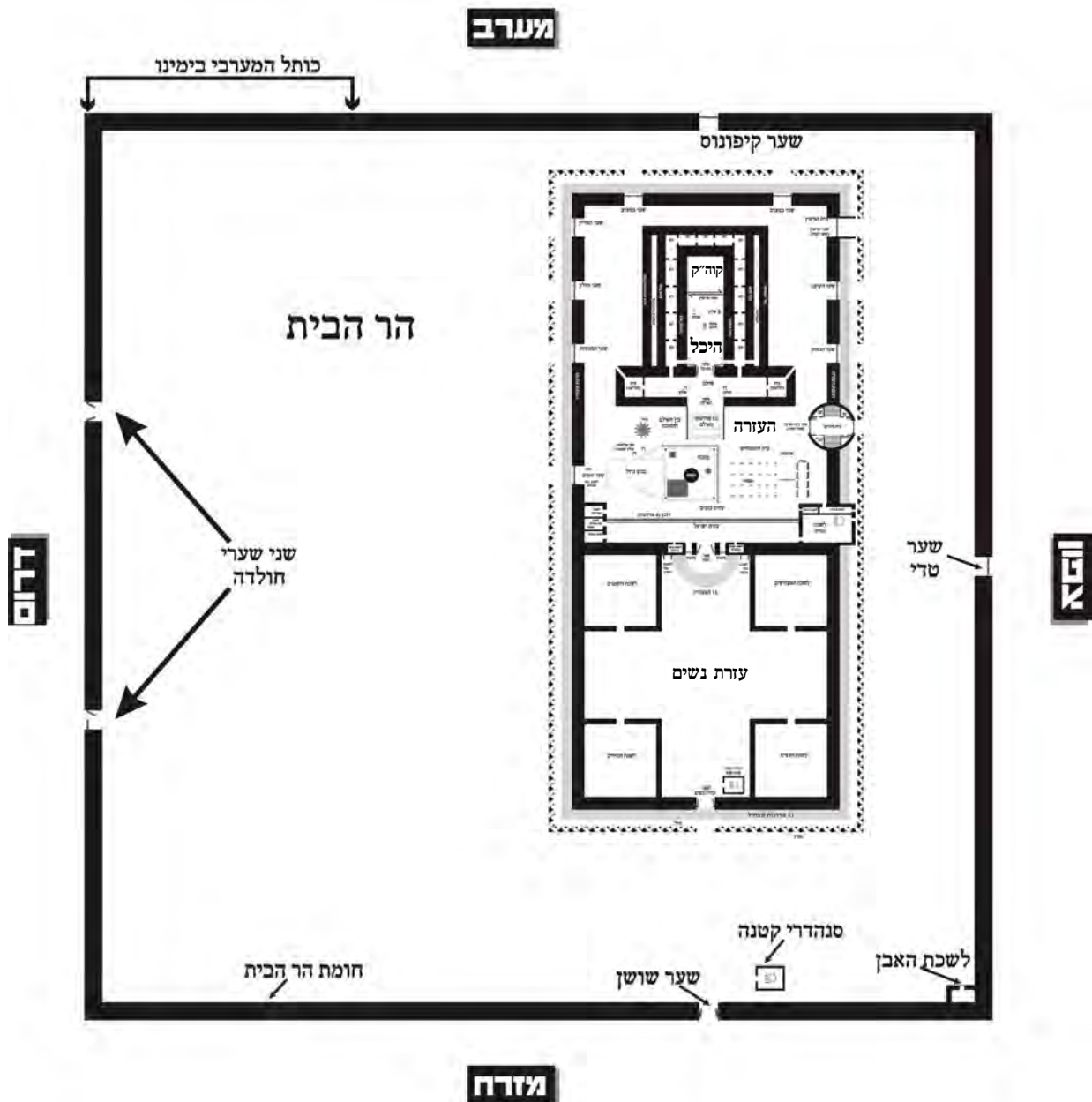

תמיד

מסכת תמיד

חיי

תבח

❖ אוצר התמיד ❖

א. האפוד ואבני השוהם שעל כתפות האפוד (שמות כח ו-יד): וְעָשׂוּ אֶת הָאֶפֶד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר מְעֻשָּׂה חֹשֶׁב: שְׁתֵּי כְתֹפֶת חֲבֵרָת יִהְיֶה לוֹ אֶל שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֹשֶׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו כְּמַעֲשָׂהוּ מִמֶּנּוּ יִהְיֶה זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר: וְלִקְחָתָּ אֶת שְׁתֵּי אֲבָנֵי שֹׁהַם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שֵׁשָׁה מִשְׁמָתָם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֵת שְׁמוֹת הַשָּׁשָׁה הַנּוֹתָרִים עַל הָאֶבֶן הַשְּׁנִית כְּתוּלְדָתָם: מְעֻשָּׂה חֹרֶשׁ אֶבֶן פְּתוּחֵי חֹתָם תִּפְתַּח אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל שְׁמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבְּצוֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם: וְשִׁמְתָּ אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אֲבָנֵי זָכָרֶן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת שְׁמוֹתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל שְׁתֵּי כְתֻפֵּיו לְזָכָרֶן: וְעֲשִׂיתָ מִשְׁבְּצַת זָהָב: וְשְׁתֵּי שָׁרְשָׁרֹת זָהָב טְהוֹר מְגַבְּלֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם מְעֻשָּׂה עֲבַת וְנִתְּתָה אֶת שָׁרְשָׁרֹת הָעֲבֹתָת עַל הַמִּשְׁבְּצָת:

רש"י: ועשו את האפוד. אם באתי לפרש מעשה האפוד והחשן על סדר המקראות, הרי פרושן פרקים פרקים, וישגה הקורא בצרופן, לכך אני כותב מעשיהם כמות שהוא, למען ירוץ הקורא בו, ואחר כך אפרש על סדר המקראות. האפוד עשוי כמין סינר של נשים רוכבות סוסים, וחוגר אותו מאחוריו כנגד לבו למטה מאציליו, רחבו כמדת רוחב גבו של אדם ויותר ומגיע עד עקביו, והחשב מחבר בראשו על פני רחבו מעשה אורג, ומאריך לכאן ולכאן כדי להקיף ולחגור בו, והכתפות מחברות בחשב אחד לימין ואחד לשמאל, מרוחקות זו מזו שעור הבדלת כתפים, מאחורי הכהן לשני קצות רחבו של סינר, וכשזוקפן עומדות לו על שני כתפיו, והן כמין שתי רצועות עשויות ממין האפוד, ארכות כדי שעור לזקפן אצל צוארו מכאן ומכאן, ונקפלות לפניו למטה מכתפיו מעט, ואבני השוהם קבועות בהם, אחת על כתף ימין ואחת על כתף שמאל, והמשבצות נתונות בראשיהם לפני כתפיו, ושתי עבותות הזהב תחובות בשתי טבעות שבחשן בשני קצות רחבו העליון, אחת לימין ואחת לשמאל, ושני ראשי השרשרת [הימנית] תקועין במשבצות לימין, וכן שני ראשי השרשרת השמאלית תקועין במשבצות שבכתף שמאל, נמצא החושן תלוי במשבצות האפוד על לבו מלפניו. ועוד שתי טבעות בשני קצות החשן בתחתיתו וכנגדם שתי טבעות בשתי כתפות האפוד מלמטה בראשו התחתון המחבר בחשב, טבעות החשן אל מול טבעות האפוד שוכבים זה על זה ומרכסן בפתיל תכלת תחוב בטבעות האפוד והחשן, שיהא תחתית החשן דבוק לחשב האפוד ולא יהא נד ונבדל, הולך וחוזר: זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר. חמשת מינים הללו שזורין בכל חוט וחוט היו מרדדין את הזהב כמין טסין דקין וקוצצין פתילים מהם, וטווין אותן חוט של זהב עם ששה חוטים של תכלת, וחוט של זהב עם ששה חוטים של ארגמן, וכן בתולעת שני, וכן בשש, שכל המינין חוטן כפול ששה, וחוט של זהב עם כל אחד ואחד, ואחר כך שזור את כלם כאחד, נמצא חוטן כפול עשרים ושמונה. וכן מפורש במסכת יומא (עב.), ולמד מן המקרא הזה (שמות לט ג) וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים לעשות, את פתילי הזהב, בתוך התכלת ובתוך הארגמן וגו', למדנו שחוט של זהב

❖ אוצר התמיד ❖

שזור עם כל מין ומין: מעשה חשב. כבר פרשתי (שמות כו א) שהוא אריגת שתי קירות שאין צורות שני עבריה דומות זו לזו: שתי כתפות וגו'. הסינר מלמטה, וחשב האפוד היא החגורה וצמודה לו מלמעלה דגמת סינר הנשים, ומגבו של כהן היו מחברות בחשב. שתי חתכות כמין שתי רצועות רחבות, אחת כנגד כל כתף וכתף, וזוקפן על שתי כתפותיו עד שנקפלות לפניו כנגד החזה, ועל ידי חבורן לטבעות החשן נאחזין מלפניו כנגד לבו שאין נופלות, כמו שמפורש בענין, והיו זקופות והולכות כנגד כתפיו, ושתי אבני השהם קבועות בהן, אחת בכל אחת: אל שני קצותיו. אל רחבו של אפוד, שלא היה רחבו אלא כנגד גבו של כהן, וגבהו עד כנגד האצילים שקורין קודי"ש בלע"ז, שנאמר (יחזקאל מד יח) לא יחגרו ביוע, אין חוגרין במקום זיעה, לא למעלה מאציליהם ולא למטה ממתניהם, אלא כנגד אציליהם: וחבר. האפוד עם אותן שתי כתפות האפוד, יחבר אותם במחט למטה בחשב, ולא יארגם עמו, אלא אורגם לבדם ואחר כך מחברם: וחשב אפדתו. וחגור שעל ידו הוא מאפדו ומתקנהו לכהן ומקשטו: אשר עליו. למעלה בשפת הסינר, היא החגורה: כמעשהו. כאריגת הסינר מעשה חושב ומחמשת מינים, כך אריגת החשב מעשה חושב ומחמשת מינים: ממנו יהיה. עמו יהיה ארוג, ולא יארגנו לבד ויחברנו: כתולדתם. כסדר שנלדו ראובן שמעון לוי יהודה דן נפתלי, על האחת, ועל השניה גד אשר יששכר זבולן יוסף בנימין מלא, שכן הוא כתוב במקום תולדתו, עשרים וחמש אותיות בכל אחת ואחת: מעשה חרש אבן. מעשה אמן של אבנים. חרש זה דבוק הוא לתבה שלאחריו, ולפיכך הוא נקוד פתח בסופו, וכן (ישעיה מד יג) חרש עצים נטה קו, חרש של עצים. וכן (ישעיה מד יב) חרש ברזל מעצד, כל אלה דבוקים ופתוחים: פתוחי חתם. כתרגומו כתב מפרש כגלף דעזקא, חרוצות האותיות בתוכן, כמו שחורצין חותמי טבעות שהם לחתום אגרות, כתב נכר ומפרש: על שמות. כמו בשמות: מסבת משבצות. מוקפות האבנים במשבצות זהב, שעושה מושב האבן בזהב כמין גומא למדת האבן ומשקיעה במשבצות, נמצאת המשבצת סובבת את האבן סביב, ומחבר המשבצות בכתפות האפוד: לזכרון. שיראה הקדוש ברוך הוא השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם: ועשית משבצות. מעוט משבצות שתיים, ולא פרש לך עתה בפרשה זו אלא מקצת צרכן, ובפרשת החושן גומר לך פרושן: שרשרת זהב. שלשלאות: מגבלות. לסוף גבול החשן תעשה אותם: מעשה עבות. מעשה קליעת חוטין, ולא מעשה נקבים וכפלים, כאותן שעושין לבורות, אלא כאותן שעושין לערדסקאות, שקורין אינצינשייר"ש בלע"ז: ונתת את שרשרת. של עבותות העשויות מעשה עבות על המשבצות הללו. ולא זה הוא מקום צואת עשיתן של שרשרות, ולא צואת קביעתן, ואין תעשה האמור כאן לשון צווי, ואין ונתתה האמור כאן לשון צווי, אלא לשון עתיד, כי בפרשת החשן חוזר ומצוה על עשיתן ועל קביעתן, ולא נכתב כאן אלא להודיע מקצת צורך המשבצות שצוה לעשות עם האפוד, וכתב לך זאת

❖ אוצר התמיד ❖

לומר לך המשבצות הללו יזקקו לך לכשתעשה שרשרות מגבלות על החשן, תתנם על המשבצות הללו.

ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ט ט-י): ט. האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף. ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים. ויש לו כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לכאן ולכאן שחוגרין אותו בהם והם הנקראין חשב האפוד. והכל ארוג זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש על שמנה ועשרים חוטין כמעשה החושן. ותופר עליו שתי כתיפות כדי שיהיו על כתפות הכהן. וקובע על כל כתף וכתף אבן שוהם מרובע מושקע בבית של זהב. ומפתח על שתי האבנים שמות השבטים. ששה על אבן זו וששה על אבן זו כתולדותם. וכותבין שם יוסף יהוסף. ונמצאו כ"ה אות באבן זו וכ"ה אות באבן זו. וכך היו כתובין: [ציור]. והאבן שכתוב בה ראובן על כתיפו הימנית. והאבן שכתוב בה שמעון על כתיפו השמאלית. ועושה בכל כתף שתי טבעות אחת מלמעלה בראש הכתף ואחת מלמטה לכתף למעלה מן החשב. ונותן שתי עבותות זהב בשתי טבעות שלמעלה והם הנקראים שרשרות.

י. ואחר כך מכניס קצות העבותות של חושן בטבעות של מעלה בכתפות האפוד. ומכניס שני פתילי התכלת שבשולי החושן בשתי הטבעות של מעלה מחשב האפוד. ומורידין את השרשרות שבטבעות כתפות האפוד עד טבעות החושן העליונות כדי שידבקו זה בזה (שמות כח כח) 'ולא יזח החושן מעל האפוד'. וכל המזיח חושן מעל האפוד ומפרק חיבורן דרך קלקול לוקה.

ב. המעיל והפעמונים והרמונים שבשולי המעיל (שמות כח לא-לה): וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֶפֹּד כָּלִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה פִּי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֶׁפָּה יִהְיֶה לְפָנָיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֲרָג כָּפִי תַּחְרָא יִהְיֶה לוֹ לֹא יִקְרַע: וְעָשִׂיתָ עַל שׁוּלְיוֹ רִמְזֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפְעָמָי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: פְּעָמָן זָהָב וְרִמּוֹן פְּעָמָן זָהָב וְרִמּוֹן עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב: וְהָיָה עַל אַהֲרֹן לְשָׂרֵת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבָאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי יְהוָה וּבִצְאתוֹ וְלֹא יָמוּת:

רש"י: את מעיל האפוד. שהאפוד נתון עליו לחגורה: כליל תכלת. כלו תכלת, שאין מין אחר מעורב בו: והיה פי ראשו. פי המעיל שבגבהו הוא פתיחת בית הצואר: בתוכו. כתרמו כפיל לגויה, כפול לתוכו להיות לו לשפה כפילתו, והיה מעשה אורג ולא במחט: כפי תחרא. למדנו שהשריונים שלהם כפול לתוכן: לא יקרע. כדי שלא יקרע, והקורע עובר בלאו, שזה ממנין לאוין שבתורה, וכן (שמות כח כח) 'ולא יזח החשן', וכן (שמות כה טו) 'לא יסורו ממנו', הנאמר בבדי הארון: רמוני. עגולים וחלולים היו כמין רמונים העשויים כביצת תרנגולת: ופעמוני זהב. זגין עם ענבלין שבתוכם: בתוכם סביב. ביניהם סביב, בין שני רמונים

❖ אוצר התמיד ❖

פעמון אחד דבוק ותלוי בשולי המעיל: פעמון זהב ורמון פעמון זהב ורמון. אצלו: ולא ימות. מכלל לאו אתה שומע הן, אם יהיו לו לא יתחייב מיתה, הא אם יכנס מחסר אחד מן הבגדים הללו חייב מיתה בידי שמים.

ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ט ג-ד): ג. המעיל כולו תכלת. וחוטיו כפולין שנים עשר ופיו ארוג בתחילת אריגתו. ואין לו בית יד. אלא נחלק לשתי כנפים מסוף הגרון עד למטה כדרך כל המעילים ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון בלבד. והקורע פי המעיל לוקה שנאמר (שמות כח לב) 'לא יקרע' והוא הדין לכל בגדי כהונה שהקורען דרך השחתה לוקה.

ד. ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין משלשתן שזור שמונה לפי שנאמר בשוליו (שמות לט כד) 'משור' נמצאו חוטי השולים ארבעה ועשרים ועושה אותן כמין רמונים שלא פתחו פיהן ותולה אותן במעיל. ומביא שנים ושבעים זוגים ובהם שנים ושבעים ענבולים הכל זהב ותולה בו ששה ושלשים בשולי כנף זה וששה ושלשים בשולי כנף זה. והזוג עם הענבול התלוי בין שניהם כאחד נקרא פעמון עד שיהיו שוליו משני צדדיו (שמות לט כו) 'פעמון ורמון פעמון ורמון'.

ג. כל ברכה בבית המקדש אומרים בנוסח 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' (תענית טז: רמב"ם הלכות תענית ד טו. ועוד).

וז"ל הגמרא בסוטה (מ:): ובמקדש ברכה אחת כו': וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש תנו רבנן מניין שאין עונין אמן במקדש שנא' (נחמיה ט ה) קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם, ומנין שעל כל ברכה וברכה תהלה שנאמר (נחמיה ט ה) [ויברכו שם כבודך] ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה. ע"כ.

ברש"י: וכל כך למה. שבמקדש אומר את שלשתן ברכה אחת: שאין עונין אמן במקדש. ואין כאן במה להפסיק: קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם. בספר עזרא כתיב שכל ברכה שהיו ממברכין במקדש כך היו ממברכין ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם למגן אברהם וכן למחיה המתים: ויברכו שם כבודך. ושאר העם יענו בשכמל"ו שהעם עונין להלל ולהודות.

ברמב"ם (הלכות ברכת כהנים יד ט-י): כיצד ברכת כהנים במקדש. הכהנים עולין לדוכן אחר שישלימו הכהנים עבודת תמיד של שחר. ומגביהין ידיהם למעלה על גבי ראשיהן ואצבעותיהן פשוטות. חוץ מכהן גדול שאין מגביה ידיו למעלה מן הציץ. ואחד מקרא אותן

❖ אוצר התמיד ❖

מלה מלה כדרך שעושין בגבולין עד שישלימו שלשה הפסוקים. ואין העם עונין אחר כל פסוק אלא עושין אותה במקדש ברכה אחת. וכששלימו כל העם עונים ברוך יי' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם.

ואומר את השם ככתבו והוא השם הנהגה מיו"ד ה"א וא"ו ה"א. וזה הוא השם המפורש האמור בכל מקום. ובמדינה אומרים אותו בכינויו והוא באלף דל"ת. שאין מזכירין את השם ככתבו אלא במקדש בלבד. ומשמת שמעון הצדיק פסקו הכהנים מלברך בשם המפורש אפילו במקדש כדי שלא ילמוד אותו אדם שאינו חשוב ושאינו הגון. ולא היו חכמים הראשונים מלמדין שם זה לתלמידיהם ובניהם ההגונים אלא פעם אחת לשבע שנים. כל זה גדולה לשמו הנכבד והנורא. ע"כ.

וז"ל הגמרא בתענית (טז.): במה דברים אמורים בגבולין אבל במקדש אינו כן לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר (נחמיה ט ה) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרן תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך ה' אלהי ישראל זוכר הנשכחות והם עונים אחריו בשכמל"ו וחזן הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית ואית דאמרי כדתניא אומר לפני עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרין בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן על הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר

❖ אוצר התמיד ❖

הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה והם מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את הברכות כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

וז"ל רש"י (שם): בד"א. דהן עונין אחריו אמן בגבולין: אבל במקדש. אומר אותו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את אברהם הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונים אחריו בשכמל"ו וכן בכל ברכות שבמקדש: לפי שאין עונין אמן במקדש. כדיליף לקמן מקרא: מניין שאין עונין אמן במקדש. דכתיב בתפלת עזרא בבית שני קומו וברכו את ה' אלהיכם והיינו ברוך ה' אלהי ישראל כו': ויברכו שם כבודך. היינו שעונין אחריו בשכמל"ו כך הוא הפסוק ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: ה"ג יכול על כל הברכות כולן תהלה אחת ת"ל על כל ברכה על כל ברכה תן לו תהלה: חזן הכנסת. לא אותו זקן ניהו וחזור חזן הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין. תחלה הוא אומר להן הריעו בני אהרן וכשתוקעין תחלה הוא אומר להן תקעו בני אהרן כו': וכך הנהיג. כל מנהג זה רבי חלפתא בצפורי: לא היו נוהגין כך. שיהו עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא עונין אמן בגבולין: ואית דאמרי כדתני' כו'. כלומר ואיכא דמתני הכי: וכן הנהיג. מנהג זה אמקדש קאי.

וז"ל הרמב"ם (הלכות תענית ד טו-יז): כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים היו מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין כסדר הזה. וכשמגיע שליח צבור לומר מי שענה את אברהם אומר ברוך אתה ה' אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' גואל ישראל. והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו. וחזור המתפלל ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך תוקעין הכהנים ומריעין ותוקעין. וכן בברכה השנייה לזו שהיא ראשונה מן השש שמוסיף חותם בה ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. והן עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר להן הריעו בני אהרן הריעו. וחזור שליח צבור ואומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך מריעין ותוקעין ומריעין. וכן על כל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור כל שבע הברכות. ונמצאו הכהנים פעם תוקעין ומריעין ותוקעין. ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם תוקעין בחצוצרות ובשופר כאחת כמו שאמרנו.

❖ אוצר התמיד ❖

ד. בכל יום בברכת כהנים בבית המקדש, אומרים הכהנים את השם הנכבד והנורא ככתבו. ביום הכיפורים אומר הכהן גדול בבית המקדש את השם הנכבד והנורא ככתבו (רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים ב ו).

בענין השם המפורש שאומר הכהן גדול ביום הכיפורים, נעתיק מספר הקדוש 'ברית מנוחה'. ולפני כן נעתיק מה שאמר האריז"ל על הספה"ק הזה (הקדמה לשער ההקדמות) וז"ל: וספר הנקרא ברית מנוחה הוא אמיתי וחברו חכם גדול בתורה ובחכמה ונאמן רוח וכיסה את דבריו בעומק ונעשה עפ"י נשמת צדיק א' קדמון שנגלה אליו אליהו ז"ל ולמדו. ע"כ.

וז"ל הספה"ק ברית מנוחה (ניקוד השביעי): לכן הבן בזה הניקוד ותראה חכמה מפוארה עד מאוד, כי דע לך שהשם שהיה זוכר הכהן גדול ביה"כ כולו היה נקוד בתנועות קטנות כמו שתראה עכשיו, היה זוכר את השם בנחת עד מאוד, וכאשר היה מנענע אות ראשונה היה מנענע אותה בגבורה והיה מוליך ומביא למזרח ולצפון ולדרום ולמערב (נ"א דרך שתי וערב) נענע חזק מאוד אין חקר, וכאשר היה זוכר אות הב' היה מקרב כל המאורות אשה אל אחותה בגבורה גדולה מאוד, וכאשר היה זוכר אות הג' היה זוכר אותו במרוצה כדי שלא תתגבר מדת הגבורה וישחית העולם, וכאשר היה זוכר אות הד' היה זוכר אותה במרוצה כדי שלא תתגבר המנוחה וגם לא יהיה גבורה יתירה בעולם כדי שלא יצא העולם ממנהגו. ואני אפרש הניקוד שהיה זוכר כהן גדול ביום הכפורים ואל תמסרהו לכל אדם כי הוא עיקר גדול והוא ניקוד הו' ובו תראה חכמה לאין סוף ויחוד שלם כי כולו הוא בתנועות קטנות כמו שתראה, וכאשר הכהן היה זוכר את השם הלוי מביאו בשירותיו לפי הנענוע שלו, וכאשר הלוי היה מביאו בדרך הזאת היתה התפלה מקובלת מיד ונשמעה לפי גודל הפעולה הגדולה והממשלה של שם זה. ועתה היה מעיין ותראה החכמה גדולה מאוד כי האמת לשעה שכהן גדול היה בא להיכל קודש הקדשים והקטורת בידו והוא לבוש בגדים טהורים והמצנפת בראש והאבנט במתניו וצורתו כצורת הכהן שלמעלה נקרא שמו מיכאל וזוהר פניו כחשמל והבל פיו כשרפים ולשונו כחרב חדה והיה נכנס להיכל, וכאשר היה רואה את הארון שהענן מכסה עליו היה אומר רבון כל העולמים סלח לנו את חטאתי ואת חטאת אנשי ביתי ואת חטאת בני ישראל, ואחר זה היה שומע דבור שהיה אומר פלוני בני ברכני (עי' ברכות ז). באותה שעה היה יודע הכהן שהיתה שעת רצון ואז היה מנענע את בגדיו והיה קולן של פעמונים נשמעין חוצה והיו ישראל יודעין שהגיע עת רצון והיה אז הכהן זוכר את השם ככתבו יהו"ה עם ניקודו והיה מכוין בו בנחת ובהשקט והיו רועשים סיפי ההיכל, והיה ההיכל מתמלא זוהר עליון והכהן בתוך הזוהר פותח ואומר רבון כל העולמים יהי רצון מלפניך שתהא שנה זו שנת ברכה והצלחה וכו', והכהנים העומדים

❖ אוצר התמיד ❖

סביבות החצר כאשר היו שומעין את השם היו נופלים על פניהם ואומרים בשכמל"ו, והיה הכ"ג מתחנן לפני אדוניו בזוכרו את השם היה מעלה את היו"ד למעלה והיה מתפשט אותה בגבורה ובקול רנה, וכן לכל האותיות כאשר אמרתי. ומה היה נכבד כ"ג בצאתו בשלום מן הקודש כי זיו השכינה כדמיון עטרה היה בראשו של כ"ג עד הגיעו לביתו, וכראות העם את הזיו הנורא על ראשו של הכ"ג היו עומדים באימה וביראה כורעים ומשתחווים ואומרים אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו, והכהן כשהיה יוצא לא היה חוזר אחוריו לארון פן יהיה נענש מיד אלא היה יוצא אור אחד מבית קדש הקדשים מבין בדי ארון כדמיון ברק והיה מתבק לכהן והיה מוציאו לפי שעה כדי שלא יחזור אחוריו לארון ששם השכינה, ומי היה יכול לדבר החכמה שהיה משיג בעת ראותו השכינה ובהשיגו השגה אין קץ ואין דמיון לחכמה הגדולה שהיה משיג ששם היה רואה את השרשים שמהן נשתרגו כל המדות הן סודות מוסדות עולם והבניינים הגדולים, והיה רואה הרכבת השרשים כיצד נרכבו בשורש אחד הוא שורש אילן החיים, והיה רואה עץ החיים והיה רואה הענפים והיה רואה כיסוי הענפים כמה הם מכסים השורש, והיה רואה פרי הענפים אבל לא היה אוכל ולא היה יודע איזה פרי מתוק ואיזה פרי מר, והיה משיג ג' מאורות האלו בהרכבתם אלו עם אלו כמו שאמרתי למעלה, ובצאתו בשלום מן הקודש היה מוסר חכמתו לבנו אם היה ראוי להיות כ"ג או לכהן אחר אם יהיה ראוי כמו כן להיות כ"ג שכאשר יכנס לקדש הקדשים שיהיה בקי בידיעת המאורות ושלא יכשל בו וכל ישראל עמו. וכן היו עושים הכהנים בקדש הקדשים היה חקוק השם באותיותיו ובניקודו בשער הארון, וכאשר היה רואה הכהן ששער הארון היה מלא זוהר לבן היה שמח מאד, ואם היה רואה אדום לא היה סימן טוב לישראל ולא לכהן, וכראות הכהן האדום הזה היה מתאמץ ואומר רבון העולמים שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך, והיה אומר ומרבה בקשות ותחנונים לפני הקב"ה, והיתה קו אחת נקשרת במעיל הכהן של משי לבן והיתה אותו הקו נקשרת החוצה כמו כן בעזרה והיה כ"ג מנענע הקו והיה רומז שיציעקו בני ישראל אל ה' וישובו אליו בכל לבבם, וכראות הכהנים והעם שהכהן מנענע הקו היו צועקים מיד בנפש מרה ושואלים רחמים מלפני הקב"ה ומיד האדום חוזר ללבן והכ"ג מנענע הפעמונים מרוב השמחה, והנה אמרתי לך קצת חוקות המקדש כשהיה הכהן נכנס אל קדש הקדשים. ע"כ.

בהקדמת הספה"ק ברית מנוחה כתוב וז"ל: צריך כל איש לנהוג עצמו שישמש בזה השם (נ"א הספר) ביראת חטא ובענוה, הראשונה אהבה, השנייה פעולות החמדה, השלישית היראה, ואשרי אדם שחננו בוראו שכל ודעה להבין סוד השם הגדול הזה שכל החכמים אנשי השם אשר האירו תורתנו שמשו בו בזה השם הגדול, והיו מוסרין אותו זה לזה חדר בחדר בסוד גדול ובכוונה שלימה פה אל פה, ואלה שמות ראשי הדורות שבשם הזה היו משתמשים וכאשר תראה גדולת האנשים ההם וכיצד היו פועלים בכבוד ראש לדברים

❖ אוצר התמיד ❖

הצריכים. הראשון שמש בו אדם ימים רבים לדעת חכמה ושכל, ומסרו לשת. ושת עשה עליו ספרים לאין חקר לרוב חכמתו וסדר כל סדורי המרכבה על תבונת השם הזה. ושת מסרו לאנוש, ויצא מן הדרך והטעה את בני דורו. ומשם החלו אנשי דור המבול לצאת מן הדרך ולהתפשט בונות מפני שהיו רואים הרכבת הכוחות ברוב התאוה, ואומרים כך כמו שאלו מתאווים להרכיב אלו באלו כך נעשה אנחנו. ואנוש מסרו לירד ונתחכם בו מאד. וירד מסרו למתושלח, וחנוך אביו של מתושלח לא רצה למוסרו לו מפני שהיה מתיירא שיוציאוהו לכף חובה. ומתושלח מסרו ללמך ולמך לנח. ונח לשם בנו, ושם קבע עליו מדרשות והוציא החכמה לאורה והחזיר רבים לאמונה הטובה ומלך בכל נשיאי הארץ וכל נשיאי העמים היו מגישים (נ"א מביטים) אל שולחנו. ושם מסרו לעבר בנו. ועבר מסרו לאברהם ואברהם הוסיף בו חכמה ודעה ומסרו לבנו ליצחק ויצחק מסרו ליעקב. ויעקב מסרו לבניו, וללוי העיקר נתן, ולוי מסרו לעמרם ועמרם מסרו למשה ומשה עלה בו למעלה שעלה לחכמה נפלאה מאד. ומשה מסרו לאהרן ואהרן לנדב ואביהוא בניו והעמיקו לידע הדבר ונענשו כמו שמורה בתורה. ונשארה הקבלה ביד פנחס וזה העמיק לדעת מכל אשר היו לפניו. ופנחס מסרו ליהושע ואע"פ שיהושע למד ממשה מזה לקח הסוד הגדול הזה. ויהושע מסרו לכלב. וכלב מסרו לעתניאל בן אחיו והוא נתגבר מאד וזהו שכתוב וילכדה עתניאל בן קנז. ועתניאל מסרו לאהוד. ואהוד לבניו וכולם נענשו. ומסרו למכיר בן יאיר ומכיר לעלי. ועלי לשמואל, ושמואל העמיק בו לדעת למעלה כמו משה מדה במדה וסדר כמה משמרות. ושמואל מסרו לשאול, ולא ידע לפעול בו ונענש. ושאול מסרו לדוד ודוד לכלאב בנו. וכלאב לשלמה אחיו, ובו נתחכם יותר מכל אשר היו לפניו שנאמר ויחכם מכל האדם. ושלמה מסרו לבניהו, ובניהו גנזו בבית גנזיו בגנזי בית המקדש ובאו מלכי יהודה החכמים והוציאוהו משם. ויש אומרים ששלמה מסרו לעמוס ועמוס לישיעיהו וישיעיהו לצפניה וצפניה לירמיה וירמיה לברוך וברוך לעזרא ובית דינו, ועזרא ובית דינו היו חכמים ונבונים כמניין ק"ך צדיקים ראשי בני ישראל עומדים בפרץ. ועזרא ובית דינו מסרוהו לשמעיה ואבטליון, אלו היה בני סנחריב מלך אשור אשר באו לחסות תחת כנפי השכינה וכשראו חכמים שהיו ראויים לשם זה מסרוהו להם. ושמעיה ואבטליון מסרוהו להלל ושמאי, והלל זה היה נעריה מבני דוד מזרע המלוכה שנמצא בדברי הימים (א' ג כג). והלל ושמאי מסרוהו ליונתן בן עוזיאל ולרבי יוחנן בן זכאי, ולא (נ"א ואלו) ירדו לעומקם כפי השגתם. ואלו מסרוהו לר' אליעזר הגדול ורבי אליעזר הגדול מסרוהו לר' עקיבא ור' עקיבא לר' יהודה הנשיא עד שבא ליד רבי שמעון. ומימות רבי שמעון עמד צפון וסתום זולתי חכמים אחרים שהשיגו בו מעט והכירו כפי שכלם כגון הגאונים ז"ל שהעמיקו לדעת בסודות הקב"ה כפי חכמת הזמן וכפי חכמת הדור. וכאשר עלה במחשבה לפני הקב"ה לברוא העולם הזה בזה השם נטה קו והעמיד הר המוריה על מדותיו ההר חמד אלהים לשבתו והעמיד השלחן לצפון אשר בה כל מיני מאכל וברא גלגלים משבחים שמו וברא מלאכים עושים רצונו, ובזה השם העמיד

❖ אוצר התמיד ❖

העולם על מעמדו ותלו ובנו ההיכל למושב בחלונות האורה מאירין אותו אין קץ ואין תכלית, ומזה השם נשרשו עמודי השכל וכותלי החכמה וחלונות האורה ומזה השם נתמלא ההיכל זוהר מאיר, הוא אלהינו ואנחנו עבדיו ואין מי שיקרב אליו לראות גאון תפארתו זולתי שלשה שסימנם זה שמ"י לעלם והם שמועאל (נ"א שמעואל בלא יו"ד וכן בכל הספר הם כך שני הפוכים אע"פ שלא נכתב וזה הראשון סימן לכולם) מטטרון יהואל. שלשה מלאכים הללו מגלים סודות השם הזה לנבראים כדי להודיע הודו וגאון מעוזו. והוא שורש תורתנו עיקר אמונתנו מקום המנוחה מודיע בראשונה יחוד הקב"ה ובריתו עם ישראל ומודיע ממשלתו עם ישראל ובריתו עמהם ונקרא שמו ע"ש סוד חכמתו ספר ברית המנוחה אשרי אדם עוז לו בו לידע מסלותיו ומהלכיו הליכות אלי מלכי בקדש ונפלאותיו. וע"כ דברתי (נ"א זכרתי החכמים אשר שמשו בו). ע"כ.

עוד כתוב וז"ל (ניקוד החמישי): ובהתגברם לעלות א' מימינו וא' משמאלו נשמעה שירתם משני כנפים האלו מהמזרח ועד המערב כמ"ש, מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וגו' (ישעיה כד טז), וזו היא השירה כאשר היא יוצאה מבין הכנפים מגעת עד מקום אור המציאות הנעלם אשר הוא סבת הסבות, ובהגיעה שם נתאמצה יותר והתחילה לחזור חלילה אל הט"ו מעלות השיר, וכן היה במקדש היה הלוי עולה במדריגה ראשונה והיה מרנן מכוין רנת הגלגל הראשון לנקודים ידועים, וכאשר היו שומעין צבא גלגל ראשון שירתם היו מחרידים (נ"א מתחרדים) מאד מאד, והיה הכהן מקטיר קטורת בהיכל והיה הלוי עולה במדריגה השנייה והיה מרנן ברנת גלגל שני, וכן עד גלגל העשירי, כשהיה הלוי במדריגה העשירית היה עולה מעלה מעלה, והיה זוכר את השם באותיותיו ובניקודו זה שאני אומר עכשיו, והשיר שהיה מרנן הלוי כשהיה עומד בראש המעלות היה מזכיר את השם אהי"ה בנענועו (נ"א בתנועת נורא), ואם הקרבן היה של איש רשע והיה דומה לצדיק והיה עושה חטאתיו בסתר ולא היה מביא קרבן על אלו החטאות אז העשן לא היה עולה כי אם בעקלקלות והיה אומר הכהן ללוי הרף ירך מן השיר. וזה המאור המביט למעלה מי יוכל לדבר גבורתו וזיוו והדרו והוא למקומות ידועים עולה אין (נ"א מן) מקום למקום וכו'.

ה. בספה"ק נהר שלום (דף מז). כתוב וז"ל: ז"ל מהרח"ו זלה"ה. גם מצאתי בכ"י מורי זלה"ה. וכו'. שם י"ב הוא זה מגולגל ומצורף ומנוקד ומוטעם בנשימותיו השלש בכתובה מרובעת יְהִי יְהִי יְהִי יְהִי יְהִי בשכמל"ו עכ"מ.

ובמקום אחר מצאתי וז"ל שם ב"ן י"ב כו' ואין מוסרין אותו דע כי שם ב"ן י"ב הוא שם זה יאאההדינההי שהם י"ב אותיות, והנקודות הוא שהצניעום מפני הפריצים שלא ישתמשו בו.

❖ אוצר התמיד ❖

וכשהוא צדיק שם אהי"ה מסייעו במחשבתו, ושם הוי"ה בדיבורו, ושם אדנ"י במעשיהו. עכ"מ.

ו. בוזהר הקדוש (בראשית מז.) וז"ל: ותא חזי בהאי חגא עבדין נסוף המים. נביע דחסד באיגון שתין מששת ימי בראשית, וכולהו שבועה יומין עלאין מקבלין מאיגון מים חיים דנפקין מירושלים עלאה טמירא. ובאן אתר רמזו לאיגון מים חיים, באיגון שיתין. וחסידים וצדיקים חדאן בהאי הלולא, בגין דרמיזא למהוא טיבו דומין קודשא בריך הוא למעבד כד יעבד קודשא בריך הוא סאיבו מארעא דיתחתון איגון מים חיים טהורים באיגון שיתין, בההוא מזבח עלאה ההוא ים האחרון. ואיגון תלתא לוגין מים י"ח בצים לקבל צדיק דאקרי ח"י העולמים, ועל ידיה מים נחתין באיגון שיתין.

תרגום: ובא ראח, בחג הזה עושים נסוף המים, שפע של חסד באותם שיתים מששת ימי בראשית, וכל שבועת הימים העליונים מקבלים מאותם מים חיים שיוצאים מירושלים העליונה הטמירה. ובאיזה מקום רמזו על אותם מים חיים, באותם שיתין, וחסידים וצדיקים שמתים בהלולא הזה, משום שרומז לאותו הטוב שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות כשיעביר הקדוש ברוך הוא את הטמאה מן הארץ, שירדו אותם מים טהורים באותם השיתין באותו מזבח עליון, ים האחרון, והם שלשה לגים מים, שמונה עשרה ביצים, כנגד צדיק שנקרא חי העולמים, ועל ידו המים יורדים באותם שיתין.

ותא חזי הלל הזקן כד הוה חדי בהאי הלולא אמר אם אני כאן הכל כאן. ואם אין אני כאן מי כאן. הוא רמז ואמר אי שכינתא דאקרי אני שרייא כאן. הכל כאן ההוא אתרא דאקרי כל דאתי לאודווגא בה. ואם אין אני כאן מי כאן. דהא לא חשיבא טיבו שלימא בגין דשכינתא לא שרייא בארעא קדישא. אבל כד ישתלמו איגון פרים כדן כתיב (ישעיה יב) ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה. מאן איגון. שית מעייני דאיגון מריקין בהאי ישועה וכדן עלמא כוליה בחדוה בגין דנפקא שכינתא מבין ההוא סאיבו דשאר צמין, בגין כך (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם.

תרגום: ובא וראה, כשהלל הזקן היה שמת בהלולא הזה, אמר, אם אני כאן הכל כאן, ואם אין אני כאן מי כאן. היה רמז ואמר, אם שכינה שנקראת אני שורה כאן הכל כאן, אותו מקום שנקרא כל שבה להזדוג בה. ואם אין אני כאן מי כאן, שהרי לא חשוב טוב שלם, משום ששכינה לא שורה בארץ הקדושה. אבל כשישתלמו אותם פרים, אז כתוב (ישעיה יב) ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה. מי הם. ששה מעינות שמריקים בישועה הזאת, ואז

❖ אוצר התמיד ❖

העולם כלו בחדוה, משום ששכינה יוצאת מתוך אותה טמאת שאר העמים, משום כך (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם. ע"כ.

בשער מאמרי רשב"י (על זוהר בראשית): עוד אפשר לי לומר, כי נחלין מלמעלה למטה ומקורין מלמטה למעלה, בסוד המקור הנובע מלמטה למעלה בסוד מיין נוקבין ומיין דכורין, ואלו הן השיתין שנבראו מששת ימי בראשית, שהם סוד מיין נוקבין ו"ק מלמטה למעלה, וזמ"ש דמנהון נפיק כולא דמנהון אתעבידו שית מקורין ונחלין לאעלא גו ימא רבה, כי כולם נכנסו בה אלו זכרי' ואלו נקבו', והיינו בראשית מהכא אתבריא, כי בראשית משמשת לשתיים אם לו' בראשית, ואם לומר שבחכמה נבראו הנקראת ראשית, וכולן לצור' המלכות כד"א ה' בחכמה יסד ארץ, ואפשר שזהו שאמר למעלה כי חכמה דעלמא קיימא עלה, כי היא החכמה שבז"א שעליה עומדת ומתקיימת המלכות הנקראת עלמא כנודע, והיא ימא רבא, וכמו שכתבנו שה' בחכמה יסד ארץ, ואלו היסודות הם שית מקורי' ונחלין הנכנסין בה מיין דכורין ומיין נוקבין כדפרישית.

במאור עינים (השמטות אחרי): והנה יש מים עליונים ומים תחתונים והתחתונים בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא רוצה לומר התענוגים שנפלו למטה רוצים להתעלות ולהתקרב מן החושך אל האור ולכן הכהן גדול היה מקריב החביתין מחציתה בבוקר ומחציתה בערב הם שני חצאי פלגי מים שנתחלקו חציים בבוקר הם מים עליונים שהם באור וחציים בערב שהוא חושך והוא היה מקריב אותם לה' וכל אדם יש בו בחי' זו שיזכה להעלות מדריגות התחתונות למהוי קדם מלכא וזהו חביתי כהן גדול וכשיעלה אותם אז יהיה שפע מלמעלה למטה להשפיע עליהם ניסוך המים העליונים שירדו לשיתין שנבראו מששת ימי בראשית ולכן בחג היו מושכין אמים הם מים העליונים כדי שיעלו המים התחתונים ואז ניתוסף תענוג למעלה וזהו ונסכין למוספין שגורם הוספת תענוג ויובן.

בפרי צדיק (סוכות אות כא): איתא בזוהר הקדוש (ח"ג רנט.) על פסוק מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה דא ס"מ כל מה דאית ליה באהבה דישאל למהוי ליה חולקא באינן מים דרשימין בחג בוז יבוזו סימנא דאינן מים בוז, והיינו מצות ניסוך המים דחג. בשני נרשם מ' בששי ה' ונסכיה בשביעי מ' הרי מים והמכוון אם יתן איש את כל הון ביתו, היינו כי מים מרמזים על השפעה ומים רבים, היינו

❖ אוצר התמיד ❖

כח הקליפה וס"מ הוא גם כן להשפיע כמו שנאמר ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על גנוזי המלך ומלך סתם הוא מלך מלכי המלכים, היינו שאמר המן שיש לו כח לפזר את כל הון ביתו לצדקה שנקראים חונן דלים. ועם כל זה לא יוכלו לכבות את האהבה של ישראל בבחינת ניסוך המים שלהם הרשומים בכו"ז, והיינו כי כל כח הנדיבות השפעה שלהם אינה בפנימיות הלב רק לעורר קטרוג על ישראל חסד לאומים חטאת מה שאין כן ישראל שהמה מנסכים ג' לוגין מים על רמז זה שגם ההשפעה והנדיבות מעט מכריע את המון מים רבים שלהם שנקראים מים הזדונים מה שאין כן בחינת המים של ישראל המה בשמחה בפנימיות נקודת הלב כמו שנאמר ושאבתם מים בששון.

ולכן הם רשומים בימים הללו ביום ב' שהוא נגד בחינת יצחק שהיה נימול לשמונה תחלה, והיינו מגזעא ושרשא דישראל שהפנימיות לבו דבוק בהשם יתברך באהבה רבה ולזה איכא מאן דאמר שזכירות גשמים מתחיל מיום הזה וביחוד הרמז מבורר יותר ביום הששי שנאמר מפורש ונסכי' המשמעות על שני ניסוכין ולזה איכא מאן דאמר שרק מיום הזה מתחיל הזכרת גשמים. והיינו כי בחינת יוסף הצדיק הוא מברר יותר ועמך כולם צדיקים ששום נפש מישראל איך שיהיה לא ידח ממנו נדח כי כולם מקושרים בהשרש בפנימיות.

וגם בזוהר הקדוש מרמז בשיעור ניסוך ג' לוגין מים שהמה ח"י בצים נגד בחינת צדיק ח"י עלמין. וניסוך המים במזבח היה יורד לשיתין המחוללים עד התהום ושיתין המה מששת ימי בראשית כאמרם ז"ל על פסוק בראשית ברא שית. וגם אמרו ז"ל שבביל ישראל שנקראו ראשית. וזהו היסוד שעליו נשתת העולם. ועל ידי ניסוך הג' לוגין מים המרמז על הקיבוץ המאור הפנימי של האהבה בנקודת הלב של האדם נתחבר עד התהום שהמה מעיינות החכמה כדאיתא בזוהר הקדוש (ח"א קיז.) על פסוק ביום הזה נפתחו מעיינות תהום רבה אתפתחו מבויעין דחכמתא לתתא, והיינו שעל ידי זה שמגיעים עד התהום נפתחו מעיינות החכמה של הארת הפנימיות בכח התורה בכלל כוללות נפשות ישראל כרמז הפסוק ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה כדאיתא שם בזוהר הקדוש מאן אינון שית מעייני דאינון מריקין באי ישועה, והיינו התחברות בחינת צדיק וצדק יסוד ומלכות כשמנסכין ח"י בצים מים על בחינת תהום רבה שהוא חכמה תתאה בחינת מלכות. ועל ידי זה נפתחו מבויעא דחכמתא לתתא בכלל נפשות ישראל. ע"כ.

במאור ושמש (האזינו) וז"ל: אמר רבי יוחנן שיתין מששת ימי בראשית נבראו (סוכה מט.). יש לרמוז על פי מאמר חז"ל (ברכות נו ע"ב) שבת אחד מששים בעולם הבא. והנה ענין העונג הרוחנית הזה הוא כפי ההכנה שעושה בשבוע כולה, שאם האדם מכין עצמו בששת ימי

❖ אוצר התמיד ❖

השבוע לקשר עצמו לשורשו ולהדבק בבוראו ואינו מטריד שכלו בעניני העולם הגשמי, אז נקל לו לטעום העונג הרוחנית שהוא השתעשעות עונג מציאות אלהותו יתברך ואור קדושתו שמתגלה בשבת קודש. מה שאין כן באדם מוטריד בששת ימים של השבוע בהבלי העולם קשה לו להשיג העונג ההוא בשבת. וזהו רמזו חז"ל שיתין פירוש החלק אחד מששים שאדם טועם בשבת מעין עולם הבא מנועם אור אלהותו יתברך מששת ימי בראשית נבראו, שעל ידי ששת ימי המעשה שהאדם מכין עצמו לקראת אלהיו הוא משיג העונג ההוא, וקל להבין. ע"כ.

ז. חצוצרות: וידבר יהוה אל משה לאמר: עשה לך שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אתם והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות: ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד: ואם באחת ותקעו ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל: ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החנים קדמה: ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החנים תימנה תרועה: ותקעו למסעיהם: ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו: ובגוי אהרן הכהנים: ותקעו בחצוצרות והיו לכם לחקת עולם לדורותיכם: וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצוצרות ונוכרתם לפני יהוה אלהיכם ונושעתם מאיביכם: וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשכם ותקעתם בחצוצרות על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יהוה אלהיכם:

ברש"י: עשה לך. שיהיו תוקעין לפניך כמלך, כמו שנאמר (דברים לג ה) ויהי בישרון מלך: עשה לך. משלך: (עשה לך. אתה עושה ומשתמש בהם ולא אחר): למקרא העדה. כשתרצה לדבר עם הסנהדרין ושאר העם ותקראם לאסף אליך, תקראם על ידי חצוצרות: ולמסע את המחנות. בשעת סלוק מסעות תתקעו בהם לסימן, נמצאת אתה אומר על פי שלשה היו נוסעים, על פי הקדוש ברוך הוא ועל פי משה ועל פי חצוצרות: מקשה. מהעשת תעשה בהקשת הקרנס: ותקעו בהן. בשתייהן והוא סימן למקרא העדה, שנאמר ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד: ואם באחת ותקעו. הוא סימן למקרא הנשיאים, שנאמר ונועדו אליך הנשיאים. ואף הן יעידתן אל פתח אהל מועד. ומגזרה שוה הוא בא בספרי: ותקעתם תרועה. סימן מסע המחנות תקיעה תרועה ותקיעה, כך הוא נדרש בספרי מן המקראות היתרים: ובהקהיל את הקהל וגו'. לפי שהוא אומר והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות מה מקרא העדה, תוקע בשני כהנים ובשתייהן, שנאמר ותקעו בהן וגו', אף מסע המחנות בשתייהן, יכול מה מסע המחנות תוקע ומריע ותוקע אף מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע, ומעתה אין חלוק בין מקרא העדה למסע את המחנות תלמוד לומר ובהקהיל את הקהל וגו', למד שאין תרועה למקרא העדה והוא הדין לנשיאים. הרי סימן לשלשתם, מקרא

❖ אוצר התמיד ❖

העדה בשתים, ושל נשיאים באחת, וזו וזו אין בהם תרועה, ומסע המחנות בשתים על ידי תרועה ותקיעה: ובני אהרן יתקעו. במקראות ובמסעות הללו: על עלתיכם. בקרבן צבור הכתוב מדבר: אני ה' אלהיכם. מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות, שנאמר ותקעתם הרי שופרות, לזכרון הרי זכרונות, אני ה' אלהיכם זה מלכיות וכו'. ע"כ.

ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ג ה): בימי המועדות כולם ובראשי חדשים היו הכהנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן והלויים אומרים שירה שנאמר (במדבר י י') 'וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות'. החצוצרה היתה נעשית מן עשת של כסף. עשה אותה מן הגרוטאות של כסף כשירה. משאר מיני מתכות פסולה. והחלילין שהיו מנגנים בהן היה אבוב שלהן של קנה. מפני שקולו ערב ולא היה מחלק אלא באבוב יחידי מפני שהוא מחלק יפה.

ח. בתפארת ישראל וז"ל: והא דקאמר מזמור שיר לעתיד לבוא, אין רצונו לומר שהלויים אמרו כן רק התנא נקט הטעם שיאמרו זה המזמור, משום דבכל הנך דלעיל, בכל מזמור מפורש בו עניינו של יום, ולהכי אמרוהו ביום ההוא, אבל במזמור שיר ליום השבת, לא נזכר בהמזמור שום דבר מעניין של שבת, ויש לכאורה לתמוה למה התייחד מזמור זה ליום השבת, לכן מפרש התנא טעמו של דבר, דאינו כשיר של שאר הימים שהן כולן על העבר, רק זה שיר לעתיד לבוא, דמדהוא יום מנוחה מטרדת עסקים שבחיי הזמניים, לכן אחר היקף ימי הבריא, נאות לו לאדם להתבונן ולשורר חסדי ה' על ג' מיני עתיד שהן לעומות מגמת פני כל אדם, והם (א) מזמור שיר לעתיד לבוא, על מה שעתידי לבוא על האדם בעה"ז, כי לא כלו רחמיו ית', (ב) מזמור שיר ליום שכולו שבת, הוא חיי עולם הבא אחר פרידת הנפש מהגוף, כי גם אז יחסה האדם בסתר כנפי רחמיו ית', (ג) מזמור שיר גם לעתיד הג' שנועד לאדם, בעת שיהיה מנוחה לחיי העולמים, דהיינו לאחר שיחרב העולם בסוף אלף הששי, אשר אז ינוחו כל חיי העולמים כולם אלף שנה, עד שיחזור הקדוש ברוך הוא לבנות אח"כ העולם מחדש, וכל אלו הג' מיני תקוה לעתיד לטובה, כלולים במזמור הזה, למעין בכל דבריו היטב, [עי' בר"ה (דל"א א'), ובדרוש אור החיים שחברנו בס"ד בסוף סדר נזיקין, אולם למען לבאר העניין יפה, איך במזמור הזה כלולים דברי שיר על ג' מיני עתיד שזכרנו, ראינו להביא פי' המזמור הזה כפי הנראה לנו], אמר מזמור שיר ליום השבת, בו נאה לשורר, ולומר [בבית המקדש], טוב להודות לה', רצה לומר כי זה היום שאין אנחנו טרודים בו בעסקי הזמנים, טוב ונאות להודות בו לה' אם הטיב לנו בזמן העבר, אולם גם הוא נאות לומר לשמך עליין, אם שחה לעפר נפשינו על ידי צער ויגון שעברו על ראשינו, נחיה שוב שמחה בלבנו ע"י זמר [כענין קחו לי מנגן], לעורר בטחון

❖ אוצר התמיד ❖

בלבינו על העתיד הזמני, אף שלא נבין איך על ידי הצרה בעצמה יבוא ישועה לנו, ואיך הכל הוא לטובתינו, ואפילו הכי שמך עליון הוא, ונעלה בפעולותינו מכל מחשבות אנושי ושתהפוך הכל בכחך לטובתינו, להגיד בבוקר חסדך, דכשיאר לנו אור ההצלחה, נאמר כי בחסדך עוד יגדל בזמן העתיד יותר ויותר, כאור בוקר הולך ואור, ואמונתך בלילות, שגם אם ייסרתנו ה' אבינו בצרות חשיכות כלילות, נגיד לכל, כי טמונים אמונתך ואהבתך לנו בהם, וכאשר ייסר איש את בנו הוא, ונברך על הרעה מעין הטובה שיתגלגל לנו בו, ואם גם נעלמה ממנו, וזאת ההגדה מחסדיך הרבים, נלווה עלי עשור ועלי נבל ועלי הגיון בכנור, רצה לומר בג' כוחותינו בפה, להגיד אמרי שיר, במעשה אצבעותינו על כלי זמר עשור ונבל, ובמחשבה, על ידי הגיון לב שנהגה בכנור, בכולם נתעורר לאהבתו יתברך על טובתו עלינו והזכיר נבל וכנור, דנבל מתריו עבים וגסים, ועל ידי זה קולו עב, ולכן מנבל על ידי קולו כל מיני זמר שיזמרו עמו מדאין קולו נעים, משא"כ כנור מיתריו דקים, ולכן קולו נעים [ובשלטי גבורים (פ"ח) כתב שיש נעימות בקול נבל, ובמח"כ ליתא, דהרי בשלהי מסכת קינין מוכח שרק כנור נעשה קוויי מבמ"ע שהן הדקין, והנבל קוויי נעשו מהמעיים שהן גסין ועבים, מזה מסתבר שעי"ז אין קולו נעים, ורצה לומר הכא על הנעים והבלתי נעים אהלל יה], כי שמחתני ה' בפעלך [פעולה היא בכל מקום דבר הנפעל בשלימות], ורצה לומר דכאשר אביט א"ע סביב בעולם כולו שגמרתו היום בפעליך, ואראה בו גם כן כמה צדדים בהירים, אבל גם צדדים כהויים, כיום ולילה, קיץ וחורף, סמי מות וסמי חיים, וכולם לטובת העולם, כמ"ש בתורתו של ר"מ וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, כי טוב מות, שגם המות שבבריאה הוא טוב בכללות, וכשאסתכל בכל אלה, יתרומם שמחה בלבי שכ"כ במעשה ידיך ארנן [מעשה הוא בכל מקום מעשה יחידית, עד שבכל פעולה יש הרבה מעשים], רצה לומר במעשה ידיך האחודיים אשר תעשה אתי, אם גם בהם אראה יום ולילה וכו', על כולם לא די שאשמח בפנימיותי, אלא גם ארנן עליהם, בידעי כי כולם רק לטובתי הם, דמן הכלל אשפוט על הפרט, וממקריות העולם כולו, על מעשה יחידית שלי, וממה שקרה לי בעבר, אשפוט על העתיד, כי לא עזבתני ולא תעזבני אלהי ישעי, עד כאן דבר המשורר האלהי מהעתיד הזמני אשר ישורר עליו בתודה וקול זמרה, ומעתה ישורר גם על העתיד שבעוה"ב יום שכולו שבת, בהפרד הנשמה מהגוף, אמר מה גדלו מעשיך ה' בעולם הזה, אשר מאוד אתמה ואשמח בהם בראותי שאתה הופך בו חושך לאור, ומר למתוק, ורע לטוב, ככל מעשיך האחודיים אשר אראה בעיני, אבל מאוד עמקו מחשבתך עוד עלינו, בחסד אשר תחשוב עוד לעשות עמנו בעוה"ב והם הדברים שלא יוכל שום חי לראותם, איש בער הוא החוטא על ידי גודל תשוקתו ורדפו אחר תאותיו הבהמיות, והוא נבער מדעת, וכל חייו כבעיר ובהמה הוא, לא ידע לא ירצה לידע דבר מזה, וכסיל הוא החוטא, בבטחוננו על התחכמותו בענייני תורה משמים, והשגחת ה' על פעולותינו ומקריותינו, והשארית הנפש לשכר ועונש, ואולם הוא באשר שלא יוכל להשיג ג' עקרים

❖ אוצר התמיד ❖

הללו שהרי הם הם המסבבים הצלחת האדם בעולם העתידי, לכן מכחיש וכופר הכל ועובר על מצות התורה ביד רמה בכסליות שלו, ולא יבין את זאת, לא ירצה להבין דבר מזה, ורצה לומר שלשניהן להבער ולהכסיל, יש עוד דבר א' אשר לפתח חטאת רובץ ואורב להם לפתותם לרדת שחת, ומהו הדבר שלא ידע זה ולא יבין זה, בפרוח רשעים כמו עשב, רצה לומר כשרואה זה החוטא ע"י תאותיו פורח ומתחזק כחו על ידי תענוגיו בעולם הזה, כמו עשב פרא הגדל בשדה בורה, ויציצו כל פועלי און, רצה לומר וכ"כ כשרואה החוטא על ידי חכמת מה שלו, שהכבוד המדומה שלו בהתחכמותו יציץ ביופי כמו הציצים ופרחים אשר באחו, לא ידעו ולא יבינו כי אלו הם סיבה אמיתית להשמדם עדי עד בעולם הבא, וזהו שלא ירצה זה לידע אותו, וזה לא ירצה להבין אותו, ואם תמצי לומר על כל פנים בעולם העתה יש להם רווח לחטוא ולמרוד בכך, ליתא, כי ואתה מרום לעולם ה', דאפי' בעולם העתה לעולם אינן בטוחים בטובם, וכח ירך רם וחזק עליהם תמיד, כי הנה אויבך ה' הם, וכי תפקוד עונם במה יעיוזו נגד גבורתך ה', כי הנה אויבך יאבדו, ועד כמה בטוחים לחטוא, הנה המות עומד להם אחר הדלת והמוזזה ולפתח חטאת רובץ, ויתפרדו כל פועלי און, והרי בסוף כל סוף יתפרדו כל חלקי הווייתם בעולם הבא, ואינם, ושם ותרם כראם קרני, שם בעולם הבא ירום ונישא הקרן שלי שלא אכלתיו בעולם הזה, ויתחזק כחי באופן אחר יותר ממה שנתחזק זה החוטא שנתעוור בבולמס תאותו, כאן בעולם החלום, גם בלותי בשמן רענן, רצה לומר כי גם בבלוי המדומה שלי דהיינו המות שיפגשני אז ככל אדם, אחשוב כי יתחלף הווייתי על ידי המיתה, להיות בעולם הבא כמו אילן זית שמן רענן, דהיינו כמו העץ זית אשר יזקין יותר משאר אילנות, וגם בזקנתו ינוב בהוד ירקרק תמיד, כ"כ יתחזק ויתיפה על ידי המיתה הווייתי יותר מבתחלה בעולם הזה, עד כאן דיבר המשורר מהעתיד שבעולם הבא, ומעתה ישורר גם כן על העתיד הסופי בעת שיהיה מנוחה לחיי העולמים, דהיינו אחר שיחרב העולם העתיי ויחזור ויבנה ויתכונן מחדש, אמר, עוד יש ענין א' בעתיד, אשר השתמשתי להשיגו יפה, בב' כלים היותר יקרים שיש לי, והם הראייה, והשמיעה, הראייה במה שאראה לפני, והשמיעה במה שאשמע שיבוא עוד, ותבט עיני בשורי רצה לומר לצורך אמונה דבר זה הנני מביט היטב בשעדיין הנני בין שורות הבנ"א, ועל ידי ראייה זו בקמים עלי מרעים תשמענה אזני, רצה לומר ועל ידי זה אפי' בעניינים אשר יקומו עלי מרעים להכחיש מה שלא יראו, אני לא אפן אליהם, אלא תשמענה אזני היטב, ולמלמדי הטיתי אזני, להאמין באמונה שלימה במה שנמסר לנו על זה מדור דור, ומה אראה ומה אשמע, הנה ראיתי צדיק כתמר יפרח, דמה תמר זה אינו עושה פרחים ופירות רק אחר זמן מרובה (כמו שכתבו הטבעיים דכל מיני דקל כך טבע) כך הצדיק במורגל טובתו היותר גדולה תתגלגל לו רק לבסוף, זה תבט עיני במורגל מאד גם בעולם הזה, ודנתי ממה שאני רואה, לחזק האמונה במה שאשמע שיבוא בעתיד, כי כארו בלבנון ישגה, שלא תאמר, מה תמר כשנכרת אין גזעו מחליף, אף הצדיק כן, דאחר סוף אלף הששי כשיכרת הוא

❖ אוצר התמיד ❖

והעולם כולו, לא יהיה גזעו מחליף חס ושלו, לכן נאמר ארז שגם כשיכרתוהו, יונקתו ממנו תצא, ויתעבה ויתחזק יותר ויותר מבתחלה (כתענית כ"ה ב'), כך הצדיק יתגדל ויתחזק אז יותר בהוד אלהי ברוחנית, ועתה עושה המשורר סכום מכל הג' עניינים שזכר, ואומר (א) שתולים בבית ה', דהיינו בענין העתיד הסופי, דהיינו העולם והבית ה' החדש שיבנה, שם יהיו הצדיקים שתולים מחדש, (ב) ובחצרות אלהינו הוא העתיד שאחר פרידת הנפש מהגוף, שהוא כמו חצר לפני בית עולם התחייה, שם יפרחו, שיעשו פירות מעשיהן בסוף, (ג) עוד ינובון בשיבה, דבעתיד הזמני אף גם שירע להם עכשיו ייטיב להם בסוף, דשנים בצרכי הגוף, ורעננים יהיו, גם בהוד ויופי, וכל זה אמרתי להגיד כי ישר ה' צורי ואיך יקפח שכר הצדיקים ח"ו, ולא עולתה בו לראות ח"ו יסוריהם על מגן ולא יצילם, לכן מזמור שיר ליום השבת, שנשורר בו אחר הקפת ימי הבריאה, על כל ג' העתידות שיבואו עוד, ונגילה ונשמחה בו.

סדר הקהל

שיתקיים

במוצאי יום טוב ראשון של חג הסוכות

במוצאי שנת השמיטה

בבית המקדש

עם מלך המשיח

יתקיים בעזרה"ת בשנים הבעל"ט

(תשע"ו) ✧ תשפ"ג ✧ תש"צ ✧ תשצ"ז ✧ וכו'

מצוות הקהל

דברים פרק ל"א פסוקים י"א-י"ג

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ | שִׁבְעַת שָׁנִים בְּמַעַד שָׁנָה
הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסְּכּוֹת: בָּבוֹא כָּל־יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת אֶת־פָּנַי יְהוָה
אֲלֵהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד
כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּאַזְנוֹתָם: הַקְהֵל אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף
וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלִמְעַן יִלְמְדוּ וַיֵּרְאוּ
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:
וּבְנִיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלִמְדוּ לִירְאֶה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

הלכות הקהל

רמב"ם הלכות חגיגה פרק ג'

א. מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת. שנאמר (דברים לא י) 'מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסכות' (דברים לא יא) 'בבוא כל ישראל לראות' וגו' (דברים לא יב) 'הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך' וגו':

ב. כל הפטור מן הראייה פטור ממצות הקהל חוץ מן הנשים והטף והערל. אבל הטמא פטור ממצות הקהל שנאמר (דברים לא יא) 'בבוא כל ישראל' וזה אינו ראוי לביאה. והדבר ברור שהטומטום והאנדרוגינוס חייבין שהרי הנשים חייבות:

ג. אימתי היו קורין. במוצאי יום טוב הראשון של חג הסכות שהוא תחילת ימי חולו של מועד של שנה שמינית. והמלך הוא שיקרא באזניהם. ובעזרת הנשים היו קורין. וקורא כשהוא יושב ואם קרא מעומד הרי זה משובת. מהיכן הוא קורא מתחילת חומש אלה הדברים עד סוף פרשת 'שמע' ומדלג ל'והיה אם שמוע' וגו' (דברים יא ג) ומדלג ל'עשר תעשר' (דברים יד כב) וקורא מ'עשר תעשר' על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד (דברים כח סט) 'מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב' ופוסק:

ד. כיצד הוא קורא תוקעין בחצוצרות בכל ירושלים כדי להקהיל את העם. ומביאין בימה גדולה ושל עץ היתה ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים והמלך עולה ויושב עליה כדי שישמעו קריאתו וכל ישראל העולים לחג מתקבצין

סביביו. וחזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן וסגן לכהן גדול וכהן גדול למלך כדי להדרו ברוב בני אדם. והמלך מקבלו כשהוא עומד ואם רצה ישב ופותח ורואה ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת. וקורא הפרשיות שאמרנו עד שהוא גומר וגולל ומברך לאחריה כדרך שמברכין בבתי כנסיות ומוסיף שבע ברכות ואלו הן. רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו' מודים אנחנו לך וכו'. אתה בחרתנו מכל העמים וכו'. עד מקדש ישראל והזמנים כדרך שמברכין בתפלה. הרי שלש ברכות כמטבען. רביעית מתפלל על המקדש שיעמוד וחיותם בה בא"י השוכן בציון. חמישית מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם וחיותם בה הבוחר בישראל. ששית מתפלל על הכהנים שירצה האל עבודתם וחיותם בה בא"י מקדש הכהנים. שביעית מתחנן ומתפלל בה כפי מה שהוא יכול וחיותם בה הושע ה' את עמך ישראל שעמך צריכין להושע בא"י שומע תפלה:

ה. הקריאה והברכות בלשון הקדש. שנאמר (דברים לא יא) 'תקרא את התורה הזאת' בלשונה אע"פ שיש שם לוועזות:

ו. וגרים שאינן מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שידועים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתרה. ומי שאינו יכול לשמוע מכוין לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה. שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל:

ז. יום הקהל שחל להיות בשבת מאחרין אותו לאחר השבת. מפני תקיעת החצוצרות והתחינות שאינן דוחין את השבת:

סדר מצוות הקהל

במוצאי יום טוב הראשון של חג הסוכות במוצאי שנת השמיטה הוא ההקהל, כמו שכתוב בתורה, 'מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות בבוא כל ישראל לראות וגו', 'הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך' וגו'.

הכהנים תוקעין בחצוצרות בכל ירושלים כדי להקהיל את העם.

כל ישראל, אנשים ונשים וטף, נקהלים ובאים לבית המקדש.

מביאין בימה גדולה של עץ ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים בבית המקדש.

חזן הכנסת נוטל את הספר תורה,

ונותן את הספר תורה לראש הכנסת,

וראש הכנסת נותן את הספר תורה לסגן,

והסגן נותן את הספר תורה לכהן גדול,

והכהן גדול נותן את הספר תורה למלך המשיח.

המלך המשיח מקבל את הספר תורה כשהוא עומד, ואם רוצה יכול להתיישב.

המלך פותח את הספר תורה, ומביט במקום שהולך לקרוא,
ומברך:

המלך: בָּרְכוּ אֶת יְהוָה הַמְּבָרֵךְ:
והקהל עונים: בָּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:
והמלך חוזר: בָּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

והמלך מברך:

“בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן
הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים

א. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ו, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם', ועונים אחר כך בשכמל"ו.

וז"ל הגמרא בתענית (טז:): במה דברים אמורים בנבולין אבל במקדש אינו כן לפי שאין עונין אמן במקדש ומניין שאין עונין אמן במקדש שנאמר (נחמיה ט ה) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרן תקעו וחזר ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הוזה ברוך ה' אלהי ישראל וזכר הנשכחות והם עונים אחריו בשכמל"ו וחזן הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני

אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית ואית דאמרי כדתניא אומר לפניו עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרן בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומניין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן על הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחזור ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה והם מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את הברכות כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

וז"ל רש"י (שם): בד"א. דהן עונין אחריו אמן בגבולין: אבל במקדש. אומר אותו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את אברהם הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונים אחריו בשכמל"ו וכן בכל ברכות שבמקדש: לפי שאין עונין אמן במקדש. כדילף לקמן מקרא: מניין שאין עונין אמן במקדש. דכתיב בתפלת עזרא בבית שני קומו וברכו את ה' אלהיכם והיינו ברוך ה' אלהי ישראל כו': ויברכו שם כבודך. היינו שעונין אחריו בשכמל"ו כך הוא הפסוק ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: ה"ג יכול על כל הברכות כולן תהלה אחת ת"ל על כל ברכה על כל ברכה תן לו תהלה: חזן הכנסת. לא אותו זקן ניהו וחזר חזן הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין. תחלה הוא אומר להן הריעו בני אהרן וכשתוקעין תחלה הוא אומר להן תקעו בני אהרן כו': וכך הנהיג. כל מנהג זה רבי חלפתא בצפורי: לא היו נוהגין כך. שיהו עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא עונין אמן בגבולין: ואית דאמרי כדתני' כו'. כלומר ואיכא דמתני הכי: וכן הנהיג. מנהג זה אמקדש קאי.

וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ נֹתֵן הַתּוֹרָה:

השומעים עונים:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וקורא המלך בתחילה, מהתחלת חומש דברים עד סוף פרשת
'שמע':

דברים פרק א'

ו"ל הרמב"ם (הלכות תענית ד טו-יז): כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים היו מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין בסדר הזה. וכשמגיע שליח צבור לומר מי שענה את אברהם אומר ברוך אתה ה' אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' גואל ישראל. והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו. וחוזר המתפלל ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך תוקעין הכהנים ומריעין ותוקעין. וכן בברכה השנייה לזו שהיא ראשונה מן השש שמוסיף חותם בה ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. והן עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר להן הריעו בני אהרן הריעו. וחוזר שליח צבור ואומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך מריעין ותוקעין ומריעין. וכן על כל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור כל שבע הברכות. ונמצאו הכהנים פעם תוקעין ומריעין ותוקעין. ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם תוקעין בחצוצרות ובשופר כאחת כמו שאמרנו.

א אלה הדברים אשר דבר משה אל־כל־ישראל בעבר
 הירדן במדבר בערבה מול סוף בין־פארן ובין־תפל ולבן
 ונצרת ודי זהב: ב אחד עשר יום מחלב דרך הר־שעיר
 עד קדש ברנע: ג ויהי בארבעים שנה בעשתי־עשר חדש
 באחד לחדש דבר משה אל־בני ישראל ככל אשר צוה
 יהוה אתו אלהם: ד אחרי הפתו את סיחן מלך האמרי
 אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר־יושב
 בעשתרת באדרעי: ה בעבר הירדן בארץ מואב הואיל
 משה באר את־התורה הזאת לאמר: ו יהוה אלהינו דבר
 אלינו בחרב לאמר רב־לכם שבת בהר הזה: ז פנו וסעו
 לכם ובאו הר האמרי ואל־כל־שכניו בערבה בהר
 ובשפלה ובנגב ובתוף הים ארץ הפנעני והלבנון
 עד־הנהר הגדל גהר־פרת: ח ראה נתתי לפניכם
 את־הארץ באו ורשו את־הארץ אשר נשבע יהוה
 לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם
 אחריהם: ט ואמר אלכם בעת ההוא לאמר לא־אוכל
 לבדי שאת אתכם: י יהוה אלהיכם הרבה אתכם והנכם
 היום ככוכבי השמים לרב: יא יהוה אלהי אבותכם יסף
 עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם:
 יב איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם: יג הבו לכם
 אנשים חכמים וגבנים וידעים לשבטיכם ואשימם
 בראשיכם: יד ותענו אתי ותאמרו טוב־הדבר אשר־דברת
 לעשות: טו ואקח את־ראשי שבטיכם אנשים חכמים

וַיִּדְעִים וְאַתֶּן אוֹתָם רָאשִׁים עָלֵיכֶם שָׂרֵי אֱלֹפִים וְשָׂרֵי
מֵאוֹת וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרֹת וְשֹׁטְרִים לְשִׁבְטֵיכֶם: ^{טז}
וְאַצִּיָּה אֶת־שִׁפְטֵיכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר שִׁמְעֵ בֵּין־אֲחֵיכֶם
וּשְׁפֹטֵתֶם צֶדֶק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ: ^{יז} לֹא־תִכְּדוּ
פָּנִים בַּמִּשְׁפָּט פֶּקֶטָן כְּגֹדֶל תִּשְׁמָעוּן לֹא תִגְדּוּ מִפְּנֵי־אִישׁ
כִּי הַמִּשְׁפָּט לְאֱלֹהִים הוּא וְהַדְּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם
תִּקְרְבוּן אֵלַי וּשְׁמַעְתִּיו: ^{יח} וְאַצִּיָּה אֶתְכֶם בְּעֵת הַהוּא אֶת
כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: ^{יט} וְנִסַּע מִחֶרֶב וּנְלַךְ אֶת
כָּל־הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רִאִיתֶם דֶּרֶךְ הַר
הָאֱמֹרִי כֹאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ וְנָבֵא עַד קִדְשׁ
בְּרִנָּע: ^כ וְאֵמַר אֲלֵכֶם בָּאתֶם עִדְ־הַר הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: ^{כא} רְאֵה נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ
אֶת־הָאָרֶץ עֲלֶה רֹשׁ כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ
אֶל־תִּירָא וְאֶל־תַּחַת: ^{כב} וּתִקְרְבוּן אֵלַי כָּלְכֶם וּתְאֹמְרוּ
נִשְׁלַחְתָּה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וַיַּחֲפְרוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ
אֲתָנוּ דִּבֶּר אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר גָּעַלְה־בָּהּ וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר
נָבֵא אֱלֹהֶיךָ: ^{כג} וַיִּיטֹב בְּעֵינַי הַדְּבָר וְאָקַח מִכֶּם שְׁנַיִם עֹשֶׂר
אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטוֹ: ^{כד} וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ הַהָרָה וַיָּבֹאוּ
עַד־גִּחַל אֲשַׁכַּל וַיַּרְגְּלוּ אֹתָהּ: ^{כה} וַיִּקְחוּ בִידֶם מִפְּרֵי הָאָרֶץ
וַיּוֹרְדוּ אֵלֵינוּ וַיֵּשְׁבוּ אֲתָנוּ דִּבֶּר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: ^{כו} וְלֹא אָבִיתֶם לַעֲלֹת וּתְאֹמְרוּ
אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{כז} וּתְרַגְּנוּ בְּאֵהֲלֵיכֶם וּתְאֹמְרוּ
בְּשִׁנְאֵת יְהוָה אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֲתָנוּ

בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ: כח אָנָּה | אֲנַחֲנוּ עֲלִים אַחֲיֵנוּ
הַמָּסוּ אֶת־לִבָּנוּ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וְרֹם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדוֹלֹת
וּבְצוּרֹת בְּשָׁמַיִם וְגַם־בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם: כט וְאָמַר
אֲלֵכֶם לֹא־תַעֲרֹצוּן וְלֹא־תִירָאוּן מֵהֶם: ל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
הִהְלִיךְ לִפְנֵיכֶם הוּא יִלְחֶם לָכֶם כָּכָל אֲשֶׁר עָשָׂה אֶתְכֶם
בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם: לא וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נִשְׁאַלְךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כֹּאֲשֶׁר יִשְׂא־אִישׁ אֶת־בְּנוֹ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
הִלַּכְתֶּם עַד־בְּאֲכֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה: לב וּבַדֶּבֶר הַזֶּה אֵינִיכֶם
מֵאֲמִינִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לג תִּהְלֶךְ לִפְנֵיכֶם בַּדֶּרֶךְ לְתוֹר
לָכֶם מְקוֹם לַחֲנֻתְכֶם בָּאֵשׁ | לִילָה לִרְאֹתְכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
תֵּלְכוּ־בָהּ וּבַעֲנַן יוֹמָם: לד וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דְּבָרֵיכֶם
וַיִּקְצֹף וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר: לה אִם־יִרְאֶה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
הַדּוֹר הַרָּע הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְתִּי לָתֵת
לְאַבְתֵּיכֶם: לו זִוַּלְתִּי כָּלֵב בֶּן־יִפְנֹה הוּא יִרְאֶנָּה וְלוֹ־אֶתֶּן
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּרְבָּ־בָהּ וּלְבָנָיו יַעַן אֲשֶׁר מָלֵא אַחֲרֵי
יְהוָה: לו גם־בִּלְתָּאנָף יְהוָה בְּגַלְלָכֶם לֵאמֹר גַּם־אַתָּה
לֹא־תִבָּא שָׁם: לח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן הָעַמִּיד לִפְנֵיךָ הוּא יָבֹא
שָׁמָּה אֲתוֹ חִזְק כִּי־הוּא יַנְחִלָנָה אֶת־יִשְׂרָאֵל: לט וְטַפְּכֶם
אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לִבּוֹ יִהְיֶה וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב
וְרָע הֵמָּה יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלָהֶם אֶתְנַנָּה וְהֵם יִירָשׁוּהָ: מ וְאַתֶּם
פָּנוּ לָכֶם וְסָעוּ הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־סוּף: מא וַתַּעֲנוּ | וַתֹּאמְרוּ
אֵלֵינוּ חֲטָאנוּ לַיהוָה אֲנַחֲנוּ גַּעְלָה וְנִלְחַמְנוּ כָּכָל אֲשֶׁר־צִוָּנוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַתַּחֲגְרוּ אִישׁ אֶת־כְּלִי מִלְחָמָתוֹ וַתַּהֲיֵנוּ

לַעֲלֹת הַהֲרָה: ^{מב} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אָמַר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ
 וְלֹא־תִלָּחֲמוּ כִּי אֵינֶנִּי בְּקֶרְבְּכֶם וְלֹא תִנָּגְפוּ לִפְנֵי אֲיִבֵיכֶם:
^{מג} וְאָדַבֵּר אֲלֵיכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וַתִּמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וַתִּזְדּוּ
 וַתַּעֲלוּ הַהֲרָה: ^{מד} וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא
 לִקְרֹאתְכֶם וַיִּרְדְּפוּ אֹתְכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים וַיִּכְתּוּ
 אֹתְכֶם בְּשַׁעִיר עַד־חֲרָמָה: ^{מה} וַתֵּשְׁבוּ וַתִּבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה
 וְלֹא־שָׁמַע יְהוָה בְּקִלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם: ^{מו} וַתֵּשְׁבוּ
 בְּקֶדֶשׁ יָמִים רַבִּים כִּימִים אֲשֶׁר יִשְׁכַּתֶּם:

דברים פרק ב'

א וַנִּפֹּן וַנִּסָּע הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־סוּף כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי
 וַנִּסָּב אֶת־הַר־שַׁעִיר יָמִים רַבִּים: ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
 לֵאמֹר: ג רַב־לָכֶם סָב אֶת־הָהָר הַזֶּה פָּנוּ לָכֶם צַפְנָה: ד
 וְאֶת־הָעַם צֹו לֵאמֹר אַתֶּם עֹבְרִים בְּגִבּוֹל אֲחֵיכֶם בְּנֵי־עֲשׂוֹ
 הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר וַיִּירָאוּ מִכֶּם וַנִּשְׁמַרְתֶּם מְאֹד: ה
 אֶל־תִּתְּגְרוּ בָם כִּי לֹא־אַתֶּן לָכֶם מֵאֲרָצָם עַד מִדְבָּר
 כַּף־רִגְל כִּי־יִרְשָׁה לַעֲשׂוֹ נָתַתִּי אֶת־הָר שַׁעִיר: ו אֲכַל
 תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתָם בַּכֶּסֶף וְאֲכַלְתֶּם וְגַם־מִים תִּכְרוּ מֵאֲתָם בַּכֶּסֶף
 וַשְׁתִּיתֶם: ז כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדְךָ יִדַּע
 לַכֹּתֶךָ אֶת־הַמִּדְבָּר הַגָּדֹל הַזֶּה זָה | אַרְבָּעִים שָׁנָה יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסַרְתָּ דָּבָר: ח וַנַּעֲבֹר מֵאֵת אַחֲיֵינוּ בְּנֵי
 עֲשׂוֹ הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר מִדְבָּר הָעֲרָבָה מֵאִילָת וּמִעֲצֵין
 גְּבוּרֹנָפֶן וַנַּעֲבֹר דֶּרֶךְ מִדְבָּר מוֹאָב: ט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
 אֶל־תֵּצֵר אֶת־מוֹאָב וְאֶל־תִּתְּגֵר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא־אַתֶּן לָךְ

מֵאַרְצוֹ יִרְשָׁה כִּי לְבָנֵי־לוֹט נָתַתִּי אֶת־עַר יִרְשָׁה: ^א הָאֲמִים
לְפָנִים יֵשְׁבוּ בָּהּ עַם גָּדוֹל וְרַב וְרַם פְּעֻנְקִים: ^ב רְפָאִים
יִתְּשְׁבוּ אַף־הֵם פְּעֻנְקִים וְהַמֶּנְאֲבִים יִקְרְאוּ לָהֶם אֲמִים: ^ג
וּבִשְׁעִיר יֵשְׁבוּ הַחֲרִים לְפָנִים וּבְנֵי עֶשָׂו יִירְשׁוּם וַיִּשְׁמִידוּם
מִפְּנֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם כְּאֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לָאֲרֶץ יִרְשָׁתוֹ
אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה לָהֶם: ^ד עָתָה קָמוּ וְעָבְרוּ לָכֶם אֶת־גִּנְחַל
זָרָד וּנְעַבְרָ אֶת־גִּנְחַל זָרָד: ^ה וְהִימָּיִם אֲשֶׁר־הִלְכְּנוּ | מִקְדָּשׁ
בְּרִנֵּעַ עַד אֲשֶׁר־עָבְרָנוּ אֶת־גִּנְחַל זָרָד שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה
עָד־תָּם כָּל־הַדֹּר אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה מִקְרֵב הַמַּחְנֶה כְּאֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם: ^ו וְגַם יִד־יְהוָה הֵיטָה בָּם לְהַמָּם מִקְרֵב
הַמַּחְנֶה עַד תָּמָם: ^ז וַיְהִי כְּאֲשֶׁר־תָּמּוּ כָל־אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה
לְמוֹת מִקְרֵב הָעָם: ^ח וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ^ט אַתָּה עֹבֵר
הַיּוֹם אֶת־גְּבוּל מוֹאָב אֶת־עַר: ^י וְקִרְבַּת מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן
אֶל־תַּצְרֵם וְאֶל־תִּתְּגֵר בָּם כִּי לֹא־אַתָּן מֵאַרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לְךָ
יִרְשָׁה כִּי לְבָנֵי־לוֹט נָתַתִּיהָ יִרְשָׁה: ^{יא} אֲרֶץ־רְפָאִים תִּחְשַׁב
אַף־הִוא רְפָאִים יֵשְׁבוּ־בָהּ לְפָנִים וְהָעַמִּנִּים יִקְרְאוּ לָהֶם
זְמוּמִים: ^{יב} עַם גָּדוֹל וְרַב וְרַם פְּעֻנְקִים וַיִּשְׁמִידֵם יְהוָה
מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם: ^{יג} כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְבָנֵי עֶשָׂו
הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶת־הַחֲרִל מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם
וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ^{יד} וְהָעוֹנִים הַיֹּשְׁבִים בְּחֲצָרִים
עַד־עֲזָה כְּפָתָרִים הַיֹּצְאִים מִכְּפָתֵר הִשְׁמִידֵם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם:
^{טו} קָמוּ סָעוּ וְעָבְרוּ אֶת־גִּנְחַל אֲרֵנָן רֹאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ
אֶת־סִיחֹן מֶלֶךְ־חֲשַׁבּוֹן הָאֲמֹרִי וְאֶת־אַרְצוֹ הַחֵל רֶשֶׁת וְהַתְּגֵר

בן מלחמה: כה היום הזה אכל תת פחדך ויראתך על-פני
 העמים תחת כל-השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו
 מפניך: כו ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל-סיחון מלך
 חשבון דברי שלום לאמר: כז אעברה בארצך בדרך
 בדרך אלך לא אסור ימין ושמאול: כח אכל בכסף
 תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן-לי ושתיתי רק אעברה
 ברגלי: כט פאשר עשו-לי בני עשו הישבים בשעיר
 והמואבים הישבים בער עד אשר-אעבר את-הירדן
 אל-הארץ אשר-יהיה אלהינו נתן לנו: ל ולא אבה סיחון
 מלך חשבון העברנו בו כי-הקשה יהיה אלהיך את-רוחו
 ואמץ את-לבבו למען תתו בידך פיום הזה: לא ויאמר
 יהוה אלי ראה החלתי תת לפניך את-סיחון ואת-ארצו
 החל רש לרשת את-ארצו: לב ויצא סיחון לקראתנו הוא
 וכל-עמו למלחמה יהצה: לג ויתנהו יהוה אלהינו לפנינו
 ונך אתו ואת-בנו (כתיב) בנינו ואת-כל-עמו: לד ונלכד
 את-כל-עיריו בעת ההוא ונחרם את-כל-עיר מתם והנשים
 והטף לא השארנו שריד: לה רק הבהמה בננו לנו ושלל
 הערים אשר לכדנו: לו מערער אשר על-שפת-נחל ארנן
 והעיר אשר בנחל ועד-הגלעד לא היתה קריה אשר
 שגבה ממנו את-הכל נתן יהוה אלהינו לפנינו: לו רק
 אל-ארץ בני-עמון לא קרבת כל-יד נחל יבק וערי ההר
 וכל אשר-צוה יהוה אלהינו:

« וּנְפֹן וּנְעַל דֶּרֶךְ הַבִּשּׁוּן וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ-הַבִּשּׁוּן לִקְרֹאתָנוּ
 הוּא וְכָל-עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרָעִי: ^ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
 אֶל-תִּירָא אֹתוֹ כִּי בִידְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ
 וְאֶת-אֲרָצוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי
 אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן: ^ג וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ גַם
 אֶת-עֹג מֶלֶךְ-הַבִּשּׁוּן וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וּנְכָהוּ עַד-בִּלְתִּי
 הַשְׁאִיר-לוֹ שְׂרָיד: ^ד וּנְלַכְדָּ אֶת-כָּל-עָרָיו בְּעֵת הַהוּא לֹא
 הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר לֹא-לָקַחְנוּ מֵאֲתָם שְׁשִׁים עִיר כָּל-חֶבֶל
 אֲרָגָב מִמְּלַכַת עֹג בְּבִשּׁוּן: ^ה כָּל-אֵלֶּה עָרִים בְּצִרְתָּ חוֹמָה
 גְּבוּהָ דָלְתִים וּבְרִיחַ לְבַד מִעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד: ^ו
 וּנְחָרַם אוֹתָם כְּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבוֹן הַחֶרֶם
 כָּל-עִיר מֹתָם הַנָּשִׁים וְהַטָּף: ^ז וְכָל-הַבְּהֵמָה וְשָׁלַל הָעָרִים
 בְּזוּנֵנוּ לָנוּ: ^ח וּנְקַח בְּעֵת הַהוּא אֶת-הָאָרֶץ מִיַּד שָׁנִי מֶלְכִי
 הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בָּעֶבֶר תִּירְדֵּן מִנְּחַל אֲרָנָן עַד-הַר חֶרְמוֹן: ^ט
 צִידְנָיִם יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שְׂרִינָן וְהָאֲמֹרִי יִקְרְאוּ-לוֹ שְׁגִיר: ^י
 כָּל ^א עָרֵי הַמִּישׁוֹר וְכָל-הַגְּלָעַד וְכָל-הַבִּשּׁוּן עַד-סֹלֶכָה
 וְאֲדָרָעִי עָרֵי מִמְּלַכַת עֹג בְּבִשּׁוּן: ^ב כִּי רַק-עֹג מֶלֶךְ הַבִּשּׁוּן
 נִשְׂאֵר מִיֵּתֶר הַרְפָּאִים הִנֵּה עָרְשׁוֹ עָרֵשׁ בְּרוֹזַל הָלָה הוּא
 בְּרֶבֶת בְּנֵי עַמּוֹן תַּשַּׁע אַמּוֹת אַרְבֶּה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רַחְבָּה
 בְּאַמַּת-אִישׁ: ^ג וְאֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת יִרְשׁנוּ בְּעֵת הַהוּא
 מִעֲרַעֵר אֲשֶׁר-עַל-גִּבְחַל אֲרָנָן וְחֻצֵּי הַר-הַגְּלָעַד וְעָרָיו נָתַתִּי
 לְרֹאשֵׁי וְלַגְדֵּי: ^ד וַיִּתֵּר הַגְּלָעַד וְכָל-הַבִּשּׁוּן מִמְּלַכַת עֹג
 נָתַתִּי לְחֻצֵּי שִׁבְט הַמְּנַשֶּׁה כָּל חֶבֶל הָאֲרָגָב לְכָל-הַבִּשּׁוּן

ההוא יקרא ארץ רפאים: יד יאיר בן־מנשה לקח
את־כל־חבל ארגב עד־גבול הגשורי והמעכתי ויקרא
אתם על־שמו את־הבשן חות יאיר עד היום הזה: טו
ולמכיר נתתי את־הגלעד: טז ולראובני ולגדי נתתי
מן־הגלעד ועד־נחל ארנן תוך הנחל וגבל ועד יבק הנחל
גבול בני עמון: יז והערבה והירדן וגבל מפנרת ועד ים
הערבה ים המלח תחת אשדות הפסגה מזרחיה: יח ואצו
אתכם בעת ההוא לאמר יהוה אלהיכם נתן לכם
את־הארץ הזאת לרשתה חלוצים תעברו לפני אחיכם
בני־ישראל כל־בני־חיל: יט רק נשיכם וטפכם ומקנכם
ידעתי כי־מקנה רב לכם ישבו בעריכם אשר נתתי לכם:
כ עד אשר־יגית יהוה | לאחיהם ככם וירשו גם־הם
את־הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן להם בעבר הירדן
ושבתם איש לירשתו אשר נתתי לכם: כא ואת־יהושוע
צויתי בעת ההוא לאמר עיניך הראת את כל־אשר עשה
יהוה אלהיכם לשני המלכים האלה בן־יעשה יהוה
לכל־הממלכות אשר אתה עבר שמה: כב לא תיראום כי
יהוה אלהיכם הוא הנלחם לכם: כג ואתחנן אל־יהוה בעת
ההוא לאמר: כד אדני יהוה אתה החלות להראות
את־עבדך את־גדלך ואת־ידיך התזקה אשר מי־אל
בשמים ובארץ אשר־יעשה כמעשיך וכגבורתך: כה
אעברה־נא ואראה את־הארץ הטובה אשר בעבר הירדן
ההר הטוב הזה והלבנון: כו ויתעבר יהוה בל למענכם ולא

שָׁמַע אֱלֹהִי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי רַב־לֶךְ אֶל־תּוֹסֶף דְּבַר אֱלֹהֵי
 עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה: כ עֲלֶה | רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְשָׂא עֵינֶיךָ יְמֵה
 וּצְפֹנָה וְתִמְנָה וּמִזְרָחָה וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ כִּי־לֹא תַעֲבֹר
 אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: כח וְצוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְחִזְקָהוּ וְאַמְצָהוּ
 כִּי־הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יַנְחִיל אוֹתָם
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: כט וַיָּשֶׁב בְּגִיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר:

דברים פרק ד'

« וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל שָׁמַע אֶל־הַחֲקִים וְאֶל־הַמְּשָׁפָטִים אֲשֶׁר
 אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחֲיוּ וּבִאתֶם וִירְשֶׁתֶם
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם: ב לֹא
 תִסָּפוּ עַל־הַדְּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִיָּה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ
 לְשֹׁמֵר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִיָּה אֶתְכֶם:
 ג עֵינֵיכֶם הִרְאוֹת אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי
 כָל־הָאִישׁ אֲשֶׁר הִלֵּךְ אַחֲרָי בַּעַל־פְּעוֹר הִשְׁמִידוּ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ: ד וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים
 כָּלְכֶם הַיּוֹם: ה רֹאֵה | לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים
 כָּאֲשֶׁר צִוֵּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ו וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא
 חֻקְּמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת
 כָּל־הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עַם־חֲכָם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל
 הַזֶּה: ז כִּי מִי־גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קֶרְבִּים אֵלָיו
 כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קִרְאָנוּ אֵלָיו: ח וּמִלִּי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ
 חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקָם כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי

נתן לפניכם היום: ^ט רק השמר לך ושמור נפשך מאד
 פן־תשכח את־הדברים אשר־ראו עיניך ופן־יסורו
 מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך: ^ז יום
 אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחרב באמר יהוה אלי
 הקהל־לי את־העם ואשמעם את־דברי אשר ילמדון
 ליראה אתי כל־הימים אשר הם חיים על־האדמה
 ואת־בניהם ילמדון: ^ח ותקרבון ותעמדון תחת הקר והקר
 בער באש עד־לב השמים חשך ענן וערפל: ^ט וידבר
 יהוה אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעים
 ותמונה אינכם ראים זולתי קול: ^י ויגד לכם את־בריתו
 אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים ויכתבם על־שני
 לוחות אבנים: ^{יא} ואתי צוה יהוה בעת ההוא ללמד אתכם
 חקים ומשפטים לעשותכם אתם בארץ אשר אתם עברים
 שמה לרשתה: ^{יב} וגשמתם מאד לנפשותיכם כי לא
 ראיתם כל־תמונה ביום דבר יהוה אליכם בחרב מתוך
 האש: ^{יג} פן־תשחתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל־סמל
 תבנית זכר או נקבה: ^{יד} תבנית כל־בהמה אשר בארץ
 תבנית כל־צפור כנף אשר תעוף בשמים: ^{טו} תבנית
 כל־רמש באדמה תבנית כל־דגה אשר־במים מתחת
 לארץ: ^{טז} ופן־תשא עיניך השמימה וראית את־השמש
 ואת־הירח ואת־הכוכבים כל צבא השמים ונדחת
 והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך אתם
 לכל העמים תחת כל־השמים: ^{יז} ואתכם לקח יהוה ויוצא

אֶתְכֶם מִכּוֹר הַבְּרוֹזֶל מִמִּצְרַיִם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם נַחֲלָה כִּיּוֹם
 הַזֶּה: ^{כא} וַיְהִי הָהֵנָּה הַתְּאֵנָה־בִּי עַל־דְּבָרֶיכֶם וַיִּשְׁבַּע לְבַלְתִּי עֲבֹרִי
 אֶת־הַיַּרְדֵּן וּלְבַלְתִּי־בֹא אֶל־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה: ^{כב} כִּי אֲנֹכִי מֵת בָּאָרֶץ הַזֹּאת אֵינֶנִּי
 עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם עֲבָרִים וַיִּרְשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה
 הַזֹּאת: ^{כג} הַשְּׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן־תִּשְׁכַּחוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל אֲשֶׁר צִוָּךְ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{כד} כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכֶלֶה הוּא אֵל קָנָא:
^{כה} כִּי־תוֹלִיד בָּנִים וּבָנִי בָנִים וּנְוֹשְׁנֶתָם בָּאָרֶץ וְהִשְׁחַתְתֶּם
 וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל וַעֲשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינֵי
 יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ: ^{כו} הָעִידְתִּי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם
 וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי־אֲבֹד תֵּאבְדוּן מִהֵרָ מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם
 עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא־תֵאָרִיכּוּ יָמִים עָלֶיהָ
 כִּי הַשָּׁמַד תִּשְׁמְדוּן: ^{כז} וְהַפִּיץ יְהוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים
 וּנְשָׂאֲרֶתָם מִתֵּי מִסְפָּר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהֹג יְהוָה אֶתְכֶם שָׁמָּה:
^{כח} וַעֲבַדְתֶּם־שָׁם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן אֲשֶׁר
 לֹא־יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאָכְלוּ וְלֹא יִרְיַחוּ: ^{כט}
 וּבִקְשַׁתֶּם מִשָּׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִצְאָתָ כִּי תִדְרָשׁוּ
 בְּכָל־לִבְכֶּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: ^ל בִּצֹר לָךְ וּמִצְאוֹךְ כָּל הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְעַתָּ
 בְּקוֹלוֹ: ^{לא} כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֹּךְ וְלֹא
 יִשְׁחִיתְךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם:
^{לב} כִּי שְׂאֵל־נָא לְיָמִים רָאשֵׁינִים אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמוֹת־הַיּוֹם

אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים | אָדָם עַל־הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם
וְעַד־קִצֵּה הַשָּׁמַיִם הִנֵּהיָה כְּדָבָר הַגָּדוֹל הָיָה אִן הַנִּשְׁמָע
כְּמָהוּ: ^{לג} הַשָּׁמָע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ־הָאֵשׁ
כְּאֲשֶׁר־שָׁמְעָתָּ אֹתָהּ וַיִּחִי: ^{לד} אִן | הִנֵּסָה אֱלֹהִים לָבוֹא
לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֹב גּוֹי בְּמִסֹּת בָּאֵתָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה
וּבְיָד חֲזָקָה וּבְזִרְעֵ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֻלָּים כָּל
אֲשֶׁר־עָשָׂה לָכֶם יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ: ^{לה} אֹתָהּ
הִרְאֵתָ לְדַעַת כִּי יִהְיֶה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מְלַבְדּוֹ: ^{לו}
מִן־הַשָּׁמַיִם הַשְׁמִיעָךְ אֶת־קוֹל לְיִסְרָךְ וְעַל־הָאָרֶץ הִרְאָךְ
אֶת־אֲשֶׁן הַגָּדוֹלָה וּדְבָרָיו שָׁמְעָתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: ^{לז} וְתַחַת כִּי
אָהַב אֶת־אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר בְּזִרְעוֹ אַחֲרָיו וַיּוֹצֵאֲךָ בְּכַחוֹ
הַגָּדֹל מִמִּצְרַיִם: ^{לח} לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֻלָּים וְעַצְמִים מִמֶּךָ
מִפְּנֶיךָ לְהַבְיֵאֲךָ לְתֵת־לָךְ אֶת־אֶרֶצָם נַחֲלָה כִּיֹּם הָיָה: ^{לט}
וַיִּדְעָתָ הַיּוֹם וַהֲשַׁבַּתָּ אֶל־לִבְּךָ כִּי יִהְיֶה הוּא הָאֱלֹהִים
בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד: ^מ וְשִׁמְרָתָּ
אֶת־חֻקָּיו וְאֶת־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם אֲשֶׁר יִיטֵב
לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ וּלְמַעַן תִּאָּרֶיךָ יָמִים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר
יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ כָּל־הַיָּמִים: ^{מא} אִן יִבְדֵּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ
עָרִים בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזִּרְחָה שְׁמֹשׁ: ^{מב} לָגַם שְׁמָה רוֹצֵחַ
אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת־רֵעֵהוּ בְּבִלִּי־דַעַת וְהוּא לֹא־שֹׁנֵא לוֹ
מִתְמַל שְׁלֹשָׁם וְגַם אֶל־אֶחָת מִן־הָעָרִים הָאֵל וְחִי: ^{מג}
אֶת־בָּצָר בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ הַמִּישֹׁר לְרְאוּבֵנִי וְאֶת־רֵאֵמָת
בְּגִלְעָד לְגָדִי וְאֶת־גּוֹלָן בְּבָשָׁן לְמְנַשֵּׁי: ^{מד} וְזֹאת הַתּוֹרָה

אֲשֶׁר-שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{מז} אֵלֶּה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים
וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם
מִמִּצְרָיִם: ^{מו} בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּגִיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר בְּאֶרֶץ
סִיחֵן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבּוֹן אֲשֶׁר הָפָה מֹשֶׁה
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם: ^{מז} וַיִּירָשׁוּ אֶת-אֶרֶצוֹ
וְאֶת-אֶרֶץ ^א עֹוג מֶלֶךְ-הַבָּשָׁן שָׁנִי מֶלְכִי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר
בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח שֶׁמֶשׁ: ^{מח} מִעֶרְעָר אֲשֶׁר עַל-שְׂפַת-נַחַל
אֲרֹנָן וְעַד-הַר שִׂיאָן הוּא חֶרְמוֹן: ^{מט} וְכָל-הָעֶרְבָה עֹבֵר
הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָהּ וְעַד יָם הָעֶרְבָה תַּחַת אֲשֶׁדֶת הַפִּסְגָּה:

דברים פרק ה'

^א וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל אֶת-הַחֲקִים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר
בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹתָם: ^ב יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ כִּרְתָּ עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֶרֶב: ^ג לֹא אֶת-אֲבֹתֵינוּ כִּרְתָּ
יְהוָה אֶת-הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ אָנֹכֵנוּ אֵלֶּה כֹּה הַיּוֹם
כָּלְנוּ חַיִּים: ^ד כְּנִיָּים ^א בְּכַנִּים דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהָר מַתְנֶךְ
הָאֵשׁ: ^ה אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין-יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לְהַגִּיד
לָכֶם אֶת-דִּבְרֵי יְהוָה כִּי יֵרָאֶתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא-עֲלִיתֶם
בְּהָר לֵאמֹר: ^ו אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: ^ז לֹא יִהְיֶה-לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים
עַל-פָּנָי: ^ח לֹא-תַעֲשֶׂה-לְךָ פֶסֶל ^א כָּל-תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
^א מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאֶרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם ^א מִתַּחַת
לָאֶרֶץ: ^ט לֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אָנֹכִי יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ אֵל קָנָא פִּקֹּד עוֹן אֲבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-שְׁלֵשִׁים
 וְעַל-רַבְעִים לְשָׁנָאִי: ׀ וְעָשָׂה חֶסֶד לְאֲלָפִים לְאַהֲבֵי
 וְלִשְׁמֹרֵי (מצותו כתיב) מִצְוֹתָי: ׀ לֹא תִשָּׂא אֶת-שֵׁם-יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא כִּי לֹא יִנָּקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר-יִשָּׂא אֶת-שְׁמוֹ
 לְשׁוּא: ׀ שְׁמֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צֻוֶּךָ ׀
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ׀ שִׁשַּׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל-מְלָאכְתֶּךָ: ׀
 וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת ׀ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה
 כָּל-מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ-וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ-וַאֲמָתֶךָ וְשׁוֹרְךָ
 וַחֲמֹרְךָ וְכָל-בְּהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ
 עַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ כָּמוֹךָ: ׀ וְזָכַרְתָּ כִּי-עֹבֵד הָיִיתָ ׀ בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם וַיֵּצֵאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד תְּזֻקָּה וּבְזֹרַע גְּטוּיָה
 עַל-כֵּן צֻוֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת: ׀ כִּכֹּד
 אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צֻוֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן ׀
 יֵאָרִיכוּ יָמֶיךָ וְלִמְעַן יֵיטֵב לָךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: ׀ לֹא תִרְצָח: וְלֹא תִנְאַף: וְלֹא תִגְנֹב: וְלֹא
 תַעֲנֶה בְּרֵעֲךָ עֵד שׁוּא: ׀ וְלֹא תַחֲמֹד אִשְׁתּוֹ רֵעֲךָ וְלֹא
 תִתְאֲוֶה בֵּית רֵעֲךָ שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ שׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכָל
 אֲשֶׁר לְרֵעֲךָ: ׀ אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְהוָה
 אֶל-כָּל-קְהֵלְכֶם בְּהַר מֹתוֹךְ הָאֵשׁ הָעֲנָן וְהָעֶרְפֶּל קוֹל גָּדוֹל
 וְלֹא יֹסֵף וַיִּכְתְּבֶם עַל-שְׁנֵי לְחֹת אֲבָנִים וַיִּתֵּנָם אֵלָי: ׀ וַיְהִי
 כִּשְׁמֹעְכֶם אֶת-הַקּוֹל מֹתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהַהָר בָּעָר בְּאֵשׁ
 וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל-רָאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם: ׀ וַתֹּאמְרוּ הֵן
 הִרְאָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת-כְּבוֹדוֹ וְאֶת-גְּדֻלּוֹ וְאֶת-קִלְוֹ שְׁמַעְנוּ

מתוך האש היום הזה ראינו כי ידבר אלהים אתה אדם וחי: ^{כב} ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדלה הזאת אם יספיקם | אנחנו לשמע את-קול יהוה אלהינו עוד ומתנו: ^{כג} כי מי כל-בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך-האש כמנו ויחי: ^{כד} קרב אתה ושמע את כל-אשר יאמר יהוה אלהינו ואת | תדבר אלינו את כל-אשר ידבר יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו: ^{כה} וישמע יהוה את-קול דבריכם בדברכם אלי ויאמר יהוה אלי שמעתי את-קול דברי העם הזה אשר דברו אליך היטיבו כל-אשר דברו: ^{כו} מי-יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את-כל-מצותי כל-הימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם: ^{כז} לך אמר להם שובו לכם לאהליכם: ^{כח} ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל-המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה: ^{כט} ושמרתם לעשות כאשר צוה יהוה אלהיכם אתכם לא תסרו ימין ושמאל: ^ל בכל-הדרך אשר צוה יהוה אלהיכם אתכם תלכו למען תחיון וטוב לכם והארכתם ימים בארץ אשר תירשון:

דברים פרק ו'

« וזאת המצוה והחקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה: ^ב למען תירא את-יהוה אלהיך לשמר את-כל-חקתיו ומצותיו אשר אנכי מצוה אתה ובנך

וּבֶן-בְּנֵי כָל יְמֵי חַיֶּיךָ וּלְמַעַן יֵאָרְכּוּ יְמֶיךָ: ^ג וְשָׁמַעַתָּ
 יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִטֵּב לְךָ וְאֲשֶׁר תִּרְבּוּן
 מֵאֵד פֶּאֶשֶׁר דָּבָר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ אֶרֶץ זִבְתָּ חֶלֶב
 וּדְבָשׁ: ^ד שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אֶחָד: ^ה
 וְאַהֲבַתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ
 וּבְכָל-מַאֲדְךָ: ^ו וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוֶּה הַיּוֹם
 עַל-לִבְבְּךָ: ^ז וְשָׁנַנְתָּם לְבְנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבִלְכֹתְךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: ^ח וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת
 עַל-יָדְךָ וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: ^ט וּכְתַבְתָּם עַל-מְזוֹזוֹת
 בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

ומדלג המלך עד פרשת 'והיה אם שמוע', וקורא פרשה זו:

דברים פרק י"א

^{יג} וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתָּ תִּשְׁמָעוּ אֶל-מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוֶּה
 אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ
 בְּכָל-לִבְבְּכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם: ^{יד} וְנָתַתִּי מִטֶּר-אֶרְצְכֶם בָּעֵת
 יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפַּת דָּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ: ^{טו} וְנָתַתִּי
 עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבֹהֲמֹתְךָ וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ: ^{טז} הַשְּׁמֵרְנוּ לָכֶם פֶּן
 יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם
 לָהֶם: ^{יז} וְחָרָה אַף-יְהוָה בָּכֶם וְעָצַר אֶת-הַשָּׁמַיִם וְלֹא-יִהְיֶה
 מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת-יְבוּלָהּ וְאֶבְדֹתֶם מִהֲרָה מֵעַל

הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם: יח וְשִׁמְתֶם אֶת־דְּבַר־
 אֱלֹהֵי עַל־לִבְכֶּם וְעַל־נַפְשֵׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת
 עַל־יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: יט וְלִמְדֶתֶם אֹתָם
 אֶת־בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבִלְכֹתְךָ בַּדֶּרֶךְ
 וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: כ וּכְתַבְתֶּם עַל־מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:
 כא לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
 יְהוָה לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ:

ומדלג המלך עד 'עשר תעשר', וממשיך וקורא עד 'מלבד הברית
 אשר כרת אתם בחורב':

דברים פרק י"ד

כב עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר אֶת כָּל־תְּבוּאֹת זֶרַעַךְ הַשָּׂדֶה הַשָּׂנִי
 שָׁנָה: כג וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
 לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם מֵעֵשָׂר דָּגָנְךָ תִּירֶשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ וּבִכְרֹת
 בָּקָרְךָ וְצֹאֲנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 כָּל־הַיָּמִים: כד וְכִי־יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאתוֹ
 כִּי־יִרְתֹּק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם
 שְׁמוֹ שָׁם כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: כה וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף וְצִרְתָּ
 הַכֶּסֶף בְּגִידְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בּוֹ: כו וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר־תֹּאמֹר נִפְשֶׁךָ בַּבָּקָר וּבִצְאֹן
 וּבַיִּין וּבַשֵּׂכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּשְׁמַחְתָּ אִתָּהּ וּבִיתְךָ: כו וְהָלוּ אֲשֶׁר-בְּשַׁעְרֶיךָ
 לֹא תַעֲזֹבֵנּוּ כִּי אֵין לּוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ: כז מִקְצֵה א
 שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂר תְּבוּאַתְךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא
 וְהַנַּחְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ: כט וּבָא הָלוֹי כִּי אֵין-לּוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ
 וְהָגֵר וְהַיְתוֹם וְהָאֹלְמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְאָכְלוּ וְשִׂבְעוּ
 לְמַעַן יְבָרְכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה:

דברים פרק ט"ו

« מִקֵּץ שִׁבְע־שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה: ב וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה
 שְׁמוֹט כָּל-בֶּעַל מִשְׁהָ יָדוֹ אֲשֶׁר יִשָּׂה בְּרַעְיוֹ לֹא-יִגָּשׁ
 אֶת-רַעְיוֹ וְאֶת-אֲחִיו כִּי-קָרָא שְׁמִטָּה לַיהוָה: ג אֶת-הַנֶּכְרִי
 תִּגָּשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לָּךְ אֶת-אֲחִיךָ תִּשְׁמַט יָדְךָ: ד אֲפֹס כִּי
 לֹא יִהְיֶה-כָּךְ אֲבִיוֹן כִּי-בָרַךְ יְבָרְכְךָ יְהוָה בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן-לָךְ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ: ה רַק אִם-שָׁמוּעַ
 תִּשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה
 הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם: ו כִּי-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּרַךְ
 כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר-לָךְ וְהֶעֱבַטָה גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תַעֲבֹט
 וּמַשְׁלַת בְּגוֹיִם רַבִּים וּבָךְ לֹא יִמְשְׁלוּ: ז כִּי-יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיוֹן
 מֵאַחַד אֲחֵיךָ בְּאַחַד שַׁעְרֶיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 נָתַן לָךְ לֹא תֹאמַר אֶת-לִבְּךָ וְלֹא תִקַּפֵּן אֶת-יָדְךָ מֵאֲחִיךָ
 הָאֲבִיוֹן: ח כִּי-פָתַח תִּפְתָּח אֶת-יָדְךָ לוֹ וְהֶעֱבַט תַּעֲבִיטֵנּוּ דִּי
 מִחֲסָרוֹ אֲשֶׁר יִחְסֹר לוֹ: ט הַשְּׁמֹר לָךְ כִּן-יִהְיֶה דְּבַר
 עַם-לִבְּךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קִרְבָּה שְׁנַת-הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה
 וְרַעַה עֵינְךָ בְּאֲחִיךָ הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עֲלֶיךָ

אֶל־יְהוָה וְהָיָה בְךָ חֶטְא׃ י נָתַן תַּתֵּן לוֹ וְלֹא־יִרְעַ לְבָבְךָ
 בְּתַתֵּךְ לוֹ כִּי בְגִלְלִי א הַדְּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בְּכָל־מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ׃ יא כִּי לֹא־יִחַדֵּל אֲבִיוֹן
 מִקֶּרֶב הָאָרֶץ עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצִּוְךָ לֵאמֹר פֶּתַח תַּפְתָּח
 אֶת־יָדְךָ לְאֶחֱיךָ לַעֲנִיךָ וּלְאֲבִינֶךָ בְּאַרְצְךָ׃ יב כִּי־יִמְכֹר לְךָ
 אֶחֱיךָ הָעֶבְרִי אוֹ הָעֶבְרִיָּה וַעֲבַדְךָ שְׁשׁ שָׁנִים וּבִשְׁנָה
 הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעֲמָךְ׃ יג וְכִי־תִשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי
 מֵעֲמָךְ לֹא תִשְׁלַחְנוּ רִיקָם׃ יד הָעֲנִיִּק תַעֲנִיֵּק לוֹ מִצֵּאֲנֶךָ
 וּמִגֶּרְנֶךָ וּמִיִּקְבְּךָ אֲשֶׁר בִּרְכָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תַתֵּן־לוֹ׃ טו
 וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצִּוְךָ אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה הַיּוֹם׃ טז וְהָיָה כִּי־יֹאמֶר
 אֵלֶיךָ לֹא אֵצֶא מֵעֲמָךְ כִּי אֶהְבֶּךָ וְאֶת־בֵּיתְךָ כִּי־טוֹב לוֹ
 עִמָּךְ׃ יז וְלָקַחְתָּ אֶת־הַמֶּרְצֵעַ וְנִתַּתָּהּ בְּאֶזְנוֹ וּבִדְלַת וְהָיָה לְךָ
 עֶבֶד עוֹלָם וְאִף לְאֻמָּתְךָ תַעֲשֶׂה־כֵּן׃ יח לֹא־יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ
 בְּשִׁלְחַךְ אֹתוֹ חֲפָשִׁי מֵעֲמָךְ כִּי מִשְׁנֵה שָׂכָר שָׂכִיר עֲבַדְךָ
 שְׁשׁ שָׁנִים וּבִרְכָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה׃ יט
 כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךָ וּבִצְאֲנֶךָ הַזָּכָר תִּקְדָּשׁ
 לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבֹכֶר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגֹּז בְּכוֹר
 צֵאֲנֶךָ׃ כ לפָּנֶי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שְׁנָה בְּשָׁנָה בַּמָּקוֹם
 אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֹתָהּ וּבֵיתְךָ׃ כא וְכִי־יִהְיֶה בּוֹ מוֹם פֶּסֶל
 אוֹ עוֹר כָּל מוֹם רָע לֹא תִזְבְּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ כב
 בְּשַׁעְרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטֶּמֶא וְהַטְּהוֹר יַחֲדוֹ כַּצִּבִּי וְכֶאֱיִל׃ כג רַק
 אֶת־דָּמּוֹ לֹא תֹאכַל עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֶנּוּ בַּמַּיִם׃

דברים פרק ט"ז

« שְׁמוֹר אֶת־חֲדָשׁ הָאֲבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי
 בְּחֲדָשׁ הָאֲבִיב הוֹצִיאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לְיִלְהָ: ב
 וּזְבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
 יְהוָה לְשָׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם: ג לֹא־תֹאכַל עָלָיו חֲמִץ שְׁבַעַת יָמִים
 תֹּאכַל־עָלָיו מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי כִּי בַחֲפוּזוֹן יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם לִמְעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי
 חַיֶּיךָ: ד וְלֹא־יֵרָאֶה לְךָ שָׂאֵר בְּכָל־גִּבְלֶךָ שְׁבַעַת יָמִים
 וְלֹא־יָלִין מִן־הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הַרְאֲשׁוֹן
 לַבָּקָר: ה לֹא תֹכַל לִזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
 אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ו כִּי אִם־אֶל־הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח
 בָּעֶרֶב כִּבּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם: ז וּבִשְׁלֹת
 וְאִכְלֹת בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְגִיטָה בַּבָּקָר
 וְהִלְכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ: ח שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת וּבַיּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: ט
 שְׁבַעַת שְׁבַעַת תִּסְפֹּר־לְךָ מִהַחֵל חֲרָמֶשׁ בַּקֹּמָה תַּחֲלֵל לִסְפֹּר
 שְׁבַעַת שְׁבַעוֹת: י וְעָשִׂיתָ חֵג שְׁבַעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֹּת
 גִּדְבַת יֶדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: יא
 וּשְׁמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ
 וְאַמְתֶּךָ וְהַלּוּלִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיִּתּוּם וְהָאֵלְמָנָה
 אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֵן שְׁמוֹ
 שָׁם: יב וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וּשְׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ
 אֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה: יג חֵג הַסֹּכֶת תַּעֲשֶׂה לְךָ שְׁבַעַת יָמִים

בְּאַסְפֹּךְ מִגִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבֹּךָ: יד וְשִׁמַּחְתָּ בְּחֹגְךָ אֹתָהּ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ
וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהִיתוּם וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ: טו שְׂבַעַת יָמִים תַּחֲגֹל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר־יִבְחָר יְהוָה כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאַתְךָ
וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אִךְ שִׂמְחָה: טז שְׁלוֹשׁ פַּעַמִּים |
בַּשָּׁנָה יֵרְאֶה יְרֵאָה כָּל־זְכוּרְךָ אֶת־פָּנָי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׁבָעוֹת וּבְחַג הַסִּכּוֹת וְלֹא
יֵרְאֶה אֶת־פָּנָי יְהוָה רִיקָם: יז אִישׁ כְּמַתְּנֵת יָדוֹ כְּבִרְכַּת
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ: יח שְׂפָטִים וּשְׁטָרִים תִּתֵּן־לָךְ
בְּכָל־שַׁעְרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וּשְׁפָטוּ
אֶת־הָעָם מִשְׁפַּט־צֶדֶק: יט לֹא־תִטֶּה מִשְׁפָּט לֹא תִפְּרֹן פָּנִים
וְלֹא־תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹל עֵינַי חֲכָמִים וַיִּסְלַף דְּבָרִי
צַדִּיקָם: כ צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶה וַיִּרְשֶׁתָּ אֶת־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: כא לֹא־תִטֶּע לָךְ אֲשֶׁרָה
כָּל־עֵץ אֲצִל מִזִּבְחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לָךְ: כב
וְלֹא־תִקֵּים לָךְ מִצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

דברים פרק י"ז

« לֹא־תִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֵׂה אֲשֶׁר יְהִיָּה בּוֹ מוֹם
כָּל דָּבָר רָע כִּי תִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא: כ כִּי־יִמָּצֵא
בְּקִרְבְּךָ בְּאֶתֶד שַׁעְרֶיךָ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אִישׁ
אֶן־אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הָרָע בְּעֵינַי יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ לַעֲבֹר
בְּרִיתוֹ: ג וַיִּלֶּךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם
וְלִשְׁמֵשׁ | אֵן לִירֵחַ אֵן לְכָל־צִבָּא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר

לֹא־צוֹיִתִּי: ^ד וְהִגַּדְתָּ לְךָ וְשִׁמְעֶתָ וְדַרְשֶׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אָמַת
 נִכּוֹן הַדָּבָר גִּעְשָׁתָהּ הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל: ^ה וְהוֹצֵאתָ
 אֶת־הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ
 אֶת־הַדָּבָר הַרָע הַזֶּה אֶל־שַׁעְרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה
 וּסְקַלְתֶּם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ: ^ו עַל־פִּי ^ז שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה
 עֵדִים יוֹמֶת הַמֵּת לֹא יוֹמֶת עַל־פִּי עַד אַחָד: ^ח יָד הָעֵדִים
 תִּהְיֶה־בּוֹ בְּרֹאשָׁנָה לְהַמִּיתוֹ וְיָד כָּל־הָעָם בְּאַחֲרָנָה וּבַעֲרַת
 הָרָע מִקֶּרְבָּךְ: ^ט כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דָּבָר לְמַשְׁפָּט בֵּין־דָּם ^י
 לְדָם בֵּין־דִּין לְדִין וּבֵין גֹּעַל לְגֹעַל דְּבַר־רִיבָת בְּשַׁעְרֶיךָ
 וְקָמַתָּ וְעָלִיתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: ^{יא}
 וּבָאתָ אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל־הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים
 הָהֵם וְדַרְשֶׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: ^{יב} וְעָשִׂיתָ
 עַל־פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחָר
 יְהוָה וְשִׁמְרַתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יִוָּדֶךָ: ^{יג} עַל־פִּי הַתּוֹרָה
 אֲשֶׁר יִוָּדֶךָ וְעַל־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא
 תִסּוֹר מִן־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יִגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמָאל: ^{יד} וְהָאִישׁ
 אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בְּזִדּוֹן לְבַלְתִּי שָׁמַעַל אֶל־הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשֹׁרֶת
 שֵׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל־הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא
 וּבַעֲרַתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: ^{טו} וְכָל־הָעָם יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ וְלֹא
 יִזְדּוֹן עוֹד: ^{טז} כִּי־תִבָּא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
 לְךָ וִירַשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבְּתָהּ בָּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ
 כְּכֹל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבְתִּי: ^{טז} שׁוּם תִּשִּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר
 יִבְחָר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תִּשִּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא

תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא־אחיך הוא: ^{טו} רק לא־ירבה־לוֹ סוסים ולא־ישיב את־העם מצרימה למען הרבות סוס ויהיה אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד: ^{יז} ולא ירבה־לוֹ נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה־לוֹ מאד: ^{יח} והיה כשבתו על כפא ממלכתו וכתב לו את־משנה התורה הזאת על־ספר מלפני הכהנים הלויים: ^{יט} והיתה עמו וקרא בו כל־ימי חייו למען ילמד ליראה את־יהוה אלהיו לשמר את־כל־דברי התורה הזאת ואת־החקים האלה לעשותם: ^כ לבלתי רום־לבבו מאחיו ולבלתי סור מן־המצוה ימין ושמאל למען יאריך ימים על־ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל:

דברים פרק י"ח

א לא־יהיה לכהנים הלויים כל־שבט לוי חלק ונחלה עם־ישראל אשי יהוה ונחלתו יאכלון: ^ב ונחלה לא־יהיה־לוֹ בקרב אחיו יהוה הוא נחלתו כֹּאֲשֶׁר דָּבַר־לוֹ: ^ג וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם־שור אם־שה ונתן לפהו הזרע והלחיים והקבה: ^ד ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן־לוֹ: ^ה כי בו בחר יהוה אלהיך מכל־שבטיך לעמד לשרת בשם־יהוה הוא ובניו כל־הימים: ^ו וכי־יבא הלוי מאחד שעריך מכל־ישראל אשר־הוא גר שם ובא בכל־אות נפשו אל־המקום אשר־יבחר יהוה: ^ז ושרת בשם יהוה אלהיו ככל־אחיו הלויים העמדים שם לפני יהוה: ^ח חלק

כְּחֶלֶק יֹאכְלוּ לִבָּד מִמִּכְרֵיו עַל־הָאֲבוֹת: ^ט כִּי אַתָּה בָּא
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא־תִלְמַד לַעֲשׂוֹת
 כְּתוֹעֲבַת הַגּוֹיִם הֵהֱם: ^י לֹא־יִמָּצֵא בְּךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ־וּבִתּוֹ
 בָּאֵשׁ קֶסֶם קֶסָמִים מְעוֹנֵן וּמִנְחָשׁ וּמִכַּשֵּׁף: ^{יא} וְחֹבֵר חֹבֵר
 וְשׂוֹאֵל אוֹב וַיִּדְעוּנִי וְדֹרֵשׁ אֶל־הַמֵּתִים: ^{יב} כִּי־תוֹעֲבַת יְהוָה
 כָּל־עֲשֵׂה אֱלֹה וּבִגְלָל תִּתּוֹעֲבַת הָאֱלֹה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ
 אוֹתָם מִפָּנֶיךָ: ^{יג} תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{יד} כִּי |
 הַגּוֹיִם הָאֱלֹה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־מַעֲנֵגִים
 וְאֶל־קֶסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן גָּתַן לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{טו}
 גָּבִיא מִקֶּרֶבְךָ מֵאַחֶיךָ כַּמָּנִי יָקִים לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו
 תִּשְׁמָעוּן: ^{טז} כָּל אֲשֶׁר־שָׂאֵלֶת מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב
 בַּיּוֹם הַהֶהָל לֵאמֹר לֹא אִסָּף לִשְׁמֹעַ אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי
 וְאַתָּה־אֵשׁ הַגְדֵּלָה הַזֹּאת לֹא־אַרְאֶה עוֹד וְלֹא אֲמוֹת: ^{יז}
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבְרוּ: ^{יח} גָּבִיא אֲקִים לָהֶם
 מִקֶּרֶב אֲחֵיהֶם כַּמּוֹךְ וְנָתַתִּי דְּבָרִי בִפְּיוֹ וְדִבֵּר אֲלֵיהֶם אֶת
 כָּל־אֲשֶׁר אֲצֻנּוּ: ^{יט} וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמָע אֶל־דְּבָרִי
 אֲשֶׁר יִדְבֹר בְּשִׁמִּי אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ: ^כ אַךְ הַגָּבִיא אֲשֶׁר
 יִזִּיד לְדַבֵּר דָּבָר בְּשִׁמִּי אֶת אֲשֶׁר לֹא־צוִיתִיו לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר
 יִדְבֹר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַגָּבִיא הַהוּא: ^{כא} וְכִי
 תֹאמַר בְּלִבְּךָ אֵיכָה גִדַּע אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבַּרְוּ יְהוָה:
^{כב} אֲשֶׁר יִדְבֹר הַגָּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה הַדָּבָר וְלֹא
 יָבֹא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְרוּ יְהוָה בְּזִדּוֹן דִּבְרוּ הַגָּבִיא
 לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ:

דברים פרק י"ט

« כִּי־יִכָּרֵית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 נָתַן לָךְ אֶת־אַרְצָם וְיִרְשָׁתָם וַיֵּשְׁבֶתָ בְּעָרֵיהֶם וּבְבִתְיֵיהֶם: ^ב
 שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ אֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: ^ג תִּכְנֶין לָךְ הַדֶּרֶךְ וּשְׁלֹשֶׁת אֶת־גְּבוּל
 אֶרֶץ אֲשֶׁר יִנְחִילָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לְנוֹס שָׁמָּה
 כָּל־רֹצֵחַ: ^ד וְזֶה דְּבַר הָרִצָּח אֲשֶׁר־יָנוֹס שָׁמָּה וְחִי אֲשֶׁר
 יִכֶּה אֶת־רַעְיוֹנוֹ בְּבִלְי־דָעַת וְהָיָה לְא־שֹׁנֵא לוֹ מִתְמַל
 שְׁלֵשׁ: ^ה וְאֲשֶׁר יָבֹא אֶת־רַעְיוֹנוֹ בִּיעֹר לַחֲטָב עֲצִים וְנִדְחָה
 יָדוֹ בַּגִּרְזֹן לְכַרֶּת הָעֵץ וְנִשָּׁל הַבִּרְזֹל מִן־הָעֵץ וּמָצָא
 אֶת־רַעְיוֹנוֹ וּמָת הוּא יָנוֹס אֶל־אַחַת הָעָרִים־הָאֵלֶּה וְחִי: ^ו
 פֶּן־יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי־יִחַם לִבּוֹ וְהִשְׁיִגוּ
 כִּי־יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִפְּהוּ גִפְשׁ וְלֹא אֵין מִשְׁפַּט־מוֹת כִּי לֹא
 שֹׁנֵא הוּא לוֹ מִתְמוּל שְׁלֹשׁ: ^ז עַל־כֵּן אֲנֹכִי מְצֻוֶּה לֵאמֹר
 שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ: ^ח וְאִם־יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 אֶת־גְּבולֶךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁפַּע לְאַבְתִּיךָ וְנָתַן לָךְ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת לְאַבְתִּיךָ: ^ט כִּי־תִשְׁמֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה
 הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצֻוֶּה הַיּוֹם לְאַהֲבָהּ אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו כָּל־הַיָּמִים וַיִּסְפָּת לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ
 עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה: ^י וְלֹא יִשְׁפֹךְ דָּם גָּדִיל בְּקֶרֶב
 אֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ גִּחְלָה וְהָיָה עָלֶיךָ דְּמִים:
 « וְכִי־יִהְיֶה אִישׁ שֹׁנֵא לְרַעְיוֹנוֹ וְאַרְבַּ לּוֹ וְקָם עָלָיו וְהִפְּהוּ
 גִפְשׁ וּמָת וְנָס אֶל־אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה: ^{יא} וְשָׁלְחוּ וְקָנִי עִירוֹ
 וּלְקַחְתּוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתַנּוּ אֹתוֹ בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם וּמָת: »

לֹא־תַחֲסוּס עֵינֶיךָ עָלָיו וּבַעֲרַת דָּם־הַנֶּקִי מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ:
 יד לֹא תִסֵּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גָּבְלוּ רֵאשֻׁנִים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר
 תִּנְחַל בְּאַרְצָן אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: טו
 לֹא־יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל־עוֹן וּלְכָל־חַטָּאת בְּכָל־חַטָּא
 אֲשֶׁר יַחַטָּא עַל־פִּי | שְׁנֵי עֲדִים אֵין עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה־עֲדִים
 יָקוּם דְּבָר: טז כִּי־יָקוּם עַד־חֲמֹס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה: יז
 וְעַמְדוֹ שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יִהוָה לִפְנֵי
 הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַיָּמִים הָהֵם: יח וְדַרְשׁוּ
 הַשֹּׁפְטִים הַיָּטִב וְהַנָּה עַד־שֹׁקֵר הָעֵד שֹׁקֵר עָנָה בְּאֲחִיו: יט
 וְעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֲחִיו וּבַעֲרַת הָרַע
 מִקֶּרְבְּךָ: כ וְהַנְּשָׂאֲרִים יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ וְלֹא־יִסָּפוּ לַעֲשׂוֹת
 עוֹד כַּדְּבָר הָרַע הַזֶּה בְּקֶרְבְּךָ: כא וְלֹא תַחֲסוּס עֵינֶיךָ נַפֶּשׁ
 בְּנַפֶּשׁ עֵין בְּעֵין שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל:

דברים פרק כ'

א כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וְרֵאִיתָ סוּס וְרֶכֶב עִם רֶב
 מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךְ מֵאֲרָץ
 מִצְרַיִם: ב וְהָיָה בְּקֶרְבְּכֶם אֱלֹהֵי־הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר
 אֶל־הָעָם: ג וְאָמַר אֱלֹהִים שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קָרְבִּים הַיּוֹם
 לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֵיכֶם אֶל־יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֶל־תִּירָאוּ
 וְאֶל־תַּחֲפֹנוּ וְאֶל־תַּעֲרֹצוּ מִפְּנֵיהֶם: ד כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם
 תְּהַלֵּךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם־אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם: ה
 וְדִבְרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה
 בֵּית־חֹדֶשׁ וְלֹא חָנְכוֹ יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת בַּמִּלְחָמָה

ואיש אחר יחנכנו: ו ומי־האִיש אֲשֶׁר־נָטַע כָּרֶם וְלֹא
 חָלְלוֹ יֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר
 יַחְלִלְנוּ: ו ומי־האִיש אֲשֶׁר־אַרְשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יֵלֶךְ
 וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִקְחָנָה: ח
 וַיִּסְפּוּ הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וַאֲמָרוּ מִי־הָאִישׁ הַיָּרֵא
 וְכֵךְ הִלָּכְבּ יֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמָּס אֶת־לִבָּב אֲחִיו
 כָּל־כָּבוֹ: ט וְהִנֵּה כָכֹלֹת הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וּפָקְדוֹ
 שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרָאשׁ הָעָם: י כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם
 עָלֶיהָ וְקִרְאָתָהּ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם: יא וְהִנֵּה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֹךְ
 וּפִתַּחָהּ לָךְ וְהָיָה כָל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמָס
 וְעַבְדּוֹךְ: יב וְאִם־לֹא תִשָּׁלֵם עִמָּךְ וְעָשִׂיתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה
 וְצָרָתָ עָלֶיהָ: יג וְנִתְּנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְהִפִּיתָ
 אֶת־כָּל־זְכוּרָהּ לְפִי־חֶרֶב: יד רַק הַנָּשִׁים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל־
 אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל־שָׁלָלָהּ תָּבוֹן לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת־שָׁלָל
 אֵיבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ: טו כֵּן תַּעֲשֶׂה
 לְכָל־הָעָרִים הַרְחֹקֹת מִמָּךְ מֵאֲדָּ אֲשֶׁר לֹא־מִעָרֵי
 הַגּוֹיִם־הָאֵלֶּה הֵנָּה: טז רַק מִעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יִהְיֶה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ גִּחְלָה לֹא תַחֲיֶה כָל־נַשְׁמָה: יז כִּי־תִחַרֶם
 תַּחְרִימֶם תַּחֲתֵי וְהָאֲמָרִי הַכֹּנַעֲנִי וְהַפְּרוֹזִי הַחַוִּי וְהַיְבוּסִי
 כָּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: יח לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִלְמְדוּ אֶתְכֶם
 לַעֲשׂוֹת כָּכֹל תּוֹעֲבֹתֶם אֲשֶׁר עָשׂוֹ לֹא־לֵהִיבֶם וְחָטְאתֶם
 לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: יט כִּי־תִצְוֹר אֶל־עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם
 עָלֶיהָ לְתַפְשׂוֹתָהּ לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עֲצֶהּ לְנִדָּח עָלֶיהָ גְרוֹן כִּי

מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאֵתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשֵּׁדָה לְבָא
 מִפְּנֵיךְ בְּמִצּוֹר: כ רָק עֵץ אֲשֶׁר־תִּדְעַ כִּי־לֹא־עֵץ מֵאֲכָל
 הוּא אֵתוֹ תִּשְׁחִית וְכִרְתָּ וּבְנִיתָ מִצּוֹר עַל־הָעֵיר אֲשֶׁר־הוּא
 עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ:

דברים פרק כ"א

א כִּי־יִמָּצֵא חָלָל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ
 לְרִשְׁתָּהּ נָפֶל בַּשֵּׂדֶה לֹא נֹדֵעַ מִי הִכָּהוּ: ב וַיֵּצְאוּ זִקְנֶיךָ
 וּשְׁפֹטֶיךָ וּמִדְּדוּ אֶל־הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחָלָל: ג וְהָיָה
 הָעֵיר הַקְּרֵבָה אֶל־הַחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעֵיר הַהוּא עֲגֻלַּת
 בָּקָר אֲשֶׁר לֹא־עֹבֵד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא־מִשְׁכָּה בָעָל: ד וְהוֹרְדוּ
 זִקְנֵי הָעֵיר הַהוּא אֶת־הָעֲגֻלָּה אֶל־בְּנָחַל אֵיתָן אֲשֶׁר
 לֹא־יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעֶרְפו־שֵׁם אֶת־הָעֲגֻלָּה בְּנָחַל: ה
 וּנְגִשּׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בַּחֹר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁרְתּוֹ
 וּלְבִרְךָ בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה כָל־רִיב וְכָל־נִגְעָה: ו וְכָל
 זִקְנֵי הָעֵיר הַהוּא הַקְּרֵבִים אֶל־הַחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם
 עַל־הָעֲגֻלָּה הָעְרוּפָה בְּנָחַל: ז וְעָנוּ וַאֲמָרוּ יְדֵינוּ לֹא (שִׁפְכָה
 כתיב) שָׁפְכוּ אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: ח כִּפּוֹר לְעַמָּךְ
 יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יְהוָה וְאֶל־תִּתֵּן דָּם גָּקִי בְּקֶרֶב עַמָּךְ
 יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם: ט וְאַתָּה תִּבְעֵר הַדָּם הַזֶּה בְּנָקִי
 מִקֶּרְבְּךָ כִּי־תַעֲשֶׂה הַיִּשָּׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: י כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה
 עַל־אִיְבֶיךָ וּנְתַנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וּשְׁבִיתָ שְׁבוּיָיו: יא
 וּרְאִיתָ בַּשְּׁבִיָּה אִשָּׁה יִפְתִּיחָר וְחִשְׁקָתָ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָךְ
 לְאִשָּׁה: יב וְהִבֵּאתָהּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ וּגְלַחְתָּ אֶת־רֵאשָׁהּ

וַעֲשֵׂתָהּ אֶת־צַפְרָנִיָּה: ^{יג} וְהִסִּיחָהּ אֶת־שִׁמְלָתָהּ שִׁבְיָהּ מֵעַלֶּיהָ
וַיֵּשְׁבֶהּ בְּבֵיתָךְ וּבִכְתָּהּ אֶת־אֲבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יָרַח יָמֶיהָ
וְאַחֵר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבַעֲלֹתָהּ וְהִיתָה לָךְ לְאִשָּׁה: ^{יד} וְהָיָה
אִם־לֹא תַפְצֹתָ בָּהּ וּשְׁלַחְתָּהּ לַנִּפְשָׁהּ וּמָכַר לֹא־תִמְכְּרָנָהּ
בַּכֶּסֶף לֹא־תַעֲמֹר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עֲבִיתָהּ: ^{טו} כִּי־תִהְיֶינָּה
לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אֲהוּבָהּ וְהָאֶחָת שְׂנוּאָהּ וַיִּלְדוּ־לָהּ
בָּנִים הָאֲהוּבָהּ וְהַשְּׂנוּאָהּ וְהָיָה הַבֶּן הַבְּכֹר לַשְּׂנִיאָהּ: ^{טז}
וְהָיָה בַּיּוֹם הַנִּחִילָהּ אֶת־בָּנֶיהָ אֶת אֲשֶׁר־יָהִיָּה לָהּ לֹא יוּכַל
לְבַכֵּר אֶת־בֶּן־הָאֲהוּבָהּ עַל־פְּנֵי בֶן־הַשְּׂנוּאָהּ הַבְּכֹר: ^{יז} כִּי
אֶת־הַבְּכֹר בֶּן־הַשְּׂנוּאָהּ יִכִּיר לָתֵת לָהּ לֹא פֶּי שְׁנַיִם בָּכָל
אֲשֶׁר־יִמָּצֵא לָהּ כִּי־הוּא רֹאשִׁית אֲנֹי לָהּ מִשְׁפָּט הַבְּכֹרָה: ^{יח}
כִּי־יָהִיָּה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִיגָנוּ שִׁמְעַ בְּקוֹל אָבִיו
וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: ^{יט} וְתַפְּשׂוּ בּוֹ
אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל־שַׁעַר מִקְדָּמוֹ:
^כ וְאָמְרוּ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִיגָנוּ שִׁמְעַ
בְּקוֹלָנוּ זֹלָל וְסָבָא: ^{כא} וְרָגְמָהוּ כָּל־אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וּמָת
וּבַעֲרֹתָ הָרַע מִקֶּרְבָּךְ וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ: ^{כב}
וְכִי־יָהִיָּה בְּאִישׁ חָטָא מִשְׁפָּט־מוֹת וְהוֹמָת וְתָלִית אֹתוֹ
עַל־עֵץ: ^{כג} לֹא־תִלִּין גְּבֻלָּתוֹ עַל־הָעֵץ כִּי־קָבוֹר תִּקְבְּרֵנוּ
בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־קָלְלָתָם אֱלֹהִים תִּלְוִי וְלֹא תִטְמָא
אֶת־אֲדָמָתְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ גִּחְלָהּ:

א לֹא-תִרְאֶה אֶת-שׁוֹר אַחֶיךָ אוֹ אֶת-שׁוֹ נִדְחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ
 מֵהֶם הִשָּׁב תְּשִׁיבֵם לְאַחֶיךָ: ב וְאִם-לֹא קָרוֹב אַחֶיךָ אֵלֶיךָ
 וְלֹא יָדַעְתָּ וְאִסְפַּתּוּ אֶל-תַּנּוֹךְ בֵּיתְךָ וְהִנֵּה עִמָּךְ עַד דֶּרֶשׁ
 אַחֶיךָ אֹתוֹ וְהִשְׁבַּתּוּ לוֹ: ג וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמור וְכֵן תַּעֲשֶׂה
 לְשִׁמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל-אַבְדַּת אַחֶיךָ אֲשֶׁר-תֵּאבֹד מִמֶּנּוּ
 וּמִצֹּאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: ד לֹא-תִרְאֶה אֶת-חֲמור
 אַחֶיךָ אוֹ שׁוֹרוֹ נִפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הֵקֵם תִּקֵּם
 עִמּוֹ: ה לֹא-יִהְיֶה כְּלִי-גִבּוֹר עַל-אִשָּׁה וְלֹא-יִלְבָּשׁ גִּבּוֹר
 שִׁמְלַת אִשָּׁה כִּי תוֹעֵבֶת יִהְיֶה אֵלֶיךָ כֹּל-עֲשֵׂה אֱלֹהִים: ו כִּי
 יִקְרָא קוֹן-צִפּוֹר | לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל-עֵץ | אוֹ עַל-הָאָרֶץ
 אֲפֹרְחִים אוֹ בִיצִים וְהָאֵם רִבְצָת עַל-הָאֲפֹרְחִים אוֹ
 עַל-הַבִּיצִים לֹא-תִקַּח הָאֵם עַל-הַבָּנִים: ז שְׁלַח תִּשְׁלַח
 אֶת-הָאֵם וְאֶת-הַבָּנִים תִּקַּח-לָךְ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְהָאֲרֻכָּת
 יָמִים: ח כִּי תִבְנֶה בֵּית חֲדָשׁ וְעֲשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגִגֶּךָ
 וְלֹא-תִשִּׁים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי-יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ: ט לֹא-תִזְרַע
 בְּרִמָּךְ כִּלְאִים פֶּן-תִּקְדָּשׁ הַמִּלְאָה הַזֹּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע
 וְתִבּוֹאֵת הַכֶּרֶם: י לֹא-תַחַרֵּשׁ בְּשׁוֹר-וּבַחֲמור יַחְדּוֹ: יא לֹא
 תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנִז צֹמֵר וּפִשְׁתִּים יַחְדּוֹ: יב גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה-לָךְ
 עַל-אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה-בָּהּ: יג כִּי-יִקַּח אִישׁ
 אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׁנָאָהּ: יד וְשֵׁם לָהּ עָלִילַת דְּבָרִים
 וְהוֹצֵא עָלֶיהָ שֵׁם רָע וְאָמַר אֶת-הָאִשָּׁה הַזֹּאת לִקְחָתִי
 וְאָקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא-מָצָאתִי לָהּ בְּתוּלִים: טו וְלִקַּח אָבִי (הַנֶּעֱרַר
 כְּתִיב) הַנֶּעֱרַח וְהוֹצִיאוּ אֶת-בְּתוּלִי (הַנֶּעֱרַר כְּתִיב) הַנֶּעֱרַח

אֶל־זִקְנֵי הָעִיר הַשְׁעָרָה: טו וְאָמַר אָבִי (הַנֶּעַר כְּתִיב) הַנֶּעַרָה
 אֶל־הַזִּקְנִים אֶת־בְּתִי נָתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנֶאָה: יז
 וְהָגָה־הוּא שֵׁם עָלִילַת דְּבָרִים לֵאמֹר לֹא־מָצָאתִי לְבִתִּי
 בְּתוּלִים וְאֵלָה בְּתוּלֵי בְתִי וּפָרְשׁוּ הַשְׁמָלָה לִפְנֵי זִקְנֵי
 הָעִיר: יח וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר־הַהוּא אֶת־הָאִישׁ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ: יט
 וַעֲנִשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְנָתְנוּ לְאָבִי הַנֶּעַרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם
 רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ־תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא־יֻכַּל
 לְשָׁלְחָה כָּל־יָמָיו: כ וְאִם־אָמַת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא־נִמְצָאוּ
 בְּתוּלִים (לַנֶּעַר כְּתִיב) לַנֶּעַרָה: כא וְהוֹצִיאוּ אֶת־הַנֶּעַר (כְּתִיב)
 הַנֶּעַרָה אֶל־פֶּתַח בֵּית־אָבִיהָ וּסְקִלוּהָ אָנָּשִׁי עִירָה בְּאֲבָנִים
 וּמָתָה כִּי־עָשְׂתָה גְבֻלָּה בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעֲרַת
 הָרָע מִקִּרְבָּךְ: כב כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב | עִם־אִשָּׁה
 בְּעִלְת־בָּעַל וּמָתוּ גַם־שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם־הָאִשָּׁה
 וְהָאִשָּׁה וּבִעֲרַת הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: כג כִּי יִהְיֶה (נֶעַר כְּתִיב) נֶעַרָה
 בְּתוּלָה מֵאַרְשָׁה לְאִישׁ וּמָצָאָה אִישׁ בָּעִיר וְשֹׁכֵב עִמָּה: כד
 וְהוֹצִיאתָם אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶל־שַׁעַר | הָעִיר הַהוּא וּסְקִלְתֶּם
 אֹתָם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ אֶת־הַנֶּעַר (כְּתִיב) הַנֶּעַרָה עַל־דְּבַר אֲשֶׁר
 לֹא־צִעֲקָה בָּעִיר וְאֶת־הָאִישׁ עַל־דְּבַר אֲשֶׁר־עָנָה אֶת־אִשְׁתּוֹ
 רָעָהּ וּבִעֲרַת הָרָע מִקִּרְבָּךְ: כה וְאִם־בִּשְׂדֵּה יִמָּצֵא הָאִישׁ
 אֶת־הַנֶּעַר (כְּתִיב) הַנֶּעַרָה הַמֵּאֲרָשָׁה וְהַחֲזִיקָ־בָּהּ הָאִישׁ וְשֹׁכֵב
 עִמָּה וּמָת הָאִישׁ אֲשֶׁר־שֹׁכֵב עִמָּה לְבָדּוֹ: כו (וְלַנֶּעַר כְּתִיב)
 וְלַנֶּעַרָה לֹא־תַעֲשֶׂה דָּבָר אֵין (לַנֶּעַר כְּתִיב) לַנֶּעַרָה חֲטָא מוֹת
 כִּי כֹאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל־רַעְיוֹ וּרְצֹחוֹ נָפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה:

כז כי בשדה מצאה צעקה (הנער כתיב) הנערה המארשה ואין מושיע לה: כח כי־מצא איש (נער כתיב) נערה בתולה אשר לא־ארשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו: כט ונתן האישה השכב עמה לאבי (הנער כתיב) הנערה חמשים כסף ולו־תהיה לאשה תחת אשר ענה לא־יוכל שלחה כל־ימיו:

דברים פרק כ"ג

א לא־יקח איש את־אשת אביו ולא יגלה כנה אביו: ב לא־יבא פצוע־דפה וכרות שפכה בקהל יהוה: ג לא־יבא ממזר בקהל יהוה גם דור עשירי לא־יבא לו בקהל יהוה: ד לא־יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי לא־יבא להם בקהל יהוה עד־עולם: ה על־דבר אשר לא־קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את־בלעם בן־בעור מפתור ארם גהרים לקללך: ו ולא־אבה יהוה אלהיך לשמע אל־בלעם ויהפך יהוה אלהיך לך את־הקללה לברכה כי אהבך יהוה אלהיך: ז לא־תדרש שלום וטבתם כל־ימך לעולם: ח לא־תתעב אדמי כי אחיך הוא לא־תתעב מצרי כי־גר היית בארצו: ט בנים אשר־יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל יהוה: י כי־תצא מחנה על־איביך ונשמרת מפל דבר רע: יא כי־יהיה בך איש אשר לא־יהיה טהור מקרה־לילה ויצא אל־מחנין למחנה לא יבא אל־תוך המחנה: יב והיה לפנות־ערב ירחץ במים וכבא השמש

יבא אל-תוך המחנה: י' ויד תהיה לך מחוץ למחנה
 ויצאת שמה חוץ: י"ד ויתד תהיה לך על-אזנך והיה
 בשבתך חוץ וחפרתה בה ושבת וכסית את-צאתך: טו כי
 יהיה אלהיך מתהלך | בקרב מחנך להצילך ולתת איביך
 לפניך והיה מחנך קדוש ולא-יראה בך ערות דבר ושב
 מאחריך: טז לא-תסגיר עבד אל-אדניו אשר-ינצל אליך
 מעם אדניו: יז עמך ישב בקרבך במקום אשר-יבחר
 באחד שעריך בטוב לו לא תוננו: יח לא-תהיה קדשה
 מבנות ישראל ולא-יהיה קדש מבני ישראל: יט לא-תביא
 אתנן זונה ומחיר פלב בית יהוה אלהיך לכל-גדר כי
 תועבת יהוה אלהיך גם-שניהם: כ לא-תשין לאחריך נשך
 כסף נשך אכל נשך כל-דבר אשר ישך: כא לנכרי תשין
 ולאחריך לא תשין למען יברכך יהוה אלהיך בכל משלח
 ידך על-הארץ אשר-אתה בא-שמה לרשתה: כב כי-תדר
 גדר ליהוה אלהיך לא תאחר לשלמו כי-דרש ידרשנו
 יהוה אלהיך מעמך והיה בך חטא: כג וכי תחדל לגדר
 לא-יהיה בך חטא: כד מוצא שפתיך תשמר ועשית
 כאשר גדרת ליהוה אלהיך נדבה אשר דברת בפיך: כה
 כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים פגפשך שבעך
 ואל-פליך לא תתן: כו כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת
 בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך:

א כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָעִלָּהּ וְהָיָה אִם־לֹא תִמְצָא־תָן
 בְּעֵינָיו כִּי־מָצָא בָּהּ עֲרֹנֹת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֹת וְנָתַן
 בִּידָהּ וּשְׁלָחָהּ מִבֵּיתוֹ: ב וַיֵּצֵאָהּ מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה
 לְאִישׁ־אַחֵר: ג וּשְׁנֵאָהּ הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר
 כְּרִיתֹת וְנָתַן בִּידָהּ וּשְׁלָחָהּ מִבֵּיתוֹ אִם כִּי יָמוּת הָאִישׁ
 הָאֲחֵרוֹן אֲשֶׁר־לָקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: ד לֹא־יִוָּכַל בַּעֲלָהּ
 הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר־שָׁלָחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לְהָיִית לוֹ לְאִשָּׁה
 אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִטְמִינָהּ כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא
 תִחַטֵּי־א אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ גִּחְלָהּ: ה
 כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַּצָּבָא וְלֹא־יַעֲבֹר
 עָלָיו לְכָל־דָּבָר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשָׁמַח
 אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־לָקָח: ו לֹא־יִחַבֵּל רֵחִים וְרָכַב כִּי־נִפֶּשׁ
 הִוא חֲבֵל: ז כִּי־יִמָּצָא אִישׁ גִּנֵּב נֶפֶשׁ מֵאָחִיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְהִתְעַמְר־בוּ וּמָכְרוּ וּמֵת הַגִּנֵּב הַהוּא וּבָעֲרֹת הָרַע מִקִּרְבֶּךָ:
 ח הַשֹּׁמֵר בְּנִגְע־הַצִּרְעָת לִשְׁמֹר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כָּכָל
 אֲשֶׁר־יִוָּרוּ אַתְּכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כְּאֲשֶׁר צִוִּיתָם תִּשְׁמְרוּ
 לַעֲשׂוֹת: ט זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם
 בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: י כִּי־תִשָּׂה בְרַעַךְ מִשְׁנֵאת מְאוּמָה
 לֹא־תָבֵא אֶל־בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עִבְטוֹ: יא בַּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ
 אֲשֶׁר אִתָּהּ נִשָּׂה בוֹ יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת־הָעִבּוֹט הַחוּצָה: יב
 וְאִם־אִישׁ עֲנִי הִוא לֹא תִשָּׁכַב בְּעִבְטוֹ: יג הָשֵׁב תִּשְׁיֵב לוֹ
 אֶת־הָעִבּוֹט כִּבּוֹא הַשֹּׁמֵשׁ וְשָׁכַב בְּשִׁלְמָתוֹ וּבִבְרָכָךְ וְלָךְ
 תִּהְיֶה צִדְקָה לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: יד לֹא־תַעֲשֶׂק שָׂכִיר עֲנִי

וּאֲבִיּוֹן מֵאַחֶיךָ אוֹ מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ בְּשַׁעֲרֶיךָ: ^{טו} בְּיוֹמוֹ
 תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא־תִבּוֹא עָלָיו הַשְׂמֶשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלָיו
 הוּא נִשְׁאָא אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא־יִקְרָא עָלֶיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה בְּךָ
 חֵטָא: ^{טז} לֹא־יִוָּמְתוּ אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יִוָּמְתוּ
 עַל־אָבוֹת אִישׁ בְּחֵטְאוֹ יוֹמָתוֹ: ^{יז} לֹא תִטֶּה מִשְׁפָּט גֵּר יִתּוֹם
 וְלֹא תִחַבֵּל בָּגֵד אֶלְמָנָה: ^{יח} וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם
 וַיִּפְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת
 אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: ^{יט} כִּי תִקְצֹר קִצְרֶךָ בְּשַׂדְּךָ וּשְׂכַחַתָּ עֹמֵר
 בְּשָׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לָגֵר לִיתּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן
 יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: ^כ כִּי תַחֲבֹט זֵיתְךָ
 לֹא תִפְאַר אַחֲרֶיךָ לָגֵר לִיתּוֹם וְלֹא־לְמָנָה יִהְיֶה: ^{כא} כִּי
 תִבְצֹר כְּרֶמֶךָ לֹא תַעֲזֹלֵל אַחֲרֶיךָ לָגֵר לִיתּוֹם וְלֹא־לְמָנָה
 יִהְיֶה: ^{כב} וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאַרְץ מִצְרַיִם עַל־כֵּן אֲנֹכִי
 מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה:

דברים פרק כ"ה

א כִּי־יִהְיֶה רֵיב בֵּין אַנְשִׁים וְנָגְשׁוּ אֶל־הַמִּשְׁפָּט וּשְׁפָטוּם
 וְהִצְדִּיקוּ אֶת־הַצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת־הַרְשָׁע: ^ב וְהָיָה אִם־בֶּן
 הַכּוֹת הִרְשָׁע וְהִפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהַכֹּהֵן לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ
 בְּמִסְפָּר: ^ג אַרְבָּעִים יִכְּנוּ לֹא יִסְיף פֶּן־יִסְיף לְהַכְתּוֹ עַל־אֱלֹהִים
 מִכֶּה רַבָּה וְנִקְלָה אַחֶיךָ לְעִינֶיךָ: ^ד לֹא־תַחֲסֹם שׂוֹר בְּדִישׁוֹ:
^ה כִּי־יִשְׁבּוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אִי־לּוֹ
 לֹא־תִהְיֶה אֲשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יִבְמָה יִבָּא עָלֶיהָ
 וּלְקַחְתָּ לָּהּ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה: ^ו וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יִקְוֹם

על־שם אחיו המֵת ולא־ימָתָה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: ז' וְאִם־לֹא יִחַפֵּן הָאִישׁ לְקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלָתָה יְבִמְתּוֹ הַשְׁעָרָה אֶל־הַזִּקְנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יְבָמִי: ח' וְקָרְאוּ־לוֹ זִקְנֵי־עִירוֹ וְדִבְּרוּ אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ: ט' וְנָגְשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזִּקְנִים וְחָלְצָה בָּעֵלּוֹ מֵעַל רִגְלוֹ וַיִּרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו: י' וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חָלוּץ הַנֶּעַל: יא' כִּי־יִנָּצוּ אָנָּשִׁים יִחַדּוּ אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה אִשְׁתּוֹ הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת־אִשְׁתּוֹ מִיַּד מִכָּהוּ וְשָׁלְתָה יָדָהּ וְהַחֲזִיקָה בַּמַּבְשָׁיִם: יב' וְקִצְתָה אֶת־כַּפָּהּ לֹא תַחֹס עֵינֶיהָ: יג' לֹא־יִהְיֶה לָךְ בְּכִיסֶךָ אָבֶן וְאָבֶן גְּדוּלָּה וְקִטְטָה: יד' לֹא־יִהְיֶה לָךְ בְּבֵיתֶךָ אִיפָה וְאִיפָה גְּדוּלָּה וְקִטְטָה: טו' אָבֶן שְׁלֵמָה וְצֹדֵק יִהְיֶה־לָךְ אִיפָה שְׁלֵמָה וְצֹדֵק יִהְיֶה־לָךְ לְמַעַן יֵאָרִיכוּ יָמֶיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: טז' כִּי תוֹעֵבֶת יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ כָּל־עֲשֵׂה אֵלֶּה כָּל עֲשֵׂה עוֹל: יז' זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר־עֲשֵׂה לָךְ עֲמָלֶךָ בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: יח' אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ וַיִּזְנֹב בְּךָ כָּל־הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עִף וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים: יט' וְהָיָה בְּהֵגִית יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ ׀ לָךְ מִכָּל־אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יִהְיֶה־אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ גִּחְלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת־זָכוֹר עֲמָלֶךָ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח:

א וְהָיָה כִּי־תָבוֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ.
 נחלה וירשיתה וישבת בה: ב וּלְקַחְתָּ מִרְאשִׁית | כָּל־פְּרִי
 הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְרֵא מֵאֲרֶצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
 וּשְׂמַתָּ בַטֶּנָּא וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 לְשֹׁכֵן שָׁמוֹ שָׁם: ג וּבָאתָ אֶל־הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יְהוָה בְּיָמִים הָהֵם
 וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־בָאתִי
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתִּינִי לָתֵת לָנוּ: ד וּלְקַח
 הַכֹּהֵן הַטֶּנָּא מִיָּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ה
 וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבִי וַיֵּרֶד
 מִצְרַיִם וַיֵּגֶר שָׁם בְּמַתִּי מֶעֶט וַיְהִי־שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוֹם
 וְרָב: ו וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה
 קָשָׁה: ז וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה
 אֶת־קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת־עֲנִיָּנוּ וְאֶת־עֲמָלָנוּ וְאֶת־לִחְצָנוּ: ח
 וַיּוֹצֵאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה וּבְמִרְא
 גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמִפְתִּימִם: ט וַיְבָאֵנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן־לָנוּ
 אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ: י וְעַתָּה הִנֵּה
 הֵבֵאתִי אֶת־רְאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי יְהוָה
 וְהִנֵּחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
 יא וְשִׂמַּחְתָּ בְּכָל־הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתְךָ
 אֹתָהּ וְהַלּוֹי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: יב כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹ
 אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂךָ תָבוֹאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שָׁנַת הַמַּעֲשֵׂךְ
 וְנָתַתָּה לַלּוֹי לֶגֶר לִיתְנוֹם וּלְאֻלְמָנָה וְאָכְלוּ בְשַׁעְרֶיךָ וּשְׂבָעוּ:
 יג וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּעֲרַתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן־הַבַּיִת וְגַם

נתתיו ללוי ולגֵר ליתום ולאלמנה ככל־מצותך אשר
 צויתני לא־עברתי ממצותיך ולא שכחתי: ^ד לא־אכלתי
 באֲנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא־בְעֶרְתִּי מִמֶּנּוּ בְטֵמֵא וְלֹא־נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לַמֵּת
 שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צוִיתֵנִי: ^{טו}
 הִשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קֹדֶשְׁךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת־עַמְּךָ
 אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
 לְאַבְתִּינוּ אֶרֶץ זָבֶת חֶלֶב וּדְבָשׁ: ^{טז} הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 מִצִּוְךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרָתָם
 וַעֲשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: ^{יז} אֶת־יְהוָה הֵאֱמַרְתָּ
 הַיּוֹם לַהֲיוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר חֻקָּיו
 וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּלְשַׁמֵּעַ בְּקוֹל: ^{יח} וַיְהִי הֵאֱמִירְךָ הַיּוֹם
 לַהֲיוֹת לוֹ לְעַם סֶגְלָה כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לְךָ וּלְשַׁמֵּר כָּל־מִצְוֹתָיו:
^{יט} וּלְתַתֵּךְ עֲלִיוֹן עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהֲלָה וּלְשֵׁם
 וּלְתִפְאָרֶת וּלְהִתְכַבֵּר עִם־קֹדֶשׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר:

דברים פרק כ"ז

א וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הָעָם לֵאמֹר שְׁמֹר
 אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אִתְּכֶם הַיּוֹם: ^ב וְהָיָה
 בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבִרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וְהִקְמַתָּ לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשִׁדַּתָּ אֹתָם
 בַּשִּׁיד: ^ג וְכָתַבְתָּ עָלֵיהֶן אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבֶרְךָ
 לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְּאֵ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ
 אֶרֶץ זָבֶת חֶלֶב וּדְבָשׁ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי־אַבְתִּיךָ לְךָ:
^ד וְהָיָה בְּעֵבֶרְכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן תִּקְיְמוּ אֶת־הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה

אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצִּוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבָל וְשָׁדָתְךָ אוֹתָם
בְּשִׁיד: ^ה וּבְנִיתָ שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִזְבֵּחַ אֲבָנִים
לֹא-תִגִּיף עֲלֵיהֶם בְּרוֹזָל: ^ו אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת-מִזְבֵּחַ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַעֲלִיתָ עָלָיו עֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^ז וּזְבַחַת
שְׁלָמִים וְאִכַּלְתָּ שָׁם וְשִׁמַּחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^ח וְכָתַבְתָּ
עַל-הָאֲבָנִים אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיֵּטֵב: ^ט
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְכַּת
וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה גִּהִייתָ לְעַם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^י
וְשִׁמַּעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וַעֲשִׂיתָ אֶת-מִצְוֹתָיו וְאֶת-חֻקָּיו
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצִּוֶּה הַיּוֹם: ^{יא} וַיַּצֵּן מֹשֶׁה אֶת-הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא
לֵאמֹר: ^{יב} אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרֶךְ אֶת-הָעָם עַל-הַר גְּרִזִּים
בְּעִבְרָכֶם אֶת-הִירְדֵּן שְׁמֵעוּן וְלוּנִי וַיהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכָר וַיּוֹסֵף
וּבְנִימֵן: ^{יג} וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל-הַקְּלָלָה בְּהַר עֵיבָל רְאוּבֵן גָּד
וְאֲשֶׁר וְזַבּוּלֹן דָּן וְנַפְתָּלִי: ^{יד} וַעֲנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ
אֶל-כָּל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רֶם: ^{טו} אֲרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
פֶּסֶל וּמִסֵּכָה תוֹעֵבַת יְהוָה מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשָׁם בִּפְתָר
וַעֲנוּ כָל-הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן: ^{טז} אֲרוּר מִקְלָה אָבִיו וְאָמֵן
וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ^{יז} אֲרוּר מַסִּיג גְּבוּל רַעְהוּ וְאָמַר
כָּל-הָעָם אָמֵן: ^{יח} אֲרוּר מַשְׁגֶּה עוֹר בַּדֶּרֶךְ וְאָמַר כָּל-הָעָם
אָמֵן: ^{יט} אֲרוּר מַטֵּה מַשְׁפָּט גִּרְיָתוֹם וְאִלְמָנָה וְאָמַר
כָּל-הָעָם אָמֵן: ^כ אֲרוּר שֹׁכֵב עִם-אִשְׁתֵּי אָבִיו כִּי גִלָּה כְּנָף
אָבִיו וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ^{כא} אֲרוּר שֹׁכֵב עִם-כָּל-בְּהֵמָה
וְאָמַר כָּל-הָעָם אָמֵן: ^{כב} אֲרוּר שֹׁכֵב עִם-אֶחָתוֹ בֶּת-אָבִיו אוֹ

בת־אִמּוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: כג אֲרוּר שֹׁכֵב עִם־חַתָּנָתוֹ
וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: כד אֲרוּר מִכָּה רָעָהוּ בַּסֵּתֶר וְאָמַר
כָּל־הָעָם אָמֵן: כה אֲרוּר לִקְחָ שֹׁחַד לְהַכּוֹת גּוֹפֶשׁ דָּם וְנָקִי
וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: כו אֲרוּר אֲשֶׁר לֹא־יָקִים אֶת־דְּבָרֵי
הַתּוֹכָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

דברים פרק כ"ח

א וְהָיָה אִם־שָׁמָּעַ תִּשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר
לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוֶּה הַיּוֹם וּנְתַתֶּנְךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עָלֶיךָ עַל כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ: ב וּבָאוּ עָלֶיךָ
כָּל־הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגְךָ כִּי תִשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
ג בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה: ד בְּרוּךְ פְּרִי־בִטְנְךָ
וּפְרִי אֲדָמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתְּךָ שֹׁגֵר אֲלֶיךָ וְעִשְׂתִּירוֹת צֹאנְךָ:
ה בְּרוּךְ טִנְאֶךָ וּמִשְׁאֲרֶתְךָ: ו בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אַתָּה
בְּצֵאתְךָ: ז יִתֵּן יְהוָה אֶת־אֵיבֶיךָ הַקָּמִים עָלֶיךָ נֹגְפִים לְפָנֶיךָ
בְּדֶרֶךְ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבִשְׁבָעָה דְּרָכִים יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ: ח
יֵצֵאוּ יְהוָה אִתְּךָ אֶת־הַבְּרָכָה בְּאֶסְמֶיךָ וּבְכָל מִשְׁלַח יָדְךָ
וּבִבְרָכְךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: ט יִקְיַמְךָ יְהוָה
לֹא לָעַם קָדוֹשׁ כְּאֲשֶׁר גִּשְׁבַּע־לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹת
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו: י וּרְאוּ כָל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי
שֵׁם יְהוָה נִקְרָא עָלֶיךָ וְיֵרְאוּ מִמֶּךָ: יא וְהוֹתֵרְךָ יְהוָה לְטוֹבָה
בְּפְרִי בִטְנְךָ וּבְפְרִי בְהֶמְתְּךָ וּבְפְרִי אֲדָמָתְךָ עַל הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר גִּשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתֶּיךָ לְתֵת לָךְ: יב יִפְתַּח יְהוָה לָךְ
אֶת־אֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת־הַשָּׁמַיִם לְתֵת מִטַּר־אַרְצְךָ בְּעֵתוֹ

וּלְבַרְךָ אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יָדְךָ וְהַלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא
 תִּלְוֶה: » וַנִּתְּנָךְ יְהוָה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזֹנֵב וְהִיִּיתָ רַק לְמַעַלָּה
 וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה כִּי־תִשְׁמָע אֶל־מִצְוֹתָ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם לִשְׁמֹר וּלְעֲשׂוֹת: י' וְלֹא תִסּוֹר
 מִכָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם יָמִיךָ וּשְׂמֹאֹל
 לָלֶכֶת אַחֲרַי אֱלֹהִים אַחֲרָיִם לְעַבְדָּם: טו וְהָיָה אִם־לֹא
 תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו
 וַחֲקִיתִיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת
 הָאֵלֶּה וְהִשְׁיגוּךָ: טז אַרְוֹר אֶתָּה בָּעִיר וְאַרְוֹר אֶתָּה בַּשָּׂדֶה:
 יז אַרְוֹר טַנְאֶךָ וּמִשְׁאַרְתְּךָ: יח אַרְוֹר פְּרִי־בִטְנְךָ וּפְרִי
 אֲדָמָתְךָ שֹׁגֵר אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתֶּרֶת צֹאנְךָ: יט אַרְוֹר אֶתָּה
 בְּבֹאֶךָ וְאַרְוֹר אֶתָּה בְּצֹאתְךָ: כ יִשְׁלַח יְהוָה | בְּךָ
 אֶת־הַמָּאֲרָה אֶת־הַמְּהוּמָה וְאֶת־הַמַּגְעָרָת בְּכָל־מִשְׁלַח יָדְךָ
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְׁמִדְךָ וְעַד־אַבְדְּךָ מִהָרַם מִפְּנֵי רֹעַ
 מַעַלְלֶיךָ אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנִי: כא יִדְבֹּק יְהוָה בְּךָ אֶת־הַדָּבָר עַד
 כִּלְתּוֹ אֶתְךָ מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה בְּא־שָׁמָה לְרִשְׁתָּהּ: כב
 יִכָּנֶה יְהוָה בַּשְּׁחָפָת וּבַקְדָּחַת וּבַדִּלְקָת וּבַחֲרָחַר וּבַחֲרָב
 וּבַשְּׂדֵפוֹן וּבַיִּרְקוֹן וּרְדֹפוֹךָ עַד אֲבַדְךָ: כג וְהָיוּ שָׁמַיִךְ אֲשֶׁר
 עַל־רֹאשְׁךָ נִחַשְׁתָּ וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר־תַּחְתֶּיךָ בְּרוּל: כד יִתֵּן
 יְהוָה אֶת־מִטְרֵ אֶרֶצְךָ אֲבָק וְעָפָר מִן־הַשָּׁמַיִם יֵרֵד עָלֶיךָ
 עַד הַשְׁמִדְךָ: כה יִתְּנָךְ יְהוָה | נֶגֶף לִפְנֵי אֵיבֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד
 תִּצַּא אֵלָיו וּבַשְּׁבָעָה דְּרָכִים תָּנוּס לִפְנָיו וְהָיִיתָ לְזִעּוּה לְכָל
 מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ: כו וְהִיתָה נִבְלָתְךָ לְמֵאֵכָל לְכָל־עוֹף

הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחְרִיד: כו יִכְכֶּה יְהוָה בְּשָׁתִין
מִצָּרִים (ובעפלים כתיב) וּבִטְחוּרִים וּבִגְרָב וּבְחָרָס אֲשֶׁר
לֹא-תוּכַל לְהִרְפָּא: כז יִכְכֶּה יְהוָה בְּשֹׁגְעוֹן וּבְעוֹרוֹן
וּבְתַמְהוֹן לִבָּב: כח וְהָיִיתָ מִמַּשָּׁשׁ בַּצִּהֲרִים כְּאֲשֶׁר יִמַּשֵּׁשׁ
הָעוֹר בְּאַפְלָה וְלֹא תִצְלִיחַ אֶת-דְּרָכֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ עֹשׂוֹק
וְגִזּוֹל כָּל-הַיָּמִים וְאֵין מוֹשִׁיעַ: 9 אֲשֶׁה תֹאֲרֵשׁ וְאִישׁ אַחֵר
(ישגלנה כתיב) יִשְׁכַּכְנָה בֵּית תִּכְנָה וְלֹא-תֵשֵׁב בּוֹ כָּרֶם תִּטָּע
וְלֹא תַחֲלִלְנּוּ: לא שׁוֹרֵךְ טְבוּחַ לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ
חֲמֹרֶךָ גִּזּוֹל מִלִּפְנֶיךָ וְלֹא יָשׁוּב לָךְ צֹאנְךָ גְּתִנּוֹת לְאִיֶּיךָ
וְאֵין לָךְ מוֹשִׁיעַ: לב בְּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ גְּתִנִּים לָעַם אַחֵר וְעֵינֶיךָ
רְאוּת וְכָלוּת אֲלֵיהֶם כָּל-הַיּוֹם וְאֵין לְאֵל יִדָּד: לג פְּרִי
אֲדָמָתְךָ וְכָל-יִגְיַעְךָ יֹאכַל עִם אֲשֶׁר לֹא-יִדְעָתָ וְהָיִיתָ רֶק
עֹשׂוֹק וְרִצּוֹן כָּל-הַיָּמִים: לד וְהָיִיתָ מִשְׁגָּע מִמֶּרְאֵה עֵינֶיךָ
אֲשֶׁר תִּרְאֶה: לה יִכְכֶּה יְהוָה בְּשָׁתִין רָע עַל-הַבְּרָכִים
וְעַל-הַשְּׁקִים אֲשֶׁר לֹא-תוּכַל לְהִרְפָּא מִכָּה רָגְלְךָ וְעַד
קֶדְקֶדְךָ: לו יוֹלֵךְ יְהוָה אֶתְךָ וְאֶת-מִלְכְּךָ אֲשֶׁר תִּקְנִים עֲלֶיךָ
אֶל-גֹּיִ אֲשֶׁר לֹא-יִדְעָתָ אֹתָהּ וְאַבְתִּיךָ וְעַבְדָּתָ שֵׁם אֱלֹהִים
אַחֲרִים עֵץ וְאַבֶּן: לז וְהָיִיתָ לְשִׁמָּה לְמַשָּׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכָל
הָעַמִּים אֲשֶׁר-יִנְהַגְךָ יְהוָה שִׁמָּה: לח זָרַע רַב תּוֹצִיא הַשָּׂדֶה
וּמַעַט תֹּאסֹף כִּי יַחֲסִלְנּוּ הָאֲרָבָה: לט כְּרָמִים תִּטָּע וְעַבְדָּתָ
וַיֵּין לֹא-תִשְׁתֶּה וְלֹא תֹאגֹר כִּי תֹאכְלְנּוּ הַתְּלָעַת: מ זִיתִּים
יִהְיוּ לָךְ בְּכָל-גְּבוּלְךָ וְשִׁמֶן לֹא תִסּוֹךְ כִּי יִשָּׁל זִיתְךָ: מא
בָּנִים וּבָנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא-יִהְיוּ לָךְ כִּי יִלְכוּ בְּשָׁבִי: מב

כָּל-עֵצֶךָ וּפְרֵי אֲדָמָתְךָ יִירָשׁ הַצֵּלְצֵל: ^{מג} הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ
 יַעֲלֶה עֲלֶיךָ מַעֲלָה מַעֲלָה וְאַתָּה תִּרְדּ מִטָּה מִטָּה: ^{מד} הוּא
 יִלְוֶךָ וְאַתָּה לֹא תִלְוֶנּוּ הוּא יִהְיֶה לְרֹאשׁ וְאַתָּה תִּהְיֶה
 לְזִנְבִּי: ^{מה} וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל-הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וּרְדְּפוּךָ וְהִשְׁיגוּךָ
 עַד הַשְׁמָדְךָ כִּי-לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר
 מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר צִוָּךָ: ^{מו} וְהָיוּ בָּךְ לְאוֹת וּלְמוֹפֶת
 וּבְזִרְעֶךָ עַד-עוֹלָם: ^{מז} תַּחַת אֲשֶׁר לֹא-עֲבַדְתָּ אֶת-יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֹב כָּל: ^{מח} וְעַבַּדְתָּ
 אֶת-אֱיִבֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנֻךָ יְהוָה בְּךָ בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְעִירָם
 וּבְחָסֶר כָּל וְנָתַן עַל בְּרִזָּל עַל-צוּאֲרֶיךָ עַד הַשְׁמִידוֹ אֹתְךָ:
^{מט} יֵשֶׁא יְהוָה עֲלֶיךָ גּוֹי מִרְחֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר יִדְּאֶה
 הַנֶּגֶשׁ גּוֹי אֲשֶׁר לֹא-תִשְׁמָע לְשִׁנּוֹ: ^נ גּוֹי עֲזוּ פָנִים אֲשֶׁר
 לֹא-יִשָּׂא פָנִים לְזִקֵּן וְנָעַר לֹא יִחַן: ^{נא} וְאָכַל פְּרִי בְהֶמְתְּךָ
 וּפְרֵי-אֲדָמָתְךָ עַד הַשְׁמָדְךָ אֲשֶׁר לֹא-יִשְׁאִיר לְךָ דָּגֹל
 תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר שָׁגֵר אֶלְפִיךָ וַעֲשִׂיתָ צֹאנְךָ עַד הָאֲבִידוֹ
 אֹתְךָ: ^{נב} וְהִצֵּר לְךָ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ עַד רֶדֶת חֲמַתֶּיךָ הַגְּבִהַת
 וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אָתָּה בִטַּח בָּהֶן בְּכָל-אֶרֶצְךָ וְהִצֵּר לְךָ
 בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ בְּכָל-אֶרֶצְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ: ^{נג}
 וְאָכַלְתָּ פְרִי-בִטְנְךָ בְּשֵׂר בְּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר-יֵצִיק לְךָ אֱיִבְךָ: ^{נד} הָאִישׁ
 הַרֵב בְּךָ וְהִעֲנֵג מְאֹד תִּרְעַע עֵינָיו בְּאַחִיו וּבְאִשְׁתּוֹ חֵיקוֹ
 וּבְיָתֵר בְּנָיו אֲשֶׁר יוֹתִיר: ^{נה} מִתַּת אֶ | לְאַחַד מֵהֶם מִבְּשָׂר
 בְּנָיו אֲשֶׁר יֹאכַל מִבְּלֵי הַשָּׂאִיר-לוֹ כָּל בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק

אֲשֶׁר יֵצִיק לָךְ אֵיבֶךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ: ^נ הִרְכָּה בְךָ וְהִעֲנָה
אֲשֶׁר לֹא־נִסְתָּה כְּהִרְגָלָה הֵצַג עַל־הָאָרֶץ מִהֲתַעֲנֵג וּמִרְךָ
תִּרְעַע עֵינֶיהָ בְּאִישׁ חִיקָה וּבִבְנֵיהָ וּבִבְתֵּיהָ: ^{נא} וּבְשִׁלִּיתָּהּ הַיּוֹצֵת
| מִבֵּין רִגְלֶיהָ וּבִבְנֵיהָ אֲשֶׁר תֵּלֵד פִּי־תֹאכְלֶם בַּחֲסֹר־כָּל
בִּסְתָר בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָךְ אֵיבֶךָ בְּשְׁעָרֶיךָ: ^{נב}
אִם־לֹא תִשְׁמָר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת
הַכְּתוּבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה לִירְאָה אֶת־הַשָּׁם הַנּוֹכַח וְהַנּוֹרָא הַזֶּה
אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{נט} וְהִפְלֵא יְהוָה אֶת־מִכְתָּרְךָ וְאֶת מִכְּנוֹת
וְרַעַךְ מִכְּנוֹת גְּדִלְתָּ וְנֹאמָנוֹת וְחָלִים רָעִים וְנֹאמָנִים: ^ס
וְהַשֵּׁיב בְּךָ אֶת כָּל־מְדוּנָה מִצָּרִים אֲשֶׁר יִגְרֹת מִפְּנֵיהֶם
וְדַבְּקֵן בְּךָ: ^{סא} גַּם כָּל־חָלִי וְכָל־מָכָה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בַּסֵּפֶר
הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם יְהוָה עֲלֶיךָ עַד הַשְׁמֹדֶךְ: ^{סב} וְנִשְׁאַרְתָּם
בְּמַתִּי מִעֵט תַּחַת אֲשֶׁר הֵייתָם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב כִּי־לֹא
שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{סג} וְהָיָה כְּאֲשֶׁר־שָׁשׁ יְהוָה
עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֹתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֹתְכֶם כֵּן יִשְׁיֵשׁ יְהוָה
עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֹתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֹתְכֶם וּנְסַחְתֶּם מֵעַל
הָאָדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ^{סד} וְהִפִּיצְךָ יְהוָה
בְּכָל־הָעַמִּים מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ וְעַבַּדְתָּ שָׁם
אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ אֹתָהּ וְאַבְתִּיךָ עֵץ וְאֶבֶן:
^{סה} וּבְגוֹיִם הֵהֱם לֹא תִרְגָּע וְלֹא־יִהְיֶה מְנוּחַ לְכַף־רַגְלְךָ וְנִתָּן
יְהוָה לָךְ שָׁם לֵב רָגֹז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדֹאבוֹן גִּפְשׁ: ^{סו} וְהָיוּ
חֲתִיךָ תִּלְאִים לָךְ מִנְּגֵד וּפְחַדְתָּ לַיְלָה וַיּוֹמֶם וְלֹא תִאֲמִין
בְּחַיֶּיךָ: ^{סז} בִּבְקָר תֹּאמַר מִי־יִתֵּן עָרֹב וּבְעֶרֶב תֹּאמַר מִי־יִתֵּן

בְּקֶרֶת מִפְּתֹחַ לְבָבְךָ אֲשֶׁר תִּפְתָּח וּמִמְרָאָה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר
 תִּרְאֶה: ^{סח} וְהִשְׁיבְךָ יְהוָה | מִצָּרִים בְּאֲנִיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר
 אֶמְרֵתִי לְךָ לֹא-תִסֶּיף עוֹד לִרְאֹתָהּ וְהִתְמַכְּרָתָם שָׁם
 לְאִיבֶיךָ לְעִבְדִּים וּלְשִׁפְחוֹת וְאֵין קִנְיָה: ^{סט} אֱלֹהֵ דְבָרֵי
 הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה לְכַרֵּת אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בָּאָרֶץ מוֹאָב מִלִּבְדֵּי הַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַת אִתָּם בְּחָרֹב:

המלך גולל את הספר תורה, ומברך שמונה ברכות:

ברכה ראשונה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן
 הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת
 וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
 בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

השומעים עונים:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה שנייה:

רָצָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמּוֹךְ יִשְׂרָאֵל וּלְתַפְלָתָם
 שְׁעָה, וְתַרְצָה הָעֲבוּדָה בְּדָבִיר בֵּיתְךָ, וְאֲשִׁי
 יִשְׂרָאֵל וּתַפְלָתָם מִיְּהִרָה בְּאַהֲבָה תִּקְבַּל בְּרָצוֹן,
 וְתִהְיֶה לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ: בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד
 הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שְׁאוּתְךָ לְבָדָךְ בִּירְאָה
 נַעֲבֹד:

השומעים עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה שלישית:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׁאֲתָה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד, צוּרֵנוּ צוּר חַיֵּינוּ,
 מִגֵּן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר, נוֹדָה לָךְ
 וְנִסְפָּר תִּתְּחַלְּתֵךְ, עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ, וְעַל
 נַשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ, וְעַל נַפְשֶׁךָ שְׂבָכָל יוֹם
 עֲמָנוּ, וְעַל נַפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׂבָכָל עֵת,
 עָרֵב וּבִקָּר וְצִהָרִים, הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ,
 וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תָמוּ חַסְדֶּיךָ, כִּי מִנְעוֹלָם קוִיֵּנוּ

לָךְ: וְעַל כָּלָם יִתְבָּרֶךְ וַיִּתְרוֹמֶם וַיִּתְנַשֵּׂא שְׁמֶךָ
 מִלִּפְנֵי תַמִּיד לְעוֹלָם וָעֶד: וְכָל חַיִּים יוֹדוּךָ סִלָּה,
 וַיַּחֲלִלוּ וַיְבָרְכוּ אֶת שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל בְּאַמֶּת לְעוֹלָם
 כִּי טוֹב, הָאֵל יִשׁוּעָתָנוּ וְעֲזָרָתָנוּ סִלָּה, הָאֵל
 הַטּוֹב: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב
 שְׁמֶךָ וְלָךְ נָאָה לְחֻדּוֹת:

השומעים עונים:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה רביעית:

אַתָּה בְּחִרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים, אֲהַבְתָּ אוֹתָנוּ
 וְרָצִיתָ בָּנוּ, וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְשׁוֹנוֹת,
 וְקִנֵּי־שִׁתָּנוּ בְּמִצּוֹתֶיךָ, וְקִנְיַתָּנוּ מִלִּפְנֵי לַעֲבוּדָתְךָ,
 וְשְׁמֶךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קִרְאתָ: וַתֵּתֵן לָנוּ
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חַגִּים
 וַיִּמְנִים לְשִׁשּׁוֹן, אֶת יוֹם חַג הַסִּכּוֹת הַזֶּה, וְזִמְן
 שְׂמִחָתָנוּ מִקְרָא קֹדֶשׁ זִכָּר לִיציאת מִצְרַיִם:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֶה וְיָבוֹא וְיִגִּיעַ,
וְיֵרָאֶה וְיִרְצֶה וְיִשְׁמַע, וְיִפְקֹד וְיִזְכֹּר וְזִכְרוֹנֵנוּ
וּפְקֻדּוֹנֵנוּ, וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ, וְזִכְרוֹן מְשִׁיחַ בֶּן
דָּוִד עֲבָדָה, וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קֹדֶשׁ, וְזִכְרוֹן
כָּל עַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ, לְפִלִּיטָה לְטוֹבָה,
לְחַן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים, לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם.
בְּיוֹם חַג הַסֻּכּוֹת הַזֶּה, זָכְרָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ
לְטוֹבָה. וּפְקֻדָּנוּ בּוֹ לְבָרָכָה. וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים
טוֹבִים. וּבְדַבֵּר יְשׁוּעָה וּרַחֲמִים, חוּם וְחֲנּוּן,
וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ, כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ, כִּי אֵל
מְלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אַתָּה:

וְהַשִּׂיאוּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת בְּרַכַּת מוֹעֲדֶיךָ,
לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם, לְשִׂמְחָה וּלְשִׁשׁוֹן, כַּאֲשֶׁר רָצִיתָ
וְאָמַרְתָּ לְבָרְכֵנוּ. קֹדֶשׁנוּ בְּמִצּוֹתֶיךָ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ
בְּתוֹרָתְךָ, שִׁבְעֵנוּ מִטוֹבָךָ, וְשִׂמַּח נַפְשֵׁנוּ
בִּישׁוּעָתְךָ, וְטַהַר לִבֵּנוּ לְעֲבָדְךָ בְּאַמֶּת, וְהַנְּחִילֵנוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁשׁוֹן מוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ
וְיִשְׂמְחוּ בְּךָ יִשְׂרָאֵל מִקֹּדֶשׁ שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִים:

השומעים עונים:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה חמישית:

מתפלל על המקדש שיעמוד, וחותבם:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָיָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן
הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַשּׁוֹכֵן
בְּצִיּוֹן:

השומעים עונים:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה שישית:

מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם, וחותבם:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָיָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן
הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר
בְּיִשְׂרָאֵל:

השומעים עונים:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה שביעית:

מתפלל על הכהנים שירצה ה' עבודתם, וחותם:
 בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן
 הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מִקְדָּשׁ
 הַכֹּהֲנִים:

השומעים עונים:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה שמינית:

מתחנן ומתפלל כפי מה שהוא יכול, וחותם:
 הוֹשִׁיעַ יְיָ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל שְׁעַמּוֹ צְרִיכִין
 לְהוֹשִׁיעַ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ
 תְּפִלָּה:

השומעים עונים:

תקנה

חקקהל

סדר

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ספר המצוות להרמב"ם

מצות עשה ט"ז

היא שצונו להקהיל את העם ביום השני של סכות במוצאי שמטה ולקרוא קצת פרשיות ממשנה תורה באזניהם והוא אמרו (דברים לא יב) 'הקהל את העם האנשים' וגו' וזו היא מצות הקהל. ואמרו בקידושין (לד.) כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. והקשו והרי הקהל דמצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות ובארו בסוף המאמר אין למדין מן הכללות. וכבר נתבארו משפטי מצוה זו וכל מי יקרא ואיך יקרא ואי זה דבר יקרא בפרק ז' מסוטה.

ספר החינוך

מצוה תרי"ב

מצות הקהל במוצאי שביעית:

שנצטוינו שיקהל עם ישראל כולו אנשים ונשים וטף במוצאי שנת השמטה בחג הסוכות ביום שני בחג ולקרוא קצת מספר משנה תורה באזניהם שהוא אלה הדברים, ועל זה נאמר (דברים לא יב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו'. וזאת היא מצות הקהל הנזכרת בתלמוד כענין שאמרו בראשון של קדושין (לד.), והרי הקהל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים חייבות, ופירשו בסוף הענין, אין למדין מן הכללות, כלומר שהאמת שהנשים חייבות בזאת המצוה:

משרשי המצוה, לפי שכל עיקרן של עם ישראל היא התורה, ובה יפרדו מכל אומה ולשון להיות זוכין לחיי עד תענוג נצחי שאין למעלה הימנו בנבראים, על כן בהיות כל עיקרן בה ראוי שיקהלו הכל יחד בזמן אחד מן הזמנים לשמוע דבריה ולהיות הקול יוצא בתוך כל העם אנשים ונשים וטף לאמר מה הקיבוץ הרב הזה שנתקבצנו יחד כולנו, ותהיה התשובה לשמוע דברי התורה שהיא כל עיקרנו והודנו ותפארתנו, ויבואו מתוך כך לספר בגודל שבחה והוד ערכה ויכניסו הכל בלבם חשקה, ועם החשק בה ילמדו לדעת את השם ויזכו לטובה וישמח ה' במעשיו, וכענין שכתוב בפירוש בזאת המצוה ולמען ילמדו ויראו את ה':

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה שהמלך הוא היה המחוייב לקרוא באזניהם. ובעזרת הנשים היה קורא, וקורא כשהוא יושב ואם קרא מעומד הרי זה משובת. ומהיכן הוא

קורא מתחלת ספר אלה הדברים עד סוף פרשת שמע ישראל, ומדלג לווהיה אם שמוע, וגומר אותה פרשה, ומדלג לעשר תעשר וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב, ופוסק:

וכיצד הוא קורא, תוקעין בחצוצרות בכל ירושלם, ומביאין בימה גדולה, ושל עץ היתה, ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים, והמלך הולך ויושב עליה כדי שישמעו קריאתו, וכל ישראל העולים לחג מתקבצים סביביו. וחזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול והכהן גדול נותנו למלך כדי להדרו ברוב בני אדם. והמלך מקבלו כשהוא עומד ואם רצה יושב, ופותח ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת וקורא הפרשיות שאמרנו ומברך לאחריה כדרך שמברבין בבתי כנסיות, ומוסיף שבע, ואלו הן, רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו', ומודים אנחנו לך, אתה בחרתנו מכל העמים עד מקדש ישראל והזמנים כדרך שמברכין בתפלה, הרי שלש ברכות כמטבען. רביעית, מתפלל על המקדש, וגומר בה השוכן בציון. חמישית, מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם וחיותם הבוחר בישראל. ששית, מתפלל על הכהנים שירצם האל, וחיותם בה מקדש הכהנים. שביעית, מתחנן ומתפלל בה כפי מה שהוא יכול וחיותם בה הושע ה' את עמך ישראל שעמך ישראל צריכים להושיע ברוך אתה ה' שומע תפלה:

ונוהגת מצוה זו בזמן שישראל על אדמתם:

ועובר על זה בין איש בין אשה ולא בא במועד הזה לשמוע דברי התורה, וכן המלך אם לא רצה לקרות בטלו עשה זה. וענשם גדול מאד, כי זאת המצוה עמוד חזק וכבוד גדול בדת:

לאפרושי מאיסורא

ידוע מכל הפוסקים האיסור לעלות להר הבית בזמן הזה. והיות וישנם זדים ממרים שבזמנינו המהרסים לעלות אל הר הבית, נציג בכאן תשובה שקבלנו מהרה"ג הרב מרדכי אליהו זצוק"ל בעצם כתב ידו, בנוגע לענין זה, שכותב שאסור מדאורייתא לעלות בזמן הזה, ובהיות שפסקיו מקובלים גם בחוגים שלהם, על ידי זה להסיר מכשול שלא יצטרפו עוד יהודים אחריהם ח"ו, וגם שהם עצמם יחזרו בתשובה.

כתב ידו של הרה"ג הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

רפ"ן אלף שס"ז מאזניאל
רח"ל בזמן הזה.

נפסק להלכה שאסור מדאורייתא
לעלות בזמן הזה.

